

36
24 D
3

CONCIONES

IN EVANGELIA ET EPISTOLAS,

QVÆ FESTIS TOTIVS ANNI diebus populo in Ecclesia proponi solent:

Ecclesiastis omnibus moderni temporis summoperè utiles, è Tabulis D. Laurentij à Villauicentio Xeresano elaboratæ: hunc uerò plurimis in locis cùm sacrarum literarum, tum Catholicorum antiquorúmque Patrum scriptis diligenti cura supra primam editionem auctæ & locupletatæ:

Per D. AEgidium Topiarium Flandrum.

Saluis semper per omnia iudicio, correctionéque S. Sedis Apostolicæ.

LVGDVNI,
Apud Gulielmum Rouillium.
M. D. LXVIII.

THEOLOGIAE SYNCERIORIS FAVTORIBVS, auctor perpetuam optat salutem & felicitatem.

Vm nuper, optime lector, aliquot amici familiares, uiri plane omnibus uirtutis & doctrinae numeris absoluti, ad me dedissent Tabulas D. Laurentij à Villauicentio Xeresani, tabulatis (ut sic dicam) typis excusas, eorum improbo rogatu coepi repentino quodam impetu arrepto calamo tentare, num possem, quas uir ille sapientissimus simul & eloquentissimus sancta sagacitate tradidisset, magis uulgari notitioriq; phrasi uertere, ut his qui in uertendis ipsis non essent adeò triti atq; astuti, promptum esset intelligere, quas uir ille tantus in totius uulgi Christiani utilitatem suppeditasset. Quum itaque absoluissem Conciones in Euangelia & Epistolas, quae Dominicis diebus leguntur per totum annum, è Tabulis iisdem magno studio collectas, necnon plurimis in locis quum sacrarum literarum, tum Catholicorum ac Neotericorum probatorum scriptis locupletiores reddidissem, reliquum fuit promissis stare, quae in dedicatoria nostra epistola feceram, inceptùmque opus (quod aiunt) ad suum colophonem deducere. Neque id frustrà, quum ad sapientem architectum pertineat, non solùm fundamentum iacere, sed etiam ad suam absolutam formam quodque opus dedu

cere. Ediderat etiam hic bonus uir Tabulas in Euangelia, quæ festis diebus annuatim populo proponuntur, pari artificio cum prioribus elaboratas, quibus eximiam laudem & gloriam perpetuò in Ecclesia apud uiros pios & eruditos obtinuit. Ne ergo plus Concionator his quoque tabulis quas diuorum ferijs consecrauit, fraudaretur, curaui hanc nostram qualemcunque operam illis impendere, atque ad prioris nostri operis formam eas redigere, nimirum hoc persuasum habens, quòd eiusmodi conciones methodicæ, eáque facili ac propemodum populari institutione sua non parum adiuuarent conatus eorum qui omni fructu in Ecclesia docere uolunt. Sed quia nullæ (quod mihi constet) Tabulæ in Epistolas Sanctorum extant: ut priorem sequar ordinem, ex alijs Neotericis probatisq; scriptoribus non absimili phrasi pro ingenioli mei capacitate iuxta apum similitudinem conciones in diuorum Epistolas collegi, eásque Euangelicis sermonibus præfixi. Scripseram quidem primùm mihi, ut (quod fieri solet) in dies tendenti ad senium, pro memoria iuuanda subsidio esse possent: sed quorundam pietas cupiuit, imò etiam instititit, ut hic quoque fructus per me fieret multorum communis. Cùmque ad hoc quodammodo urgerer, deterruit me, quod obiici mihi posse à nonnullis suspicabar, aliorum scilicet me in elucidandis uel dilatandis eiusmodi Tabulis non modò uerba, sed multis etiam in locis integras sententias mutuasse. Quod tamen non eo animo feci, ut plumis (quod aiunt) alienis ornari cuperem, sed quòd hoc ipsum meæ tenuitati sic erat necessarium. Non enim ille sum, qui sine ducibus præuiis sacrarum scripturarum interpretem (præsertim hoc nasutissimo seculo) agere audeam: quin magis in hoc

pio

pio nostro labore semper doctiorum usus sum & consilijs & disciplinis. Sed nec uitio dabitur discipulo, si illustrium præceptorum potius quàm propriis utatur uerbis: quod inter Neotericos adeò tritum est, ut iam nulli horum detur uitio. Nec hoc mirum, quum apud D.Hieronymum legatur Plato ille diuinus Aegyptum, eámque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissimè peragrasse: ut qui Athenis magister erat, cuiúsque doctrinam Academiæ gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus: malens aliena uerecunde discere, quàm sua impudenter ingerere. Conflauerunt enim plerique ex aliorum codicibus & ipsi Sermones, & quidem eo pacto, ut quicquid ab illis accommodatò acceperint, usurparint sibi. At ego hoc iactantiæ uento nullo pacto transmotus fui, sed potius meos sudores optimis quum priscorum, tùm Neotericorum patrum scriptis intexui, ut ea quæ per se non consisterent, illorum auctoritate fulcirentur. Verùm ut & hactenus consueui, ethicè seu moraliter potissimùm omnia tractare curaui, non quòd contemnam tractationem allegoricam uel tropologicam, uel anagogicam (quæ nonnunquam in interpretandis sacris literis admittenda est) sed quòd sensus moralis auditorio præcipuè moderno sit conuenientior ac conducibilior. Cæterùm pro meis istis laboribus quid hîc aliud à nonnullis æmulis expectem, quàm præpostera iudicia & maledicta? Adeò enim corrupto quidam sunt iudicio, ut etiam de his malè loquantur & iudicent, quæ teste conscientia probant. At cuiuspiam horum obtrectationes nihil moror, cùm facilius sit aliena carpere, quàm propria præstare. Vnde si prosperè cesserit hæc alea, noueróque amicis & aliisquibusdam

Theologiæ ſyncerioris fautoribus hanc noſtram operam non fore ingratam, ſuo fortaſsis tempore plura (uita comite) prodibunt, non minus omnibus Eccleſiaſtis neceſſaria quàm proficua. Et quod facio, candide lector, boni conſule, tque præſentes qualeſcunque noſtras lucubrationes, tametſi rudiores quàm ut huius æui ingenijs reſpondeant, ſaltem in pias operas tranſcribe, eiſque fruere feliciter.

Anno Domini M. D. L X V I.

Menſe Nouembr.

IN FERIIS DIVI ANDREAE APOSTOLI

Epiſtola ad Roma. 10.

Corde creditur ad iuſtitiam,&c. Finis Epiſtolæ,& in fines orbis terræ verba eorum.

ERICOPE apta, hoc eſt, partialis amputatio totius orationis ad memoriã Apoſtolici miniſterij. Nã & quibus, & quid prædicarint, pulchrè ex hoc loco intelligitur. Prædicarunt omnibus,& cũ primis gentibus, cum Iudæi nollent, Act. 13. Prædicarunt autem ſaluberrimam atque ſempiternam pacem. Porro, vt iuxta Pauli ordinem procedamus, agit ille de vocatione Gentium, gentes etiam pertinere ad regnum Chriſti,& participatum Euangelij. Idque *Apoſtoli quibus primùm prædicarunt.*

1 Proponit: *Non eſt diſtinctio Iudæi & Græci*, æquè admittuntur ad ſaluté, & vtriſq; prædicandum Euangeliũ. Quia non eſt deus Iudæorum tantùm, ſed & Gentium. *Rom. 3.*

2 Probat hanc propoſitionem, Primò, A communi dei in omnes poteſtate, de qua etiam Rom. 3. Vnus omnium dominus, id eſt, omnes eius ſumus: igitur omnium rationẽ habet, omnibus dominatur. Ergo ab omnibus agnoſcendus & colendus. Omnis qui fidit illi, non pudefiet, dicit ſcriptura, Iſa. 28. Item Eccleſiaſtici 2. Reſpicite filij nationes hominum,& ſcitote quia nullus ſperauit in domino,& confuſus eſt. Quis enim permanſit in mandatis eius, & derelictus eſt? Quin potius (vt Ieremias ad dominum loquens ait, cap. 17.) omnes qui ipſum derelinquunt, cõfundentur. Et rurſum alius Propheta, Confun- *Deo qui fidit, non pudefiet.*

Misericordia Dei cõmendatur à beneficentia. dantur omnes, inquit, qui adorant sculptilia. Secundò probat ab exposita dei erga omnes misericordia, ne quis potestatem modò generalem esse putet. Commendat autem dei misericordiam, Primò ab exuberante sua beneficentia: *Diues est in omnes*, sicut etiam ait ad Ephe.2. largiendo scilicet & iuuando: quod vel corporales eius benedictiones satis docēt, quas cùm ita passim fundas, non est consentaneum à spiritualibus, & præsertim noui testamenti bonis eũ gentes iam excludere. *Deus diues in omnes.* Diues, inquam, est in donis fortunæ, in donis veniæ, in donis gratiæ, & in donis gloriæ. Psal. Gloria, inquit, & diuitiæ in domo eius. Iac.1. Dat omnibus affluenter, & non improperat. Omne datum optimum & donum perfectum desursum est descendens, &c. Quàm diues sit in misericordia, vide etiam Matth.18. & Luc.15.

Ab inuocatione. Deinde commendat eam à facillimo consequendi modo, qui est inuocatio, diues est in inuocantes. *Omnis enim quicunque inuocauerit nomen domini, saluus erit.* Ioel. 2. Act.2. Spectat ergo non Iudæos tantùm velut doctos, puros, operosos, sed in genere, quotquot egent, petunt, fidunt, quales etiã inter gentes, & cõplures quidẽ, deprehendit, inter quos non ex minimis fuit Eunuchus ille Act.8. qui interrogãti Philippo, nũ crederet, respondit Credo filium dei esse Iesum Christum. Et descenderũt vterq; in aquã Philippus & Eunuchus, & baptizauit eũ.

Ab amplissima dei promissione. Commendat insuper eandem dei misericordiam ab amplissima dei promissione, quam expressè facit cũctis inuocantibus, sicut Ioel docet, qui apertè tollit, quicquid fuit aut impedimenti aut discriminis inter gentes & Iudęos. Quod clarè reuelatum fuit B. Petro in linteo de cælo in terram submisso, Act.10. &c.

Atque istæ quidem rationes, vt de deo Patre, sic de filio quoque possunt intelligi. Nam dominus omnium constitutus est, non Iudæorum tantùm.

Matth. 11. Ditissimus fuit in fundendo suo sanguine, próque omnibus abundanter fudit, omnes item ad se vocat.

Domini in nomine exaudimur. Ipsum nomen domini est, in quo exaudimur, Ioã.16. Ipsum item medium in quo omnes exæquantur, omnes admittuntur, Ioan.10. & 14. 1. Timoth.2.

3 Probat eandem à coniunctis illis; Primò inuocatione &

ne & prędicatione,nã ex eo ꝙ promiſsio generalis eſt, vt modò dictum, infert Paulus prædicationem quoque generalem eſſe oportere: ídque hac gradatione: nemo inuocabit, niſi credat: nemo credet, niſi audiat: nemo audiet, niſi prædicetur. Ergo vt iuxta promiſsionẽ omnes poſsint inuocare, omnibus etiam prædicandum.

Deinde miſsione & prædicatione,nam cùm prædicatio à miſsione pendeat,miſsio verò ad gẽtes quoque deſtinata ſit,concludit Paulus, prædicationem quoque eis hinc deberi: atque eò refert locum Eſaiæ, 52. Naum.1. quem ad gentes quoque pertinere ſatis ea quæ ſequuntur ibi,docent. Vtinam hæc attendant Eccleſiarum Epiſcopi conſecrati, qui dum ad exteras & barbaras regiones cum Euangelico volumine & baculo deſtinantur, interim domi remanent deſides:& pertimeſcant ne ſanguis illarum ouium extremo in examine de manibus eorum requiratur. *Prædicatio à miſſione pendet.* *Ezech.33.*

Porrò ſingula iſta argumenta ſicut propoſitionẽ probant, ſic permulta ſimul docent.Diſcis hinc:

1 Quàm moderatè, quàm amanter inter nos viuendũ.

Ad modeſtiam hinc hortatur Paulus, Epheſ.6.cũ de ſeruis agit,d. Serui obedite dominis veſtris carnalibus cũ timore, & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri ſicut Chriſto,nõ ad oculũ ſeruientes,quaſi hominibus placẽtes, ſed vt ſerui Chriſti facientes voluntatem Dei ex animo,cum bona volũtate ſeruientes ſicut domino, & non hominibus. Scientes quoniam vnuſquiſque quodcũque fecerit bonum,hoc recipiet à domino,ſiue ſeruus ſiue liber.Et vos domini,eadem facite illis,remittẽtes minas, ſcientes quòd illorum & veſter dominus eſt in cælis: & perſonarũ acceptio non eſt apud eum. Ad charitatem.1. Timoth.2. cùm de precibus agit. Obſecro, inquit, primùm omnium fieri obſecrationes,orationes, &c.

2 Quàm magnificè cùm de generali Dei prouidentia, tum de ſingulari eius acceptatione ſentiendum. Quoad illã viuimus ex pleniſsima benigniſsimáque Dei manu, Pſalm.104. Quo ad hanc exuberat Dei gratia ſupra omnem peccatorum molem, modò illam fide apprehendas, Romanorum quinto, Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia.

3 Quæ verissima omnis nostræ sit penuriæ causa, quæque vera ditescendi ratio, Illic obstat precum intermissio, Iacob. 4. Hîc profuerit nobis frequens & legitimus earundem vsus, Matth. 7. Petite & accipietis.

Fidei & precationis cognatio. 4 Quanta fidei & precationis sit cognitio, cùm quod paulo suprà fidei, hîc precationi ascribatur. Itē quæ verissima inuocandi ratio, nempe, quæ ad verū Deum iuxta eius normam instituitur, nam vtrumque horum nomen Dei exigit. 1. Ioan. 3. & 5.

5 Inuocationem naturaliter comitari fidem, nec deberi vlli, nisi cui & fides debeatur, idest, soli Deo, Mat. 4.

6 Fidem non complecti sensa nostræ rationis. Heb. 11. neque subiici magisterio rationis. 1. Corinth. 2. sed complecti documenta verbi Dei, cui & soli subest, & auditu eius comparatur, non natura nobis inest.

7 Auditum non internum & occultum hîc intelligi, sed externum, atque ideo esse summum vsum prædicationis, simul verò diligenter attendendum, quid vel audiatur vel dicatur, nam pro verbi ratione comparatur quoque vel humana vel diuina fides.

Prædicatio Dei legatio. 8 Prædicationem agnoscendā esse pro legatione Dei, 2. Corin. 5. Pro Christo legatione fungimur, &c. Et vicissim hanc testandam esse prædicatione, Matth. 28. In illo populus, hoc ministri sæpe peccant, & cum primis Pontificij, canes muti non valentes latrare, Isa. 9.

9 Discimus quòd ad Esaiæ testimonium, 1. Splendidissimum esse ordinem ministrorum verbi. 2. Sed humi limum simul esse, nempe, viatorium, Marc. 16. Ioan. 15.

3 Cursum ministrorum ad docendam pacē dirigi oportere. Matth. 10. Luc. 10. Et verissimam esse pacem eam, de qua Euangelium & ministri eius sonant.

Hæc in hisce verbis de vocatione gentiū, nostrū fuerit, vt qui gētes fuimus, gratiā hāc agnoscere, & prędicationē verbi colere, vtq; semper vigeat missionē Dei flagitare, quo per veram fidē, crebrā inuocationē, & cęlesti pace & æterna gloria certò tandem potiamur, Amen.

EPILOGVS.

1 Ratio iustificationis & regenerationis hîc exponitur, qua à fide non caremoniis dependet, cùm spiritus Dei homini cōceditur, vt suam carnem mortificet, desistitâ praua consuetudine,

tudine, displicent ei ea quæ Deo aduersantur, nam illa mortificatione nascitur desiderium, vt viuamus iuxta voluntatem Dei: Corde credimus ad iustitiam, ore confitemur ad salutem etiam aliorum.

2 Communis ordo Dei est, vt fides sit ex auditu, auditus per verbum Dei. Suscipientes ergo verbum & spiritum, in nobis fidem operantem, ita vt vitam cupiamus emendare, signum est noua regenerationis.

3 Decori sunt pedes Euāgelizantium pacē, euangelizantium bona, & tamen raritas est credentium Euangelio, Angusta porta & stricta via quæ adducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt illam, Matth. 7. Hinc horrendum iudicium manet mundum, qui spiritū veritatis non vult capere.

IN FERIIS EIVSDEM APOstoli, Euangelium.

In illo tempore. Ambulans Iesus iuxta mare Galilææ, &c. Finis Euangelij, Illi autem statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum. *Matth. 4. Marc. 1. Luc. 5.*

HOc Euangelio proponuntur nobis tres doctrinæ. 1 Charitatis, in Christo, qui ambulabat iuxta mare Galilææ. Est autē considerādū, non casū aut fortuitò Christū illac ambulasse: sed secundū æternū suū propositū, quos ad suam gloriam, & Ecclesiā, & Apostolicā dignitatē æterna sua prædestinatione preordinauerat, tunc ambulando iuxta mare Galilæę quęsiuisse: cuius rei meminit Apost. Eph. 1. Elegit nos, inquit, in ipso ante mūdi cōstitutionem. &c. *Charitatis doctrina.*

Hinc docemur, Andream & Petrū quanuis ad vitam æternam pręedestinatos ac præordinatos, nunquam tamen Christum solis suis viribus quæsiuisse, neque agnouisse. Sed Christus ipsos quæsiuit, ad ipsos prior accessit, ipsis cognoscendum se præbuit, & iisdem vnde ipsum cognoscerēt dedit, iuxta illud, Isa. 65. Palàm apparui iis, qui me non interrogabant: inuentus sum à non quęrentibus me. Lucæ. 10. Nemo scit quis sit filius, nisi Pater: & quis sit Pater, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Item Ioan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum. Matthæi 11. Nemo nouit filiū nisi Pater:

neque

neque Patrem quis nouit,nisi filius,& cui voluerit filius reuelare. Paul. Roman.9. Non est volentis neque currentis,sed miserentis Dei.& Lucæ octauo, Vobis datum est nosse mysterium regni Dei. vbi considerandum est verbum illud datum: magnam enim emphasim habet, nisi datum fuisset, nunquam agnouissent.

Sciamus hinc nos itidem Christum non quæsiuisse, neque inuenisse: sed ab ipso nos vocatos fuisse & quæsitos vt perditos,inuentos vt errantes. Tantum igitur beneficium,& tantã gratiã admirantes,dicamus cum Paulo, O altitudo diuitiarum sapiẽtiæ,& sciẽtiæ Dei,Ro.11.

Vidit duos fratres, Petrum & Andream mittentes rete in mare. Est autem hic considerandum Christum non vidisse illos duos fratres, sicut cæteri homines vident: nec vidisse illos,sicut viderat Pilatum, Annam,Caipham,ac reliquos suos crucifixores. nam in hoc loco,& aliis quibusdam scripturæ sacræ, videre Dei idem est, atq; Iesum corda hominum mouere, suámque gratiã impertiri. de qua Sap.4.dicitur,Gratia Dei & misericordia in sanctos eius, & respectus in electos illius. Sic vidit & respexit quamplurimos,Matthæum in telonio,Matth.9.Zachæum in arbore,Luc.19. Nathanaëlem sub ficu, Ioan.1.latronẽ in cruce,Luc.23. Peccatricem in conuiuio,Luc.7. & hos discipulos in piscatura vt sequerentur. Nec est intuitus ille Christi, simplex aliqua hominum cognitio, sed est interioris cordis dulcissima & efficacissima penetratio, quæ tangit & vulnerat carnem, ossa, medullam, sanguinem, animam, spiritum,cor,præcordia & omnia interiora cõmouet, & ad Dei amorem incitat, ad fidem trahit,ad obedientiam format,ad Christum sequendum inducit,ad omnia propter eundem contemnenda promptos facit,hoc olim patuit in Prophetis.nam ita puerum citharœdum vidit & Psalmistam eum fecit. Sic armentarium Amos sycomoros vellicantem vidit, & prophetam eũ fecit. Sic puerum Danielem abstinentem vidit, & eum iudicem senum constituit. Hoc idem constat hîc ex Apostolis. Nam ita eos vidit, vt suo diuino visu eorum mentes illustrauerit, vt in ipsum crederent: voluntatem ita inflammauit, vt ipsum amauerint: animum ita perfecit, vt ad ipsum mox sequẽdum promptos fecerit.

Videre Dei quid.

Intuitus Christi, quid.

hinc

hinc Iob.10. Nónne oculi carnei tibi sunt, aut sicut videt homo,& tu vides? Vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, Cant.4. Item Iob.40. In oculis eius quasi hamo capiet eum. Oremus Christum, vt ita his oculis nos videat, vt corda nostra vulneret suo visu, suísque oculis quasi hamo nos capiat, atque ad se sequendum amandúmque commoueat: sicut videndo hos commouit apostolos, dicentes hoc Psalmographi, Aspice in me domine & miserere mei.

Videte os mittentes rete in mari. Fuit hæc piscatio magna & eximia operis illius significatio, ad quod ministerio eorũ vti voluit dñs. Sicut enim in stagno iam hîc eiiciebant retia ad capiendos pisces in perniciẽ, ita voluit quoque eos rete verbi diuini & sermonis sancti ex variis scripturarum locis hinc inde contextũ eiicere in mare mundi huius ad capiendos homines in salutem. Fuit hæc piscatio longè antè prædicta à domino per Ieremiã 16.cap. Mittam piscatores multos, & piscabuntur eos, & homines appellatione piscium intelligi prædictum fuit Abac.1. Facies homines quasi pisces maris.

Christi piscatio.

Rete Euãgelicum.

Erant enim piscatores, labore victum quęrẽtes iuxta illud Gene.3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Laudabile imo beatũ est de proprio labore viuere, dicente nimirum Psal.127. Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & bene tibi erit. sed væ illis qui bonis iniquè partis viuunt in diem tanquã fruges consumere nati, qui carnem pauperum deuorant & sanguinem bibunt. Ecclesiastici.13. Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia. Cum illis iudicio contendet dominus, in quorum oris vestimentorum inuentus fuerit sanguis animarum pauperum, & innocentum.

Beatum de proprio labore viuere.

Iere.2.

Vocauit eos dicens, Venite post me: faciam vos fieri piscatores hominum. Est autem considerandũ, vocationem Dei esse duplicem, generalem ad Ecclesiam, de qua Genes.3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo:& Matth. 11. Venite ad me omnes, &c. Hæc vocatio ad omnes pertinet, quia omnes vocat Deus ad operandum in sudore vultus sui, non ad otiandũ. Et specialem siue singularem ad dignitatem, de qua Matt. 4. Marc.1.& Ioan.1. Hæc vocatio ad eos tantùm pertinet, qui ad vitam & dignitatem

Vocatio Dei duplex, generalis et specialis.

præordinati ſunt.

Eſt autem vocatio iterũ duplex. ſimplex, De hac iam egimus. Et ſecundũ propoſitum. de hac loquitur Paulus Rom. 8. Is qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti. Epheſ. 1. Secundum propoſitum voluntatis ſuæ.

Vocantur enim quidam immediatè à Deo: vt Prophetæ & Apoſtoli. Quidam per media: vt diſcipuli Prophetarum & Apoſtolorum. Quidam neque à Deo, neque ab hominibus: vt Pſeudoprophetæ, Lutherani, Brentiani, Anabaptiſtæ, Sacramentarij, & Caluiniſtæ, de quibus Ierem. 23. agitur.

Indoctos cur vocauit Deus. Vocauit autem Chriſtus hos & alios ſimplices ac indoctos, propter tres cauſas. 1. Vt potentia Dei vniuerſo mundo innoteſceret, & ne fides credentium non virtute Dei, ſed eloquentia atque ſapientia humana fieri putaretur. Euangelium Dei virtus eſt, ait Apoſt. Rom. 1. in ſalutem omni credenti, qui loqui fecit aſinam Balaam, Numer. 22. Hic quoque facit linguas infantium diſertas, Sapien. 10.

2 Ne quis exiſtimaret Deum reſpicere perſonas, aut diuitias, nobilitatem, potentiam, &c. Act. 10. Roman. 2. *Epiſcoporũ & paſtorũ electio penes quos.* Coloſſ. 3. & Iaco. 1. Vt diſcant hîc penes quos eſt electio Epiſcoporum, Prępoſitorum, Paſtorum, &c. ne ita temerè perſonarum tantùm habito reſpectu, diuites, potentes & nobiles plebibus præficiant: aut venatoribus ſuis, aucupibus & culinariis ſacerdotia conferant, nihil aut certè parum attendẽtes doctrinam, eruditionem, morum probitatem, cæteráque ad huiuſmodi functiones pertinentia, contemptis & neglectis interim dignioribus, melioribus, magíſque idoneis, quod nunc, proh dolor, in magna Chriſtianiſmi parte factum cernimus, vnde vix dici poteſt quantum detrimenti, fidei noſtræ, & Eccleſiæ ſanctæ acceſſerit. Conſultiſsimè Moſen feciſſe legimus, iuxta conſilium Iethro, Exod. 18. dicentis: Prouide de omni plebe viros ſapientes & timentes Deũ, in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiam, & conſtitue ex eis tribunos, centuriones, quinquagenarios & decanos, qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipſi minora tantùm iudicent, &c.

3 Quo

3 Quo faciliùs & promptiùs homines sequerentur, maximè rudes & simplices. Nam docti, diuites ac nobiles non ita facilè veniunt, sicut patet Matth. 22. & 19. Luc. 14. Hinc Apostolus ait. 1. Corinth. 1. Videte vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, &c.

Venite post me, ait, significans nimirum omnes animarum curatores ipsum sequi debere, vt quisque eorũ verè cum ipso Iob. 23. dicere posset, Vestigia eius sequutus est pes meus, viam eius custodiui, & nõ declinaui ex ea, &c. Talis sequutor fuit Paulus, qui & alios ad sequẽdum illum cohortatus est. 1. Corinth. 11. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Venite, inquit, post me. ac si dicat, Sequamini me verbum meum audiendo, verbo meo vos submittendo, sequamini me, credendo & obaudiendo, crucem suam quisque post me ferendo, mutuam inter vos charitatem seruando. Sequamini vt discatis ex me sacramentum crucis artem longè excellẽtiorem ea, quam à parente vestro Iona didicistis, nempe, qua in hominum piscatores abibitis, pro pisciculis porro homines piscaturi, non ad necem, sed ad vitam. *Animarũ curatores Christum sequi debent.*

Faciam vos fieri piscatores hominum. Non autem nummorum, honorum & beneficiorum. verbi huius meminerint Episcopi, Pastores, & verbi Dei ministri, vt & ipsi piscatores fiant hominum, non censuum, redditũum, nec beneficiorum, ne tanquam asini clitellarum oneribus onusti sub ipsis succumbant. Non enim debet verbi Dei declamator prædicare vt edat: sed edere debet vt prædicet, cui ex Dei ordinatione debetur victus & amictus: quod Paulus triplici ratione pulchrè declarat. 1. Corin. 9. Qui & de seipso testatur. 1. Corinth. 10. ꝙ non quæsiuerit ꝙ sibi vtile esset, sed quod multis, vt salui fierent. Item. 2. Corin. 12. sic ait, Non quæro vestra, sed vos. *Apostoli ad quid piscaturi missi.*

2 Liberi arbitrij obedientis. Nam viso Christo, & audita eius voce, mox euestigio relinquunt & deserunt nauem, retia & patrem. In qua desertione apparet potentia verbi Dei, quæ adeo est viua & efficax, vt corda auersa, à Deo admiranda virtute ad Deum conuertat. Iere. 23. In qua etiam apparet bonitas domini vocantis, *Doctrina liberi arbitrij obediẽtis.* *Potentia verbi Dei, viua & efficax.*

quæ

Bonitas Dei vocantis magna. quæ adeo est magna, vt indignos ad se vocet, Ioan.15. In qua desertione tertiò apparet natura fidei, quæ credentes statim intellectum in suum obsequium docet captiuare.2.Corinth.10. Huc quadrat historia de Eliseo.3. Reg.19.qui quâuis cum duodecim bobus araret, tamen quamprimũ pallium suum illi iniecisset Elias, relictis bobus cucurrit post eum. Talem quippe obedientiam à nobis Christus efflagitat, vt neque punctum tẽporis differamus, etiam si nos aliquid necessarium vrgere videatur, quando nihil cuique charius esse debet animæ suæ salute. vnde & iuueni petenti à domino vt abiens prius sepeliret patrem suum, quamuis interim sepultura parentis sit opus pium, tamen respondit, Tu me sequere, & sine vt mortui sepeliant mortuos suos. *Matth.* 8.

Non autem hîc spectandum est lacerum rete, aut nauicula fatiscens, sed paratus animus. Multum enim reliquerunt, qui omnia quę habebant, vel habere poterant, deseruerunt. *Cælum est venale.* Cælum enim venale est: si multa tibi sunt, magno constat pretio: si pauca tibi sunt, paruo pretio cõstat, regnum Dei tantùm valet quantum habes. Nam Zachæus bonorum suorum dimidio. Luc.19. Vidua gemino ære minuto. Luc.21. Discipuli nauicula & reti. Matt. 4. cælum sibi compararunt.

Discant hinc pauperes, Deum non magnifacere magna munera, amplissimáque dona, sed animi liberalitatem. *Animi liberalitatẽ Deus magnifacit.* Hilarem enim datorem diligit Deus. 2.Corinth.9. Piscatores, opifices, ac mechanici omnes sua paupertate regnũ Dei sibi poterunt comparare, imò calice aquæ frigidæ potest aliquis mercari regnum cælorũ, Mat.10.

Duplex sequendi Christum ratio. Deinde sequuntur Christum. Est autem duplex sequẽdi ratio, corporalis & spiritualis. Sequi autem Christum corporaliter non est cuiusuis, sed eorum tantùm, qui expressum Dei mandatum habent, vt Abrahami, Gene.12. Petri, Andreæ, Iacobi, Ioannis, Philippi, Matt. 4. & Ioan.1. Sic Christianus quisque cùm propter Christũ aut eius sponsam Ecclesiam catholicam Romanam à tyrannis vi ab vxore, & liberis, ab agris & ædibus euellitur, & in manus lictorum traditur; non modò spiritualiter, verùm & corporaliter Christum sequi debet.

Sequi autem Christum spiritualiter est omniũ Christi

ftianorum,quifque enim piorum eo debet eſſe animo, vt quando, vbi, & quacunque hora Chriſtus velit, & gloria Dei exigat,fit paratus,ac promptus relinquere omnia,& propter veritatem mortem oppetere. Talis ſequutor Paulus fuit,Philippen 3.

Imitatio tamen ſpiritualis fieri poteſt ſæpe ſine corporali, ita, & ſi complures Catholicorum à Turcis capti,corpore captiui detinentur,adeo vt nec templa accedere,nec ſacro intereſſe,nec ſacramẽta ſuſcipere poſſint;ſpiritu tamen Chriſtum ſequuntur & amant. Corporalis autem imitatio fieri nec poteſt, nec debet ſine ſpirituali: ita qui Chriſtiani ſunt, quamuis baptizati ſint, niſi tamen ſpiritu Chriſtum amantes ſequantur, ſciant carnem & ſanguinem in regnum Dei non admittenda. Ideo docet Paulus,ſpiritu ambulate, Galat.5. Et caro non prodeſt quicquam,Ioan.6. Caro & ſanguis regnum Dei non poſsidebunt. *Imitatio ſpiritualis.* *Corporalis.* *1.Cor.15.*

Sequuti autem ſunt Chriſtum,humilitate & manſuetudine, paupertate, quia reliquerunt propter Chriſtum omnia, pietate & doctrina:prædicabant enim verbum Dei paſsione,cruce,& morte tandem conſequuti ſunt vitam æternam. Ita & nos Chriſtum ſequentes vitam æternam conſequemur. Admiratur hanc diſcipulorum fidem B Gregor.d. Nulla.Petrus & Andreas Chriſtum miracula facere viderant, nihil ab eo de præmio æternæ retributionis audierant, & tamen ad vnum domini præceptum,hoc quod poſsidere videbantur,obliti ſunt. Et quanta nos,inquit,eius miracula videmus, quot flagellis affligimur, quantis minarum aſperitatibus deterremur,& tamen vocantem ſequi contemnimus.In cælo iam ſedet,& qui de cõuerſione nos admonet, Iã iugo fidei colla gentium ſubdidit,iam mundi gloriam ſtrauit, iam ruinis eius crebreſcentibus diſtricti iudicij ſui diẽ appropinquantem denuntiat, & tamen ſuperba mens noſtra non vult hoc ſponte dimittere, quod quotidie perdit inuita,1.Timoth.6.

3 Obedientiæ doctrina proponitur,quam Andreas & Petrus vocationi Chriſti præſtiterunt. Nam ad primam Chriſti vocem,omnia negligunt,nõ curant vxores,non filios, non patres,non res,nec rerum ſuarum iacturam *Obediẽtia doctrina. Petrus & Andreas*

ad primã Christi vocem omnia negligunt. pertimescunt: sed aliquid magni se inuenisse putantes, mox absque mora Christũ sequuntur. O felices viros! O admirandã obedientiã! O dulces animos, qui ita Christo parent, vt propter eum quem pauperem videbant, nec semel antè conspexerant, suas diuitiolas, notos, atque familiares relinquant. Vnde nostra cõuincitur peruicacia, atque obduratio, qui ad tot, ac tãtas voces Christi vocantis per Prophetas, per Apostolos, per Angelos, per miracula, per internas inspirationes, ad Christum venire negligimus, sicut ostensum est ex verbis D. Gregorij. Sed quare veniunt Apostoli? quia voluerunt: quare crediderunt? quia visum fuit illis, & vt illis ita videretur, Deus in illis operatus est. August. Gratia non tollit liberum arbitrium, sed confirmat: perficit, non destituit.

21. *Et procedens inde vidit alios duos fratres Iacobũ Zebedæi & Ioannem fratrẽ eius in naui cũ Zebedæo patre eorum.*

Suorum domesticorũ cura habenda. Summa virtus est pascere patrem senem, idque iustẽ patris sumptibus. Qui suorum maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit. hinc Eccle. 3. Fili suscipe senectam patris tui, & nõ contristes eũ in vita ipsius, & si defecerit sensu veniam da, & ne spernas eum in virtute tua. eleemosyna enim patris nõ erit in obliuionẽ. Vtinam & nostri nautæ non de iniquè partis, aut violentia extortis, sed de iustis suis laboribus sese enutriant.

Vidit eos sarciẽtes retia sua, et vocauit eos. Pauperes erãt: & quia non poterant emere noua, reparauerunt vetera.

Illi autẽ statim relictis retibus & patre, sequuti sunt eum.

Pater quãdo relinquẽdus. Apparet Zebedæum non credidisse, & propterea reliquerunt eum: Non quòd bonum sit relinquere parentes, sed quia fortassè impedimento futurus erat sequuturis Christum. Vides hîc quando oportet relinquere patrem, nempe, quando obstat virtuti & pietati & Christianæ religioni. Hieronymus. Per calcatũ patrẽ & matrem trãsi ad consortiũ seruorũ Christi. Mat. 10. Qui amat patrẽ aut matrẽ plus quã me, nõ est me dignus, &c.

Hi quoque vt viderunt priores sequentes Christum, meritò sequuti sunt & ipsi, quorum exemplo docemur & nos imitari eos & sequi, quos videmus post Christum ire. Cum bonis ambula, inquit Cato. Et Apost. Obseruate eos qui ita ambulant sicut habetis formam nostram.

Philipp. 3.

EPIS

EPILOGVS.

1 *Hic primatui Petri, sacerdotaliq; ordini, qui pontificia au ctoritatis est, praludium pramittitur: ne tāti ponderis res, tot hostes habitura, certis & iis gravissimis auspiciis carere videatur. Aderat namque tempus quo chorum aliquē discipulorum colligeret, quos familiares haberet, & testes omniū qua faceret & diceret, quos tandem in suum locum suffi.eret & per quos alios deinceps doceret. hinc Apost. Hebr. 2. Qua cùm initium accepissent enarrandi per dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmata sunt.*

2 *Noluit dominus Euangelij gloriā vllis mūdi prasidiis inquinari, vnde non philosophos, non Regū filios, nō Pharisaes, nō sacerdotes, non opulētos elegit aut misit, sed teste Hieronymo, Piscatores & illiterati mittuntur ad pradicandū, ne fides credentiū non virtute dei sed eloquentia atque doctrina fieri putaretur, vt humiliemur omnes docti & indocti. Nam qua infirma sunt apud homines, fortia sunt apud Deum. 1. Cor. 1. Mittuntur non ad capiendos nummos, sed homines.*

3 *Plenā conuersionis & obedientia formā ad Deū, discere licet ex his quatuor Apostolis, secundū duas partes iustitia, declinando à malo & faciendo bonum. Psal. 36. Qui etiam occasiones reliquerunt peccatorū: scilicet sua. Matt. 19. Luc. 14. suos. Luc. 14. Matt. 10. denique seipsos. Luc. 14. Marc. 8. Matt. 16. Relictis retibus & patre, sequuti sunt Iesum.* *Conuersionis & obedientia forma.*

IN FERIIS DIVI NICOLAI Episcopi Epistola.

Ecce sacerdos magnus qui in diebus suis placuit Deo, &c. Finis, Odorem suauitatis. *Eccle. 44. & 45.*

IN hac Epistola beatus iste Christi cōfessor de tribus ab Ecclesia magnificè commendatur, quemadmodum olim sancti patres vet. Test. à synagoga commēdati sunt. *D. Nicolaus à tribus commēdatur.*

1 Primùm est veneranda sacerdotalis dignitas, Quæ notatur cùm dicitur: *Ecce sacerdos*. Tria sunt autem quæ ad sacerdotale munus pertinere noscuntur, videlicet. 1. Populum docere: de quo per Ezechielem 44. dominus loquitur, dicens, Sacerdotes populum meum docebunt, quid sit inter sanctum & pollutum, inter mundum & immundum, ostendēt eis. Et rursum per Malachiam. 2. cap. dictum est: Labia sacerdotis custodient scientiam, *Tria ad sacerdotale munus pertinent.*

& legem requirent ex ore eius. Hinc Leuit.13.inter lepram & non leprã iudicandi facultas solis sacerdotibus per legem data est. Debet autẽ sacerdos docere quid faciendũ, quid fugiendũ & prudẽter quid pollutũ sit, quid sanctum discernere, quid proinde credendum sit, & quid sperandum. Debet quoque docere populum sacerdos non ex proprij sensus adinuentione, sed ex præscripto legis Dei. Vnde ad Mosen à domino dictum est, Dabo tibi duas tabulas, & leges ac mandata quæ scripsi vt doceas filios Israël. Per duas tabulas vel legem veterem & nouam, vel duo charitatis præcepta possumus intelligere. Talis doctor Esdras olim fuit, de quo scriptum est Nehe.8.quod attulit legem coram multitudine virorũ & mulierum, & aures omnis populi erant erectæ ad librum. Stetit autem Esdras super gradum ligneũ quem fecerat ad loquendum, vnde etiam super omnem populum eminebat. Et legit in libro legis Dei distinctè & apertè ad intelligendum, & intellexerunt quum legeretur. Debet quippe sacerdos docens non modo situ corporis, sed multo magis sublimitate mentis terrena trãscendendo supra vulgus eminere, ne iure queratur propheta, dicens, Sicut populus, sic & sacerdos.

Quid docere debeat sacerdos.

Tabulæ duæ & quid per eas intelligendum.

Isa.24.

2 Acceptum Deo sacrificium offerre. Considerandum hîc quosdam esse sacerdotes morales, & quosdam peculiares seu ministeriales. Primis per B. Petrum. 1.can.2. dicitur: Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis (totam nimirum Ecclesiam sacerdotium sanctum compellans) offerentes, inquit, spirituales hostias acceptabiles Deo per Iesum Christum. Et Paulus ait, Hebr.13. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum labiorum confitentium nomini eius. Beneficentiæ autem & communionis nolite obliuisci. talibus enim hostiis promeretur Deus. Exhibeatis iterum, inquit Rom. 12.corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. Quibus etiam per prophetam dicitur: Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in domino. Quæ non solum ad sacerdotes peculiares seu ministeriales dicta sunt, sed ad Christi fideles vniuersos. debemus ergo pro peccatis nostris offerre domi

Sacerdotes morales, sacerdotes peculiares seu ministeriales.

re domino non modò noſtra, vti quondam faciebat Iſraël ſecundum carnem, ſed noſipſos. Si quidem de corde noſtro offerre debemus peccati deteſtationem, & propoſitum vitæ melioris, de ore admiſſorum humilem confeſsionem, precationem, gratiarum actionem, & vocem laudis. De corpore vero mortificationem membrorum noſtrorum quæ ſunt ſuper terram. Coloſſ. 3. & ſpontaneæ crucis quotidianam baiulationem. Matth. 16. de ea nihilominus quæ extra nos eſt temporali facultate, promptam & hilarem in pauperes erogationem. Prouerb. 3. Honora dominum de tua ſubſtantia, & de primitiis omniũ frugum tuarum da pauperibus, &c. Conſiderandum tamen hæc ſacrificia Deo minimè placitura, niſi fiant ſecundum legis præſcriptum, hoc eſt, ſine pelle oſtentationis & iactantiæ. de qua Matth. 23. dicitur, Omnia opera ſua faciunt vt videantur ab hominibus. Nam tales hîc recipiunt mercedem ſuam, Matth. 6. Sine melle propriæ complacentiæ, propter quam Phariſæi decimæ & ieiunia domino non placuerunt, ſicut patet, Matth. 18. cûm iuxta ſententiam B. Iob impietas ſit maxima. Iob. 31. Sine felle iracundiæ, odij ſeu cuiuſuis amarulentiæ, quia dominus in Euãgelio dicit, Matt. 5. Si offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, &c. Sine fermento cuiuſuis peccati & irrequietæ conſcientię, ſicut docet Apoſtolus 1. Corint. 5. Auferte, inquiens, malum ex vobis, &c. Debet proinde ſecundum eiuſdem legis typum oblatio noſtra nonnullis fulciri circunſtantiis, vt ſit accepta. Leuit. 2. Debet fieri primò cum thure orationis, iuxta Pſal. Dirigatur, inquit, oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo domine. Debet fieri cum ſale diſcretionis, vt ne quid nimis, ſed rationabile obſequiũ noſtrum. Roma. 12. Debet fieri cum ſanguine, id eſt, recordatione paſsionis & effuſi ſanguinis Chriſti domini redemptoris. nõ enim niſi per virtutem oblationis ſuæ, prodeſſe nobis poteſt, aut eſſe Deo gratũ quicquid obtulerimus patri. Ipſe eſt enim altare noſtrum, ſuper quo ſolum legitima Deo ſacrificia poſſunt offerri. Nam ſine fide impoſsibile eſt placere Deo, Hebr. 11. Debet tãdem fieri noſtra oblatio cum capite & cauda, Leuit. 3. & 22.

Pro peccatis offerendũ & quomodo.

Quæ ſacrificia deo minimè placent.

Leuit. 2.

Oblatio quibus circunſtãtiis fulciri debeat.

quo nimirum perseuerantiæ virtus commendatur. Non enim qui quantumlibet bene inchoauerit, sed qui perseuerauerit vsque in finem, saluus erit, Matth.10. Et hęc de sacerdotibus moralibus & sacrificio eorum.

Sacerdotes ministeriales, qui. Porro sacerdotes peculiares seu ministeriales sunt, qui ad ministrandum in Ecclesia sunt legitimè consecrati, quorum munus sine graui sacrilegio sibi vendicare non potest, quisquis hoc modo sacerdos non est. Patuit hoc olim in Ozia rege. 2.Paralipo.26. qui plaga lepræ à Deo percussus & a regno abiectus est, quia inconcessum munus sacerdotis elatus superbia in domo domini vendicare sibi non timuit. Sacerdotibus istis per Zachariam 2. cap. Dominus loquitur, dicens, Qui vos tangit, quasi pupillam oculi mei tangit. Quibus & per semetipsum ait, Luc.10. Qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit. In fauorē illorum Deut.17. scriptum est, Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat, ex decreto iudicis morietur homo ille. vt nullus deinceps intumescat superbia. Quòd insuper à populo sustentandi sint, Deut. 18. exprimitur. Non habebunt sacerdotes & Leuitæ partē & hæreditatem cum reliquo Israël, quia sacrificia domini & oblationes eius comedent, & nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum. Dominus enim ipse est hæreditas eorum, Hinc etiam per Oseā dicitur. 4.cap. Peccata populi mei comedent.

Tertiū munus sacerdotale. 3 Ad sacerdotale munus pertinet, populum peccatorem precibus & sacrificio Deo reconciliare. Vnde Leuit.4. legitur. Si omnis turba filiorum Israël ignorauerit, & per imperitiam fecerit contra mandatum domini, rogante pro eis sacerdote propitius erit eis dominus. Si peccauerit princeps, & fecerit quod lege domini prohibetur, rogabit pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Quòd si peccauerit anima per ignorantiam de populo terrę, vt faciat quicquam de his quę domini lege prohibentur, atque delinquant, & cognouerit peccatum suum: rogabit pro ea sacerdos, & dimittetur ei. Hinc rursus de eisdem Ioel.2. dicitur. Inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri domini, & dicent. Parce domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem

reditatem tuam in opprobrium vt dominētur eis nationes. Itaque veri sacerdotis munus est diuinam clementiam pro peccatoribus interpellare. Hoc munere functus est Moses Exod. 32. orans pro populo. Vnde & in laudem eius decantat Sirac. In tempore iracundiæ magni est æstimatus, hoc est, factus est reconciliatio. Et quantùm valeat pro populo sacerdotis deprecatio, patet Nume 16. in Aarone, qui cùm ex iussu Mosis cum thuribulo medius inter Deum & populum, & inter mortuos & viuentes cucurrisset: plaga cessauit. His tribus muneribus sacerdotalibus peroptimè functus est in Ecclesia B. Nicolaus.

Sacerdotis verimunus est diuinā clemētiam pro peccatoribus interpellare.

2 Secundum est magnitudo virtualis huius B. Confessoris Christi, quæ notatur in hoc verbo, *Magnus*. Quocirca considerandum est triplicem esse magnitudinem, à qua homines diuersimodè magni denominantur. Vna est magnitudo corporalis, qua illud dicitur magnum, quod est mole corporis distentum: à qua quidem magnitudine nullus sanctorum commendatur, quasi propter illam sanctior, imò potius magnitudo hæc in hominibus plerunque impedit sanctitatem. Mens enim tanta mole carnis grauiter hebetatur: sicut scriptum est Eccl. 9. Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam: & quanto nutritur impensius, tanto grauiora bella molitur aduersus spiritum. Caro concupiscit aduersus spiritum, &c.

Magnitudo virtualis triplex.

Corporalis.

Alia est magnitudo moralis, qua illos dicimus magnos, vel qui magnis suffulti sunt diuitiis, vel magnis sublimati honoribus, vel magna vigent potētia: aut magni nominis vmbra, aut magna nobilitate, vel quauis alia humana seu mundana dignitate, quasi magni vulgi opinione celebrantur. Hinc de B. Iob, vbi diuitiarum eius mentio agitur, sic scriptum est, Iob. 1. Erat vir ille magnus inter omnes orientales. Hac etiam magnitudine grandis ille erat, cui dicitur à domino per Nathan prophetam 2. Reg. 7. Feci tibi nomen grande, iuxta nomen magnorum qui sunt in terra. Hæc quoque magnitudo non modò ad sanctitatem non proficit, sed potius aduersatur sanctitati. Sicut patuit in Salomone 3. Reg. 11. cui diuitiarum & voluptatum magnitudo, exi-

Moralis.

tium pepererũt:per hæc enim deprauatum eſt cor eius.

Spiritualis. Eſt proinde magnitudo ſpiritualis,quæ ad ſimilitudinem dictarum magnitudinum accipitur,qua magnos dicimus,qui magnas & multas animi virtutes quaſi opes habent ſpirituales.hac magnitudine ſancti denominantur magni. Sic nimirum ab hac magnitudine mulierem fortem atque prudentem Salomon commendat,dicens, Prouerb.31. Multæ filiæ congregauerunt diuitias,tu ſupergreſſa es vniuerſas. Et ſicut corpus aliquod magnum dicitur à latitudine,longitudine & profunditate,ſic ſpiritus ſuo modo hac trina dimenſione moraliter intellecta,magnus cenſetur,qui videlicet habet lõgitudinem, latitudinem,& profunditatem,de qua pulchrè agit Apoſtolus Epheſ.3.qui eadem Epiſtola cap.4.vult nos adoleſcere in virum perfectum,& creſcere in illo per omnia,qui eſt caput Chriſtus. Idem vult B.Petr.1.cano.2. cap. Ad hanc magnitudinem creuit.ſ.Nicolaus.

3 Tertium eſt acceptabilitas,ſi ſic dici fas ſit,ſeu gratia corã Deo,qua Confeſſor hic beatiſsimus fuit Deo acceptus,quæ notatur cum dicitur, *Qui in diebus ſuis placuit Deo.* Contingit autẽ placere hominibus,ſibiipſi,& Deo.

Quoniã autẽ hominũ quidã mali,& quidã boni ſunt: Prauis hominibus non niſi malis artibus & ſcelere placere quis poteſt? Nullos enim approbant aut diligũt niſi ſtudiis ſuis & vitiis conformes. Vnde Apoſt.Galat.1. Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Bonis autẽ placere propter finẽ bonũ(quale eſt fomentũ mutuæ charitatis) commendabile eſt. Vnuſquiſque,inquit Paulus,proximo ſuo placeat in bono,Rom.15.

Placere ſibi ipſi, quid. Porro ſibiipſi placere vanũ,& coram Deo deteſtabile eſt. Id enim eſt oſculari manũ propriã,quod ſecũdum B. Iob ſententiã eſt impietas maxima,& abnegatio contra Deum altiſsimum,Iob.31. Talis erat qui ait:Non ſum ſicut cæteri hominum,&c.Matth.18. Sed qui ſe exiſtimat aliquid eſſe quum nihil ſit,ipſe ſe ſeducit,Gal.6.

Placere Deo. Placere autem Deo,appetere debet homo ſuper omne præmium,etiam ſi propter hoc cæteris omnibus diſpliceret.hoc enim appetere,ambitio ſancta eſt.Nam Dei gratia ſummis ſtudiis eſt ambienda. hoc rogat,hoc ipſum obſecrat Apoſt.1.Theſſ.4.

Poſſu

Possumus autem Deo placere in diebus nostris, id est, ad vsum nobis concessis. Qui nimirum nostri idcirco dicuntur, quòd iis vtimur prout libet, siue in bonis operibus, siue malis. Dies isti ad ęternitatē collati, breues, imò quasi momētanei sunt. Cōpleuit autē sanctus iste Christi confessor hos dies suos in bono, & annos suos in gloria.

Tres Deo peculiariter placuerunt.

Tres, scriptura teste, cognouimus Deo peculiariter placuisse: Enoch, de quo scriptum legimus Gene. 5. quòd cū Deo ambulauit, & translatus est in paradisum. Noë, qui fecit omnia quæ præcepit ei Deus, & iussus à domino fecit arcam. vt hominū atque cæterorū semen animantiū ab aquis diluuij saluaretur in ea, Gen. 6. Et Abrahā, qui Deo placuit, & gratiam inuenit coram eo. Nam ad præceptum domini terrā suā, & cognationē, & domū patris sui relinquēs, venit in terrā peregrinā. Cōtra spem proinde in spem credidit, nec hæsitauit diffidentia, quum illi Deus, quæ videri poterāt impossibilia, polliceretur, quòd videlicet ex vxore sterili & iam tunc nonagenaria viro centū annorū filius nasceretur Gen. 12. 15. & 18. Horū itaque exēplo possumus & ipsi Deo per tria placere.

Deo per tria placere possumus.

Primò, Dei mandatorū obseruatione, cū Enoch: qui, vt dictū est, cū Deo ambulauit, de virtute in virtutem proficiendo: vt sicut ille in paradisum raptus est, ita & nos, si velimus ad vitam ingredi, seruemus mādata, Matth. 19. Secūdo, propriæ cōscientiæ ædificatiōe, exēplo Noë arcam saluationis ædificātis. Hæc enim arca cōscientiā bonam & mundā nō absurdè significat, quę nimirū saluare nos potest, ne in æternæ perditionis abyssum demergamur. Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio nostra, 1. Thess. 4. Denique placere Deo possumus fide recta, & firma in Deum spe, exēplo Abrahæ: quod vtique fiet, si terrenarum rerum amorem derelinquentes, populū nostrū & domum patris obliuiscamur, verbo Dei plenissimam accōmodantes fidem, etiā in his quæ nō videntur, sicut ille credidit Deo filiū sibi Isaac promittenti. Reliqua industrio Concionatori perscrutanda cōmittimus.

Arca Noë quid denotat.

EPILOGVS.

1 *Quemadmodū Iesus Siracus in calce sui libri Veteris Testamenti heroas laudibus in calū euehit, ita nimirum Ecclesia instinctu Spūs sancti diuos suos multis encomiis celebrat.*

Nec id absurde, cùm etiã Turcæ spiritu Dei vacui, imò etiã Saraceni, non solùm sanctos patres eos, Enochum, Abrahamum, Mosen magnifaciant, sed & noui Testamenti plerosque: iuxta Ecclesiæ cantica reuereantur. Rectos decet collaudatio, inquit Psal. 32.

2 Ecclesia laudat sanctos patres, ad confirmandam legitimam vitam & ad instituendos eorum exemplo nostros mores, vt iuxta Poëticum dictum, Patres sequantur sua proles.

Quis cultus Deo gratus exhiberi potest. *3 Nullus cultus diuis gratior exhiberi potest, quàm vt Christianus quisque pro viribus studeat sese conformem reddere sanctis illorum moribus, ne frustra gloriemur de patribus nostris, quemadmodum olim Iudæi falsò se iactitabant de patre suo Abrahamo, cuius sanctissima vita nec minimum apicem consequuti sunt, Ioan. 8.*

IN FERIIS EIVSDEM

Euangelium.

Lucæ 19. *In illo tempore dixit Iesus turbis parabolam hanc. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, & reuerti, &c. Finis Euangelij, Et interficite ante me.*

Huius Euangelij parabola complectitur tria. 1 Primò prudẽtiam nobilis patrisfamilias. qui res suas prudenter administrat, ne ipsi sint damno, sed magis emolumento.

Christus paterfamilias. Est autem hic paterfamilias dominus noster Iesus Christus rex regum, & dominus dominantiũ, Apoc. 19. Qui per suam passionem, mortem, resurrectionem & ascensionem, in longinquam regionem, hoc est, in cælũ profectus est, vnde in die iudicij reuertetur. Act. 1. Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet quẽadmodum vidistis eum euntem in cælum.

Fecit autem tria ante suã profectionem: Primũ vocauit decem seruos suos, hoc est, Apostolos, Episcopos, Pastores ac reliquos operatores suos. Secundò dedit & distribuit illis bona sua, nempe, vnicuique donum suum, vt docet Paulus 1. Corinth. 12. Tertiò ait illis, Negotiamini dum venio: vt cùm rediero, recipiam à vobis pecuniam meam cum fœnore. q.d. Hæc mea bona vobis trado, non vt prodigatis, vel seruetis apud vos otiosa, sed vt

Quæ Christus ante ascensionẽ fecerit.

negotiatione crescat, videlicet vt reuersus reperiã rem adauctam. Huic dominicæ sententiæ consonat verbum Petr.1.cano.4.cap. Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.

Si legitimè & bona fide: inquit, vnusquisque in sua vocatione negotiemini, non pœnitebit vos facti, sed amplissima prẹmia vos manẽt. Si verò negligẽter, fraudulẽter & illegitimè vnusquisque in sua vocatione negotiemini, pœnitebit vos facti, & in corpore & in anima pœnas daturi estis. Sic enim ait Paul^9.2. Corinth.5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonũ siue malũ. Et B. Athanasius in symbolo: Ad cuius aduentum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis, & reddituri sunt de factis propriis rationẽ. Et qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, &c. Ioan.5. *Vnusquisque in sua vocatiõene gotiari bona fide debet.*

Nemo enim hominum in terris agit adeò infirmus, tenuis fortunæ, exiguus & vilis, qui non à Deo gratuitum aliquod beneficium & donum acceperit, de quo ratio reddenda est ipsi, quo modo eo vsus sit. Ephes. 4. Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus.

2 Complectitur mores & ingenium seruorum fideliũ & infidelium. Sunt autem serui fideles, qui diligẽter officio suo perfunguntur, agẽtes quæ ipsos decet, & rerum suarum interest, & seriò res suas agunt: imò ad singulas horas dominũ suum expectãt, quãdo sit vẽturus. Luc. 2.

Sunt autem serui infideles, qui negligenter & oscitãter officio suo perfunguntur, non agentes quæ ipsos decet, & rerum suarum interest, sed absente domino suo belluinam agunt vitam, vorando, ingurgitando, dilapidando, & multorum peccatorum sunt authores, loco pœnitentiæ abutentes in superbiam, Iob.24. *Serui oscitantes.*

Agunt autẽ fideliter, qui ad reddẽdam rationem semper parati sunt: Exemplo sunt Samuel propheta fidelis domini 1. Reg.12. Dauid fidelis rex Iuda & Ierusalem, Psal.88. Act.13. Salomon rex filius Dauid, magnificum extruxit templum, atque præstantissimũ instituit cultũ, 3 Reg.6. & 8. 2. Paral.6. Prophetæ qui mãdata domini *Fideliter agunt qui ad credendam rationẽ sunt sem per parati.*

pepulo

populo prędicarūt, Isaias, Ieremias. Christus ipse seruus seruorum, qui venit omnes homines saluos facere: & diuina illa dona, quæ in plenitudine accepit, cum fœnore patri reddidit. Apostoli quoque, qui fuerunt fideles serui domini, prædicantes & docentes omnes gentes pœnitentiam in remissionem peccatorum, Luc. 24.

Infideliter agunt qui officio sibi cōmisso abutuntur. Infideliter autē agūt, qui officio sibi cōmisso abutūtur, persequendo & profligando conseruos & domesticos.

3 Præsens Euangelica parabola complectitur mercedem bonorum & malorum. Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem, ait Apost. 2. Corinth. 3. Redeunte enim Christo summo iudice in nouissimo die, quatuor genera hominum coram eo apparebunt: nempe, tres serui, quarto, ciues immorigeri, à quibus exiget rationem. Nam ad primum seruum, qui vna mina decem lucratus fuerat, dixit, Euge serue bone & fidelis, &c. Ad secundum, qui vna mina quinque lucratus fuerat, dixit, Euge serue bone, &c. Ad tertium, qui minam domini absconderat in sudario, dixit, Serue nequam, &c. Et astantibus dixit, Auferte ab illo minam, & date illi qui decem minas habet, &c. De ciuibus illis immorigeris dixit: Verūtamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me.

Hæretici notantur.

Hi serui & ciues adumbrāt quatuor genera hominū.

Doctrina pro ministris diuini verbi. Primus seruus significat homines qui donis suis, nempe, fide, charitate, spe, iustitia, scientia, humilitate, ac reliquis pro virili vsi sunt ad dei honorem, & proximi commodum, adeo vt auxerint dei succurrente gratia suam iustitiam, donec videant deum in Sion, Psalm. 83. In hoc genere sunt Moses, Patriarchę, Prophetæ, Apostoli, Paulus, Stephanus, atque martyres, qui fuere fideles dispensatores mysteriorum Dei. 1. Cor. 4.

Secundus seruus significat homines qui in syncera fide & charitate officium suum faciunt, & inculpabilem vitam agunt, omnibus bonum præbentes exemplum. 1. Timot. 4. In hoc genere sunt prisci illi Patres, Ecclesiæ lumina, Augustinus, Ambrosius, Basili⁹, Chrisostomus, Cyrillus, &c.

Tertius seruus significat homines qui vocationē suā negle

neglectui habent,aliud agētes,quàm à domino ipsis est mandatum: qui verè bona opera diuinitus præcepta omittentes,vitā in peruersis ac vitiosis operibus trāsigūt. In hoc genere sunt Iudæorum pontifices,Pharisæi,Sadducæi, & mali Episcopi, atque peruersi pastores nostri temporis,ac denique omnes tum sacerdotes,tum seculares, qui quæ suæ sunt vocationis, negligunt.

Ciues inobedientes sunt hæretici,qui verbum dei cōtemnētes,Ecclesiam sponsam Christi,fidelium matrem criminantur,& contumelia afficiunt,Euangelium corrumpunt, veritatem persequuntur, miseras animas rudiū seducunt ac perdūt.Hi dicunt se nolle habere Christum qui regnet super eos,sed diabolum. In hoc genere sunt Iudæi, apostatæ,Turcæ, Mauri,Gentes,Lutherani, Brentiani,Caluinistæ,Anabaptistæ, ac reliqui hæretici. Quamuis enim hæc parabola peculiariter notare videatur Iudæos, qui dixerunt, Non habemus regem nisi Cæsarem,Ioan.19.concludit tamen omnes qui non obediūt Euangelio,qui pœnas dabunt in interitū æternas,à facie domini,& à gloria virtutis eius,cum venerit glorificari in sanctis suis,& admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt.2.Thess.1.Et Apoc.21.Timidis autem & incredulis & execratis,& homicidis,& fornicatoribus,& venesicis,& idolatris,& omnibus mendacibus,pars illorū erit in stagno ardenti igne & sulfure,quæ est mors secunda. *Hæretici verbū dei contemnūt & ecclesiam.*

Ex his ergo fideles serui honorificè commendantur verbis,deinde amplissimis præmiis remunerantur, Luc. 12. Beati serui illi,quos cum venerit dominus:inuenerit vigilantes. Amen dico vobis,quòd præcinget se,&c. Infidelis seruus verbis asperis increpatur,& ab eo quicquid habet aufertur,aliisque traditur:vt nihil retineat, nihil quoque præter iram & inclementiam reportet. Ignauus enim seipsum & dono reddit indignum,& merito ac præmio sempiterno. *Serui fideles.* *Serui infideles.*

Ciues immorigeri,hoc est,contemptores & persecutores verbi & Ecclesiæ Christi,occiduntur pœna ignis æterni. Pronuntiabit enim Christus in eos sententiam; Discedite à me maledicti in ignem æternum. Ad fideles autem dicet, Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi:nempe; vitam *In hæreticos iudicium.*

vitam ęternam. Matth.25. Nemo ergo negligat gratiā quę in eo eſt. 1.Timoth.4. Sed dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, Gala.6. bonum autem facientes, non deficiamus. tempore enim ſuo metemus non deficientes.

EPILOGVS.

1 Parabola de homine claro, de regno Chriſti agit: hoc eſt, de regno Euangelico, in quod ſermone prædicationis publicani, meretrices, milites, Græci, Romani, Scythæ, Galli, Gotti, Sarmatæ, Germani, ac omnes ſunt attrahendi. Hinc & Agarenicę & Arabicę nobis ſtudendum eſſet ne quid dicā de tribus celebribus linguis, Hebræa, Græca & Latina, vt Turcas & Agarenos aliquādo in obedientiam fidei attrahere poſſemus fides enim per auditū fit, cui inſeruit lingua. Et pudor eſt ingens, cū duodecim Apoſtoli ceu fermentum in tria ſata farinæ poſitum, totum orbē fermētarint, quod nos Chriſtiani innumerabiles adeo parū aut ſanè nihil fructificam⁹.

2 Poteſt etiā Regio longinqua Eccleſia gentium aptè intelligi. Nam præclarus ille homo Chriſtus abiit vt plenitudo gentium intraret, reuertetur vt omnis Iſraël ſaluus fiat, Ro.11.

3 Doctrina pro miniſtris verbi, vt in negotio prædicationis Euangelicæ ſimus quàm maximè fideles & induſtrij, & multos lucrifaciamus Chriſto, ſic reportaturi immarceſsibilem coronam, cùm princeps paſtorum redierit Chriſtus Ieſus verus homo nobilis & clarus. Alioqui Dei manus amittit, qui habens non habet, id eſt, eo non vtitur: & ei augetur qui habens habet, id eſt, bene vtitur.

IN FERIIS CONCEPTIONIS beatę Mariæ ſemper virginis, Epiſtola, & Euangelium quærantur in feſto Natiuitatis eiuſdem.

Epheſ.1. 2.Cor.1. 1.Pet.1. *In feriis diui Thomæ Apoſtoli, Epiſtola. Benedictus Deus & Pater domini noſtri Ieſu Chriſti, &c. Finis Epiſtolæ. In dilecto filio ſuo.*

ERicope illa, qua per gratulationem D. Paulus pro ſolēni ſuo modo exorditur, quoque digna eſt, quæ Apoſtolicæ recordationi deputetur. Nam & ſummam & vtilitatē Apoſtolicæ

ftolicæ prædicationis pulchrè tradit, & de noftro nos officio, nempe gratæ celebrationis, fimul docet. Ordo ita habet.

Cùm in Euangelio prædicentur maxima Dei beneficia, loquitur diuus Paulus. *Beneficia Dei maxima in euãgelio prædicantur.*

1 De ipforum genere, quæ & qualia fint, nimirum quo ad numerum cumulatifsima: quo ad formam folidifsima: & quo ad gradum eminentifsima, quando ait, Deus benedixit nobis omni benedictione fpirituali in cæleftibus. Idque probat vna voce, Chrifto. Nam reuera dato Chrifto, dantur nobis talia, nempe, Dei lucidifsima iucundifsimáque patefactio, noftri à peccato, lege, morte, inferno, fathana, & ira Dei, liberatio. Vtrorũque planè optatifsima & firmifsima inter fe coniunctio, cùm & Deus homo factus fit, & homines propter Chriftum diuinitatis atque omnis opulentiæ eius fint confortes: vel *2. Pet. 1.* vt Paulus ait, dantur nobis dato Chrifto, fapientia, iuftitia, fanctitas, & redemptio. *1. Cor. 1.*

Talia nufquam habet mundus, cuius bona funt paucifsima, vnde nunquam fatiant: funt fallacifsima, vnde *Eccl. 1. & 2.* σχῆμα, vmbra, bulla, fumus appellantur. funt abiectifsima, vnde nihil nifi terram fapiunt, fubq́ue terram trahunt: neque Mofes talia præbet, vt qui plus minarum *1. Tim. 6.* quàm promifsionum habeat: quódque habet, nõ de fuo, fed de Chrifto habeat: velis, typis, vmbris & figuris gaudeat, pædagogica bona, Chanaan, mel & lac, & cætera temporalia atque corporalia: magis vrgeat. Rectè igitur Paulus in Euangelio ait exhiberi copiofifsima, fyncerifsima, præftantifsimáque bona.

2 Paulus loquitur de ipforum beneficiorum donatione, quomodo nobis dentur. Vbi ifta perpendenda. 1. Initium eius liberalitatis, quando nimirum cœperit. nunquam autem cœpit: ab æterno fumus electi ad falutem, & prædeftinati ad falutis difpenfationem, aut rerum, temporum, id eft, mundi fabricationem.

E quo cernitur. 1. Dei natura, qu**ũ**m hæc nihil aliud fit, *Dei natura quid.* quàm ardentifsimus amor atq; charitas, vt Ioannes, ait. *1. Ioan. 4.*
2 Dei opus ante creationem. Quæritur, quódnam *Opus Dei.* fit? Refpondeo, vnigeniti filij generatio, & cæterorum filiorum adoptatio. Quanta verò illa eft fœlicitas, quàm

quàm inexplicabilis nostra gloria. 3. Salutis certitudo, vt quæ ratione largientis nũquam cœperit, ex æterno sinu semper fluxerit. Absit ergo Sophistarum anxia hæsitatio. 4. Meriti prætexendi vanitas etenim cùm natura nostra præuertatur, quidni omnis etiam nostra dignitas excludatur? valeat ergo sophistarum tumida arrogantia.

2 Causa, quæ deum impulerit, ipse sese Deus, ob beneplacitum suæ voluntatis, & immensum pondus opulentæ suæ gratiæ. Inde igitur primò salus nostra validissimè stabilitur. Nam quandiu Deus ipsum sese non impugnat, id est, deus est, immota manet etiam nostra salus. Vbi igitur denuò horum sophistarum dubitatio? Secundò, omnis dignitas, siue præsens, siue secutura, hinc excluditur. vbi igitur denuò Sophistarum gloriatio?

3 Medium, per quod tanta bona obueniant. Solus nempe Christus, in quo naturali filio sumus adoptati, gratioso adamati, obsequente expiati.

Finis ad quē donatio referenda, duplex.

4 Finis ad quem donatio referenda. Est autem duplex: Prior, quo ad nos, videlicet sanctitas, eadémque inculpata per dilectionem. Hinc ergo sanctitas 1. non est caussa salutis, sed cùm finis, quia exigitur: tum effectus, quia per spiritum Christi efficitur. 2. Nulla est extra Christum, atque electorum cœtum. 3. Non extinguitur, vt nonnulli conqueruntur, sed accenditur prædicatione electionis atque Euangelij. 4. Necessaria est, nec sub prætextu electionis omittenda. 5. Vera, non fucata sit oportet, vt quæ ambulet corā domino. 6. Feruida, non inutilis sit oportet, vt quæ charitate constet, non externo habitu.

Posterior, quo ad deum: videlicet gloria gratiæ Dei, quia nec creatio neque sustentatio sic illustrant gratiam Dei, sicut nostra beatificatio. Et hic supremus finis est, vt cuncta à deo fluant, inque deum refluant. Atque hîc Apostolus propter maiorem vehementiam bis per ordinem hunc decurrit, semper initij, caussæ, medij, finis alicuius mentionem faciens, vt in textu vides.

Porrò hac doctrina quid succinctius, certius, & perpetua celebratione dignius? Nihil quidem fuimus, sed electi fuimus, vt essemus per creationē, vtque bene beatéque

ſéque haberemus per vocationē,in qua Chriſtus,cúmque Chriſto omnia offeruntur:ea tamen lege,vt ſanctè ambulemus,nō quo quicquam mereamur ex nobis,ſed quo partis perfruamur.magna igitur eſt & noſtrę fœlicitatis,& benignitatis Dei gloria:nos vtranque ſemper prædicemus. *Rom. 6.*

EPILOGVS.

1 *Salus noſtra ex electione Dei,vt qui gloriatur in domino glorietur.1.Corin.1. vt ſciant ſancti ſe non poſſe excidere.*

2 *Electionem ſequitur recta & Deo placens vita,in qua fides per charitatem operatur.Nam fideles vocationē & electionem ſuam firmam faciunt operibus fidei, 2.Pet.1.*

3 *In Chriſto dilecto filio Dei,eſt redemptio per ſanguinem eius,in remiſsionem peccatorū,ne quis glorietur in operibus,*

IN FERIIS EIVSDEM APOſtoli Euangelium.

In illo tempore:Thomas vnus ex duodecim,&c. Finis Euangelij: Beati qui non viderunt & crediderunt. *Ioan.20.*

Hiſtoria huius Euangelij continet tria.

1 Primò,incredulitatem Thomę,quę elicitur ex tribus: 1. Conuerſatus diu cum Chriſto,eius diuinas conciones audiuerat, miracula videiat,Chriſtúmque ſuam mortē prędicantē audiuerat:Filius hominis crucifigetur,& tertia die reſurget. *Luc.18.*

2 Audierat à mulieribus dominum reſurrexiſſe. *Luc.24.*

3 Audiuerat quoque à condiſcipulis quòd dicerent, Vidimus dominum, Ioan.20. Sed hęc omnia obſtinato animo negabat, dicens, Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum,&c.non credam.Non enim conſiderabat Dei potentiam, nec recordabatur verborum domini,quibus paſsionem & reſurrectionem prędixerat.Vnde ſuſpicabatur illos ludificatos fuiſſe aliquo phantaſmate, & ideo negabat ſe crediturum, niſi teſtibus oculis & manibus. Hac reſponſione committit tria grauia peccata. *Mat.20. & 26.*

1 Sentit de Chriſto,quòd ſit ſimplex homo,qui ſemel mortuus nō ſit reſurrecturus. 2. Arguit mulieres & di

ſcipulos mendacij. 3. Chriſti verba & miracula pro vanißimis nugis dicit.

Videntur hac ratione Pōtifices, Annas, Caiphas, Phariſæi & Scribæ maiorem fidem habuiſſe de Christi reſurrectione, quàm Thomas. Nam crediderunt cuſtodibus ſepulchri, dicentibus Christum reſurrexiſſe: dederúntque illis pecunias, vt dicerent quòd diſcipuli illum nocte furati eſſent: quod profectò nunquam feciſſent, niſi cuſtodibus Christum à mortuis reſurrexiſſe affirmantibus fidem adhibuiſſent.

Matt. 28.

Bonitas & ſolicitudo Christi erga Thomā.

2 Continet bonitatem & ſolicitudinem Chriſti erga Thomam, quæ deprehenditur ex tribus. 1. Apparet illius cauſſa, vt ipſum ad fidem adducat, & in eo articulū reſurrectionis confirmet. 2. Sinit ſe tangi, & ait: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum.* 3. Facit ex incredulo beatiſsimū, Apoſtolum, ac certiſsimum reſurrectionis ſuæ teſtem. Nam eius incredulitatem ſciebat nō ex malitia, quemadmodum Phariſæorum & Scribarū, ſed ex infirmitate humana prouenire: ideóque eā ſanare dignatus eſt, iuxta illud Pſal. Quum ceciderit iuſtus non collidetur, dominus enim ſupponit manum ſuam. Licet enim ſuperauerit paſsionem, non tamen compaſsionē amiſit.

Pſal. 36.

Inſpectio & contrectatio Thomæ in vulneribus & cicatricibus Christi quid nobis profuerint.

Nam inſpectio & contrectatio Thomę in vulneribus & cicatricibus Chriſti, tam firmum ac ſolidum fundamentum fidei nobis iecit, vt deinceps vltra nemo hominum de reſurrectione Chriſti dubitare poſsit. Vnde Gregor. pulchrè hîc rationē reddit, quam ob cauſſam Thomas abfuerit quando venit Ieſus. d. Ideo defuit Thomas, vt pòſt veniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpando crederet, & vt dum vulnera tangeret magiſtri, in nobis cicatrices curaret infidelitatis. Plus enim nobis incredulitas Thomæ profuit, quàm reliquorum ſubita fides, dum ipſius dubitatione animus noſtèr eſt in fide confirmatus. Idē fermè adfert Beda. Thomas, inquit, qui dubitauit, mihi plus profuit, quàm Magdalena quę citò credidit. Sic diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.

Rom. 8.

Noluit tamen Chriſtus in hoc ſeculo ſeſe ſingulis diebus, nationibus, vrbibus, pagis, & hominibus viſibiliter conſpi

conspiciendum & palpandum obiicere; sed selegit tantùm 40. dies post resurrectionem, in quibus voluit sese visibilem & palpabilem ostendere: non tamē cuiuis, sed solùm Apostolis, qui testimonium perhiberent in Ierosolymis, Iudæa vniuersa, & Samaria, denique vsque ad extrema terræ. Non erat missus in propria persona, nisi ad oues quæ perierant domus Israël, Matth. 15. Si roget quis, quare, Inscrutabilia sunt iudicia Dei, Rom. 11. *Act. 1.* *Act. 1.* *Luc. 24.* *Matth. 15.* *Rom. 11.*

3 Continet præsens historia confessionem Thomæ, & nostrā beatitudinem. Mox enim vt Thomas vidit Christum stantem in medio discipulorum: vt audiuit Christum dicentem: Noli esse incredulus, sed fidelis, vtque tetigit Christum, mittens manum suam in latus eius, respondit, dicēs: *Dominus meus, & Deus meus.* quasi dicat, Antè iudicaui te seruum omnium hominum, purum & simplicem hominem. Adeo te humiliasti, vt pedes nostros lauares: cæcis, surdis, mutis, claudis inseruires, leprosos mundares, à Iudæis volentibus mortem tibi inferre, non semel fugeres, & ab iisdem etiam te capi, ligari, duci, illudi, flagellari, iudicari, ac tandem cruci affigi permitteres: nullúmque in te diuinitatis argumentum superesse videbatur. Nunc autem per responsum tuum agnosco te esse non tantùm verum hominem, sed & verum dominum meum, & Deum meum, cui debeo omnem timorem, amorem, & honorem. Tanta nanque euidētia veritatis victus, corde credidit ad iustitiam, & ore confessus est ad salutem Romano. 10. Et quemadmodū prius fuit ad credēdum difficilior, ita nemo clarius Deū & hominem professus est. *Thomæ confessio.* *Ioan. 13.*

Ad hęc respondit Christus, *Quia vidisti me Thoma, credidisti, Beati qui nō viderunt, & crediderunt.* Quibus verbis, 1. approbat fidem & confessionē Thomæ, & occultè taxat incredulitatem & condemnationem Pontificum, Annæ, Caiphæ, Pharisæorum, & Scribarū, Pilati, & Herodis: qui sæpius viderunt Christum, audierunt Christum, & conuersati cum Christo fuerunt: nec tamen crediderunt, sed infideles vsque in finem permanserunt. Hinc arguimur omnes, qui cùm simus Christiani, in Ecclesia baptizati, educati, nutriti lacte verbi Dei, cúmque frequenter viderimus Christum in sacramento Euchari- *Christus Thomæ fidē & confessionem approbat.*

stiæ, audiuerimus in Euangeliis, in Missis, aliisque diuinis officiis, conuersati simus cũ illo in sacramento confessionis, accesserimus ad diuinam eius mensam: nihilominus à peccatis non abstinemus, quin quotidie magis ac magis prolabimur in grauissima quoque peccata. Vtinam non puniamur cum Pilato, Anna, atque Caipha, &c. Si omnis præuaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem, quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem?

Hebr. 2. *Fides totius Ecclesiæ.* Deinde commẽdat fidem totius Ecclesiæ, & omnium illorum qui Christum oculis & auribus corporeis non viderunt nec audierunt, & tamen verbo Dei & Euangelio Christi credunt: quibus vicissim hunc habet honorem, & prædicat eos beatos. Nemo ergo iam dicat, Vtinam fuissem temporibus illis, & Christũ vidissem. Nam si volumus diuini oris pronuntiatione esse beati, credamus, tametsi non viderimus, visuri quãdoq; gloriosiùs, *1. Pet. 1.* quàm Thomas & alij. In quem quoque nunc non videntes creditis: credentes autem exultabitis lætitia inenarrabili & glorificata, reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum vestrarum. Quam & nobis concedat Iesus Chistus. Amen.

Verba hęc consolationis sunt plena, vt quæ sacramentum magnum contineant. Nam Christus dixerat: *Matth. 13.* *Luc. 10.* Beati oculi qui vident quę vos videtis, &c. Poterant Christiani forsan tristari, qui post Christi ascensionem nati sunt, vt qui Christum non vidissent incarnatum, ob idque ex Christi sentẽtia dixissent se non fore beatos. At ne quis putet beatitudinem ex oculari corporis visione pendêre, dicit nunc, *Heb. 11.* *Beati qui non viderunt & crediderunt*, Credere enim oportet accedentem ad deum, &c. *Galat. 5.* Beati erimus si credentes amauerimus. *Iac. 2.* Aliàs fides sine operibus mortua est. Si autem ocularis corporis visio beatos faceret, beati fuissent Pilatus, Annas, Caiphas, ac reliqui crucifixores. At fides quę est oculus cordis, beatos facit.

EPILOGVS.

1 *Quàm noxium sit deesse bonæ cõgregationi, hic innotescit. Saul inter Prophetas simul prophetauit, discipuli in eodẽ loco vnà conglomerati Spiritum sanctum receperunt. Item. Gauisi sunt viso domino. Sed Thomas tanto dono priuatus fuit* *1. Reg. 10.* *Act. 2.* *Ioan. 20.*

fuit, quia à sancto cœtu recessit. Primùm enim omnium gau dio priuatus est, quòd aliàs habuisset conspicatus dominum post tanta supplicia, & mortem ignominiosam, tanta cũ maiestate ex mortuis resurrexisse. Vnde Bernard. Falleris, inquit, ò Thoma, quãdo arbitraris te Christum inuenire extra cœtum sanctorum, qui semper est in millibus angelorũ. Partim tamen in hoc commendandus est, quòd non adeo longè segregauit sese ab Apostolis, quin denuò reuersus sit. Quod vtinam imitentur animales illi qui seipsos segregauerunt, eiúsque exemplo reuertantur ad Ecclesiam Catholicam, audientes vocem sponsi, d. Reuertere Sunamitis, reuertere, &c. *Christus intra cœtũ sanctorum inuenitur.* *Cant. 6.*

2 *Dubitatio Thomæ profuit. quia electis omnia in bonum. Hinc enim plenius & diuinitatem & humanitatem Christi confitetur. d. Dominus meus & deus meus.*

3 *Tacitè vocationem gentium prædicit: Beati qui non viderunt & crediderunt. Hoc autem verbum summè nos consolatur, quòd scilicet hi qui Christum non viderunt, & tamen credunt, æquè saluandi sunt, vt hi qui viderunt, imò tantò beatiores erunt, quanto minus viderant.*

IN FERIIS STEPHANI PROTOmartyris Epistola.

Stephanus plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia & signa magna in populo. Finis Epistolæ, Cùm hoc dixisset, obdormiuit in domino. *Act. 6. & 7.*

IN hac Epistola B. Lucas Euangelista beatissimum protomartyrem Stephanũ à tribus magnificè commendat.

1 Primò, a cælestis gratiæ plenitudine, cuius certissima testimonia erant signa & prodigia quæ faciebat, cùm dicit: *Stephanus autem plenus gratia & fortitudine.* Vult dicere, quòd habuerit fidem veram ac fortem, quòd ex toto corde & omnia credenda crediderit. Hîc admoneamur iam nos, vt & ipsi pleni ac fortes fide simus, non dubitemus de credendis, non oscitanter credamus, non solo ore & lingua fidem geramus. Corde enim (vt Paulus inquit) creditur ad iustitiam: & vult agnosci colique Deus in spiritu ac veritate. *Stephanus veram fidẽ ac fortem habuit.* *Rom. 10.* *Ioan. 4.*

Ex fortitudine verò fides cordis eius reluxit. Nã confessus est (vt ex longa illa oratione eius in concilio Sa-

cerdotum habita colligere licet) Iesum Nazarenum esse verũ Mesſiam patribus antiquis promiſſum, nec eſſe in re vlla ſalutem, niſi in hoc vno: Deum item noncoli externo templo Ieroſolymitano & cæremoniis ſacrificiiſque Moſaicis, ſed fide,ſpiritu, ac vera vitæ innocentia. Hîc igitur admoneri nos debemus primò, vt & ipſi fidem,quam tenemus corde,cõfiteamur ore coram omnibus;eo quòd ore cõfeſsio fiat ad ſalutem; teſte Paulo.

Fidei nostræ ſcopus. 2 Vt præcipuus ſit cõfeſsionis noſtræ ſcopus,Ieſum eſſe verum Meſſiam, & vnicũ orbis ſeruatorem,ſummúmque & verum Dei cultum placitum conſiſtere in fide, ac innocenti vita,non in externis cæremoniis.ſed hoc poſtremum ita intelligi debet, non quòd cæremoniis piis haud ſit nobis vtendum,ſed ne in his fiduciam collocemus.Nam nec Stephanus templum ac cæremonias Moſaicas per ſe damnauit,ſed damnauit in Iudæis fiduciam in templum & cæremonias.

Proinde Euangeliſta dicit edidiſſe d.Stephanum prodigia & ſigna magna in populo. facultas edendorum ſignorũ ſeu miraculorum data eſt à Chriſto primis Chriſtianiſmi extructoribus, vt iis doctrina Euangelica & fides in Chriſtum apud incredulos confirmarentur: at poſteaquã ſatis eæ confirmatæ eſſent, deſierunt illa,neque neceſſaria amplius ſunt. Verùm in horum locum ſpiritualia à nobis ſigna prodigiáque fieri oportet, quibus cordis noſtri fidem teſtemur:quæ nempe erunt vita innocẽs,ſancti mores,opera verè bona,charitatis & miſericordiæ exercitia. Non minus enim hinc, quàm ex miraculis glorificabitur Deus,& conuertentur impij.

Facultas edẽdorum miraculorũ quibus primùm data.

Matth.5.
1.Pet.3.

2 Commendat B.Stephanum à claritate diuinæ ſapientiæ,cùm dicit, *Surrexerunt autem quidam de ſynagoga quæ appellabatur Libertinorũ,& Cyrenenſium. & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia & Aſia,diſputãtes cum Stephano: & non poterant reſiſtere ſapientiæ, & ſpiritui qui loquebatur,&c.* In eo ſiquidẽ illud impletũ eſt quod dominus antè promiſerat diſcipulis. ſ. d. Ego dabo vobis os & ſapientiam,cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarij veſtri. Diſputarunt cũ Stephano quinque Synagogiſtæ diuerſarũ regionum, nec potuerunt tamen vincere illũ. Diſputatio hæc ex inuidia orta

Luc.21.

eſt,

est, quemadmodum semper virtus seu egregia actio inuidiam habet comitem. Vt autem ea ex inuidia ortum habuit, ita in d. Stephani tetendit perniciem. Nam id vnum venabantur illi, vt confessionem eius disputando elicerent, electáque hac ipsum & confunderent & accusarent. Idem verò & nobis hoc in mundo expectādum, si non (vt olim) à tyrannis, certè ab hæreticis & hypocritis. Verùm quemadmodum Stephanus non veritus est cōfessionem suam proderet: ita & nos parati esse semper debemus ad respondendum cuilibet petenti rationem de ea quæ in nobis est spe, cum mansuetudine & reuerētia. Idem enim spiritus qui in illo loquebatur, loquetur & in nobis: atque vt ille vinci non poterat, ita nec nos vinci sinet Deus.

Virtus habet inuidiam comitem.

1. Pet. 3.

Cæterùm subornarunt Synagogistæ falsos testes aduersus Stephanum, qui accusabāt eum de quatuor blasphemiæ criminibus, dicentes eum blasphemasse Deum, blasphemasse Mosen, blasphemasse legem, & blasphemasse templum Dei, eáque occasione apprehenderunt illum, & adduxerunt in cōcilium. Ex quo videmus quis improborum mos sit: quòd nimirum ij vbi veritati discedunt impares, & ratione nihil possunt, ad mendacia & violentam rabiem confugiunt: & vbi victi fuerint sapientia spiritus, ad diabolicas fraudes sese conuertunt. Verùm omnia falsò obiecta, sapiētia & fortissima Apologia confutauit, integerrima atque fidelissima confessione affirmās se non blasphemum esse in Deū, vt cuius gloriam vnicè prouehere satagat, quem dixit loquutum fuisse patribus, eúmque vocat Deum gloriæ: neque in Mosen aut legem: quum eum quem Moses & lex prædicarunt, nempe, Iesum Nazarenum, amplexus sit & confiteatur, & de Mose quòd amicus Dei, & de lege quòd à Deo data fuerit testatus sit: neque denique in templum: quum templū illud honoret, cuius templum Iudaicum erat typus. Nempe templum spirituale, hoc est, Ecclesiā in Iesum Nazarenum credentium; & templum illud typicum dixerit Deo mandante constructum. Cuius confessionis suæ veritati Deus insigni miraculo attestatus est, quòd Stephani facies apparuit omnibus in concilio sedentibus tanquam angeli facies, tum in testimonium

D. Stephanus à Iudæis quatuor accusatur.

Improborum mos.

Templum Iudaicum cuius erat typus.

Homines in quibus angelis assimilentur. infusi sibi cælitus luminis sapientiæ, tum ad indicium suæ virginalis munditię. Per virginitatem enim angelis homines assimilantur: propter quod etiam ab ipsis Apostolis constitutus fuit in ministerio viduarum. tum ad confutationem Iudaicæ perfidiæ, qui etiam hunc quem in angelica specie viderunt, interficere veriti non sunt, fidum nempe nuntium voluntatis Dei. Ex his etiam videmus quàm insignis thesaurus sit mens sibi bene conscia, quàm nullis hæc calumniis aut mendaciis commoueatur aut turbetur: vt nihil contrà cruciabilius pauidiúsque est animo malè sibi conscio. Atqui hinc monemur nos, vt & ipsi ita credamus, loquamúrque ac agamus, quò si fortè calumniis improborum impetamur, appareat facies nostra faciei Angelicæ instar, hoc est, in ipso etiam vultu reluceat mentis nostræ innocentia.

Mens sibi bene conscia, thesaurus insignis.

Vt autem sic se purgauit, omnem blasphemiam sibi impactam, in ipsos reiecit aduersarios: dicens, probánsque, tum patres eorum, tum ipsos quoque semper restitisse veritati, occidisséque iusti illius (Iesu inquam) confessores, non Apostolos tantùm, sed & Prophetas: ideóque ob illorum incredulitatem, & ciuitatem Ierosolymam & ipsum templum & totam adeò Iudæam demoliri tum iri. Hinc iam moneamur nos rursum, vt talem semper causam foueamus, quam solide posſimus defendere, quæq; & veritati & iustitiæ innitatur. Pro iustitia agonizare pro anima tua, & vsque ad mortem certa pro iustitia, ait Ecclesiasticus 4. cap. Sequitur: *Audientes autē hæc dissecabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eum.* Erant enim eorum corda vsque adeò repleta furore & libidine pium sanguinem effundendi, quòd dissecari, id est, in diuersum rumpi, vel secari posse putarētur, si non mox opere scelus adimplerent: nec non furore nimio, ferarum mordacium in morem, minaciter in eum dentibus stridebant, quasi impatientes moræ, quòd eum vel dentibus iam iámque discerpere non permitterentur. vnde & clamoribus magnis confesſionem eius interceperunt, & impetum facientes in illum vnanimiter, eiecerunt denique eum è ciuitate, & lapidabant. Hîc iterū improborum morem videmus: quòd scilicet ij, quum ratione & solidis argumentis professores veritatis ac inno

Causa, qua veritati innititur, defendenda.

Dissecari cordibus.

Mos improborum.

innocentes conuincere nequeant, à ratione ad irrationalitatem, à verbis ad verbera & tyrannidem progrediantur. Similem morem habes in Iudæis de Christo. *Ioan.8.* Qui quidem mos tam longè à nobis abesse debet, vt ne semel in mentem vnquam veniat.

3 Commendat Euangelista B. Stephanum ab inuicta animi fortitudine & patientia. *Stephani inuicta patientia.* Vnde passionis agone iam propinquante Spiritum sanctum tota mente concipiens, in cælum oculis pariter ac mente intendit. Et rectè quidem in cælum aspiciebat, qui in terris vndique premebatur. Verùm quum dominus Iesus (qui confessores fideles que suos non deserit) diffidisset cælos, séque conspiciendum in gloria diuina exhibuisset Stephano: non tacuit ille, sed quod viderat, confessus est coram omnibus statim, vt vel aliquos adhuc Christo lucrifaceret.

Magnum sanè & singulare priuilegium, admirabile, & cæleste solatium omnium Christi martyrum primicerio hîc constat esse concessum. Nam & si martyribus cæteris inter ipsos cruciatus & tormenta, refrigeria multa constet diuinitus fuisse indulta, nulli tamen eorum *Mirū Christi in suos martyres beneficiū.* beatissimi protomartyris Stephani tanti honoris priuilegium cessit. Decebat enim, vt inuictissimus iste Christi militum dux & præuius, qui sui regis triumphum primus hostibus intulit, singulari adiutorio & consolatione muniretur, non modò propter se, sed etiam propter aliorum innumerabilium Christi martyrum cateruam, quæ ducem hunc fortissimum fortiter erat sequutura. Ad confortãdam ergo beati martyris patientiam, cælestis regni ianua panditur: & ne innoxius homo lapidandus titubet in terra, Deus homo crucifixus apparet coronatus in cælo. Hîc consolationem maximam habemus, quæ animum nobis addere debet, tum sub cruce quacunque, tum sub morte præsertim: quòd nimirum, si pietati studeamus, síque omnem spem nostram in domino habeamus repositam, & nobis ipse adfuturus sit, suíque nos conspectu spirituali roboraturus. Cum ipso *Psal.9.* sum, inquit, in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum. Longitudine dierum adimplebo eum, & ostendam illi salutare meum.

Deinde quũ immineret iam mors, domino Iesu commendauit spiritum suum, quem hactenus strenuè confessus fuerat. Mox præceptorem suum imitatus, remissionem à domino lapidatoribus suis orauit, sicq; patien-
Optimus moriendi modus. tiam suam testatus est. Tandem verò obdormiuit in domino. Ex quibus habemus & optimũ moriendi modum, quem imitemur: vt videlicet & ipsi in domini Iesu manus, spiritum, adeóque corpus & animã commendemus:
Luc.23. vtque omnibus qui nos læserunt vnquam, & remittamus
Boni non moriũtur, sed obdormiunt. ipsi ex animo, & à domino etiam veniam oremus.

Habemus denique hîc consolationem quoque insignem in ipsa mortis hora: quòd nempe non morituri, sed obdormituri simus in domino, hoc est, placidã quietem ad immortalitatem reuicturi, & semper cum domino futuri.
1.Cor.15. Hæc iam omnia & alta nobis omnibus
1.Thess. 4. mente reposita sint, indéque & doctrinam & patientiam & consolationem petamus.

EPILOGVS.

1 Descriptio personæ Stephani: Vir plenus gratia & fortitudine, & multis præclaris & sanctis dotibus præditus. Typus diaconorum Ecclesiæ, similes conditiones Episcopi & diaconi vide in Paulo: Vnde pudeat nos qui ex diametro pugnamus.
2 Typus impiorũ veritatẽ impugnantiũ. quod veritate non possunt sycophãtiis & calũniis tentãt. Et hac semper fortuna fuit Christianorũ, vt grauarẽtur mẽdacijs. Hinc tot Apologetici, Tertulliani, Iustini, Quadrati, Miltiadis, &c. Hinc calumniæ horũ temporũ: blasphemia in Deum, diuorũ contemptus, sacramentorũ conculcatio, bonorum operum proscriptio.
3 Fortior est quem Deus defendit, quàm quem mundus persequitur. Mira consolatio oppetentium mortem pro veritate,
Sap. 3. *videntium stantem & auxiliantẽ Christum. Visi sunt enim oculis insipentium mori, illi verò sunt in pace.*

IN FERIIS EIVSDEM PROtomartyris Euangelium.

Matth.23. *In illo temp. Dixit Iesus turbis Iudæorum, & principibus sacerdotũ, Ecce ego mitto ad vos Prophetas & Sapientes & scribas, &c. Finis* Euan*gelij, Benedictus qui venit in nomine domini.*

Hoc

Oc Euangelium complectitur tria. Primò, beneficia Dei Iudæis præstita, cùm ait Christus: *Ecce ego mitto ad vos Prophetas, Sapientes & Scribas*. Sunt autem Prophetæ, qui Spiritus sancti nomine afflati, vaticinati sunt, & futura prædixerunt: vt Moses, Prophetæ reliqui, & Apostoli: quos etiam Prophetas vocat, quòd spiritu diuino & docendi munere sint, ac esse debeant instructi, viri graues & diuini. Sunt autē sapientes, qui per scripturas & homines edocti, verbū Dei prædicant: vt discipuli Apostolorum, & filij Prophetarū: quos etiā sapientes vocat, quòd sint & esse debeāt rerum periti, varia rerū experiēntia prudentes, & ad res fœliciter gerēdas appositi. Sunt autem scribæ, qui scriptis & libellis docēt, vbi præsentes voce alloqui non possunt: vt Euāgelistæ, eorúmque successores: quos denique etiā scribas vocat, quòd sint ac esse debeāt in scripturis exercitati, & diuinæ legis consultissimi. Tales legatos ad Iudæos misit dominus etiā post resurrectionem suam: & misit quidem hos ob nihil aliud, nisi vt congregaret illos, sicut gallina pullos suos sub alas congregare solet, hoc est, vt eos à miluo infernali satana eriperet, atq; in regnū suū cœleste æternū tutos collocaret. *Apostoli legati Christi fuere.* *Similitudo qua se Christus gallinæ comparat.*

Est autem amplissima Dei gratia, vbi Deus prædicatores mittit. Ibi enim necesse est sequi gratiam & salutem. Hoc constat ex illis locis, vbi Christi Euangelium secundum doctrinam veram & Catholicam, quam sola Romana tenet Ecclesia, prædicatur: vbi mandata Dei seruantur. Quanta gratia in primitiua illa Ecclesia erat inter Christianos, Romanos, Corinthios, Galatas & Ephesios. Quanta sit & modò in illis locis, vbi secundum diuina mandata viuitur: hoc melius norunt qui charitatis præcepta custodiunt, audientes cum obedientia verbum Dei, ita vt custodiant illud. *Luc. 11.*

Est autem horrenda plaga & pœna, vbi Deus prædicatores non mittit: Nam ibi necesse est sequi famem corporalem, & spiritualem. Hoc constat ex locis illis, vbi Christi Euangelium non prædicatur. Quàm horrenda & infanda audimus facinora ab Indis infidelibus patrari? qui seipsos occidunt diabolo sacrificandos, cum diabolo loquuntur, & ipsius voluntatem faciunt. Quid Mauri, *Plaga horrenda.* *Fame spirituali qui pereunt.*

Mauri, quid Mahometani committant, quantas cædes, quantas rapinas, quot incendia, quàm innumera sacrilegia exerceant: qui historias legerit, hoc certius iudicabit. Iure optimo nos dicemus: Nisi dominus reliquisset nobis semen, quasi Sodoma & Gomorrha fuissemus. Isa.1. & Rom.9. Illa est extrema calamitas, quam Ieremias populo Israëlitico prædicebat futuram: Omnis populus eius gemens, & quærens panem. Thren.1. Ibidem 4. ait, Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Nos verò Catholici immensas gratias Deo agamus ob diuinum hoc semen verbi Dei in Ecclesia relictum: Nam alioquí reliquis omnibus deteriores essemus.

Extrema calamitas, vbi nullum Dei verbi semen.

Secundò, complectitur ingratitudinem Iudæorum, cùm ait Christus. *Et ex illis occidetis, crucifigetis, flagellabitis in synagogis vestris, & persequemini de ciuitate in ciuitatem.* Tanta enim fuit ingratitudo, cæcitas, & malitia Iudęorum, vt ne vnũ quidem ex omnibus prophetis, qui optima quęque docuisset, libentérq; ad cęlos vel humeris suis pertulisset eos, insontem ac immunem à morte paterentur. Quoties enim Mosi obmurmurabant, & lapidibus obrutum volebant? Exod.15.16. Num.14.16. & 20. Quoties Prophetas crudeliter occidebant, etiam inter templum & altare? Matth.23. Quoties etiã Deum ipsum blasphemabant? Exod. 32. & tamen ingentia beneficia Deus illis pręstiterat. Nam Noë à diluuio liberauit, Genes.7 Abraham ab igne Chaldæorum eripuit, Gen.11. Patres eorum ex Aegypto eduxit, Exod.14. liberauit à morsibus serpentũ, Num.21. Dedit illis aquam, legem, atque Prophetas, Exod.15.19. Misit filium suum dilectum, Heb.1. Gal.4. Dei enim sapientia quæ ineffabili consilio temperat omnia, priusquam puniret illorum pertinacem malitiam omnibus modis reuocare studuit à crudelitate. Vnde legati nouissimè missi, ob nihil aliud, quàm ob salutem illorũ venerant, nihílque aliud inter illos venabantur. Non enim cuiusquam exegerunt aurum aut argentũ, sed solam omnium sitierunt salutem. Sed illorum malitia Dei vicit bonitatem, & in ipsos peruersissimi atque ingratissimi fuêre, qui omnibus modis optimè illis consultum cupiebant.

Hoc sic factum esse Actorũ libersatis testatur, & in Stephano etiam abunde vi dere est.

Apostoli missi ob Iudæorum salutem.

Id quo

Id quoque exprobrat illis, dicẽs. *Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt.* Missi sunt, emphasim habet, ac si dicat, Pater cælestis ex immensa sua in te bonitate salutis nuntios tibi mittit, quos tu miseris oculis conficies. Quæ gens vnquam tale aliquid in Feciales commisit? Hanũ tyrannus Ammon, seruorum suorum pessimo seductus consilio, legatos Dauidis dimidia parte barbæ rasa, vestibúsque vsque ad nates præcisis confusos dimisit. Sed nihil hoc ad pœnas eas & contumelias quibus Iudæi affecerunt Christi Apostolos, quos etiam turpissima morte sustulerunt. Adde quòd longè minus fuit nuntium amicitiæ Dauid ad Hanum, quàm nuntium Dei ad Israël, quippe quo Israël ad adoptionem filiorum Dei accersebatur. Ierusalem terræ promissæ metropolis erat, vrbs vocata sancta, quia ibi templum & præcipua Dei maiestatis monumenta. Hæc ergo tanta vrbs in latronum speluncam abiit, quod horrendum certè est dictu (*quæ lapidas eos*) facta meretrix, interfectrix, latro & homicida, Isa. 1.

Ierusalem omniũ malorũ lerna.

Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? Mira Dei benignitas, quia non obstantibus occisionibus sanctorum, non tamen destitit reuocare eos à malitia. hinc ait, *Quoties, &c.*. Sæpenumero non solùm, sed semper dominum voluisse congregare præfractos Israëlitas, retro (vt Beda ait) testantur scriptores. Quo verò & quanto affectu hoc facere voluerit Christus benedictus, præclarè hîc edisserit. Quis non videat quanto amore gallina pullos suos diligat? Ex hoc notissimo exemplo Deus cœlestis pater suum erga Iudæos affectum declarare voluit. Vnde etiam, teste Chrysostomo, Imago & figura huius auis sub alis suis pullos suos congregantis, apud Prophetas non inuenitur infrequens, Exod. 19, & 15. Psalm. 16. 35. 56. 62. Deuter, 32. Seruator itaque, gallinæ more, imò maiori affectu Iudæos congregare quidem voluit, sed infœlices pulli maluerunt miluo Diabolo præda fieri, quàm sub alis Dei patris saluari. Hinc exprobrando dicit, *Et noluisti?* ac si dicat, A me nihil omissum est quo seruarêris: sed contrà nihil à te prætermissum est, quo tibi perniciem accersires, & salutem excluderes.

Mira Dei benignitas erga Iudæos.

4.Reg. 17. deres. Et testificatus est dominus in Israël & in Iuda per manum omnium prophetarum & videntium, dicens: Reuertimini à viis vestris pessimis, & custodite præcepta mea & cæremonias iuxta omnem legem quam præcepi patribus vestris,& sicut misi ad vos in manu seruorum meorum prophetarum. Qui non audierunt, sed

Ierem. 25. indurauerunt ceruicem suam, iuxta ceruicem patrum suorum, qui noluerunt obedire domino Deo suo. Misit dominus ad vos omnes seruos suos Prophetas, consurgens diluculo, mitténsque, & non audistis, neque inclinastis aures vestras vt audiretis, cùm diceret: Reuertimini vnusquisque à via sua mala,& à pessimis cogitationibus vestris, & non audistis me, dicit dominus, vt me ad iracundiam prouocaretis in operibus manuum vestrarum, in malum vestrum. Item Prouerb.1. Vocaui, & renuistis, &c. Et Act.7. B. Stephanus idem ipsis improperat, dicens. Dura ceruice & incircuncisi cordibus & auribus, vos semper spiritui sancto restitistis. sicut patres vestri, ita & vos. Sed quia noluerunt congregari spiritualiter, dispersi sunt & corporaliter.

Vtinam hæc exprobratio non congruat & nobis Catholicis, quibus Deus mittit prophetas, concionatores, qui non adulterant verbum Dei, sed in manifestatione veritatis nobis sacram annuntiant doctrinam, cuius instructione vitam æternam promereri & consequi possimus. Misit olim Deus ad Iudæos, Mosen, Isaiam, Ieremiam, ac reliquos prophetas, quos omnes penè occiderunt, atque adeò ipsum Christum. Misit ad maiores nostros, Apostolos ac discipulos: at tyranni ipsos occiderunt. Mittit ad nos modò concionatores, Episcopos, pastores ac reliquos ministros: & sunt qui vel ipsos (proh dolor) occidant, vel eorum famam detractionibus lædant: adeò vt non iniuria Iudæorum aut tyrannorum filij videamur, qui patrum mensuram implere nitimur. Vtinam & nobis non dicat Christus, quod Iudæis ipsum dixisse asserit Euangelista, Quoties volui congregare filios tuos,&c.& noluisti? &c.

Hæretici Iudæorũ instar, cõcionatores ac episcopos occidunt.

Matt.23.

3 Tertiò, complectitur hoc Euangelium pœnam huiusmodi ingratitudinis, cùm ait Christus, *Vt veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram, à san-*

guine Abel iusti vsque ad sanguinem Zacharia, &c. Amen *Genes. 4.*
dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam. *Hebr. 11.*
Item cùm ait. *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* *2. Para. 24*
Dico enim vobis: Nō me videbitis amodo, &c. Puniet enim
Iudæos Deus spiritualiter & corporaliter.

Quia enim prophetas occiderunt, Messiam suum in
crucem egerunt, Stephanum lapidauerunt, Act. 17. Apo-
stolos expulerunt, necnon verbo Dei sese indignos red-
diderunt, coguntur ferre innoxium sanguinem ab exor
dio mundi effusum, & vsque ad nouissimum effunden-
dum. Non quòd alieni peccati, cuius etiam non sit reus *Deut. 24.*
aut saltem imitator, quisquā luat supplicia: sed qui mul- *Ezech. 18.*
tos propter peccata sua vexatos & punitos non igno-
rat, neque illorū exemplo factus est melior, sed eadem
committere non formidat, illorum quoque pœnas iustè
sustinebit. Vnde & hîc ipsos filios dixit viperarum, ma- *Hæretici*
litiæ scilicet veneno patribus æquales. Tale quid olim *viperarum*
dixit, Exod. 20. Ego sum dominus Deus tuus, fortis ze- *filij.*
lotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & *Num. 14.*
quartam generationem, eorum qui me oderunt: & fa-
ciens misericordiam in millia his qui diligunt & custo-
diunt præcepta mea.

Sic fiet omnibus qui authores & capita sunt nouæ
doctrinæ, aut hæreseos, vt Lutherus, Melancthon, Bren-
tius, Caluinus, Anabaptistarum pater. Hi non solum sua *Hæresiar-*
ferent peccata, verùm & omnium hominum suo errore *chæ ferent*
seductorum. Hæc doctrina non tantùm instruit Iudæos, *seductorū*
verùm & nos Catholicos docet, ne vlla ratione com- *peccata.*
mittamus aliquod peccatum, quod reliquis Christia-
nis peccandi occasionem præbere possit. Æternam
damnationem imprecatus est Christus iis per quos scan- *Matth. 18.*
dala veniunt.

In Abele & Zacharia, quos hîc seruator commemo-
rat, non solùm Prophetas, sed & omnes innocenter neci
datos complectitur, quia de infirma re & minimo quo-
cunque pœnas sumet iudex conditor omnium. De Abele
habes Gene. 4, quòd fide obtulerit per charitatem ope-
rante. Hebr. 11. Qui propter inuidiam occisus fuit à fra-
tre, sicut dicitur. 1. Ioan. 3. De Zacharia filio Bara-
chiæ siue Ioiadæ habes 2. Paralip. 24. Ioiadas pontifex
sum

summus, puerum Ioas ab Athaliæ manibus ereptum clã sustulit, atque in religione Mosaica ritè instituit, deinde regem constituit. Huius item præsidio synagogam ab omnibus abusibus reformauit, regémque in Dei timore bene institutum, ne à via recta laberetur sedulò admonuit. Mortuo vero summo pontifice, delinitus rex aulicorum suorũ obsequiis, à religione defecit, & (quod textus habet) non habuerunt aures audiendi. Mittebat nanque Deus eis prophetas, vt reuerterentur ad Dominum, quos protestantes illi audire nolebant. Sequitur, Spiritus autem domini induit Zachariam filium Ioiadæ sacerdotem, & stetit in conspectu populi, & dixit eis: Hęc dicit dominus. Quare transgredimini præceptum domini, quod vobis non proderit, & dereliquistis dominum vt derelinqueret vos? Qui congregati aduersus eum, miserunt lapides iuxta regis imperium in atrio domus domini. Et non est recordatus Ioas rex misericordię quam fecerat Ioiada pater illius, sed interfecit filium eius. Qui cùm moreretur ait, Videat dominus & requirat.

Ioas regis à lege defectus.

Zacharias propheta occiditur.

Obseruandum etiam hîc est Ioiadã fuisse binomium, quemadmodum plures in nouo & veteri Testamento, conueniuntque nomina tanti viri religioni. Pontifex erat, Christus erat domini, & huic quadrat nomen Barachias, quod sonat sanctum, siue consecratum domini. Deinde erat religiosus, atque adeo acceptus domino, quòd nomen Ioiadæ præ se fert.

Ioiadas põtifex Binomius.

Coguntur Iudæi insuper ferre desertionẽ templi, ciuitatis, & regionis Iudęæ. Nam bonus ille pastor pedum confregit, vt Zacharias ait, & oues errare sinit, Zacha. 11. Gallina alas contraxit, nec pullos amplius regere quęrit. Deus verbum suũ illis abstulit, omnémq; gratiam & misericordiam, subtraxit, neq; amplius habẽt regem, prophetas, templum, cultũ, &c. Osee 3. & impletũ est in illis dictum Psalmi 67. Deus caput inimicorum suorum conquassabit, & verticem capilli abradet. & Psal. 108. Dilexerunt maledictionem & eueniet eis: benedictionem repudiarunt, & elongabitur ab eis. Hinc ipsam ciuitatẽ, quam nidum suum vocauerat, nunc domum Iudæorum appellat, quæ nõ immeritò domini auxilio nudata, suę ditioni relinquitur: quia non solùm auis, illius omnipotentis,

Alas contrahere.

Christi nidus ciuitas fuit Ierusalem.

quum

quum Matthæus gallinam nuncupat, alis protegi despexit, sed & eandem auem se protegere volētem, vulpibus deuorandam, hoc est, Herodi & Pilato crucifigendam tradidit: Nec mora vulpiū earūdem, hoc est, regū terræ & ipsa rapinæ donat. Occiso enim domino venerūt Romani, & quasi nidū vacuum diripientes tulerunt eorum locum, gentem, & regnum, quod per spiritum propheticum olim prædixit Dan. 9. cap. Et ciuitatem & sanctuarum dissipabit populus cum duce venturo, & finis eius vastitas. Non est miserabilior gēs in terris, quàm Iudæorum. Nihil habēt proprij, ex vsura, furto, rapinis viuunt: veluti principes furū, & prouinciarū expilatores. Christum saluatorem nostrum semper benedictum, maleficum & latronem appellant, & propter flagitia sua cruci fixum. cùm nos Christianos obuios salutant, maledicūt nobis, & gehēnam imprecantur: idque quotidie faciūt, & liberos suos instituunt, vt idem faciant. Deus nos ab eorum maledictionibus seruet. Amen.

Ioan. 11.

Iudæi omnium gentium miserabiliores.

Sicut enim diabolus in peccatis & etiam in sanguinis humani effusione potissimùm lætatur, ita diuina maiestas per vtrūq; præcipuè offenditur. Propterea, vt Chrysost. ait, & sanguinem sibi offerri voluit, vt ostenderet, quia si brutorum sanguis ita preciosus est, quanto magis hominis? Psal. Preciosa in cōspectu domini mors sanctorum eius. Quod ad Noë expresius dixit: Vindicabo omnem sanguinē effusum. millēque alia inuenire possumus diuinitus à deo Iudæis iniuncta, vt ab effundendo sanguine remorarentur. Videmus exempli caussa Cain pœnam suam statim ipsum præsagiuisse, Gen. 4. Et Ioas statim interfecto Zacharia à Syris malè acceptus, semiuiuus relinquitur, vt à proprijs seruis occideretur. 2. Paral. 24. Sic Iudæi in pœnam ingratitudinis relicti sunt à Christo in cæcitate mētis suæ, donec aliquando, vel tantis docti malis, resipiscant. *Dico enim vobis*, inquit, *non vi debitis me*, quousque venerit illud tempus, quo me vidētes oculis fidei, *dicatis Benedictus qui venit in nomine domini*, quem nunc calumniamini venisse in nomine Beelzebub. In quo notatur conuersio reliquiarum ante domini aduentum ad iudiciūm, de qua dicitur. Vel mysticè innuit, vt Iudæi quem nunc cōtemnunt humilem, tunc

Ioas ob scelus in Zachariā patratū occiditur.

Rom. 11.

Apoc. 1. In maiestate venientem confiteantur vel inuiti, quando
Matt. 26. videbunt in quem transfixerunt. Veruntamen dico vobis: amodo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis dei, & venientem in nubibus cæli.

Abstulit ergo deus Iudæis synagogam, quia ipsi prius
Matth. 21. sponsum & dominum synagogæ reliquerunt. Auferetur à vobis regnum dei, &c.

Abstulit quoque deus orientalibus regnis Ecclesiam, quæ innumerabilium martyrum sanguine & doctorũ admiranda doctrina decorata & illustrata fuerunt; quia ipsi prius Christum clarissimum eiusdem Ecclesiæ sponsum dereliquerunt. Quamplurimis ciuitatibus in vicinis regionibus abstulit etiam deus abhinc quadraginta annos Ecclesiam catholicam: quia ipsi Christum & eius vicarium Romanum pontificem reliquerũt: neque sunt iam inferiores miseriis & calamitatibus, ipsis Iudæis: siquidem non minus quàm Iudæos deus illos odio habet, atque ad nauseam vsque abominatur: à Turcis persequuntur, à Catholicis negliguntur.

Ecclesia catholica cur hodie auferatur à multis.

EPILOGVS.

1 *Hic habes caussam occisionis omniũ prophetarum, & veri hæredis Christi, & Apostolorum eius fuisse superbiã cordis. nihil ergo magis Christianus studeat vitare, quàm tumētē & erectã ceruicē, deũ cōtra se odiũ prouocātē, inquit Hieronym.*

2 *Apostolos hîc vocat prophetas, sapientes, & scribas. quia dominus eos populo dedit doctores. & rectores omni scientia & prophetandi gratia ornatos, Ephes. 4.*

3 *Dulcissima similitudo. qua se Christus gallinæ comparat, nos pullis, per quẽ solum à miluis, hoc est diabolis liberi euadimus, fide in Christũ, sicut incredulitatē excidimus, & audimus horrendum iudicium cum Iudæis incredulis: Relinquetur vobis domus vestra deserta. hæc iam altè animis nostris insideant, discamusq; aliorum periculo vitare nostram. Poëta. Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum. dignè excipiamus legatos Christi, nosq; congregari sinamus, ne relinquamur à domino, sed vt potius aduenturum læti excipiamus, cùmque illo regnemus. Amen.*

IN FERIIS IOANNIS Apostoli & Euangelistæ Epistola.

Qui timet deum, faciet bona, &c. Finis Epistolæ, nomine æterno hæreditabit illum dominus deus noster. *Eccle.15.*

INsigne encomium timentis Dei & iusti hodierna lectio nobis proponit, quæ eam ob caussam in præsentibus d. Ioannis Apostoli & Euãgelistæ feriis legitur ab Ecclesia, quòd omnia illa quæ hîc de timente dei & iusto commemorantur, eidem Ioanni optimè conueniant, ac in primis quidem quòd inter alia legatur, quemadmodum iustitia in medio Ecclesiæ aperuit os timentis dei ac iusti, impleuetítque eum spiritu sapientiæ & intellectus. nam si cuius os hoc pacto in medio Ecclesiæ vnquam apertum fuit, Ioannis certè os verè sic apertum est: & si quis vnquã impletus fuit spiritu sapientiæ ac intellectus, Ioannes profectò impletus est ad hunc modum. Id enim plus satis liber eius Euangelicus quem nobis reliquit, testatur: vt in quo sic præ aliis de ineffabili diuinitate, generationéque æterni verbi dei disserat, vt ipsum cælestis sapientiæ intellectúsque spiritu plenissimum fuisse fateri cogamur.

1 Dicit nimirum de illo duo præcipua. 1. Quidnam scilicet timens dei faciat seu operetur. Sed priùs paucis considerandum, quisnam verè timens dei, & iustus sit. Is in sacris literis timẽs dei dicitur, qui veretur offendere deum, eóque in omnibus suis bonis operibus timidus est: & sic cum timore tremoréque salutem suam operatur: hoc est, qui quidẽ facit quicquid deo scit esse gratũ, sed tamen nunquam se satis fecisse veretur, semper suã imperfectionem accusans. Iustus verò in sacra scriptura dicitur ille, qui modis omnibus iustitiæ & sanctitati incumbit, tam coram deo quàm coram hominibus. verum non fidit iustitiæ suæ aut meritis, sed solum Iesum Christum & huius merita pro sua iustitia ac sanctitate agnoscit, habétque. Talis fuisse describitur s. Simeon. *Timẽs dei quis sit.* *Iustus quis sit.* *Luca 2.*

Si facta operáve eius quærimus, merum bonũ facit, hoc est, nihil cõmittet quod Deo displiceat, nihil faciet, nisi quod deo gratum esse sciat. Qui etiam sic iustus est,

& iustitiæ continens, is haud dubiè apprehēdet iustitiā: hoc est, Christi meritis & iustitia donabitur, sicque corā deo iustus apparebit, & in dei iudicio poterit subsistere: imò tam verè certóque apprehendet iustitiam, vt & ipsa
1. Cor. 1. iustitia (nimirū Iesus Christus dominus noster) ei vltro occursura sit, & amplexura illum, quemadmodum mater honorifica vnigenitum charissimúmque filium, ac sponsa primum suum sponsum (quem longè dilectissimum habet) amplectitur & osculatur. Sic enim clamat in Euangelio: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. *Matth. 11.*

Et quomodo timens dei non faceret bona, quum in omnibus operibus suis semper sit pauidus, nūquam se satis piè agere arbitretur? Prouerb. 15. Per timorem domini declinat omnis à malo, Et Ecc. 7. Qui timet deum, nihil negligit. Quomodo item nō apprehenderet semper iustitiam, quum iniustitiam ex animo oderit, sciátque ipsum deū & iustum esse, & iustitiæ amatorem vnicum?

Qui fructus iustū sequātur. 2 Dicit quid fructus seu præmij sequatur ipsum dei timentem & iustum, tum hîc, tum illic. Obuiat enim ei iustitia matris charissimæ instar, ceúque sponsum suum sponsa suscipit illum, & omnia sua bona in ipsum effundit, cibans videlicet ipsum pane vitæ seu verbo dei, potánsque ipsum aqua sapiētiæ & intellectus, hoc est, omnigena gratia, spiritu vberrimo. *Cibabit illum* (inquit Sapiens) *pane vitæ & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potabit illū.* Quia timens dei & iustus, agnoscēs se natura & ex sese mortuum ac prorsus stultum esse, esurit, sitítque ex animo Christi vitam & sapientiam: sic vtraque implebitur, vt neque in vita, neque intellectu, neque in vera sapientia, ei vnquam quid defuturum sit, vt neque esuriturus neque sititurus sit in æternum.

Fructus secundus. Secundus autem fructus est, quòd firmat continétque timentē dei & iustum iustitia, vt in pietate non possit vacillare, non ab ea deflectere, non in peccata labi: quantumlibet satan, caro, mūdus, ad impietatem, peccatáque
Timentis dei & iusti, proprium. solicitēt, cūm dicit: *Et firmabitur in illo, & nō flectetur: & continebit illum, & non cōfundetur.* Quoniam timens dei & iustus de propriis viribus desperat, solúmque dominū ponit firmamētum suū & vnicum robur, refugiúmque: idcirco

idcirco sic dominus firmabit & continebit illum, vt neque flectendus, neque confundendus sit ab vlla creatura, imò vt ne ipsæ inferorum portæ præualituræ aduersus illum sint. Matth. 16. Psal. 72.

Tertius verò fructus est, quòd iustitia (Iesus Christus) illũ exaltat apud proximos seu vicinos: donans s. eũ eloquẽtia, sapiẽtiáque & intellectu huiusmodi, vt omnibus aliis posit salutaria cõsilia, vt alios posit erudire, vtque proin ab omnibus & audiatur & suscipiatur: vnde sequitur: *Et exaltabit illum apud proximos suos, & in medio Ecclesia aperiet os eius, & implebit illũ spiritu sapiẽtia & intellectus, & stola gloria induet illum.* Quemadmodum timoratus & iustus coram deo in honore magno habetur: sic & Christus illum apud homines faciet honorabilem, idque sapientia, intellectu & eloquentia: adeo vt ab eius cõsiliis & ore vniuersi pendeant, vt ipsis etiam hostibus suis admirationi simul & stupori sit futurus: quod nimirum in B. Stephano satis claruit. *Tertius fructus.*

Cæterùm vltimus fructus est, quòd iustitia vestitura illum est stola gloriæ, iucunditatẽ & exultationem thesaurizatura super eum, & nomine æterno ipsum hæredi tatura, sicut textus habet, hoc est, paratura illi post mortem æternam gloriosámque apud posteros in terris memoriam, & perennia ineffabiliáque in cælis gaudia ac præmia. Audiuimus igitur hactenus quomodo timens dei & iustus habiturus sit coram deo, quomodo coram hominibus, tã inimicis quàm amicis, atque adeo in præsenti vita. At hîc audimus quid post hanc vitam idem expectaturus sit, nimirum sempiternam iucunditatẽ, exultationem nunquam finiẽdam, & nomen denique æternum idque non solùm apud deum in cælo, verùm etiam apud homines in terris. Vide: tot tantique fructus consequentur pium & iustum hominem, atque hos eosdem in omnibus etiam piis videmus, in Stephano, in Ioanne, & reliquis dei cultoribus. Hi igitur & nos ad timorem dei & iustitiam extimulent: vt nimirum itidem timeamus offendere deum, salutem nostram cum timore & tremore operemur, iustitiæ & sanctitati per omnem vitam studeamus, at interim nunquam nos satis iustos esse, aut satis timuisse deum putemus, ideóque in Chri- *Quartus iusti & timentis Dei fructus.*

ſtum figamus omnem ſpem & iuſtitiam noſtram, &c.

EPILOGVS.

1 *Operibus bonis ſuper Chriſtum ædificare, eſt ſapientis & timentis Dei. Sapientis item eſt, candelam ardentem ferre, hoc eſt, rationabili obſequio deo miniſtrare, non hîc agitur de timore ſeruili, de quo ait: Oderunt peccare mali formidine pœnæ: ſed de filiali qui peccare odit ſaltem virtutis amore.*

2 *Timens dei ſit, nempè boni operis factor, verbique Dei cuſtos & obſeruator, Ioan. 14. Si quis diligit me, ſermonẽ meum ſeruabit &c.*

3 *Fructus timoris dei, & ſtudij ſapientiæ, eſt iucunditas & exultatio, nominiſque æterni hæreditatio. Sapientiæ cortex amarus, ſed dulcis medulla. Breuiter hæc omnia quæ hîc ſapiens enumerat ſignificant iuſti mercedem eſſe ineffabilem, et gaudia regni calorũ illi promiſſa eſſe ineffabilia, Eſa. 14. 1. Corinth. 2. 1. Pet. 1. Apo. 2. & 3.*

IN FERIIS EIVSDEM

Euangeliſtæ Euangelium.

Ioan. 21.

In illo tempore. Dixit Ieſus Petro, Sequere me. &c. Finis Euangelij: Et ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius.

HOc Euangelio proponuntur nobis tria.

1 Vt Chriſto vocanti obedientes nos præſtemus, & ipſum ſequamur, cũ ait Chriſtus, *Sequere me.* Tenetur Chriſtianus Chriſtum ſequi in doctrina, vt nihil aliud doceamus, prædicemus, teneamus, audiamus aut admittamus, quàm quod Chriſtus per totos tres annos docuit, Apoſtoli prædicarunt, Eccleſia Romana ab ipſis Apoſtolis vſque ad nos tradidit, & ſemper tenuit, Patres à ſuis maioribus audierunt, & Concilia ſtatuerunt ac decretarunt. Nam iuxta regulam illam auream diui Vincentij Lirinenſis, illud eſt Catholicum, quod ſemper & vbique & omnes ſunt profeſſi.

Vincentij Lirinenſis canon.

Eccleſia Romana Pontificia verè Chriſtum ſequitur, quia id docet quod ille docuit, prædicat quod Apoſtoli prædicarũt, tenet quod ipſi & ſui ſucceſſores tenuerunt,

Eccleſia Romana verè pontificia.

gratioſè

gratiosè audit quod maiores eius audierunt, tenet quod sanctissima illa Concilia tenendum statuerunt. Est catholica, quia nihil est in illa quod non semper & vbique & ab omnibus verè orthodoxis receptum fuerit.

Tenetur quoque Christianus Christum sequi in vita, vt exẽplo Christi admoniti, simus pauperes spiritu, mites, misericordes, pacifici, puri corde, obseruatores mandatorum dei. Hæc sequela versa est in tergiuersationem, & retrospectionem. Nam nec Christo dicenti, Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, Ioan. 8. aurem præbemus: nec sanctos, ac in primis Paulum dicentem, Imitatores mei estote, sicut & ego Christi, 1. Corinth. 11. sequi volumus, sed alij superbiam, alij auaritiam, alij luxuriam, alij peccata, alij Lutherum, alij Caluinum, alij Brentium, alij alios hæreticos sequimur. Tergiuersantur alij atque sectantur hæreticos nostri temporis, qui non sunt ex nobis, neque de ouili Christi. Qui autem sanctos, Augustinum, Ambrosium, Dominicum, & Benedictum imitantur, hi Christum sequuntur, non ambulant in tenebris, ideóque habebunt lumen vitæ. Imitantur hos patres, qui Christi vestigia sunt sequuti: itaque sunt imitatores & sequaces Christi. Philip. 3. 1. Corinth. 11. Licet imitari sanctos, fide, charitate, aliisque diuinis virtutibus claros. Nec idcirco quicquam detrahitur gloriæ Christi: imò multum accedit, siquidem ipsi Christi vestigia sunt sequuti. Vnde Paulus Philip. 3. Ephes. 5. 1. Corinth. 4. & 11. Hebr. 6. dicebat, Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Licet eorũ regulas profiteri, vitámque ad eorum sanctiones instituere, vt quæ suæ rectitudinis & iustitiæ Christum amussim habeant & fundamentum.

Qui sancti sunt imitãdi.

Tenetur insuper Christianus Christum sequi in morte, vt crucem nobis diuinitus impositam patienter feramus, pro inimicis oremus, vt docet Christus Lucæ 9. Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui Christum sequendũ putant sine cruce, errant: nam Christus non est ingressus sine cruce gloriam suam. Sacerdotes veteris legis nõ intrabant sanctuarium sine sanguine, Luc. 24. Christum oportuit pati, & Heb. 9.

Non sine cruce sequendus Christus.

Priuatim verò hoc verbo, *Sequere me*, vrsit Petrum ad sui sequelam, quia eum Apostolorum principem voluit designare. vnde & alibi hac ratione nonnihil priuatim cum ipso egit. Sensus ergo est, scis qua via ad gloriam meam ierim, noueris idem iter & tibi tendendum. Morte mea mortem debilitaui & vici. Fortis vt mors dilectio Cant. 8. Tu itaque si diligis me, ehodum vade mecum. Crucis illa via ad Patris omnipotentis gloriam tibi in salutem, Ecclesiæ vniuersali (in fide tuæ professionis fundatæ) in decus æternum est futura. Apostolatus Patris mei nulla alia est ratio, ne timeas post me & mecum ire, qui mecum cupis in regno Patris mei discũbere. Reliqui tui collegæ & ipsi persequutionem sustinebunt. Tu verò qui summus meus vicarius à Patre es electus, mihi similem mortem patieris. Ego in metropoli Iudæorum cruci sum affixus, tu in metropoli Ethnicorum, Romæ scilicet, cruci es suspendendus. Pastorem me bonum morte mea declaraui Ioannis. 10. Suppastor quoque vt patiendo bonitatem suam declaret, oportet. Neque enim sufficiet si in pascendo me sequatur, nisi & patiendo pro grege asseclam se verum meum comprobet. Vicarius tu meus eris, idem & meus concrucifixus. Sub passionem meam dixi. Quò ego vado, non potes me modò sequi, sequeris autem postea, qui te mihi deuouisti. Matthæi. 26. In horto nolui Iudæos tibi manus inferre, nolui tibi tunc calicem meum dare needum gloriosum, quia nondum viceram mundum. Nunc cùm videas mortem mea morte triumphatam, ipsum calicem meum gloriosum tibi non negauero, qui te consortem regni mei esse volo. Non ergo sequela hæc accipienda est solùm de passione, sed & de pastoralis officij commissione. Summum namque Pontificem hîc Petrum constituit, vnde tanta cum eo egit vehementia, quoniam & magna est eius conditionis siue dignitatis eminẽtia. De primatu Petri locuples testis est d. Chrysosto. qui hoc loco dicit Petro totius orbis terrarum curam commissam, ac si dicat Christus: Quia ego prius pro tua redemptione crucis supplicium subire nõ timui, ideò tu pro mei nominis honore & confessione illud formidare non debes, sed loco mei gregem

Dilectio fortis, vt mors.

Christi & Petri mors similis.

Ioan. 13.

Calix Christi gloriosus.

D. Petri primatus cõstituitur.

gem procurare, cui te vicarium & imitatorem & successorem meum relinquo. Et Augustin. in Ioannem, dicit Petrum Apostolatus primatum tenuisse, quando ait, Pasce agnos meos, & sequere me. Necessum quippe fuit vt is qui Ecclesiæ vniuersaliter præferendus erat, & cæteris ardentius amaret, & perfectius imitaretur. *1. Tim. 3. & 4.*

2 Proponitur nobis ne vocationes aliorum, aut Christi facta curiosè inquiramus: sitque vnusquisque sua vocatione contentus. Nam *Petrus conuersus vidit illum discipulum quē diligebat Iesus sequētem, qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit: domine, quis est qui tradet te?* Quibus verbis Ioannes commendatur. Primò, à discipulatus honore, quia vnus ex duodecim electis, Marc. 6. Maximum est Christi verum esse discipulum. Ioan. 12. Vbi ego sum, illic & minister meus erit. *Quotupliciter hic Ioannes commendetur.*

Secundò, à singulari dilectione: non ad sui iactantiam toties commemorat se specialiter dilectum à Iesu, sed vt tanto beneficio gratus existat, & quia suauissimum sibi fuit recolere, quàm affectuosè & familiariter se Iesus habuit ad ipsum. diligebat ergo eum Iesus, non exclusis cæteris, quum omnes diligeret, ipso testante Ioan. 15. sed præ cæteris, quem specialis prærogatiua castitatis ampliori dilectione fecerat dignum: quia virgo ab eo electus, virgo in æuum permansit. Tribus namque specialia quædam dilectionis ostendit signa, Petro, Iacobo & Ioanni, tam ad læta quàm aduersa secreta eos admittens, vt in suscitatione puellæ, Marc. 5. in transfiguratione, Matthæi 17. in passionis agone, Matth. 26. singularia tamen Ioanni exhibuit: vnde & famosum fuit inter discipulos ipsum dilectum aut charum Iesu nominari. Atque vtinam tam syncerus amor in sanctulis nostris lateat, qui nonnunquam charos aut charas, quos sic vocant, munusculis reciprocis sibi conciliare gaudent, quum, teste Hieronymo, sanctus amor munuscula non habeat. *Prærogatiua castitatis d. Ioannis.* *Christi amoris specialia signa.*

Sunt enim quinq; veræ amicitiæ indicia, quæ & Christus suo charo Ioanni exhibuit. Primum, mutua coniunctio. Hinc in cœna super pectus Iesu recubuit, Ioan. 13. Non paruum in isto præclarissimo conuiuio vltimi vale, proximum esse Christo, quod cum selectis totius *Amicitiæ vera indicia.*

mundi fecit. Luc. 22. vbi & sacrosanctum corporis & sanguinis sui sacramentum instituit.

Secundum, secretorum reuelatio. Ioan. 15. Iam non dicam vos seruos, sed amicos; quia omnia quæ audiui à Patre, nota feci vobis. Omnibus turbatis soli Ioanni indicauit proditorem, Ioan. 3. Ipse quoque super pectus illud recubuit, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ reconditi, Coloss. 2. Vnde & sapientiæ & intellectus vberiùs suxit, quare altissimè super omnes de diuinitatis & trinitatis scripsit mysterio, Ioan. 1. cui status Ecclesię in finem vsque reuelatus fuit, Apoc. 1.

Iudæ proditoris indicatio.

Tertium, voluntatum consensus. Ioan. 15. Vos amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis. Ipse autem ad domini vocantis vocem, & patrem & nauim reliquit, Matth. 4. Sic & modò hic nihil de statu suo solicitus, totum se domino commisit.

Voluntatũ consensus.

Quartum, thesauri commissio. Vnde dominus pretiosissimum & singularem thesaurum, de quo totius mundi sumpsit pretium, matrem scilicet in suo recessu tanquam fidelissimo amico commisit, Ioan. 19.

Thesaurus mundi totius.

Quintum, aduersorum toleratio. Eccl. 6. Si possides amicum, in tentatione posside eum. Sic ipse astitit morienti, Ioan. 19. Exilium in Patmos insulam pro fide suscepit, Apoc. 1. Venenum bibit, dolium feruentis olei superauit.

Aduersorũ toleratio.

D. Ioannis martyriũ.

Hunc ergo discipulum quum vnicè diligeret Petrus, & domino cæteris chariorem semper fuisse sciret, ac tum non iussus sequeretur Petro proximus, rogat dominum quid de illo futurum esset, iam ipse de sua vocatione certior factus & ait, *Domine hic autem quid*? Cunctationem & curiositatem hæc quæstio importat. Sequebatur quidem, sed & conuertebatur. Qui mittit manum suam ad aratrum, ne retrospiciat. Sepeliant mortui suos mortuos: Christum incunctanter sequamur oportet. Petrus etiam hîc voluit de fratre & condiscipulo suo cognoscere quánam ille morte ad gloriam regni cælorum esset transiturus. *Et dicit ei Iesus Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere.*

D. Petri curiositas.

Ex his verbis elicitur quod humana ratio facta diuina semper inuestigare præsumat. Nam Petrus vocatus à

Christo vt ipsum sequeretur, quid de Ioanne facturus sit, interrogat, quasi rationem postulans illius discretionis. Hinc vetat scriptura, ne ea quæ captum nostrum excedunt, inquiramus. Eccl.3. Quid necesse est homini maiora se quærere? Isa.40. Sapien.9. Rom.11 O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! *Ratio humana rerũ diuinarũ percunctatrix.*

Elicitur proinde ex his verbis, quòd mortales interdum soliciti de aliena salute, propriæ obliuiscantur. Nam Petrus cùm ad vitam à Christo vocaretur, non è uestigio sequitur, sed de Ioannis statu solicitus, quid de illo sit futurum sciscitatur, cùm sua nihil interesset hoc scire, sed Christum sequi, eique obtemperare. Hinc ait Christus per Salomonem, Prouerb. 1. Vocaui & renuistis. *Isai.65. & Iere. 7.*

Insuper ex his verbis elicitur, quòd nemo sua sorte sit contentus, sed aliis vel inuideat, vel succenseat. Nam Petrus quasi iudicans conditionem Ioannis meliorem, rogat, Domine hic Ioannes quid faciet? quare & ego cum illo, sicuti ipse manserit, non manebo? Hinc aiunt poëtæ, Optat ephippia bos piger, optat arare caballus, Horat. lib. Epist.1. epist.14. Fertilior seges est alienis semper in agris, Vicinúmque pecus grandius vber habet, Ouidius. vnde sæpe peccatur in hoc prouerbium, Ne sutor vltra crepidam.

Ex hac Christi doctrina docentur Christiani, Primò quòd debeant iuxta Pauli sententiam intellectum in obsequium fidei captiuare, & diuina facta admirari, & uereri. sunt enim quamplurima sacramenta atq; diuina facta, quorum ratio ideò nobis est occulta, vt inde humiliemur, atque ad orandum pro intelligentia excitemur, quemadmodum docet Paulus.1. Corint.10. Captiuantes intellectum in obsequium fidei. Et Daniel interpretaturus mysteria statuæ Nabuchodonosor, humiliatur & orat, Daniel.4. Dauid Psal.118. Reuela oculos meos: & considerabo mirabilia de lege tua. Habacuc cap.3. Domine consideraui opera tua, & expaui. *Facta quædam diuina cur nobis occulta.*

2 Docemur, quando Christus nos vocat, continuò ipsum nos debere sequi, idque animo tam prompto, vt vel patre ac matre relictis ipsum sequamur. Est habenda ratio

tio proximorum, ea tãtùm quæ nos à Christo sequendo remorari non possit, quemadmodum Matthæus vocatus à Christo prætereunte, relicto telonio mox sequuus est nihil interrogans, Matth. 9. idem Petrus & Andreas faciunt relictis, retibus, Matth. 4. Luc. 5.

3 Docentur varias esse Christianæ militiæ vocationes. debet gitur vnusquisque illam tenere, ad quam vocatus est. Nec putemus eos otiosos esse qui ad nostram vocanem non sunt vocati. *1. Corint. 7. Ephes. 4.*

4 Docentur Christiani, quòd non omnes eodem modo Deus tractet, sed de singulis prout visum est, experimentum capit. Hinc alios dedit Apostolos, alios Euangelistas, alios doctores, alios pastores, alios martyres, alios confessores, &c. Ephes. 4. Apostolos atque martyres variis affecit suppliciis, alios sanctos summa pace ad vitam vocauit. Ita modò quosdam Christianos affligit, alios lætificat: quosdam pauperes, alios diuites, quosdam languidos, alios integra valetudine ad se sequendum inuitat. Omnes eo modo quo nos vocat, ad ipsum curramus, per infamiam & bonam famam, per gloriam & ignobilitatem. *Sanctorũ varia conditio.*

5 Hoc Euangelio proponitur, Deum non tantùm dominum esse mortis ac vitæ, verùm etiam singulis mortalium mortẽ pro sua volũtate ordinare, cùm ait: *Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere.* Non negat dominus Ioannem per passionẽ sequi, cùm Matthæi vigesimo dicat: Calicem quidem meum bibetis, & Act. quinto, Ioãnes inter eos fuit, quibus cæsis Iudæi denuntiauerunt, ne in nomine Iesu loquerẽtur. sed superuacuam Petri curam corrigit, quasi dicat, Potero eum exemplo Enoch & Heliæ in finem mundi viuum à morte præseruare. quod si fecero, nihil hoc ad te. Tuum non est scire huiusmodi mysteria, tua interest tuæ satagere vocationis, & videre quî illi ritè respondeas. Te ad crucem voco, ego de aliis videro. *Exiuit ergo sermo inter fratres: quòd discipulus ille non moritur, &c.* Ex his verbis liquet 1. Christi potentia atque prouidentia in vita & morte mortalium ordinanda. Nam Christus sua inscrutabili sapientia vult Petrum ad mortem crucis, martyriúmque vocare: vult etiam sua diuina prouidentia ad aliud *2. Corin. 6. Deus vita & mortis dominus. Petri cura superuacua corrigitur. Prouidentia Christi in vita & morte.*

aliud mortis genus Ioannem referuare. Iuxta verbum Christi vtrunq; euenit: Ille Romæ crucifixus, hic Christum vsque ad excidium Solymorum in Iudæa prædicauit. Post vrbis deuastationem in Asia crucis vexillum statuens, citra martyrium ibi in Christo obdormiuit. eius sepulchrum manna scaturire fertur. Opiniones varias de Ioanne omittimus, tenētes quod (iuxta Apostoli dictum, qui ait constitutum esse omnibus semel mori, & Psalm. Quis est homo qui non videbit mortem?) mortem gustauerit. Vide Eusebium libro.3. cap.1.& 31. qui dicit Ioannem in Epheso episcopalem mitram (quam Petalion vocat) gestasse, atque ibi in domino obdormiuisse, hoc est, iuxta Christianorum dialecton, è vita migrasse. Cæterùm ex hac vita profectum affirmat temporibus Neruæ Cæsaris, qui illum ab exilio Patmos, vbi tyrannide Domitiani exulabat, liberum remisit. Vide eundem libr.3.cap.18. 20. Hieronymus dicit eum in Epheso consenuisse, tandem senio grauatum, circa annum domini 68, humanis excessisse. Et Tertullianus affirmat in feruens coniectum oleum, atque illæsum exiisse. Colligimus ergo, *Manere*, hîc nō significare à mortis debito absolui, sed non mori ad exemplum Christi, vti Petro prædixit. Vnde & Ioannes Apost. hoc loco eam opinionem abstulit, ac sensum non orthodoxum correxit: quod nisi præstitisset, error ille vsque ad nos quoque esset propagatus. *Hebr.9.* *Obdormire quid.*

Hæc doctrina instruit omnes Christianos, atque admonet, ne dicamus nos hoc vel illo mortis genere morituros: nec putemus mortem quantumuis ferocem atque enormem Deo oscitante mortalibus accidere: quasi nihil ipse curet, sed fato hoc relinquat. sicut enim vitæ est author, ita & mortis est ordinator. Discamus igitur omnes, 1. Non curare cuius qualitatis sit hominis mors: nec quenquam perturbet quòd hic parietis ruina oppressus, ille gladio confossus, alius ignibus absumptus, alius securi percussus intereat. Siquidem scriptura clamat, Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. *Institutio Christiana de morte.* *Sapien. 4.*

2 Ex his verbis liquet, discipulorum, omniúmque hominum natura. siquidem ex verbis Christi perperam intellectis,

tellectis, euulgant rumorem falsum. Nam Christus Petro interroganti de Ioanne respondet: *Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere.* Inde interpretantes suo sensu verba domini inferũt Ioannem non moriturum &c. Hæc doctrina instruit omnes Christianos atque admonet, non ita facilè cuiuis licere verba Christi suo sensu interpretari. Nam si Apostoli ac discipuli, quibus nota fecerat omnia, quæ audierat à patre suo, in illo verbo interpretãdo ita hallucinati sunt: quid nobis continget, qui non sumus adeò familiares? Si domestici mentem domini non intelligunt, ciues quid facient? Discamus igitur omnes 2. Non proprio spiritu verba Christi interpretari: nam sicut Paulus docet, nemo cognouit quæ sunt Dei, nisi qui spiritum eius habet. Docet idem Corinthios negotia ac verba spiritualia spiritualibus hominibus tractanda, intelligenda, atque determinanda proponere 1. Corinth. 2. Hinc etiam discamus, hæreticos verba domini intelligere nec debere, nec posse: quia non spirituales, sed carnales sunt & animales: nec possunt intelligere mysteria Ecclesiæ, quia non habent Spiritum Dei, sed Satanæ, cuius sunt filij ac serui, à quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei. 1. Cor. 2.

Christi verba nõ sunt pro cuiusque sensu interpretanda.

Hæreticis cur non datur verba Christi tractare.

EPILOGVS.

1 *Exemplum respicientium alienam vocationem & aliena opera fugitandum, cùm intrepidè oporteat sequi vocantem Christum. Melior est enim obedientia, quàm victima.*

2 *De voluntate nostra frangenda in Dei voluntatem. Sæpe enim non voce de cælo, non per prophetam, non per reuelationem vel somnium vel excessum mentis, sed rebus ipsis accidentibus, aut ad aliud quàm statueramus vocantibus, cogimur agnoscere Dei voluntatem aliam quàm erat nostra, Augustin. Epist. 65. ad Paulinum & Therasiam.*

3 *Authoritas Ioannis Euangelistæ & testis dignitas, qui recubuit super pectus Iesu, qui scripsit hæc, cuius testimonium verũ est, qui totus huc spectat, vt credamus in nomen vnigeniti filij Dei, & vt credẽtes vitã habeamus per nomen eius.*

IN FERIIS INNOCENtum Epistola.

Et vidi, & ecce agnus stans super montem Sion, &c. Finis Epistolæ, Sine macula enim sunt ante thronum Dei. *Apoc.14. cap.*

IN lectione hac, in qua de Ecclesia Christi peculiariter agitur, sciendum est eam esse duplicem: visibilem nimirū & inuisibilem, mixtam & puram. Visibilis seu mixta, est collectio omnium illorum qui profitentur Christi nomen ac Euangelium, & Sacramentis participant. In hac promiscuè sunt boni & mali, quemadmodum dominus parabola de iacto in mari verriculo etiam docet Matt.13. Vidimus enim multos in Christi nomen baptizatos, qui quidem Euangelicam doctrinam profitentur, & ad sacramentorum sumptionem accedunt, attamen vita diuersum de se testantur, vitam ad nihil minus quàm Euangelium habent compositam. Hos tamen quandiu vnitatem seruant, & à crassis criminibus temperant sibi, iuxta ferre oportet vsque in illum diem quo Christus Angelos suos emittet ad auferendā omnia regni sui scandala. Videmus item contra nonnullos (ac horum mira est paucitas) qui vt Christi nomen gerunt, sic huic etiam adhærent vera fide: vt doctrinam Euangelicam profitentur, ita iuxta hanc etiam vitam componunt: vt sacramentis participant, sic horum quoque effectus in se declarant. *Ecclesia duplex. Visibilis. Matth.13.*

Cæterum inuisibilis seu pura Ecclesia, est ea collectio credentium, de qua iam diximus: nimirum qui fidem Christianam & ore profitentur coram mundo, & corde constanti retinent coram Deo. Rom.10. Christiani sunt & nomine & re ipsa, Euangelicam doctrinam & auidè audiunt, & sedulò exercent, sacramenta sumunt, eorumque fructibus redduntur participes. Huiusmodi autem credentium concio seu Ecclesia propterea inuisibilis dicitur, non quòd videri nō possint qui in ea sunt, sed quòd nemo mortalium eos tales esse norit. Nam tametsi quatenus homines sunt, videantur, tamen quatenus veri credentes sunt, nō possunt videri, eo quòd vera fides lateat intus in corde. Pura verò horum ecclesia ob id dicitur, quòd nulla immunditia peccati malitiæ, nulla hypocrisis ibid *Inuisibilis. Christiani re & nomine, qui.*

ſis ibidem deprehendatur. Quicquid enim illi ſiue loquuntur, ſiue ſentiunt, ſiue faciunt, id vera ſimplicitate & veritate nititur. De hac ſola Eccleſia præſens lectio agit: Quæ dicitur mons, quòd teſte Daniele, totam terram impleuerit, ſeu per vniuerſum orbem terrarum diffuſa & conſpicua ſit. Dicitur item Sion, quòd ſpecula ſit, in qua videatur Deus.

Eccleſiæ variæ appellationes.

Agnus dicitur Chriſtus. Agnus, dominus noſter Ieſus Chriſtus eſt: de quo ſic Ioannes Baptiſta inquit, Ioan. 1. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Dicitur autem agnus, quòd innocens ſeu purus ſit, quòd ſit item manſuetus, quòd ad hæc lana meritorum ſuorum nos veſtiat, & cibo carnis ſuæ enutriat, Ioannis 6. quòd deniq; verum ſit expiatorum ſacrificium, Hebr. 8 De hoc agno vide Iſa, 53. Hiere. 11. Dicitur vero agnus Chriſtus ſtare ſuper Eccleſiam, veluti ſupra æditum montem Sion, quòd caput eius ſit, quódque eam defendat contra omnes portas inferi.

Matth. 16. Coloſſ. 2.

Cęterùm per centum & 44000. qui ſtabant cum agno, vniuerſam electorum multitudinem intelligere debemus: ſumpto videlicet numero finito pro infinito. Hi habent nomen Patris & Agni ſcriptum in frontibus ſuis, hoc eſt, Spiritu ſancto conſignati ſunt, confitentúrq; palam & intrepidè Deum, ac Ieſum Chriſtum, Deum nimirum eſſe verè patrem Ieſu Chriſti, & Chriſtum verè eſſe agnum ſeu vnicam pro peccatis oblationem. Ore ſuo palàm confitentur Ieſum eſſe ſeruatorem, & corde credunt ipſum reſuſcitatū à patre, & reſurrexiſſe à mortuis. Apparet Ioannes peculiari affectu Chriſtū agnum Dei appellaſſe, reſpiciens in typū agni Paſchalis. Exo. 12. Huc etiam Euangeliſtam reſpexiſſe, dubium non eſt. Illius ſanguis ſeruauit primogenita populi Iſraël, ſeruat nos ſanguis Chriſti filij Dei viui. Illic nomina inſcripta ſigno Thau liminaribus ſuperioribus: hîc noſtra nomina per ſacroſancta ſtigmata ſignata ſunt in æterna cæleſtis patris aula, Lucæ 10. Vide quid nobis contulerit agnellus Dei niueus, innocens, purus. Scripti ſumus in cælo in libro vitæ, inſcripti ſumus cordi, manibus & pedibus IESV CHRISTI, vnde & inſcripti ſumus penetralibus ſacris pectoris patris cæleſtis, dilecti ſumus in dilecto, quia ipſe nos ſibi ſanctificauit

Chriſtus typus agni paſchalis.

peculia

peculiarem populum. Dicit ergo Apoſtolus, nos nomen patris & nomen agni in frontibus noſtris habere. De cõſignatis huiuſmodi plura vides in eodem lib. ſupra cap. 7. & 9. De ſigno quo ab aliis diſcernimur, vide Cyprianum contra Demetrianum, Ambroſium in ſermone inuentionis crucis ſanctæ. Similia ferè vides apud Ezechielem cap. 9. De ſigno Thau, quod apud Hebræos ſignum per ſe denotat. Signi huius meminit Tertullianus lib. 3. contra Marcionem. verba eius inter alia ſunt hæc. Ipſa enim eſt litera Græcorum Tau, noſtra autẽ T. ſpecies crucis, quam portendebat futuram in frontibus noſtris apud veram & catholicam Ieruſalem. *T. Signũ.*

Vox aquarum multarum vniuerſos Eccleſiæ filios ſignificat, qui laudant quòd per Chriſtum ſint facti primogeniti creaturæ eius, quòd in Chriſto ſint facti regale genus & ſacerdotium ſanctum, quòd per Chriſtum illis aditus regni cælorum ſit patefactus. Vox citharæ animam ſignificat humanam. Cithara edit ſonum, tactu chordarum intus conceptum. Animæ autem infunduntur corporibus, haud ſecus atque ſonitus citharæ. Laudant piæ animæ Deum per Chriſtum ſuum redemptorem, gratiáſque agunt pro ſacramento redemptionis. Alia eſt vox & cantus muſicorũ Babylonicorum & Sardanapalitarum, de quibus dicitur Apoc. 18. & Iſa. 5. *Vox aquarum multarũ, quid.* *Vox citharæ, quid.*

Hi cantant ad ſedem Dei canticum nouum, hoc eſt, puram tranquillámque conſcientiam per fidem habent, Deúmque iugiter laudibus, gratiarum actionibus proſequuntur. In Eccleſia quoque hac verè cantatur canticum illud nouum Euangelij. Euangelium promulgatur ore, corde, vita. De hoc cõcentu habetur Apoc. 5. Dignus eſt agnus qui occiſus eſt, accipere virtutem & diuitias, & ſapientiam & fortitudinem, & honorem & gloriam & benedictionem. Et hoc cap. 7. Benedictio & claritas, & ſapientia, &c. Et hoc cap. 15. Quis non timebit te domine, & magnificabit nomen tuum? &c. Et cap. 11. Gratias agimus tibi domine Deus omnipotens, qui es & qui eras & qui venturus es, &c. Itẽ cap. 19. Alleluia, &c. Hæc omnia fidelium ſunt carmina: fidelium, inquam, tam ex Iſraëliticorum quàm ethnicorum ad Chriſtum conuerſorum numero, omniũ, inquam, qui tam explicitè quàm *Fidelium carmina.*

simplicitè Christum vnquam à condito mundo timuerunt & crediderunt.

Hi empti sunt de terra, hoc est, quum in peccatis concepti natique essent, ab eisdem sunt liberati, atque a perditione erepti & iustificati sunt, idque non corruptibilibus auro & argento, sed pretiosissimo sanguine immaculati agni Iesu Christi.

1.Pet.1.

Hi cum mulieribus non sunt coinquinati, sed virgines sunt, hoc est, non sequuntur carnis desyderia & opera, sed summa cura ab his abstinent, non addicunt sese mundanis voluptatibus, non habent ventrem ac Mammon pro Deo, non Satanæ militant: sed contrà castitati student, corpus suum castigant, sobrietatem colunt, liberalitatem erga pauperes & afflictos exercent, cælestes thesauros corradunt.

Castitati student.

Hi sequuntur agnum quocunque ierit, hoc est, conformes sese reddunt imagini filij Dei, sanctámque ac piam agunt vitam.

His notis veri electi Dei deprehenduntur.

Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo & agno, hoc est, redemit eos Christus ab omni iniquitate, purificauítque sibi populum peculiarem.

Horum in ore nullum inuentum est mendacium, seu nullus dolus, hoc est, veraces sunt & simplices, nec vel in minimo proximum suum decipiunt: imò ne cogitant quidem vlli malum.

Hi denique sine macula sunt ante thronum Dei, hoc est, vt puritati per omnia student, sic & Deus pro sua misericordia illos pro puris reputat, etsi alioqui nemo in cõspectu ei⁹ iustificari posit, si ille iure suo velit agere.

Psal. 142.

Vide, ex his notis deprehendũtur veri electi, viua Ecclesiæ membra, ex constanti, inquam, veræ fidei confessione, ex puritate conscientiæ, ex carnis mortificatione, ex sancta & pia vita, ex veritate & simplicitate erga proximum. Talium credentium congregatio vera est & inuisibilis Ecclesia, sponsa Christi sancta & immaculata, vxor agni non habens vllã maculam aut rugam. Ephes. 5. columna & firmamentum veritatis. 1. Timoth. 3. habitaculum Dei, templum spiritus sancti. Eisdem ergo & nos insigniti notis simus oportet, si de capite Christo & de Ecclesia gloriari verè velimus, si huius cælestis ciuitatis incolæ

Ecclesia vera & inuisibilis.

Quibus notis Christiani veri insigniri debeant.

incolæ esse velimus: alioqui non proderit nos vocari Christianos, profiteri Euangelium, accedere ad sacramenta. Imò actum erit de salute nostra. idem nobis obtinget, quod fatuis virginibus. Quarē si cordi nobis est salus, huc omnibus modis enitamur, quò huius Ecclesiæ simus filij, huius corporis viua membra, vt nimirum castam virginem nos exhibeamus Christo. huic vota quæ vouimus in baptismate, fideliter persoluamus, vt per veram vitæ innocentiam conformemur imagini eius, vt sine dolo immaculati inueniamur vsque in finē. Amen.

Præsens hæc lectio nō eo nomine in hisce Innocentū feriis nobis præfigitur, quasi de illis agatur in ea ꝓpriè: sed ob id quod commemorentur hîc quædam quæ non ineptè in illos competāt. Dicit enim Ioannes fuisse cum agno super mōte Sion turbam admodum numerosam. sic nimirum & illorum maxima citra omne dubiū multitudo fuit propter Agnum Christum occisorum. dicit item Ioannes eos qui fuerunt cum Agno primitias Deo & Agno fuisse, virgines fuisse, neque dolum habuisse in ore suo: ita videlicet & innocentes verè primitiæ seu primi martyres Christi fuerunt, fuerunt & virgines, ac sine dolo, quippe infantes. Ad quorum exemplum oportet omnes, qui in regnū cælorum aditū sibi patere cupiunt, puerascere rursus, Matth. 18. Luc. 9. Hoc est quod ait Apost. 1. Corinth. 4. quantum ad malitiā nos pueros esse oportere, perfectos verò esse quantum ad sensum. Vocabulum innocentiæ, satis qui pueri euangelici sint, explicat. Ad perfectionem ætatis virilis euangelicā, sine pueritia ea nunquam pertingemus. Qui se humiliat exaltabitur. Ob hanc similitudinem seu vicinitatem legitur nunc dicta lectio, alioqui generalis descriptio est totius cœtus credētium, seu totius Ecclesiæ spiritualis, vel omnium verè sanctorum & viuorum Christi membrorum.

EPILOGVS.

1 *Christus Agnus est qui tollit peccata mundi, Ecclesiam suā, hoc est, numerum populi Dei contra bestiam protegens.*
2 *Ecclesia Agno stanti psallit canticū nouum, hoc est, laude & imitatione, cōfeßione fidei, & recta vita Deū cōcelebrat.*
3 *Innocentia verorum Christianorum, virgines sunt casti & pudici, sine macula, & immaculati in via, Psal. 118.*

IN FERIIS EORVNDEM Innocentum, Euangelium.

Matth. 2. *In illo tempore, Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens, Surge, &c. Finis Euangelij, Noluit consolari, quia non sunt.*

Oc euangeliũ complectitur tria. Primò, sollicitudinem plusquam paternam, quã erga suos habet pater æternus, cùm ait: *Angelus domini apparuit in somnis Ioseph, dicẽs, Surge, & accipe puerũ & matrẽ eius, & fuge in Aegyptum.* Deus enim agit curã suorũ: ita custodiuit & liberauit Mosen ab aquarũ submersione, Exod. 2. Abraham de Vr Chaldeorũ, Gen. 11. Isaac de sacrificio, Ibid. 22. Iacob ab indignatione Esau, Ibid. 27. Ioseph à puteo, & à vinculis Pharaonis liberauit, Ibid. 39. Hos nõ tantùm ad vitã prædestinauerat: verũ etiam ad amplissima munera in suo populo administrãda ipsos ab æterno præordinauerat. Et ne irritũ esset æternũ suum propositũ, vtq; ostẽderet sese potentẽ ad saluandum, si velit, vel in maximis periculis: ideò Patriarchas illos ex tantis discriminibus eripuit, vt inde discamus duo. 1. Verùm esse illũ scripturæ locum, Nõ est sapiẽtia, nõ est prudẽtia, nõ est consiliũ contra dominũ. 2. Quicquid Deus ab æterno futurum præordinauerit, adeò stabile, immobileq; futurũ, vt nulla sit virt⁹ humana, nec diuina, quę hoc impedire possit.

Deus saluat in maximis periculis.

Prouer. 21.

Decreuerat Deus vt filius suus post 33. annos mortem pateretur in cruce; non gladio. Voluit Herodes hoc impedire, sed nihil minus potuit. Nam Deus misit Angelum, qui Ioseph admoneret vt se in Ægyptum cum matre & infante conferret.

Docemur hac doctrina, quòd quemadmodum tunc temporis Lucifer non potuit per seruũ suum Herodem è medio tollere virginem sacratissimã, nec benedictum eius semen Iesum, caput & fundamentũ Ecclesiæ catholicæ: ita nec modò poterit, quantumuis insaniat ac furiat, per seruos suos Lutherum, Brentiũ, Caluinum, tollere Ecclesiam Romanã matrem Catholicorum, veram sponsam Christi: nec eius pontificem, qui verum est caput & fundamentum Ecclesiæ: quia verum est, & immobile

Herodes et Heretici serui sunt Satanæ.

Decretum Christi immobile.

bile ſtabit illud Chriſti decretū: Petre, ego pro te oraui, &c. Luc.22. Et illud: Ego enim vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſeculi. *Matth.98.*

Deus item interdum ſinit ſuos varia & grauia pericula ex periri, & ſe videre diſsimulat: attamen malo ingrauefcente ac inualeſcente adeſt, & liberat. Sic liberauit Noë à diluuio, Gen.7.& 8. Lot ab excidio Sodomorum, ibid.19. Filios Iſraël ex Ægypto, Exod.14. & 15. Dauid à Saule & Goliath, 1.Reg.17. & 19. Eliam à Iezabele. 3. Reg.19. Magos ab Herode, Matth.2. Suſannā à ſenibus, Daniel.13. Danielem à leonibus, eiuſdem.14. Tres pueros de fornace ignis ardētis, eiuſdem 3. In nouo quoque Teſtamento liberauit Petrum è carcere Herodis, Act. 12. Paulum ab inſidiis Iudæorum, de profundo pelagi, de Damaſco, Ibidem 23. 24. 28. & 9. Ioannem Euangeliſtam ab exilio, Athanaſium ab Arrio hæretico, Diſcipulos à tempeſtate maris, Matth.4.& 14. Nam nouit dominus qui ſint ſui, 2.Timoth.2. Cuſtodit dominus animas ſeruorum ſuorum, Pſal.96. Pater ſolicitus eſt pro filio ſuo dilecto, Ioan.8. Pater reducem facit filiū ſuum ex Ægypto in Iudæam & Galilæam in ciuitatem Nazareth, vt veros faciat prophetas, Oſee, qui cap.11. dicit, Ex Aegypto vocaui filiū meum. & alios, quos Matth. 2. ait dixiſſe de Chriſto, Quoniam Nazaræus vocabitur. *Deus in periculo ingraueſcēte ſuis adeſt.*

Quid nos faciemus, vt nos Deus velit cuſtodire? Dauid hoc conſulit, vt qui Pſal.144. ait, Cuſtodit dominus omnes diligentes ſe, non credentes tantùm, ſed diligentes ſe: & omnes peccatores diſperdet, etſi maximè credant. Qui ergo vult à Deo cuſtodiri, diligat Deum: nam de diligentibus Deum, inquit Dauid, Cuſtodit dominus omnia oſſa eorum, vnum ex his non conteretur. *Pſal.33.*

Doceat hîc cōcionator populum, Deum ſupra omnia diligere, ipſiúſque mandata ſeruare: & dominus ipſum cuſtodiet. Et ſi Herodes ferociat, inuidúſque in nos ſæuiat, nobis dormientibus Deus nos cuſtodiet. Hodiernum euangelium hoc teſtatur. Cuſtodiuit Deus olim Iſraëliticum populum quaſi pupillā oculi ſui, Deute.32. Zacha.2.& non cuſtodiet modò Chriſtianos, quos ſanguine ſuo redemit? Rom.8. Si Deus pro nobis, quis contra nos? 1.Petr.3. Et quis eſt qui vobis noceat, ſi boni *Concionatoris munus.*

Talis nūc erga nos Deus est, qualis olim in beatos.

æmulatores fueritis? Nam certè qualis fuit erga filium suum vnicè dilectum Iesum, qualis erga Mariam matrem, erga Ioseph, erga Magos fuit, talis & erga omnes electos tum fuit semper, tum hodie est, tum est futurus. Per filium enim suum ipsos quoque in filios sibi adoptauit: non ergo minùs pro ipsis habebit curam, quàm pro illo. Ne autem hîc quis dubitare posſit, audiamus ipsum filium: Nolite (inquiens) timere eos qui occidunt corpus, animam autem non posſunt occidere: sed potiùs timete eum, qui poteſt & animam & corpus in gehennam præcipitare. Nónne duo paſſerculi aſſe veneunt, & vnus ex illis non cadet super terram ſine patre veſtro? Veſtri autem & capilli capitis omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere, multis paſſeribus præſtatis vos, Matth. 10. Cõfirmabitur hîc igitur meritò fides noſtra, ac certificabimur, ſi quidem in Dei timore agamus, & in ipſum omnem noſtram collocemus fiduciam, quòd & ipſe pro nobis ſolicitus tum ſit, tum eſſe velit, quódque proinde nihil poſsit nobis vnquã obeſſe. Dicamus ergo cum Dauide, Dominus illuminatio mea & ſalus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Qui tribulant me inimici mei, ipſi infirmati ſunt & ceciderunt. Si conſiſtant aduerſum me caſtra, non timebit cor meum. Si exurgat aduerſus me prælium, in hoc ego ſperabo.

Psal. 26.

Christi fuga in Aegyptum.

2 Complectitur fugam Chriſti in Aegyptum: cùm ait, *Conſurgens Ioſeph accepit puerum & matrem eius nocte, & ſeceſsit in Aegyptum, &c.* Chriſtus enim ab ipſis teneris annis incepit ferre crucem, quò ſignificaret Regnum ſuũ non eſſe de hoc mundo, Ioan. 18. in quo veluti Nabuchodonoſor aliquis Babylonius, aut Perſa Cyrus, aut Macedo Alexander, Cæſarve Romanorum Auguſtus, hoſtes ſuos protereret, & victor armis totum orbem occuparet, ſed adumbraret regnum ſuum in hoc mundo futurum laborioſum, durum & calamitoſum. Incepit ferre perſequutionem: quò ſignificaret in vita Euangelica eſſe crucem & afflictiones, Matth. 16. Si quis vult venire poſt me, &c. Nam mundus electos Dei odio lethali perſequitur. huc omnes ſuos conatus, omniáque ſtudia intendit, quò eos è medio tollat, occidat, extinguat.

guat. Quid caussæ autem hoc moueat illum, ex Herode facillime dici potest. Is enim ob id tanto odio flagrabat in recens puerum Iesum, quòd timeret se ab hoc expellendum tandem. Audierat nanque ipsum esse natum regem Iudæorum. Sic, inquam, & mundus ob eam solùm causam tam immaniter in electos debacchatur, quòd arbitretur per hos suæ quippiam decessurum authoritati, dignitati ac potentiæ: quódque hinc eos habeat suspectos, reputat seditiosos, perturbatores, seductores, maleficos, &c. Incepit etiam Christus à teneris annis ferre exilium, quo significaret oportere nos prius cum Christo pati, quam glorificari.

Odij Herodis in Christū caussa ambitio.

Potuisset Deus Herodem vel vnico verbo coërcuisse, atque in abyssum inferni cum toto regno deturbasse: sed noluit. Non enim omnia quæ potest Deus, eadem & facit. Oportebat enim & Christum pati pro mundi salute, & Herodis iniquitatē reuelari. Quòd ergo Deus non facit semper quod potest, non per impotentiam quandam aut malignitatem intermittit, sed quòd sic egisse neque conducat expediátve nobis, nêque ipsum sic deceat agere. Profugit autem in Aegyptum, propter duas caussas. 1 Vt scriptura impleretur, Osee 11. Ex Ægypto vocaui filium meum. 2 Vt se ipsa ostendat se Iudæos propter ipsorum incredulitatem & ingratitudinem deserturum, & gentes accepturum. Hinc Iudæi regem cælestem Christum amittebant, qui venit eos seruare: terrenum verò Herodem tyrannum retinebant, qui ne liberis quidem suis pepercit, sed miserabiliter trucidauit, vt Augustus testatur, qui dicebat se malle esse porcum Herodis, quàm filium.

Nō omniā quæ potest deus eadē statim facit.

Fuga Christi in Aegyptū dua caussa.

Macrob. lib. 2. Satur.

Videtur hæc fuga respicere ad dictum Isa. 19. Ingredietur dominus Ægyptum, & commouebuntur simulachra Aegypti à facie eius. Recordatus nanque Dominus plagarum, quia non in finem irascitur, ingreditur Ægyptum, non vt plagis eam vexaret amplius, sed vt daret illi magnæ reconciliationis signum, & perpetuæ amicitiæ pignus, vt populus ille qui antē fuerat persequutor populi primogeniti Israël, fieret custos filij vnigeniti: ac qui illi populo dominati sunt violenter, filio cum deuotione seruirent reuerenter: ac sic iam nō itent

Deus non irascitur in finem.

ad mare rubrum demergendi,ſed vocarentur ad aquam baptiſmatis viuificandi. Quia ergo à ſuis non eſt receptus (Ioan.1.) ſed perſequutus,tranſiit ad gentes. O infœlix Iudæa:fugit à te lumen tuum, & ad gentes pergit Aegyptias, vt qni in tenebris ſedebant, lumen Dei patris acciperent, Iſa.9. Quia peregrè in cunis iacere debuit,nec ei locus erat in diuerſorio, locum refugij quæſiuit in Ægypto.

Fuga in Aegyptū parentibus Chriſti admodū ſubamara crux fuit.

Hęc fuga parentibus Chriſti non leuis & exigua crux erat. Vix enim è Beth lehem aut Ieroſolymis domum venerant, ſuámque rem domeſticam in Nazareth diſpoſuerant, quin mox adeſſet Angelus domini, & iuberet rurſus peregrinari in Ægyptum. Nulláque mora facta, mandato diuino obſequentes, itineri ſe accingunt, nihil prorſus timentes, nec dubitantes de vario ſucceſſu. Nihil hîc recuſarunt parentes domini: non accuſarunt iniquam ſortem ſuam: non cauſſati ſunt imparatos ſe eſſe tantæ profectioni: non obiecerunt, Si is eſt filius ille Dei, & ſe vindicet de hoſte prophano, & tueatur etiam nos. Nihil,inquam, huius vel in mentem admiſerunt, ſed vbique Deo crediderunt & obedierunt, atque eius ſe curæ commiſerunt, imò illa ipſa nocte ſtatim exurrexerunt, & monitis Dei abſque vlla paruerunt mora, Quia vbi ſpiritus domini, ibi libera & prompta obedientia, & ad omnia voluntas. Nam qui verbo Dei credunt, verbo Dei non obedire non poſſunt. Hæc planè fuit Abrahamica fides abſoluta, verè iuſtificans.

Spiritus domini vbi adeſt, ibi libera & prompta obedientia, & ad omnia voluntas.

Docentur ex hac hiſtoria Chriſtiani, patriam, natale ſolum, parentes, facultates,amicos,quietem,omnia penitus debere relinquere,vt Deo obedientes nos præſtemus. Nil prorſus ſit oportet, nec in terris, nec in cælo, quod ab ipſius obedientia remorari nos poſsit. Maria ſanctiſsima non patriam dulcem, non ſuos amicos, non affines,nec vllos cognatos moratur, dummodo Deo patri obſequatur. O fœlices qui illam imitantur.ita Abraham,ita Iacob,ita Moſes,ita Aaron Deo iubenti,omnibus neglectis, ſuperatíſque periculis, animo infracto obſequuntur. Hos igitur, & Ioſeph, virginémque Mariam imitemur.

Nihil ſit oportet nec in terris, nec in cælo,quod nos à Dei obedientia remoretur.

3 Com

3 Complectitur hoc Euangelium Herodis regis tyrannidem,cùm ait. *Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis,iratus est valde: & mittēs occidit omnes pueros qui erant in Beth-lehem.* Fuit Herodes iste sanguinarius & tyrannus sæuissimus. Nam Hyrcanum,& eius filiū,omnéque regium semen perdidit. Iosephus antiquitatum Iudaicarum lib.15.ca.7.Genealogias cremandas dedit. Sororem Salome, vnà cum marito Iudæo,& proprium filium interfici curauit.Multum innocētis sanguinis effudit :imò hoc impio consilio occidit ille omnes bimulos, aut hac ætate minores, quotquot erant in ipsa Beth-lehem,&in eius oppidi finibus,vt in tāto numero & ipsum puerum Iesum (quem vnicè cupiebat extinctum) simul occideret,quò videlicet sic tutò suum obtineret regnum. In hoc rectè lupum imitatus, qui famis impatiens, & ouem diligenter quærens, si ouile interrumpere valeat, non solùm vnam,sed omnes ouiculas iugulat, vt sic pinguiore atque delicatiore nacta famem extinguat. *Herodes tyrannus sæuissimus et sanguinarius.* *Herodes lupo similis.*

Vnde hic Herodes tantum odium sibi conciliauit, vt nec ad horam tutus esset, semper metuens aliquando proditurum, qui ipsum tanquam alienum & vi obtrusum regem atque tyrannum, à solio in malam rem esset præcipitaturus. *Tyranni quos terrēt ipsi plus metuunt.*

In tali dum versatur metu, nec sibi bene consultum existimat,quin aliquid mali sibi ominatur:nascitur Christus, Luc.2. Angeli canunt, Pastores adoratum veniunt, Magi ab oriente cum muneribus accedunt, quærentes vbi sit natus rex Iudæorum, Matth. 2. Hinc Herodes turbatur,conuocat Pontifices & Scribas populi,perquirit curiosè tempus stellæ à Magis,mittitque eos in Bethlehem inquisitum de puero:vt ipsi nuncient. At illi profecti repererunt puerum cum Maria matre eius, prostrati adorauerunt, & obtulerunt puero aurum, thus, & myrrham,Matth.2. Admoniti in somnis ne redirent ad Herodem, per aliā viam reuersi sunt in regionem suam. Quare sentiens se illusum,iratus occidit omnes pueros, &c.Non absimilis Pharaoni.Idem enim in vtroque diabolus sæuiens, per Pharaonem electæ gentis stirpem excindere voluit, ne ex illa humani generis redemptor secundum promissionem Abrahæ factam aliquando *Herodes nō absimilis Pharaoni.*

nasceretur. Per Herodem verò, iam natum persequebatur. Præcepit Pharao obstetricibus Aegypti, dicens, Quando obstetricabitis Hebræas, & tempus partus aduenerit, si masculus fuerit, interficite illum: si fœmina, reseruate, Exod.1. Itémque omni populo præcepit, dicens, Quicquid masculini sexus natum fuerit, in flumen proiicite. Vtrobique pro vnius suspecta persona trucidatur multitudo numerosa paruulorum. vtrobique quæ quærebatur, euadit. Mosen quippe filia Pharaonis, Christum Aegyptus seruauit.

Ierem.31. Rachel plorans. typus matrũ proles suas deplãgentiũ.

Porrò ne quis addubitet hoc dispensatione diuini consilij sic euenisse, prophetæ Hieremiæ vaticinium adducit, hoc præsagio mentis afflatæ iam factum cernentis, quod multis post seculis esset futurum. *Vox*, inquit, *in Rama est audita*, vox vehementer plorabunda, lugubris ac lamentabilis. Nimirum Rachel ea erat deplorans filios suos: nec admisit consolationem, propterea quòd essent omnes è medio sublati. Rachel quæ enixa Beniamin, hoc est, doloris filium, mox à partu periit: sepulta est non procul à Beth-lehem, vnde propheta sub huius persona, matrum luctum, suos filios ab Herode trucidatos deplorantium, expressit.

Deus cur pueros innocẽtes occidi permiserit.

Rogas quare Deus pueros occidi permiserit? Respondet Theophylact. Vt in illis Herodes suam ostendat malitiam. iterum ait: Nunquid vt ostendatur illius malitia, ideò debuit pueris fieri iniuria? Audi igitur. Quantum ad Herodem attinet, iniuria est, & puericidium horrendum, sed quantum ad pueros non est violentum homicidium, sed benignum martyrium puerulis à Deo ad aureolam & gloriam concessum. Nam multò contulit ipsis meliora, quàm ipsis abstulerint impij furoris satellites. ereptos enim ex hoc seculo prauo & ærumnoso, ineffabili & æterna donauit gloria. Florem igitur hunc puer Iesus suauissimum præcocemque fructum decerpsit, sciens in quos tribulos & sentes abituri erant, si superuixissent. Rapti ergo sunt, ne malitia mutaret intellectum eorum, aut ne fictio deciperet animas illorum, Sapiẽ.4. Coronam infantes electi & Deo dilecti non quidem faciendo, sed certè patiendo meruerunt. Nec illis credenda est defuisse ratio, vbi tanta Dei fuit gratia. Sunt itaque

que & martyres & cõfessores, Innocentes infantes, sunt & doctores, quippe qui sanguine scripserũt proprio, non attramento alieno. Scripserunt per passionem iter esse ad consolationem vitę ęternę. quod sic quoque legimus, Ioan. 15. 16. Item in Epistolis ad Rom. & ad Timoth.

Innocentes sunt et martyres & cõfessores & doctores.

Discamus ex hoc Euangelio, quantam duritiem & sæuitiam mortalium cordibus dominandi cupiditas adferat: siquidem Herodes vel ipsum Christum, Deum viuum omnipotentem tam crudeliter insectari præsumpserit. Si cogit cupiditas manus inferre domino, creatori, ac redemptori, quid faciet inferioribus? Caueant igitur mortales à malo tam truculento atque atroci. Hæc cupiditas turbat regna, ciues confundit, fratres commouet, pauperes opprimit, pares decipit, maiores perdit, proximos dilaniat, atque omnes affectus vehementer accendit. Hæc dominandi cupiditas tot imperatores Romanos, tot reges proditoriè sustulit è medio. Hæc charitatem eneruat atque extinguit, fidem mortificat, spem euertit, ac reliquas virtutes animabus eripit. hæc Absalonem contra parentem suum Dauidem armauit. 2 Reg. 1?. & 17. Hæc commouit Aman, vt pararet Mardochæo patibulum, omnibúsque Iudæis moliretur exitium, Esther. 5. Hæc Christo intulit mortem, Ioan. 11. & 19. Hanc cupiditatem curat ac frænat charitas. Hanc amemus, vt ipse qui charitas est, nos à tam pestifera dominandi libidine impollutos conseruet, vtque sic nos in quibus per fidem viuam Christus natus est, qui stellam eius vidimus, qui Euangelij dulcedinem gustauimus, & Christum nouimus: relictis viis peccatorum aliud iter ingrediamur, quod perducat nos in veram illam patriam cælestem, in vitam æternam, Amen.

Cupiditas dominãdi multũ mali denique adfert mortalibus.

EPILOGVS.

1 Solicitudo Dei profun. iuxta illud, De ventre matris meæ recordatus est nominis mei. Isa. 49. Apparet angelus iubet vt fugiant in Aegyptũ, reuocat ex Aegypto in terram Israël.
2 Ab ipsis vitæ initiis exemplo Christi ad tentationes & insidias præparemur oportet. Fili accedens ad seruitutẽ Dei, sta in timore, & præpara animam tuam, &c Eccl. 2.
3 Impietatis exemplum in Herode, quod durat in consummationem seculi vsque, Eccl. sit persequutionem sustinente.

IN FERIIS CONVERSIONIS Pauli Epiſtola.

Act.9. *Saulus adhuc ſpirans minarum, &c. Finis Epiſtolæ, Affirmans, quoniam hic eſt Chriſtus.*

Paulus qualis fuerit ante cõuerſionem.

IN hac hiſtoria duo obſeruanda. Primò, Status & cõditio eius ante conuerſionem, id eſt, qualis prius fuerit, ſummus ſcilicet hoſtis Eccleſiæ Chriſti : id quod omnes probant circunſtantiæ, quæ & omnes facti indignitatẽ arguũt, vt 1. Ætas, quia iuuenis id tẽtauit, quẽ vel pudor vel facilitas iuuenilis cohibere debuiſſet. 2 Conditio, quia priuatus id ſuſcepit, qui omnino nullo magiſtratu fungeretur. 3. Diſciplina, quia diſcipulus cunctantiſsimi viri Gamalielis fuit, qui diuerſum abſq; dubio, ſi non ſemper, at exemplo tandem eius, Act.5. doctus fuerat. 4. Libertas, quia non iuſſus, nec coactus, ſed ſpontaneo impetu excitatus fecit. 5. Locus, quia nõ domi manſit, vbi multis tamen ſeſe opponere potuiſſet. 6. Modus, id eſt, inſtitutæ perſecutionis genera: quia nõ diſputatione rem aggreditur, id quod maximè tamen ſanctum, doctum & facundum, ac præſertim iis annis decuiſſet. Media, quia non de mandanda Damaſcenis vi, ſed per ſeipſum exercenda cogitat. & Obiecta, quia non in præcipuos, ſed promiſcuè in omnes, quotquot viderentur eius ſectæ, graſſaturus, neque in viros tantùm, ſed & fœminas ſæuiturus fuerat.

Paulinæ perſequutionis tres cauſſæ.

Porrò hîc iam cauſſæ & adiumenta tam funeſti odij obſeruanda. Cauſſæ tres fuerunt. duæ propinquæ. Interna, inſcius pro diuina lege & auita diſciplina zelus, ſicut ipſe ſæpenumero fatetur, vt Philip.3. Gal.1. Similem verò Iudæis ſuis tribuit Rom.11. Vnde patet quàm exitialis ſit cùm operum, tum traditionum humanarum arrogans & obſtinata admiratio. & Externa: fuſus ſanguis Stephani, nam & ipſe iuuerat. Nequit autem fieri, quin qui ſemel biberit, plus ſubinde ſitiat. faſcinantur enim, vt quo plures necant, hoc ſe plus cum Deo triumphare putent. Tertia verò altior, vt permiſsio Dei, qui hoc ipſo pacto voluit hæc conficere, vt Paulus quo ad Deum eſſet documento inſignis eius cùm miſericordiæ, quòd tam

noxium

noxium suscepisset: tum potentiæ, quòd tam durum conuertisset. Quo ad Euangelium, esset documento summæ veritatis, vt quæ ipsum quoq; Paulum tandem attraxisset. Quo ad Apostolatum, impetum impetu, zelum zelo compensaret. nam quo grauius prius persecutus fuit Euangelium, hoc ardentius id postea professus & tutatus fuit. Tandem vt Paulus quo ad auditores tãto melius & Iudæos intractabiles ferret, & Gentes inscias erudiret. Maximè verò vt de iustificatione tãto plenius atque confidentius diceret idq; suo exẽplo, quòd tam sæuum perditúmq; tamẽ Deus tam clemẽter recepisset. 1. Timoth. 1.

Adiumẽta ipse sibi hæc delegit, nempe literas summi sacerdotis. ita Pharisaicus zelus semper captat speciem partim ordinis, cùm se ordinariæ potestati sed corruptæ sociat, partim sanctitatis, cùm se scriptis & decretis, sed humanis tantùm munit. At vicissim perditorum sacerdotum ordo, nullis æquè gaudet nisi sanguinariis, & eorum calamus nihil æquè scribit nisi sanguinem.

Pauli conuersio vbi contigerit.

2 Secundò, in hac historia obseruanda est ipsa conuersio, in qua conuersione item obseruandum 1. Vbi sit conuersus, in ipso itinere, sed cùm iam Damascum propè attigisset. Hinc perspicimus. 1. Dei sapientiam, quòd articulos temporum quàm notissimos habet, ac tametsi & impios ad manifestandam eorum impietatem aliquousque progredi sinat, vt iam imperare sibi videantur, & pios ad manifestandam eorum fidem aliquousque premi sinat, vt iam expirare sibi videantur, tamen nouit terminos quando sint & cohibẽdi impij & liberandi pij. 2. Dei potentiam erga Paulum perspicimus, quòd iam ipsi vrbi imminentem, atque ideo tanto plus ferocientem, de improuiso sternit. 3. Perspicimus hinc Dei bonitatem erga Paulum quidem, quòd iamiam extremum peccaturum retrahit. erga Damascenos verò, quòd iam iam extrema perpessuros seruat.

Sapientia Dei circa Pauli conuersionem.

Terminos nouit Deus quãdo sint & cohibendi impij et liberandi pij.

Potentia Dei erga Paulum.

Bonitas Dei cùm erga Paulum tũ erga Damascenos.

Deinde hîc obseruandum quomodo sit conuersus. In quo iterum duo perpendẽda. 1. Quomodo ad subiectionem sit cõpulsus, quod factũ est per Christũ, vt per ipsum Christum vocaretur is qui agnoscẽdus erat pro Apostolo. nam ad Apostolicam, functionẽ pertinebat talis ordinatio, quam & ipse sæpe vrget, ne inferior aut seiunctus

esse

Modus conuersionis Pauli duplex. esse videretur, Gal. 1. Factum est hoc duplici isto modo. 1. Fulgure, idq; partim vt maiestas præsentis Dei probaretur, qui vt lux est, & in luce inaccessa habitat. 1. Tim. 6. sic præsentiam suã crebrò luce manifestat. partim vt docilitas locuturo Deo pararetur, demõstrata nimirũ Paulo & cæcitate & labilitate sua, qua se frustrà sapientiæ ac potentiæ Dei opponeret. 2. Voce, & hîc colloquiũ obseruãdũ. *Christus ter Paulũ alloquutus est.* Christus ter alloquitur. 1. Iacẽti exprobrat persecutionem, atq; ibi mira est collatio inter oppugnãtem, cùm in terra iaceat, & oppugnatum cùm è cælo clamitet. Par absurditas manet iniquos sanguinarios. 2. Interroganti (præ stupore) quis nã sit, quò plus pungatur, indicat & se Iesum esse, & eius persecutione peti. vbi disce, quãti Euangelium faciendũ, cũ Christus suã caussam esse pronuntiet, à qua nihil vult habere separatum. deinde quàm libenter sit pro Euangelij testimonio laborandum, cùm & socios eius crucis Christũ habeamus, vindicémque habituri simus. Tandẽ quàm horribile iudiciũ eos maneat, qui vel Euangelium persequuntur, vel iniuriã membris Christi inferunt. *Hostes Euãgelij nõ tam alios quàm seipsos lædunt.* Et indicat Paulum suo damno istud facere vbi nota, hostes Euãgelij non tã alios quàm seipsos lædere, prçterea istud vulnus esse lõgè lethalissimum. 3. Denuò interroganti (ex agnitione domini) quidnam faciendum sit, iniũgit vt Damascũ eat, id quod fit vt Ecclesiæ ministeriũ cõmendetur. nam vt docilem quidẽ Christus reddidit, sic docendũ tamen Ananiæ tradidit: & humilitas & confessio Pauli plus probetur. nã quos vinctũ iuerat, his iam se offerre dederéque, atque deprecari culpam cogitur. Iniungit etiam vt expectet, quò & metus eius tanto diuturnior sit, quem etiam assurgẽtis tremor, triduique cæcitas multum iuuit. quanquam & prioris suæ cæcæ vitæ characterem secum ferre debuit, & obedientia eius tantò exploratior fiat, quam & pulchrè declarauit triduana abstinentia, & assidua inuocatio.

Porrò eadem facit lex in nostri emendatione. nam & nobis duris, ferreis, opus est diuinç legis fulgure, & voce compellãte & accusante: exaggerãte & minitante, cũ tremore, & caligãte quasi cõsciẽtia, ad Euangeliũ ablegãte. 2 Perpendendum quomodo in Ecclesiam cooptatus sit. Cælestem siquidem Pauli conuersionem sequitur mini-

sterialis

sterialis conuersio, nam per Ananiam docetur, baptizatur, ornatur manuum impositione donis spiritus, & restituitur oculis. Vnde quædam discimus.

Cælestem Pauli conuersionē sequuta est ministerialis cōuersio.

1 De ipso ministerio in genere, vt quanta sit eius dignitas, vt cui Dominus ipse multa transigenda hic relinquat. Idem habes in conuersione Aethiopis, Act. 8. & Cornelij, Act. 10. Deinde quomodo sit ab aliis acceptandum. Præeunte nimirum sedula inuocatione, vt dominus corda nostra preparet. nam & Paulus sedulò id precatus est, & accedente summa humilitate, vt ne à minimis quidem doceri dedignemur. nam & Ananias fuit de vulgari numero.

A minimis doceri nemo dedignari debet.

Et quomodo sit nobis obeundum, Puta legitimè, vt vocantem Deum expectes, & si non vbique visis agit, vt cum Anania. vt vocanti pareas, nec vel pertinacia vel malitia reluctеris. neutrum enim Ananias fecit, & si primò sibi metuit: id quod aliis etiam sanctis sæpe vsu venit: Mosi erga Pharaonem, Ionæ erga Niniuen. & vt ores vt electum fias organum, quemadmodum hic de Paulo Deus pronuntiat. Circunspectè, vt crucem certò secuturam putes, & tantam quidem, quantum munus ipsum & facultas fuerit: vt animum tempestiuè ad tolerandum præpares, vt Deum ores, vt te etiam velut Paulum ferre doceat. Ista enim ex prædictione Dei quam de Paulo Ananiæ fecit, manifestè fluunt atque colliguntur. Auidè, vt omnium institutionem & salutem quæras, neque quenquam aut superiorem, aut humiliorem, siue desperatiorem putes. Id partim Pauli munus, quod amplissimum ei assignatur, partim Ananiæ exemplum, qui durissimum cogitur erudire, docet, vt Dei verbum in sublimi quasi portes, vt semper luceat, sonet, vincat: & moderatè, vt nisi in summa necessitate ab anteactæ vitæ exprobratione caueas. sic Ananias hic cum Paulo agit.

Metus viros cōstantes aliquādo inuasit.

2 Discimus de Pauli ministerio singulariter. 1 Vt vox cælestis, sic & gemina visio ac miraculum Apostolicam functionem arguunt. 2. Vt cæterorum, sic cumprimis Pauli fuit prædicare gentibus Euangelium. 3. Quoad id confecit, hoc diuino verbo, Volo vt portet meum nomen, vbique perstitit. 4. Vt cæteris Apostolis, sic cumprimis

Paulus præsertim gentium Apostolus.

primis Paulo tanquã selectiſsimo organo aſſentiendum eſt. Attendant igitur qui vel ipſi miniſterium temerè captant, aut ad gratiam flectunt, aut ignauiter obeunt, aut furioſè exaſperant, vel aliis creditũ contumelioſè negligunt: noſtrum fuerit, agnita cæcitate cupidè aſpirare ad opem miniſterij. Nam extra id fruſtranea illuſtrationis ſpes: in ipſo autem adeſt vox manuſque operantis, & ad cæleſtia ſubleuantis Chriſti, cui ſit honos in perpetuum.

EPILOGVS.

1 Vocatio ad munus Apoſtolicum, non eſt viriũ noſtrarum, aut liberi arbitrij, ſed ſolius Dei miſericordia. Hinc ſcriptura S. Pauli vocationem (vt aliàs magnorum virorum vocationes, Moſis, Samuelis, Iſaiæ, Hieremiæ) tam diligenter deſcribit, vt & domini miſericordiam intelligamus, & fortitudinem, lupum vertentis in ouem: ſic percutientis vt ſanet, ſic deiicientis vt erigat, ſic exoculantis vt illuminet.

2 Magna cõſolatio. quoniam perſequutiones quas credentes ſuſtinent, Chriſtus ſuas facit. viuit enim Chriſtus in eis, & quemadmodum Chriſti omnia noſtra ſunt, ita viciſſim noſtra illius ſunt. Quare dicit. Quur me perſequeris? non meos. Et terret numinis potentia.

3 Exempla verè obedientium in Anania qui dicit. Domine ecce ego. & in Paulo qui ait, Domine quid me vis facere? Item conſtantem prædicationẽ habes Chriſtũ eſſe filium Dei.

IN FERIIS IISDEM

Euangelium.

Matt. 19. Marc. 10. Luc. 13. & 18.

In illo tempore. Reſpondens Petrus dixit Ieſu: Ecce nos reliquimus omnia, &c. Finis Euangelij, Multi autem primi, erunt nouiſsimi: & nouiſsimi primi.

Hoc Euangelium complectitur tria. Primò duas conditiones quibus Chriſtiani ad Eccleſiam acceſſuri ſunt. Prior: debent relinquere temporalia, ſcilicet parentes, filios, vxorem, ſorores, fratres, amicos, domos, & agros, idque propter nomen Chriſti. Hoc autem ideo dicit, quia quamplurimi Philoſophorum, velut Socrates, Diogenes & alij diuitias contempſerunt. idem fecit Diocletianus, qui ſe omnibus ſuis regnis abdicauit: non propter Chriſtum

Christum, sed illi quidem propter suas opiniones, hi vero propter suam quietem: neutri sequuti sunt Christum. Christiano futuro non est satis sua bona derelinquere, ac diuitias cõtemnere: nisi id faciat propter Christum, & postea ipsum Christum sequatur. De his qui alia ratione bonum operantur, ait Christus; Omnia opera sua faciunt vt videantur ab hominibus: ideo receperunt mercedem suam, Matth.6.& 23. Doceat concionator populum, bona quæ quis facit, propter Christum esse facienda, regulámque Pauli sedulò esse obseruandam: Siue comeditis, siue bibitis, vel aliud quid agitis: omnia in gloriam Dei facite. 1. Corinth. 10. *Christiano futuro non satis est sua derelinquere ac diuitias cõtemnere, nisi id faciat amore christi, ipsúmque sequatur.*

Posterior: debent Christum sequi in obedientia suæ vocationis. Nam bona relinquere non sufficit, nisi Christum sequamur. Philosophi complures sua bona reliquerunt, quidam suas diuitias in mare proiecerunt, è quibus vnus aiebat: Submergam te, ne demergar à te. sed quia Christum non sunt secuti, nihil ipsis profuit.

Est autem omnia relinquere, nihil aliud, quàm animo & affectu ita omnia propter Christũ abnegare: vt si ipse ad se suámque Ecclesiam quempiam vocet, nihil sit in mundo, quod ab ipso sequendo illum remorari possit: nec pater, nec mater, nec vxor, nec aliud ipsi charius esse possit aut pretiosius. Sic Abraham egressus est de terra sua & cognatione sua, & de domo patris sui, Gen.12. *Quid sit omnia pro derelicto habere.*

Est autem Christum sequi, nihil aliud, quàm in ipsum credere, ipsum super omnia diligere: in ipso spei anchorã figere, ipsum imitari tam in doctrina, quàm vitæ moribus. Ad hanc sequelam hortatur Apo. 1. Ioan.2. Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Item Ecclesiastici 23. Gloria magna est sequi dominum. Longitudo enim dierum assumetur ab eo. Ita Petrus, Andreas, Iacobus, Ioannes, dereliquerũt nauem & retia, de quibus Matthæus 4. dicit: Vocati à Christo, relictis retibus & naui sequuti sunt eum. Matthæus dereliquit telonium de quo idem dicit 9. cap. Cũ transisset Iesus, vidit hominem sedẽtem in telonio, &c. Et surgens sequutus est eum. Magdalena dereliquit mũdum, diuitias, voluptates carnis, de qua Lucas 7. dicit, Mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quòd *Christũ sequi quid sit.* *Multi sanctorũ omnia illa dereliquerũt quæ illis ob*

staculo erant ne Christũ sequerentur. Iesus accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti, &c. tanquam stercora omnia arbitrata est, vt Christum lucrifaceret. Paulus Act. 9. dereliquit omnia. Beatissima virgo Maria, atque tres reges Magi dereliquerunt omnia bona parentum, regna, ditiones, & imperia, de quibus dicit Matthæus 2. Ecce magi ab Oriente venerunt, dicentes: Vbi est qui natus est rex Iudæorum? Quamplurimi martyres, virgines, & alij sancti vniuersi dereliquerunt omnia illa quæ illis erant impedimento ne Christum sequerentur, de quibus dicit Lucas: Quotquot enim possessores agrorũ aut domorum erãt, vendentes offerebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum, Act. 4.

Christiani multifariã à Deo per Christum vocantur. Docentur Christiani quòd multifariam à Deo per Christum vocentur. Stat ad ostium & pulsat, inquit Ioã. Apocal. 3. sperans quòd quis ipsi aperiet. Clamat, inquit Matt. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, &c. Item. 16. Si quis vult venire post me, &c. & 22. Omnia sunt parata, venite ad nuptias. Vocati ipsum sequamur, omnia relinquamus, patrem ac matrem, vxorem & filios, agros, domum: nosipsos abnegemus, vt ipsum sequamur. *Sequela Christi insigne exemplũ in Paulo.* Huius nimirum insigne habemus exemplum in Paulo, Philip. 3. vbi sic dicit: Si quisquam alius videtur fiduciam habere in carne, ego magis habeo: circuncisus octauo die, ex genere Israël, tribus Beniamin, Hebræus ex Hebræis, iuxta legem Pharisæus, iuxta studium persequens Ecclesiam, iuxta iustitiam quæ in lege est, factus irreprehensibilis. Sed quæ mihi erant lucra, ea arbitratus sum propter Christum damnũ esse. Quinetiam arbitror omnia damnum esse propter excellentiam cognitionis Christi Iesu domini mei, propter quẽ omnia pro damnis duxi, habeóque pro reiectamentis, vt Christum lucrifaciam, vtque reperiar in illo non habens meam iustitiam ex lege, sed quæ est per fidẽ Christi. En sic & nos relinquere nosmetipsos debemus, reiicere dignitatẽ nostrę iustitię, & solo Christo niti, húncque thesaurum nobilem lucrifacere.

Præmia Christũ vere sequẽtiũ duplicia. 2 Complectitur hoc Euangeliũ præmia proposita his qui ita Christum sequuntur: quæ sunt duplicia 1. Æterna. de illis ait, *Amen dicò vobis, quòd vos qui sequuti estis me, in*

me, in regeneratione cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim iudicãtes duodecim tribus, Israël. Futuram resurrectionem, regenerationẽ vocat, quia qui semel nati sumus ex carnali matre carnales, ita regenerabimur ex omnium matre terra. in cuius vterum nos omnes descendere oportet. Sensus ergo est, In futuro iudicio, cum reuixerint mortui, dabitúrque cuique pro meritis suis præmium, iámque filius hominis deposita quam nunc videtis, humilitate, cũ sederit in sede maiestatis, manifestè & vniuersaliter exercens iudiciariam potestatem, de qua Ioel. 3. & Daniel. 7. agitur, Sedebitis & vos piscatores, modò toti mũdo exosi, abiecti, ac penitus deplorati, tunc cõsortes honoris, qui nunc consortes estis afflictionis: iudicãtes duodecim tribus Israël: quia vobis credentibus, illi credere noluerunt: quòd ex eadem stirpe progeniti, iisdem miraculis ac beneficiis prouocati, tamẽ nulla ratione perduci potuerunt vt crederent, quum vos humiles & idiotæ, statim ad simplicem vocis iussionem, etiam illa reliqueritis, quibus vitam sustentabatis.

Aeterna præmia.

1. Cor. 15. Philip. 3.

Resurrectionem futuram cur regenerationem vocet Christus.

2 Temporaria. de illis ait, *Omnis qui reliquerit domũ, vel fratres aut sorores aut patrẽ, aut matrẽ, aut vxorẽ, aut filios, aut agros propter nomẽ meum: centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Pro singulis relictis cẽtuplũ accipiet in hac vita, quãtumuis sæuiãt persecutionũ procellæ. Siquidẽ longè plus accrescit ex charitate Euãgelica, quàm decessit ex immanitate persequutorum, vehementiores atq; dulciores sunt affectus spiritus, quàm naturæ. Psal. Particeps ego sum omnium timẽtiũ te, &c. Nulla enim comparatio fluxarum rerum: & mox etiam si nullus eripiat, periturarum, ad opes animi quas nemo potest elargiri nisi solus Deus Nemo potest eripere, nisi qui largitur. Hinc ait, Marci 10. Amen dico vobis, nemo est qui reliquerit domum, &c. propter me & Euangeliũ. Luc. 8. Propter regnum Dei, qui non accipiat centies tantum, nunc in hoc tempore, hoc est, domos & fratres & sorores, & matres & filios, & agros cũ persecutionibus. Nẽpe pro dominis terrenis cælestem paradisum, pro cognatis ciues sanctorum & angelos, pro coniuge vniuersam Ecclesiam, pro agris & opibus sempiternas delicias.

Præmia tẽporaria.

Affectus spiritus vehementiores atque dulciores sũt, quàm naturæ.

Et si hoc parum videtur, addetur & ad cumulum pro vita temporali æternæ vitæ possessio in seculo futuro.

Doctrina de iudicantibus, non tantùm concernit Apostolos, verùm et omnes illos qui Christum sunt sequuti, eiúsque amore omnia contempserunt.

Doctrina hæc non tantùm concernit Apostolos, verum etiam nos. Nam quod hîc dicit, Vos qui reliquistis omnia, & sequuti estis me, sedebitis super sedes duodecim, iudicantes &c. non tantùm Apostolis, verùm & omnibus illis qui Christum sunt sequuti, & propter ipsum omnia contempserunt, dictum sciamus. In die iudicij omnes pauperes spiritu iudicabunt, id est, conuincêt omnes auaros; humiles, superbos: mites, crudeles; pacifici, seditiosos: Catholici, hereticos: iusti impios & impœnitentes: simplices corde, malignos ac maleuolos. Quod ita futurum testatur ipse Christus Lucæ 11. vbi ait. Ideo ipsi iudices vestri erunt, Item regina Austri surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit illos, &c. Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt illam.

Sedes duodecim significant vniuersitatem iudicantium.

Hinc est quòd per duodecim sedes intelligamus vniuersitatem iudicantium: alioquin cùm in locum Iudæ traditoris Mathiam legamus subrogatum, & Paulum etiam ad Apostolatum vocatum: nō haberent locum in sedibus, nec in iudicio, quod est falsum, dicente Paulo: Nescitis quoniam Angelos iudicabimus? 1. Cor. 6. Hinc etiam est quòd per duodecim tribus intelligamus vniuersitatem iudicandorum: alioquin tribus Leui quidem decimatertia non veniret iudicanda, si tantùm duodecim essent iudicandæ: quod etiam est falsum, dicente Matthæo, quòd in die iudicij, plangent omnes tribus terræ: quia sunt iudicandæ, cap. 24.

Tribus duodecim vniuersitatē significāt iudicādorū.

Trinitas tota authoritatiuè christus secūdū quod homo executiuè iudicabit, Apostoli per assessoriam dignitatē, cæteri electi p approbationē,

Obseruandum quòd Christus secundum naturam diuinam, imò tota trinitas iudicabit authoritatiuè: secundum quod homo, executiuè. Ioan. 5 Pater omne iudicium dedit filio. Apostoli per assessoriam dignitatē, tanquam amici. Cæteri electi per approbationem, sentētiā iudicantis iustissimam approbantes, minus mali, per cōparationem, sicut de Niniuitis dictum est, Matt. 12. Luc. 11. Qui ergo sua relinquentes, dominum secuti sunt, hi iudices cum domino erunt, qui licita habentes, rectè vsi sunt, iudicabuntur etiam, sed ad vitam, quibus dicetur; Venite benedicti patris mei, &c. Esuriui enim &c. Matt. 25. Qui

25. Qui verò donis Dei abusi sunt, cum illo epulone iudicabuntur ad damnationem æternam. Iudicium enim sine misericordia fiet in illos, qui non fecerunt misericordiam, Iaco. 2.

& minus mali percō parationē, iudices futuri dicuntur.

Hinc elicitur magna consolatio pro iustis confirmandis. Nam quid dulcius, quid sublimius pauperibus Christianis vnquam accidere poterit, quàm in solio maiestatis stipatum angelis, diuina authoritate præditum sedere? Iudicabit illic pauper Lazarus diuitem epulonem, Christus suos crucifixores, & martyres suos tortores.

Consolatio dulcis & sublimis pro pauperibus Christianis.

Elicitur hinc quoque iudicium horrendum malis extimescendum. Nam quid tristus aut horribilius, quàm infernalibus flammis absumi ab illis iudicari, quos hîc iudicabas, spernebas, nihili faciebas? Sap. 5. Christum ergo sequamur, vt hæc omnia euitemus.

Iudicium horrēdum malis extimescendū.

3 Complectitur Euangelium hoc vocationem & electionem Dei gratuitā, cùm ait, *Primi erunt nouissimi, & nouissimi erunt primi.* Et alibi: Multi vocati, pauci verò electi, Matth. 20. & 22. Quibus verbis declarat Christus vocationem nostram ex sola gratuita Dei electione pendere, nullúmque locum merita nostra ante iustificationem habere. Siue enim quis ad vineam domini, quæ est Ecclesia Dei, vocetur, siue in ipsa dignè ac meritoriè operetur, siue merita ad promerendam gratiam, ac postea vitam æternam habeat, omnia ex gratuita Dei electione pendent. Ideo inquit Augustinus: Cùm Deus nostra merita præmiat, sua dona coronat. in Psalm. 102. Et lib. de gratia & libero arbit. cap. 9. & Paulus: Stipendium, inquit, peccati mors, gratia autem Dei vita æterna. Romano. 6. Idem: Ego faciam vt vos faciatis. Plus omnibus laboraui: non ego autem, sed gratia Dei mecum. 1. Corinth. 15.

Vocatio nostra ex sola gratuita Dei electione depēdet. Deus cùm nostra merita præmiat sua dona coronat.

Quanuis omnia proueniant ex gratia, habent tamen sua merita, actiones & officia ex charitate facta: quia ex libero etiam arbitrio fiunt. Meritum tamen illud non ex nobis, sed ex Deo est, quod ante iustificationem nullum fuit nisi malum. Hæc est doctrina Augustini libro primo contra duas epistolas Pelagianorum cap. decimonono, qui volebant gratiam secundum merita no-

Meritum non ex nobis, sed ex deo est.

ſtra dari. Dic mihi, obſecro, inquit, quid boni Paulus adhuc Saulus volebat, ac non potiùs magna mala, quando ſpirans cædem, pergebat ad vaſtandos horrenda mentis cæcitate ac furore Chriſtianos? Quibus meritis bonæ voluntatis, Deus illum ab his malis ad bona, mirabili & repentina vocatione conuertit? Quid ego dicam, quibus meritis, cùm ipſe clamet, Non ex operibus iuſtitiæ quæ nos fecimus, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit? Tit. 3.

Gratiam primã nemo mereri poteſt.

Elicitur hinc doctrina contra omnes qui docent primam nos poſſe mereri gratiam. Philippen. 2. Deus operatur in nobis velle & perficere. Deinde contra omnes Chriſtianos qui nullum beneficium ſe à Deo accepiſſe exiſtimant, eo quòd ipſos ad Eccleſiam vocauerit, nec vllas ipſi gratias agunt, cùm maximas agere debeant. Item contra eos, qui etſi cognoſcant, in hoc gloriantur tamen, quòd ipſi prius vocati ſint ad fidem, quòd familia ſua in religione Catholica profitenda ſit antiquior: nec conſiderant verba Chriſti: Erunt nouiſsimi primi, & primi nouiſsimi. Iudas primò fuit vocatus, & nouiſsimè latro: attamen hic vitam conſequutus eſt, ille verò æternam damnationem. Vtinam nobis Catholicis non idem contingat, poſtremò vocatis iam nuper ad fidem Indis.

Deus cur diuerſiſsime diis ad ſe ſequẽdum vocet, nobis non eſt inueſtigãdum.

Dignum eſt conſideratione, quòd Chriſtus Petrum, Andream, Matthæum, Philippum, ac reliquos Apoſtolos ſolo verbo ad ſe ſequendum vocet: Paulum verò proſtratione, cæcitate, tempeſtate, ac voce querula. Ratio huius diuerſitatis occulta manet in pelago illo diuinitatis, in quo (vt Paulus & Iſaias docent) eſt altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ eius, cuius iudicia ſunt inſcrutabilia, & viæ inueſtigabiles, Romanorum vndecimo.

EPILOGVS.

1 *Apoſtolorum eſt atque omnium Chriſtianorum, relinquere omnia, hoc eſt, voluntatẽ habendi deſerere: & omnia contemptim amare, vt fructuarii probi ſolent vti rebus, non vt planè domini & poſſeſſores. 1. Cor. 7. Præterit habitus mundi huius. Qui vtuntur mundo hoc ſint tanquã non vtantur.*

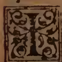
2 *Hic diſcimus quòd cũ ſuis diſcipulis vna Ieſus iudicaturus eſt.*

tus est.1.Corinth.6.Sancti mundum iudicabunt.

3 *Magna consolatio & promissio. Qui propter Euangelium Christi carnalia reliquerit, spiritualia bona recipiet quæ sunt, vt centenarius numerus exiguo numero collatus. Oculus non vidit, nec auris audiuit quæ præparauit Deus diligentibus se.1.Cor.2. Isa.64. Et momentanea leuitas afflictionis nostræ supra modum pondus gloriæ parit.2.Corint.4.*

IN FERIIS PVRIFICATIONIS BEATÆ MARIÆ, Epistola.

Hæc dicit dominus Deus: Ecce ego mitto angelum meum, &c. Finis Epist. Et sicut anni antiqui. *Malach.3.*

IN hoc vaticinio Propheta Malachias præsertim quatuor facit, quæ plurimùm faciunt ad fidei nostræ certitudinem. Primò quando & quò venturus esset Messias, cùm dicit, *Hæc dicit dominus: Ecce ego mittam angelum meum, & præparabit viam meam ante, &c.* E quibus verbis innuitur, tum statim venturum Messiam, quando venisset angelus domini Messiæ præcursor. At Ioannes Baptista is angelus & præcursor (vtvt obganniant Iudæi) verè fuit, & nemo alius præter eum, vti satis constat ex verbis angeli ad Zachariam, Lucæ 1. & proprio etiam ipsius Ioannis testimonio, Ioan. 1. Nam hic missus erat à Deo, vt præpararet viam domini, pararétque domino plebem perfectam. Item Matth.11. Marc.9. dicitur Ioannes angelus seu nuntius Dei, ob angelicam & doctrinam & conuersationem.

Tempus uẽturi messiæ post aduentũ præcursoris.

Marc.1. Luc.1.

Ioãnes cur angelus Dei dict.

Verùm dominus noster Iesus statim Ioannẽ sequutus est, idque & in cõceptione, & in natiuitate, & in præsentatione, nam cõceptus, natus ac presentatus sexto mẽse fuit post illius conceptionẽ, natiuitatem & præsentationẽ, & in prædicatione secut' est & in morte: quod & ipse Ioannes apertissimè testatus est, dũ sic de Iesu dixit, Hic est de quo dicebam: Post me venit vir qui me antecessit, quia prior me erat, Ioan.1. Consequitur itaque hinc, Iesum illum nostrum verè & fuisse & esse dominatorem dominum seu Messiam, quemadmodum sanè & à Io-

anne pro Messia & agnitus est,& deprædicatus.

Messias quò venire debeat ostẽditur. Sed quónam statim venire debebat Messias? Ad templum sanctum suum,inquit,Hoc verò & in domino Iesu completum verè est,vti hodiernum Euangelium testabitur.Nam 40.die à natiuitate sua ad templum domini in Ierusalem à parentibus delatus est,ibíque domino præsentatus,ne dicam interim de aliis temporibus, quibus ipsemet templum adiit, ibíque docuit quotidie ferè. Consequitur igitur etiam hinc Iesum nostrum verè Messiam esse.

Messias qualis futurus sit, vaticinatur. 2 Secundò vaticinatur qualis Messias esset futurus: & ait illum fore dominatorem,& angelum testamẽti. Vnde nimirum clarè colligitur,Messiam & Deum & hominem fore. Nam dominatorem esse,diuinitatis est:angelum verò testamenti,humanitatis. At talis dominus Iesus verè fuit,verus nimirum Deus, & verus homo: vti *Messiam deũ & hominẽ fore colligitur.* scriptura passim testatur, & ex Simeonis etiam elogio apertissimè constabit.Dominator quidem est, quia dominus est omnium, habens potestatem omnem & in cęlo & in terra: iudex viuorum & mortuorum: splendor *Messias dominator est.* paternæ gloriæ: expressa imago substantiæ Dei, moderans omnia verbo potentiæ suæ, Act.10.Matth.11.& 28. Ioan.5.Hebr.1. Angelus verò testamenti est,quia è cælo *Messias angelus testamenti est.* à patre in terras per assumptam humanitatem est missus,reconciliatorque & mediator factus est Dei & hominum,pacificans per suum sanguinem & quæ in cælis, & quæ in terris sunt, Ioan.5.1.Timot.2. Ephes.2. Iã itaque certissimi sumus, nostrum Christum verum Messiam esse,veréque esse Deum & hominẽ, nouíque testamenti in sanguine suo reconciliatorem,Hebr.9.Frustráque Iudæos alium expectare.

3 Cæterùm quòd ad tertium pertinet, à quibus videlicet agnoscendus esset Messias, aperitur, quum ad hunc modũ dominus inquit, *Ecce veniet, dicit dominus exercituũ, & quis poterit cogitare diẽ aduentus eius?* Ex quib' verbis clarè colligitur Messiam à paucissimis cognoscendũ *Perpaucissimi tẽporis aduẽtus messiæ* fore,& perpaucissimos temporis aduentus eius habituros rationem. Hoc ipsum certè & in nostro Christo quã euidentissimè euenit. Priusquam enim is venisset & apparuisset, optabant omnes accelari Messiæ aduentum.

at vbi

at vbi apparuisset iam & doctrina & miraculis & conuersatione, tum cœpit ilico contemni, haberi odio, proscindi: nec quietum est, donec actus esset in crucem adeò vt verè dixerit Simeon, positum eum esse & in ruinam & in resurrectionem multorum in Israël, Luc.2. Idem testatur hodiernum Euangelium. Nam infans inductus in templum Ierosolymis, à nemine ferè ibi agnitus est, nisi à Simeone sene, & Hanna vidua, imò clarus etiam iam doctrina & miraculis, vt dictum est, à paucissimis tamen pro Messia est habitus. Vnde & Ioan. ait cap. primo: In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. In propria venit, & sui eum non receperunt. Relucet ergo & hic verè Messiam esse Iesum nostrum. *habuerere tionem.*

4 Quartò ostenditur quid facturus esset Messias. Nam dominus inquit: *Et quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum, & sedebit conflans ac emundans argentum, & purgabit filios Leui, & colabit eos quasi aurũ, argentúmque, & sacrificabũt domino in iustitia, & placebit domino sacrificiũ Iuda et Ierusalẽ, sicut in diebus antiquis.* His verbis describit Messiæ opus seu officium, quòd nimirum omnes immũdos ac peccatores purgaturus iustificaturúsque esset, atq; facturus eos filios Leui seu Sacerdotes, quò possent offerre spirituales hostias, puta sacrificia iustitiæ, laudis, gratiarum actionis, Psal.49. totius corporis, Rom.12. & misericordiæ, Philip.4. Cordis contriti & spiritus cõtribulati, &c. Psal.50. Quàm efficaciter dominus Iesus huiusmodi officium executus sit, satis copiosè testantur libri noui testamenti: sed breuissimè simul ac luculentissimè Ioannes Euangelista id testatur, sic inquiens: Iesus Christus est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ: qui dilexit & lauit nos à peccatis nostris per sanguinem suum, fecítque nos reges & sacerdotes Deo ac patri suo, Apocalypsis primo. *Officium Messiæ.* *Officium mundatorum.*

Ex præmissis verbis etiam datur intelligi, Messiam cultum Dei, hoc est, doctrinã, sacrificia, & vitæ innocentiam repurgaturũ, restituturúmque. Is nanque cùm venisset in mundum, sanctã legem Dei, à traditionum humanarum fece vtique verè purgauit. Is quoq; verum sa- *Messias repurgaturus restituturúsque doctrina sa-*

crificia, legem vitæque innocentiā prædicitur.

crificādi modum, ab omni repurgatum hypocrisi, ac spiritu & veritate constantem, nobis tradidit. is denique veræ innocentię semetipsum nobis proposuit exemplum, adeóque & impios per sanguinis sui purgationem vera innocentia ac iustitia donauit. Et sanè per hunc vnū placent sacrificia nostra, cultúsque Deo, alioqui per se immunda & imperfecta. Non enim est in alio quopiam salus, Act. 4. & in hoc filio sibi complacet pater cælestis.

Nostrarū partium est Christo nostro offerre spirituales hostias, nec nō cùm iustitia tum gratitudinis sacrificia.

Quum igitur & nos à Iesu Christo in baptismo purgati simus per ipsius sanguinem, sicque consecrati omnes in spirituales sacerdotes, offeramus ipsi etiam huiusmodi sacrificia Christo nostro, simúsque grati pro accepta redemptione: ipsi tanquam dominatori obediamus, seruiamúsque: ipsi tanquam angelo testamenti fidamus, amoréque adhæreamus: ac iuxta ipsius præscriptum & doctrinam, vitam nostram instituamus: sicque sacrificia nostra verè fient Deo grata, consequemúrque pro iis præmia & temporalia & æterna.

EPILOGVS.

1 *Ecclesia hîc colligit tam Heliæ spiritualis quàm Messiæ aduentum: quorum alter est saluator, alter testis, Ioannes angelus, Christus Iesus dominator, angelus testamēti, & dominus templi, cōtra Iudæos qui solum hominem expectant. Nemo enim hominum, ne ipse quidem Salomon poterat templum Ierosolymitanum vocare suum templum. sed hoc solius Dei erat, Hiere. 7. & Isa. 44. Vnde futurus erat Messias verè Deus, non solùm homo.*

2 *Malitia mundi & peruersitas, suapte culpa Messiam non recepit, quia ignem cōflatorium & herbam fullonariam mundo se exhibuit. Scabiosi enim lixiuium auersantur. sic mundus in maligno positus, expurgatorium ignem eum & herbam fullonariam non expauescere non potest. Mundus enim non amat nisi commodè scalpentem.*

3 *Officium Messiæ purgare, iustificare peccatores immundos, atque eos filios Leui seu sacerdotes mysticos consecrare. Isa. 1. Excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum, & restituam iudices tuos sicut fuerūt priùs, & consiliarios tuos sicut fuerūt antiquitus: post hæc vocaberis ciuitas iusti, vrbs fidelis. Et officium mundatorum Christianorum, sacrificare redemptori sanctas & immaculatas hostias.*

hostias. Sanctus est: ideò sanctos vult suos esse ministros. Sanctificatio nostra, eius est voluntas. 1. Thes. 4.

IN FERIIS EIVSDEM FESTI Euangelium.

In illo temp. Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Moysi, &c. Finis Euangelij, Et gloriam plebis tuæ Israel. *Luc. 2. Leuit. 12. Exod. 13. Num. 8.*

Oc Euangelium complectitur tria. Primò, legem de purgatione. Sic enim scribitur Leuit. 12. Mulier si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus: & die octauo circūcidetur infantulus: ipsa verò triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suę. Omne sanctū non tanget, nec ingredietur in sanctuariū, donec impleātur dies purificationis suæ. Ad hāc legē Maria non tenebatur: nam Christū concepit de Spiritu sancto, peperit virgo, & permāsit virgo. Ad hęc nulla in conceptione & partu fuit inquinatio: vnde & nulla indiguit purgatione, quemadmodum aliæ mulieres, quæ læsa virginitate ex virili semine concipiunt fœtū. Fœtus nanque Mariæ cœlestis, nec ingrediens nec egrediens virginalis vteri claustra violauit, sed consecrauit potiùs & consignauit, ne in posterum etiā vel corpus illius veluti templum semel Deo dicatum, vel animus Deo myrothecium sancti Spiritus, vllis humanis inquinamentis pateret. Ipsa quippe designata fuit per portam illam, de qua mentionem facit Ezechiel 34. cap. d. Porta hæc clausa erit, & non aperietur, quoniam dominus Deus ingressus est per eam: eritque clausa principi. Hac tamen obedientia & purgatione suam humilitatem & charitatem declarauit. Sequitur aliarum fœminarum consuetudinem, ingreditur templum domini post statos purgationis dięs, offert munera & sacrificia in lege Mosi præcepta. Quo exemplo docet vt charitatis rationem habeamus, vt in gratiam aliorum aliquid faciamus, etsi ex officio non debeamus: modò citra conscientiæ labem aut periculum fieri possit: quemadmodum apostolus cùm liber esset, omnium se seruum fecit, vt plures lucrifaceret, &c. 1. Cor.

Lex purgandæ mulieris.

Legi purgationis Maria obnoxia nō erat.

Fœtus Mariæ cal. [?] stis nō violauit eā, sed consecrauit et cōsignauit.

Humilitas et charitas Mariæ declaratur in obedientia purgationis.

1.Cor.9. & vt corruptæ mulierculæ non grauentur templo domini se præsentare, suásque proles Deo offerre. Sic Anna filium suum Samuelem obtulit domino.1.Reg. 1. Ad hoc maximè nos prouocant exempla Christi, ac virginis Mariæ. Nam Paulus ad Philippen. 2. ait: Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu. id est, (secundum Augustinum) sitis affecti vestris proximis eodem affectu, quo Christus fuit erga vos. Sicut Christus vos amauit, ita & amate proximos vestros. Et Maria ne scandalo esset, néve peccandi ansam vicinis præberet matronis, templum, quamuis non teneatur, accedit, offértque filium suum Deo Patri. Sic filius, Matth. 17. ne scandalizaret vectigal colligentes, didrachma soluit. Sic Paulus potiùs quàm per escam scādalizaret fratrem, mauult non manducare carnes in æternum. 1.Corinth. 8.

Proximis oportet nos ita esse affectos, quēadmodum Christus nobis.

2 Complectitur legem de oblatione primogenitorum in templo Dei. Sic enim scribitur Leuitici 12. Cùm expleti fuerint dies purificationis suæ pro filio siue pro filia, deferet agnum anniculum in holocaustum, & pullum columbæ, siue turturem pro peccato. Quòd si non inuenerit manus eius, nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures, vel duos pullos columbarum, vnum in holocaustum, alterum pro peccato: orabítque pro ea sacerdos, & sic mundabitur. In hac lege duo sunt obseruanda: Alterum, pro qua re sit hostia offerenda: nempe, pro primogenito. sic enim scriptum est, Exod. 13. Omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum domino vocabitur. Alterum, qualis sit hostia offerenda: nempe, agnus, turtur, aut pullus columbæ: aut si hæc haberi non poterunt, duo turtures, aut duo pulli columbarum, Leuit. 12.

Lex oblationis & redemptionis primogenitorum.

Duplex oblatio purganda mulieris, & redemptionis primogeniti: vna diuitū altera pauperum.

Hanc legem Deus Iudæis dedit ob tres caussas. 1. Vt in memoria haberent quomodo Deus in eorum ex Ægypto migratione, omne masculinum percusserit inter homines & pecora. Exod. 13. Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vuluam in filiis Israël, tam de hominibus quàm de iumentis. Mea enim sunt omnia, &c. Et in monte Sinai sic ait, Nume. 8. Mea sunt omnia primogenita filiorū Israël, tam ex hominibus quàm ex iumentis, &c. 2. Vt sacerdotes & Leuitæ victum inde haberent,

Lex redemptionis primogenitorum Iudæis ob tres caussas data.

haberent, qui alioqui nullam in terra ista fuerant sortiti hæreditatem, Num. 18. Item cap. 8. Vide ibi ad longum. 3 Vt nos admoneret de hostia veri primogeniti domini nostri Iesu Christi, qui est primogenitus inter omnes fratres, Rom. 8. quem sacrificia legis veteris figurabant. Vnde nec sine magno mysterio agnum typicum non obtulit, quum agnum ipsum exhiberet domino, qui tollit peccata mundi, Ioan. 1. Sed par turturum pro se offerri voluit, vt ostẽderet quòd ex castissimo coniugio procreatus sit. Aut duos pullos columbarum, vt multiplicatio prolis huius signetur.

Christus verus primogenitus, verus agnus, & vera noua legis oblatio.

Quantùm nunc attinet ad cæremonias illas veteris legis, hæc lex est abrogata. Hinc ait Paulus, Non estis sub lege, sed sub gratia. Lex fuit pædagogus ad Christum. Rom. 6. Gal. 3. Lex illa purificationis admonebat Iudæos ipsos esse conceptos in peccatis ac turpi concupiscentia. Psal. 50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.

Lex purificationis quid admonebat.

Quantum verò nunc attinet ad iustificationem & obedientiam legis implendam, hæc lex non est abrogata, sed tenemur ipsam legem implere, vt quę suos obseruatores magis ac magis iustificet. Lex illa quanuis non obliget propter authoritatem Mosi, tamen quia gloriæ Dei non aduersatur, est vtilis & honesta. Non video cur & nunc inter Christianos non debeat obseruari. Philip. 4. Quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, &c. hæc cogitate.

Lex purificationis quãuis non obliget propter Mosen, est tamen in noua lege vtilis & honesta.

Mysticè designatur fidelium gratissima Deo per has aues oblatio. Columba simplicitatem, turtur castitatem designat, quia & simplicitatis columba, & castitatis amatrix est turtur. Vnde in laudibus Ecclesiæ loquitur dominus, Cantic. 1. Pulchræ sunt genæ tuæ vt turturis. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra: oculi tui columbarum. Genas quippe turturis habet, qui ab omni impudicitiæ peste castum se custodit & mundum. Oculos columbarum habet, qui nulli nocere desiderans, etiam inimicos simplici amore intuetur. Simplex ergo & pudica fidelium conuersatio, gratum est Deo sacrificium iustitiæ. Item vtraque auis gemitum pro cantu edit. Sic qui laborat in gemitu suo, qui lachrymis stratum suum per singulas noctes abluit, acceptissimam

Mystica fidelium oblatio adũbratur.

Simeonis laus ex Euangelio. ſimam prorſus Deo victimam mactat. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, Pſal.50.

3 Euangelium hoc cõplectitur Simeonis vitã & canticum, cũ ait: *Homo erat in Ieruſalem, cui nomen Simeon.* Bonæ famæ bonique nominis claritate notus & famoſus in ciuitate ſancta, religione & ſtudio legis famoſa, Act.2. *Et homo iſte iuſtus.* Nam verã iuſtitiam, quæ ex fide viua in Chriſtũ paratur habebat. 1. Ioan.3. Qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt. erãtq; in religione Chriſti optimè inſtitutus.

Timor filialis. *Timoratus erat.* timore caſto, ſancto & filiali, ſine quo iuſtitia difficilè cuſtoditur, quia iuſtus quantò plus diligit Deum, tantò ſolertiùs offendere cauet. Nam vt ſcriptura docet, & prima rudimenta noſtræ religionis catholicæ nobis tradunt, initium ſapientiæ eſt timor domini, Eccleſiaſtici 1. Hic timor tenem Simeonem timoratum fecerat & iuſtum, Prouerb. 15. Per timorem domini declinat omnis à malo. Et Eccleſiaſtæ 7. Qui timet Deum, nihil negligit. Qui verò ſine timore eſt, non poterit iuſtificari.

Simeonis charitas. *Erat expectans conſolationem Iſrael.* Nec tantùm bene ordinatus erat erga Deum, ſed etiam ad proximũ. Nam non ſuam tãtùm, ſed populi expectabat conſolationem, peccatorum remiſsionem, à diabolo & inferno redemptionem, & æternæ vitę adoptionem. Senecta iam frigidus, ſed ſpiritu feruens: effœto corpore, ſed animo vegeto: ætate marcidus, ſed vitæ innocentia iam floridus: nimirum verè iuſtus, veréque pius ac religioſus, non venans exemplo Phariſæorum gloriam ac quæſtum ab hominibus, commodúmque proprium, ſed publicæ ſalutis auidus, quẽ nulla voluptas in hac vita remorabatur, niſi vt videret oculis ſuis eum quem in hoc prophetarum oracula promiſerant venturum, vt conſolaretur Iſraëliticum populum. Iſa. 40. Vera pietas ex fide, charitate, & timore conſtat.

Et ſpiritus ſanctus erat in eo. Nam iuſtus eſſe quis non poteſt, quin ſpiritum ſanctum in ſe habeat. fides enim, timor atque charitas: ita animam impij emundant, vt peccata ac timorem ſeruilem foras expellant, ipſámque exornent. Ioan.4.

Docemur igitur eos tantùm dignos eſſe diuina reuelatione

latione & ſpiritu ſancto, qui iuſti ſunt ac timorati, ac charitate exornati. Iſa. 66. Ad quem reſpiciam, &c. Sapien. 1. In maleuolã animam non introibit ſapientia, &c. Iac. 4. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

Spiritus ſ. reuelatione & inhabitatione qui digni ſunt.

Hic Simeon ingenti deſiderio ardebat videndi Chriſtum. Quotidie orabat dicens, Quando veniet? quando naſcetur? quando videbo? O ſi viuam: ô ſi non moriar antequàm ipſe veniat! Mitte domine quem miſſurus es, Exod. 4. Quia ergo ſpiritualem, nõ carnalem Iudæorum conſolationem votis omnibus expectabat & precabatur, *Reſponſum accepit à ſpiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum domini*, Hoc eſt, eum quẽ Deus vnxerat ſupra omnes mortales, vt æterno regno, nec vnquam finiendo ſacerdotio potiretur. Hinc docemur,

Simeonis feruẽs deſiderium & oratio.

1 Quòd Deus iuſtas & ſanctas petitiones libenter exaudiat, quando ea quæ ab ipſo petimus, ad gloriam Dei, proximíque vtilitatem dirigimus, Prouerb. 10. Deſiderium ſuum iuſtis dabitur.

Petitiones iuſtas & ſanctas Deus libenter exaudit

2 Docemur viros iuſtos ac timoratos qui in charitate ſunt fundati, non tantùm eſſe ſolicitos de ſua ſalute, verùm etiam de ſalute aliorum. Ita Moſes orat pro populo, Exod. 32. Ita Dauid, ita Paulus, ita hodiernus ſenex Simeon ſolicitus erat pro ſalute totius populi Iſraëlitici: ita & nos eſſe debemus.

Charitas non tãtùm de ſua, ſed & aliorũ ſalute ſolicita eſt.

Hic Simeon reſponſo tam læto accepto à ſpiritu ſancto, venit in eodem ſpiritu in templum. Quo docemur ſpiritum ſanctum neminem dehortari à publicis & eccleſiaſticis conuentibus, ſed maximè delectari ſiquando filij Dei conuenientes in vnum ſic ſolent vno ore glorificare Deum & patrem domini noſtri Ieſu Chriſti. In cuius rei ſignum, Apoſtolis, quibus erat cor vnum & anima vna in domino, apparuit & venit ſpiritus ſanctus. Satanæ igitur inuentum eſt, quòd Anabaptiſtæ publicos Eccleſiæ conuentus contemnentes, aut in ſiluas, aut in priuatas domos ſe recipiunt, ſic declarantes opera ſua indigna eſſe quæ proferantur in lucem, Ioan. 3.

Spiritus ſ. neminẽ dehortatur à publicis cõuẽtibus eccleſiaſticis, ſed delectatur maximè.

Satanæ inuẽtum eſt quòd Anabaptiſtæ publicos Eccleſiæ cõuẽtus cõtemnũt.

Et cùm inducerent puerũ Ieſum parentes eius vt facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo: & ipſe accepit eum in vlnas ſuas, & benedixit Deũ. Sic ſolet fieri iis qui ductum ſpiritus ſancti ſequuntur. Neq; enim poteſt mentiri qui

Deus vult inueniri ab iis, qui ipsum ex animo quærunt. dixit se inueniri ab illis qui ipsum ex animo quærunt, Ierem.29. Ingressus templum, plura accipit quàm petere ausus fuit. petebat eum oculis cernere, & ecce præter omnem opinionem datur vt in vlnas recipiat & foueat. Non potuit maior gloria in hoc mundo Simeoni contingere, quàm saluatorem non tantùm videre, verùm etiam gestare, contingere, amplecti, & osculari. Gestabat in manibus pretium mundi, redemptionem Israëlis. *Gaudium Simeonis ineffabile.* O quàm fœlix & ineffabile gaudium, pium illud sensit pectusculum, quum puerum illum tot millibus annorum expectatum, tam libera licentia pro voluntatis beneplacito amplexatur, deosculatur! Verisimile est dixisse hoc Canticorum 3. Inueni quem diligit anima mea: tenebo eum, nec dimittam. Quis enim ignem consumentem in sinu portet sine combustione? fonti se immergat sine madefactione? Nouit se contactu sancti sanctorum indignum, sed vicit amor vehemens rationem, & ad vnionem & amplexum impulit senem. Hinc erupit mox defectura vox in laudem Dei, veluti cygneam quandam cantionem promens. Nam suscepto Simeon Christo in vlnas cecinit, dicens:

Simeonis canticum continet tria. *Nunc dimittis seruum tuum domine secundum verbum tuum in pace: Quia viderũt oculi mei salutare tuum, Quod parasti ante faciẽ omnium populorũ: Lumẽ ad reuelationem gentiũ & gloriã plebis tuæ Israël.* In hoc cãtico facit tria.

1 Cõmittit sese voluntati Dei, dicẽs, Nunc dimittis, &c. *Qui bonorum operũ viaticũ hic sibi comparauerũt libenter ex hoc seculo proficiscuntur.* Quasi dicat, Nunc lubens moriar, nunc mihi mors desiderata atque expectata aderit: nunc quod diu optaui, adeptus sum. Idem dicebat Dauid Psal.4. In pace in idipsum dormiam & requiescam. Qui enim viaticum bonorum operum hic sibi comparauerunt, libenter ex hoc seculo proficiscuntur, scientes quòd Beati mortui qui in domino moriũtur, Apoc.14. & illud Sap.4. Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Vnde & sancti pro carcere hunc mundum habent. *Sancti pro carcere hũc mundũ habent.* Heu me, inquit Dauid, quia incolatus meus prolongatus est. Et Apostolus Rom.7. Infœlix ego homo, quis me liberabit, &c.

2 Subdit rationem cur paratus sit mori. *Quia*, inquit, *viderunt oculi mei salutare tuũ*, Hoc est saluatorem mundi, qui satanam deuicit, mortem aboleuit, tartara confregit,

fregit, peccata tulit, & toti humano generi opem vitámque præstitit. de quo Isa. 52. Videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri. vnde postmodum Lucæ 9. ait, Filius hominis non venit animas perdere, sed seruare. *Christus salutare Dei.*

3 Ostendit quis sit saluator ille. *Quem tu Deus, inquit, parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel.* In primo aduentu omnibus paratus est, vt credant, diligant & sanentur: & omnibus pateat accessus. Non est acceptio personarum apud Deum, sed in omni gente qui timet Deum, & operatur iustitiam, acceptus est illi, Act. 10. Differenter tamen, Rom. 15. Dico Iesum Christum ministrum fuisse circuncisionis propter veritatem dei, ad confirmandas promissiones patrum: gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est, &c. *Primus Christi aduentus omnibus placidus & paratus, Iudæis ex promissione, gentibus ex gratia.*

Ex hoc vero lumine Christo instituit Catholica Ecclesia vt festo hoc Christiani omnes celebrantes processionem Mariæ, Ioseph, Christi, Simeonis, ferrent cereos consecratos: quos aduersus magorum præstigias & machinationes diabolicas, plurimùm experimur habere virtutis. *Originem institutionis luminarium ex Christo vero lumine instituit Ecclesia.*

EPILOGVS.

1 *Sistitur puer Iesus domino & deo Patri, vt doceat præsentare in lege gratiæ nosipsos deo. Rom. 12. Obsecro vos fratres vt exhibeatis corpora vestra, &c.*

2 *Exemplum Christiani hominis in Simeone, qui pius ac iustus, & in quo Spiritus sanctus erat.*

3 *Cum pace recedit ex hoc mundo, qui intelligit quòd Deus erat in Christo mundum sibi reconcilians. 2. Cor. 5.*

DE BAPTISMO CHRISTI

Euangelium.

In illo tempore. Venit Iesus à Galilæa in Iordanem, &c. Finis Euangelij: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui, *Matth. 3. Marc. 1. Luc. 3. 2. Pet. 1.*

E baptismo Christi nobis tria veniunt obseruanda.

1 Primò circunstãtię. 1. Quãdo Christus sit baptizatus. nempe, tricesimo suę ætatis anno, decimoquinto anno Tyberij sub Pi *Anno ætatis suæ tricesimo chri*

fus bapti-zatus est. lato & Herode. Tum enim cœpit Ioannes prædicare baptiſmum pœnitentiæ in remiſsionem peccatorum, Iſa.40. Baptizabat autem Phariſæos & Sadducæos, quibus dixit, Genimina viperarum, quis vos docuit fugere iram dei? &c. Turbas populi quibus dixit: Qui habet

Luc. 3. duas tunicas, det non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter

Ioannes quos baptizauit. faciat. Publicanos, quibus dixit, Nihil amplius quàm conſtitutum eſt vobis faciatis. Baptizabat & milites, quibus dixit, Neminem concutiatis neque calumniā faciatis & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.

Luc. 3.

Baptiſmus Christi in Iordane ſatisfactus reſpondet facto Naaman Syri. 2 Vbi Chriſtus ſit baptizatus: nempe, in Iordane flumine: vt reſponderet facto Naaman Syri, qui ex præcepto Eliſei in illo flumine lotus, ſanitatem pleniſsimā recuperauit. 4. Reg. 5. Ita ſi nos ex præcepto Chriſti lauerimus nos aquis baptiſmi, liberabuntur animæ & corpora à turpiſsima lepra peccati, qua commaculati naſcimur.

3 A quo Chriſtus ſit baptizatus, nempe, à Ioanne qui primus mandatum habuit baptizandi homines ad pœnitentiam, ſicut ſcriptum eſt Lucæ 3. Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem, &c. & Ioan. 1. Qui miſit me baptizare in aqua. &c. Doctrina eſt, ſacramentum baptiſmi ſuſcipiendum eſſe omnibus Chriſtianis: quia legitima Chriſti authoritate eſt inſtitutum: qui potuit & voluit ſub illis elementis tantam virtutem collocare.

4 Quomodo Chriſtus ſit baptizatus: Nempe, vt Euangeliſta ait, cùm definitum tempus à Patre iam adeſſet, & Ioannis teſtimonio ſatis eſſet annuntiatus, venit Ieſus

Matth. 3. à Nazareth ad Iordanem, vt baptizaretur. Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari:

Admiranda Chriſti & Ioānis humilitas. & tu venis ad me? Admiranda vtriuſque humilitas, vbi alter alterum in honore præuenit. Honore inuicem ſitis præuenientes, ait Apoſtolus Rom. 12. 1. Pet. 9. Ieſus reſpondit: Sine modò, ſic enim decet nos implere omnem

Iuſtitiam omnē quis impleat. iuſtitiam. Implet omnem iuſtitiam, qui ſe peccatorem verè agnoſcit, ſacramentum ſuſcipit, & mandata dei prorſus ſeruat. Implet verò omnem malitiam qui cùm

Malitiam omnē quis impleat. ſit impius & peccator, hoc non cognoſcit, quin iuſtum ſe reputat, & vt talis in ſe gloriatur: & qui negat per mādata dei nos iuſtificari.

Chriſtus dicit, Sic nos decet implere omnem iuſtitiā,

1 Per

1 Per humilitatem. Ita Christus humiliauit se. Nam formam serui accepit: & cùm in forma dei esset, semetipsum exinaniuit, Philip.2.

Christus quomodo impleuerit omnem iustitiam.

2 Per cognitionem peccati seu pœnitentiam. Ita Christus accessit ad baptismum cum cognitione peccati, non ab ipso, qui peccatum non fecit, neque inuentus est dolus in ore eius, commissi, sed ob nostrum peccatum: cuius caussa venit in similitudine carnis peccati, Rom. 8.

1. Pet. 2.

3 Per susceptionem sacramenti. Ita Christus suscepit sacramentum, non vt peccata sua tolleret, sed vt sacramento virtutem & efficaciã auferẽdi peccata conferret.

Per Baptismi Sacramentũ cur iustitiam Christus adimplere elegerit.

4 Per obedientiam. Ita Christus per omnia obsequentem se præstitit Patri æterno, adeò vt ipse dicat de se, quòd nõ venerit soluere legem, sed adimplere, Matth.5. Descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me patris, Ioan.6.

Adimpleamus ergo & nos omnẽ iustitiã. Nisi, inquit Christus Matth. 5. iustitia vestra abundauerit plusquam scribarũ & Pharisæorum, nõ intrabitis in regnũ cælorũ.

5 Obseruandum quare Christus sit baptizatus: nempe, ob duas caussas: vt sese omnes in Christo baptizatos recepturum ostendat in filios adoptionis, iísque peccata remissurum, & in fratres admissurum, spiritũ sanctum collaturum, & vitæ æternæ hęredes effecturum: & vt suo exemplo ad baptismum nos incitet, ne sacramenta contemnamus. Postquã enim sacramenta diuinitus sunt instituta, debemus illis libenter & reuerẽter vti. Idcirco enim Pater cęlestis voce delapsa dixit, Hic est filius meus dilectus. Primò, vt Christum filium suum mundo deum esse, quãuis verus esset homo, declaret. Secundò vox illa omnibus Christianis acclamat, & affirmat quòd per baptismum sint facti filij Dei. Aperiũtur cæli, vt intelligamus quòd per sacramentum baptismi cæli referentur iis quibus antea ob peccatũ claudebãtur. Venit spiritus sanctus in specie columbæ super Christũ, nõ quasi prius non haberet, sed vt mundo testaretur Christũ esse filiũ Dei: & etiã nobis persuadeat, spiritum sanctum per illud sacramentum iis qui in Ecclesia baptizantur conferri.

Duas ob caussas Christus baptizatus est.

Et hîc obseruandum, quòd Christus voluit anno suæ ætatis tricesimo baptizari ꝓpter quinq; caussas. 1. Quia

Anno ætatis suæ tricesimo

simovarias ob caussas baptizari voluit. tunc, & non antè, solidum fundamentum baptismi sua morte, passione, ac prædicatione iacere instituebat.

2 Vt baptismum Ioannis, qui virtutem remittendi peccata & efficaciam non habebat, perficeret: eiusdémque Ioannis fundamentum & doctrinam confirmaret.

Baptismus Ioãnis inefficax. 3 Quia sua doctrina hoc sacramentum decreuerat stabilire, sine quo nulli salus contingeret: vt maiorem authoritatem illi conciliaret: & vt eius institutionem magnificè commendaret, suo ipsius corpore ipsum voluit sanctificare, & vt tactu sui corporis aquas mundaret ac sanctificaret.

Neminem debet pudere ab inferioribus baptizari. 4 Vt illo actu nos instrueret, ne vnquam pudeat nos ab inferioribus baptizari, vel in conspectu populi in susceptione huius tam sancti sacramenti nos vestibus expoliare, Ansel. in Matth.

Baptismus suã virtutem & authoritatem non ab homine, sed à tota Trinitatè habet. 5 Vt operationem Trinitatis per descẽdentem columbam, per Patrem clamãtem, per filiũ ipsum suscipientẽ, in hoc sacramento esse conuinceret: vt planè Christiani intelligant sanctam atque diuinã illam actionem à tota Trinitate & Christi passione virtutem authoritatémque habere, non ab homine administrante. 1. Cor. 3.

Est autem considerandum ex hac doctrina, sacramẽta quæ Christus instituit, nõ casu, aut fortuito successu esse instituta: sed eo tempore, hora atque momento, quo ab æterno tota Trinitas hoc statuerat. Item errare turpiter

Caluini turpis error. Caluinum, qui nullum discrimen agnoscat inter baptismum Ioannis, & Christi: cùm ille baptizauerit tantùm in aqua, Christus verò simul etiam in spiritu. Baptismus efficaciam suam non nisi à Christo habere potuit, atque is tunc temporis nondũ erat institutus in sacramentum. Act. 18. 19. apertè constat discrimen baptismi Ioannis & Christi. Deinde considerandũ virtutem Christi non esse

Virtus christi nõ est alligata sacramentis. alligatam sacramentis. Nam sine baptismo remisit Christus quamplurimis peccata, ipsisq; spiritum sanctum dedit; quod & modò facere potest. Verùm hoc fit ex singulari Christi dispensatione, & gratia. Et quanuis ita contingat mirabili aliqua ratione peccatorum remissionem obtineri, & spiritus sancti gratiam tribui, nihilominus baptisma minimè negligendum, dicente Petro, Act. 10. Nunquid aquã quis prohibere potest, vt non baptizentur hi

tur hi qui ſpiritum ſanctum acceperunt, ſicut & nos? Et iuſsit eos baptizari in nomine domini Ieſu Chriſti. Infantes autem in baptiſmo poſſunt iuſtificari & ſanctificari ſine rationis auxilio: quod teſtimoniũ Ioannis probat, qui nondum natus ſenſit præſentiam Chriſti, idque non motu rationis, ſed virtute ſpiritus ſancti, Luc. 1.

Infantes iuſtificari & ſanctificari in baptiſmo poſſunt ſine rationis auxilio.

2 Obſeruanda ſunt miracula quæ in baptiſmo Chriſti contigerunt. Chriſtus baptizatus orabat, vt deus ſuo ſpiritu ſancto perfundat animas & corpora eorum qui baptizantur, ſatanam inde exturbet: peccata baptizatis indulgeat: gratiam qua præcepta ſeruent, carnem mortificent, interiorem hominem renouent, ac vitam æternam promereri poſsint, conferat. Nam tempus aderat quo Chriſtus debebat inchoare ſuum officium ad redimendum genus humanum, à diabolo tẽtari in deſerto, & aſſumere ſibi apoſtolos atque diſcipulos, quos doceret ea quæ à Patre in mandatis acceperat: per quos etiam vniuerſo mundo remiſsio peccatorũ, & redemptio generis humani annuntiaretur per Chriſtum facta. Vt hæc tam grandia ſacramenta fœliciter cedant, Chriſtus Patrem orat: docens nobis ſemper, priuſquam aliquid incipiamus, eſſe orandum. *Cæli aperti ſunt.* Hæc cælorũ apertio ſignificat, propter Chriſtũ, cælũ quod hactenus propter peccata fuerat clauſum, iã rurſus eſſe apertũ omnibus baptizatis, qui bonis operib⁹ ſtuduerũt ipſum promereri.

Miracula in baptiſmo Chriſti facta.

Baptizatus Chriſtus quid orabat.

Oratio Chriſti q̃d nos doceat.

Cæli apertio quid ſignificet.

Apparẽt tres diſtinctæ perſonæ indiuiſę deitatis: nempe, Pater, qui de cælo clamat: *Hic eſt filius meus dilectus, &c.* Filius, qui in Iordane baptizatur. Et ſpirit⁹ ſanctus, qui in ſpecie columbæ apparet. Hæc omnia noſtrum in vſum contigerunt, vt baptiſmi ſacramentũ magnifaciamus, quod Chriſtus ſuo ſancto corpore inſtituit & ſanctificauit. Nec dubitemus totã Trinitatem tum adeſſe, quotienſcunque infans aliquis apud nos baptizatur. Et ſit vnica & maxima hæc conſolatio noſtra, quòd propter dilectum filiũ dei & nos omnes in baptiſmo iuſtificamur, cõſequimur remiſsionem peccatorum, recuperamus iuſtitiam & innocentiam perditam, donamur ſpiritu ſancto, reconciliamur deo, adoptamur in filios Dei, & datur actio ad vitam æternam, tanquam hæreditatem filiis aſsignatã, piis ſtudiis ſanctiſq; actionibus promerẽdam.

Baptiſmus magnifaciendus à nobis, quẽ Chriſtus ſuo corpore inſtituit et ſanctificauit.

Baptiſmus vnica & maxima conſolatio noſtra.

Materia baptismi aqua naturalis, nō artificiosa. 3 Obseruandum, qua materia constet baptismus: scilicet, aqua naturali, siue calida sit aut frigida, vel aliis qualitatibus affecta, non aqua artificio aliquo expressa, vt rosacea, vel alia similis. Est enim baptismus, nō aqua vulgaris tantùm, sed aqua vitæ diuino verbo sanctificata & præceptis dei diuináque virtute communita: vt sit aqua salutaris animæ & corporis fidelium, quæ occidat peccatum & viuificet animam. Et vt intelligas baptismum esse aquā viuam, considerabis illius originem. non enim ab homine, sed à deo est institutus. Considerabis illius per Christi corpus sanctificationem, quo facto indicat sibi placere baptismum. Considerabis Dei mandatum: Ite & baptizate omnes gentes, &c. Matth. 28. & dei promisṡionem: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, Marc. 16.

Baptismus aqua vita

Baptismus summus noster thesaurus cælestis. Baptismus igitur est summus thesaurus noster cælestis. Si vis ingredi regnum cælorum, duo sunt tibi facienda. 1. Credas Christum pro te passum, mortuum, &c. vt eius morte tu viueres, & Patri reconciliareris. 2. Suscipe baptismum, sinas aqua hac sanctissima ablui tua peccata, & serua mandata. Qui hæc duo contemnit, proculdubio peribit, Qui autem crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, modò mandata seruet: erítque hæres vitæ æternæ, Amen.

Marc. 16.

Religio Catholica, & Apostolica traditio docent pueros omni ætate baptizādos. Quanuis Christus tricesimo anno sit baptizatus, religio tamen Catholica & traditio Apostolica docent pueros omni ætate baptizandos, 1 Mandato Christi dicentis, Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c. 2 Promissione vniuersali, qua omnibus hominibus dei gratia promittitur. huius gratiæ sacramētum est baptisma: ergo ad omnes homines pertinet. Paruulos autem homines esse nemo sanus negabit.

3 Natura regni dei. Nam regnum siue gratia dei non venit cum obseruatione ætatis, neque ad hanc circunstātiam temporis ligari debet: cùm baptismus sit gratiæ dei sacramentum.

4 Clementia Christi, qui nemini suam gratiam negat, quare nec baptismum paruulis.

5 Exemplo circuncisionis. Infantes enim Iudæorum portabantur ad circuncisionem, nescientes verbum dei,

neque

neque valentes audire de fœdere gratiæ: quare & nostri paruuli etsi non audiant aut intelligant verbum, deferri tamen ad baptismum debent. Nam nos vniuersale mandatum habemus de baptizandis omnibus gentibus, sicut Iudæi de circuncidẽdis paruulis: & sicut inscitia non obfuit eorum paruulis, ita neque nostris.

6 Exemplo Apostolorum, præsertim Pauli, qui scribit se baptizasse totam domum Stephanæ. i. adultos & paruulos. 1. Corinth. 1.

7 Testimonio Patrum, qui testantur in Ecclesia semper paruulos fuisse baptizatos. Origenes cap. 6. ad Roman. Ecclesia ab Apostolis traditionem accepit, etiam paruulis baptismũ dare. Cyprianus scribit, in concilio quodam damnatã opinionem cuiusdam, qui ante octauum diem nolebat baptizari infantes, lib. 3. epist. 8. Augustinus contra Donatistas, lib. 4. item in Gen. &c. Hieronymus contra Pelagianos, satis arduas caussas recenset, cur paruuli sint baptizandi. *Patres testantur in Ecclesia sẽper paruulos fuisse baptizatos.* *Anno Christi. 195.* *Anno Christi. 252.* *Anno Christi. 387.*

EPILOGVS.

1 Quemadmodum Christus occidi voluit, vt nos à morte redimeret: sic & baptizari elegit, vt suo baptismo animas nostras purgaret, tactúque sui sanctissimi corporis aquis vim regeneratiuam præstaret.

2 Exemplum salutare hic in Christo modestiæ, in Ioanne autem obedientiæ.

3 Baptismi Christiani affectus pulchrè declaratur, Aperti sunt cæli, visus est spiritus Dei descendere, vox audita est. Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui.

IN FERIIS CATHEDRÆ B. Petri, Epistola.

Petrus Apostolus Iesu Christi, electis aduenis sparsim incolentibus Pontum, &c. Finis Epist. In reuelatione Iesu Christi domini nostri. *1. Petr. 1. c.*

Eatus Petrus sicut & Iacobus Iudæis scribit sparsim incolentibus gẽtium regiones, Epistolam profectò dignam Apostolorum principe, plenam authoritatis ac maiestatis Apostolicæ, verbis parcam, sententiis refertam: hortatúrque principio ad tolerantiam malorum, quæ ob Euangelij

inuidiam perpetiebantur spe præmiorum. Quod & B. Iacobus facit cap. 1. Pro summo gaudio ducite fratres, inquit, quoties in tentationes varias incideritis, illud scientes quod exploratio fidei vestræ parit patientiam. Cæterùm patientia opus perfectum habet, vt sitis perfecti & integri, nullâque in parte diminuti. Vnde d. Petrus ad maiorem eorum cõsolationem nomen suum proprium exprimit, quod à Christo sibi aptatũ accepit (siquidem antè Symon appellabatur, adiecto etiã nomine sui muneris seu ministerij, cùm dicit, *Apostolus*, id est legatus & nnntius à Christo Deo & homine Dei filio missus, olim eidem conuictor, nunc autem, destinatus Apostolus Non enim veretur nomen suum proprium & officij præfigere: quin nihil præter cælestia, deifica & sancta omnia & ædificatoria tractat. E contrà autem, illi qui libellos famosos epistolásq; blasphemiis & contumeliis plenas intervulgus Christianũ spargũt, nomen propriũ, conscientia vrgente, subticent, Ioan. 3. Qui facit veritatem, venit ad lucem. Qui verò malè agit, odit lucem, &c.

Scriptores Catholici nomina sua propria non subiicent, more pseudographorum.

In hac vtrique lectione breuiter & dilucidè d. Petrus totam salutis nostræ rationem vt pote principiũ, medium, & finem, nobis proponit: & facit potissimùm septem. Primò, laudat Deũ, nósq; peculiariter ad collaudandum Deum suo exemplo hortatur & excitat. Et quò laudatio huiusmodi & perfectior sit & promptior, in mediũ adfert, quis sit ille Deus quẽ laudare debeamus, cùm dicit: *Benedictus Deus & Pater domini nostri Iesu Christi, &c.* Confitentur & Iudæi ac Turcæ vnum Deum, Deúmque laudant: verum imaginarium incertúmq; & confitentur & laudant Deum. Quem enim confitentur & laudant illi hunc Patrem esse, hoc est, naturalem habere filium negant. At Petrus hîc eum Deum à nobis agnosci & laudari vult, qui est pater domini nostri Iesu Christi, hoc est, qui naturalem habet filium. Imò vniuersa etiam sacra scriptura hunc solum Deum nobis vnicè commendat. Ergo pater domini nostri Iesu Christi verus Deus est, quem nos & confiteri & laudare debemus. Qui verò negat Deum esse domini nostri Iesu Christi patrem, is Deum non nouit, etiam si omnia alia pertinacissimè credat, quæ ipsi sacra tribuit scriptura. Sumus igitur hîc certi

Exhortatio ad laudẽ Dei.

Iudæi ac Turcæ verum vnius Dei notitiã non habent.

Scriptura hũc solum deũ nobis cõmendat, qui habet naturalẽ filium.

Qui deum

certi, quis verus Deus sit. Hunc itaque vnum & verum Deum semper agnoscamus, & vt verum Deum dignè laudemus. Credamus, inquam, verum Deum esse patrem naturalem domini nostri Iesu Christi, & Iesum Christum naturalem esse veri Dei filium, Matt.16. & Ioan.6. Ita verum Deum rectè nouerimus, vt salui simus.

negat esse domini nostri Iesu Christi patrẽ, is Deũ non nouit.

2 Secundò, declarat à quo salus æterna detur: & dicit eam contingere à Deo & Patre domini nostri Iesu Christi. Quòd autem eam Deo tribuit, per hoc excludit omnes creaturas in vniuersum, docétque à nullo eam expectãdam, nisi à solo Deo: quẽadmodum & Deus ipse apud Isaiam. 43. cap. inquit, Ante me non est factus aliquis Deus, & post me non erit. Ego sum, ego sum dominus, & non est absque me saluator. Et cap.45. Deus iustus & saluans non est præter me. Porrò quod addit Apostolus, patrem domini nostri Iesu Christi, per hoc omnes alios Deos excludit, docétque hunc solum esse verum illum Deum saluantem, quemadmodum & d. Paulus.1.Cor.8. eleganter testatur: Et si (inquiens) sint qui dicantur dij, siue in cælo, siue in terra (siquidem sunt dij multi & domini multi) nobis tamẽ vnus Deus pater, ex quo omnia & nos in illum.

Salus à nullo alio expectãda, nisi à solo Deo patre Iesu Christi.

3 Tertio declarat qua caussa mouente salus detur, cùm dicit Petrus eam dari secundum misericordiã Dei. Quo sanè elogio omnia merita humana excludit, ac docet, salutem contingere à Deo, non propter præcedẽtia opera aut merita, sed gratis, ex mera benignitate, quemadmodum & Deus ipse apud Isaiam cap. 48. inquit, Propter me, propter me faciam, vt non blasphemer: & gloriam meam alteri non dabo. Et B.Paulus.2.Timoth.1. Deus, inquiens, liberauit nos, & vocauit vocatione sancta, non secundum opera nostra, sed secundũ propositũ suum, & gratiã. Et ad Tit.3. Nõ ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundũ suã misericordiã saluos nos fecit Deus.

Salus datur à Deo patre non propter opera aut merita præcedentia sed ex mera benignitate.

4 Quartò declarat per quem salus à Deo detur, cùm d. Petrus subdit, eam dari per resurrectionẽ Iesu Christi. Per resurrectionẽ verò, & incarnationem & passionem, adeóque ascensionem intelligi vult. Nam per hasce singulas salus impetrata est, hoc nimirũ confirmãte Paulo, Rom.4. Traditus est, inquit, propter delicta nostra, & re-

Salus à Deo datur per Christi resurrectionem.

Incarnatio Christi salutis parata indiciũ. Paßio Christi peccati mortísque expiatio, &c. Resurrectio certum argumentum ablati peccati mortis destructæ, &c. Ascẽsio est præparatio donatæ cælestis hæreditatis, & rectũ venturæ salutis signum.

surrexit propter iustificationem nostrã: incarnatio enim Christi, indicium fuit, quòd salus ipsa esset propè ac parata. Passio autem ipsius peccata totius mundi expiauit, mortísque per mortem aboleuit sententiã, Ose. 13. 1. Cor. 15. adeóque mortis authorem eneruauit. Resurrectio verò, certum argumentum dedit, ablatum esse peccatum, deglutitam mortem, deuictũ satanam, profligatam damnationem, & contrà æternam redditam iustitiam, donatam vitam, recuperatam ęternam fœlicitatem. Ascensio denique præparatio fuit donatę cælestis hæreditatis, & certum signum eò venturos saluatos, quo Christus præcesserit, Ioan. 14. Summa igitur est, per vnum Iesum Christum dari salutem à Deo: & hac præcipuè de caussa nobis laudandus est Deus. Audiamus Petrum, quid nobis fecerit laude dignũ, quídque præstiterit. *Iuxta copiosam suam misericordiam*, inquit, *regenuit nos in spem viuã, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis in hæreditatẽ immortalem & incontaminabilẽ atque immarcessibilem, conseruatã in cælis erga vos, qui virtute Dei custodimini per fidẽ ad salutẽ qua in hoc parata est, vt patefiat in tẽpore supremo.* Ac si dicat, laudandus ob id à nobis est Deus Pater, non tantùm quòd noster pater sit sola creatione, sed quòd in regeneratione omnium maximè pater noster factus est. Quod ille in nobis creauerat rectè & absolutè, id prothoparens noster Adam sua transgressione in nobis corruperat rursum: nã peccato & morti nos infœliciter genuit.

Deus bis pater noster factus.

Misertus igitur nostri Deus, bis pater noster factus est. Nam regenuit nos iustitiæ & vitæ, quos semel iustitiæ & vitæ creauerat: regenuit autẽ per mortem & resurrectionem filij sui Iesu Christi. Hũc enim siuit mori, vt peccata nostra tollerentur: hunc & resurgere fecit, vt æternum iustificaremur & viuificaremur. Et regenuit nos sic, vt & in filios adoptauerit, & hęredes vitæ æternæ instituerit: ac quãdo in terris adhuc agimus, custodit nos virtute sua per fidem ad salutem. Et si cælestem hæreditatem nondum realiter possidemus, certissimò tamen erga nos in cælis conseruata est, vt etiam Apostolus 2. Tim. 1. confidenter dicat, Scio cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum diem.

5 Quintò, ostendit Petrus quid ipsa salus sit, cùm dicit esse

esse illam hæreditatem incorruptibilem, & incontaminabilem & immarcescibilem, conseruatam in cælis, paratam reuelari in tẽpore nouissimo. Quibus vtique verbis declarat, salutem non esse rem leuiculam, sed talem, quæ æternas diuitias, æternas voluptates, æterna gaudia, æternam vitã complectatur. Si iam cui placent opes, voluptates, gaudia, fœlicitas, vita: ei sanè multò magis arridebit salus, vt quæ (modò diximus) has omnes, non ad tempus, nõ mixtim, sed perpetim, sed sincerissimè adferat, vt non immeritò ex Isa. ca. 64. Paulus 1. Cor. 2. dicat, Quòd oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus iis qui diligunt illum.

Salui quid sit.

6 Sextò, ostendit quibus cõtingat salus, cùm dicit dari eam illis, qui in virtute Dei custodiãtur per fidem. Quibus nimirum verbis innuit, non quoslibet salute donari, sed eos duntaxat, qui ab æterno ad eam prędestinati sint, quique iam vocati prædicatione verbi & per Spiritum sanctum solidam in Deum patrem & Iesum Christum fidem habeant: quemadmodũ & d. Paulus pulchrè Rom. 8. inquit, Quos præscierat Deus, hos prædestinauit conformes fieri imagini filij Dei, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus: quos autem prædestinauit, hos & vocauit: quos autem vocauit, eos & iustificauit, eos & glorificauit, hoc est, æterna salute donauit. Summa itaque est, solos electos ab æterno saluari.

Soli electi ab æterno, salute donantur.

7 Septimò, ostendit B. Petrus, quæ sors, qualisque vita saluandorũ in hoc mundo sit, cùm dicit eos nunc contristari oportere variis tẽtationibus, & vitã agere cedẽtem in laudẽ & gloriam & honorẽ Dei. His autẽ verbis certa dat signa, quibus electi dinosci possint. Nam tametsi prædestinatio & salutis donatio inuisibiles sint, tamen his notis deprehẽdi clarè queunt saluandi, nẽpe, ex afflictione & vitæ innocẽtia. Iuxta illud, in mundo pressuram habebitis, &c. Quicunque igitur hîc affliguntur ob iustitiã, & piam interim vitam agunt, ij certissimi sunt electi, Heb 12. Quẽ enim diligit dominus, castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit, Prouerb. 3. Apoc. 3.

Sors & vita saluandorũ in hoc mundo.

Nota & signa, quibus deprehenduntur saluãdi & electi.

Quare si & nos huius salutis verè participes & haberi & esse volumus, patienter afflictiones toleremus, & piam agamus

Finis fidei salus animarum. agamus vitam. Sic futurum est, vt nos quoque hæreditas illa immarcescibilis maneat, finis, inquã, fidei nostræ salus animarum nostrarum. Hinc enim beatus vir esse asseritur qui suffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronã vitæ, Iac. 1. (*In hoc* (inquit Petrus) *exultate, nunc ad breue tẽpus afflicti in variis experimentis, si opus sit, quò exploratio fidei vestra multò pretiosior auro, quod perit, & tamen per ignem probatur, reperiatur in laudem & gloriam & honorẽ, in reuelatione Iesu Christi.* Quibus etiam verbis innuit quo pacto laudari Deus à nobis debeat, & ostendit laudationem Dei & in exultatione & in afflictionibus consistere debere, sic ergo laudare debemus Deum, vt exultemus in conscientia pura & fide non ficta, vtque afflictiones in Dei gratiam patiamur. Exultare iure optimo debemus, quòd sciamus hæreditatem immarcessibilem in nos in cælis esse cõseruatam. Gaudete & exultate, ait Saluator, quoniã merces vestra copiosa est in cælis, Matth. 5. Affligi verò patienter feremus, & quòd non diu affligemur, & quòd fides per afflictiones tum probetur, tum reddatur illustrior, & quòd æternam laudem, gloriam & honorem inde simus habituri in reuelatione Iesu Christi. Hinc & Apostolus ait, Rom. 5. Sed & gloriamur in tribulationibus, sciẽtes quoniam tribulatio patiẽtiam operatur, patientia probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit. Et 2. Corinth. 4. Id quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, &c.

Laudatio Dei in exultatione & in afflictionibus cõsistere debet.

Iure optimo electis exultandum.

EPILOGVS.

1 *Spes viua Christiani est, per hoc quòd resurrexit Iesus Christus ex mortuis, in hæreditatem immortalem, incontaminabilem & immarcessibilem conseruatam in calis.*

2 *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, Act. 14. Si compatimur & conregnabimus, si commorimur & conuiuemus. Rom. 8. 2. Timoth. 2.*

3 *Christus nobis datus est in donũ, vt sit sapientia, iustitia, sanctificatio et redẽptio nostra. 1. Cor. 1. & in exemplũ, vt passo in carne Christo, nos eadẽ cogitatione armemur, 1. Petr. 4.*

Ratio institutionis solẽnitatis hodierna quæratur ex sermone S. Augustini Episcopi, qui sic incipit. Institutio solennitatis

tatis hodierna à senioribus nostris cathedra nomen accepit, &c.

Euangelium huius diei inuenietur in feriis Apostolorum Petri & Pauli.

IN FERIIS MATHIÆ APOSTOLI, Epistola.

In diebus illis, exurgens Petrus in medio fratrum dixit, &c. Finis Epistolæ. Et annumeratus est cum vndecim Apostolis.

Act.1.cap. Petri hortatu noui Apostoli electio instituta. Psal.40. Ioan.18.

HAbes hîc de noui Apostoli electione. Primò, quo hortâte instituta sit, videlicet Petro, qui orationē habuit, idq; non tam singularis potestatis, quàm & ordinis, & diuini instinctus caussa. Loquitur autem .1. de Iudæ defectione, cuius sceleris grauitatē notat tū ab ipso facto, ꝙ fuerit dux cō prehendentiū Iesum: tum ab antegresso munere, quòd à Iesu in numerū apostolicū cooptatus fuerit. facit autem D. Petrus id nō tam ob Iudæ insectationē (nā proculdubio tristis acerbáq; fuit inter discipulos eius rei commemoratio) quàm ob cæterorū exhortationē, vt tantò cautiores sint, cùm in perseuerando, tū in collega eligendo. Deinde caussam eius sceleris refert, nō ad Iudæ malitia, quæ verissima tamen proximáq; caussa fuit, sed ad scripturæ impletionē, licet ea caussa sit remota, & quæ præuisionem nō impulsionē arguat. Placuit autē Petro hanc omittere, vt quę nihil ad ędificationē faceret: & hāc proponere, ne quē grauius perturbaret tam horribilis Iudæ casus. Atq; idem nobis quoque faciendū vt ab hominum cogitatione nos ad scripturam & cōsilium Dei conuertamus. Porrò quòd spiritum sanctū ait prædixisse quę scriptura memorat: discis quantum deferendū sit scripturæ.

Sceleris Iudæ grauitas. Defectionis Iudæ cur meminerit Petrus. Matth.27. Caussa sceleris Iudæ proxima eius malitia, remota verò scriptura impletio. Psal.108. Scriptura sacra deferendū quā eloquitur Spiritus sanctus.

2 Loquitur de alterius subrogatione. 1. Quòd alius sit eligendus. Nam erat planè necessarium, ne vel Apostolorum functio, si in primo suo numero claudicasset, minus ponderis obtineret: vel Israëlitarum tribubus, quibus colligendis & Christus venerat, & discipulos emissurus erat, minus responderet Apostolicus numerus: vel ne Iudæ vanitas & defectio, Christi veritatem

Alterius apostoli subrogatio per quam necessaria.

& decretū superasse videretur. Nam vt plurimi sanè nolint, aut deficiant, tamen nouit Deus vnde suum agmen compleat. 2 Quòd confestim eligendus: id quod Petrus colligit ex priori. Nam si cōstet eligēdum, quidni protinus exequātur. Nos similiter cogitemus, cùm de Dei volūtate, déq; munere nostro facti sumus certiores, nullas faciendas esse moras. 3 Quo è numero seligendus sit, ex eo nempe, qui cū Christo vixerint à baptismo vsque ad Ascensionem: idq; ideò, quòd Apostolum decuit oculatum ac solidum esse operum & verborum Christi testem. Cœperat autē Christus publicè operari ac docere, cùm inauguratus esset in Baptismo. 4 Quod ad opus seligendus, videlicet ad testandū, id est, passim publicéque prædicandum, & testandam maximè resurrectionem.

Quo è numero seligendus nouus Apostolus.

Act. 4.

Opus Apostolicum est prædicare.

Prædicationis scopus resurrectio Christi.

Discimus ergo Apostolicum esse prædicare. Viderint ergò successores num vocationi suæ rectè responderint. discimus prætereà prædicandum solum Christum cuius summum ad salutē opus resurrectio: cętera enim Christi opera vel ad eam tendunt, vel ex ea suam vim accipiunt. Viderint ergo nugatores, de quibus Psalm. 118. ait: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: sed non vt lex tua.

Electionis modus.

Functio Apostolica pēdet à solius Dei calculo.

Documentum egregiū in quo casu Dei indicatio & auxiliū implorandum.

2 Habes hîc quomodo peracta sit hæc electio, nimirum isto modo. 1. duorum segregatione. vbi obseruandum, in Iudæ locum fuit vnus tantùm subrogandus, duos tamen sistunt. Quòd non vnum sistunt, id fit propter Dei electionem, vt penes ipsum esset. Nam apostolica functio pendet à solius Dei calculo: & quòd non plures sistunt, id fit propter apostolorum inquisitionem, quæ omnino debuit esse exactissima. Descenderunt ergo seligendo vsque ad binarium. 2 Inuocatione: egregio scilicet documento, vt in aliis, sic in electionibus, & cum primis ministrorum, Dei simul indicationem & auxilium implorandum. 3 Sorte, vt qua neque miraculum peteretur, nec humanum tamen quicquā vltra primam inquisitionem, & duorum segregationem ab Apostolis interponeretur.

Deus plerunque humiliora magis probat.

3 Hic habes in quem sors inciderit, in Mathiam nempe: licet alter videretur fermè potior: è quo vides quàm plerunque Deus humiliora magis probet. Item hîc locum habet dictum Salomonis Prouerb. 16. Sortes mittuntur in sinum, sed à domino temperantur.

Obser

Obſeruabile igitur cùm Apoſtolorum ſtudium, qui pro teſte & præcone Chriſti adeò ſunt ſoliciti (dormitantibus interim aut perſequentibus noſtris prælatis & epiſcopis) tum & Dei iudicium, qui vt plurimùm viliora reſpicit: & Matthiæ obſequium, qui vocanti domino obtemperat. Ferueamus quæſo nos ſimiliter, & humiliemus nos, & talem ſegregationem, ſi & nos vocemur, celeberrimam beatiſsimámque iudicemus, ſtrenuè laboremus domino, cui ſit omnis honos. *Apoſtolorũ ſtudiũ. Dei iudiciũ, & Mathiæ obſequiũ hic nobis obſeruabile.*

EPILOGVS.

1 *Petrus inſtaurari vult numerũ Apoſtolorum, compertũ habens eundẽ variè præfiguratũ: verbi gratia. In 12. filiis Iacob patriarchis Gen. 42. Rurſum in 12. fontibus, è quibus Dei populus ab Aegyptia ſeruitute liberatus, ad promiſſam per deſertum tendens hæreditatem, bibẽs refocillatus eſt, Num 33. Item in 12. lapidibus pretioſis inveſtimẽto ſummi ſacerdotis. Exod 28. In 12. quoque exploratoribus terrã promiſſæ hæreditatis à Moſe ad explorandũ deſtinatũ, Num. 13. Nimirũ hoc etiam ſatagẽs, ne numerus apoſtolicus maneret imminutus, quem dominus inſtituit, vt ſuorũ & factorũ & dictorũ teſtes eſſent per orbem terrarũ, qui fuerant ei aſſidui, domeſtici, & conuictores. Siquidem hoc ipſis prædixerat de reſurrectione ſua loquens, Act 1. Vos eritis mihi teſtes in Ieruſalem, &c.* *Numerus Apoſtolicus, variè in vet. lege præfiguratus.*

2 *Iudas non electione æterna, ſed nomine ſolò Apoſtolus, vnde impius in magiſtrum & apoſtata extra collegium apoſtolicum fuiſſe narratur.*

3 *Laudabilis hic electionis modus in Eccleſia obſeruãdus: qui eſt ſupplicare domino, precari, vt ipſe quem elegerit, oſtendere dignetur, item nihil tribuere affectibus humanis in ſimilibus electionibus.*

IN FERIIS EIVSDEM APOſtoli Euangelium.

In illo tempore. Reſpondens Ieſus dixit, Confiteor tibi Pater, &c. Finis Euangelij: & onus meũ leue. *Mat. 11. Luc. 10.*

IN hoc Euangelio Chriſtus facit quatuor. Primò exultat in ſpiritu ſancto: vt doceat præter lætitiam carnis aliam eſſe multò excellentiorem, ſcilicet, lætitiam ſpiritus. de illa *Luc. 10.*

illa ait Christus, Luc.6. Væ vobis qui nunc ridetis. Et Ioan.16. Mundus gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Hæc lætitia est vana, & plerúnque Deo inuisa, quam omnes Christiani, quantum possint, debent vitare. Est lætitia spiritus, qua Christiani exultant in domino. hac Christus exultauit, hac exultauit Maria, Luc.1. quum diceret, Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. non in mundo, non carne, sed in Deo. Ita sunt gauisi magi inuento puero, Matth.2. & discipuli viso domino, Ioan.20. Hac & nos exultemus, Philip. 4. Hoc exemplo etiam nos instruit, si quid fœliciter cesserit nobis conantibus, exultemus non humano affectu, sed gaudio spirituali: non nobis arrogantes vllam gloriam, sed gaudentes illustrari gloriam Dei, gaudentes de profectu proximi. Fructus enim spiritus, gaudium, pax, charitas.3. Ioan.1. Maiorem horum non habeo gratiam, quàm vt audiam filios meos in veritate ambulare. & Apost.2. Corin.9. Gratias ago Deo super inenarrabili dono eius. Charitas siquidem congaudet veritati. 1. Corinth.13.

Lætitia carnis vana. *Lætitia spiritus Christianos decet.* *Gaudendum de illustratione gloria Dei, & de profectis proximi.*

2 Gratias agit Patri, quòd sacramenta sua absconderit à mundi sapientibus & prudentibus, & reuelarit ea paruulis. Sapientes & prudẽtes tum erant Pharisæi, Scribæ, Sacerdotes, Leuitæ, Seniores populi & principes. Hi adeò tumebãt, vt sola cognitione legis omnia sacramenta tam diuina quàm humana cõprehendere se posse arbitrarentur. Hi quoq; viribus suis freti censebant hanc legis cognitionem sibi abundè sufficere ad implenda præcepta Dei, & ad salutem consequendam, etiam sine auxilio gratiæ Christi, quod eis cum superioribus illis commune erat. Sunt & hoc nostro seculo tales, qui sapientia sua adeò nituntur & fidunt, vt non vereantur reliquos omnes tanquam pecudes impudenter præ se contemnere, & somnia sua velut cælestia oracula pro Dei verbo adoranda proponere: qui, inquam, solenne habent inter pocula, vbi mero incaluerint, disputare de verbo Dei, de Euangelio, de Ecclesia, déque sacramentis Christi. Iis tantùm acquiescunt quæ ipsorum iudicio recipienda sunt: at sancti spiritus per Ecclesiã suam dictantis sententiam petulanter contemnunt, quibus dicitur, Isa.

Sapientia & prudentia Pharisæorum & scribarum arrogãs & vana. *Prudentia nostrorum hominũ seculi huius tumida.*

Iſa.5. Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmetipſis prudentes. de quibus Iob.5. Qui apprehendit ſapientes in aſtutia eorum, & conſilium prauorum diſsipat. Quos pater reiicit. Nam hi ſunt prudentes ſapientéſque apud ſemetipſos, ſicut oſtẽſum eſt ex Iſaia, de quibus 1.Corinth.1. Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.

Paruuli qui fuere & ſunt.

Paruuli tum erant, beata virgo, apoſtoli, ac reliqui diſcipuli. Hi nihil ſe ſcire, nihil præſtare poſſe agnoſcebant, niſi quæ Deus per Chriſtũ ipſis daret, vt ſcirent ac poſſent. Sunt & hoc noſtro ſeculo tales, qui de ſe non ita ſublimiter ſentiunt, ſed humiliter: ſuámque prudentiam & ſapientiam non magnifaciunt. Nec nouam confingunt doctrinam, ſed eam quam ſpiritus ſanctus Eccleſiæ ſuæ humili reuelauit, retinent & ſequuntur. Solum Deum plenè perfectéque iudicant ſapientem atque prudentem, qui ſapientiam prętat paruulis. Pſalm. 18 Quos pater acceptat. Nam hi ſunt paruuli pauperes, ſimplices, qui nihil ſciunt, nec ſapere præſumunt, niſi ea quæ pater releuauit ſuæ Eccleſiæ. Iſa 66. Ad quem reſpiciam, &c. Item Iac.4.& 1.Petr.5. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

Sicut Chriſtus tũc exultauit in ſpiritu, & gratias egit patri quòd myſteria ſuæ incarnationis reuelaſſet paruulis, ſcilicet, Mariæ virgini ſanctiſsimæ, Ioſeph, Simeoni, Annæ, Apoſtolis, diſcipulis qui erãt pauperes ſpiritu, & abſcondiſſet à ſapientibus ac prudentibus Ieroſolymitanis, ac Philoſophis Athenienſibus: ita & modò multò perfectius lætatur, quòd eadem ratione ſacramenta ſuæ religionis quibuſdam pauperculis, neglectis ſuperbis, reuelet. Quòd ſic accipi non debet, quòd gaudeat Chriſtus & gratias agat de ſapientium excęcatione, de qua contriſtabatur Marci.3. ſed de paruulorum illuminatione. Sic apoſtolus Rom.6. Gratias Deo, quia fuiſtis ſerui peccati, obediſtis autem ex corde in eam formam doctrinæ in quam traditi eſtis.

Gratias agit, nec gaudet Chriſtus de ſapiẽtum excæcatione, ſed de paruulorũ illuminatione.

Si igitur volumus deum in dies magis ac magis ſua myſteria nobis reuelare, ponamus ſupercilium: & nos nihil ſcire niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum, nobis habeamus perſuaſum. 1.Corinth.2.

Facti huius æquitatem dominus paternæ voluntatis iudicio confirmat, vt qui dedignantur paruuli in Deo fieri, stulti deinceps in sua sapientia fiant. Sic enim diuino placuit consilio, humanam damnare sapientiam, & per humilitatem Euangelicæ doctrinæ bonos ad se trahere. *Ita pater, inquit, quoniã sic placitũ fuit ante te.* Quibus etiam verbis Christi exemplum humilitatis accipimus, ne temerè discutere superna consilia de aliorum vocatione, aliorúmve repulsione præsumamus. Iniustũ esse non potest, quod placuit iusto. In cunctis ergo quæ exterius disponuntur, aperta caussa rationis est occultæ iustitia voluntatis. Hinc Augustinus: Quem trahat: quẽ non trahat, quur istem trahat, & illum non, noli diiudicare, si non vis errare. Nunquam ab hominibus discutienda consilia Dei in operibus eius, qui fecit, qua ratione sic fecit: sed quomodocunque rem suam voluit ordinare, gratias agẽs, sufficiat tibi ad testimonium ipsa Dei natura: quia Deus sine ratione sine iustitia nihil facit. Non enim iudicem te esse voluit actuum suorum, sed seruum præceptorum suorum. Boni enim domini est, omnia prouidere quæ ad vtilitatem pertinent serui: boni autem serui est, fideliter operari, & non discutere domini sui actus. Ecclesiastici 3. Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Nã Prouer. 25. dicitur: Sicut qui mellis multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria.

Beneplacitũ diuini cõsilij.

Consilia Dei in operibus eius nunquam ab hominibus discutienda.

Deus sine ratione & sine iustitia nihil facit.

3 Loquitur de seipso, & ostẽdit quis sit: & quid de ipso sit nobis sentiendum, cùm ait, *Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Nemo nouit filium, nisi pater: neque patrẽ quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.* Ex his verbis Christi habemus duplicẽ cõsolationem. Alteram, quòd agnoscamus dominum nostrum Iesum Christum esse verè omnipotentem, qui omnia habeat in sua potestate, tam cælestia quàm mundana. De quo dicebant duo illi discipuli qui ibant in Emaus: quòd esset vir potens in opere & sermone, Luc. 24. Hic poterit nos ab omnibus inimicis nostris liberare. Sic enim ait dominus Matth. 28. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Sic etiam

Consolatio duplex.

Christus est verè omnipotẽs omnia habẽs in sua potestate tã cælestia quã

etiam dicebant homines, Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei? Matth. 8. Alteram quòd agnoscamus dominum nostrum Iesum Christum summum doctorem, qui nihil ignorat, qui poterit nos omnia quæ ad salutem sunt necessaria, docere: atque patrem, qui est principium, fons, & scaturigo nostræ salutis, nobis monstrare. Qui non foris tantùm docet, vt reliqui magistri: sed intus corda instruit, tanquam verus author vtriusque hominis. Qui solus in notitiam patris nos perducere potest. Sic enim Pharisæi loquebantur de eo: Quis est hic qui peccata dimittit? Luc. 7. Et Christus ipse sic ait, Ioann. 17 Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum & quem misisti Iesum Christum.

mūdana. Iesus Christus summus doctor qui nihil ignorat qui potest nos omnia ad salutẽ necessaria docere.

His consolationibus longè suauissimis confirmantur Catholici in obsequio fidei, & accenduntur in amore mandatorum Dei. Nihil enim ita corda fidelium confirmabit in variis tentationibus, nec suauius consolabitur in cūctis calamitatibus, quàm scire se in eum Deum credere, qui potens sit nos liberare. Omnia, inquit, mihi tradita sunt à patre meo, &c. Nam ipse pater dedit eum caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, Ephes. 1. Hinc influit mēbris vitam, Ioan. 5. Sicut enim pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat.

Consolatio fideliũ in tribulationibus.

Nosse patrem, est metuere vt Deum: diligere vt patrem, & affici. Malach. 1. Et tali modo reuelat filius patrem. Ioann. 17. Pater iuste, &c. notum feci eis nomen tuum, &c. Item, Pater, manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi. Et Ioann. decimoquinto. Vos autem dixi amicos, quia omnia quę audiui à patre meo, nota feci vobis, &c. Filiũ nosse, est in eum credere, & imitari Nam vt filius imago est patris, sic & nos imaginem filij debemus portare. Roma. 8. & 1. Corinth. 15. Et hoc opus est patris. Ioann. 6. Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum. Et Matth. 16. Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & sanguis, &c.

Nosse patrem quid sit.

4 Loquitur Christus cũ peccatoribus, & vocat ad se omnes afflictas cōscientias, vt ipsas consoletur, & ait: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Sunt autem laborantes & onerati, qui peccata sua

coram tondente obmutescet, Isa.53. Paulus quoque ait: Quis infirmatur, & ego non infirmor?&, Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos.2. Corinth.11. & 1.Corinth.9.

Ratio cur iugū Mosi Iudæis durū Christi verò nobis sit suaue, datur ab Apostolo.

Quæ sit ratio quare iugum Mosi Iudæis durū, Christi verò sit suaue nobis: respondet Paulus.2. Timoth.1. Non dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis & dilectionis. Quia Iudęi non habebant spiritum virtutis atque dilectionis, sed tantùm spiritū seruitutis & timoris: ideò erat illis durum iugum Mosi. Nos verò quia habemus spiritum virtutis, dilectionis & gratiæ, qua possimus implere præcepta, ideò iugum est suaue.

Nos igitur qui sumus vocati, qui Christum sequimur, & ipsi nomen dedimus, imitemur eundem Christū, heroicis ipsius virtutibus animas nostras exornātes. Quòd si hoc arduum videtur, imitemur Mosen, Dauid, Paulū, qui homines fuerunt miseri ac peccatores, sicut nos.

Amor omnia sæua & immania prorsus facilia, & prope nulla facit.

Quòd si omnia sæua & immania prorsus facilia & propè nulla facit amor, quemadmodum patuit in Iacob, Gen.29. cui videbantur in seruiendo & aliis septem annis pro Rachel, dies pauci præ amoris magnitudine: quid non molle & commodum & leue ipsis videbitur, qui toto pectore fidunt bonitati diuinæ, quiq; conceperunt ignem charitatis Euangelicæ, Rom.8. Quis nos separabit à charitate Dei, &c. Quemcunque enim verè gustus ille cælestium occupauerit, huic nausea erit omnis trāsitoria voluptas, huic facile ferre iugum domini. Simus quoque mites & humiles corde, vt benedictio mitibus à Christo promissa. Matth.5. nobis contingat.

EPILOGVS.

1 *Christus gratias agit, & exultat in patre, quòd Apostolis suis aduentus aperuerit sacramenta, quæ ignorauerūt scribæ & Pharisæi, qui sibi sapiētes videntur, & in conspectu suo prudentes. Scriptum est, ait Apostolus 1.Corinth.1. Perdā sapientiam sapientium, & prudentiam prudentiū reprobabo.*

Isa.29. Abd.1.

2 *Aequalitate naturæ nemo nouit filium nisi pater, neque patrem quis nouit, nisi filius: sed reuelantis dignatione nobis filius per patrem, & pater per filium reuelatur & innotescit, vt cognoscamus ex parte 1.Corinth.13.*

3 *Clementia & comitas benignissimi Iesu erga fideles omnes,*

nes inuitantis vt ad se veniamus. Non vult autem mortem peccatoris sed magis vt, &c. Ezech. 32. Qui locus hic nō de oratione aut intercessione sanctorum est intelligendus sed de onere legis, in qua nulla quies aut consolatio est, & de labore ethnica tenebrositatis est accipiendus. Locus quē elegit Christus vt ibi inueniatur, est Ecclesia. in hac iugum domini suaue: quoniam (vt Theophylactus ait) omnia propter futuram retributionem leuia. Item Ecclesia non vrget nolentes, quemadmodum Moses, sed ducit vltro sequentes, hoc est, volentes. Sancta libertatis dicta primitiua Ecclesia (vt exemplis agam) gaudens verbera sustinuit synagoga, Act. 5.

IN FESTO CONCEPTIONIS CHRISTI, siue annuntiationis Mariæ, Epistola.

Locutus est dominus ad Achaz, dicens: Pete tibi signum à domino, &c. Finis Epistolæ: Et eligere bonum. *Isaia 7.*

Vaticinij huius occasio ita habet: Cùm reges Syriæ & Israëlis altera vice cōtra Achaz proficiscerētur, & cui prius vicerāt, etiā tunc victuri viderētur, ac proinde populus trepidaret, & rex Assyriū vocaturus esset, missus est Propheta, qui populū atq; regē solaret. Ordo ergo vaticinij ita habet. *Promissio liberationis ab hostibus Achaz facta.*

1 Primò promittitur liberatio ab vtroque hoste, indicata, & hostium eorundem leuitate, quòd non nisi titiones sint: & interitu, quòd perbreui nihil sint futuri: indicato etiam vincendi modo, vt externæ opi valedicant, neque confidant, & diuinæ opi placidè acquiescāt. Sed hanc promissionem reiicit Achaz metu hominum. *Promissionis reiectio.* obstat enim ei prior sua clades, hostilis vis, ciuilis ratio defendendi, & mala sua conscientia, Pergit igitur Propheta ad secundum membrum, id est signum.

2 Offert signum: ídque partim solito Dei more, quo cum verbo iungitur. Ita enim solet Deus propter fidem nostram confirmandam, ne vacillet, aut succumbat: coercendam ne vagetur, & vana speculatione euanescat: & eandem exercendam, ne torpescat, vtque sensibus repugnare discat. Partim singulari modo offert signum, quòd regi libertas eligendi qualecunque vellet, seu cæ- *Signū offertur regi Achaz.*

Incarnatio Christi salutis paratæ indiciũ. Paßio Christi peccati mortísque expiatio, &c. Resurrectio certum argumentum ablati peccati mortis destructa, &c. Ascēsio est præparatio donatæ cælestis hæreditatis, & rectũ venturæ salutis signum.

surrexit propter iustificationem nostrã:incarnatio enim Christi, indicium fuit, quòd salus ipsa esset propè ac parata. Passio autem ipsius peccata totius mundi expiauit, mortísque per mortem aboleuit sententiã, Ose.13.1.Cor. 15.adeóque mortis authorem eneruauit.Resurrectio verò, certum argumentum dedit, ablatum esse peccatum, deglutitam mortem,deuictũ satanam,profligatam damnationem, & contrà æternam redditam iustitiam,donatam vitam,recuperatam ęternam fœlicitatem.Ascensio deuique præparatio fuit donatę cælestis hæreditatis, & certum signum eò venturos saluatos,quo Christus præcesserit, Ioan. 14. Summa igitur est, per vnum Iesum Christum dari salutem à Deo:& hac præcipuè de caussa nobis laudandus est Deus. Audiamus Petrum, quid nobis fecerit laude dignũ,quídque præstiterit. *Iuxta copiosam suam misericordiam,*inquit,*regenuit nos in spem viuã, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis in hæreditatē immortalem & incontaminabilē atque immarcessibilem,conseruatã in cælis erga vos,qui virtute Dei custodimini per fidē ad salutē quæ in hoc parata est,vt patefiat in tēpore supremo.* Ac si dicat, laudandus ob id à nobis est Deus Pater, non tantùm quòd noster pater sit sola creatione, sed quòd in regeneratione omnium maximè pater nŏster factus est. Quod ille in nobis creauerat rectè & absolutè,id prothoparens noster Adam sua transgressione in nobis corruperat rursum:nã peccato &morti nos infœliciter genuit.

Deus bis pater noster factus.

Misertus igitur nostri Deus, bis pater noster factus est. Nam regenuit nos iustitiæ & vitæ,quos semel iustitiæ & vitæ creauerat:regenuit autē per mortem & resurrectionem filij sui Iesu Christi.Hũc enim siuit mori,vt peccata nostra tollerentur: hunc & resurgere fecit, vt æternum iustificaremur & viuificaremur. Et regenuit nos sic,vt & in filios adoptauerit,& hęredes vitæ æternæ instituerit: ac quãdo in terris adhuc agimus,custodit nos virtute sua per fidem ad salutem. Et si cælestem hæreditatem nondum realiter possidemus, certissimò tamen erga nos in cælis conseruata est, vt etiam Apostolus 2.Tim.1.confidenter dicat, Scio cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum diem.

5 Quintò,ostendit Petrus quid ipsa salus sit, cùm dicit esse

esse illam hæreditatem incorruptibilem, & incontaminabilem & immarcescibilem, conseruatam in cælis, paratam reuelari in tēpore nouissimo. Quibus vtique verbis declarat, salutem non esse rem leuiculam, sed talem, quæ æternas diuitias, æternas voluptates, æterna gaudia, æternam vitā complectatur. Si iam cui placent opes, voluptates, gaudia, fœlicitas, vita: ei sanè multò magis arridebit salus, vt quæ (modò diximus) has omnes, non ad tempus, nō mixtim, sed perpetim, sed sincerissimè adferat, vt non immeritò ex Isa. ca. 64. Paulus 1. Cor. 2. dicat, Quòd oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus iis qui diligunt illum. *Salus quid sit.*

6 Sextò, ostendit quibus cōtingat salus, cùm dicit dari eam illis, qui in virtute Dei custodiātur per fidem. Quibus nimirum verbis innuit, non quoslibet salute donari, sed eos duntaxat, qui ab æterno ad eam prędestinati sint, quique iam vocati prædicatione verbi & per Spiritum sanctum solidam in Deum patrem & Iesum Christum fidem habeant: quemadmodū & d. Paulus pulchrè Rom. 8. inquit, Quos præscierat Deus, hos prædestinauit conformes fieri imagini filij Dei, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus: quos autem prædestinauit, hos & vocauit: quos autem vocauit, eos & iustificauit, eos & glorificauit, hoc est, æterna salute donauit. Summa itaque est, solos electos ab æterno saluari. *Soli electi ab æterno, salute donantur.*

7 Septimò, ostendit B. Petrus, quæ sors, qualisque vita saluandorū in hoc mundo sit, cùm dicit eos nunc contristari oportere variis tētationibus, & vitā agere cedētem in laudē & gloriam & honorē Dei. His autē verbis certa dat signa, quibus electi dinosci possint. Nam tametsi prædestinatio & salutis donatio inuisibiles sint, tamen his notis deprehēdi clarè queunt saluandi, nēpe, ex afflictione & vitæ innocētia: Iuxta illud, in mundo pressuram habebitis, &c. Quicunque igitur hîc affliguntur ob iustitiā, & piam interim vitam agunt, ij certissimi sunt electi, Heb 12. Quē enim diligit dominus, castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit, Prouerb. 3. Apoc. 3. *Sors & vita saluandorū in hoc mundo.* *Nota & signa, quibus deprehenduntur saluādi & electi.*

Quare si & nos huius salutis verè participes & haberi & esse volumus, patienter afflictiones toleremus, & piam agamus

Finis fidei salus animarum. agamus vitam. Sic futurum est, vt nos quoque hæreditas illa immarcesſibilis maneat, finis, inquã, fidei noſtræ ſalus animarum noſtrarum. Hinc enim beatus vir eſſe aſſeritur qui ſuffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronã vitæ, Iac.1. (*In hoc* (inquit Petrus) *exultate, nunc ad breue tẽpus afflicti in variis experimentis, ſi opus ſit, quò exploratio fidei veſtræ multò pretioſior auro, quod perit, & tamen per ignem probatur, reperiatur in laudem & gloriam & honorẽ in reuelatione Ieſu Chriſti.* Quibus etiam verbis innuit quo pacto laudari Deus à nobis debeat, & oſtendit laudationem Dei & in exultatione & in afflictionibus conſiſtere debere, ſic ergo laudare debemus Deum, vt exultemus in conſcientia pura & fide non ficta, vtque afflictiones in Dei gratiam patiamur. Exultare iure optimo debemus, quòd ſciamus hæreditatem immarceſſibilem in nos in cælis eſſe cõſeruatam. Gaudete & exultate, ait Saluator, quoniã merces veſtra copioſa eſt in cælis, Matth.5. Affligi verò patienter feremus, & quòd non diu affligemur, & quòd fides per afflictiones tum probetur, tum reddatur illuſtrior, & quòd æternam laudem, gloriam & honorem inde ſimus habituri in reuelatione Ieſu Chriſti. Hinc & Apoſtolus ait, Rom.5. Sed & gloriamur in tribulationibus, ſciẽtes quoniam tribulatio patiẽtiam operatur, patientia probationem, probatio verò ſpem, ſpes autem non confundit. Et 2. Corinth.4. Id quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, &c.

Laudatio Dei in exultatione & in afflictionibus cõſiſtere debet. Iure optimo electis exultandum.

EPILOGVS.

1 *Spes viua Chriſtiani eſt, per hoc quòd reſurrexit Ieſus Chriſtus ex mortuis, in hæreditatem immortalem, incontaminabilem & immarceſſibilem conſeruatam in cælis.*

2 *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, Act.14. Si compatimur & conregnabimus, ſi commorimur & conuiuemus. Rom.8. 2. Timoth.2.*

3 *Chriſtus nobis datus eſt in donũ, vt ſit ſapientia, iuſtitia, ſanctificatio et redẽptio noſtra. 1. Cor.1. & in exemplũ, vt paſſo in carne Chriſto, nos eadẽ cogitatione armemur, 1. Petr.4.*

Ratio inſtitutionis ſolẽnitatis hodiernæ quæratur ex ſermone S. Auguſtini Epiſcopi, qui ſic incipit. Inſtitutio ſolennitatis

tatis hodierna à senioribus nostris cathedræ nomen accepit, &c.

Euangelium huius diei inuenietur in feriis Apostolorum Petri & Pauli.

IN FERIIS MATHIÆ APOSTOLI, Epistola.

Act.1.cap. Petri hortatu noui Apostoli electio instituta.

In diebus illis, exurgens Petrus in medio fratrum dixit, &c. Finis Epistolæ. Et annumeratus est cum vndecim Apostolis.

Psal.40.

Habes hic de noui Apostoli electione. Primò, quo hortâte instituta sit, videlicet Petro, qui orationē habuit, idq; non tam singularis potestatis, quàm & ordinis, & diuini instinctus caussa. Loquitur autem. 1. de Iudæ defectione, cuius sceleris grauitatē notat tū ab ipso facto, quod fuerit dux cōprehendentiū Iesum: tum ab antegresso munere, quòd à Iesu in numerū apostolicū cooptatus fuerit. facit autem D. Petrus id nō tam ob Iudæ insectationē (nā proculdubio tristis acerbáq; fuit inter discipulos eius rei commemoratio) quàm ob cæterorū exhortationē, vt tantò cautiores sint, cùm in perseuerando, tū in collega eligendo. Deinde caussam eius sceleris refert, nō ad Iudæ malitia, quæ verissima tamen proximáq; caussa fuit, sed ad scripturæ impletionē, licet ea caussa sit remota, & quæ præuisionem nō impulsionē arguat. Placuit autē Petro hanc omittere, vt quę nihil ad ędificationē faceret: & hāc proponere, ne quē grauius perturbaret tam horribilis Iudæ casus. Atq; idem nobis quoque faciendū vt ab hominum cogitatione nos ad scripturam & cōsilium Dei conuertamus Porrò quòd spiritum sanctū ait prædixisse quę scriptura memorat: discis quantum deferendū sit scripturæ.

Ioan.18. Sceleris Iudæ grauitas. Defectionis Iudæ cur meminerit Petrus. Matth.27. Caussa sceleris Iudæ proxima eius malitia, remota verò scriptura impletio. Psal.108. Scriptura sacra deferendū quā eloquitur Spiritus sanctus.

2 Loquitur de alterius subrogatione. 1. Quòd alius sit eligendus. Nam erat planè necessarium, ne vel Apostolorum functio, si in primo suo numero claudicasset, minus ponderis obtineret: vel Israëlitarum tribubus, quibus colligendis & Christus venerat, & discipulos emissurus erat, minus responderet Apostolicus numerus: vel ne Iudæ vanitas & defectio, Christi veritatem & de

Alterius apostoli subrogatio per quam necessaria.

& decretū superasse videretur. Nam vt plurimi sanè nolint, aut deficiant, tamen nouit Deus vnde suum agmen compleat. 2 Quòd confestim eligendus: id quod Petrus colligit ex priori. Nam si cōstet eligēdum, quidni protinus exequātur. Nos similiter cogitemus, cùm de Dei volūtate, déq; munere nostro facti sumus certiores, nullas faciendas esse moras. 3 Quo è numero seligendus sit, ex eo nempe, qui cū Christo vixerint à baptismo vsque ad Ascensionem: idq; ideò, quòd Apostolum decuit oculatum ac solidum esse operum & verborum Christi testem. Cœperat autē Christus publicè operari ac docere, cùm inauguratus esset in Baptismo. 4 Quod ad opus seligendus, videlicet ad testandū, id est, passim publicéque prædicandum, & testandam maximè resurrectionem.

Quo è numero seligendus nouus Apostolus.

Act. 4.

Opus Apostolicum est prædicare.

Prædicationis scopus resurrectio Christi.

Discimus ergo Apostolicum esse prædicare. Viderint ergò successores num vocationi suæ rectè responderint. discimus præterea prædicandum solum Christum cuius summum ad salutē opus resurrectio: cętera enim Christi opera vel ad eam tendunt, vel ex ea suam vim accipiunt. Viderint ergo nugatores, de quibus Psalm. 118. ait: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua.

Electionis modus.

Functio Apostolica pēdet à solius Dei calculo.

Documentum egregiū in quo casu Dei indicatio & auxiliū implorandum.

2 Habes hîc quomodo peracta sit hæc electio, nimirum isto modo. 1. duorum segregatione. vbi obseruandum, in Iudæ locum fuit vnus tantùm subrogandus, duos tamen sistunt. Quòd non vnum sistunt, id fit propter Dei electionem, vt penes ipsum esset. Nam apostolica functio pendet à solius Dei calculo: & quòd non plures sistunt, id fit propter apostolorum inquisitionem, quæ omnino debuit esse exactissima. Descenderunt ergo seligendo vsque ad binarium. 2 Inuocatione: egregio scilicet documento, vt in aliis, sic in electionibus, & cum primis ministrorum, Dei simul indicationem & auxilium implorandum. 3 Sorte, vt qua neque miraculum peteretur, nec humanum tamen quicquā vltra primam inquisitionem, & duorum segregationem ab Apostolis interponeretur.

Deus plerunque humiliora magis probat.

3 Hîc habes in quem sors inciderit, in Mathiam nempe: licet alter videretur fermè potior: è quo vides quàm plerunque Deus humiliora magis probet. Item hîc locum habet dictum Salomonis Prouerb. 16. Sortes mittuntur in sinum, sed à domino temperantur.

Obser

Obseruabile igitur cùm Apostolorum studium, qui pro teste & præcone Christi adeò sunt soliciti (dormitantibus interim aut persequentibus nostris prælatis & episcopis) tum & Dei iudicium, qui vt plurimùm viliora respicit: & Matthiæ obsequium, qui vocanti domino obtemperat. Ferueamus quæso nos similiter, & humiliemus nos, & talem segregationem, si & nos vocemur, celeberrimam beatissimámque iudicemus; strenuè laboremus domino, cui sit omnis honos. *Apostolorũ studiũ, Dei iudiciũ, & Mathiæ obsequiũ hic nobis obseruabile.*

EPILOGVS.

1 *Petrus instaurari vult numerũ Apostolorum, compertũ habens eundẽ variè præfiguratũ: verbi gratia. In 12. filiis Iacob patriarchis Gen. 42. Rursum in 12. fontibus, è quibus Dei populus ab Aegyptia seruitute liberatus, ad promissam per deserium tendens hæreditatem, bibẽs refocillatus est, Num 33. Item in 12. lapidibus pretiosis inuestimẽto summi sacerdotis. Exod 28. In 12. quoque exploratoribus terrã promissæ hæreditatis à Mose ad explorandũ destinatis, Num. 13. Nimirũ hoc etiam satagẽs, ne numerus apostolicus maneret imminutus, quem dominus instituit, vt suorũ & factorũ & dictorũ testes essent per orbem terrarũ, qui fuerant ei asidui, domestici, & conuictores. Siquidem hoc ipsis prædixerat de resurrectione sua loquens, Act 1. Vos eritis mihi testes in Ierusalem, &c.* *Numerus Apostolicus, variè in vet. lege præfiguratus.*

2 *Iudas non electione æterna, sed nomine solò Apostolus, vnde impius in magistrum & apostata extra collegium apostolicum fuisse narratur.*

3 *Laudabilis hic electionis modus in Ecclesia obseruãdus: qui est supplicare domino, precari, vt ipse quem elegerit, ostendere dignetur, item nihil tribuere affectibus humanis in similibus electionibus.*

IN FERIIS EIVSDEM APOstoli Euangelium.

In illo tempore. Respondens Iesus dixit, Confiteor tibi Pater, &c. Finis Euangelij: & onus meũ leue. *Mat. 11. Luc. 10.*

N hoc Euangelio Christus facit quatuor. Primò exultat in spiritu sancto: vt doceat præter lætitiam carnis aliam esse multò excellentiorem, scilicet, lætitiam spiritus. de illa *Luc. 10.*

illa ait Christus, Luc.6. Væ vobis qui nunc ridetis. Et Ioan.16. Mundus gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Hæc lætitia est vana, & plerúnque Deo inuisa, quam omnes Christiani, quantum possint, debent vitare. Est lætitia spiritus, qua Christiani exultant in domino. hac Christus exultauit, hac exultauit Maria, Luc.1. quum diceret, Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. non in mundo, non carne, sed in Deo. Ita sunt gauisi magi inuento puero, Matth.2. & discipuli viso domino, Ioan.20. Hac & nos exultemus, Philip.4. Hoc exemplo etiam nos instruit, si quid fœliciter cesserit nobis conantibus, exultemus non humano affectu, sed gaudio spirituali: non nobis arrogantes vllam gloriam, sed gaudentes illustrari gloriam Dei, gaudentes de profectu proximi. Fructus enim spiritus, gaudium, pax, charitas. 3. Ioan.1. Maiorem horum non habeo gratiam, quàm vt audiam filios meos in veritate ambulare. & Apost. 2. Corin.9. Gratias ago Deo super inenarrabili dono eius. Charitas siquidem congaudet veritati. 1. Corinth.13.

Lætitia carnis vana. Lætitia spiritus Christianos decet. Gaudendum de illustratione gloria Dei, & de profectis proximi.

2 Gratias agit Patri, quòd sacramenta sua absconderit à mundi sapientibus & prudentibus, & reuelarit ea paruulis. Sapientes & prudẽtes tum erant Pharisæi, Scribæ, Sacerdotes, Leuitæ, Seniores populi & principes. Hi adeò tumebãt, vt sola cognitione legis omnia sacramenta tam diuina quàm humana cõprehendere se posse arbitrarentur. Hi quoq; viribus suis freti censebant hanc legis cognitionem sibi abundè sufficere ad implenda præcepta Dei, & ad salutem consequendam, etiam sine auxilio gratiæ Christi, quod eis cum superioribus illis commune erat. Sunt & hoc nostro seculo tales, qui sapientia sua adeò nituntur & fidunt, vt non vereantur reliquos omnes tanquam pecudes impudenter præ se contemnere, & somnia sua velut cælestia oracula pro Dei verbo adoranda proponere: qui, inquam, solenne habent inter pocula, vbi mero incaluerint, disputare de verbo Dei, de Euangelio, de Ecclesia, déque sacramentis Christi. Iis tantùm acquiescunt quæ ipsorum iudicio recipienda sunt: at sancti spiritus per Ecclesiã suam dictantis sententiam petulanter contemnunt, quibus dicitur,

Sapientia & prudentia Pharisæorum & Scribarum arrogãs & vana.

Prudentia nostrorum hominũ seculi huius tumida.

Isa.

Isa.5. Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. de quibus Iob.5. Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, & consilium prauorum dissipat. Quos pater reiicit. Nam hi sunt prudentes sapientésque apud semetipsos, sicut ostẽsum est ex Isaia, de quibus 1.Corinth.1. Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.

Paruuli qui fuere & sunt.

Paruuli tum erant, beata virgo, apostoli, ac reliqui discipuli. Hi nihil se scire, nihil præstare posse agnoscebant, nisi quæ Deus per Christũ ipsis daret, vt scirent ac possent. Sunt & hoc nostro seculo tales, qui de se non ita sublimiter sentiunt, sed humiliter: suámque prudentiam & sapientiam non magnifaciunt. Nec nouam confingunt doctrinam, sed eam quam spiritus sanctus Ecclesiæ suæ humili reuelauit, retinent & sequuntur. Solum Deum plenè perfectéque iudicant sapientem atque prudentem, qui sapientiam prætat paruulis. Psalm. 18 Quos pater acceptat. Nam hi sunt paruuli pauperes, simplices, qui nihil sciunt, nec sapere præsumunt, nisi ea quæ pater releuauit suæ Ecclesiæ. Isa 66. Ad quem respiciam, &c. Item Iac.4. & 1.Petr.5. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Gratias non agit, nec gaudet Christus de sapiẽtum excæcatione, sed de paruulorũ illuminatione.

Sicut Christus tũc exultauit in spiritu, & gratias egit patri quòd mysteria suæ incarnationis reuelasset paruulis, scilicet, Mariæ virgini sanctißimæ, Ioseph, Simeoni, Annæ, Apostolis, discipulis qui erãt pauperes spiritu, & abscondisset à sapientibus ac prudentibus Ierosolymitanis, ac Philosophis Atheniensibus: ita & modò multò perfectius lætatur, quòd eadem ratione sacramenta suæ religionis quibusdam pauperculis, neglectis superbis, reuelet. Quod sic accipi non debet, quòd gaudeat Christus & gratias agat de sapientium excæcatione, de qua contristabatur Marci.3. sed de paruulorum illuminatione. Sic apostolus Rom.6. Gratias Deo, quia fuistis serui peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ in quam traditi estis.

Si igitur volumus deum in dies magis ac magis sua mysteria nobis reuelare, ponamus supercilium: & nos nihil scire nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum, nobis habeamus persuasum. 1.Corinth.2.

Facti huius æquitatem dominus paternæ voluntatis iudicio confirmat, vt qui dedignantur paruuli in Deo fieri, stulti deinceps in sua sapientia fiant. Sic enim diuino placuit consilio, humanam damnare sapientiam, & per humilitatem Euangelicæ doctrinæ bonos ad se trahere. *Ita pater, inquit, quoniã sic placitũ fuit ante te.* Quibus etiam verbis Christi exemplum humilitatis accipimus, ne temere discutere superna consilia de aliorum vocatione, aliorúmve repulsione præsumamus. Iniustũ esse non potest, quod placuit iusto. In cunctis ergo quæ exterius disponuntur, aperta caussa rationis est occultæ iustitia voluntatis. Hinc Augustinus: Quem trahat: quẽ non trahat, quur istem trahat, & illum non, noli diiudicare, si non vis errare. Nunquam ab hominibus discutienda consilia Dei in operibus eius, qui fecit, qua ratione sic fecit: sed quomodocunque rem suam voluit ordinare, gratias agẽs, sufficiat tibi ad testimonium ipsa Dei natura: quia Deus sine ratione sine iustitia nihil facit. Non enim iudicem te esse voluit actuum suorum, sed seruum præceptorum suorum. Boni enim domini est, omnia prouidere quæ ad vtilitatem pertinent serui: boni autem serui est, fideliter operari, & non discutere domini sui actus. Ecclesiastici 3. Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Nã Prouer. 25. dicitur: Sicut qui mellis multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria.

Beneplacitũ diuini cõsilij.

Consilia Dei in operibus eius nunquam ab hominibus discutienda. Deus sine ratione & sine iustitia nihil facit.

3 Loquitur de seipso, & ostẽdit quis sit: & quid de ipso sit nobis sentiendum, cùm ait, *Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Nemo nouit filium, nisi pater: neque patrẽ quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.* Ex his verbis Christi habemus duplicẽ cõsolationem. Alteram, quòd agnoscamus dominum nostrum Iesum Christum esse verè omnipotentem, qui omnia habeat in sua potestate, tam cælestia quàm mundana. De quo dicebant duo illi discipuli qui ibant in Emaus: quòd esset vir potens in opere & sermone, Luc. 24. Hic poterit nos ab omnibus inimicis nostris liberare. Sic enim ait dominus Matth. 28. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Sic etiam

Consolatio duplex. Christus est verè omnipotẽs omnia habẽs in sua potestat: tã cælestia quã

etiam dicebant homines, Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei? Matth.8. Alteram quòd agnoscamus dominum nostrum Iesum Christum summum doctorem, qui nihil ignorat, qui poterit nos omnia quæ ad salutem sunt necessaria, docere: atque patrem, qui est principium, fons, & scaturigo nostræ salutis, nobis monstrare. Qui non foris tantùm docet, vt reliqui magistri: sed intus corda instruit, tanquam verus author vtriusque hominis. Qui solus in notitiam patris nos perducere potest. Sic enim Pharisæi loquebantur de eo: Quis est hic qui peccata dimittit? Luc.7. Et Christus ipse sic ait, Ioann.17 Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum & quem misisti Iesum Christum.

mūdanæ. Iesus Christus summus doctor qui nihil ignorat qui potest nos omnia ad salutē necessaria docere.

His consolationibus longè suauissimis confirmantur Catholici in obsequio fidei, & accenduntur in amore mandatorum Dei. Nihil enim ita corda fidelium confirmabit in variis tentationibus, nec suauius consolabitur in cūctis calamitatibus, quàm scire se in eum Deum credere, qui potens sit nos liberare. Omnia, inquit, mihi tradita sunt à patre meo, &c. Nam ipse pater dedit eum caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, Ephes.1. Hinc influit mēbris vitam, Ioan.5. Sicut enim pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat.

Consolatio fideliū in tribulationibus.

Nosse patrem, est metuere vt Deum: diligere vt patrem, & affici. Malach.1. Et tali modo reuelat filius patrem. Ioann.17. Pater iuste, &c. notum feci eis nomen tuum, &c. Item, Pater, manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi. Et Ioann. decimoquinto. Vos autem dixi amicos, quia omnia quę audiui à patre meo, nota feci vobis, &c. Filiū nosse, est in eum credere, & imitari Nam vt filius imago est patris, sic & nos imaginem filij debemus portare. Roma.8. & 1. Corinth.15. Et hoc opus est patris. Ioann.6. Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum. Et Matth.16. Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & sanguis, &c.

Nosse patrem quid sit.

4 Loquitur Christus cū peccatoribus, & vocat ad se omnes afflictas cōscientias, vt ipsas consoletur, & ait: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Sunt autem laborantes & onerati, qui peccata sua

Laborãtes & onerati qui sint. sentiũt & agnoscũt, sibique ab ira Dei, morte & inferis timent, & ob id turbatam habent conscientiam, summis tamen votis auxilium à Deo expetunt. His qui ita laborãt, & onerati sunt, dicit Christus, *Venite ad me omnes*: ne curratis ad alios, non ad Pharisæos, nec ad Leuitas, non ad reliquam turbam Iudæorum, qui imponunt vobis opera grauia & importabilia, quique vos tristiores quàm accessistis, dimittunt. Ad me festinate, ego solus (non Moses) sum vester saluator, pater, frater, dominus, magister. Clementior ero quàm Dauid erga Absalon, aut Ioseph erga fratres suos. Ad me venite omnes: non hic vel ille, sed omnes qui curis, doloribus, peccatis laboratis: non quia glorificari me à vobis opus est mihi, sed quia salutem omnium sitio, omnes suscipiã. Summatim indicat se venisse propriè, vt leuet quotquot ex ipso sperant peccati vel cõscientiæ vel cuiuscũque mali remedium.

2. Reg. 14. & 18. Genes. 45. & 50. Indicat Christus cur propriè venerit.

Tollite iugum meum super vos. Est autem duplex iugũ. Alterum spiritus seruitutis peccati, & afflictę conscientiæ, de quo Psal. 37. agitur: Inquietates meæ sicut onus graue grauatæ sunt super me. Hoc iugum, ait Christus, à vobis tollam, tollam spiritum seruitutis in timore, tollam cæremonialia illa præcepta grauia & importabilia, tollam maledictionem transgressoribus legis positam. Quod etiam apostolus testatur, Galat. 3. dicens: Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. De onere aut iugo peccatorũ quod venit Christus auferre, dictum est Isa. 10. Et erit in die illa, aufertur onus eius de humero tuo, & iugum eius de collo tuo, & computrescet iugum à facie olei. Hoc in Christo impletum testatus est Petrus. 1. eiusdem 2. cap. Qui peccata nostra, inquit, ipse pertulit in corpore suo super lignum: vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus. Alterum autem iugum est Euangelij & gratiæ. De hoc ait Christus, Dabo vobis iugum Euangelij, spiritum adoptionis & gratiæ, qua impleatis mandata, & sit suaue, quod fuerat in lege durum & acerbum. Hinc 1. Ioann. 5. dicitur, mandata eius grauia non sunt, imò dulciora super mel & fauum, Psal. 118.

Iugum duplex. Deut. 7. Hebr. 10. Iugum Euãgelij & gratiæ.

Iugum primũ fuit Mosis, de quo dicit Petrus, Act. 15.

Vt quid tentatis Deum, ponentes iugum ſuper ceruices diſcipulorum, quod neque nos neque patres noſtri portare potuimus? Dicit quoque de eodem Paulus, Galat. 5. Nolite iterum iugo ſeruitutis contineri. Illud iugum Chriſtus diſrupit, noſtríſque ceruicibus excuſsit. Gala. 3. & 4. Secundum fuit Chriſti, & de illo dicit Chriſtus, Matth. 11. Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Hoc nobis ipſe impoſuit, & vt facilius ipſum feramus, nobiſcum & ipſe collum ſubmittit ac geſtat. Exemplũ, inquit, dedi vobis: vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis, Ioan. 13.

Iugum Moſis Chriſtus diſrupit, noſtriſque ceruicibus excuſsit & ſuũ nobis impoſuit.

Quid commodi acceſſurum ſit iis qui iugum Chriſti portauerint, docet dominus quum ait: Et inuenietis requiem animabus veſtris. Nam Chriſtianus non debet requiem animæ aut in hac vita aut in rebus temporalibus quærere, quum hîc permixta ſit multis curis & anxietatibus. Nam riſus dolore miſcetur, & extremũ gaudij luctus occupat. Nec eſt quærenda requies carnis, quæ eſt voluptuoſa. Miſeros iudicemus eos qui in hac vita requiem ſuam quærunt, dicentes, Comedamus & bibamus, cras enim moriemur. Sed vt ait Paulus. 1. Corinth. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia praua.

Commodũ Chriſti iugũ portantium.

Miſeri iudicãdi sũt qui in hac vita requiẽ ſuam quærunt.

Et diſcite à me quòd mitis ſum, & humilis corde. Si quis roget, quomodo iugũ hoc Euangelij ſit ferendum, Chriſtus reſpondet, Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Iugũ enim Chriſti his duabus virtutibus ſe ſinit geſtari, manſuetudine, & humilitate. Ita Moſes incredibili ſuauitate pondus huius iugi ſuſtinuit. Nume. 12. Ita Dauid eximiã mãſuetudinem erga Saul & alios inimicos ſuos oſtendit, quando nec in ſpelunca, nec in caſtris dormientem, cùm in manu haberet, ipſum confundere voluit. Item erga Abſalõ, quem ſibi aſſeruari iuſſerat in prælio. Ita Chriſtus ſingulari manſuetudine tulit crucẽ, iniurias, paſsionem ac mortem: adeò vt pro crucifixoribus orauerit. Ita Paulus erga Iudæos capitales hoſtes, Roma. 9. Idcirco ſcriptura de Moſe ait: Erat Moſes vir mitiſsimus ſuper omnes homines qui morabãtur ſuper terram, Nume. 12. De Dauide ait, Meméto domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius, Pſalm. 131. De Chriſto ait: Tanquam ouis ad occiſionem ductus, & ſicut agnus

Iugũ Chriſti duabus virtutibus ſe ſinit geſtari, manſuetudine & humilitate.

1. Reg. 24. 2. Reg. 18.

coram tondente obmutescet, Isa.53. Paulus quoque ait: Quis infirmatur, & ego non infirmor? &, Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos. 2. Corinth.11. & 1.Corinth.9.

Ratio cur iugũ Mosi Iudæis durũ Christi verò nobis sit suaue, datur ab Apostolo.

Quæ sit ratio quare iugum Mosi Iudæis durũ, Christi verò sit suaue nobis: respondet Paulus.2. Timoth.1. Non dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis & dilectionis. Quia Iudęi non habebant spiritum virtutis atque dilectionis, sed tantùm spiritũ seruitutis & timoris: ideò erat illis durum iugum Mosi. Nos verò quia habemus spiritum virtutis, dilectionis & gratiæ, qua possimus implere præcepta, ideò iugum est suaue.

Amor omnia sæua & immania prorsus facilia, & prope nulla facit.

Nos igitur qui sumus vocati, qui Christum sequimur, & ipsi nomen dedimus, imitemur eundem Christũ, heroicis ipsius virtutibus animas nostras exornãtes. Quòd si hoc arduum videtur, imitemur Mosen, Dauid, Paulũ, qui homines fuerunt miseri ac peccatores, sicut nos. Quòd si omnia sæua & immania prorsus facilia & propè nulla facit amor, quemadmodum patuit in Iacob, Gen.29. cui videbantur in seruiendo & aliis septem annis pro Rachel, dies pauci præ amoris magnitudine: quid non molle & commodum & leue ipsis videbitur, qui toto pectore fidunt bonitati diuinæ, quiq; conceperunt ignem charitatis Euangelicæ, Rom.8. Quis nos separabit à charitate Dei, &c. Quemcunque enim verè gustus ille cælestium occupauerit, huic nausea erit omnis trãsitoria voluptas, huic facile ferre iugum domini. Simus quoque mites & humiles corde, vt benedictio mitibus à Christo promissa. Matth.5. nobis contingat.

EPILOGVS.

1 *Christus gratias agit, & exultat in patre, quòd Apostolis sui aduentus aperuerit sacramenta, quæ ignorauerũt scribæ & Pharisæi, qui sibi sapiẽtes videntur, & in conspectu suo prudentes. Scriptum est, ait Apostolus 1.Corinth.1. Perdã sapientiam sapientium, & prudentiam prudentiũ reprobabo.* *Isa.29. Abd.1.*

2 *Aequalitate naturæ nemo nouit filium nisi pater, neque patrem quis nouit, nisi filius: sed reuelantis dignatione nobis filius per patrem, & pater per filium reuelatur & innotescit, vt cognoscamus ex parte 1.Corinth.13.*

3 *Clementia & comitas benignissimi Iesu erga fideles omnes,*

nes inuitantis vt ad se veniamus. Non vult autem mortem peccatoris, sed magis vt, &c. Ezech. 32. Qui locus hîc nõ de oratione aut intercessione sanctorum est intelligendus sed de onere legis, in qua nulla quies aut consolatio est, & de labore ethnica tenebrosicatis est accipiendus. Locus quẽ elegit Christus vt ibi inueniatur, est Ecclesia. in hac iugum domini suaue: quoniam (vt Theophylactus ait) omnia propter futuram retributionem leuia. Item Ecclesia non vrget nolentes, quemadmodum Moses, sed ducit vltrò sequentes, hoc est, volentes. Sancta libertatis dicta primitiua Ecclesia (vt exemplis agam) gaudens verbera sustinuit synagogæ, Act. 5.

IN FESTO CONCEPTIONIS CHRIsti, siue annuntiationis Mariæ, Epistola.

Locutus est dominus ad Achaz, dicens: Pete tibi signum à domino, &c. Finis Epistolæ: Et eligere bonum. *Isaia 7.*

Aticinij huius occasio ita habet: Cùm reges Syriæ & Israëlis altera vice cõtra Achaz proficiscerẽtur, & cui prius vicerãt, etiã tunc victuri viderẽtur, ac proinde populus trepidaret, & rex Assyriũ vocaturus esset, misi⁹ est Propheta, q populũ atq; regẽ solaret. Ordo ergo vaticinij ita habet.

Promissio liberationis ab hostibus Achaz facta.

1 Primò promittitur liberatio ab vtroque hoste, indicata, & hostium eorundem leuitate, quòd non nisi titiones sint: & interitu, quòd perbreui nihil sint futuri: indicato etiam vincendi modo, vt externæ opi valedicant, neque confidant, & diuinæ opi placidè acquiescãt.

Promissionis reiectio.

Sed hanc promissionem reiicit Achaz metu hominum. obstat enim ei prior sua clades, hostilis vis, ciuilis ratio defendendi, & mala sua conscientia, Pergit igitur Propheta ad secundum membrum, id est signum.

Signũ offertur regi Achaz.

2 Offert signum: idque partim solito Dei more, quo cum verbo iungitur. Ita enim solet Deus propter fidem nostram confirmandam, ne vacillet, aut succumbat: coercendam ne vagetur, & vana speculatione euanescat: & eandem exercendam, ne torpescat, vtque sensibus repugnare discat. Partim singulari modo offert signum, quòd regi libertas eligendi qualecunque vellet, seu cæ-

Vt promissa sic & signa propriè pertinent ad solius Dei arbitrium.

Deuter. 6.

Achaz, æquè signum repuit vt promissionem.

leste seu terrestre relinquitur. Id quod miræ fuit bonitatis, cùm per se, (nam propriè vt promissa, sic & signa pertinēt ad solius Dei arbitrium) tum propter impium regem, quo vix vllus fuit superstitiosior.

Sed mutatur istud signum. Nam & Achaz æquè illud respuit vt promissionem, licet alio (vt prætendit) metu, Dei nēpe, ne quid Deum tentet. Mouebatur igitur prius rationis ductu, hic scriptura quasi impeditur. Adeò prudens atque sanctus est hypocrita: interea tamen multiplicitet peccat. Nam & Deum repugnando tentat, minimè tentaturus obsequendo: & prophetam quoque falsitatis ac impietatis propè arguit.

Vnde Isaias propter impiam regis recusationem variare illud cogitur: idque eo pacto. Primò taxat regem & coniunctos propter incredulitatem, eos nec Dauidico sanguini respondere, nec prophetis, vt quos homines solùm non ministros putent credere, neque ipsi Deo fidem adhibere.

Promittitur messias ex virgine nasciturus, cuius incarnatio signum profundū & excelsum fuit.

Secundò subiicit aliud multò maius signum, idque his de caussis. 1 Vt cùm impij nolint piis tamen liberationis signū proferat. 2 Vt eius liberationis caussam eorundem meritis detrahat. 3 Vt caussam omnium Dei beneficiorum erga populum indicet. 4. Vt maximū beneficium, quódque maximè prædicandum, demonstret.

Ista serie subiicit aliud multò maius signum. Refert nanque de venturo Christo quę ad hodiernum festum spectant. 1 Miram eius natiuitatem, quòd è virgine nasciturus sit. Nam vocem Haalmah, virginem denotare constat. 1 Ex vocabuli etymologia, & communi vsu. Dicitur enim à cælando & claudendo: & pro virgine manifestè sumitur, Gen. 24. Exod. 2. 2 Ex prophetæ cō silio, qui miraculosi, non consueti partus meminit.

Partus immanuelis miraculosus.

3 Ex imposito nomine. Patrum enim erat dare liberis nomina. hîc cùm mater det, indicium est quòd proles sit terreno patre caritura, húcque Angelus, Luc. 1. spectat.

4 Ex vetustis promissionibus, vt quę factę sunt Adamo de mulieris semine, Gen. 3. Abrahamo de benedicto, id est, separato seu virgineo semine, Gen. 12. & 22. Nam coniuncta semina mox reatum quoque conferunt.

Refert

2 Refert mirã naturarũ vnionẽ. Vox Immanuël docet ipsum Deum fore atq; hominẽ,licet hoc non tantùm ad naturam,sed officiũ quoque pertinet,quòd & Deum nobis patefaciat atq; reconciliet,& nos suo merito, spiritu, patrocinio, tandẽ etiam gloria seu fœlicitate sua donet. *Vox Immanuel quid doceat.*

3 Refert educationem, qua & victu & progressu intelligentiæ quantum ad humanitatem nobis similis sit futurus, Luc. 2.

His expositis, ne languescant tamen pij propter moram temporis, addit etiam de præsentis temporis mitigatione, antequam puer (indefinitè loquens) ad discretionis annos veniat, perituros ambos reges. Idque sic factum est. Nam Assyrius eo ipso anno Syrum sustulit, Israëlis verò rex intra octo annos obiit. *Educatio Emanuelis.*

DOCTRINA.

Nos hypocrisi profligata hinc discamus, Dei promissionibus fidere & signa vt adminicula magnifacere: vtq; pij veteris Testamenti, primi Christi aduentus cogitatione se in omnibus discriminibus erexerunt, ita nos eiusdem fructu, & postremi expectatione consolemur.

EPILOGVS.

1 *Rasin rex Syriæ & Phacee rex Israel, excitantur contra Achaz & Ierusalem. Erat diuersa religio, tamen conuenerunt in hoc, vt regem persequerentur Iuda. Sic nanque solet malo contra malum vti Deus, tyrannum impium tyranno impio puniendo: sed electorum paucorũ amore pepercit Deus regi Achaz & multitudini.*

2 *Admonetur Achaz credere in promissum à Deo auxilium, & huius promissionis signum quærere: sed impiis neque excusatio, neque scriptura deest.*

3 *Promittitur Christus Messias ex virgine nasciturus citra viri operam: cuius incarnatio signum profundũ & excelsum fuit. Eius quoque natura seu substantia describitur, quòd nempe futurus esset duplicis naturæ, humanæ & diuinæ. Iuxta humanam quidem, Immanu, hoc est, nobiscum, seu nostra substantia: iuxta verò diuinam, El, hoc est, Deus verus. Iuxta humanitatem comesturus erat butyrum & mel, hoc est, futurus non homo phantasticus, sed verus, naturalis, essentialis, corporalis certus, humanis necessitatibus obnoxius per omnia. Iuxta diuinitatem verò, & in huius verissimum ar-* *Immanuel duplicẽ in Christo naturam denotat.*

gumentum, sciturus erat (in ipsa statim infantia) bonum & malum: quod certè nemo hominum (præter hunc) vel vnquam potuit, vel etiamnum potest, contra Iudæorum & hæreticorum peruersitatem.

IN FESTO EODEM

Euangelium.

Luca 1. *In mense sexto missus est angelus Gabriel, &c. Finis Euangelij, Et discessit ab illo angelus.*

Historia huius Euangelij complectitur tria, Primò, initium salutis humanæ, nempe, incarnationis Christi. Vbi consideranda sunt septem. 1 Tempus annuntiationis, cùm ait: *In mense sexto*, à conceptione Ioannis Baptistæ. Nam de Messia vaticinatum erat, venturum illum tempore ablati à Iudæis sceptri, & venturum quidem statim post Angelum præcursorem, Gen. 49. Malach. 3.

Tēpus Annuntiationis, mensis sextus à Ioannis conceptione.

2 Nomen angeli, cùm ait, *Missus est angelus Gabriel.* qui fortitudo Dei dicitur: quia illum annuntiabat, de quo Psalm. 23. Dominus fortis & potens, dominus potens in prælio: illo nimirum prælio, quo potestates aëreas debellare, & ab earum tyrannide mundum veniebat eripere. Luc. 11. Ioan. 12. 3 A quo missus sit angelus, cùm ait. *A Deo.* immediatè, non ab alio angelo, quemadmodum Zach. 2. Curre inquit angelus alteri angelo, loquere ad puerum istum. Sic Daniel. 8. Audiui vocem viri in via: Gabriel, fac istum intelligere visionem. Author nanque huius negotij fuit Deus. is enim angelum misit è cælo, qui & conceptionem ipsam & conceptionis modum annuntiaret, sicque impleretur quod dominus promiserat, nempe, domui Dauid daturum signum, Isa. 7. 4 Ad quam prouinciam & ciuitatem, cùm ait, *In ciuitatem Galilææ cui nomen Nazareth* Non ad Romā vrbem primariam, totiúsque orbis dominam: in qua erant principes potentissimi: non ad Athenas, vbi erant viri sapientissimi, ac philosophi clarissimi: non ad Ierusalem, vbi erant viri religiosissimi, sed ad Nazareth ciuitatem Galilææ paruam & despectam, Ioan. 7. vt conuincat dominus se non quærere, sed contemnere mundana: vtque doceat se semper requiescere super humilem & paupercu-

Gabriel fortitudo dei.

Author incarnationis Christi Deus.

Locus conceptionis Christi humilis & despectus.

culum,

culum,& trementẽ sermones eius, Ignobilia enim mundi & contemptibilia elegit Deus. 1. Corinth. 1. Isa. 66. Quod etiam sine altera caussa factum non est. nam & inde certum est, conceptum illum fœtum Messiam esse: quòd, scilicet, prædictum sit, in Galilæa omnium primò lucem magnã (hoc est Messiam) exoriturã, & Messiam vocandum esse Nazaræum, Isa. 11. 5 Ad quam personam, cùm ait, *Ad Virginem desponsatam.*

Christus oraculo Isaiæ Messias esse cõuincitur, quòd prædixerit eũ vocandũ esse Nazaræũ.

Virginem carne, virginem mente & professione, virginem qualem describit Apostolus. 1. Corinth. 7. Mulier innupta & virgo cogitat quæ domini sunt, vt sit sancta corpore & spiritu. Virginem, inquam, quæ non regi alicui magnifico, nec sacerdoti summo nupserat, sed fabro lignario.

Maria triplici ratione virgo fuit.

6 Ad quem virum, cùm ait, *Viro desponsatam, cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid.* Quod non sic debet accipi, quòd matrimoniali actu vsa sit, sicut reliqui coniuges: Sed oportebat Mariam habere virum, qui testis esset integritatis ipsius certissimus, & nati ex ea domini & Saluatoris nostri esset nutritius fidelissimus, quique pro eo paruulo secundum legem hostias ad templum deferret, & eum instãte persequutionis articulo, quãdo scilicet Herodes quæreret hœdum paruulum Christum cõtra legem, Exod. 34. in lacte matris suæ coquere, in Aegyptum cum matre deferret ac referret, aliãque illi plura, quæ assumptæ humanitatis fragilitas poscebat, necessaria ministraret, & contra legis transgressionem testimonium ferret.

Maria virgo cur desponsata Viro.

Non decuit, inquit Ambrosius, virginibus sinistra opinione viuentibus velamẽ excusationis relinqui, quòd infamata mater domini fuisset. Oportebat hoc etiam, vt per Ioseph generationis Christi series texeretur (vt vult Hieronymus) qui fuit de domo Dauid, quemadmodũ virgo. Nam viri suæ tribus fœminis iungebantur, præsertim in hæreditate paterna succedẽtibus, Num. 36. Et ne res non congrueret prophetiæ, quæ Messiam promiserat ex genere Dauid regis. Rom. 1. Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. 7 Nomen virginis, cùm ait, *Maria*: quæ maris stella dicitur, quia luce à se prodeunte mundum illustrauit. Dicitur & amarum mare, quia suam ipsius animam gladius doloris pertransiuit, Luc. 2. Sic & domina, quia regem regum, & dominum dominantium

Maria quid interpretetur.

nantium nobis peperit, Apoc. 19. Item exaltata, quia respiciens humilitatem ancillæ suæ, eam exaltauit supra omnes mulieres. Quam delegit Deus, ne quid in hoc cælesti negotio sibi mundus vindicaret.

Quòd autem Lucas hanc historiam tot verbis ac circunstantiis describat, non temerè facit. Si enim in ciuilibus caussis tam seriò agitur, vt notarij adhibeantur, qui locum, tempus, & personas literis mandant, traduntur libelli, & appenduntur sigilla, vt fides habeatur: quantò magis hoc debuit fieri in caussa tam ardua, nempe, in incarnatione Christi, vt nos de promissionibus Dei certos redderet, & hæreticorum subsequentium hęreses, ac Iudæorum obstinationem conuinceret?

2 Secundò complectitur præsens historia nuntium angeli, quo aggreditur virginem Mariã, & eam comiter salutat, cùm dicit: *Ingressus angelus ad eam.* Vbi secretò patrem orabat, clauso (vt dicit Bernardus) ostio, queadmodum postea filius docuit, Matth. 6. Quibus verbis Lucas voluit nobis commendare virginis mores castissimos, vt quæ non, vti vulgus virginum solet (sicut de Dina legimus Gen. 34.) per cõpita & theatra vagata sit, fractóque gradu discurrerit, sed in ædibus paternis occlusa fuerit, imò sese vltrò incluserit, ibique rebus sacris & honestis exercuerit sese, propheticásque lectiones euoluerit. Et taliter orantibus solent astare angeli, & delectari in iis quos vidẽt puras manus leuare in oratione. Patet in Zacharia, cui angelus apparuit stans à dextris altaris incẽsi, Luc 1. & in Cornelio Centurione, Act. 10. Quantùm autem Mariæ placuerint orationes domino, angelus indicat, qui tam reuerenter eam salutauit dicens, *Aue gratia plena.* Aue, hoc est, salue, seu gaude Maria. Mox addit, *Gratia plena*, hoc est, dilecta, gratiosa, fauorabilis, plurimum consequuta gratiæ, vnicéque à Deo in gratiam recepta. Aptissimum quippe erat, vt gaudij vocabulo salutaretur, quæ veræ voluptatis authorem erat conceptura: & gratiæ vocabulo compellaretur, quæ Iesum erat paritura salutaris gratiæ principem & authorẽ. Nec dubium quin pater cælestis filio suo vnigenito eximium & splendidissimum præparauerit tabernaculum. Sanctificauit nanque tabernaculum suum altissimus. Magnificè ac splendi

Maria moribus castissima et secretiorũ locorũ amatrix.

Angeli delectãtur astare orantibus, & iis qui puras manus eleuant ad Deum.

Maria gratiosa.

ſplendidè preparata fuerat arca illa vet.teſt.in qua manna reponebatur:quantò ſplendidius pretioſiúſque oportebat eſſe tabernaculum in quo panis ille verè cæleſtis reponendus fuerat? Neque tamen ipſa habebat plenitudinem gratiæ quam filius eius Chriſtus, ſed ſufficientem habuit ad illum ſtatum ad quem fuit electa, ſcilicet vt eſſet mater Dei. Sic Stephanus (Act.6.) plenus dicitur gratia, quam ſufficientem habuit vt eſſet teſtis idoneus Chriſti. Sic & Apoſtoli, Act.2. Chriſtus autem ſuper omnes, quia de plenitudine eius omnes nos accepimus, Ioan.1. Cæteris ergo datur gratia per partes, Mariæ autem tota ſe plenitudo gratiæ infundit.

Maria quo modo gratia plena.

Dominus tecum. Hoc eſt, non tantùm potentia, ſed etiam clemētia, gratia, fauore, & aliis donis ſpiritualibus. Non tantùm filius tecum quem concipis, ſed & dominus ſpiritus ſanctus de quo cōcipis, & dominus pater tecum qui genuit quem concipis. Et ideò gratioſam te appello, quia dominus tecum eſt, Dominus tibi fauet, Dominus te elegit, Prouerb.31. Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu ſupergreſſa es vniuerſas.

Dominus non tātùm potētia, ſed etiā gratia & aliis donis ſpiritualibus cum Maria.

Benedicta tu in mulieribus. Hoc eſt, laudabilis præ omnibus mulieribus.q.d. Ideò dominus tecum eſt, & tibi fauet, quia fauorem ſuum erga te in eo & per hoc declarat, quòd tu es illa fortunata, beata, & laudata præ omnibus mulieribus virgo, de qua præcinuerunt prophetæ, quæ paritura eſt ſemen illud benedictum, quod conterat caput ſerpentis, Geneſ.3. quæ conceptura & paritura ſit Immanüelem Chriſtum domini, Iſa.7. Bernard. Benedicta tu inter mulieres, quę ſola illam generalem maledictionem euaſiſti (Gen.3.) In triſtitia paries filios tuos. & nihilominus illam (Exod.23.) Non erit infœcunda nec ſterilis in Iſraël, ac conſecuta es benedictionem, vt nec ſterilis maneas, nec cum dolore parturias. Verè benedicta, quæ ſine exemplo muliebris conditionis, cum decore virginitatis gauiſa eſt honore parentis: quódque virginem matrem decebat, Deum filium procreauit. Facta eſt enim mater benedicti ſeminis, veri Meſsiæ. At quæ maior benedictio poterat illi cōtingere? Laudamus veteris & noui teſtamenti mulieres ſanctitate claras, ſed vt huic aliquam illarum quis conferat, non patiemur.

Maria quibus rationibus præ aliis mulieribus benedicta.

Salutatione angelica quadrifariam vti licet. Hac salutatione licet quadrifariam vti: vt, scilicet 1 inde discamus nostræ salutis & redemptionis initium: cuius memoria tantò magis in gratiarum actionem nos excitabit, quantò minus beneficium hoc operum nostrorum merito præstitum nobis fuit. 2 Vt videamus quantam gratiam Deus Mariæ largitus sit, vt qui ipsam in matrem elegerit. 3 Vt tam gratuitis Dei beneficiis & operibus accendamur ad orandum Deum, vt & nobis vel scintillam diuinæ gratiæ impertiat. 4 Vt per mysteria quæ hac salutatione angelica continentur, ipsam oremus vt pro nobis apud Iesum fructum ventris sui ad dominum Deum nostrum intercedere dignetur.

Nihil in tota scriptura scitu magis necessarium, quàm incarnationis dominicæ mysterium. Ista quatuor valde sunt necessaria quæ intelligantur ab omnibus Christianis. Nam 1 Nihil est in tota scriptura scitu magis necessarium Christiano, quàm mysterium incarnationis dominicæ. 2 Videntes hanc gratiam virgini concessam propter humilitatem, eandem in spiritu sperabimus, si modò humiles fuerimus. 3 Qui tantam gratiam dedit virgini, aliquam dabit petentibus & inuocantibus in veritate, Psalm. 144. 4 Nihil est quod magis Mariam delectet, quàm pia angelicæ huius salutationis recitatio.

Encomij Mariæ excellentia. Nemo ergo inuideat B. Mariæ hanc laudẽ, nemo minuat. A cælo venit, per angelum venit, imò à Deo ipso venit hoc encomion, vt Maria virgo Nazarena benedicta dicatur inter & super omnes mulieres. Hanc laudem auxit sancta Elizabetha, Luc. 1. Hoc encomio nobilitauit eam illa mulier de turba, dicens, (Luc. 11.) Beatus venter qui te, ô Iesu Christe, portauit: beata vbera quæ suxisti. Si enim nunc sancta trinitas virginem Mariam hac salutatione dignata est alloqui: cur nos detrectemus eam iisdem verbis salutare? Canit enim ipsa, Respexit humilitatem ancillæ suæ. ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Si hæc verba sint implenda, oportet profectò esse qui eam laudibus euehant & ornent. Sed Iudæi, Turcæ, Gentiles, Lutherani, & alij hæretici id non faciunt, quin iniuriis afficiunt. quomodo ergo erit verum, quod spiritum sanctum affirmat Lucas dixisse per os Mariæ: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes? Quare nostri erit officij, vt

nos qui catholicam religionem veram & antiquam retinemus, eam summis laudibus euehamus: inuocando eius fauorem, petendo subsidium nostris calamitatibus leuandis, intercessionem eius ardentius implorando: quódque ipsius animum mirificè in nos propensum reddet, diuinas eius virtutes imitando. *Catholicorum officiũ est, Mariã summis laudibus euehere, &c.*

3 Tertiò complectitur dialogissimum angeli Gabrielis,& virginis Mariꝑ Nam audito nuntio angeli,turbata est Maria à salutatione insolita, *& cogitabat qualis esset ista salutatio*, tam excellẽs,inopinata,& nusquam audita. In quibus verbis rursum commendãtur nobis castissimi & nunquam satis laudati mores virginis benedictæ. Primùm,verecũdia. Nam trepidare(vt Ambrosius inquit) virginum est, & ad omnes viri ingressus pauere, & omnes viri affatus vereri. Solent nanque virgines, quæ verè virgines sunt, semper pauidæ,& nunquam esse securæ,& vt caueant timenda,etiam tuta pertimescere, scientes se in vasis fictilibus thesaurum portare pretiosum,&(vt rectè hoc in loco Bernardus ait)nimis arduum esse,viuere angelicè inter homines,& in terris more cælestium conuersari, & in carne cælibem agere vitam. Duplici ergo nomine turbata est Maria,& quòd videret angelum viri specie ingredientem, & quòd eius insolitam audiret salutationem. Deinde, modestia, quia nihil respondit, sed tacuit, & audiuit. Nam ornat virgines silentium. Nimis loquacula, credula, & curiosula erat Eua, quare locum præbuit diabolo. Maria contrà non temerè credidit,sed cogitauit & expendit apud sese,qualisnam esset ea salutatio. Intelligebat enim salutationem singularem esse, & aliquid continentem mysterij: cæterùm quídnam illud esset,ignorabat. Siluit ergo, nec respondit quicquam: ea re etiam omnibus virginibus atque matronis exemplum præferens prudentiæ singularis, & custodiæ virginitatis accuratissimæ. Prudentia quippe erat, quia cogitabat quanta esset salutatio, spiritu discretionis ruminans quid prætenderet, quò tenderet, & cui esset exhibita. Sciebat etiam prudens virgo, quòd sæpe angelus satanæ transfiguret se in angelum lucis: ideóque vehementer anxia cogitabat qualis esset salutatio. *Dialogismus Gabrielis & Mariæ.* *Verecũdia Mariæ.* *Virgines verecundia decet.* *Modestia Mariæ.* *Virgines ornat silentium.* *Prudentia Mariæ.*

Et quum minima esset in oculis suis, ac laudabiliter

pudo

pudorata, vehementissimè de tanto suo præconio mirabatur: séque laudari ac cunctis præferri mulieribus erubuit atque obstupuit, eò vtique amplius, quò minus tale quid suspicabatur aut sentiebat. Sanctæ enim mentes quantò magis laudibus extolluntur, tantò magis timent, & humilius de se sentiunt, iuxta illud Ecclesiastici 3. Quantò maior es, humilia te in omnibus, &c. Sic Apostolus. 1. Corinth. 15. Non sum dignus vocari apostolus.

Mètes sanctæ quantò magis laudibus extolluntur, tantò magis timent, & humilius de se sentiunt

Sed angelus Mariam consolatur, vt moris est bonorum angelorum, vocans eam ex nomine:

Mos bonorum angelorũ est consolari meticulosas mentes.

Ne timeas (inquit) *Maria, inuenisti gratiã apud Deum.* Quasi diceret, Nuntius Dei sum, non diaboli. de salute generis humani, non perditione (vt serpens) venio tecum deliberaturus. nil est periculi.

Quòd appareo tibi, diuinum mandatum est. quod ago, diuinum negotium est. quod nuntio, diuina legatio est: nihil hîc doli, nihil fallaciæ. non sum qui venio suffurari tibi adamatum thesaurum. non sum homo, sed spiritus. Inuenisti gratiam apud Deum. Præ omnibus aliis te elegit ad negotium, quod omnia alia ipsius miracula excedit. Tu es amica illa singularis, speciosa & vnica columba cælestis sponsi, cuius rex concupiuit speciem. Tu arca noui testamenti, quæ alteram columbam emissura es, ramum oliuæ toti mundo adferentem, (Bernardus) Dei & hominum pacem, mortis destructionem, vitæ reparationem. Hæc est, inquit, gratia quam inuenisti, sed apud Deum. nam apud mũdum gratia fallax, Prouerb 31. Fallax gratia, & vana est pulchritudo. mulier timens Deum, ipsa laudabitur.

Gratia, quã Maria reperit quæsit.

Prodit mox angelus omnia prophetarum oracula, maximè Isaiæ prophetæ, & ait. *Ecce concipies in vtero, & paries filium.* q. d. Haud nescis Maria prædixisse prophetã, futurum vt singularis aliqua & fœlix virgo conceptura pariturâque sit Immanüelem Messiam. Ea ipsa virgo tu es, ideóque tu cõcipies in vtero, non à viro, nam Matt. 1. inuenta est in vtero habens de spiritu sancto: & paries Messiam, verum Deum & hominem, atque saluatorem orbis. Quia enim homo ad Deum nõ valuit peruenire, per te decreuit ad homines descẽdere. Ne igitur timeas, sed bono sis animo, ac gratulare tibi ob tantam gratiam.

Maria illa singularis virgo, de qua vaticinatus est Isaias.

Et

Et vocabis nomē eius Iesum. Luc.2. Matt.1. Non impones dixit: quia Isa. 49. ait, Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei. Quod nomen interpretatur saluator. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Hæc nouitas concipiendi & pariendi prędicta fuit etiam Ierem.31. Nouum faciet dominus super terram: fœmina circundabit virū. Verè nouū. Olim homo fieri voluit Deus (Gen.3.) nunc Deus factus est homo. Olim de viro facta est mulier (Gen.2.) nunc de sola muliere factus est vir. Olim virga floruit sicca & arida (Nu.17.) nūc virgo intacta peperit.

Iesus interpretatur saluator.

Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur, Dan.7. Quāquā ex humili loco, ex humili puella natus, tamen diuinis virtutibus erit maximus, adeò vt posteaquā innotuerit mundo, vocādus sit, non propheta, sed filius altissimi. Nihil enim maius, quàm esse filium omnipotentis Dei, non per adoptionis gratiam, sicut alij, sed per naturam: vt vna in duabus naturis persona esset redemptoris & mediatoris nostri. Et quia vna erat hypostasis, re vera filius altissimi erat filius virginis. Qui ergo perpetuò est magnus Deus, futurus erat magnus homo: & qui iuxta diuinitatē erat filius altissimi, etiā iuxta humanitatē filius altissimi vocandus erat. q.d. angelus: Quis erit magnus, quísve vocabitur filius altissimi? Ille, inquā, quē in vtero cōcipies, quē paries, quem vocabis Iesum. Quando verò talis vocabitur? Non statim à natiuitate, sed aliquantò pòst. Multi enim multis & variis illum vocabunt nominibus, sed postquam in crucē exaltatus fuerit, satanā & peccatū deuicerit, tunc tandē apparebit quis qualísve sit. Hæc vera esse nos Christiani scimus. Cui non notæ sunt voces illæ, Verè hic homo iust⁹ filius dei erat? Et Paulus Philip.2. scribit Christū filiū Dei. Deo Patri cælesti obedientē fuisse vsq; ad mortē: & addit, Propter quod exaltauit illū, & dedit illi nomē quod est super omne nomē.

Maius nihil est, quā omnipotentis Dei esse filium, nō per adoptionis gratiā, sed per naturam.

Filius virginis, re vera etiā est filius altissimi, quia vna hypostasis.

Matt. 27. Marc. 15. Luc. 23.

Et dabit illi domin⁹ Deus sedē David patris eius. Psal.13. Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius nō erit finis.

Michea 4. Daniel 7.

Hæc non sunt intelligēda Iudaicè, hoc est, carnaliter, sed spiritualiter. Quū enim prophetæ dicant messiā in æternum regnaturum, mūdus verò æternus nō sit, facilè

Regnum Christi nō mūdanū, sed spirituale & æternum. appareat Christi regnū nō fore mundanū: quinimo turbis eū volētibus regem facere, aufugit. Ioan. 5. Spirituale itaq; intelligit regnū, quod hîc in electis auspicatur, & in futuro seculo in perpetuū durabit. dedit enim De⁹ Christo suum regnū, non typicum, sed verū: non temporale, sed æternum: non terrenū, sed cœleste. In Isaia legimus cap. 9. Multiplicabitur eius imperium, & pacis eius non erit finis. Super solium Dauid, & super regnū eius sedebit, vt cōfirmet illud & corroboret in iudicio & iustitia amodo & vsque in sempiternū. Dedit enim redēptori sedem Dauid, quando hunc de genere Dauid incarnari disposuit, Ro. 1. vt populū quem Dauid tēporali rexit imperio, ipse gratia spirituali ad æternū proueheret regnum. Colos. 1. Qui eripuit nos, &c. Summa: Angelus suis ad Mariam verbis apertissimè testatur filiū eius fore immanuelem illum regémque æternū domus Iacob. Domus autem Iacob sunt, qui ex Iudæis & gentibus crediderunt, Rom. 9. Nō enim omnes qui ex Israël, hi sunt Israëlitæ: neque qui semen sunt Abrahæ, hi filij: sed qui filij sunt promissionis, æstimantur in semine.

Redēptori quādo sedes Dauid data sit.

Domus Iacob qui sint.

Hæc concio est illustrissima. nam quamuis sit breuis, tamen est efficacissima. Indicat enim Iesum filium Mariæ esse verum Deum & hominē, admirabilem in conceptione, in natiuitate, vita, & morte. Ac præter illa quę de regno eius prædicti prophetæ sunt vaticinati, & alia quàm amplissima reperire est quę Dauid Regem nostrū habiturum affirmant. Dicit enim Psal. 71. illum futurum regem, scilicet iustum. Iudicabit, inquit, pauperes populi, & humiliabit calumniatorē. Multi dominij, cùm ait, Et dominabitur à mari vsque ad mare. Adorandum: Adorabunt eum omnes reges terræ. Liberatorem: Liberabit pauperem à potente. Clementem: Parcet, inquit, pauperi & inopi. Dicit præterea illum futurum regem æternæ vitæ, cùm addit, Et viuet. Qui aurum habebit Arabicum, non quoduis: cùm ait, Et dabitur ei de auro Arabiæ. Quòd timebunt eum inimici eius. cùm ait, Coram illo procident Æthiopes, & inimici eius in terram concident. Tandem æternum, cùm ait: Et permanebit cum sole & ante lunā, in generatione & generationem.

Iesus filius Mariæ verus Deus & homo.

Tituli de messia vaticinati sunt rex, iustus, liberator, clemēs, vita, æternus, &c.

Item tertiò complectitur dialogismum virginis Mariæ

ricis & angeli Gabrielis. Nã consolata paululũ Maria respondet angelo. *Quomodo fiet istud? Quoniam virum non cognosco.* Non dubitat de verbo diuino: non ignorans nihil esse tam arduum, quod nutu non possit Deus. Credit vera esse omnia illa prophetarum oracula & vaticinia quæ frequenter legerat, in quibus contemplandis non parũ temporis insumpserat. Credit iuxta verbũ angeli, se matrem Iesu futuram, sed qualitatem ipsius & modũ inquirit, quem non legerat, qui nec prophetæ reuelatus fuerat. q. d. Credo promissionibus Dei. Scio cælũ & terram transitura, verbũ autem Dei non trãsiturum. Noui quid per Isaiam dictũ sit. Si ergo ego illa sum, per quam Deus velit hunc filiũ mundo exhibere, obsecro te paulò apertius rei futuræ modum declares. Discamus ex Maria, verbis diuinis Ecclesiæ catholicę acquiescere, atque obsequentes nos præstare, vt quæ à Christo nobis sint allata. Verba Christi sunt omnes doctrinæ quas catholica (quæ est Romana) tenet Ecclesia. Si aliqua videãtur obscuriora: Christus qui Ecclesiæ dedit scripturas, idem illi reliquit spiritum sanctum, qui ipsi interpretaretur & doceret omnem veritatem. Ad hanc confugiamus, vt quæ columna & firmamentum sit veritatis. 1. Timoth. 3.

Modusque virgo illæsa virginali pudicitia fieret mater Maria absconditus, nec propheta reuelatus.

Dixit Maria ad angelum. Quomodo fiet istud? quoniam virum non cognosco. id est, voui virginitatẽ: quomodo salua & illæsa mea virginali pudicitia potero esse mater? Vnicè nanque virginitatis amabat curabátque thesaurũ: non signũ rei (vt Zacharias) sed modum (vt diximus) requirens. Nec debet cuiquam hoc mirum videri: siquidem Maria nec sua ætate viderat, nec superioribus legerat aliquid tale quòd virgo aliqua esset, & stante atque illibata virginitate mater esset: non habuerat exemplum tale ab orbe condito.

Angelus respõdit, *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obũbrabit tibi. Ideóque & quod nascetur ex te sanctũ, vocabitur filius Dei.* Quasi dicat, Sicuti illa quæ ex me audisti, diuina sunt & non humana, ita & modus architecti diuinus erit, & nõ humanus. Spiritus sanctus erit architectus, in te perficiet opus dei priusquã sentias. Is qui in tua cõceptione ab omni prauitate te expurgauit, idem te ornabit cumulatissimè cælestibus donis in

Architectus incarnationis Christi Spiritus S.

corpore & anima:atque eius virtute cōcipies. Eſt autem hæc ſumma reſponſionis angelicæ.q.d.non periclitabitur hîc tua virginitas, neque quiſquam virorum te accedet aut continget:ſed Deus ipſe per virtutem ſpiritus ſancti ſui ex te excitabit filiū,ſine virili ſemine te ſpiritus ſanctus fœcūdabit:ideóq; cōcipiens ac pariens,nihil detrimenti ſentiet tua integritas & virginitas:& ſic fœtus tuus ſanctus erit:atque vocabitur ob id, nō Ioſephi aut alterius cuiuſquam viri filius,ſed filius vnius Dei.

Mariæ fœtus ſanctus.

Obſeruatione hîc dignum quod ait,naſci ſanctum ex diua virgine.Hoc enim præter naturam, (quatenus,ſcilicet,corrupta eſt) humani generis fit.Omnes enim in genere naſcimur filij iræ,& (vt Iob ait)immundi de immūdo cōcepti ſemine.Maria verò, ipſa nimirū ſancta & mūda per Dei gratiā,ex ſe ſanctū genuit, nō in peccatis conceptū,ſed mundū & ſanctum illud, per quod omnes electi & mundantur & ſanctificātur, Exod.31.Ego dominus, qui ſanctifico vos.& Heb.13.Propter quod Ieſus,vt ſanctificaret populū per ſuum ſanguinem,extra portam paſſus eſt.Angelus cōfirmat Mariam ſigno & exemplo. *Ecce*,inquit,*Elizabeth cognata tua*. Ecce,id eſt,cōſidera, expēde eius cōditiones:attamē *Concepit filiū in ſenectute ſua. Et hic mēſis eſt ſextus illi quæ vocatur ſterilis:quia non erit impoſsibile apud Deū omne verbū.q.d.* Elizabeth ſemper ſterilis fuit,éſtque iam grandæua inſuper,& tamen cōcepit in effœta ſua ſenectute filium,filij tui præcurſorem,qui & etiámnum viuit ac mouetur in tumido matris vtero.Is igitur qui illam fœcundauit contra naturam, & te contra naturam fœcundare poteſt, imò & certò fœcundabit. Hæc ab angelo dicuntur non ad confirmandam fidem Mariæ,ſed ad augmentum gaudij.

Signis cōſuluit Deus infirmitati Iudaicæ.

Virgo ſanctiſsima erat Iudæa,& Iudæos(ita Deo volente ipſorum infirmitati conſulere) quando aliquod magnum ſacramentum futurum illis prædicebat,ſigno confirmabat,Ita legimus admiranda & tremenda illa ſigna quæ fecit Deus per Moſen & Aaron in liberatione populi ex Ægypto de manu Pharaonis , Exod.8.9.10. &c.Moſes vt confirmaretur in fide, vidit rubum ardentem,& nō exuſtum, Ibid.3.Gedeō vellus rore coopertū in medio areæ ſiccæ,& iterum ſiccū in medio areæ rore perfuſæ,

perfusæ, Iudic. 6. Sic Isaias dicebat Achaz, capit. 7. Pete tibi signum à domino. Sic Iudæi petebant signũ à Christo, Matth. 12. Luc. 11. Cùm populus Israëliticus fuisset huiusmodi signis à Deo assuefactus, virgoque sanctissima in his scripturis tractandis fuisset exercitatissima: voluit illam Deus confirmare signo illo de Elizabeth.

Voluit Angelus ita inferre: Si potuit Deus vuluam Saræ, ob ætatis senium concipiendæ proli ineptam, conceptioni aptã facere: poterit & nunc sua admiranda potentia, inscrutabilique sapientia perficere, vt tu quæ virginitatem voluisti, incontaminata concipias & parias. Esto obediens diuino mãdato: reliqua omnia, teque ipsam ipsius potentiæ ac bonitati committe: quia non est impossibile apud Deum omne verbũ. Quale enim verbum illi impossibile, qui per verbum fecit omnia? Psal. 148. Gen. 1. Nihil enim potest à Deo promitti tam nouũ aut magnũ, quod ipse non queat præstare. Iere. 32. Nunquid mihi difficile erit omne verbum? Vtinã Caluinus atque alij plerique sententiam hanc dei potentiam declarantem, pro sua dignitate expendissent: nunquam eò dementiæ prorupissent, vt contra verba Trinitatis per angelum prolata, affirmarent Christum corpore glorificato post resurrectionem nõ potuisse ianuis clausis ingredi cœnaculum discipulorum: indéque negarẽt verum corpus Christi, quod de virgine fuit natũ, & in cruce passum, sub speciebus panis & vini in sacramẽto subsistere. Qui cùm hoc negant, necesse est eradant particulam illam symboli, qua confitentur Dei omnipotẽtiam, dicentes, Credo in Deum omnipotentem. tollant omnipotentem, & substituant, aliquid potentem. Secundò necessario sequitur, ipsos negare virginitatem Mariæ. Nã si glorificatus & impassibilis non potuit ianuis clausis ad discipulos ingredi, multò minus potuit passibilis nõdúmque glorificatus intemerata virginali matris pudicitia ex sanctissimo eius vtero nasci. Hoc quàm sit impium, quàmque sacrilegum, facilè iudicauerit is quem vel minimus religionis Catholicæ amor afficit. Nos credentes Deum omnipotentem, credimus id quod Angelus, vel ipsa potius sancta Trinitas docuit: Quia non est impossibile apud Deum omne verbum.

Nihil tam nouũ aut magnũ potest à Deo promitti, quod ipse non queat præstare.

Caluini cauillatio.

Confirmata in fide Maria verbis & exẽplis respondit angelo. *Ecce ancilla domini, Fiat mihi secundũ verbũ tuũ.* Laudatur Maria ab humilitate & prudentia in respõso. Mater Dei eligitur, & ancillã se nominat. Nõ mediocris re vera humilitatis insigne, nec oblata tanta gloria obliuisci humilitatẽ. Non magnũ est esse humilem in abiectione, magna prorsus & rara virtus humilitas honorata. Prima mulier audiens, Eritis sicut dij, statim in superbiam elata, contra creatoris imperium manũ extendit ad ligni prohibiti fructũ. Hæc audiẽs se matrẽ filij Dei regnantis in domo Iacob in æternũ, paucis, sed quę summam animi modestiam cum summa fiducia pietatéque coniunctam testarentur, respondit: *Ecce ancilla domini*, cui semel dicata sum, parata ad omne obsequium. *Fiat mihi secundũ verbum tuum*, vt de spiritu sancto cõcipiã.

Maria humilitas.

Magna & rara virtus humilitas honorata.

Simul atque Maria respondit, spiritu sancto repletur & concipit non hominem tantùm, sed Deum, verum filium Dei saluatorem mundi. Et reparauit Maria, quod Eua perdiderat. Discessit quoque angelus à Maria: nimirum cum reuerentia valedicens, peracto negotio rediens ad eum qui miserat, lætum cæli ciuibus referens nuntiũ, ruinam in proximo fore restaurãdam: & accessit Dei filius dominus noster Iesus Christus qui est benedictus in secula seculorum. Concepit virgo sanctissima hominem Deũ factum, & Deũ factum hominem. Vnde fideles rectè eam Dei genitricem & matrem vocamus, cuius intercessione vitam etiam speramus ęternã. Amẽ.

Maria reparauit, quod Eua perdidit.

Maria Theotocos rectè voca tur.

EPILOGVS.

1 *A sancto virginis cum angelo colloquio deus auspicari voluit restituẽdi generis humani negotium, quãdo primũ illud pestiferũ virginis cũ serpẽte colloquiũ, exitij seminariũ inuexerat mũdo. Ad lapsum quippe hominis cõcurrebat angelus malũ suggerẽs, mulier incõsultè suggestioni consentiens, & vir trãsgressionẽ diuini precepti perficiẽs. Sic in reparatione angelus nuntians, virgo consentiens, & Christus perficiens. Bernardus: Redditur fœmina pro fœmina, prudens pro fatua, humilis pro superba, quæ pro ligno mortis, gustum tibi porrigit vitæ: & pro venenoso cibo illo amaritudinis, dulcedinem parit fructus æterni.*

2 *Tota huc tendit Euangelica historia, vt ostendat Mariã illam*

illam Nazarenā Iosephi spōsam, verè esse Halmah, ac Messia matrem: & huius filium Iesum seruatorem nostrum verè Immanuelem messiámque esse, ex Isaiæ vaticinio. In cuius humana natura assumptione tria singularia mirabilia facta narrat Bernardus. Coniuncta sunt, inquit simul Deus & homo mater & virgo. fides, & cor humanum.

3 *Modus quomodo virgo cōceperit filium Dei, describitur, nimirum per fidem. credidit enim, Deo omnia esse possibilia, & angeli verbum Dei verbum esse. Ex hac fide (vt & Sara olim) accepit vim cōcipiendi ex seipsa, citra viri operam, per solum spiritum sanctum. Habemus igitur hîc absolutissimum veræ fidei exemplum, quod imitemur. Quod fiet si iti dem audito verbo Dei credamus ex animo, nos & omnia nostra permittamus Deo, inque eius fidelia obsequia nos totos prabeamus, facientes ipsius voluntatem summa cum fidelitate & humilitate nam sic & ipsi Christum concipiemus, pariemúsque in vitam æternam.*

DE SANCTIS QVORVM FEsta inter pascha & Pentecosten occurrunt, Epistola.

Iam non estis hospites & aduenæ, &c. Finis Epistolæ, In habitaculum Dei in spiritu sancto. *Ephes. 2.*

Pauli mens atque ordo hîc expendendus occurrit. Vt Ephesij magnitudinem beneficiorum Dei, euangelicíque ministerij gratiam probè apud se expēderent: debitáque laude celebrarent: narrat eis Paulus, sicut in prioribus, sic in hisce quoque verbis, primò quales antè fuerint, nempe, hospites siue peregrini, quos superiùs hospites tabularū promissionis dixerat. Porrò peregrinitas illa cernebatur tū, ac etiāmnū cernitur in incredulis. Partim in nomine seu professione, qua omnino variabant à peculio populóque Dei. Partim in notitia, quòd nec scirent, neque scire cuperent quæ ad sanctæ vrbis ciues pertinent, vt est notio capitis siue magistratus. Nam essentiam dei neque vnam neque tres personas continentem norant. Voluntatem Dei quantum ad Ecclesiæ seu præsentem seu futuram gubernationem planè ignorabant. Et quātùm ad mundi gubernationem aut similiter ignorabāt,

Ephesij quales ante fidē fuerint.

Ephesij quotuplici ratione peregrini.

aut si norant, tamen dubitanter aut corruptè no[illegible]. Item vt est notio legum seu sacrarum literarum, quarum nullus inter eos erat vsus, vt est notio præsidiorum ac munitionum quibus Dei filius atque angeli eius nos pios tegunt, quarum nulla fuit inter eos cura. Vt est notio opum, id est, gratiæ, adoptionis, ac ęternæ vitę, quos thesauros illi prorsus nesciebant. Vtque postremò est notio fœderum quę inter nos & Deum sunt per Christi sanguinem facta atque obsignata, quorum illi erant inscij, & quę inter nos & fratres sunt per Christi inter nos communionem spiritúmque instituta, quorum æquè erat tum ignari.

Partim peregrinitas illa cernebatur in affectu, quòd amore nunquam vero: puro, firmo, ceu fideles solēt, neque inter se nec cum Dei ciuibus cohęrebant.

Partim in habitu siue moribus. Nam si res vel prosperas vel aduersas spectes, nunquam inter eos fuit talis gratitudo ac modestia, item inuocatio tolerantiáque, sicut in electis solet. Si officia studiáq; spectes, nulla erat ibi talis vel mortificatio vel sanctificatio.

Ephesij inquilini siue incolæ. Dicit pręterea quòd fuerint inquilini siue incolę, quos superiùs alienos à Republ. Israëlis dixerat. Cernebatur autem iste inquilinatus partim in iure, quod in cælestibus bonis nullum, in terrenis nullum nisi mutuatum penes ipsos erat. Nam & terra propriè est fidelium, & fidelium caussa tolerātur illi in pręsenti vita. Partim cernebatur in societate quam cum sanctis tantùm obtinebant ratione onerum, sicut inquilini simul pugnāt, sed non regunt. Porro onera illa sunt calamitates quibus æquè tum affligebantur vt electi. Nam & mundus ipse se cupiditate & mutua insectatione torquet. Satan omnium tum piorum tum & impiorum malis gaudet: Deus semper suæ iustitiæ documenta edit, non autem ratione honorum Nam nec Deo grati erant, neque Dei grata organa, neque Ecclesiæ membra, aut consortes ministerij. Et talis quidem etiámnum est conditio quorumcunque Ethnicorum,

2 Secundò narrat Apostolus Ephesiis quales pòst in Christo esse cœperint: quod & nostri caussa obseruemus. Nam & nos in eum statum euecti sumus. Ephesio-

Ephesij rum

quales facti sint post acceptam fidem.

rum igitur & fidelium quorumcunque ſtatum,quem per Euangelij apprehenſionem conſequuntur, notat diuus Paulus triplici hac figura, quòd facti ſint ciues ſancto-rum:domeſtici Dei:& lapides ſtructuræ Dei,id eſt,mem-bra Eccleſiæ Dei. nam Eccleſia dicitur ciuitas Dei, Eſa. 60.Hierem.33.dicitur domus Dei 1.Timoth.3.Heb.3.di-citur & templum Dei.1.Corinth.3.Porrò hiſce verbis in-eſt incremētum. Magnū beneficiū eſt donari peregrinū, exulem, hoſtem,ciuitate,& ſanctorum quidem ciuitate:

Eccleſia ciuitas, domus & tēplū Dei eſt.

In qua hæc cernuntur:

Ordines ciuitatis Dei inuiſibiles et viſibiles.

Ordines omniū decentiſsimi, vt ſunt inuiſibiles præ-ſidentis Chriſti moderantis ſpiritus aſcendentium de-ſcendentiúmque angelorum,& viſibilis docentium pro-phetarum, apoſtolorum,paſtorum, auditorum confiten-tium,inuocantium,celebrantium.

Leges.

In qua etiam cernuntur leges credendarum atque agendarum rerum in ſcripturis exactiſsimæ.

Immunitates.

Immunitates contra legem, mortem, ſatanam am-pliſsimæ.

Conuētus.

Conuentus verbi precum, ſacramentorum honeſtiſ-ſimi atque vtiliſsimi.

Cōmercia.

Commercia charitatis iucundiſsima.

Mœnia.

Mœnia & præſidia contra omnes hoſtes validiſsima.

Quæ & hinc amplificantur,quòd & iſtius ciuitatis con ſtitutio maximo cōſtitit,nempe,Chriſti ſanguine: quòd aſſecutio eſt facillima,vt quę omnibus ſit expoſita,atque vera fide impetretur. Quòd & inhabitatio eſt perpetua, quam ne moriens quidem deſerat,ſed commutet ſolùm, migrans,nempe,in beatiorem vrbis locum. At obſerua ſimul quòd ſanctorum ciuitas dicitur.neque enim quic-quam fert pollutū, vt nec caſtra Iſraëlis, Apoc.21.& 22.

Eccleſia ſanctorum ciuitas.

Maius verò beneficium eſt, in familiā quoque recipi, vbi eſt arctior communitas, maior notitia, diligentior cura,amplior communicatio. Atque eò quidem nos re-cipimur qui re vera prius fugitiui,prodigi,ſcelerati,imò iræ filij fueramus. Et recipimur vt cæleſti potiamur men ſa,victu,aſpectu,colloquio,fide,cōſuetudine,facultatum omnium iure ac quiete,idque Deo patre,Chriſto fratre, angelis ſeruis, ſanctis familiaribus. Sed & hîc obſerua quòd domeſtici Dei non honoris tantùm vel vtilitatis,

ſed obedientiæ quoque cauſſa appellamur. Deum igitur vereamur, Deo laboremus & negotiemur.

Beneficiũ maximum eſt habitaculum Dei fieri. Maximum autem beneficium eſt, & habitaculum Dei fieri, in quo ipſe Deus gratia & omnigenis ſuis donis reſideat. Nemo autem fit eiuſmodi templum Dei, niſi pars & magni templi ſit, de quo Apoſtolus hîc & poſtea 4. cap. loquitur, in quo breuiter hæc cernuntur.

Eccleſia fundamentum imũ, angelus, apex & ſupremũ caput, Chriſtus. Fundamentum imum: angulus ſiue nexus circunquaque vniuerſi ædificij. item apex & ſupremum caput, ſolus dominus noſter Chriſtus.

Architecti. Architecti: Summus dici poteſt Spiritus ſanctus, quẽ Eccleſia ſolùm pro magiſtro ſummo habet. Nec diuerſum eſt, quòd Chriſtus ſe magiſtrum ſolùm vocat. Medici ac συνεργοὶ ſunt Prophetæ, Apoſtoli, Paſtores, & miniſtri omnes, quorum opera ſpiritus ſanctus vtitur.

Materia ex qua. Materia ex qua ædificium fit, ſunt lapides ſeu credentes omnes, qui de petra Petri fiunt, ſolidiq; ſoli manent, cæteri vt in limo hærent, & arenæ innituntur, ſic & ipſi nihil ſunt quàm limus, quàm arena, puluis, pluma.

Materia per quam. Materia per quam ædificium fit, eſt verbum quod ab aliis rectius atque purius, à nonnullis peius & impurius adhibetur. Item ſacramenta, quæ iam melius, iam corruptius applicantur. Quoad probè vſurpantur, faciunt ad ſtructuram: quoad ſecus, igni tandem quaſi tempeſtate diruuntur. 1. Corinth. 3.

Opera. Opera quæ inſumitur in ſecando ſiue poliendo, eſt prædicatio pœnitentiæ, qua ad baſin ſiue Chriſtum homines adducuntur. Opera verò quæ inſumitur in collocando ſiue extruendo, eſt prædicatio reconciliationis, qua vt perdita ouis humeris, ita ipſi baſi ſuæ Chriſto imponuntur.

Forma. Forma collocationis, ſi ſpectemus baſin, eſt cuiuſque fides qua incumbit Chriſto. Surgens ædificium eſt conformitas noſtræ fidei, qua cum omnibus ſanctis qui nos præceſſerunt, maximè verò cum prophetis & apoſtolis (qui non operarij tantùm, ſed & pars ſunt ædificij) conſentimus. *Situs.* Propriiſsimus noſter ſitus, eſt cuiuſque ſingularis labor & vocatio, qua pro fidei ac donationis Dei modo ſtationem ſuam ſeruat atque obit. Forma ſymmetriæ, hoc eſt, commenſurationis, partim eſt & exæquatio

quatio & consensio fidei & amoris, partim splendor inde proficiscens innocentiæ seu bonorum operum.

Finis. Finis quo ad exædificationem nullus erit ante extremum diem. Semper enim surgit ædificium quoad prorsus absoluatur: quo momento simul aderunt & extremus dies, & æterna gloria. Finis verò quo ad vsum, est inhabitatio Dei, qui in tali templo residere, & complere donis vniuersam suam domum ceu in festiuissima Pentecoste cupit. Contra illud ædificium frustra parant suam turrim Babyloniam, frustra struunt aduersarij. Portæ inferi non prævalebunt aduersus illud, Matth. 16.

Turris Babylonia frustra paratur contra Dei templum.

DOCTRINA.

Contemplemur igitur etiam nos in eo speculo, vetérémque sortem cum donata conferamus, vt illius deploratione in huius prædicationē accēdamur, & hîc vt ciues sanctorum, domestici & templum Dei credamus & viuamus, quoad plenè in altera vita honores consequamur.

EPILOGVS.

1 *Apostolus proponit bona per Christū (ipsissimum fundamentum apostolorū ac prophetarum) nobis Gentibus communicata & parta: quæ nempe sunt, quòd nos qui olim eramus hospites & aduenæ, hoc est, à gratia ac salute alieni exclusíq;, iam sumus conciues sanctorū & domestici Dei per Christum facti, hoc est, vocati, reconciliati & saluati.*

2 *Lapis angularis & fundamentū primariū Christus, qui nos superstruxit super fundamētū apostolorū ac prophetarū, hoc est super semetipsum, à prophetis prædictū & apostolis prædicatum: quo omnes sancti vnicè nituntur, & in quo omnium spes recūbit. Is, inquā, superstruxit nos super semetipsū, hoc est, infirmitates, iniquitatésq; nostras portauit & dependit, suorúmq; meritorū nos per fidē ac sacramenta fecit participes, Isa. 53. 1. Pet. 2. Tit. 3. Est igitur, vnde gratias ei agamus perpetes, est quoq; vnde ex animo exultemus & lætemur semper.*

3 *Finis in quem tantis bonis nos Christus cumulauit, est, vt tanquam lapides viui illi superstructi, succrescamus in ædificium spirituale, hoc est in templum sanctum domini. Sumus igitur & nos in finem hunc Christo superstructi, vt per inhabitantem in nobis spiritum sanctū, templum ac domicilium Dei simus, hoc est, corpora & corda nostra ipsi sanctificemus, ipsúmq; in nobis per fidē & charitatē habeamus habitantē.*

IN

IN FERIIS IISDEM
Epiſtola altera.

Prouer.10. & Eccleſiaſtici 44.

Benedictio domini ſuper caput iuſti, &c. Finis Epiſtolæ: Et induit eum dominus coronam gloriæ.

N præſenti Epiſtola tria occurrunt diligenter obſeruanda. Primò oſtendit Sapiens cuique noſtrum benedictionẽ eſſe neceſſariam ad ſalutem, cùm dicit, *Benedictio Domini ſuper caput iuſti.* Hæc domini benedictio quoſdam ditat bonis temporalibus, quoſdam verò ſpiritualibus. Siquidem benedictio domini diuites facit. ditauit enim bonis temporalibus Laban apud quem Iacob ſeruiuit 14. annos. dicebat enim illi Iacob, Antequàm venirem ad te, parum habuiſti, & ecce diues effectus es, benedixítque tibi Deus ad introitum meum, Geneſ.31. Et hęc eſt benedictio à ſiniſtris: in ſiniſtra enim illius diuitiæ & gloria. Sed quid profuit nobis ſuperbia, inquiunt, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Tranſierunt omnia ſicut vmbra, Sap.5. Piſcantes ad hanc ſiniſtram, caſſo labore ſpe ſua perſæpe fruſtrantur, Ioan.21. vnde & ardenti diuiti in inferno dicitur: Recordare fili, quia recepiſti bona in vita tua, &c. Luc.16. Benedictio tamen iſta plerunque cedit his quos mundus vbique cæteris præfert ad dextram. Sed quia futurum eſt, (nimirum ſic diſponente Deo) quòd primi nouiſsimi, & nouiſsimi primi erunt, cancellatis quodammodo manibus, minori Deus dextra, maiori verò ſiniſtra benedicit. Aperit quippe manum ſuam, & implet omne animal benedictione, Pſal.144. Diligit enim omnia, & nihil odit eorum quæ ipſe fecit, Sap.11. ideóque & iumẽtis dat eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Paſcit & potat ingratos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos, Matth.5. Iſtis ergo à ſiniſtris benedicit, quemadmodũ & patriarcham Iacob feciſſe legimus. Is enim interpellatus à Ioſeph filio ſuo, vt ſuis filiis Manaſſe, videlicet, maiori à dextris conſtituto, & Ephraïm minori à ſiniſtris, priuſquam ipſe moreretur benediceret: cancellatis brachiis maiori filio ſiniſtra, minori autem dextera benedixit, Gen.49.

Benedictio à ſiniſtra.

Quoſdam

Quosdam verò Dei benedictio, bonis ditat spiritualibus. Sunt enim, vt ait Sap. Eccles. 44. homines diuites in virtute, quos pretiosis Deus diuitiis locupletat, vt requiescat super eos (vt Isaias ait cap. 11.) spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & repleat eos spiritus timoris domini. Et hæc est benedictio à dextris Dei, apud quam longitudo dierum consistit, Prouerb. 3.

Benedictio Domini à dextra.

Siquidem hæc dona pretiosæ & veræ diuitiæ sunt. Opes autem huius seculi diuitiæ non sunt, quæ nostræ mentis inopiam non depellunt. Nec nostræ sunt quæ nobiscum remanere non possunt. Ergo veræ diuitiæ non sunt opes, sed virtutes. Huiuscemodi benedictionem, nequaquam Testamenti veteris legislator Moses dare potuit, sed summo duntaxat legislatori Christo, id muneris seruabatur. Quod Propheta præuidens ait Psal. 83. Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion. Hæc est benedictio Ephraïm minoris, videlicet, & ad sinistrã collocati, cui tamen per manuum cancellationem benedictio potior à dextra cessit: humilibus enim dat gratiam qui superbis resistit, 1. Petr. 5. Et mysteria sua quæ à sapientibus & prudentibus abscondit, paruulis reuelat cælestis Pater, Matth. 11.

2 Secundò ostendit sapiens Sirachus quòd hæc benedictio duo confert, hæreditatem, scilicet, & gratiam. Vnde consequenter de primo subdit: *Ideò dedit illi dominus hæreditatem, & diuisit ei partem in tribubus duodecim.* Si hæc ad beatum Apostolum N. referas, vtique palàm est Dei benedictionem abundè collatam ei fuisse, per quam & cælestem hæreditatem, & in sacro electorum Apostolorum numero duodenario consecutus est partem & Apostolicam dignitatem. Cui etiam non mediocrem mundi partem in sortem prædicationis Deus ipse diuisit, hoc pulchrè deducente Apostolo, Roman. 10. ex Psalm. 18.

Verùm si id quod dictum est, de quouis iusto accipias, tunc aduertendum est, quemadmodum per diuinam benedictionem, hæreditatem & gratiam ipse consequatur. Vnde notandum est, quòd sicut hæreditatis

Hereditatu cõsequutionẽ quid præcedat. consecutionem præcedit benedictio, ita etiam benedictionem præcedit palpatio: vt per eam innotescat num filius sit, & dignus benedictione & hæreditate, necne. Isaac patriarcha filium suum benedictione consecraturus: accede, inquit, huc primùm vt tangam te fili mi, & probem vtrùm tu sis filius meus Esau, an non, Genes. 27. Tactus iste per aduersitatum & tribulationum immissionem correctionis paternæ censura est. Corripies me, inquit Ezechias, & viuificabis me. in talibus enim vita spiritus mei. Isa. 38. Et Iob 5. Increpationem domini ne reprobes, quia ipse vulnerat & medetur, percutit & manus eius sanabunt. Hinc etiam per *Tribulatio vtilis.* Salomonem dicitur Prouerb. 3. Disciplinam domini ne abiicias fili mi, nec deficias cùm ab eo corriperis. Quem enim diligit dominus corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. Quam sententiam sequutus Apostolus Hebr. 12. scribens ait, Fili mi noli negligere disciplinam domini, neque fatigeris dum ab eo argueris. Quem enim diligit dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseuerate, tanquam filiis vobis offert se Deus. Quis enim filius, quem nõ corripit pater? Quòd si extra disciplinam estis, adulteri & no filij estis. Quisquis ergo exceptus est à participatione flagellorum, exceptus est etiam à numero filiorum. Quisquis etiam huius patris attrectationem seu palpationem hanc sustinere rebellione superba recusat, nec agnoscetur pro filio, nec cælestem vllatenus consequetur hęreditatem, Salomone hoc attestante cùm ait Prouerb. 1. Eo quòd exosam habuerunt disciplinam, & timorem domini non susceperunt, inuocabunt dominum, & non exaudiet eos, mane consurgent, & non inuenient eum. Quibus etiam per Ezechielem cap. 16. à domino dicitur, Recessit zelus meus à te, iam non irascar tibi.

Quòd autem per hanc benedictionem, non modò æterni Patris hæreditatem, sed etiã apud omnes vbique gratiam consequamur ostendit consequenter dicens: ***Et inuenit gratiã in conspectu omnis carnis.*** Quod duobus modis potest exponi. Primò sic, Dei munere gratus acceptúsq; extitit vniuersis, iuxta ꝙ per Salomonẽ dicitur Prou 16.

Cùm placuerint vię hominis Deo, inimicos quoque eius conuertet ad pacem. Deinde hoc modo poteſt exponi: *Inuenit gratiam in conſpectu omnis carnis*, id eſt, palam eſt omni carni, quòd inuenit gratiã apud Deum, iuxta quod ex perſona damnatorum de iuſtis loquentium ſcriptum eſt Sap. 5. Ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt.

Porrò non ſolùm diuinæ benedictionis effectus eſt hæreditatis adeptio & gratiæ conſecutio, ſed inſuper, etiam magnificatio & glorificatio, de quo ſubditur. *Magnificauit eum in timore inimicorum, & in verbis ſuis monſtra placauit. Glorificauit eum in conſpectu regum, & oſtendit illi gloriam ſuam, Eccleſiaſtici* 45. Profectò magnus eſt cui ſuccumbunt inimici, prę ſertim inuiſibiles, & nihilominus viſibiles, ſcilicet, homines maligni. Tam enim dæmones ipſi, quàm mali homines, iuſtorum timent & verentur ſanctitatem. Porrò monſtra quæ verbis ſuis iuſti placant ſeu perdomant, vel ipſas brutales carnis concupiſcentias accipere poſſumus, vel alia quæcunque indomiti vitia animi, quæ ſancti rationis imperio frænant ſubiiciúntque: vel certè prauos homines & impios, quos ſancti doctrina & animi manſuetudine, plerunque perdomitos ad rectos mores perducunt. *Magnus in veritate quis ſit.*

Deniq; diuinæ benedictionis effectus eſt glorificatio. *Glorificauit eum in conſpectu regum.* Nimirum reges ſunt, qui acceperunt regnum decoris, & diadema ſpeciei de manu domini: ſed & regum nomine non immeritò cenſentur, qui carnis appetitui, & inferioribus animæ viribus, rationis imperio principantur, quibus dicitur, Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. In horum ergo conſpectu regum, iuſtos ſuos Deus glorificat, cùm illos ſimiles facit in gloria ſanctorum: laus enim erit vnicuique à Deo. 1. Cor. 4. laus vtique à laudatore magno, vnde & ambienda vehementer. *Reges moraliter qui ſint.*

Poſſumus etiam regum nomine huius ſeculi mortales principes intelligere, coram quibus ſanctos ſuos plerunque Deus vſqueadeo glorificat, vt veſtigia pedum ipſorum oſculari ſe exultent, & ſacras eorum reliquias vel magnificis extructis templis, vel margaritis aut auro argentóque contendant honorare. Qui etiam ſanctorum gloriam *Sancti regibus ſeculi ſunt maiores.*

gloriam longè ſuis præferre ſceptris & ſedibus non dubitant. Et verè glorioſi & à Deo glorificati ſunt, quorum longè latéque, cum illuſtri laude clara notitia eſt. Venerandum quippe ſeculo nomen & meritis & morte pretioſa ſibi comparauerunt. Proinde quis non glorioſos confiteatur eos qui vident Deum, & quibus oſtendit gloriam ſuam? Ex quorum perſona Apoſt. ait. 2. Corinth. 3. Nos autem reuelata facie gloriam domini ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem tanquam à domini ſpiritu. Nam cum videbimus eum ſicuti eſt, inquit B. Ioannes 1. cano. 3. cap. Scimus quia ſimiles ei erimus. Nec mirum, cùm iam nunc beati ſic Deo ſint inhabitante pleni, & ita in Dei ſimilitudinem transformati, vt à ſe defeciſſe & in eum, quo ineffabiliter fruuntur tranſiſſe putentur, quemadmodum ferrum totaliter ignitum in naturam ignis, & aquæ gutta mero infuſa in illius ſpeciem & naturam tranſiſſe omnino videntur, & à ſeſe ac ſua ſpecie defeciſſe.

3 Tertiò hîc notanda occurrit conueniens ad ſalutem in homine diſpoſitio, cùm dicitur: *In fide et lenitate ipſius ſanctum fecit illum, &c.* Non enim ſufficit homini ad ſalutem diuina præuentio, quòd videlicet Deus hominem iuſtificandum præuenit in benedictionibus dulcedinis, niſi etiam & ipſe cooperetur. Vnde per Salomonem dicitur, Prouerb. 17. Hominis eſt animum præparare, & domini gubernare linguam. Et poſt pauca: Cor hominis diſponit viam ſuam, ſed domini eſt dirigere greſſus eius. Debet autem homo à Deo ſanctificandus animum præparare per hoc præſertim, quòd Deo perfectè ſubiicitur, tam quo ad intellectum, quàm quo ad affectum. quòd vtique per hæc duo fit, quæ ſunt fides & lenitas. Fides enim Deo ſubiicit intellectum, lenitas autem voluntatem ſeu affectum. Accipitur autem hoc loco lenitas pro manſuetudine, ſeu animi tractabilitate. Hinc enim per ſapientem dictum eſt, Eccleſiaſtici 11. Beneplacitum eſt Deo fides & manſuetudo. Siquidem per hæc duo animum ſuum homo præparat, ac ſeſe totum ſubiectum reddit Deo, vt in ipſo ſecundum arbitrium ſuæ bonitatis operetur. Contrà verò & ſine fide

Per duo diſponitur homo ad ſalutem.

fide impoſsibile eſt placere Deo,& his,qui manſueſcere recuſantes obdurauere corda: Deus in ira ſua iurauit, quòd non intrabunt in requiem ſuam,Hebr.11.Pſal.94. Exẽplo eſt tam angelorum ruina quàm prothoplaſtorum. Qui quoniam per obedientiam manſueſcere & ſe Deo ſubiicere noluerunt, in perditionem delapſi ſunt.Hinc etiam in Euãgelio veritas loquitur,d. Math. 7. Nom omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cælorum, &c. Quod etiam ratione aſtruitur.Cùm enim æterna beatitudo maius bonum ſit eo, quod vel ſenſu corporeo cognoſci,vel humana poſsit ratione comprehendi (dicente Apoſtolo 1.Corinth.2. Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quod preparauit Deus his qui diligunt illum) idcirco niſi ſe homo ſubiiciat quoad intellectum credendo aſſertioni diuinæ de his rebus, quæ non valet intellectu comprehendere,ad bonum illud pertingere non meretur.fides enim eſt de his quæ rationem humanam excedunt. Vnde cùm interrogaretur à diſcipulis ſuis Dominus quis poſſet ſaluus fieri, reſpondit, Apud homines impoſsibile eſt,omnia autem poſsibilia ſunt Deo,Matth.19. Et alio loco cuidam ait: *Si credis, omnia poſsibilia ſunt credenti*, Marc.9.

Conſequenter ponit ſapiens profectum virtuoſum hominis ſancti & ſaluandi per Dei gratiam,cûm ſubdit: *Et elegit eum ex omni carne.* Illa videlicet carne, de qua ipſe ait,Gen.6.Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternũ,quia caro eſt.Ideò elegit eum ex omni carne,ne periret ipſe cum omni carne.Omnis quippe caro fœnum,& omnis gloria eius quaſi flos fœni, Iſa.40.Fœnum autem hodie eſt,& cras in clibanum mittitur,Mat. 6.Hoc eſt,in gehennæ incendium.Hoc eſt fœnum tectorum in alto vanitatis naſcens,in arido figẽs radices, quod priuſquam per mortem euellatur, per defectum gratiæ cæleſtis exaruit,Pſal. *Ex omni carne à Deo eligi.*

Elegit etiam eum ex omni carne,id eſt,ex contagioſa carnalium hominum ſocietate,ne & ipſe ſimul vnà cum ipſis periret,ſicut & ad Loth in Sodomis habitantem ab angelis dictum eſt, Egredere, ne & tu pereas

In scelere ciuitatis huius Gen.19. Ab omni denique rerum mūdanarum & carnalium voluptatum amore peruerso, Deus iustum & sanctum suum exemit & elegit: quemadmodum egregij fructus planta in deserto nata eligitur, atque horto concluso plantatur. Ita elegi, inquit, vos, & posui vos vt eatis & fructū afferatis, & fructus vester maneat, Ioann.15. Nisi enim ab inconcessa carnis voluptate segregentur, sancti spiritus habitaculum effici nequaquam possunt. Scriptum quippe est, Sap.1. In maleuolam animam non introibit spiritus sapientiæ, nec habitabit in corpore subdito peccatis: Sequitur:

Et dedit illi cor ad præcepta, & legem vitæ & disciplinæ

Augustinus. Dedit illi cor, hoc est, inclinationē ad ea quę bona & recta sunt, donū hoc à deo petiit, qui ait: Inclina cor meū deus in testimonia tua, Psal. Et alius quidam vir sanctus precatus est dicens, da domine quod iubes, & iube quod vis. Et dominus ipse per prophetam Ezechiel.26. Auferam, inquit, cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneū, & faciam vt in præceptis meis ambuletis & operemini. Siquidem cor regis in manu domini, quocunque voluerit inclinabit illud, Prouer.21. Lex autem vitæ, doctrina Christi est, sicut ipse ait, Ioann.6. Verba quæ ego loquutus sum vobis, spiritus, & vita sunt. Et rursum, Ioann.5. Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij dei, & qui audierint viuent. Vnde quoque Petrus ad Christum loquens ait: Domine verba vitæ ęternæ habes, & quò ibimus? Ioan.6. Et rursus per sapientem, Prouerb.13. dicitur: Lex domini fons vitę, vt declinet à ruina mortis.

Lex vitæ quæ sit.

Porrò quoniam plerique pigrorum animalium more stimulis & virgis agi quodammodo debent, idcirco ad legem vitæ, etiam lex disciplinæ superadditur. Quibusdam enim sola vexatio dat intellectum, erudiet illum, inquit, in iudicio, deus suus docebit illum, Isa.28. Vnde etiam per Ieremiam dominus loquitur cap.6. dicēs, erudire Ierusalem, ne fortè recedat anima mea à te, ne fortè ponam te desertam. Et iterū, Per omne flagellum, inquit, erudieris. Et rursus ca.32. de his qui nec per disciplinam resipiscunt ait, verterunt ad me terga, & nō

Lex disciplinæ.

facies

facies suas cùm docerem eos & erudirem diluculò, & nollent audire vt acciperent disciplinam. Sed quid eis cōminetur sermo diuinus aduerte. Ait enim Leuit.26. Quòd si nolueritis recipere disciplinam, sed ambulaueritis ex aduerso mihi, ego quoque contrà aduersus vos incedam, & percutiam vos septies propter peccata vestra, inducámque super vos gladium vltorem fœderis mei. Itaque prout.s.suadet apostolus, in disciplina perseuerate, tanquam filiis vobis offert se deus, Hebr.12. Omnis enim disciplina & si in presenti quidem videatur nō esse gaudij, sed mœroris: Postea tamen fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ. Igitur nō irę dei, sed misericordiæ est iudicium, aberrantes à recto, disciplinæ flagello in viam dei reuocare. Vnde & confitentes iustos dixisse legimus.2.Machab.7. Non sinere peccatoribus ex sentētia agere, sed statim iustā vltionē adhibere, magni diuini beneficij indiciū hoc esse.

Proinde quia magnus est cui deus dat cor ad præcepta, & quem per legem vitæ & disciplinæ gubernat, rectè subiūgitur: *Et excelsum fecit illum*, Hinc enim ait vir secundum cor dei, quem disciplina domini correxit in finem. Perfecit pedes meos tanquam ceruorum, & super excelsa statuens me. Et rursus per Isaiam dicitur cap.33. Qui ambulat in iustitiis, & loquitur veritatem: qui proiicit auaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere: qui obturat aures suas ne audiat sanguinē, & claudit oculos suos, ne videat malum, iste in excelsis habitauit, munimenta saxorum sublimitas eius, panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt, regem in decore videbit oculi eius cernent terram de longe, &c. Sequitur, *Statuit illi testamentum æternum*. Hoc est testamentū pacis quod morte sua nobis dominus confirmauit: pacem meam, inquiens, do vobis, Ioann.14. Et alibi ait: Testamentum meum fidele ipsi. Testamentum hoc disposuit electis suis. Longe tamen est testamentum hoc à quibusdam: Sed is cuius cor & voluntas recta est cum domino vt ambulet in lege eius, veram habet pacem, non modò cum domino deo, sed etiam cum proximo, & cū semetipso, iuxta quod ait propheta, Pax multa diligentibus legem tuam. Sequitur.

Magnus efficitur qui legi vitæ & disciplinæ acquiescit.

Testamentum pacis.

Et circumcinxit eum zona iustitiæ. Iustitia nō incōgruè zona appellatur. Nā, sicut se zona præcingit, vel qui vult operari, vel qui ambulare, vel qui pugnare debet, ita nimirum iustitiæ virtus necessaria est meritoriè operanti, spiritualiter proficienti, & quasi ad repromissam viuentium terram proficiscenti, & contra hostem antiquum, & cunctas huius mundi & carnis illecebras viriliter decertanti. Iustitia indutus sum, inquit vir sanctus, & vestiui me sicut vestimento. Iob 29. Porrò de homine iniusto & iniquo quid sermo diuinus pronuntiet animaduerte. *Induit*, inquit, *maledictionē, sicut vestimentū, & intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleum in ossibus eius.* Psal. Fiat ei sicut vestimētum, quo operitur, & sicut zona qua semper præcingitur. *Sequitur: Et induit eum Dominus coronam gloriæ.* De hac corona per Isaiam, 29. dicitur, Erit dominus exercituū corona gloriæ, & sertum exultationis residuo populi sui. Et rursum in persona redemptoris nostri de seipso loquentis idem propheta ait: Spiritus Domini super me, eo quòd vnxerit me, Ad annuntiandum mansuetis misit me, &c. Currūt amatores huius seculi & certant vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem, inquit Apostolus, incorruptam. 1. Corinth. 9. De hoc B. Petrus ait. 1. cap. 5. Cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcessibilē gloriæ coronam. Sed ad hanc coronam non nisi per labores, tētationes, & certamina peruenitur, sicut B. Iacobus ait cap. 1. Beatus vir qui suffert tentationem, quoniā cùm probatus fuerit, accipiet coronā vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se, & perseuerantibus in dilectione vsque ad mortem, iuxta quod vnumquemque dominus admonet, dicens Apo. 2. Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Si regni alicuius terreni & corruptibilis corona proponeretur labore & humana industria promerenda, quanti se certatim ingererent, huius coronæ lucrifaciendæ gratia nullum laborem non subeuntes, nulla pericula formidantes. Rursus si mille aut eò amplius annorum vita mortalibus in hoc mundo quantumuis magnis laboribus obtinenda proponeretur, quàm multi hanc desiderarent, quantóque pretio non segniter eandem si fieri pos

Ad tria præcinctū esse oportet.

Corona vitæ qualiter obtinetur.

Similia.

ri posset emerent, quam tamen variis aduersitatum casibus plenam, & innumeris respersam amaritudinibus, tediis, & ærumnis esse constat: Quantò igitur maiori studio ad illam coronam,& regnum illud sine fine beatum, cunctis est credentibus properandum? Non sunt enim condignæ passiones huius temporis, ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis,Rom.8.

EPILOGVS.

1 *Laus virorum sanctorum depingitur qua Deus gratuitis eos preuenit benedictionibus,nec non bonis ditat spiritualibus,iuxta illud Prouerb.10. Benedictio domini diuites facit.*

2 *Benedictionis diuinæ effectus est non solùm hæreditatis adeptio & cõsequutio gratiæ,sed insuper etiam magnificatio & glorificatio,Rom.8.*

3 *Quicquid nos tum ad virtutis perseuerantiam tum perennis gloriæ secutam fælicitatẽ promouet, potissimùm Dei gratiæ attribuendum est. Nam gratiam & gloriam dabit dominus,ait Psal.*

IN IISDEM FERIIS SANCTORVM
Euangelium.

In illo tempore. Dixit Iesus discipulis suis. *Ioan.15.* *Ego sum vitis vera,&c.Finis Euangelij:Et gaudium vestrum impleatur.*

N hoc Euangelio depingit Christus Ecclesiam: & ostendit tria: Primò, quis sit vinitor, siue agricola, nempe, Deus pater. Sicut enim agricola de agris suis solicitus est, & vinitor vineam suam semper habet in memoria, siue dormiat, siue vigilet,quanquam aliquando extrinsecus videatur(præsertim in hyeme) planè nullam curã vineæ habere,non tamen eius obliuiscitur:sic pater cælestis etsi aliquando dissimulet se vineam suã respicere hoc est electos.nũquam tamẽ ipsos relinquit,aut eorum obliuiscitur,nunquam non pro ipsis solicitus est, atque adeò tunc maximè curat,quum minimè videtur curare. Hinc in Isaia 54.dicit, Ad punctum in modicó reliqui te,& in miserationibus magnis colligam te.Sẽper enim respicit & curat vehemẽter suos.Non tantùm eos creat,

Agricola siue vinitor Deus pater.

Semper respicit & curat vehemẽter suos Deus.

verùm etiam pascit, nutrit, gubernat, atque ad ætatem adultam deducit. Testatur hoc iterum scriptura. nam quotidie orantes dicimus diuina institutione formati, Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum, &c. In qua oratione fatemur edocti à fratre nostro Christo, Deum patrem nostri curam gerere, eúmque esse, qui omnia quæ ad victum & amictum, quæ ad corpus & animam pertinẽt, nobis conferat. Hos etiam docet illud Isaiæ 49. Nunquid obliuisci potest mater infantem suum, vt non misereatur filij vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen nõ obliuiscar tui, &c. Ecce in manibus meis descripsi te, &c.

Vitis Christus. Deinde ostendit quæ sit vitis, nempe, Christus. Sicut enim vitis etsi in hieme sola & sine palmitibus videatur, tamen æstate superueniente in plures palmites erũpit, sic Christus etsi tempore peregrinationis suæ pauci in eum crederent, & in passionis hyeme solus & ab omnibus relictus videretur, transacta tamen hyeme, & appropinquante æstate resurrectionis, statim priores eius palmites refloruerunt, & alij accreuerunt, adeò vt tempore ascensionis iam essent centum viginti palmites, Act. 1. In ipso autem die Pentecostes accrescerent tria millia, Act. 2. Denique adeò copiosè hæc vitis in palmites erupit, vt breui totam terram occuparit. Nam vnus Paulus palmites eius extendit vsque ad Illiricum. Rom. 15. Deinde sicut vitis succum suum in palmites transfundit, & frugiferos facit, omnémque suam naturam & nobilitatem in palmites emittit: sic Christus de suis bonis transfundit in eos qui sacramenta suscipiunt, & in charitate perseuerant. Omnia quæ habet, fidelibus communicat, succum gratiæ, vinum illud verè lętificans cor hominis, spiritum scilicet sanctum: communicat illis nomen suum, hæreditatem suam, denique quantum fieri potest, etiam naturam suam, vt & nos dicamur & simus filij Dei, si non natura, certè adoptione. Testatur hoc scriptura. Nam Ioann. 1. dicitur quòd nos omnes de plenitudine eius acceperimus gratiam pro gratia. Et Paulus Ephes. 4. Vnicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi, Rom. 12. 1. Corinth. 12. 2. Cor. 10. Hebr. 13. Participes enim Christi ef-

Omnia quæ habet Christus suis communicat.
Psal. 103.

fecti sumus. Maxima & pretiosa nobis promissa donauit, vt per hoc efficiamini diuinæ consortes naturę. *2.Pet.1.*

Præterea ostēdit qui sint palmites, nēpe, omnes Christi fideles. Sicut enim palmites à vite resecti arescunt, & collecti in ignem mittuntur: sic Christiani à Christo deficientes, nisi resipiscant, gehennæ traduntur. Testatur hoc scriptura. Nam Mat. 3. dicitur: Omnis arbor quæ nō facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. *Palmites omnes chrīsti fideles.*

Docet autē hæc rustica similitudo, quòd Pater in creatione nos fecit, in regeneratiōe sanctificauit, & virtutibus atq; studiis quotidianis excolēdo facit in horas meliores. Non enim cessat: nisi nos cessemus, sua virtute interna, & suo sancto verbo externo, extirpare mala semina ex veteri Adam nobis relicta: charitate corda purificare, virtutum semina in nostris cordibus seminare, quotidiana gratia ipsa, vt ad luculentam frugem perueniant irrigare: non cessat expectare fructus bonos. Vtinam nō dicat de nobis illud Isa. 5. Quid vltrà facere debui vineæ meæ, & non feci? Expectaui vt faceret vuas, &c. Item Iere. 2. Quomodo conuersa, &c. *Similitudo hac rustica quid nos doceat.*

Docet item quòd Christus non sibi natus, nec circuncisus, non sibi passus, nec mortuus, nec sibi legem obseruauit: sed quicquid meriti, gratiæ & dignitatis habuit, hoc nobis pro nostra capacitate communicat, non in imputatione, sed interna spiritus communicatione. *Christus nobis natus, circūcisus, passus, & mortuus, & quid meriti gratia, & dignitatis habuit, hoc nobis cōmunicat.*

1 Docet tertiò quòd Christiani quandiu manent in Christo sunt fœcundi, operáque pietatis digna gratia vtráque æterna fructificant.

2 Secūdò ostēdit quid vinitor sit facturus palmitibus. infrugiferis, hoc est, ferētib⁹ fructū nēpe, purgabit eos, vt copiosiorē fructū ferant. Habēti dabitur, inquit Mat. 25. Sic Noë quū diluuij calamitatē videt (Gen. 7.) Ioseph quū in carcerē adducitur (ibidem 39.) Dauid quum in exiliū a filio pellitur. (2. Reg. 15.) Ezechias quū Ierusalē obsidetur (4. Reg. 19.) Daniel quum in lacum leonum mittitur. (Dan. 6.) Paulus quum passim ab omnibus oppugnatur (2. Cor. 1. 11.) & Ignatius quū leonibus ac bestiis obiicitur: purgantur. Tunc enim purgamur, quum aduersus Deum in tribulationibus non fremimus, non indignamur. sed retinemus fidem, charitatem, ac susten- *Christiani quandiu manent in Christo sūt fœcundi.* *Palmites frugiferos Vinitor purgat.*

Quando purgamur. tamur ſpiritu ſancto,ne opprimamur dolore aut deſperatione,ſed cum tribus illis pueris Hebræis dicimus in medio ignis tribulationis, Benedictus es domine Deus patrum noſtrorum,& laudabile & glorioſum nomen tuum in ſecula:quia iuſtus es in omnibus quæ feciſti nobis,& vniuerſa opera tua vera,&c.Peccauimus enim & iniquè egimus,&c.Danie.3.

Purgat igitur pater pios homines à reliquijs peccatorum.Nemo enim etiam ſi ſanctus ſit,immunis eſt à peccato quandiu viuit in hoc mundo. Opus igitur habent quotidiana purgatione.Hinc & Dauid ait,Pſal.50. Cor mundum crea in me Deus.Et iterum,Inclina cor meum in teſtimonia tua, & non in auaritiam. Auerte oculos meos ne videant vanitatem.Deinde purgat eos,hoc eſt, humiliat & deprimit.Sicut enim palmes ſi nõ putetur, in nimiam altitudinem creſcit,ac per hoc omnem ſuccum in ramos & folia inſumit,ſic quod fructum inferre nõ poteſt:ita caro ſi pro ſua libidine,etiã in ſanctiſsimis ferretur:Deus,ſi fieri poſſet,contumacia carnis è diuino maieſtatis ſuæ ſolio deturbaretur.Audi enim in quantã altitudinem & ſuperbiã excreuerit rex Babel,Iſaiæ 14. Aſcendam,inquit in cælum,& ero ſimilis altiſsimo.Itẽ: Quis eſt Deus in cælo,qui vos eruat de manu mea? Daniel.3. Non diſsimilia loquitur rex Tyri:Deus,inquit, ego ſum,& in cathedra Dei ſedeo, &c. Vſque adeò turgeſcit caro beneficiis ſaginata, & interim nõ putata aduerſitatibus & cruce.Sic piis hominibus nonnunquam ex virtutibus & donis creſcit ſuperbia.Natura enim noſtra ſemper alta expetit. Atqui ſuperbia omnia opera noſtra & fructus noſtros vitiat.Nihil enim gratum eſt niſi quod ex humili corde procedit,vt patet in Luca,18. Itaque pater agricola credentem purgat & humiliat. Primò,interdum id de quo gloriabatur homo,amputat & aufert,hoc eſt,dona ſua:& hominem cadere permittit.Sic Petrum cadere permiſit,vt non gloriaretur de viribus ſuis,Matthæi 26.Alioqui ſi Petrus non cecidiſſet, quantum tribuiſſet ſuæ fortitudini,qui ante caſum tanta præſumebat? Etiam,inquit,ſi omnes ſcandalizati fuerint in te,ego nunquam ſcandalizabor. Hic igitur opus habebat putatione,ne altius creſceret.Deinde etiam ad-

Fideles omnes opus habent quotidiana purgatione.

Pſal.118.

Natura humana ſemper alta expetit,

Superbia omnes fructus bonos vitiat.

Petrus opus habuit putatione.

uersis & cruce suos purgat & humiliat Deus, ne nimium insolescant. Hęc igitur est spiritualis illa circũcisio, quam toties commemorat Paulus, quæ non consistit in litera, sed spiritu: quæ non semel tantùm fit, sed per totam vitam. Et hæc quidem purgatio vel putatio citra dolorem non fit. Omnis enim disciplina (dicit Apostolus Heb. 12.) in præsenti nõ videtur esse gaudij, sed mœroris: (quemadmodum in Isaia 4. cap. dicitur, Purgabit dominus sordes filiorum Israël in spiritu iudicij, & spiritu ardoris.) postea autem fructus pacatissimos adfert exercitatis per eam. Hinc & Dauid Psalm. 118. Bonum mihi, inquit, quòd humiliasti me. Et iterum Psal. 93. Beatus quem tu corripueris domine, &c. vt mitiges ei à diebus malis, quibus scilicet impij perdendi sunt. Ideò subditur.

Putatio seu purgatio fructus pacatissimos adfert

Vt fructum plus afferat. Vbi manifestè vides quòd dominus non affligit vt perdat, sed vt sanet, quemadmodum agricola putat palmites, non vt totum abscindat, sed vt purget, ad copiosiorem fructum ferendum. Hinc Ieremias orat trigesimo cap. Castiga me domine in iudicio: tamen non in furore. Et Sapiens Prouer. 3. Noli negligere disciplinam domini. Quem enim diligit corripit, &c. Hoc idem ad longum docet Paulus Heb 12. Duplicem igitur ex hoc verbo possumus habere consolationem, imò triplicem in aduersis. Primò, quòd Christus afflictiones nominat purgationem. per eas enim expurgantur reliquiæ peccati. Secundò, quod dicit afflictiones ideò immitti, vt plus fructificemus. Tertiò, quòd dicit omnem palmitem sic purgari. Non enim solus es qui affligeris: idem contigit omnibus sanctis: id quod Paulus diffusè probat ad Heb. 11. & 12. cap.

Deus nõ affligit nos vt perdat, sed vt sanet.

Triplex cõsolatio pro fidelibus.

2 Ostendit quid vinitor sit facturus palmitibus infrugiferis, hoc est, non ferentibus fructum: nempe, abiiciet eos, ne natiuum succum aliis intercipiant. Sic Cain, Ismaël, Esau, Saul, Achaz, Herodes, Iudas, hæretici, quum in malitia sua pergunt peruersè viuentes, dum sectas confingunt, falsam doctrinam docent, vt Lutherani, Caluinistæ, Anabaptistę, &c. abiiciuntur. Tũc enim abiicimur, quum aduersus Deum in tribulationibus fremimus & indignamur, oppugnamus virtutes, studia sancta, blasphemiis prosequimur Ecclesiam, sacramenta, opera pia, &

Vinitor quid facturus sit palmitibus infrugiferis.

Argumentum euidẽs abiectionis & desertionis diuinæ.

omnem creaturam diris vouemus. Hoc euidens est argumentum quòd à Deo simus abiecti & deserti: sed ipse neminem deserit, nisi desertus 2. Para. 12. Obseruandum ex terribili hac sentẽtia maximè hoc est, quòd patrem dicit non tantũ vepres excisurum, sed etiã quosdam palmites, hoc est, non tantùm ethnicos eiecturũ, qui iam igni adiudicati sunt, quia non credũt, Ioan. 3. Itémq; manifestè malos, sed etiã otiosos. Huc pertinet ficus illa sterilis à domino maledicta, Matth. 21. Itémque parabola de alia ficu quam paterfamilias omni anno visitãs, &c. semper infructuosam inueniens, tandem excindi iussit, Luc. 13. hinc & Paulus Heb. 6. Terra quæ sępe imbrem suscipit, & tamen spinas germinat, maledictioni proxima est. Deinde terrorem auget quòd dicit omnem palmitem infrugiferum excindendum. Nullus enim latère poterit, nec oculos huius agricolæ fallere. Existimasti, inquit, inique, quòd ero tui similis, &c. Arguam te, & statuam, &c. Psal. 49. Item Sopho. 1. Scrutabor Ierusalẽ in laternis. Maximè autem terret quod dicit, Tollet eum, hoc est, à Christo seiunget, vt nihil cõmune cum ipso habeat. quo quid grauius comminari potuisset? Hoc verbo suprà Petrum mirum in modum terruit, vt exclamaret, Domine non tantùm pedes, sed & manus & caput, Ioan. 13. Audierat enim à Christo, Si non lauero te, non habebis partem mecum. Deinde tollet, hoc est, auferet ei humorem gratiæ, vt dictum est, quem acceperat: quemadmodum & seruo infideli pecunia quam in terrã defoderat, aufertur, Matt. 25. Hoc modo Iudas amisit gratiam quam acceperat. Sic & Iudæi postea omnem Dei gratiam & fauorem amiserunt. Amissa autem gratia quantum malorum sequatur, in Iuda & Iudæis videmus. Demum tollet infructuosum palmitem à gloria & congregatione sanctorum & fœlicitate. Sic Isaias 26. ait, Tollatur impius ne videat gloriam Dei. In iudicio enim separabit omnino oues ab hœdis, Matth. 25. Quanquam igitur nihil adhuc de pœna sensibili, gehennæ dicat. (hanc enim infra quoque explicabit) tamen etiam hic satis pœnarum est, alienum esse à Christo, amittere gratiam, excludi à gloria. Videre igitur hîc licet, quòd non sine caussa ad Ecclesiam, quæ est vinea domini, vocati sumus. Videmus etiam

Formidolosa & terribilis sententia palmitem infrugiferũ à vera vite abscisi, excindi, & seiungi.

Pœna pœnarum est alienũ esse à Christo, amittere gratiã, ex-

pia

pia opera necessaria esse ad salutem. Quòd si sic punitur qui bonum fructum non facit, quale iudicium eos manet, qui pessimos quosque fructus faciunt? Si in viridi ligno hæc fiunt, in arido quid fiet? Luc. 23. Summa: Palmes infructuosus, est fides sine operibus. Sequitur: *cludi à gloria.*

Iam vos mundi estis. Ne apostoli ex eo quod dixerat, Omnem palmitem non ferentem fructum, tollet pater, terrerentur, quasi præter Iudam adhuc aliqui excindēdi essent, dicit ipsos esse mundos & sanos palmites. Solet enim pium cor ad omnia Dei iudicia contremiscere, & quò generalius proferuntur, eò magis timent ne in se recidant. Sic suprà cùm diceret Christus se ab vno ex ipsis tradendum, omnes exterriti fuerunt. Impius autem non timet Dei iudicia, nec credit, donec in ipsius caput recidant. Cæterùm quòd mundos eos dicit, non sic intelligendum est, quòd omnino sine peccato essent. Nemo enim in hoc mundo ad tantam munditiem peruenire potest, vt non necesse habeat dicere: Dimitte nobis debita nostra, Matth. 6. In multis enim peccamus omnes. Hinc & suprà dixit, etiam his qui loti sunt opus esse vt pedes lauent, Ioan. 13. Item quòd pater etiam fructuosos palmites purgat, &c. Mundi autē erant Apostoli, Primò, ab errore incredulitatis. Secundò, à peccatis mortalibus, licet non omnino à venialibus. Tertiò mundi erant, quia propter fidem in Christum non imputabantur eis peccata. Mundi erant in Christo, & si in seipsis adhuc essent peccatores. Solet enim scriptura credentes appellare sanctos, propter sanguinem Christi quo mundati sunt, & spiritum sanctum quem acceperunt. interim autem ipsi se non nisi peccatores iudicant. Hinc Paulus 1. Timoth. 1. Christus venit peccatores saluos facere, quorum primus ego sum. Attendendus autem ordo verborum. Primo pronuntiat eos mundos esse: quòd proculdubiò summè lætificauit corda Apostolorum. Quis enim non optaret hanc vocem audire, remissa scilicet sibi peccata esse? Beati, inquit, (Psal. 31.) quorum remissæ sunt iniquitates, &c. Pro hac enim remissione orat omnis sanctus in tēpore opportuno. Quanquam & nos hanc vocem si volumus, possumus audire in absolutione sacramentali, scilicet post confessionem, &c. Verùm ne

Palmes infructuosus, fides sine operibus. Ioan. 13. Cor piū ad omnia Dei iudicia cōtremiscit. Impius non timet Dei iudicia, donec in caput ipsius recidant. Apostoli quomodo mundi fuerint. Credentes in sacra scriptura appellantur sancti.

Apostoli hoc vel sibi ipsis vel propriæ iustitiæ aut meritis adscriberent, addit: *Mundi estis propter sermonem*, demum addit, *quem loquutus sum vobis*. ne putemus quemlibet, aut cuiuslibet sermonem mundare. Solus enim sermo Christi mundat, non autem hominis sermo. *Propter sermonem*, inquit, *quem loquutus sum vobis*. Hunc autem sermonem possumus accipere vel eum quem de sua passione & resurrectione fecit, (per hæc enim mundamur) vel eum quo dixit (Ioan. 14.) Ego sum via, veritas & vita. Vel eum quo dixit, Pacem meam do vobis. Quid enim est pax Christi, nisi remissio peccatorum? Qui igitur pacem Christi habent, iustè audiũt. *Iam vos mundi estis propter sermonem*, &c. Potest etiam intelligi generaliter de quocunque verbo Dei. Verè enim verbũ Dei aut Christi mundat, Malac. 3. Est enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum. vnde de Christo ibidem dicitur, sedebit conflans & emundans argentum, & purgabit filios Leui. Mundat autem verbum Christi, Primò, quia cor concutit peccatoris, vt etiam in medio cursu peccatorum quasi subsistat. Vnde in Ieremia 2. Verbum meum quasi ignis, & quasi malleus conterens petras. Et Paulus Hebr. 4. Sermo Dei viuus & efficax est, & penetrabilior gladio ancipiti. Secundò mundat verbum Christi, quia nos à mundo & ab impiis segregat. Sic verbum Dei Abrahamum eduxit & segregauit à terra & cognatione sua, & domo patris sui, Gen. 12. Hinc Christus Matth. 10. Non veni (inquit) pacem mittere, sed gladium, & separare hominem, &c. Tertiò mundat, quia omnia à nobis vitia amputat, & etiam ab omnibus membris. Neque enim verbum Dei aliquod vitium suffert, quod non reprehendat. Quartò mundat, quia ad omnia bona inducit & excitat. Vnde Dauid Psal. 118. Ignitum eloquium tuum vehementer, & seruus tuus dilexit illud. Et iterum Psal. 18. Lex domini immaculata, conuertens animas: testimonium domini fidele, sapientiam præstans paruulis. Iustitiæ domini rectæ, lętificãtes corda: pręceptũ domini lucidum, illuminans oculos. Quintò mundat, quia eum ostendit & ad eum dirigit, qui solus mũdare potest. Non ad lacunas turbidas, sed ad ipsum fontem vitæ & puritatis Christũ nos dirigit. Sextò mundat, quia est ipsum instrumen-

Solus sermo Christi mũdat, nõ hominis.

Verbũ Dei quotupliciter nos mũdet.

ſtrumentum & medium per quod ſpiritus ſanctus nobis datur, ſic loquente Petro (Act. 10.) Spiritus ſanctus cecidiſſe legitur ſuper omnes qui audiebant verbũ. Demum etiam ideò mundat verbum, quia ſacramentis dat virtutem mundandi & ſanctificandi. alioqui ſi verbum detrahatur, nihil faciunt ſacramenta, imò non ſunt ſacramenta ſine verbo. Accedit enim verbum ad elementum, & fit ſacramentum. Detrahe verbum baptiſmo, & quid eſt aqua niſi aqua? Igitur etiam in aqua verbum mundat: Hæc Auguſtinus. Hinc Paulus dicit Epheſ. 5. Quòd Chriſtus Eccleſiam quidem mundat lauachro aquæ: ſed addit, in verbo vitæ. Sic verbum Chriſti etiam aliis ſacramentis vim & efficaciam tribuit, &c. Videmus igitur verè dictum eſſe, nos mundari propter ſermonem Chriſti. Palàm item cõſtat quantus theſaurus ſit verbum Dei, & quàm cæci ſimus, qui hunc theſaurum tam nihili pendimus. Hoc itaque verbo & apoſtolos, omnéſque Chriſtianos ad maiora hortatur, cùm oſtendit eos non fruſtra ſibi inhæſiſſe, aut ſermonem ſuum audiuiſſe. Quòd ſi iam tanta acceperunt, quis dubitat eos maiora accepturos ſi perſiſtant in fide?

Verbũ Dei inſtrumentũ & medium per quod Spiritus S. nobis datur.

Verbũ Dei dat virtutem ſacramẽtis, ſine quo nõ ſunt ſacramenta.

Theſaurus ingens verbum Dei.

3 Tertiò oſtendit Chriſtus qui ſint præcipui cultus in vinea domini, id eſt, in Eccleſia Chriſti: nempe fides ſpes, charitas. Vult enim Deus vt ipſum colamus manentes radicati & fundati in fide & charitate in ipſo: ita vt hæc charitas non tãtum Deum amet, ſed etiam in Deo, & propter Deum, proximum diligat. Et qui hoc facit, manet in Chriſto, éſtque verus eius palmes, & fructum expectatum adfert: ac Chriſtus ei, tanquam viti palmes, per charitatem inſertus, veritatem diuinam inſpirat, inſpirabítque quandiu à charitate non exciderit.

Cultus præcipui in Eccleſia Chriſti fides, ſpes, charitas.

2 Doctrina Eccleſiæ, & ſacramentorum vſus. Vult Deus vt Eccleſiam ſponſam ſuam, & matrem noſtram, tanti faciamus, vt eius doctrinam & ſacramenta veneremur ac ſuſpiciamus, à Chriſto in noſtram ſalutem inſtituta confiteamur. Et verba Chriſti in illis manent, qui Eccleſiæ filij ſunt obedientes, qui doctrinam eius, præcepta, & ſacramenta ſuſcipiunt tanquam diuina, & ab ipſo Chriſto mandata, inſtituta & ordinata.

Eccleſia tãti faciẽda, vt eius doctrinam et ſacramẽta veneremur ac ſuſcipiamus.

3 Animorum cõſenſus in charitate, fide, doctrina, & moribus.

ribus. Vult item Deus, vt sciamus solam fidem nulli vnquam profuisse, nec profuturã ad salutẽ, nisi charitatem qua Deus nos diligit, & sui dilectores facit, habeamus: qua iustificamur, qua & Deum super omnia, & proximũ sicut nos ipsos amamus. Et qui charitate mutua se amãt, ac manent in Christo, nõ sunt seditiosi, nec tumultuãtur, nec odiis intestinis mutuò se prosequũtur. Sed cùm Deus charitas sit, & qui manet in charitate, in Deo manet: charitas quæ omnia fert, omnia illa ma[illegible] à corde abiicit.

Charitas non est tumultuosa nec seditiosa.

Et vt ad hãc salutiferam doctrinã capessendã promptiores reddat, pollicetur precũ exauditionẽ, fructuum abundantiam, scilicet gratiam, remissionem peccatorum & alias virtutes: gaudium perpetuum, iustitiam, pacem, ac tandem coronam immarcessibilem, quam reddet dominus vnicuiq; pro operibus suis. Hinc docemur insignem promissionem Deum facere iis qui in charitate & ex charitate orauerint: adeò vt ei qui ita orat, totũ se præbeat.

Signum ex quo cognosci queat, num in dilectiõe Dei simus, necne.

Sed est notandum quid Christus statim subiiciat, scilicet: *Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea.* Hinc constat 1 Signum ex quo possimus considerare num in dilectione Christi simus, nécne. Nã quicunque seruauerit mandata Christi, (inquit ipse saluator) manebit in dilectione Christi. Ergo non ineptè inferimus, quicunque non seruauerit mandata Christi, non est discipulus Christi, etsi fidem habeat: sed manebit in ira & odio Christi. Est igitur fidelibus necessaria charitas, & obseruatio mandatorũ Dei, vt gratiam Dei & domini nostri Iesu Christi adipiscamur, & in ipsa maneamus, & vt veros discipulos Christi nos esse cognoscamus.

Fides sola nõ sufficit ad conciliandũ nobis Christũ.

2 Elicimus ex hac scriptura, solam fidem non sufficere ad conciliandum nobis Christum, nec ad promerendam eius gratiam, dilectionem & iustitiam: neque eius veros discipulos, neque amicos nos facere.

3 Elicimus hinc, contra scripturas sacras facere atque docere, qui aliter quàm per dilectionem, & mãdatorum Dei obseruantiam, in Christo fideles manere posse dixerit. Nos igitur si in dilectione Christi & eius gratia manere volumus, seruemus eius mandata, maneamus in ipso; & ipsius verba maneant in cordibus nostris, quæ

viuens

viuens dixit discipulis, & discipuli nobis tradiderunt, de Ecclesia & eius capite, & authoritate, & hierarchico ordine: vt seruatis hîc mandatis, vitam possimus consequi æternam. Amen.

EPILOGVS.

1 Congrua valde & opportuna similitudine docet Christus se ea bona quæ in patre suo possidet, & quæ per crucem meruit, nempe victoriã peccati, mortis, diaboli, & remissionem peccatorum, iustitiã, salutẽ, &c. non sibi solis retinere, sed credentibus velle cõmunicare, dicens, Ego sum vitis vera, &c. Quod (vt ait B. Augustinus) dicit secundum quod est caput Ecclesiæ, nósque membra eius, homo Christus Iesus. Vnius quippe naturæ sunt vitis & palmites. Propter quod cùm esset Deus, cuius natura non sumus, factus est homo, vt in illo esset vitis humana natura, cuius et nos homines palmites esse possemus.
2 Verbo Christi mundamur, & obediendo veritati per Spiritum sanctum cum charitate fraterna, Malach. 3.
3 Sine operibus nemo potest esse in Christo, O fœlices eos qui Christi palmites sunt, & ipsi per fidem & charitatem se insertos cognoscunt, quíque intelligunt, nihil gratiæ, nihil virtutis, nihil boni se habere, quod non à vite Christo proueniat. Recensentur item reprobatis & pœna auertentiũ se à Christo, cùm dicit mittetur foras, arescet, in ignem mittetur vt inutilis palmes, & ardet.

In festo B. Marci Euangelistæ, Epistola & Euangelium reperientur in festis diuorum inter Pascha & Pentecosten occurrentibus.

HOc festo celebratur Romæ Litania maior, vtpotè in maiori loco, scilicet Romæ & à maiori, puta Gregorio magno, necnon quia pro magno & grauissimo morbo pellendo piè instituta est. Alia quæ diebus rogationum fit, dicitur Litania minor, quia in minori loco scilicet Vienna & ab humiliori Episcopo, B. nempe, Mamerto tempore Clodouæi regis inuenta fuit, ad varia quum rerum, tum corporum & animarum pericula euadenda. Hæc Auitus archiepiscopus Viennensis, quem Gennadius nominat

Litania duplex maior, & minor.

nat inter viros illustres, & fuit B. Mamerti successor. Vtraque iam per totam Ecclesiam recolitur, & quod olim sanctè animo conceptum fuit, hodie Psalmis ac precibus sancta mater Ecclesia inclamat.

Litania quid interpretetur. Litania græcè apud nos supplicatio seu rogatio est, & fundata, &c. Luc. 18. Vbi dicitur, Oportet semper orare, & non deficere. Item. 1. Thessal. 5. cùm Apostolus dicit, *Litania fũdata est in sacris literis.* Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite: Hæc est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis. Nam si semper est orandum, certè etiam tum est Deo supplicandum cùm obedientiæ sacramento ad hoc obsequij genus inuitamur. Quod bonum est tenete, ait Apostolus. 1. The. 5. Pessimè ergo Apostolastri Litanias, Aduentum, Ieiunium quadragesimale, Parasceuem & hoc genus pias institutiones abrogant, Bacchanalia verò, martinalia conuiuia, Pentecostales compotationes, psitaci iocos, & arcus exercitia & plurima id genus pessima prorogantes. *Præposteri reformatores hæretici.* Præposteri hi planè reformatores abusuum sibi censuram vsurpant, noctem vertentes in diem, & tenebras in lucem. Vnde nec alios suos habent admiratores quàm tenebrarũ filios. At filij lucis norunt Litaniam esse maiorem quæ in die s. Marci peragitur, & est à s. Gregorio summo pontifice Romæ instituta: esse etiam minorem quæ certis diebus, rogationum dies, appellatis exigitur, & esse in Galliis institutam à s. Mamerto Viennensi archiepiscopo. Perquàm necessarium esse arbitror vt catholici istis diebus exhortentur, vt Ecclesiæ hunc, scilicet, supplicandi ritum perpetuare studeant. Perpetuabunt tunc potissimùm cùm ipsum ab omni abusu vindicauerint. Abusus est, sine verbi Dei prædicatione vltrò citróq; cursitare garriendo, ridendo, vociferando, &c. Cantui qualicunque plurimùm, declamationi verbi nihil tribuere, Garrulitas leuis vulgi, & hoc genus abominationes nulla censura leuissimi cleri possunt cohiberi. Verbum Dei gladius est, etiam ipsas penetrans ossium medullas. Huius sedula denuntiatione possunt tam cleri, quàm plebis abusus corrigi, cùm etiam eo Antichristus denique sit conficiendus. Optimus supplicandi modus necnon impetrandi docetur Ioëlis 2. cap. Canite, inquit, tuba in Sion, sanctificate

ieiunium, vocate cœtum, congregate populum, sanctificate Ecclesiam, coadunate senes, congregate paruulos & sugentes vbera. Egrediatur sponsus de cubili suo, & spõsa de thalamo suo. Inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri domini, & dicẽt, Parce domine, parce populo tuo, &c. Vide & lege etiam Ionæ 3. cap.

IN FERIIS PHILIPPI ET IAcobi Apostolorum Epistola.

Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, &c. Finis Epistolæ: Et *inter sanctos sors illorum est.* *Sapien. 5*

HAc lectione docemur duo. Primò, quod sit discrimẽ inter piorum & impiorum vitam. Pij in hoc mũdo varijs circumaguntur exercentúrque tentationibus, molestiis, tristitiis, afflictionibus, miseriis. Spectacula sunt mundo & angelis, omnium peripsemata & reiectacula. 1. Cor. 4. Tota die morti destinantur, non secus atque oues abducuntur ad occisionem. Psal. 43. Exemplo sunt Lazarus, Luc. 16. Naboth. 3. Reg. 21. Impij contrà hîc summa fruuntur pace, tranquillitate, lætitia, voluptate, & omnium rerum breuiter abundantia. Hi adeò non affliguntur vnquam, vt ab omnibus etiam maxima vi defendantur. Imò vsque adeò rerum potiuntur passim, vt nemo illis, si maximè velit, possit vim inferre. Exemplo sunt, diues ille epulo. Achab, Iezabel, &c.

Vita piorũ & impiorũ in hoc seculo dispar.

2 Secundò docemur quis & qualis futurus sit finis piorum & impiorum, qualémque sortem accepturi sint post hanc vitam. Audiamus de vtrisque Paulum. 2. Thess. 1. sic differentem: Nosipsi (puta Apostolus & Syluanus) de vobis gloriamur in Ecclesiis dei de tolerantia vestra & fide, super omnibus persequutionibus vestris & afflictionibus quas sustinetis, documentum iusti iudicij dei, vt digni habeamini regno dei, pro quo & patimini. Siquidem iustum est apud Deum, reddere his qui affligũt vos, afflictionem: & vobis qui affligimini, relaxationem nobiscum, cùm reuelabitur dominus Iesus de cælo cum

Sors & finis piorum & impiorum.

angelis potentiæ suæ, cum incendio flammæ, qui infligit vltionem his qui non nouerunt Deum, & qui non obediunt Euangelio domini nostri Iesu Christi, qui pœnam luent interitum æternum à facie domini, & à gloria fortitudinis illius, cũ venerit vt glorificetur in sanctis suis, & admirandus fiat in omnibus credentibus. Quemadmodum enim vtrorunque vita inæqualis est, sic dispar quoque exitus. Pij verò quum præsens vita transmissa fuerit, in die nimirum iræ, quãdo vnicuique retribuetur secundum sua facta, (Matthæi 25. Romanorum 14. 2. Corinth. 5.) stabũt in magna constãtia aduersus impios, connumerabuntur inter filios & sanctos Dei, donabuntur æterna pace, fruentur gaudiis cælestibus. In summa: mœror illorum vertetur in lætitiam, inopia in diuitias, miseria in voluptatem, afflictio in gloriam, Ioan. 16. Apoc. 21. Qui, inquam, hîc angustiantur propter iustitiã, tunc (hoc est, vt diximus, in iudicio) in constantia seu fiducia consistent maxima. qui hîc suis immeritò exuuntur bonis, tunc æternis ditabũtur. qui hîc impiis habentur (pro ipsorum libidine) vel derisui, vel improperio, tunc summo in honore habebũtur. qui denique hîc censentur impij ac Dei hostes, computabuntur tunc inter filios Dei, intérque Dei sanctos piissimósque sors illorum erit. Dominus enim vindex est miserorum, qui etiã pauperum se assertorem futurũ promisit, Matth. 5. Luc. 6. Interim animæ occisorum iacent sub altari, voce magna clamitantes: Domine qui sanctus es & verax, quando tandem vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra? An qui finxit aurem, non audiet? Qui finxit oculum, non cõsiderabit? Deus non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte: & patientiam habebit in illis? Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum, Luc. 18.

Vita inæqualis dispar futurus est exitus.

Piorũ sors post hãc vitam.

Deus miserorum vindex: et pauperum assertor.

At contrà diuersissima sors impios manebit. Ipsorum nanque pax momentanea vertetur in turbationem sempiternam, tranquillitas breuis in æternã destructionem, labilis lætitia in perennem tristitiam, voluptas fluxa in miseriam perpetuam. Et qui hîc angustiarunt pios, manus sanguine innocentum imbuerunt, oculósque suos cruore humano satiarunt atque oblectarunt, tum præ

Sors impiorũ post hãc vitam.

angustia spiritus gement, timebúntque sibi admodum. qui hîc aliorum auferunt labores, tum bonis omnibus destituentur. qui & derident & opprobriis afficiũt pios, tum vicissim deridebuntur, ac confundentur æternùm. qui hîc denique sese venditãt pro sanctissimis, aliósque præ se condemnant, tum in numero filiorum Belial ac impiorum deprehendẽtur. Diffusè hæc docet Isaias cap. 65. Tum agnoscent pios, sed serò. Cuperent se eorũ gloriam non videre, sed videbunt, & dẽtibus frendent. Non est enim minimum impiorum supplicium, quòd vident beatitudinem eorum quos ipsi in hoc seculo infœlices sunt arbitrati, & nunquam non ludibrio habuerunt. O quàm horrẽda diuitis purpurati, etiam Lazaro & Abrahamo miseranda mendicitas, qua saltem guttulam rogans aquæ repulsam patiebatur. Luc. 16.

Suppliciũ non minimũ impiorum quòd vident piorum beatitudinem.

Tum pœnitebit eos impietatis, sed nimis serò. Sera pœnitentia, quæ in illum differtur diem. In die iræ frustra gratia petitur. Omnia suum habent tempus. Temporibus medicina prodest. Hîc prædicatur pœnitentia, sed ecce impij culpas culpis aggrauãt. Vnde qui sua peccata hîc confiteri & corrigere negligit, in futuro seculo hoc facere vellet, sed nõ poterit. Hîc spes, quam qui per bona opera certa sibi facere supersedet, per carnẽ suam mundi præstigiis seductus perit. Posthac confitebuntur impij, primò, vt alios præ se contempserint. Secundò, vt ipsi malè vixerint. Quos hîc damnauerunt tanquam iniustos, illic iustitiæ admirabũtur: se verò tunc culpabũt, quorum hîc sui ipsius accusator nullus esse voluit.

Pœnitẽtia impiorum sera.

Temporibus medicina prodest.

Hoc iam discrimen probè obseruemus fratres. Expendamus vtrorunque vitam, vtrorunque mortem, finem ac præmium. Sed ita expendamus, vt meminerimus nos alterutram partem sequi oportere, velimus nolimus. Nihil enim tertium est. Si ergo consultum nos saluti nostræ cupimus, ne simus in impiorum tyrannorúmque sodalitio, quantumlibet hi hîc bene habeant. Nam si hîc coram mundo pacificè, tranquillè, lætè ac voluptuosè viuere animus sit, non est quod putemus nos coram Deo substituros in iustorum numero. Nam dicit apertè Psalmista Psal. 1. Non resurgent impij in iudicio, nec peccatores in concilio iustorum. Sed laboremus vt simus in

Sodalitiũ impiorũ fugitandum.

Commercium piorum amplectendum. piorum seu iustorum commercio, quantumlibet hi opprimantur, affliganturque hic, si coram deo consistere velimus, inque iustorum referri catalogum. Nam qui ad beatorum sortem pertingere cupit, in mundo afflictiones, dolores, tristitias, morbos, paupertatem, miserias pa-

Vt lucē necessariò comitatur vmbra ita pietatē necessariò sequitur afflictio. tiatur necesse est. Necesse est, inquam. Quemadmodum enim lucem necessariò comitatur vmbra, sicquoque necessariò pietatem sequitur afflictio, Act.14.2.Timoth.3. Eligamus ergo momentaneam afflictionem, vt consequamur gloriam æternam. Eligamus breuiusculam mœstitudinem, vt adipiscamur gaudium sempiternum. Eligamus miseriam temporaneam, vt voluptatem nanciscamur nunquā finiendā, Mosis exemplo. Heb.11. Lōgè enim præstat, hoc in mundo ad tempus modicum angustiari, spoliari, derideri ac damnari, quàm illic torqueri æternū. Nā id quod in præsenti est momentaneū & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, &c.2.Corinth.4.

EPILOGVS.

1 *Sors iustorum & impiorū in hoc mundo adumbratur varia. Hac nimirum in mundo varia incommoda excipere oportet pios, impij econtrario omnē suam egregiè explent libidinē.*

2 *Constantia iustorum posthac ostenditur, quòd scilicet iusti iniustos vicissim reos agent. Hac Græcè vocatur parrhesia. Item impiorum conturbatio terrificia, & eam epestasin vocant. vnum saltem instanti horrori est remedium, nempe vt pœniteamus subitò, ne nos mox præueniat mors.*

3 *Dispar vita disparē sortitur exitū. Nā gloria Christi manet miseros, quos mūdus hic ridet, idola aūt gloriosi huius mūdi, cruciatus æternus, vlulatus & stridor dentiū, Matt.22.*

IN FERIIS EORVNDEM Apostolorum Euangelium.

Ioan. 14. *In illo tempore, dixit Iesus discipulis suis. Non turbetur cor vestrum: Finis Euangelij: Vt glorificetur Pater in filio.*

Consolatio contra crucē promis[...] IN hoc Euangelio Christus facit tria.

1 Consolatur suos discipulos contra imminentem crucē, promittitq; cæle stem habitationem apud Patrem. In hac consolatione

vtitur valde familiarib' verbis, vt facilè fit videre quātò diuinum eius cor amore in discipulos flagrarit, necnon quàm solicitam eorum curam habuerit, vt etiam suæ passionis obliuisceretur. Ait aut͂, *Nō turbetur cor vestrū, neque formidet.* Signāter dicit, Nō turbetur cor: tū quia impossibile est vt natura non turbetur & exhorreat crucem, id quod & in Christo videmus. tum vt doceat consolationes suas cor respicere, non corpus. Externo enim homini crucem imponit, internum consolatur. Sic enim vtrique conuenit: Crux externo, ne lasciuiat: quia qui delicatè nutrit seruū suum, inueniet eum contumacem, Prouerb. 29. Cibaria ergo & virga & onus asino: panis & disciplina & opus seruo, Eccl. 33. Consolatio interno homini, ne deficiat. Psalm. Secundum dolorem in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Non igitur prohibet quancunque turbationem, (quomodo enim pater continuò moriturus tantam à pupillis suis exigeret fortitudinem, vt secum pariter ad mortem duci non vereantur?) sed inordinatam, quæ rationem præuenit, & impedit, pacique & tranquillitati opponitur: quæ turbatio consurgit ex animi passione inordinata, tristitia scilicet, ira, aut dolore.

sio calestis habitationis apud patrem.

Matt. 26.

Homini externo Deus crucem imponit, internum consolatur.

Turbatio inordinata prohibetur.

Est autem hic verborum sensus: Quoniam satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum, & tāta trituræ vis erit, vt dispergamini omnes, & me solū relinquatis: hoc vnum restat persuadere, vt corporaliter dispersi, saltem corde imperturbato permaneatis mecum in tentationibus meis. Ne turbemini ergo, etiam si audiatis me moriturū, neq; vllus metus vos opprimat. non enim ita abeo, vt omnino separer à vobis, sed vt abitu meo maiora vobis bona acquiram & parem. Deinde non formidet cor vestrū de vestra persequutione. Nō enim tanta ingruent mala quæ à deo vos separent: non derelinquemini in aduersis. Est autem hic locus amplissima consolatio in aduersis. Hinc enim discimus, quòd & si deus tempore aduersitatis videatur abire, abscondendo consolationes, gaudia, vitam, ac fœlicitatem, & relinquēdo in nobis aduersa, tristitias, mortem, dampnationem, interim tamen hoc abitu suo vera nobis bona parat, adeò vt absconsio Dei sub cruce, nō sit perpetua piorum derelictio, sed ma

Luc. 22.

Consolatio amplissima in aduersis.

Absconsio Dei in cru

et non est perpetua piorũ derelictio, sed maiorũ bonorum officina.

iorum bonorum officina. Vnde non immeritò monet Iacob.1. Omne gaudium existimate fratres, si in tentationes varias incideritis, scientes quòd probatio fidei vestræ patientiam operatur,&c. Quis enim turbationi dabit locum in corde suo, cùm audiat Christum dicentem, Non turbetur cor vestrum,neque formidet? nobis dicuntur illa verba,nobis loquitur Christus,vt non turbemur, neque formidemus, quanuis hinc Turca,illinc Mauri,aliunde Lutherani & reliqui hæretici in nos insurgant. Summatim docens oportere certaturos omni abiecto terrore labores & pericula pro vera gloria libenter subire. Magnum enim fortitudinis fundamentum est mens & animus non turbatus.

Magnum fortitudinis fundamentum, mẽs et animus nõ turbatus.

Creditis in Deum, & in me credite. Quẽadmodũ priori verbo eos consolatus est de suo discessu, & ipsorum persequutione, sic hoc verbo eos munit contra scandalũ crucis. Quia enim Christus crucifigitur,nõ creditur esse salutis author. Vnde & discipuli dicebant:Nos sperabamus quòd ipse redempturus esset Israël. Igitur hoc verbo indicat se Deum esse,& Deo æqualem, indicátque se resurrecturum.quasi dicat: Si in Deum creditis,id est,si ipsum iudicatis potentem, quem nulla vis aut potentia deprimere potest,bonum supremum, in ipsóque animi vestri fiduciam collocatis, sperantes quòd possit vos liberare:idem de me vobis pollicemini, certíque estote nec tãtillum maiestatis meæ quam habeo in patre,posse propter crucem futuram perire. Credite in me, qui sum æqualis patri. Sic alibi monet, Beatus qui nõ fuerit scãdalizatus in me.

Luc.24.

Munitio contra scãdalum crucis.

Indicat Christus se Deũ esse, & Deo æqualẽ, vnde & animi fiducia in ipso collocanda.

Matth. 11.

Docemur ergo hoc verbo ne alios iudicemus Deo contrarios,si videamus eos aduersa pati,dummodo non propter impietatem patiãtur.deinde ne putemus nos à Deo reiectos aut omnino perituros, si aduersis subdamur, quãdoquidem & Christus mala quidem perpessus est,nec tamen ideò minus à Deo dilectus,nec quicquam illi propter hoc decessit. Hoc tantùm quilibet curet,ne patiatur vt homicida,aut alioqui impius.Si autem patitur citra suum demeritum,beatus est. Si exprobramini in nomine Christi,beati eritis,ait Petrus.

1.Pet.4.

Matth.8.

1.Pet.3.

Græci legunt:Credite in Deum,& in me,&c. Secundum

dum hoc igitur docet quibus armis se præmunire debēt aduersus omnia mala, nempe, fide in Deū. Hoc enim est scutum illud in quo omnia tela nequissimi illius ignea extinguuntur. Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra. His armis gloriatur Dauid, cùm dicit: Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Credamus ergo & nos Iesum Christū Patri æqualem potētia, maiestate ac gloria. In eum credētes, speremus quòd nisi nostra peccata impediāt, nos liberaturus sit de ore leonis. Si Deus pro nobis, quis cōtra nos? Ro.8. Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo, Psal 117.

Fides scutū aduersus omnia mala. *Ephes.6.* *1.Ioan.5.*

In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Quasi dicat, Si satan & Iudæi impij tyranni vos ad suas sedes admittere noluerint, ne turbetur cor vestrū. Nā in domo Patris mei māsiones multæ sunt. Dulcissima cōsolatio ex hoc quoque verbo elicitur. Quid amicabilius nobis vel familiarissimus amicus promittere potuisset, quàm si dicat, si alibi non est tibi locus, si incerta sede vagaris, diuerte ad me, non in viciniam, non in hospitium, sed in domū Patris mei: te gratissimo animo excipiam. Hāc habitationem optauit Dauid, quādo dicebat (Psal.26.) Vnam petij à domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meę. Item Paulus Philip.1. Cupio dissolui, & esse cum Christo.

Dulcissima consolatio, quòd incerta sede vagātibus promittuntur māsiones stabiles.

Eandem verbū hoc sententiam habet, vt illud Luc.12. Nolite timere pusillus grex, quia cōplacuit Patri vestro dare vobis regnum. Sic hic sensus est, Non est quod vel propter meum abscessum vel vestrum periculū despondeatis animum. Iam enim vobis paratum est regnum patris mei ab exordio mundi, & electi estis antequā iacerentur fundamenta orbis. Proinde non est quod vobis possit incōmodare siue peccatū, siue mors, siue mundus, siue diabolus. Nemo enim potest electos rapere de manu Patris mei. Domus autem Patris ipsum cælū est, vbi sancti æternùm requiescunt, lętantur, & Deus in sua gloria conspicitur. Huius regni promissione & spe contempserunt sancti omnia regna mundi, & ornatum seculi, mortē, tyrānos, &c. Hac fide Moses grādis effectus est, & negauit se esse filiū filiæ Pharaonis, magis eligēs cum populo Dei affligi, quàm temporalis peccati habere iu-

Ephes.1. *Domus Patris cælum est.* *Heb.11.*

cunditatē:maiores diuitias æstimās thesauris Ægyptiorum,improperiū Christi.respiciebat enim in remuneratorē.De hac promissione exultauit Dauid,dicēs:Lętatus sum in his quę dicta sunt mihi:in domū domini ibimus.

Psal.121.

In cælo sunt mansiones stabiles, certæ & perpetuæ.

Emphasim habet & illud quod dicit: In domo Patris sunt mansiones.Non tātùm habitationes ad tempus durantes, sed mansiones stabiles, certæ & perpetuæ. Hîc enim non habemus manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus,&c.Item 2.Corinth.5.Cùm domus hæc nostra dissoluitur,scimus quòd ædificationem habemus ex Deo,domum non manu factam in cælis,&c.

Mansiones ab æterno paratæ sunt sed in solo Christo, per solum Christum, & propter solum Christum.

Verùm hîc quæstio oritur:nempe,si paratæ fuerint cęlestes mansiones ante Christi aduētum,quur ergo is venerit,& quomodo ipse suo abitu parauerit locū? Respondemus: Sunt quidem paratæ māsiones illæ electis,antequàm etiam mundi fundamenta iacerentur, sed in solo Christo,per solum Christum, & propter solū Christum mediatorem & intercessorem:ideóque nō potuit aperiri ianua & aditus ad eas, nisi Christus easdē & sua doctrina ostenderet,& suo abitu reseraret.Heb.10. Non est enim viriū humanarū accedere ad Deū,ascēdere in cælum,iustificari & saluari. Ioan.3. Nemo enim ascendit in cælū, nisi qui descēdit,&c.sed solius Christi hoc opus est. tum deniq; obstabāt peccata & maledictio,iráq; Dei. Necessarius igitur erat Christus, vt nos à peccatis mūdaret, & spiritu suo ad mansiones suscipiendas prępararet & confirmaret, accessum nobis ad cælum & ad Deum pararet.

Capacitas cæli.

Baruch.3.

Ostēdit Christus hoc verbo,Primùm cæli capacitatem dicendo,Ibi mansiones multæ sunt:iuxta illud: O Israël quàm magna est domus Dei, & ingēs locus possessionis eius. Deinde per hoc verbum indicat etiam differētiam futuræ gloriæ.Sicut enim stella à stella differt in claritate,sic erit & resurrectio mortuorum.Et sicut alia est claritas Solis,alia Lunæ,alia stellarum,sic & māsiones multæ sunt,& in gloria differunt. Veruntamen omnes in firmamento immortalitatis & incorruptionis stabilitæ sunt,quemadmodum & stellæ.Vna quippe beatitudo est omnium electorum quo ad obiectum, sed nō æqualiter ab omnibus participatur: quinimo sicut diuersa sunt merita viuentium, sic diuersa sunt dona gloriæ. In summa

Differētia futuræ gloriæ.

1.Cor.15.

Vna beatitudo est omniū electorū quo ad

retributio certa est, tantùm vt nos parati simus, & viam aggrediamur eóque tendamus.

obiectũ. sed secundũ diuersa merita diuersa sunt dona gloria.

Si quò minus dixissem vobis: quia vado parare vobis locũ. Quasi dicat, Si quò minus, id est, si aliter res se haberet, ac soli mihi esset locus, dixissem vobis modò: quia vado vobis parare locum. Auferam de medio animarum vora tores, satanam mortem, infernum, vt liberum ac tutum habeatis aditũ ad Patrẽ: quod non fieret, nisi mea morte intercedẽte. Nunc igitur non dico paraturum mãsiones, sed vos parabo mansionibus, quia adhuc estis in peccatis vestris omnes filij Adam, quemadmodum ingenuè fassi sunt prophetæ. Facti, inquit, sumus immũdi omnes, &c. Vado ergo lauare vos à peccatis vestris in sanguine meo, vt digni sitis introire in illas sydereas mansiones, in illa cælestia sancta sanctorum, vt sitis regnum & sacerdotes: quia non aliter suscipient vos illæ mansiones, iustè ac legitimè hactenus exhæredatos pro communis patris vestri vitio, nisi per me alium patrẽ, secundum scilicet Adamum in morte mea vos regenerantem, introducamini, ordine iustitiæ seruato. Verè igitur parauit Christus nobis locum, moriendo, spiritum sanctum mittẽdo, & pro nobis Patrem interpellãdo. Nam in passione orans cum lachrymis, exauditus est pro sua reuerentia. Hebr. 5. Et quid certius verbo Dei, quod permanet in æternum? Si quò minus, dixissem vobis. Quia quæ Christus tradidit, indubitata fide vult à nobis credantur. Ipse sua bonitate præcedit, vt iter quod nobis est ingrediendũ, prius à latronibus liberet, potestates aëreas vincat, liget, praua directa faciat, & mõtes humiliet, & cõualles impleat, Isa. 40.

Isa. 64. *Apoc. 1.* *Apoc 5.*

Locũ quo modo nobis Christus parauerit.

Si abiero, & praparauero vobis locum: iterum venio, & accipiam vos ad meipsum: vt vbi sum ego, & vos sitis. Quasi dicat, Et quamuis modò discedam, non vos prorsus deseram. Lõgè mihi chariores estis, quàm vt vos inter tot lupos ac tyrannos absque consolatione relinquam. non ita ingrediar in regnum Patris mei, & dominium super peccatum, mortem & diabolum, vt illud mihi soli retineam, sed vt & vobis illud parem. Sicut enim non mea caussa descendi in carnem, sed vestra: sic & vestra caussa nũnc iterum ad regnum Patris contendo. Iterum igitur venio ad vos, scilicet, resurgendo à mortuis, pace inter

Abeundo Christus suos non deseruit, sed profuit.

Deū & vos reformata, pacem & remisſionem vobis annuntians aſcendendo, & ſpiritum ſanctum mittēdo. Nihil igitur aliud vult, quàm quod Dauid dicit Pſalm. 67. Aſcendit in altum, dedit dona hominibus. Abiit ſiquidem morte, rediit autem reſurrectione, aſcenſione, ſpiritus ſancti miſsione, quibus rebus ſeſe proprium nobis donauit, & diſtribuit, dicens: Ecce vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem mundi, Mat. 28.

Reditus Christi quid ſibi velit.

Vel ſic poteſt accipi: Iterum veniam, tempore mortis, vel in iudicio futuro, carnis reſuſcitatione, iuxta illud, Ecce venio citò, & merces mea mecum. item iuxta illud 1. Theſſ. 4. Ipſe dominus veniet in iuſſu & voce archangeli, &c. & tūc in ſedes illas vobis ab origine mundi deſtinatas vos aſſumam: vt vbi ego ſum, illic & vos ſitis. In huius figura Ioſeph olim fratres ſuos ad aſſumpſit, ne perirent fame in terra Chanaan, Gen. 46. Maxima etiam conſolatio in his verbis latet. Nihil enim ſuauius, nihil grandius nobis pollicere potuit, quàm cùm ait: Vbi ſum ego, illic & vos ſitis. Admirātur cæli, pauent inferna, vbi audiunt hominem cum Deo futurum, creaturam cum creatore, ſeruum cum domino, peccatorem cum ipſa ſanctitate. Sicut enim Deus benedixit Laban propter Iacob (Geneſ. 30.) Aegypto propter Ioſeph (ibid. 39.) Syriæ propter Naaman (4. Reg. 5.) & Perſię propter Danielem: ita propter Chriſtum & propter nomen eius, id eſt, propter incarnationem, natiuitatem, paſsionem ac mortem, atque propter alia ſacramenta & myſteria generis humani concedit nobis Deus omnia quæ ad ſalutem corporis & animæ ſunt neceſſaria. Ita propter ſanctos ac iuſtos ſeruat regna, ciuitates, imperia, priuatas ædes: in ipſiſque pacem & temporalia interdum multiplicat. Ita etiam propter dilectum ſuum filiū atque ſanctos Eccleſiam catholicam immunem ſeruat ab hæreſibus. Ideò (ex Apoſtolorum traditione) in fine earum orationum quas vniuerſalis canit Eccleſia, ſemper cōcluditur: Per dominum noſtrū Ieſum Chriſtum, id eſt, per virtutem paſsionis eius & mortis, petimus nobis concedas quod ſupplicamus. Ambroſius lib. de Iſaac & anima ait loquens de Chriſto, Ipſe enim os noſtrum eſt, per quod Patri loquimur: oculus noſter, per quem Patrē videmus: dextra noſtra,

Apoc. 22.

Figura aptiſsima.

Suauius et grādius nihil, quàm vt ibi ſit adoptatus, vbi eſt vnicus.

Nomē Christi quid comprehēdat.

Apoſtolica traditio eſt orationes concludere in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti.

Os noſtrum

ſtra, per quam nos Patri offerimus: quo niſi intercedēte nec nobis, nec ſanctis quicquā cum Deo eſt. Sicuti enim nihil Deus Pater nobis concedit niſi per Chriſtū, ita nihil à nobis vt gratum accipit, niſi per Chriſtū oblatum. *oculus noſter, et dextera noſtra Chriſtus.*

Et quò vado ſcitis, & viam ſcitis. Quibus verbis oſtendit quanta iam acceperint, & quid ipſis reſtaret. q. d. Quò vado ſcitis. Nam Deum Patrem ad quem vado, in meipſo oſtendi vobis. ad hęc meipſum (qui ſum via ad Patrem) vobis manifeſtaui, primò prædicatione verbi mei, deinde voce Patris ſupernè delata, poſtea miraculis, poſtremò glorificatione mea, quam aliquibus veſtrum oſtendi in monte Thabor. Huc accedit quòd vosipſi confeſsi eſtis me eſſe filium Dei. Nihil igitur ad fœlicitatem veſtram deeſt, niſi quòd nondum nec Patrem nec me reuelatè cognoſcatis. Abſoluam autem & hoc opus per crucem & mortem meam, qua impetrabo vobis ſpiritum ſanctum. Is enim docebit vos omnia, & clamabit ad Deum in corde veſtro Abba pater: hoc eſt, declarabit manifeſtè Deū eſſe patrem veſtrum, & vos per me filios Dei. Monemur & nos hoc verbo cogitare quanta acceperimus præ aliis, vt grati ſimus, & bene vtamur acceptis: alioqui verbum hoc nobis omnem excuſationem aufert. *Patrem in ſeipſo Chriſtus oſtēdit Apoſtolis, atq; ſeipſū variis manifeſtauit modis.* *Matth. 3.* *Matth. 17.* *Matt. 16.* *Ioan. 14.* *Gal. 4.*

Dicit ei Thomas, Domine neſcimus quò vadas, & quomodo poſſumus viā ſcire? Obiectio hæc Thomæ occaſionem inde ſumpſit, quòd dixerat dominus ſcire diſcipulos quò ipſe vaderet, & viam etiā illos ſcire. Hoc igitur vtrunque negat Thomas, ſcire nimirum ſe aut locum, aut viam, quò & quà iturus ille eſſet: non quòd mendaciȷ eum arguere voluerit, ſed tātùm prodit & ingenuè fatetur ſuam ignorantiam & carnalitatem, vt Chriſtum prouocet ad clarius oſtendendum quò ire vellet. Verùm docemur nos hinc, quàm profunda ſit ignorantia in rebus Dei, & ad Chriſti regnum pertinentibus. Conſolationem quoque hinc (& inde præſertim, quòd Chriſtus tam leniter & patienter fert Thomæ inſcitiam, ipſúmq; ad meliora inſtruit) haurimus, ne ſcilicet ilicò deſpondeamus animum, nóſque reiectos à Deo eſſe putemus, ſiquando in fide titubauerimus, & nos non ſtatim operibus & verbo Dei accōmodauerimus per omnia, modò tamen inſtrui nos ſinamus, & parati ſimus meliora amplecti. Auguſt. *Ignorantia & carnalitas Thomæ.* *Ignorantia humana profunda in rebus Dei, & ad Chriſti regnum pertinentibus.*

Errare, inquit, possum, sed hæreticus esse non possum.

Christus via, veritas, et vita. 2 Secundò, Si de via dubitauerimus, docet se esse viam ad patrem. Dicit enim, *Ego sum via & veritas & vita.* Thomæ mirum videtur, quòd Christus dicat eos viam scire. Ideò respõdet, Domine nescimus quò vadis: & quomodo possumus viam scire? Sed quomodo hæc conueniunt? Christus ait eos viam scire, Thomas autem negat. Sciebant discipuli Christum passurum, & confitebantur eum esse filium Dei: sed hæc confessio fuit infirma, fuitque adhuc in eis quædam incredulitas (vt dictum est) & scripturæ ignorantia. Sed Christus dignatur Thomam illustri responso, quo euidentissimè explicat se vnicum esse saluatorem, & extra se non esse salutem: se, inquam, esse viam vnicam ad patrem, per quem solum iustitiam & salutem consequamur: se esse veritatem, qui & ipse natura verax sit: & nos veraces faciat, extra quẽ omnia sint mendacia ac vanitas. se esse vitam, qui solus sit immortalitatis fons, qui solus viuificet, & æterna vita nos donet. In summa se esse omnia in omnibus: & ait, Ego sum via, & veritas & vita. Quo verbo nos omnes consolatur & roborat in omni tentatione, & maximè in morte. Ego, inquit, sum via, per me euadetis. Ego veritas, sine dubio erunt quæ promisi. Quæ procedunt de labiis meis, non faciam irrita. Ego vita: igitur nec mors impedire potest quò minus ad me perueniatis.

Christus omnia in omnibus.

Consolatio in tẽtatione & maximè in morte.

Psal. 88.

Nemo venit ad patrem nisi per me. Primò sic intelligitur, Nemo cognoscit patrẽ nisi per me. Deũ enim nemo vidit vnquam vnigenitus filius enarrauit nobis. Secundò sic, Nemo venit ad patrem, &c. Hoc est, omnia alia nos absterrent, ne patrem accedere audeamus. Primò ratio humana ignorãs Dei, deinde peccata, prçterea lex, quæ Deum proponit vt iudicem. Postremò etiã diuina maiestas sublimior est, quàm vt possimus ad eam viribus humanis accedere. Solus denique ipse est mediũ & via, & ostium qua ad patrem peruenimus. Consequitur igitur non satis esse in patrem credere, nisi credamus & in filium. Item consequitur, quòd nullis nostris viribus & operibus salutem consequi possumus, nisi in Christum credamus. Nõ enim propter opera nostra in se nos Deus gratos habet, sed propterea quòd in Christum credimus.

Medium, via, & ostium Christus est, per quẽ & Patrem cognoscimus & ad eũ peruenimus.

Ioan. 10.

Non sufficit in Patrem credere, nisi etiã credamus & in filiũ.

Gratos,

Gratos, inquit, nos sibi fecit in dilecto filio. Si cognouissetis me, & patrem meum vtique cognouissetis, &c. *Ephes. 1.*

Hic Philippus inquit, *Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis.* Hic Philippus, vti Thomas anteà, ingenij sui crassitiem exerit. Non vult enim fide & Christi verbo esse cõtentus sed certò sentire & cernere vult res creditas. Item solum patrẽ cupit, excluso interim Christo, in quo solo innotescit Deus pater. Christus respõdit, increpans Philippum: *Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Philippe, qui videt me, videt & patrẽ. &c.* Hic de sua diuina natura plenius loquitur: docétq; vt in persona alius est à patre, ita se ipsa substãtia prorsus vnũ esse cum patre, item se expressissimam esse patris imaginem, vt per quem solum innotescat & natura & volũtas patris: suam quoque & patris operationem esse indiuiduam, ita vt suum verbũ sit patris verbum, & patris verbum contrà suum. Patris opera esse opera sua, & sua vicissim esse opera patris. Et vt verba & facta Christi sunt patris: ita verba & facta apostolorum, & omnium ministrorum, sunt domini nostri Iesu Christi. Siquando igitur audis prædicari Euangelium, vides paruulum baptizari, peccatorem absolui, alia sacramenta administrari, traditiones apostolicas tractari: poteris ac debes dicere, Hodie vidi opus Dei, imò ipsum Christũ vidi Euãgeliũ prædicantem, baptizantem, absoluentem, sacrificãtem, aut alia sacramenta operantem. Nam lingua & vox quidem hominem sonant: sed officium, verbum, authoritas & virtus, Dei est. Qui non ita sublimiter sentit de sacramento administrato per simplicem sacerdotem, nec eadem reuerentia suscipit eius doctrinam catholicã, etiam à malo sacerdote traditam, atque si ab aliquo apostolorum reciperet: iniuriã facit Christo, qui ait, Luc. 10. Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit, &c.

Crassities Philippi.

Patris & filij indiuidua operatio.

Opus Dei, Euangeliũ Christi, imo Christus ipse adhuc hodie videtur & auditur in Ecclesia.

3 Tertiò pollicetur discipulis & omnibus fidelibus Christianis à patre dãdum, quicquid sint in nomine suo petituri, hoc est, fiducia virtutis & meritorũ eius. Et bis repetit hæc verba: *Quicquid petieritis in nõie meo, & per nomẽ meũ, hoc faciã: vt glorificetur pater per filiũ.* Quasi dicat, Per meã passionẽ, mortem & resurrectionẽ, vincam satanam, peccatũ, mortem, infernũ, & ad dexterã patris sedebo

Pollicitatio de exauditione precum in nomine eius.

sedebo, vt potenter imperem, & omnia mihi subiiciam: vt possim dicere satanæ, morti & inferno, Vbi est mors victoria tua? Obmutesce satana, 1. Cor. 15. Mar. 1. & vobis apostolis & concionatoribus, Tu Petre, Paule, Thoma, euntes prędicate Euangeliũ vniuerso mũdo, omni creaturæ: absq; personarũ acceptione. Si vos acceperint, pacē illis annũciate per me inter Deũ & genus humanũ operatam, & prædicate illis quæ audiſtis & vidiſtis. Erigite Ecclesiam Catholicā, tradite sacramenta: præceptorum doctrinā, quę necessaria est ad salutē, diligēter declarate.

Christus vnus Deus, vna substantia cum patre est. Qui in Christum non credit, is nunquam ad notitiam patris perueniet: multò minus ad æternam vitā. Christus enim est via, veritas, & vita. Qui eam viā rectā sequitur, is errare non poterit. Qui in hac veritate, scilicet Christo, manet, is falli nequit. Qui in charitate Christi manet manserítque vsque ad mortem, is veniet ad patrem, superato omni periculo carnis, mundi atque diaboli. Christus ipse est aduocatus. vnde 1. Ioan. 2. Si quis peccauerit, aduocatum habemus, &c. Ipse est intercessor. vnde Paulus Rom. 8. Iesus qui ad dexterā Dei sedet, qui etiam pro nobis interpellat, &c. Ipse est mediator. vnde 1. Timoth. 2. Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, &c. Ipse est saluator. vnde ad Philippen. 3. Saluatorē expectamus, &c. Ephes. 5. Christus caput Ecclesiæ, ipse est saluator ei⁹. Ipse est redēptor. vnde Isa. 54. Redēptor tuus sanctus Israël, dominus, &c. Ipse est magister. vnde Ioan. 13. Vos vocatis me magister & domine, &c. Ipse est pastor. vnde Ioan. 10. Ego sum pastor bonus, &c. Ipse est sacerdos. vnde Dauid Psal. 109. Tu es sacerdos in æternum. Ipse Christus est Iudex. vnde Petrus Act. 10. Constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum.

Aduocatus noster Christus, intercessor, mediator, saluator, redēptor, magister, pastor sacerdos & iudex.

EPILOGVS.

1 *Christus abiturus à suis, multis argumētis eos consolatur multipliciter turbatos. q. d. Ne despōdeatis animũ, quòd prædixerim vobis atrocia ea quib⁹ me accipiet synagoga, et quòd pdixerim vos manere similia. succedet enim huiusmodi maxima gloria. Hac etiãnũ cogitatione armemur et nos. Hac cogitatione etiā perrũpamus quæq; durissima. 1. Cor. 4 etiā si vita & omnia quæ possidemus, ponēda sint in extrema pericula.*

2 *Chri*

2 *Christus Alpha & ω, exordium, mediũ, & finis salutis nostra. Initiũ salutis nostræ est transitus à peccato ad iustitiã, & ex ira in gratiã Dei. Mediũ est cognoscere veritatẽ. Finis autem est apprehendere vitam æternam. Omnia autem hæc per Christũ consequimur. Ipse enim est viuum illud verbum Dei, quod fide apprehensum ducit ad Deum, hoc est, è peccatis ad iustitiam, è morte ad vitã, è tristitia ad gaudium, è dãnatione ad salutẽ. Item verbũ Dei est ipsa veritas: omnia alia sunt falsitas & vanitas. Est quoq; verbum Dei vita, nõ ob id tãtùm quòd omnia per ipsum creata sunt, sed etiam ob id quòd credẽtes recreat & renouat noua spiritus regeneratione: reliqua omnia sunt mors & perditio. Quia igitur Christus est verbũ Dei, cõgruè dicit, Ego sum via, veritas et vita. Insũma indicãt hæc verba, quãtꝰ nobis thesaurus sit Christus.* *Ioan. 1.*
3 *Iesus Christus verus est & homo & Deus. Humanitate quidem interpellat pro nobis, & apud patrẽ petita nobis impetrat: diuinitate verò ipsemet facit, & largitur petita, non minus quàm ipse pater. Propterea tam insigniter hic dicit, Ego faciam: vt certissimus eandem ipsi esse potentiam, quam pater habet. Huic ergo debemus, & per hunc nobis donatur vt credamus, vt bona operemur, vt in aduersis perstemus, vt exaudiamur, vt denique veniamus ad patrẽ, & saluemur.*

IN FESTO INVENTIONIS sanctæ Crucis, Epistola.

Fratres: Confido de vobis in Domino, quod nihil aliud sensuri sitis, &c. Finis Epistolæ: per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. *Gala. 5. & 6.*

IN hac lectione Epistolari certæ nobis notæ proponuntur, quibus dinoscere valeamus veros Apostolos seu catholicos concionatores è falsis & pseudodoctoribus, doctores è seductoribus, pastores è lupis: verùm item Christi populum à pseudochristianis. Primò falsi signis his præditi sunt, quòd palpum auditoribus obtrudant, quòd in illorum glorientur carne, quòd externa solùm opera & cæremonias vrgeant, quòd passionis Christi derogent merito, quòd denique huc omnes suos conatus dirigant, ne pati persequutiones cogantur. Tales videlicet erant de quibus hic Paulus peculiariter agit, eorúmque notam *Notas depingit verorum & falsorũ doctorum.* *Signa pseudodoctorũ.*

his

his verbis depingit ac commonstrat, d. *Quicunque volunt iuxta faciem placere in carne, hi cogunt vos circuncidi, tantùm vt crucis Christi persequutionem non patiantur. Neque enim qui circunciduntur legem custodiunt, sed volunt vos circuncidi, vt in carne vestra glorientur.* In hoc falsorum doctorum proprium est placere velle hominibus, vanam gloriam venari, & externorum operum fiduciam docere. Tales subintroierũt inter Galatas, qui sese Apostolos Christi simulabant, vt sic auctoritatem apud Christianos consequerentur: docebátque (quasi ex Christi iussu contra veros Apostolos, quòd nemo saluus fieri posset nisi circuncisus & legem Mosaïcam seruans: qua quidem doctrina adimebant salutẽ omnem Christi morti, tribuebántque hanc operibus, meritísque humanis: ídque adeo eum in finem, vt in aliorum carne gloriarentur, & vt à persecutionibus omnibus Iudaïcis immunes essent. Quicunque igitur placita prædicant, suæ gloriæ student, & in aliud fiduciam collocare docent quàm in vnum Christum, ij sunt pseudoapostoli, fures & latrones. Quicunque item hos seductores & audiunt volentes & sectantur, pseudo sunt Christiani.

Doctorum falsorũ proprium est velle placere hominibus, vanam gloriam venari, & externorum operum fiduciã docere.

Ioan. 10.

Pseudodoctorum titulis sunt: conturbatores, & veræ fidei labefactores.

Verùm Paulus sese his quàm acerrimè opponit vbique, dicítque hîc, esse illos conturbatores ac labefactores veræ fidei, optátque iisdem proin, vt abscindantur: imò prædicit etiam, iudicium illos certò portaturos, hoc est, damnatum iri in tenebras exteriores. Deinde verò adimit salutem omnem circuncisioni ac legi Mosaïcæ, tribuítque eam vnicè cruci Domini nostri Iesu Christi, hoc est, eius passioni mortíque: in qua vna ille & omnem suam gloriationem collocat.

Omnis salus tribui debet cruci domini nostri Iesu Christi, hoc est, eius passioni mortíque.

Vnde secundo loco verorum Apostolorum, doctorum & pastorum sincerorum notas explicat Paulus, quòd neque in semetipsis, neque in vllo alio glorientur, quàm in cruce Domini nostri Iesu Christi, hoc est, quòd vnius Christi merito, iustitia, & redemptione, tanquam vnica suæ salutis caussa, fidant ac nitantur, quòdque in hoc glorientur, quòd habeantur digni ad contumelias atque afflictiones pro nomine Iesu sufferendas, Act. 5. Talis nimirum Paulus ipse fuit, & omnes Apostoli: ideóque ait, *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce*

Apostolorum verorum nota quòd neque in semet-

cruce domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Vide, hoc discerniculo dinoscũtur veri & germani. Primò nulli placere student quàm vni Christo, nullius gloriam venantur nisi ipsius. Deinde in nihil aliud salutis ancoram & fiduciam collocant, quàm in crucem Domini nostri Iesu Christi. Quicũque ergo summam gloriam, summum lucrum æstimant placere Christo, & hunc solùm prædicant saluatorem ac iustificatorem omnium, ij genuini sunt concionatores, veri Apostoli. Quicunque etiam illos tum audiunt, tum pro virili imitantur, germani Christiani sunt.

ipsis, neq; in alio gloriëtur, quã in cruce domini nostri Iesu Christi.

Christiani germani qui sint.

In hac ergo Apostolica sententia & nos perpetuò esse, manereque debemus, hoc est, gloriari in sola cruce Domini nostri Iesu Christi, huícque omnem vnicè & nostram & aliorum salutem acceptam ferre. Neque enim est aliud nomẽ sub cælo datum nobis, in quo oporteat nos saluos fieri, Act. 4.

Christiani in sola cruce Iesu Christi glorientur.

Sed videamus interim ne in gloriatione duntaxat ac fiducia crucis Christi imitemur Paulum: verùm eò conscendamus etiam, vt verè dicere cum illo possimus: *Per quem mundus mihi crucifixus est, & ego mundo:* Itémque, Viuo non iam ego, viuit verò in me Christus, Galat. 2. Non enim statuendum est, si omnis omnium salus in vna cruce Domini nostri Iesu Christi consistat, ergo nihil boni esse agendum, sed indulgendum carni. Sed hoc contrà statuere nos oportet, quando Christus & tanto nos pretio redemerit, & tantam omninò salutem sua passione, mortéque gratuitò contulerit nobis, maximã decere nos erga ipsum gratitudinem, ideóque mundo, hoc est, satanæ & peccatis omnibus (à quibus ille nos adseruit) mortuos esse oportere, ac iustitiæ contrà viuere per reliquum tempus, Rom. 6.

Cum Apostolo eò etiã conscendamus oportet, vt mũdus nobis crucifixus sit, & nos mũdo.

Cur autem non sit pseudoapostolorum more in carne & externis cæremoniis gloriandum, sed potiùs verorum Apostolorum exemplo in cruce Domini nostri Iesu Christi, & moriendum mundo, his verbis declarat Apostolus: *In Christo enim Iesu,* inquit, *neque circũcisio aliquid valet, neque præputium, sed noua creatura.* Quasi dicat: Externus & carnalis cultus nos non commendabũt Deo, sed si illi probari velimus, spiritu nos prorsus re-

Ratio apostolica cur non in carne & externis cæremoniis gloriandum, sed in cruce domini.

nouari oportet, vt ipse enim spiritus est, sic quoque spiritu gaudet coli, Ioan.4.&c.

Satis constat, omnes nos hodie inuentæ crucis domini nostri Iesu Christi solēnē in Ecclesia memoriam agere. Ob id igitur præsentem lectionem hodierno festo dedicarūt patres, vt nimirum verbi ministris ex ea (in qua Crucis subinde fit mentio) subministrarent ansam de cruce dicendi. Verùm Paulus hîc non loquitur de ligno illo crucis, in quo salus nostra pepēdit, sed de ipsa Christi passione ac morte. Occasionem huius festi petet pius concionator ex sermone B. Ambrosij Episcopi, in obitu Theodosij, ex historia Ecclesiastica.

EPILOGVS.

1 *Scopus præsentis lectionis est præcipuus, perstructio damnatióque pseudoprophetarū, vi & meritis crucis Christi sua falsa persuasione detrahentium, qui videlicet cùm multos alios, tum Galatas præsertim turpißimè seduxerant.*

2 *Vsus lectionis huius est quòd nullis caremoniis, operibus, aut creaturis, quantumuis etiam splendidis debeamus fidere, præterquā solius Christi morti, iustitiæ, sapientiæ, sanctificationi & meritis, vt qui gloriatur, in Domino glorietur. 1.Corinth.1. & 2.Corinth.10.*

3 *Verorum Christianorum nota sunt, mori & crucifigi, carni, mundo, peccatis, satanæ, & fieri noua creatura: hoc est, in nouitate vita ambulare, viuere sobriè, piè, castè, & iustè in hoc seculo, Tit.2. Sic certò futurum est, vt quemadmodum Paulus dicit, pax & misericordia Dei Israëlis super eos maneat in æternum.*

Euangelium præsentis diei quærat catholicus concionator in festo Sanctissimæ Trinitatis, Erat homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, &c. Ioan.3.

IN FESTO VENERABILIS Sacramenti, Epistola.

1.Corin.11. *Fratres: Ego enim accepi à domino, quod &*
Mat.26. *tradidi vobis, quod dominus Iesus in ea nocte*
Mar.14. *qua traditus est, &c. Finis Epistolæ, Non diiu-*
Luc.22. *dicans corpus domini,*

In hac

N hac Epistola Apostolus quatuor præsertim nobis commendat.

PRIMVM est, à quo & quãdo cœna dominica sit instituta, cùm dicit: *Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, &c. similiter et calicem postquàm cœnauit, &c.* Ex quibus audimus dominum Iesum esse institutorem & authorẽ huius cœnæ aut sacramenti: Iesum, inquam, Dei filium, æternũ Dei verbum, os & sapiẽtiam patris, veritatem & vitam æternam. Audimus etiam institutum illud esse in eadem nocte, qua & in manus peccatorũ & in mortem dominus Iesus tradebatur. Hoc verò vtrunque si verum est (vt certe est verissimum) consequitur, merè esse diuinum, sapientissimũ & serium, quod sic institutũ est. Non enim potest Deus quid instituere, quod nõ sit diuinum: ipsa sapientia, quod non sapientissimũ: mortis tempus, quod nõ sit maximè seriũ. At si ita res habet, consequitur maximi faciendũ esse sacramentum hoc, non autem contemnendum, aut pro re stulta & ioculari habẽdum.

Cœna dominica institutio & author dominus Iesus Dei filius. *Ioan. 1.* *1. Cor. 1.* *Ioan. 14.*

Itaque velut arrhã sui amoris, corporis & sanguinis sui sacramentum, miraculorum ab ipso factorum maximum passionis suæ perenne monimẽtum, & promissæ per suam passionem salutis æternæ pignus, signúmque veritatis huiusce promissionis, rursus de sua contristandis absentia solatium singulare saluator noster Dei filius mira benignitate reliquit. Cuius diuinam erga suos beneuolentiam & dilectionem B. Ioannes demirans & venerans ait: Ante diem festum Paschæ, sciens Iesus quia venit eius hora vt transeat ex hoc mundo ad patrem, cùm dilexisset suos qui erant in mundo, in finẽ dilexit eos. non sicut is de quo per Sapientem dicitur: Est amicus socius mensæ, & non permanebit in die tribulationis. Christus autem quum tanta dilectionis signa hactenus erga suos exhibuisset, in finem vsque mortalis vitæ suæ perseuerans, tunc vel omnium maxima ostendere dignatus est, in eo videlicet, quòd mortem pro ipsis adiens, dilectionis atque mortis suæ monimentum admirabile nobis hoc sacramentum instituit & donauit.

Institutionis vener. Sacramenti caussa. *Ioan. 13.* *Eccles. 6.* *Christus dominus amicus constans & fidelis.*

Paucis etiam hoc loco declarare oportet, quur hoc fa-

Sacramētū cur cœna appelletur. cramentum Cœna appelletur. Cœna certè vocatur, non solùm quòd in cœna sit institutum, sed & quòd ipsummet re vera cœna sit, & hoc nomen non hodie primùm ei impositū est, sed ab ipso Paulo. Dicit enim: Conuenientibus vobis in vnum, non licet dominicam cœnam edere. 1. Corinth. 11. Neque sanè in materna nostra lingua significantius appellari potest, quàm vel cœna dominica, vel sanè sacramentum altaris. Quare nemo illa nomenclatura offendi debet, præsertim cùm alia eius nomina non contemnantur.

2 Secundum est, quid ipsa Cœna dominica sit seu cōplectatur, cùm Paulus dicit: *Accepit Iesus panē, gratiásque actis fregit, ac dixit: Accipite, edite: hoc meum est corpus, quod pro vobis frangitur. Similiter & calicē peracta cœna, dicens, Hic calix nouū testamētū est in meo sanguine.* E quibus audimus, sacram dñi cœnam esse panem & vinum, seu panis & vini communicationem: sed huiusmodi panis, non qui significet corpus verū Christi, neque in quo sit corpus Christi, sed qui totus re vera sit verum Christi corpus. huiusmodi item vini, nō quòd sit symbolum dūtaxat sanguinis Christi, neq; in quo sanguis Christi sit, sed quòd totum sit verus Christi sanguis. Ita nimirum, vt de panis & vini substantia nihil remaneat, nisi sola species: ita quoque, vt panis factus corpus, & vinum factum sanguis, corpus & sanguis maneat, non autem conuertatur rursum in panem & vinum. Quomodo verò panis sit corpus, & vinum sanguis, nostrum non est indagare. sufficiat nobis Christi verbum, cui nihil est impossibile. Hinc canit Ecclesia: Verbum caro panem verum, verbo carnem efficit, fitque sanguis Christi merum. & si sensus deficit, ad firmandum cor syncerum sola fides sufficit. Tantum ergo sacramentum veneremur cernui: & antiquum documentum, nouo cedat ritui: præstet fides supplementum sensuum defectui.

Cœna dominica quid sit & quid cōplectatur.

Luc. 1.

Sacramentū altaris nō est ratione & sensu perlustrandum, sed fide venerādum.

3 Tertium est, in quem finem Cœna dominica sit instituta, cùm in hunc modum Paulus ait. *Hoc facite in meam cōmemorationē. Quotiescūque enim comederitis panē hunc, & de calice biberitis, mortē domini annunciate, donec venerit.* Hìc audimus in hunc finē sacramentū hoc corporis & sanguinis à Christo institutū esse, vt ipsius meminerimus,

Cœna dominica in

rimus, hoc eſt, ſummũ illum amorem in memoria retineamus, & ſubinde renouemus, quo pro nobis corpus ſuum tradiderit in mortem, & ſanguinem in cruce effuderit in remiſsionem peccatorum noſtrorum: vtque hac recordatione & ad fidem conſtantem, & ad charitatem ardentem inflammentur corda noſtra, redamemuſque ſic nos amantem, iuxta monitionem B. Ioannis 1. eiuſdem 4. qui ſic ait: Nos ergo diligamus Deum, quoniam ipſe prior dilexit nos. Huc igitur reſpicere vnicè debemus, quotieſcũque cœnam huiuſmodi myſticam ſumus ſumpturi: Quemadmodum ſi quis peregrè proficiſcens, pignus aliquod ei quem diligit plurimum, derelinquat, vt quotieſcunque illud viderit, poſsit eius beneficia & amicitias ad memoriam reuocare. Quiſquis is eſt, ſi amicum talem verè dilexit, ſine ingenti deſiderio & fletu non poterit illud pignus contueri.

quem finem ſit inſtituta.

Similia.

4 Quartum denique eſt, quomodo ſumenda ſit hæc ipſa cœna ſeu Euchariſtia, cùm ita Apoſtolus inferat, *Quiſquis ederit panem hunc aut biberit de calice indignè, reus erit corporis & ſanguinis domini.* quaſi illũ occiderit, vt fecerũt Iudæi, qui tãti myſterij ſacramẽtũ pro vili deſpexerũt. *Probet itaque ſe homo ipſe*, id eſt mundet, vt non niſi terſa ac nitida cõſciẽtia ad diuina myſteria accedat: *& ſic de pane illo edat & de calice bibat.* Neminẽ, inquit, tibi iudicẽ propoſuerim præter te ipſum. Tu itaque conſcientia examinata diſcuſſaque adito ea myſteria, non feſtis modò diebus, ſed omni tẽpore, quum purũ te & dignũ compereris. Nam ſi in vas ſordidum nemo audet illum mittere, quantò magis in cor pollutum? Accedentes ergo ſanctos eſſe oportet, quoniam ipſe ſanctus eſt. *Nam qui edit aut bibit indignè, iudicium ſibi ipſi edit et bibit non diiudicans corpus domini.* Non ob myſteriorum naturam, quippe quæ vitam in ſe habent & largiuntur, ſed ob myſteria adeuntium indignitatem: quibus nõ aliter illa nocent, quàm ſol oculorum valetudine laborãtibus ſolet obiectus officere. Ideò verò iudicium ſibi manducat & bibit, quia non diiudicat corpus domini, id eſt, quia prius nihil diſquirit vel internoſcit præſentis myſterij magnitudinem.

Eucharistia quomodo ſumenda.

Leuit. 19. & 20.

1. Pet. 3.

Non ob myſteriorũ naturã, indignè et ad iudiciũ ſumitur, ſed ob indignitatem tã ſacra vita myſteria adeuntiũ.

Quatuor in Corinthiis peccata reprehendit Apoſto-

Arguit quadrupli cem culpă temerè accedentium. lus, propter quæ indignè ad dominicam menſam accedebant. Primum, quòd eſſent inter ſe contentioſi, quia ſciſſuræ propter contrarias de religione ſententias, opiniones & hæreſes erant inter illos. vnde dicit. *Conuenientibus vobis in Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos, & ex parte credo. Nă oportet & hæreſes eſſe, &c.* Non quòd hæreſes Deo placeant, ſed quòd per eas fideles exerceātur: vt qui Deo noti ſunt, etiam hominibus manifeſtentur. Vnde enim gubernator laudabitur, ſi nauis in portu vel in tranquillo conſiſtat: *vt qui probati ſunt*, inquit, ſiue doctores in reſiſtēdo, ſiue populares fideles in permanendo, *manifeſti fiant in vobis.*

Secundò reprehendit, quòd cibum corporalem in Eccleſia ſumebant. Vnde dicit: *An Eccleſiam Dei contemnitis*, facientes eam triclinium epularum? Præmiſerat: *Nunquid domos non habetis ad mãducandum & bibendũ?* Et tunc ſubdit: *Aut Eccleſiam Dei contemnitis?* Inualuerat enim apud Corinthios praua conſuetudo, Eccleſias paſsim dehoneſtare conuiuiis.

Praua cōſuetudo apud Corinthios, Eccleſias paſſim dehoneſtare cōuiuiis.

Tertiò, quòd ante communionem corporis Chriſti corporalem cibum ſumebant: vnde dicit: *Conuenientibus vobis in vnum, iam non eſt dominicam cœnam manducare. vnuſquiſque enim cœnam ſuam præſumit ad mãducandũ.* Vt enim ait Sedulius, ante dominicam oblationem veſcebantur communibus cibis, quam cœnam noctibus adoriebantur. qúmque diuites ebrij ad Euchariſtiam venirent, vexabātur inopes fame. *Et ideò vnus quidem*, inquit, *eſurit, alius autem ebrius eſt. Quid dicam vobis? Laudo vos, in hoc non laudo.*

Dominica cœna non eſt vbi pauper contemnitur.

Quartò, quòd nihil pauperibus erogabant. Vnde ait, *Conuenientibus vobis in vnum, iam non eſt dominicam cœnam mãducare.* Conuentus & congregatio præfert charitatem. Cœnā autem dominicam, vnanimem dominici corporis & ſanguinis conuictum appellat, ad illius venerandæ cœnæ dominicæ imitationem, quam ipſe cum diſcipulis egit. Quoniam vnus panis & vnum corpus multi ſumus, omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. 1. Corinth. 10. Sed vos, inquit, re tanta, id eſt, dominicæ cœnæ imitatione priuati eſtis. Nam per hoc quòd vnuſquiſque cœnam ſuam priuatam præſumit ad

mit ad manducandũ, dominicã cœnam fecistis priuatã. Quandiu autẽ erat communis, domini cœna dicebatur. Sunt enim & seruis dominorũ bona communia. Et quia vestrũ singuli præueniendo propriã cœnã edunt, nullius pensi pauperes habẽtes, fœdastis profectò hanc cœnam. Quibus Apostoli verbis facilè intelligitur illud tũc erroris fuisse apud Corinthios, vt multum panis & vini in Christi corpus & sanguinẽ sacerdotali cõsecratione cõuertendũ, ad suos priuatos vsus in Ecclesiam diuites afferrent, vnde detestabili sacrilegio crapularentur opulenti, pauperibus interim fame cruciatis. Quos melius fuisset domi priuata ac prophana conuiuia celebrasse, quàm pauperibus præsentibus cõparticipationẽ renuere. *Ecclesiam*, inquit, *Dei contemnitis, & confunditis eos qui non habent.* Ideò & pœnam adiungit, dicens, *Ideò inter vos multi infirmi & imbecilles, et dormiũt multi.* Quasi dicat: Argumento sint ea mala, quæ vobis contingunt. Eo namque & mortes iam immaturę, & diuturni morbi oboriuntur, quia mysterium hoc indignè sumũt multi. Et licet nonnulli vsque ad ipsam mortẽ inoffensam seruent valetudinem, non tamen propter hoc Christi sacramento non esse obnoxios satis probatur, quia nõ modò præsentia hæc tormenta, sed etiam futura & grauiora hos manent, qui indignè mysterium illud adierunt. Et qui præsentia mala, occulto, sed iusto Dei iudicio euadunt, incident in futura: quibus tunc horrẽdum erit incidere in manus Dei viuentis, Hebr. 10.

Error et abusus fœdus apud Corinthios.

Indignè cõmunicantium pœna.

Docemur ergo hîc, dignè nos sacramentum hoc sumere oportere. Nã indignè sumentes, adeò nihil fructus inde consequentur, vt & rei sint (sicut præmissum est) futuri, traditi corporis & effusi sanguinis Christi. Vt autẽ dignè sumamus, nosipsos probemus oportet. Hæc verò nostri probatio in hoc consistit, Primò, vt agnoscamus & detestemur peccata nostra, nósque indignos vt intret sub tectum nostrum, cum Centurione iudicemus. Secũdò, vt reuerenter de mysterio hoc sentiamus, atque in corporis sanguinísque Christi pretium omnem salutem nostram collocemus. Tertio, vt ex animo redamemus nos tãtopere amantẽ, illiúsque beneficia laudibus iugiter celebremus. Quarto, vt proximos nostros (vtpote

Cœnam dominicam indignè sumentes rei sunt traditi corporis & effusi sanguinis Christi.

Matth. 8.

Probatio nostri in quibus cõsistat.

per Christum factos fratres nostros & sorores adeóque commembra nostra) Christi exēplo diligamus, non solùm vt verbis & bonis nostris illos iuuemus, verùm etiā vt animas nostras ponamus pro ipsis. 1. Ioan. 3. Qui ita sese probat, is bene seipsum probat, & dignè sumit.

Caussa autem quur lectio hodierna, quæ cœnā dominicā complectitur, hodie proponatur, hinc nimirū est, quòd Ecclesia nunc præsertim solennem eiusdem cœnæ dominicæ agat memoriā. Si vero quis scire cupiat, quur

Commemorationis cœnæ dominicæ in hoc tempore caussa.

iam potissimùm eius memoria agatur, cùm tamen non post Pentecosten, sed ante passionem Christi ea instituta sit: is sciat, id ob id fieri, quòd apostoli circa hoc tempus, nempe, post Pentecosten & acceptum spiritum sanctum, hoc sacrosanctum mysterium cum primis frequētare ac exercere cœperint. Nam sic Act. 2. legimus: Erāt (credentes) perseuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione & fractione panis, & precationibus.

Quum itaque dominus cœnam hanc instituerit, velítque eam sumi à nobis, eámque apostoli frequenti vsu exercuerint: reuereamur eam & nos, & sumamus, & dignè sumamus, vt vitam habeamus æternam, Ioan. 6.

EPILOGVS.

1 *Cœnā dominicā Apostolus ad memoriam reuocat, ne vnquā Christi dilectio in morte nobis exhibita, memoria excidat. Hac enim repræsentat passionē Christi, sed neque repræsentat saltē significatiuè, sed & exhibet re vera ipsum quē repræsentat. Repræsentatio est cōmemoratio passionis sancta, & gratiarū actio, et vocatur Eucharistia. Repræsentatio est cōmunicatio, qua fideles corpus & sanguinē Christi re vera sine omni ænigmate sumunt: & vocatur synaxis. Vtrūque est salus, si neutrū negligatur. Cupit Augustinus nos, si nō quotidiè saltem dominicis diebus & festiuis cōmunicare omnes. Idem dicit eos indignè semel in anno aut rarius accedere, qui non ita se gerunt vt quotidie mereantur accipere.*

Homil. 28. de verbis domini secundū Lucam.

2 *Corpus Christi verū & verus eius sanguis in Eucharistia sacramēto indignè nō debet sumi. Indigni sunt, qui trāssubstātiationē non credūt qui Berengarianam hæresin excitāt. Indigni sunt in quibus peccatum adhuc feruet, qui sacramēti pænitētia medicina cōtritione, cōfessione, et satisfactione sibi mederi aut supersedēt, aut cōtēnunt. Hos omnes, reos dicit*

corpo

corporis & sanguinis domini. In eos quadrat hoc Apostoli, Denuò sibi filium Dei crucifigentes, & illud, Flens dico, inimicos crucis Christi.

3 Præparatio exactissima ad Eucharistiam sumendam omnibus fidelibus perquàm est necessaria: quod satis innuit Apostolus in hoc quod dicit: Probet seipsum homo, &c. Quo vult, vt quisque se iusta lance æstimet, non solùm de fide sed & de charitate, cuius nos etiam sacra synaxis admonet, quoniam vt panis vnus fit ex multis granis, & vt ex multis acinis fit vnus potus, ita omnes fideles vnum debent esse corpus S. Hieronymus monet exemplo Iosephi ab Arimathæa, vt studeamus venerabile corpus syncerè accipere, imitando Iosephum eum, qui illud exanime munda inuoluit sindone. Si hoc ille exanimi & cõtumeliis omnigenis fecit affecto, quãtò æquius est nos hoc facere glorioso & rediuiuo?

IN FERIIS IISDEM EVANGELIVM.

In ill. temp. Dixit Iesus discip. s. & turbis Iudæorum. Caro mea verè est cibus, &c. Finis Euangelii: *Qui manducat hunc panem, viuet in æternũ.* *Ioan. 6.* *1. Cor. 11.*

IN hoc sacratissimo festo sunt consideranda quatuor. 1 Primò, Quæ scripturæ contineant doctrinam huius sacramenti: nempe, Matth. 26. legimus: Cœnantibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit: deditque discipulis suis, & ait, Accipite & comedite: *Hoc est corpus meum.* Marc. 14. legimus: Et manducantibus illis, accepit Iesus panem, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait, Sumite, hoc est corpus meum. Luc. 22. legimus: Et cùm facta esset hora, discubuit, & duodecim apostoli cum eo, &c. Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens, Hoc est corpus meum quod pro vobis datur. Apost. Paul. 1 Corinth. 11. Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit, Accipite & manducate, Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. *Scriptura doctrinam venerabilis Sacramenti copiosè continent.*

De calice verò ita legimus Matth. 26. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui *Scriptura tractantes de calice.*

pro multis effundetur in remissionẽ peccatorũ. Mar. 14. Et accepto calice, gratias agẽs dedit eis, & biberũt ex illo omnes. Et ait illis, Hic est sanguis meus noui testaméti. qui pro multis effundetur. Luc. 22. Similiter & calicem postquam cœnauit, dicẽs: Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur. Item, 1. Cor. 11. Similiter & calicem, postquam cœnauit, dicens, Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine.

Christus Iesus verus Deus et verus homo omnipotens, institutor venerabilis sacramenti, sua virtute cælesti ipse inuisibilis sacerdos, visibiles creaturas in substãtiam corporis & sanguinis sui verbo suo secreta potestate per ministerium sacerdotis cõuertit.

Christus Iesus verus Deus & verus homo, cuius omnipotentiam in symbolo confitemur & credimus, instituit hoc sacramentũ, & sua virtute cælesti ipse inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantia corporis & sanguinis sui verbo suo secreta potestate per ministerium sacerdotis conuertit, dicens. Accipite & edite: Hoc est enim corpus meum. & sanctificatione repetita, Accipite & bibite: Hic est sanguis meus. Ergo sicut ad nutum præcipientis domini repentè ex nihilo substiterunt excelsa cælorum, profunda fluctuum, vasta terrarum: pari potentia in spiritualibus sacramentis verbi præcipit virtus, & ei seruit effectus. Euseb. in serm. de corpo. & sang. domini: qui est hom. 5. de Pascha.

Vt hæc sacrificia offerrent omnes Christiani, in baptismo facti sunt regale sacerdotium, censentur populus acquisitionis: & in cœna suos apostolos sacerdotes fecit Christus: & vt ita consecrarent, potestatem ipsis & eorundem successoribus dedit.

Eucharistia sacramẽtum in die vltima cœna instituit Christus, in qua & suos discipulos suósque successores sacerdotes cõsecrauit.

Ex hac doctrina Euangelistarũ & Pauli cognoscimus sacramẽti Eucharistiæ (quemadmodũ & aliorũ sex sacramentorum) Christũ authorem fuisse. Instituit autẽ illud in die illo quo vltimã cœnam cũ suis discipulis Ierosolymis celebrauit: in qua & suos discipulos sacerdotes ipse summus sacerdos consecrauit, & vt illud sacramentum ipsi, suíque successores consecrarent, præcepit. Materia autem huius sacramenti est panis & vinum: forma verò, Hoc est corpus meũ, Hic est sanguis meus, &c. Quæ cùm Christus dixit, non simplicia verba fuisse arbitrabuntur pij fideles, sed efficacissima, effectúmque mox consecuta haud dubiè cõfitebimur. Nam cũ Christus dixerit, Hoc est corpus meũ: si illic non erat ipsius corpus, ergo vana & falsa fuit Christi affirmatio, si autẽ erat corpus (quod iam

iam inde ab apoſtolis vſque Catholica profitetur Eccleſia) falſa & hæretica eſt Zuinglianorum & Heluetiorum interpretatio, qui verba illa corrumpentes ac deprauantes, expreſſum Dei verbum dicunt, Hic eſt ſola figura corporis mei. Falſa & hæretica eſt & Caluini declaratio, ſeu aſſertio, qui ita interpretatur, vel potius corrumpit Chriſti verba, Hic eſt ſacramentum corporis mei. Nos verò catholici cum Chriſto, cúmque apoſtolis, in magna Eccleſia, in populo graui, in medio ſeniorum, confitemur excelſa animorum conſtantia, poſt panis atque vini conſecrarionem eſſe illic in ſacramento altaris ſub panis & vini ſpeciebus verum corpus Chriſti realiter atque ſubſtantialiter. Hoc tenet Eccleſia Romana, hoc fuit ſemper confeſſa Eccleſia orientalis, profeſſa fuit Africana, confeſſi ſunt patres in conciliis. Quare qua ratione quáve fronte Saxones Luthero crediderint, Heluetij Zuinglio, dux Vvirtembergicus Brentio, Geneuenſes Caluino, neglecta & deprauata doctrina Chriſti, Apoſtolorum, Conciliorum, Patrum, ipſi viderint.

Sacramēti altaris materia et forma.

Hæreticorum modernorū de ſacramēto corporis et ſanguinis Chriſti falſa interpretatio ſeu aſſertio.

2 Secundò conſiderandum, quale ſit corpus illud quod in ſacramento conficitur: nempe, quale fuit illud quod ex virgine natum eſt, illud quod in cruce à Iudæis neci datum eſt, illud quod in cælum euectum eſt, & quale eſt illud quod ab angelis modò adoratur. Hoc teſtatur Chryſoſto. hom. 24. 1. ad Cor. Hoc, inquit, corpus in præſepi reueriti ſunt Magi viri impij & barbari: tu non in præſepi, ſed in altari, non mulierem quæ in faſciis teneat, ſed ſacerdotem præſentem, & ſpiritum ſanctum ſuper propoſito ſacrificio abundè diffuſum vides. Dum in hac vita ſumus, vt terra nobis cælum fit, facit hoc myſterium. In cælis eſt regium corpus, quod nunc tibi in terra videndum proponitur. Non angelos, non archangelos, non cęlos cęlorum, ſed ipſum horum omnium dominū oſtendo tibi. Animaduertis quonā pacto, quod omnium maximum eſt & præcipuum, in terra nō conſpicaris ſolùm, ſed tāgis, ſed comedis, & eo accepto domum redis. Idem eâdem homil. Quando myſterium propoſitum fuerit, dic tecum, Hoc corpus ſol crucifixū videns, radios auertit, propter hoc velum tēpli ſciſſum eſt, & petræ: ac terra vniuerſa tremuit. hoc idem corpus cruentatum, lancea vulne

Idē corpus in ſacramēto cōficitur quod ex virgine natū eſt, quod à Iudæis crucifixū, quod in cælū euectum & modò ab angelis adoratur.

vulneratum,fontes ſanguinis vniuerſo orbi ſalutares ſcaturiens. Idipſum corpus in ſupremum thronum extulit, quod nobis etiam exhibuit,vt teneremus, & vt manducaremus:quod maximum ſignum eſt dilectionis.

Idem homil.3.ad Ephe.Recolite quia illius corpus eſt & ſanguis,qui ſupra cælos reſidet, qui ab angelis ſuppliciter adoratur : illius inquam, qui proximè aſsiſtit immortali Dei potentiæ. Huius delibamus ſanguinem, & proprium corpus nobis ſumendum tradidit.

Doctrina eorum falſa comprobatur qui affirmant in ſacramento non eſſe verum corpus Chriſti.

Hinc docemur 1 Falſam eſſe eorum doctrinam qui affirmant in ſacramento altaris non eſſe verum corpus Chriſti, niſi quis malit Zuinglio & Caluino credere, quàm Chryſoſtomo & vniuerſæ Eccleſiæ tam orientali quàm occidentali. 2 Docemur doctrinam hanc quam Romana tenet Eccleſia, non eſſe nouam neque ſingularem,ſed antiquiſsimam,& omnibus populis tum orientalibus tum occidentalibus communem, vtpote quam Chryſoſtomus vti ab apoſtolis acceptam veneratur, confitetur,atque credit. Attendant igitur hæretici quòd falſa mendaciiſque plena doceant.

Fructus Vener.Sacramenti tres ſunt præcipui.

3 Tertiò conſiderandum qui ſint fructus huius ſanctiſsimi ſacramenti. Multi quidem ſunt, ſed tres præcipui. 1 Eſt ſumptio homini ſaluberrima. Hoc docet Chriſtus Ioan.6.Si quis manducauerit ex hoc pane,viuet in æternum. Et Auguſt.homil.28.de verbis domini ſecundum Lucam:Si quotidianus eſt panis,inquit, cur poſt annum illum ſumas, quemadmodum Græci in oriente facere conſueuerunt? Accipe quotidie,quod quotidie tibi proſit,ſic viue,vt quotidie merearis accipere. Vide & Ambroſ. lib.5.de ſacra.cap.4.

Euchariſtia eſt antidotũ contra cacodæmones, & pignus immortalitatis.

2 Eſt antidotum contra cacodæmones, & pignus immortalitatis. Hoc docet Chryſoſto.hom.45.in Ioan.Hic myſticus ſanguis dæmones procul pellit, angelos & angelorum dominum ad nos allicit. Dæmones enim cùm dominicum ſanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur:angeli autem procurrunt,&c. Vide hac de re homil. 61.ad popu. Antio.

3 Deterret à vitiis, & ad omnia bona opera inuitat. Hoc docet Chryſoſt. homil. 61.ad popu. Antioche. Hei mihi,quot ad ſalutẽ nobis vię?Nos corpus ſuum effecit,

nobis suum communicauit corpus, & horum nos nihil à malis auertit. O tenebras,& profunditatem magnam, ô indolentiam. Quæ sursum sunt quærite & sapite, inquit, vbi Christus est ad dexteram Dei sedens, Colos.3.

Præter hos fructus operâtur in nobis hæc sacramenta tres effectus. 1 Christo incorporamur. Nam Christus idcirco hoc sacramentum præcipuè instituit, vt ipsi incorporemur, déque remissione peccatorum & futura gloria (si in charitate perseueremus) certi reddamur: vt veluti viuificatrice quadã medicina sanemur, reficiamur, erigamur, & consolidemur. Quæ omnia Christus significare voluit cùm dixit, Mat.26. Accipite & comedite. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Accipite meam carnem in remissionem peccatorũ pro vobis traditam, & manducate, in me transformamini, & valedictis omnibus cupiditatibus, in me manete, & ego in vobis.

Effectus tres Vener. Sacramẽti

Per sacramentum Christo incorporamur.

2 Efficimur corpus Christi mysticũ. Nam Paulus 1. Cor. 10. ait, Quoniã vnus panis & vnum corpus multi sumus, qui de vno pane & de vno calice participamus. Mysterium ergo pacis & vnitatis nostræ, vt inquit Augusti. Christus in mensa sua consecrauit. Videant ergo malè viuentes, nocentes proximis, meditantes schismata, quid faciant contra vnitatem corporis Christi.

Corpus Christi mysticum efficimur per altaris sacramentũ.

3 Ad mutuam charitatem alendam & colendam accendimur. Nam Chrysost. homi.45. in Ioan. sic habet, Vt autem non solùm per dilectionem, sed re ipsa in vnam carnem conuertamur, per cibum id efficitur, quem nobis largitus est, &c.

Charitatis mutuæ incentiuum est idẽ Sacramentũ.

4 Quartò considerandum, quomodo accedendum ad communicãdum. quod docet Paulus. 1. Cor.11. Quotiescunque enim manducabitis panẽ hunc, & calicem bibetis, mortem domini annuntiabitis donec veniat. Itaque qui manducauerit panem hunc, vel biberit calicẽ domini indignè, reus erit corporis & sanguinis domini. Probet autẽ seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim mãducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus domini. Idem docet Basilius, qui in summis Moralium 21. sic ait: Communicaturi, fidem in primis habere debent verbis domini dicentis, Hoc est corpus meum quod pro vobis

Eucharistia quomodo communicãda & sumenda.

Communicaturi fidẽ in primis habere debent.

datur:

datur:hoc facite in meam commemorationem, Luc. 22. & timorem concipere ex verbis Apostoli dicentis: Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus domini. Item Christus Matth. 5. Siquando offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuū ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, &c. Item Achimelech. 1. Reg. 21. qui Dauid petenti panes, cùm alios non haberet nisi panes sanctos, non prius voluit ei dare, quàm diceret, Si mundi sunt pueri, maximè à mulieribus? Et respondit Dauid sacerdoti: Et quidem si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri & nudiustertius quando egrediebamur, &c. Sunt igitur necessariæ, fides, probatio (id est confessio) timor, charitas, castitas, & mundities. Qui his virtutibus ornatus altare accesserit, speret se dignè corpus domini sumpturum. Qui verò non credit, aut non confitetur, vel odit, &c. abstineat. Nam iudiciū sibi manducat & bibit, &c.

Communicaturis necessaria.

Exegesis literalis neutiquam hîc omittenda est, in qua audimus docemúrque quid fructus seu vtilitatis ex digna eius sumptione proueniat. Vnde hîc sciendum est duplicem esse sacramenti huius sumptionem: sacramentalem nimirum seu visibilem, & spiritualem seu inuisibilem. Sacramentalis est externa illa sub panis & vini speciebus, corporis sanguinísque Christi sumptio. Spiritualis verò est fides seu fiducia in meritum corporis & sanguinis domini. Vnde nimirum Augustinus, Quid paras dentes & ventrem? Crede, & manducasti.

Sumptio sacramenti duplex, sacramentalis & spiritualis.

Iam quoties loquimur de effectibus cœnæ dominicæ, semper spiritualem illam sumptionē sacramētali includimus. Nam citra hanc, spiritualem, inquam, adeò nihil fructus illa operatur, vt planè noxia & dānabilis sit, non quidem per se, sed propter indignitatem seu abusum sumentis. Potest igitur spiritualis manducatio prodesse & salutem operari citra sacramentalē at sacramentalis sine spirituali nihil prodest. Hinc tamen nemo consequens esse putabit propterea sacramentalem seu externam esse postponendam, imò hoc potius consequēs erit, vtranque coniungendam esse. Alioqui enim quemadmodum non

Sumptio spiritualis semper sacramentali includitur.

ſatis eſt credere, niſi baptizeris ſimul: ſic quoq; non ſatis eſt credere Chriſtũ pro te corpus ſuũ tradidiſſe in mortem, & ſanguinem ſuũ effudiſſe in remiſsionẽ peccatorum tuorum, niſi & ſacramentaliter ſimul corpus & ſanguinem eius in Euchariſtia ſumas: hoc eſt, ſi liceat, ſi non neceſsitas impediat. Certè plus cõfert externa receptio internæ cõiuncta, quàm ſola interna ſine externa. Quẽadmodum & gemmæ quum in medicaminibus terũtur, maiorem virtutẽ & fomẽtum adferunt quum in corpus recipiuntur, quàm ſi ob oculos ſolùm opponerẽtur. Propterea, nempe, & partes orthodoxi hoc Euãgelium quod de ſacramenti effectibus tractat, de vtraque ſumptione ſimul, & ſpirituali & ſacramẽtali, ſcilicet, intellexerunt. Sic dominus inquit: *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Hic primus fructus eſt, quòd dignè edens & bibens corpus ſanguinẽmq; domini: hoc eſt, & ſacramentaliter & ſpiritualiter, ſic ſatiandus ſit gratia diuina, vt neque eſuriat neque ſitiat in æternum. hoc eſt, nulla gratia ei deſit. in nulla re à Deo derelinquatur.

Simile.

Sacramentalis ſumptio nõ eſt neglig ẽda, ſi nulla neceſsitas impedıat.

Simile.

Corporis Chriſti primus fructus.

Ioan. 4.

Eſt autẽ caro Chriſti cibus, & ſanguis eius potus, quia idem ſpiritualiter in nobis operantur, quod cibus & potus externus corporaliter. Reficiunt enim, confortant, reſtaurant, voluptatem afferunt, vitam continuant, imò quod in aliis cibis quærimus, nempe, vt non eſuriamus, vel vt non moriamur, vel vt voluptatẽ aſſequamur, hoc ſolùm & perfectè præſtant corpus & ſanguis Chriſti.

Caro Chriſti cur cib⁹ & ſanguis eius potus dicantur.

Ideò ſignanter addit, verè eſt cibus, &c. Primò ad differentiam corporalis cibi, quem ſiue manduces, ſiue non, morieris. Hic autem tantùm moritur, qui nõ manducat, in æternum autem viuet, qui manducat. Secundò corpus Chriſti verus cibus eſt, ad diſtinctionem eius cibi quem diabolus pollicebatur. Cibus enim ille, cibus fuit mendacij, quia falſum fuit & falſum eſt quod in cibo illo diabolus pollicebatur. itaque & cum vana promiſsione datus fuit cibus ille, & vana ſpe diuinæ ſimilitudinis con ſequendæ manducatus eſt. Caro autem Chriſti verus cibus eſt, quia verum eſt quod Chriſtus in eo pollicetur, veráque ſpes eſt qua manducatur. Sic & de ſanguine dicendum. Sequitur:

Caro Chriſti verè cibus & verus eſt.

Gen. 3.

Qui edit meam carnẽ, & bibit meum ſanguinem, in me manet,

Corporis Christi secundus fructus est quod dignè sumens Christo incorporatur.

net, & ego in illo. Hic est secundus fructus dignæ sumptionis, manere in Christo, & hunc in se vicissim habere manentem. Hoc est, dignè sumens Christo incorporatur, & vnum fit cum eo, ipsiúsque infirmitates & peccata in sese Christus transfert, & Christi vicissim bona & merita ipsius fiunt, eóque iam nil vltrà satan, peccatum, mors & inferi possunt ipsi incommodare, sed ab omnibus tutus est. Quod quantum bonum sit, vel ex Psal. 90. discere possumus, in quo Dauid non satis exprimere potest, quàm securus sit, qui sub vmbra & adiutorio Dei sedet. Quantò igitur securior & fœlicior est, qui Christum in se habet, & in Christo est? Atque hinc videre licet vnde sit tanta Christianorum fortitudo & victoria contra peccatum, mortem, diabolum, & mundum: nimirum quia in Christo manent, & Christum in se manentem habent. Sicut enim Christus quanuis totius mundi peccata in se suscepisset, mórsque & mundus & diabolus eum totis viribus inuasissent, tamen opprimi non potuit: sic nec opprimi potest qui in Christo manet, &c. Breuiter, quod diabolus mendaciter homini, hoc Christus hîc verè pollicetur & præstat: ac si apertè dicat, Si manducaueritis carnem meam, &c. dij eritis, & filij excelsi omnes.

Christianorũ victoria & fortitudo cõtra peccatũ, mortem, diabolũ, & mundum vnde proueniat.

Psal. 81.

Sicut misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: ita & qui ederit me, viuet ipse quoq; propter me. Qui ederit hunc panem viuet in æternum. Hic tertius & omnium maximus fructus est, quòd quemadmodũ Christus & Pater vnam eandémque viuunt vitam, sic & dignè sumens Eucharistiam, æternam vnà cum Christo vitã victurus sit. Nam qui Christum habet, etiã eius vitã participat. Quis verò iam vel plura vel maiora vnquã cupere queat? Nam oculus non vidit, neq; auris audiuit, neque cogitationes cordis vnquam assequutæ sunt, quæ præparauit Deus diligentibus se. 1. Corinth. 2. Nihil autem magis in votis nobis est, quàm principum habere gratiam, & diu fœliciter viuere in mundo. Hoc impetrare, fructus nobis videtur omnium præclarissimus. At quantò maiores sunt fructus, summi æternique principis Iesu Christi gratiam habere, in cælis æternùm viuere? Etiam si tandem contingat vt princeps aliquis nos fauore complectatur, non tamen is fauor durat diu. Verùm qui Christi principis fauorem

Fructus tertius & omnium maximus corporis Christi.

fauorem nactus est, is patronum habet & constautem & perpetuum, simul potentem, simul misericordem. Sic & si detur aliquãdo viuere fœliciter diu, nihil tamẽ solidi subest: sed est illa fœlicitas potius infœlicitas: illa vita diuturna, perpetua mors. At cælestis fœlicitas, æternáq; vita, sola & fœlix & perennis est. Vnde & manna de quo patres gloriabãtur, nequaquam comparandum est huic cibo. Nã è tanto numero ne vnus quidem remansit, imò plerique etiam quo ad animam mortui fuerunt. Caussa verò fructus huius, carnis & sanguinis Christi viuifica vis est. Quum enim ipse sit iuxta diuinitatẽ vita, quúmque caro & sanguis ipsius cum diuinitate vnita sint, habent & hæc propter vnionem illam viuificandi vim. Et quemadmodum (ceu d. Cyrillus inquit) cera ceræ liquefactæ infusa, vna cera cum illa fit: ita & is qui carnem & sanguinem domini recipit, vnum fit cum illis, quúmque caro & sanguis Christi sit ipse Christus, fit recipiens vnũ prorsus cum eo: hoc est, particeps fit omnium quæ Christus habet: & Christus cõtrà quę illius sunt, pro suis ducit: vnde cõsequitur nimirũ, ipsum in se recipere & peccata nostra & nostras infirmitates, & sua vicissim communicare nobis merita, suã communicare hęreditatem.

Mãna patri vita nõ est comparandum.

Caro & sãguis Christi propter vnionẽ cũ diuinitate, viuificandi vim habent.

Simile.

EXHORTATIO.

Agite itaque fratres, cùm tãtis omnino fructibus scateat digna corporis sanguinísque domini sumptio, libenter posthac & sacramentaliter & spiritualiter communicemus: cum primis tamen & subinde spiritualiter: hoc est, fide firma credamus Christum pro nobis incarnatum, crucifixum & exuscitatum esse, sanguinéque suo nos lauisse à peccatis, & reconciliasse Deo Patri. Sed & viuamus propter ipsum, quemadmodum ipse propter Patrem vixit: Hoc est, quemadmodum ipse Patri obediens fuit, & huius per omnia executus est voluntatem, sic & nos nostro benefactori simus grati, morigeri, conformes: porrigamúsque ipsius exemplo etiam nostram carnem edendam & sanguinem nostrum bibẽdum proximis: hoc est, charitatis officia erga fratres & sorores declaremus, impẽdamus ipsis & bona & propriã vitam.

Spiritualiter communicare quid sit.

Viuere propter Christum quid sit.

EPILOGVS.

1 *Cõsiderare imò et credere hic oportet, quòd Christus de ca-*

lo descenderit, & Deus sit: alioqui impoßibilia videbuntur quæ hactenus dixit. Hic enim est fructus ligni vitæ, quod hoc tempore Deus in medio Ecclesiæ plantauit, Gen. 2. Hinc in Apoc. 2. dicit, Dabo ei edere de ligno vitæ, &c. Christus enim verè est lignum vitæ his qui apprehenderint eum: et ideò qui tenuerit eum, beatus erit, & est, Prouerb. 3.

2 Christus panis effectus est, hoc est. quòd bona sua nobis cõmunicare vult, imò seipsũ, ac planè nobis cõmisceri et vniri.

Deut. 4. *3 Beneficia multò maiora in nobis præstitit Christus in lege gratiæ quàm patres habuerũt in veteri testamẽto. Nõ est enim aut fuit aliquando tam grandis natio, quæ ita habeat deos appropinquantes sibi, sicut adest nobis Deus noster: qui & in futuro summa & maxima se daturũ pollicitus est, hoc est, ipsam beatitudinem, & vitam, non iam in spe sed in re.*

IN DIE IOANNIS BAPTIstæ, Epistola.

Isaiæ 49. *Hæc dicit dominus: Audite insulæ, & attendite populi de longe, &c. Finis* Episto. *Qui elegit te.*

Ectio hæc prophetica cõplectitur quatuor, quæ & si litera tenus personæ diui Ioannis plerũnq; cõueniat, in neminem tamẽ verius cõpetit, quàm in filiũ Dei Iesum Christum, quem Ioannes prænuntiauit. Primo igitur loco agit de natiuitate domini, cùm ait, *Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei.* Quibus verbis declarat se nõ fortuitò & casu obiter incidẽte humanitatẽ assumpsisse nostrã, ac natum esse, sed ab æterno huc à Patre esse prædestinatũ & vocatũ. Quia enim ante conditũ mũdum prænouerat Deus lapsurũ hominem, ab æterno etiã concluserat filium humanitatem assumpturum, & redempturũ illum. Ob id quoque antequã is nasceretur, cùm adhuc in matris esset vtero, nominis eius recordatus est, statuens, pérq; angelũ suum promulgãs, Iesum ipsum vocandum esse, quòd nimirum seruaturus populũ esset suum à peccatis, Luc. 2. Matt. 1. Hunc etiam Deus verè ab vtero vocauit, hoc est, filiũ suum esse testatus est: iuxta illud, Ex vtero ante luciferũ genui te, Psal. 109. Et Psal. 2. Dixit dñs ad me, filius meus es tu: hodie genui te. Quemadmodum & in Euãgelio de nostro Iesu ipsissimo

Filius Dei vt humanitatẽ nostram assumeret ab æterno à Patre prædestinatus & vocatus.

(ipsissimo, nempe, messia, bis testificatus est: Hic est, inquiens, filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, Matth. 3. & 17. Huius quoque verè nominis recordatus est dominus de ventre materno, imò longè ante cōceptionem, dum, scilicet, prædixit vocandum illum Immanuëlem, & Deum iustū nostrum, Isa. 7. Iere. 21. quemadmodum & angelus quum missus esset ad Mariam, ante ipsam etiam Iesu conceptionem iussit vocari nomen eius Iesum, Luc. 1. Matth. 1.

Nomē filij Dei longè ante conceptionē præordinatū.

Quæ verba litera tenus personæ diui Ioannis etiam conuenire possunt Nā hunc Deus vocauit ab vtero, dum illum (iuxta angeli prænuntium) spiritu sancto iam inde ab vtero matris eius repleuit, Luc. 1. Huius quoque recordatus est dominus de matris vētre nominis, dum illum voluit vocari Ioannē, antequā conciperetur, Luc. 1.

Ioānes ab vtero vocatus & nominatus.

2 Secundò agitur de doctrina & vita domini, cùm pergit dicere: *Posuit os meum quasi gladiū acutum, in vmbra manus suæ protexit me, et posuit me sicut sagittā electā &c.* Quibus verbis innuit Seruator noster, primò doctrinā suam veluti ensem fore efficacē, & penetrabilem in hominum cordibus. Quod sic verè esse postmodum Baptistę de ipso probauit testimonium, dicentis: Cuius ventilabrum in manu ipsius, & repurgabit areā suam, & congregabit triticū suum in horreum, paleam autē exuret igni inextinguibili, Matt. 3. Et illud Malach. 3. Quis stabit ad videndum eum? ip[se] enim quasi ignis conflans, & quasi herba fulonum. Et illud Isa. 11. Percutiet terram virga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium. Deinde innuit vitam suam fore cōstantem, rectā, & numeris omnibus absolutam, quemadmodum sagitta recta esse solet, Isa. 53. 1. Petr. 2. Hunc quoque Deus sub vmbra manus suæ verè protexit, posuitque sicut sagittā electam, & in pharetra sua abscondit: iuxta illud Ioann. 12. vbi Pater inquit: Et illustraui, & rursus illustrabo, (subaudi) te. Et illud Pauli Coloss. 1. Iesus Christus est principium, primogenitus ex mortuis, vt sit in omnibus ipse primas tenens: quoniam in illo complacitū est Patri vniuersam plenitudinem inhabitare, & per eum cuncta reconciliare erga, &c. Quo ad personam Ioannis, posuit etiam Deus os eius quasi gladium acutum, dum

Doctrina saluatoris ense efficacior & penetrabilior.

Vita saluatoris constans recta & instar sagitta absoluta.

Os Ioānis Bapt. qua-

si gladius acutus. dedit illi vim & gratiam vt præcederet ante Mesſiam cum ſpiritu & virtute Heliæ, multos filiorum Iſraël ſua prędicatione conuerteret ad dominum Deum ipſorum, conuerteret corda patrum in filios, & inobedientes ad prudentiam iuſtorum, pararétque ſic domino plebem perfectam, Luc.1. Matth.3. Marc.1. Ioan.1. & 3. Hunc ſub vmbra quoque manus ſuæ porrexit, poſuítque ſicut ſagittam electam, & in pharetra ſua abſcondit, dum magnum ipſum fecit corā ſe, dum manus ſua erat cum eo. dúmque ipſum & Phariſæis Zaduceíſque & populo Iſraëlitico fecit venerabilem.

3 Tertiò de contemptu domini, ac ipſius paſsione fit mentio, cùm ait: *In vacuum laboraui, ſine cauſſa & vanè fortitudinem meam conſumpſi: ergo iudicium meum cum domino, & opus meum cum Deo meo.* Quibus verbis ſignificat, quātumlibet & doctrina & vita omnibus, præſertim populo Iudaico, inſeruierit, ſe tamen nihilominus ab illis contēptum ac ſpretū eſſe, adeóq; morte turpiſsima affectum, ita vt omnis ſuus labor, omnis doctrina, omnis adhortatio veluti in vanum abierit: cuius quidē ſummæ & ingratitudinis & malitiæ Deū facit iudicem. 1. Petr. 2.

Cōtemptus filij Dei apud Iudæos.

4 Quartò de redemptione tam gentiū quàm Iudæorū per ipſum facta agit, ac ita progreditur: *Et nunc hæc dicit dominus, formans me ex vtero ſeruū ſibi, vt reducā Iacob ad eū, & Iſraël non cōgregabitur, et glorificatus ſum in oculis domini. & Deus meus factus eſt fortitudo mea: & dixit, Parum eſt vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus Iacob, & feces Iſraël conuertendas: Dedi te in lucem gentium, vt ſis ſalus mea vſque ad extremum terræ, &c.* Quibus verbis indicat, etſi doctrina nōnullis ingratis fuerit contemptui, licet etiam paſsio ipſius ignominia ignominioſiſſima habita ſit, vtranque tamen & fuiſſe & eſſe ſummè frugiferam, vtilem & neceſſariam. Nam iis tū conuerſos tum ſaluatos eſſe innumeros tam ex Gentibus quàm Iudæis oſtēdit: & quanquam hoſtes ſui ipſum prorſus voluerint æternis tenebris adiudicatum, ſe tamen perinde eſſe & manere æternam omniū electorum lucem, ſempiternā totius mundi ſalutē. Vnde verè etiam iuxta humanitatem ſeruus fuit domini in Iſraël, in quo gloriaretur: iuxta illud Paulinū Rom. 15. Ieſus Chriſtus miniſter fuit

Doctrina et paſsio filij Dei frugifera, vtilis & neceſſaria.

Ieſus iuxta humanitatē ſeruus domini i Iſraël

fuit circūcisionis pro veritate Dei, ad confirmādas promissiones patrum. Vnde & dominus ipsemet in Euāgelio ait: Non sum missus nisi ad oues perditas domus Israël, Matth.5. Sed idem tamē & in lucem gētium à Deo datus est in salutem vsque ad extremum terræ, iuxta illud Simeonis, Lucæ 2. Viderunt oculi mei (Iesum) salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorū, lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuę Israël. Et illud Pauli Ephes.2. Veniens Christus Iesus euangelizauit pacem vobis (gentibus) qui procul aberatis: & iis (Iudæis) qui propè: quoniam per illum habemus aditum vtrique in vno spiritu ad patrem. *Iesus lux gentium à Deo datus.*

Ne hîc Ioannem prætereamus, dedit etiam Deus hūc in lucem gentium, dum ille non Iudæos solùm, sed & homines gentiles, publicanos nimirum ac milites ad pœnitentiam & fidem adduxit. Luc.3. *Ioannes etiam in lucem gentium datus.*

Christum denique & reges verè viderunt, principésque consurrexerunt, atque adorarūt propter dominum Deum eius: nō solùm nimirum in hoc, quòd à Magis & quæsitus & adoratus est puer, verùm etiā quòd per prædicationem Apostolorum suorum innumeros reges & principes regionésque suaui sub iugo subdidit. *Christus reges et principes sub iugo subdidit.*

Sic effecit denique dominus, vt & reges ac principes viderent Ioannem atque adorarent propter dominum, dum rex Herodes ipsum & seruabat & libenter audiebat, auditóque eo multa faciebat, Marc.6. *Ioannem reges venerati sunt.*

Restat iam, vt quādo seruator noster sic omnibus redimēdis homo factus sit, docuerit, miracula ediderit, contemptus sit, passus sit, resurrexerit: huiusmodi summa beneficia in ipso etiā agnoscamus, eóque ipsum laudemus, extollamus, gratiarū actionibus veneremur, ore, corde, vita: necnō eundē ita à patre condecoratū ex animo veneremur, audiamus, sequamur: quò & ipsi sub vmbra manus eius ꝓtegamur, in pharetra eius abscondamur, luce eius illuminemur, & salute ei⁹ æternū ꝑfruamur. Amē.

EPILOGVS.

1 *Bonitas & amor Dei erga genus humanum prædicatur, qui post vocationem reliquiarum Israël, & abiectionem populi in incredulitate permanentis, Ecclesias de gētibus veluti de vltimis insulis congregat.*

2 *Ecclesia persequutorum insidiis quasi maris fluctibus patet, & ex omni parte sæuiente naufragio tunditur, sed non submergitur, habens protectorem Christum Deum, Luc. 22.*
3 *Christus datus est in lucem gentium, vt sit salus ad extremum terræ, ita illuminat vniuersum mundum prædicatione* Ioannis *Baptistæ, qui erat lucerna ardens & lucens, Ioan. 5. & Apostolorum, vt & reges & principes quorum cor in manu Dei est, eum adorent.*

IN EODEM DIE SACRO Euangelium.

Luc. 1. *1. Pet. 24.* *Fuit in diebus Herodis regis Iudææ sacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia, &c. Finis Euangelij: Benedictus dominus Deus Israel: quia visitauit et fecit redemptionem plebis suæ, etc.*

Hoc Euangelium complectitur duo. Primò historiam Ioannis, quomodo sit,

Conceptionis Ioannis modus. 1 Conceptus. Sic enim ait Lucas. *Zacharias & vxor illius Elizabeth erant iusti ante Deũ, incedentes in omnibus mãdatis & iustificationibus domini sine querela, & nõ erat illis filius: eò quòd esset Elizabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis. Factum est autem cũ sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis suæ ante Deum, &c. Apparuit autem illi angelus domini stãs à dextris altaris incẽsi, &c* Nam angelorum partes sunt, piorum preces ad cæleste numen perferre, & rursus illius munificẽtiam ad nos deferre, Tob. 12. *Ait autẽ ad illum angelus, Ne timeas Zacharia: quoniam exaudita est deprecatio tua: & vxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannẽ, &c.* Hic obseruabimus encomiũ parentũ Ioannis. Fuerunt enim ex ordine sacerdotũ, ex populo Dei, ex tribu Leui. Fuerũt pij, iusti, inculpatè vixerant, omnibus probati, atq; nõ paucis, sed multis iam annis in mandatis & iustificationibus domini processerant. Docemur hinc veram & certam Ioannis Baptistæ progeniem: nempe, ex sacerdotali genere, ex parẽtibus claris, ex tribu illustrissima. Deinde mãdata atque præcepta Dei esse iustificationes hominum, quę verè homines iustificant ante Deum: quanuis hæretici nostri tépo-

Angelorũ partes sũt piorum preces ad deũ perferre, &c.

Encomiũ parentum Ioannis.

Progenies Ioãnis Baptistæ illustris.

ris cōtra spiritū sanctum præsumant contrarium dicere.

Erat his hominibus sanctis imposita crux sterilitatis, quæ nota erat inter Iudæos summæ damnationis & reiectionis. Nam apud Iudæos vt magnifica quædam res habebatur matrimonij fœcunditas, ita sterilitas cum primis erat in probro, & inter præcipua vitę mala numerabatur. Nondum enim didicerant carnales Iudæi, spiritualem populum esse, quem Deus cælesti generatione vellet semper in maius propagari. nondū audierant esse beatos, qui se castrassent propter regnū cęlorum. Ea res grauiter discruciabat animos eorum, sed præcipuè Elizabeth, quæ iam probroso cognomine vulgò sterilis vocabatur. Auxerat prolis desperationem, vtriusque senectus. Prouectæ ætatis erant ambo tam corpore quā anima. Sed consolati sunt pij coniuges promissione generali de futuro Messia, & singulari de Ioāne filio suo domini præcursore, cū dicitur, *Exaudita est deprecatio tua, & vxor tua pariet tibi filiū, & vocabis nomen eius Ioannē.* quasi dicat: Petisti redemptorem, accipies & redemptoris præcursorem. Diuinitus quippe factum est, vt sterili matre, & vtroque parente prouectioris ætatis, Ioannes nasceretur, quatenus etiam ipso ortus miraculo patesceret virum magnæ virtutis futurum qui nasceretur.

Exod. 13.

Fœcūditas matrimonij apud Iudæos magnifica habebatur, sterilitas verò inter præcipua vita mala reputabatur.

Zacharias et Elizabeth dupliei promissione consolati sunt.

2 Quo ad historiam ostēditur quo modo sit natus. Sic enim Lucas ait, *Elizabeth impletū est tēpus pariendi: et peperit filiū. Et audierunt vicini et cognati eius quia magnificauit dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabātur illi.* Hîc obseruabimus doctrinā de veritate Dei in implendis promissionibus. Fiunt enim quæ prędixerat angelus. Promissiones nanque seu verbum domini minimè possunt mētiri, & omnia apud Deum sunt possibilia. Promiserat enim nūtiaueratque dominus per angelum Zacharię vxorem ipsius Elizabetham parituram ei filium. Hanc ergo promissionē hîc per omnia impleuit, nato re vera Ioanne, neque obstitit interim neque Zachariæ incredulitas, neque Elizabethę innata sterilitas, & prouectius ad hæc senium. Nam constantior est dominus in promissis, quàm vt incredulitate aliquorū ea euacuare sinat. Vnde & Paulus Ro. 11. Dona (inquit) & vocatio Dei eiusmodi sunt, vt eorum pœnitere illum

Natiuitatis Ioannis modus.

Promissiones et verbum domini non possunt mentiri.

Nihil natura & mūdo tam est imposibile quod nō deo longè sit facillimum.

non posſit. Item. 2. Timoth. 2. Si nō credimus (ait) Deus tamen manet fidelis: ſeipſum negare non poteſt. Ad hęc verò nihil contrà naturę & mundo tam eſt impoſsibile, quod non Deo lōgè ſit facillimum. Admoneamur ergo hîc, vt quàm conſtantiſsimè diuinis oraculis & promiſſionibus nitamur, quantumlibet etiam naturæ, & totius mundi iudicio aduerſari videantur: nec quid occurrat nondum impletum, quod non firmiter credamus ſuo tempore implendum.

Roma. 4.

Cōiugij ſacramentū deo placitū oſtēditur.

Honeſtas & caſtitas cōnubij habet ſuū meritū apud deū et ſynceritas fidei ſuam mercedē.

Obſeruabimus hîc quoque doctrinam de coniugio, quòd ſit ſacramentum, quódque Deo placeat: aliâs illud hac reuelatione non ornaſſet, Heb. 13. Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Habet itē & ſuum meritum apud Deum honeſtas & caſtitas connubij, habet & ſuam promiſſam mercedem ſynceritas fidei. Elizabeth nanque filia fidelis Abrahæ, ibi credens vbi credulitatis nulla fuit naturalis ratio, fidei ſuæ & caſti coniugij præmium ſuſtulit, prophetam magnum enixa in gaudium totius orbis. Ecce ſic benedicetur homo qui timet dominum, Pſal. 127.

Geneſ. 15.

Rom. 4.

Ioānes inter vetus et nouū teſtamentū venit.

Pœnitētia ſēper fuit neceſſaria ad iuſtificationem.

Conſiderandum eſt etiam tempus Ioannis. Venit enim inter teſtamentum (Matth. 11.) vetus & nouum, vtrunque prædicans, vbi dicit Matth. 3. Genimina viperarum, quis docuit vos, &c. Item ibidem: Ego baptizo vos in aqua, &c. Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi, Ioan. 1. Sequitur ergo quòd ſemper fuit neceſſaria pœnitentia ad iuſtificationem: ſiquidem Ioannes pœnitentiam, non ſolam fidem prędicauit. Illa eſt concio Euangelica, quæ legem & Euangelium continet, id eſt, timorem pœnæ & amorem iuſtitiæ Chriſtianis annuntiat. Vtrunque prædicauit Ioannes, vtrunque etiam Chriſtus, Matth. 4. Marc. 1. Luc. 3.

Charitatis eſt, proximorū ſiue fœlicitate ſiue miſeria tangi.

Nec hoc prætereundum, vicinos & cognatos Elizabethæ, vbi domini miſericordiam erga ipſam audiuiſſent, veniſſe ac gratulatos illi eſſe. Hic locus hortatur nos ad charitatem, vt præcedēs ad fidem, vt nimirum & nos vicinorum cognatorúmque exemplo, proximorum ſiue fœlicitate ſiue miſeria tāgamur: ideóque (iuxta verba Apoſtoli Roman. 12.) gaudeamus cum gaudentibus, & ploremus cum plorantibus. Nam omnes vicini, cognatíque

gnatíque mutuò, imò & vnius corporis membra in Christo sumus.

3 Quod historiã concernit, ostenditur quomodo Ioannes sit circuncisus. Sic enim ait Lucas: *Et factum est in die octauo, venerunt circuncidere puerum.* vt pusio in lege natus, secundũ legem circunciderecur, quæ erat (Gen.17.) Infans octo dierum circuncidetur. Masculus cuius præputij caro circuncisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, eo quòd pactum meum irritum fecit. Et cognati suspicantes id patrem velle, quod vulgo solet esse gratissimum, *Vocabãt eum nomine patris sui Zachariam.* Mater ergo quòd à marito discere non poterat, eo quòd elinguis esset, qui & solet esse author imponẽdi nominis, spiritus sancti afflatu docta, respondẽs dixit, *Nequaquã, sed vocabitur Ioannes.* Econtra cognati, eo quòd in prole soleat per inditum nomen vel patris, vel proaui, aut patrui, vel alicuius memoria renouari, dixerunt ad illam: *Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine*, scilicet Ioannes. *Innuebant autẽ patri eius quem vellet vocari eum.* Ex quo obseruandũ occurrit, summã in matrimonio apud maritum authoritatẽ esse, eóq; huius iudicium omnium maximè expectandum. Caput enim mulieris vir est, Ephes.5. *Et postulans pugillarem scripsit dicens, Ioannes est nomen eius.* Per quod innuitur iussum domini præponẽdum esse omni affectui & iudicio humano: Deinde decere pium maritum, vt si bene sentiat vxor, eius sententiæ libenter subscribat, neque ob suam authoritatem illius dicta aspernetur. In tribus enim beneplacitum est spiritui meo, inquit, quę sunt probata coram Deo & hominibus: Concordia fratrum, amor proximorum, vir & mulier sibi bene consentientes. *Et mirati sunt vniuersi*, quòd placeret nomen nouũ, & quòd inter patrem mutum & matrem de nomine conueniret, videntes in processu negotij miracula miraculis iungi, tótque insolita fieri.

Ioannes in lege natus, secundum legem circũciditur.

Authoritas summa in matrimonio apud maritum est

Vir & mulier sibi mutuò consentire debet. Eccles.25.

Hic primo obseruabimus: Quod Circuncisio erat in veteri lege; hoc nũc est baptisma. Sicut ergo summa cum diligentia hunc puerum octo dierum vicini & cognati obtulerunt circuncisioni per quam saluabantur: ita & in noua lege adducendi sunt pueri à patrinis & cognatis ad baptisma, vt tanquam vera membra inserantur capiti

Baptisma nunc est quod olim erat circuncisio.

Pueri à patrinis et co

Gnatis adducēdi sūt ad baptisma, vt in vet.leg. obtulerūt suos circuncisioni.

Christo, qui ait, Sinite paruulos venire ad me. talium est enim regnum cælorum. Vnde nobis nihil cum legali circuncisione cui baptisma successit. Nam iuxta Paulum, si circuncidamur, Christus nihil nobis proderit, Galat. 5. Sed solùm spiritualis debitores sumus, Colos. 2. Deut. 10. Circuncidite præputium cordis vestri, & ceruicem vestram ne induretis amplius.

Marc. 10.
Luc. 18.
Consuetudo apud Iudæos erat in circuncisione pueris suis indere nomina.

Obseruabimus item consuetudinem Iudæorum, qui pro euentu rerum in circuncisione (non ante) suis liberis nomina imponebant. Sic Ruben dictus est, quasi filius visionis, Genes. 29. Simeon dictus est quasi exauditio, Ibidem. Beniamim dictus est filius doloris, Genes. 35. Manasse dictus est quasi obliuio, Ibid. cap. 41. Ephraïm dictus est quasi crescens, Ibid. Sic & hic filius Elizabeth, orta contentione, non pro libitu parentum, sed diuino oraculo vocatur Ioannes, id est, Dei gratia, gratiosus: quòd cum instaret tempus gratiæ, quódque ille primus huius gratiæ præco futurus erat, adeóq; & ipsum gratiæ omnis fontem Iesum Christum suis digitis demonstraturus. Gratiosa enim fuit piis de Christo eius prædicatio: qui iam erat præsens mundo. Non vocatur Zacharias id est, memoria domini. nam hoc per legem etiam fit.

Ioānes interpretatur Dei gratia seu gratiosus.

Consuetudines piæ & sanctæ in Ecclesia nō sunt obliterādæ, tametsi etiā expresso Dei Verbo non mandētur.

Hìc est notandum contra hæreticos nostri temporis, qui clamant, nihil in Ecclesia tentandum, quod expresso Dei verbo non sit mandatum. Nulla erat scriptura quæ dicat Iudæis, in die circuncisionis nomina imponenda filiis: tamen ex pia sanctáque consuetudine id faciebant & obseruabant. Reprehendant igitur Zachariam, Elizabeth, & alios patriarchas qui hoc fecerunt. Reprehendāt & apostolos, qui sine expresso Christi verbo vestes asinę cui Christus erat insessurus, imposuerunt, Matth. 21.

Fides quātum possit & impetret.

Ad hæc vero Zacharias pater antè mutus, circa Ioannis natiuitatem, & in circuncisione præsertim, recepit loquelam, & loquutus est laudans Deum. In quo videmus quantum possit impetrétque fides. Propter incredulitatem amiserat Zacharias loquelam: vbi verò contrà credidit. Deique obediuit verbo, loquelam recepit. Ambros. Soluit fides linguam, quam incredulitas ligauerat. Nemo ergo desperet, nouit dominus mutare sententiam, si tu noueris emendare delictum, non enim irascitur in finem

finem. Ierem.18. Si pœnitentiam egerit gens iſta à malo ſuo, agam & ego pœnitentiam ſuper malo quod cogitaui vt facerem ei. Atque hæc fides laudationem quoque domini in Zacharia operata eſt. Nec enim eum ſilere à laudibus decebat, qui verbi præconem ſibi natum gaudebat.

Vnde nec ſolùm admiratiô, ſed & ſtupor quidam & horror ex tot tam inſolitis miraculis peruaſit omnes vicinos, videntes virum tam iuſtum ob incredulitatem percuſſum, & miracula miraculis iungi circa puerum. Sic tremuere Solymitani viſis tot miraculis per manus apoſtolorum editis, Act.2. Eccleſia ſic obſtupuit Anania cum vxore ſua percuſſo, Act.5.

Sed & hæc omnia rumore ſparſa ſunt, non iam per cognatos tantùm & vicinos, verumetiam per vniuerſam illam Iudææ regionem, quæ montana dicitur. Quo docemur, non contemnenda eſſe nobis Dei miracula, & piorum facta, ſed maximi facienda, & diuulganda ad Dei honorem, & proximorum ædificationem. Tob.12. Secretum regis abſcondere bonum eſt, opera autem Dei reuelare honorificum eſt. Item cap.13. Confitemini domino filij Iſraël, & in conſpectu gentium laudate eum, quoniam ideo diſperſit vos inter gentes quæ ignorant eum, vt vos enarretis mirabilia eius.

Miracula Dei & piorum facta, ad Dei honorem & proximorũ ædificationem diuulganda.

Tandem ex his omnibus præludiis ingens de puero Ioanne orta eſt apud cunctos exiſtimatiô, expectatióque. Colligebant enim natum puerum olim magna & inaudita patraturum, cuius conceptus & natiuitatis iam tot inſigniretur prodigiis. nam ſterilis ex ſene concepit: mutus factus loquitur: mater prophetat de nomine, pater de Deo & prole: & volutantes animo, quis tantorum prodigiorum eſſet exitus futurus, dicebant, *Quiſnã puer hic erit? etenim manus domini eſt cum illo.* Sic autem dominus illuſtrare voluit Ioannis natiuitatem, vt authoritatem ei apud omnes conciliaret, quò citius apud omnes inueniret fidem in ſequutura prædicatione. Sed cur ita? Vt nimirum omnes per illum & illius teſtimonium agnoſcerent amplecterentúrq; filium ſuum Ieſum Chriſtum, & ſic per hunc ſaluarentur. Nam hic & ſcopus & finis eſt vnicus.

Natiuitas Ioannis miraculis plena.

Omnia

Omnia circa Ioannem plena sunt miraculis. Nam conceptio & natiuitas ab angelo annuntiatur: nomen cælitus annuntiatur: ex sterili nascitur: pater ob incredulitatem fit mutus: mater prophetizat: in eius natiuitate multi congratulantur: vicini & cognati admirantur: pater Zacharias spiritu sancto repletus hymnum canit: mirabiliter in deserto in summa temperantia vixit: cibus ipsius mel & locustæ: vestiméta ex pilis camelorum: prædicabat pœnitentiam: monstrabat Christum digito: baptizabat Christum: & ab Herode tandem propter Herodiadem captus, in carcere decollatur.

Canticum Zachariæ. *Liberalitas diuina, quæ ablata in duplum restituit.*

Secundò complectitur hoc Euangelium Canticum Zachariæ, *Benedictus dominus Deus Israël, &c.* Nam Zacharias repletus est spiritu sancto, & prophetauit. In quo immensitas diuinæ liberalitatis ostenditur, quę ablata in duplum restituit. Loquendi facultatem reddidit, & prophetiam superaddidit. Sic Salomoni sapientiam postulanti ad regendum suum populum, dedit illam, necnon diuitias & potentiam contribuit. 3. Reg. 3.

[illegible] disci- p[illegible] exigit vt mulier pauca loquatur, & magis velit discere quā docere.

Item hîc notandum quòd Elizabeth impleta spiritu sancto prophetauit, sed paucis, & in domo: Zacharias verò multis verbis vsus est in prophetādo, siue prædicando: quia ordo disciplinæ exigit, vt mulier pauca loquatur, & magis velit discere quàm docere. vnde Apostolus 1. Cor. 14. dicit, Mulieres in Ecclesia taceant: non enim permittitur eis loqui, &c. Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri, loqui in Ecclesia. Et 1. Tim. 2. Mulier in silentio discat cū omni subiectione: docere autem mulieri non permitto.

Iterū hic rectus est ordo, vt prius repleatur spiritu sancto, & pòst prophetizet. Act. 2. Repleti sunt spiritu sancto, & cœperunt loqui variis linguis apostoli, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. Vt ergo omnia redundarent miraculis, & gaudiis affluerent, Zacharias totus afflatus Spiritu sancto, prorupit in hūc hymnum gratulabundū, membrū per quod peccauerat, Deo consecrans, Rom. 6. & ait, *Benedictus dominus Deus Israël, quia visitauit & fecit redemptionē plebis suæ, &c.* In quo tria facit. 1 Ostendit misericordem Deum post longā expectationem populum suum tandem visitasse, & regnū Ecclesiæ suæ in hoc mundo

Misericors Deus post lō gam expe-

mundo ad id vſq; tẽpus quaſi occultatũ, iam palàm non in Iudæa tantũ, verumetiã in vniuerſo mundo incepiſſe, ſecundum diuinã ſuam promiſsionem patribus factam.

ſtationem populum ſuum viſitauit.

Oſtendit autem claris verbis tria, ſcilicet 1 Quomodo hoc regnũ quod ab origine mundi promiſerat ſeſe erecturum, quódque tandiu in certis familiis atque prouinciis collocauerat, modò ſit auſpicaturus: nempe per ſuam viſitationem & redemptionem. Baruch 3. Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius ab eo. hic adinuenit omnem ſcientiam & omnem viam diſciplinæ, & tradidit illam Iacob puero ſuo, & Iſraël dilecto ſuo. Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Pſal. 110. Redemptionem miſit dominus populo ſuo. Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret, &c. Venit filius hominis quærere & ſaluum facere, &c. Apocal. 5. Redemiſti nos Deo in ſanguine tuo.

Oſtendit regnum ab origine mũdi promiſſum deum per ſuã viſitationem & redemptionem auſpicaturũ.

2 Qua parte mundi, & in qua gente regnũ hoc inchoauerit: nempe in domo Dauid, & in populo Iſraël. Pſalm. 131. De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam.

Regnum Chriſti in domo Dauid & in populo Iſrael inchoatum.

3 Quibus armis & inſigniis: videlicet cornu ſalutis. Vocat autem regnum Chriſti, cornu, quòd concione Euangelij quaſi claſsico cõuocet populum. Sicuti enim cornu Iubilei annuntiabat ſingulorum poſſeſsiones eſſe liberas, & ad poſſeſſores priores redituras: ſic cornu Euangelij prædicat omnibus credentibus in Chriſtum remiſſionem peccatorum, & gratiam ſpiritus ſancti: cuius virtute nos qui eramus poſſeſsiones Dei, & per peccatum facti ſumus poſſeſsiones diaboli, peccato per paſsionem Chriſti ſublato, ſonante cornu ſalutaris Euangelij redeamus ad primum noſtrum poſſeſſorem, ſcilicet Deum. Primus omnium hoc cornu cecinit Baptiſta. Hoc cornu iuſsit Chriſtus apoſtolos per vniuerſum orbem inſonare. Hoc perſonant Apoſtolici prædicatores in Eccleſia Romana, eadem annuntiãtes quæ olim apoſtoli, quæque ipſe Chriſtus. Qui ipſos audire recuſat, Chriſtũ reiicit, Luc. 10. Vocat regnum Chriſti cornu ſalutis, quia Euangelium eſt potẽtia Dei, ad ſalutẽ omni credenti, Rom. 1. Alia regna ſuos habẽt titulos à potẽtia, diuitiis, prouinciis: ſed regnum Chriſti ſortitur nomẽ à ſalute. eſt enim regnũ iuſtitiæ, & æternæ ſalutis. Alia regna ſunt infirma

Quibus armis & inſignis Chriſti regnum conſtet.

Regnum Chriſti cur cornu vocetur.

Regnum Chriſti cornu ſalutis.

& cad

& caduca: Christi regnum æternum & salutare: quod hic oritur in fide & charitate, illic verò perficitur in potentia, comprehensione & gloria. Danie. 7. Potestas eius potestas æterna, & regnum eius quod non corrumpetur. Isa. 9. Super solium Dauid & super regnum eius sedebit, vt confirmet illud & corroboret in iudicio & iustitia, amodo & vsque in sempiternum.

Regnum Christi quale sit, & in quo consistat.

2 Indicat quale sit regnum Christi, & in quo consistat: nempe in misericordia Dei, quia sine vllis nostris meritis Christus regnum hoc instituit. Ideo Zacharias ait, *Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto.* Item Paulus Tit. 3. Apparuit benignitas, & humanitas saluatoris nostri Dei, nō ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed, &c. Consistit etiam in sanctitate & iustitia, quia eramus captiui, & Christus nos liberauit, nō vt libertatem iactantes, legem spiritus reiiciamus, sed *vt sine timore* inordinato, carnali & seruili, *de manu*, id est, potestate *inimicorum nostrorum liberati* visibilium & inuisibilium, *seruiamus illi in sanctitate*, id est, reuerentia erga eum. Leui. 20. & Deut. 18. *& iustitia* (quæ communis est virtus, omnem complectens virtutem) *coram ipso*, non coram hominibus tantùm vt hypocritæ, recta scilicet intentione & attentione, *omnibus diebus nostris*. Qui enim perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit, Matth. 10. & 24. Iustitia ergo nostra, & verè nostra, non tantùm fide apprehensa, sed etiā sanctis actionibus comparata, est nobis necessaria ad salutem.

Insignia regni Christi.

Habet hoc regnum Christi, sceptrum & gladium. Apocal. 1. habet arma, potestatem clauium: præter hæc, orationem fidei. Ephes. 6. habet vestem curialem, crucem & tentationes. Ro. 1. habet symbolum, sacramenta septem: habet stipendium, vitam æternam, quæ merces est operum bonorum.

Ioānes præcursor Messiæ, & ad salutis susceptionem præparator.

3 Reddit nos certiores de hoc regno Christi, & filium suum Ioannem dicit esse præcursorem Messiæ, & iam adesse, & vocat eum prophetam: quod nomen non nisi excellentibus & summis donis Dei præditis conuenit. Ait enim: *Tu puer propheta altissimi vocaberis.* Vnde Mat. 21. Omnes habebant Ioannem sicut prophetam. *Praibis ante faciem domini parare vias eius.* Quia præparauit animos

mos hominũ ad tantæ salutis susceptionẽ, ne si aduentus ille mentes hominũ oscitantes & auersas inueniret, oblata salus auerteretur in cumulum exitij. Sequitur, *Ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum.* Subaudi, præibis. Nam Ioannis prædicatio fecit vt intelligerent instare salutem, idque in remissionem, id est per remissionem peccatorum. Non ait ergo, ad dandam salutem, sed scientiam salutis. Nam Ioan. 1. Non erat ille lux, sed vt testimonium perhiberet de lumine. Suo enim baptismo, suáque prædicatione effecit, vt intelligerent sese peccatores, & scirent sibi opus medico, ac cognoscerẽt iam adesse eum, qui solus omnium, omnibus per fidem Euangelicam largiturus sit salutem æternam, videlicet gratuitò condonatis peccatis. Remissio ergo hæc prouenit ex visceribus misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto, hoc est, Iesus Christus. Nam vir oriẽs, nomen eius, Zacha. 6. Periceramus siquidem, nisi ille pro sua genuina bonitate misertus esset nostri, nisi ille veluti sol quidam cælitus nobis exortus, dispulisset tenebras ignorantiæ nostræ, profligasset peccatorũ caliginem, ac frigida corda suæ charitatis accendisset igne. Psal. 18. A summo cælo egressio eius Sequitur: *Ad illuminãdos eos qui in tenebris* (ignorantię, erroris, & infidelitatis, Ephe. 4.) *& vmbra mortis,* (hoc est peccato) *sedent. Ad dirigendos pedes nostros in viã pacis.* Venit igitur non tantùm vt remissionem peccatorum conferat, verùm etiam vt illuminet omnes credentes. Nam est lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in huc mundum, Ioan. 1. de qua Isa. 9. & 42. agitur: & vt dirigat pedes nostros, id est affectus nostros, in viam Euangelicam, quæ via est pacis, quæ per fidem & charitatem humana diuinis conciliat, dirimens inimicitiam quę erat inter Deum & hominẽ. Nam nisi ipse direxerit, semper erunt obliqui: nisi det gratiam, semper affectus nostri erunt peruersi. Beda: Direxit gressus operum nostrorum, quatenus per viam veritatis quam monstrauit, incedere, atque ad mansionem perpetuæ pacis possimus intrare, quam promisit Isa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta.

Baptismus & prædicatio Ioannis quid effecerint.

Remissio peccatorũ ex visceribus misericordiæ Dei prouenit.

Iesus Christus sol oriens.

Sol iustitiæ Christus in quem finẽ cælitus nobis exortus.

Prædi

Angelus quare prædixerit Zachariæ multos in natiuitate Ioánis gauisuros.

NOTATV DIGNVM.

Prædicit angelus Zachariæ quòd multi in natiuitate Ioannis gaudebunt: Ne existimemus hoc ideo dictum, quasi conceptio Ioannis fuerit supernaturalis, vel quasi ipse aliquam diuinitatem ex se in sese contineat, quàm alij non habent: sed illud dixit angelus propterea quòd ipse futurus erat paranymphus atque præcursor Christi. Ipse erat baptizaturus Christum, & digito demonstraturus. Ideo dicit angelus quòd multi gaudebũt iam eum esse natum, qui non tantùm annuntiet, verùm etiam digito commonstret Christum.

EPILOGVS PRIORIS PARTIS.

1 *Imitabile exemplum omnibus parentibus in Zacharia & Elizabeth vtroque parente Ioannis. Erant ambo iusti coram domino, versantes in omnibus præceptis & iustificationibus domini irreprehensibiles.*

2 *Sterilitas non semper propter peccatum. Nam Patriarcharum coniuges steriles, vt Sara, Rebecca, Rachel, hîc Elizabeth: & liberi stipendia sunt matrimonij: quæ si dat Deus, consecrentur eidem qui dedit Deo. Exemplum sit Anna Samuelis mater. 1. Reg. 1.*

3 *Catalogus laudum Ioannis & sui officij, magnus coram domino, Spiritu sancto replebitur ab vtero matris, Heliæ erit spiritu & virtute. Ex quo etiam habemus scopum officij prædicationis, conuertere homines ad dominum Deum, & præparare domino plebem perfectam.*

EPILOGVS POSTERIORIS PARTIS.

1 *Liberi & proles stipendia sunt casti & immaculati matrimonij. Hæc vicißim consecrentur Deo: sic parentes salui euadunt per liberorum generationem si permãserint in fide, charitate & dilectione. 1. Timoth. 2.*

2 *Auspicia concionatoriæ functionis, manus domini erat cum Ioanne præcursore veritatis.*

Summa doctrinæ pietatis per impletum Spiritus sancto Zachariam paucißimis exposita. Visitauit Deus plebem suam, quasi longa infirmitate tabescentem, & quasi venditam sub peccato, vnici filij sui sanguine redimens.

IN DIE PETRI ET PAVLI Apostolorum, Epistola.

Eodem

Eodem tempore iniecit Herodes rex manus, vt affligeret quosdam de Ecclesia, &c. Finis Epistolæ: De omni expectatione plebis Iudæorum. *Act. 12.*

Æc lectio historica tria potissimùm discẽda nobis proponit. Principiò qua sorte aut fortuna pij Christianíque homines à mundo expiantur, idque Petri persona nobis satis declarabit, neque minus Iacobi. Hũc sanè Herodes mundi satelles egregius, ob Christi nominis professionem occidit: istũ verò apprehensum coniecit in carcerem, euestigio simili supplicio post Paschæ festum (ni diuina prouidentia obstitisset) affecturus. In hoc non absimilis lupo, qui (teste Ambros. in hexameron) si semel gustet carnem aut sanguinem humanum, semper appetit. Apoc. 22. Qui nocet, nocebit adhuc: & qui in sordib⁹ est, sordescet adhuc, &c. Dicit ergo Lucas, *Misit Herodes rex manus vt affligeret quosdam de Ecclesia &c.* Tempus adesse cœperat de quo dominus prædixerat, Persequemini de ciuitate in ciuitatem: & qui occideret eos, arbitraretur se obsequium præstare Deo: absque synagogis fierent: velut agni inter lupos irent: Calicem quidem domini biberent, &c.

Qua sorte aut fortuna pij & Christiani à mũdo expiantur in Petri et Iacobi persona declaratur.

Matth. 23. Ioan. 16. Matt. 20.

Tres Herodes fuisse sacræ cõmemorant historiæ: qui sicut eiusdẽ nominis, ita & paris criminis fuisse legũtur. Hic ergo Herodes nolebat prædecessorib⁹ suis crimine minor esse. Siquidem primus persecutus est saluatoris infantiam in nece bimulorum, Matt. 2. Secũdus occidit Ioannem Baptistã, Mar. 6. Mat. 14. & veste alba indutum irrisit Seruatorẽ, Luc. 23. Iste ergo Herodes conatur implere mensuram patrum suorum. Hinc versus:

Tres Herodes vt paris nominis, ita etiam paris criminis sacra commemorant historia.

Ascalonita necat pueros, Antipa Ioannem:
Agrippa Iacobum, claudens in carcere Petrum.

Videns ergo se apostoli Iacobi nece placuisse Iudæis, apposuit apprehẽdere & Petrũ, quib⁹ plus cæteris inuisus erat, tũ quia princeps apostolorũ, tũ quia maioribus miraculis fulgebat. Sanauit enim infirmos verbo, vt patet de Ænea, Act. 9. imò per vmbrã. Act. 5. Iudęis Petrus leo fuit in via, & spina in oculis. Talis ipsis erat, qualis Ioseph suis fratribus, & Sauli Dauid. Hoc compertum

Matth. 16. Ioan. 21.

Petrus Iudæis leo in via, et spi-

ua in oculis fuit. habens Herodes, quoniam rex nouellus erat, cupiebat impiæ gentis fauorem aucupari. Verùm quoniam non nisi scelere conciliari potest amicitia pessimorum, postquam occidit Iacobum fratrem Ioannis, etiam Petrum occidendum coniecit in vincula, & vt lupus pastorem inuasit, quatenus orbatum gregem totum disturbaret & dilaniaret.

Amicitia malorum nō nisi scelere conciliari potest.

Ex his satis constat quid non faciat princeps iniquus, quid non tentet iudex peruersus, ne sedibus suis deturbentur, & vt populi fauorem adipiscantur. Peruertunt omnem æquitatem & iustitiam, dicunt bonum malum, & malum bonum: amarum dulce, & dulce amarum: iustificant impium, & iustitiam iusti auferunt ab eo. Vnus ministrorum assistens, vt placeret domino suo, dedit alapam innocentissimo Iesu. Pilatus volēs placere Iudæis, adiudicauit fieri petitionem illorum, vt scilicet Iesus crucifigeretur, Barrabas autem liber dimitteretur. Sed audiatur Iacobus cap. 4. Quicunque voluerit amicus esse seculi huius, inimicus Dei constituitur. Item Psalm. Deus dissipauit ossa eorum, qui hominibus placent: cōfusi sunt, quoniam Deus spreuit eos. Ideo Apost. ait, Galat. 1. Non quæro hominibus placere. Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.

Fauoris vulgi amor et ambitio omnē æquitatē & iustitiā deprauāt, nihilque non truculentiæ excogitant.

Ioan. 18.
Marc. 15.

Erant autem dies azymorum. Hæc verba facinus exaggerant: locus enim & tempus nonnunquam culpam aggrauant: quia grauius est peccare die sacro vel loco quā prophano: vt qui diuinis rebus debuissent esse intenti, necibus & effusionibus sanguinum occuparunt: quemadmodum etiam apud Christianos modò cernimus sacris diebus plura homicidia, comessationes, ebrietates, omnéque genus lasciuiæ perpetrari, quàm aliis diebus. Hinc dominus Amos 5. ait: Odi & proieci festiuitates vestras, &c. Item Isa. 1. Sabbatum & festiuitates alias nō feram. Iniqui sunt cœtus vestri. Calendas vestras & solennitates odiuit anima mea.

Locus et tēpus nōnūquam culpam aggrauant.

Herodes quum apprehendisset Petrum, misit in carcerē, tradiditque quatuor quaternionibus militum custodiendū, volens post Pascha producere eum populo. Vtique vt ad populi voluntatē occideretur. Non enim sufficiebat ciuitati sanguinum, Dei filium interemisse, nisi etiam credentes in eum

eum de terra deleret. Ecce, inquit dominus, ego mitto ad vos propheras & sapientes & scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & flagellabitis in synagogis vestris, & persequemini de ciuitate in ciuitatem, vt veniat, &c. Erant, inquit, dies azymorum: vt qui prius Christi sanguine Pascha suum polluerant, etiam apostoli Petri nece semeipsos in eadem solennitate contaminarent. *Matth.23.*

Porrò summa cum industria Petrus arctis vinculis & forti custodia seruabatur in carcere, ne forsã is qui mortuos suscitabat, claudos firmabat, cuius etiã vmbra sola sanabat infirmos, arte qualibet aut virtute euaderet aut eriperetur. Sed quid? Frustra seruabatur ab omnibus, quem Deus & Dei virtus & sapiẽtia adhuc suę Ecclesiæ ministrum & doctorem & consolatorem habere volebat. Gladium (vt ait Propheta) euaginauerunt peccatores, intenderunt arcum, vt sagittent in occultis immaculatum: vt decipiant pauperem & inopem: vt trucident rectos corde. Gladius eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum confringatur. Vnde etiam Saluator comminatùs est eis, dicens, Omnis sanguis iustus qui effusus est super terram, requiretur à vestra generatione: relinquetur vobis domus vestra deserta. *Frustra seruatur ab hominibus, quem Deus ad Ecclesiæ vtilitatem adhuc vult habere incolumem.* *Psalm.36.* *Luc.11.*

Ea itaque piorum in hoc mundo sors est, præsertim verò fidelium Concionatorum, vt propterea quòd vnũ Iesum Christum populo seruatorem, iustitiam, mediatorem, vitam, spem proponunt ac confitentur, habeantur odio, mendaciis impetantur, apprehendantur veluti facinorosi, iniiciantur carceribus, ligentur vinculis, lacerentur ferreis pectinibus, distorqueantur ignitis forcipibus, cædantur plumbatis, imponantur ignibus, præcipitentur in abrupta loca, suspendãtur in cruce, saccis illigati immergantur aquis, occidãtur gladio, & innumeris aliis suppliciis afficiãtur. His profectò modis tractati sunt omnes sancti & iusti quotquot à condito mundo in præsentem vsque diem fuerunt. Et ne putemus ea casu fieri, ipse Christus & Apostoli ita etiam prædixerunt futurum. Sic nanque dominus ait Matth. 10. Tradent vos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt vos, & ad præsides & reges ducemini propter me, & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Sic dicit *Matth.23.* *Sors impiorum in hoc mundo & omniũ vnũ Iesum Christũ cõfitentium.* *Hebr.11.*

Paulus. 2. Timo. 3. Omnes qui piè viuere volunt in Christo, persequutiones pati necesse est. Ita & Petrus in priori sua canonica 2. ca. inquit, In hoc (ad afflictiones scilicet tolerandas) vocati estis, quia & Christus passus est pro vobis, relinquens vobis exemplum, vt sequamini vestigia eius. Quemadmodum verò ex intenta afflictione propter nomen Iesu & iustitiam, electi & pij cognoscuntur: ita inde & tyranni ac Herodis asseclæ deprehēduntur. Quare nimirum omnes illi qui quenquam (siue is sit concionator, siue popularis) ob nominis Iesu confessionem insectātur, veri sunt tyranni, & religionis hostes, quantumlibet etiam bonum prætendant zelum, & religionis amorem mentiantur. Et quandiu erunt Iacobi & Petri, tandiu & Herodes erunt. Hoc est, quandiu erunt in mundo pij, tādiu erunt & tyranni ac persequutores. Non enim potest mundus pios ferre, quemadmodum nec Herodes Iacobum & Petrum ferre poterat. Hæreat ergo semper in cordibus nostris illud Sirachi: Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Eccl. 2. Vt autem verè patiamur vt pij, sicque cum Paulo gloriari iure posimus in afflictionibus: pij etiā re vera simus, hoc est, vera germanáque præditi simus fide, innocentérque viuamus. Si enim ob falsam hæreticámque fidem, aut ob impia facta affligamur, inanis fuerit gloria nostra, nihilque merebimur. 1. Pet. 4.

Quandiu erunt Iacobi & Petri tandiu & Herodes erunt.

Pij in afflictionibus constituti quomodo se gerere debeant.

2 Secundò proponit quónam pacto pij in huiusmodi constituti afflictionibus se gerere debeāt. Id tum in Petro tum in Ecclesia credentum clarè videre est. Quum enim Petrus seruaretur in carcere, precatio sine intermisione fiebat ad Deum pro eo ab Ecclesia. Non enim factiosorum aut schismaticorum more ad arma concurrerēt reliqui discipuli, vi suum pastorem liberaturi, sed ad asiduas preces fugerūt. Christi nanque Ecclesia alia arma non nouit præter orationem & lachrymas. Decet etiam capitis sui salutem mēbra desiderare & quærere: & æquum est subditos pro suorum (præsertim optimorum) incolumitate præpositorum satagere, quū eiusmodi prælatorum incolumitas, salus sit subditorum. Hinc Paulus obsecrat primùm omnium obsecrationes, orationes,

Schismaticorum mos in angustiis.

Ecclesia Christi alia arma non nouit præter orationē et lachrymas.

tiones, postulationes, & gratiarum actiones fieri pro omnibus hominibus, præsertim pro regibus, & omnibus qui in sublimitate constituti sunt, &c. quia (inquit) hoc bonum est & acceptum corã saluatore nostro Deo, &c. Non contemnendæ igitur communes Ecclesiæ preces, oratio iustorum efficax. Hiero. Impossibile est preces multorum non exaudiri. Apostoli in vnum orantes meruerũt accipere Spiritum sanctum. Act. 2. Nec incassum ab Ecclesia pro Petro supplicatum est, quę suis precibus angelum euocauit in carcerem fœdum è cæli palatio. Promiserat enim hoc dominus ipse discipulis dicẽs: Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Et iterum: Si duo vel tres ex vobis consenserint super terram, de omni re quancunque petierint, fiet illis à Patre meo. Et fortasse propter hoc permisit dominus Apostolum suum comprehendi, vt fidelium precibus liberaretur, & ex ipsius liberatione, inuicta Dei virtus (qua potens est in se sperantes saluare) fidelibus innotesceret, & exinde maiori cum fiducia fideles in tribulatione constituti ad Deum in oratione confugerent, cui vtique est cura de illis.

1. Tim. 2. *Ioan. 16.* *Matt. 18.* *Quare dominus Petrum comprehendi permiserit.*

Sic sanè & omnibus pro Christo afflictis factitandum est. Quoties ergo & nos affligimur, siue externè à malis hominibus, siue internè à satana & carne: toties ad precationem tanquam ad sacram anchoram confugere debemus, eámq; ad Deum citra intermissionem fundere. Plurimùm enim valet deprecatio iusti assidua, Iac. 5. Et iubet etiam dominus, vt ad se in tribulationibus confugiamus, dum sic inquit: Inuoca me in die tribulationis, & eruam te, & honorabis me, Psal. 49. Vnde & Dauid alibi ait: Hi in curribus & in equis confidunt, nos autem nomẽ domini inuocabimus, Psa. 19. Certè legimus Exo. 17. quòd cum pugnaret Iosue vnà cùm filiis Israël aduersus Amalech, Moses plus effecerit orando, quàm Iosue pugnando. Ideo nimirum & nos iam in præsenti nostra tribulatione cum primis confugiamus ad orationẽ, spéque figamus omnẽ in domini auxiliũ: & ita haud dubiè cõsolationẽ in breui sentiemus. sic enim ait ille Psal. 90. Quia in me sperauit, liberabo eum: protegam eũ, quoniã cognouit nomẽ meũ. Clamauit ad me, & ego exau-

In afflictionibus, ad precationẽ veluti ad sacrã anchorã confugiẽdum. *Moses plus effecit orãdo, quã Iosue pugnãdo.*

diam eum: cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum, &c. Quod declarabit locus sequens.

3 Tertiò proponit qualem dominus se piis in afflictionibus declaret & exhibeat: quod ex angeli facto satis supérque ostenditur. *In ipsa siquidem nocte, cùm altero die producere vellet Herodes Petrum ad necem erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus, et custodes ante ostiũ custodiebant carcerem.* Ex quo mortem se contemnere probat, qui in crastino moriturus, inter catenas & milites securus dormiebat. Non enim otiosè audierat dicentẽ Matth. 10. Nolite timere eos qui occidunt corpus, &c. Vestri capitis capilli omnes etiã numerati sunt,

Mors tãetsi omnium terribiliũ terribilissima, non tamẽ illis qui illum cælestem philosophum audierũt, qui docuit hominẽ morte corporis non perire, sed distrahi.

&c. Quamuis enim omnium terribilium maximè terribilis est mors (teste Aristotele) non adeò tamen terribilis est illis qui audierunt cęlestem illum philosophũ qui nos docuit non verbis tantùm, sed euidentibus etiã exẽplis hominem morte corporis non perire, sed distrahi: animam velut è molestissimo carcere educi in beatam requiem: corpus item aliquando ad gloriæ societatem reuicturum. vnde habet illud ἀξίωμα spiritus, Apoca. 16. Beati mortui qui in domino moriuntur. Nouerat enim Petrus scriptum esse Prouerb. 12. Non contristabit iustum quicquid ei acciderit. Item Sap. 4. Iustus si morte præoccupatus fuerit, anima eius in refrigerio erit. Cogitabat itẽ illud Apostoli, Siue viuimus, siue morimur, domino viuimus & morimur, quia domini sumus.

Et ecce angelus domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo: percussóque latere Petri, excitauit eum dicens. Surge velociter. Et ceciderũt catenæ de manibus eius. Dixit autẽ angelus ad eum, Præcingere, et calcea te caligas tuas.

4. Reg. 1.

Prophetas & Apostolos cingulis vsos fuisse legimus, quorũ sibi Petrus ligamenta propter frigiditatem carceris ad horã laxauerat, vt tunica circa pedes demissa frigus no-

Rigorẽ corporeum aliquando laxare licitũ est.

ctis vtcunque arceret, exemplum prębẽs infirmis, quum vel molestia corporali, vel iniuria tentamur humana, licere nobis aliquid de nostri propositi rigore laxare. Sic Timotheus iubetur à Paulo modico vino vti propter stomachũ & frequẽtes infirmitates. 1. Timoth. 5. Et quia dicitur in Euangelio, Sint lumbi vestri præcincti. & iterum ab Apost. Calceati pedes in præparationem Euangelij

Luc. 12.
Ephes. 6.

gelij pacis:ſpiritualiter virtutem prędicandi & Apoſtolicæ functionis reſumere iubemur inſignia.

Præcinctura & calceatio Petri quid prætendebat.

Iuſſus ergo ſe præcingere & calceare, fecit ſic. Et rurſum angelus ad eum, Circunda, inquit, tibi veſtimentū tuum, & ſequere me, &c. vſq; *vltro aperta eſt eis.* Nihil obfuit exeūti cuſtodum turba, ſicut nec cuſtodes exeunti Chriſto de ſepulchro. Oppreſsi erant enim milites ſomno & ſoporesquem immiſerat illis Deus: vel cæcitate percuſsi erāt, ſicut illi milites qui volebāt capere Eliſæum. 4. Regū. 6. Nec mirum præterea quòd ceſſerint oſtia Petro, quem æternæ cuſtodem deputauerat aulæ, ac ſuæ Eccleſiæ fecerit retinere cacumen, ac infernum ſuperare. Matt 16. Luc. 22. Tandem mirabiliter è vinculis liberatum eduxit è carcere in ciuitatem, ſicque diſparuit angelus ab eo. Sic ſolet cum ſuis agere dominus. Non ſinit preces piorum eſſe fruſtraneas, neque deſerit ſuos, quamuis aliquandiu appareat ac ſi omnem de iuſtis curam abiecerit: at tandem adeſt, ſicque ſuam in ipſis liberandis exerit potentiam, vt omnes etiam impij fateri cogantur ipſum pro illis ſolicitum eſſe: id quod ſanè Dauid experimento didicit, dum inquit Pſalm. 33. Pauper clamauit, & dominus exaudiuit eum, & ex omnibus tribulationibus eius ſaluauit eū. Moratur angelus domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Item ibidem: Iuxta eſt dominus iis qui tribulato ſunt corde, & humiles ſpiritu ſaluabit. Multæ tribulationes iuſtorum, & de omnibus his liberabit eos dominus. Et 2. Pet. 2. Nouit dominus pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem iudicij reſeruare cruciandos.

Deus non ſinit preces piorum eſſe fruſtraneas, neq; deſerit ſuos, ſed ipſis tādē adeſt liberator.

Monemur itaque hîc ne defatigemur orando, nève ob dilationem auxilij diuini deſperemus. Vnde & Habacuc ſic vnumquémque noſtrum affatur: Apparebit (dominus) in finem, & non mentietur. Si moram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit, Habac. 2.

Exhortatio cōſolatoria contra deſperationem.

Vbi autem Petrus ad ſe rediiſſet, agnouit ſe à domino liberatum eſſe, eíque ob id omnem tribuit gloriam, adeóque & aliis eam liberationem deprædicauit.

Nunc ſcio, inquit, verè quia miſit dominus angelū ſuū, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione

plebis Iudæorũ: Qui nimirũ ardenti desiderio Petri mortem expectabant. Et sic verificatum est illud Salomonis Prouerbiorũ 10 dicẽtis: Expectatio iustorum lætitia. Et econtra expectatio solicitorum peribit. ibidem capite 11. Iustus de angustia liberatus est, & tradetur impius pro eo. Spes impiorum peribit, Prouerbiorum 10.

Auxiliatori Deo omnem nostrã consolationẽ nostrũq; bonum acceptũ ferre debemus.

Hoc exemplum monebit nos vt quotiescũque ẽ malis liberamur, aut subito alioqui gaudio donamur, id nõ acceptum feramus nobis ipsis, aut humanis viribus, sed vni Deo auxiliatori: ideóque huic debitas agamus gratias, & aliis quoque eius potentiam misericordiámque diuulgemus.

Quum Ecclesia hodie simul & diui Petri & diui Pauli Apostolorum memoriam solennem agat, mirũ alicui videri posſit, quur ergo huiusmodi nobis nũc & Epistola & Euangelium proponantur, in quibus nulla omnino de Paulo mẽtio fiat, sed de solo Petro: Vt verò tollatur dubium hoc, sciendum est, nõ extare Epistolam & Euangeliũ quę expresſè vtriusque meminerint, quęque in hodiernum festum (quod nimirum de illorũ martyrio est) aptè quadrent. Proponit igitur nobis Ecclesia Epistolã Euangeliúmque huiusmodi, quæ etsi literá tenus de solo Petro loquantur, re vera tamen conueniant & diuo Paulo. Nam vti in Epistola audiuimus in carcerem cõiectum esse diuum Petrum: ita & multis in locis habemus Paulum item detentũ esse in vinculis. Act. 10. & 21. Quemadmodum itẽ in Euangelio audiemus Petrum cõfessum esse quòd dominus Iesus sit & Christus, & filius Dei viuentis: ita & infinitis in locis legimus & Paulum omnibus coram vniuerso mundo illustrauit.

Epistola et Euangeliũ quæ literá tenus de Petro loquuntur, re vera etiam cõueniunt D. Paulo.

EPILOGVS.

1 *Certificamur hîc, omnes in Christum credentes, afflictionibus exerceri oportere, 2. Timoth. 3.*

2 *Nullum præsentius in afflictionibus ostẽditur remedium posſe adhiberi, quàm fiduciam in domini benignitatem, & precationem asſiduam. Ieremias oratione confortatur in carcere, Daniel inter leones seruatur, Susanna à falsô crimine liberatur, Pueri in fornace tripudiant.*

3 *Dominus non derelicturus est suos, nec passurus vt suprà quàm*

quàm possimus tentemur, sed daturus est gratiam, qua & afflictiones possimus pati, & ab iis liberari. 1. *Corinth.*10.

IN EODEM DIE FESTO APOstolorum, Euangelium.

Matt. 16. *Marc.*8. *Luc.* 9.

In illo tempore: Venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi, &c. Finis Euangelij: Erit solutum & in cælis.

Hoc Euangelium complectitur tres doctrinas fidelibus omnibus diligenter obseruandas. Primò quæstionem de Christo, quis sit. Quum enim venisset in partes Cæsareæ Philippi quam Philippus Tetrarcha Itureæ & Trachonitidis regionis in honorem Cæsaris sic appellauit, de fundamēto fidei collocutionem fecit. vt sic nos eius exemplo, quo iter alleuiemus, quæ salutis sunt conferamus. siquidem ipse aderit comes, siue curru arcuato, siue nauigio, siue pedibus iter conficiatur. Hoc claruit Luc.24. Nam hoc Matth.18. promisit, dicens, Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum. Sed valde timendum hodie Deum raró adesse peregrinantibus aut itinerantibus, quorum conferentiæ plus faciunt ad fidei religionisque catholicæ destructionem, quàm ædificationem. Væ mundo à scandalis, Matthæi 18.

Sermones nostri sint theologi & ædifica. orij in omni loco, quatenus dignetur nobis adesse Deus.

In hac ciuitate tradunt historiæ Romanos reges solitos fuisse tributa ab vniuerso regno percipere: ibi etiam descripto sub Augusto orbe, terrarum tributum soluebatur. Congruè ergo vbi descripto orbe numeratus est census, ibidem etiam dominus orbis, Rex regum, censum siue tributum fidei exegit à capitaneo animarum Petro. Christus enim hîc interrogat discipulos quid de filio hominis sentiant homines, & Apostoli. Non interrogat autem ex ambitione. nam ipse immortalem & æternam apud Deum patrem habebat gloriam. Nec interrogat ex ignorantia. nam ipse scrutator est cordium & cogitationum: quod sæpe re ipsa ostenderat, Iere.17. Lucæ 11. Sed quærit propter discipulos, vt perspicuè scirent quis esset ille de quo ipsi erant per vniuersum terrarum orbem concionaturi: & vt haberent suæ doctrinæ apud

Tributum fidei exegit Christus à discipulis.

Interrogationis Christi ratio.

homines testimonium: & propter populum, vt & ipsi quem sectarentur, noscerent, nec non compertum haberent quæ sit Euangelica fides, quæ seruat credentes, sine qua nemo potest Deo placere, Heb. 11.

Opiniones de Christo ac Messia varia.

Variæ enim tunc erant de Christo ac Messia opiniones: *Alij dicebant eum esse Ioannem Baptistam.* Et hi fuerunt ex iis qui cum Herode existimabant eum post resurrectionem etiam donum accepisse operandi miracula. Nam Marci 6. dicitur: Audiuit Herodes rex (manifestum enim factum est nomen eius) & dicebat (de Christo scilicet) quia Ioannes Baptista surrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in illo.

Alij Eliam. Qui etiam mouebantur ex eo quòd acriter reprehendebat & arguebat vitia: & expectabant quòd veniret, eo quòd Malach. 4. dictum sit, Ecce ego mitto vobis Eliam antequàm veniat dies domini magnus & horribilis.

Alij verò dicebant eum Ieremiam, aut aliquem prophetarum. Quòd simili sapientia præditus esset, quam tamen à nullo didicerat. Etenim Ieremias quum adhuc puer esset, in prophetam assumptus est, Ierem. 1. Hæc sentiebant homines. Nihil enim supra hominem de eo sentire poterant. Magnum hominem suspicabantur: Messiam, filium Dei, seruatorem orbis nõdum credebant. est autem hic cõmunis vulgi defectus vacillare, opinionibus duci, more paruulorum fluctuare, omni vento doctrinæ circumferri, & ad varias errorum partes claudicare. Contra tales olim Elias loquutus est 3. Reg. 18. Vsquequo claudicatis in duas partes? Si dominus est Deus, sequimini eum. Si autem Baal, sequimini illum.

Ephes. 4.

Vulgi communis defectus est vacillare, opinionibus duci, &c.

Quãuis autem discipulos verè de se sentire sciret: voluit tamen eos publicè suam sententiam etiam confiteri. dicitur enim Roma. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Et Psa. 115. Credidi, propter quod loquutus sum. Vnde interrogat eos dicens: *Vos autẽ quẽ me esse dicitis?* Quasi dicat, Populus suo more vacillat, nec sibi constat: vos autẽ ab hominibus opinione alieni, & filij Dei per adoptionem gratiæ diuinæ, qui me propius ac domesticè nostis, qui perpetui testes fuistis omnium quę gessi, quæque docui, miracula plura

Voluit Christus discipulos suos publicè suam fidem confiteri.

vidistis,

vidistis, méque iubente ipsi signa fecistis,age quæ vestra de me sententia est,& quem me esse dicitis? *Respōdit Petrus*: Omnium nomine, tanquā futurus ordinis Apostolici princeps & caput, *Tu es ille Christus filius Dei viui.* id est, Tu es Messias, saluator, redemptor, mediator, dominus, rex, sacerdos, pastor, magister, via, veritas, vita, semē mulieris, sanctificatio,& redēptio, iustitia & iudex. Summa: Certa & indubitata sentētia profitetur Christum esse Messiā à prophetis promissum singulari quodā modo filiū Dei. Ro.1. Qui predestinatus est filius Dei in virtute.

Confessio Petri clara et omnibus ad salutē necessaria.

Filium Dei viui appellat ad distinctionē idolorum & dæmonum, quos erronea gētilitas sibimet ad colendum vel ex mortuis hominibus instituit, vel ex rebus insensibilibus quos adoraret creauit: de quibus Psa.113. Simulachra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum, & Psal.95. Omnes dij gentium dæmonia.

Filiū Dei viui Petrus Christum confitetur ad distinctionem falsōrū deorum.

Verè clara sed necessaria fidei professio. sine hac nullus saluabitur, Ioan.3. Marc.15. Hæc autem scripta sunt, vt credatis quia Iesus est Christus ille filius Dei: & vt credentes, vitam habeatis in nomine eius, Ioannis 20.

Sciendum autem hîc est, sub cognitione Christi non simpliciter fidem intelligi, sed fidem viuam,& bonorum operum feracem: hoc est, qua non solùm credimus ipsum verè esse Christum, & viuentis Dei filium, verùm etiam ipsi tanquam Christo & filio Dei viui subiicimur, obedimus,& seruimus, Gal.5.

Hinc elicimus duas doctrinas. 1 Necessariam esse cognitionem Christi ad salutē, ita vt corde credamus eum esse verum filium Dei. Nam absque hac cognitione nullus philosophorum quantumuis eximiis dotibus decoratus, nullus etiam Iudæus & si religiosissimè legem Mosi obseruauerit, ingressus est regnum cælorum. Hanc doctrinam maximè catholicam confirmat ac docet Spiritus sanctus, qui (vt refert Lucas Act.4.) per os Petri dixit: Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri, nisi in nomine domini nostri Iesu Christi. Augu. lib. de natura & gra. cap. 2 Si per naturam iustitia, ergo Christus gratis mortuus est. si per legē iustitia, ergo Christus gratis mortuus est. 2. Elicimus neminem hanc Christi cognitionem propriis

Necessaria Christi cognitio ad salutem.

priis viribus assequutum, nec suis meritis sibi promeruisse, sed Patre æterno reuelante sibi contigisse: cuius reuelatio nisi ex diuina misericordia Petro fuisset facta, cæcus in sua ignorantia permansisset. Hanc secundam doctrinam catholicam abundè confirmat Christus hodierno Euangelio, quando dixit, *Beatus es Simon bar-Iona: quia caro et sanguis non reuelauit tibi sed pater meus qui in cælis est.* Caro enim non reuelat, & sanguis non cognoscit Christum, sed pater cælestis, dicente Christo Matthæi 11. Nemo nouit filium nisi pater. Item Ioannis 15. Sine me nihil potestis facere. Et Paulo 2. Corint. 3. Non sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Item 1. Cor. 2. Nobis autem reuelauit per spiritum suum. Et Philip. 2. Deus est qui operatur in vobis velle & perficere, pro bona voluntate. Ideóque & Paulus ait. 1. Cor. 12. quòd nemo possit dicere Iesum esse dominum seu Messiam nisi per Spiritum sanctum. Omnis ergo qui à patre didicit, & quem pater traxit, cognoscit Christum, Ioan. 6. Hanc doctrinam docent Concilia, hanc habuerunt catholici patres, Augustinus, Prosper, Fulgentius, Ambrosius: hanc & nos sequi tenemur.

Cognitio Christi cælestis Patris donū est.

Ex prima hac huius Euangelij parte docentur primùm episcopi cæterique ecclesiæ prælati suarum partium esse, diligenter inuigilare super gregem suum, diligentémque indaginem facere, quis rumor quæ fama de eis spargatur, an variis opinionibus circunferantur, an etiam nutent in fide, &c. ad hoc ipsum quoque eos monente apostolo Paulo. Act. 20. Attendite vobis & vniuerso gregi, &c. Item 2. Timot. 4. Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Euangelistæ, ministeriū tuum imple, &c.

Partes Episcoporum & Ecclesiæ prælatorū sunt inuigilare super gregem suum, &c.

Monentur quoque vt soliciti sint de bono nomine, ne malè audiant apud suos, inter quos oportet eos esse sal terræ, & lumen mundi. Matth. 5. Et Apostolus Philip. 2. Sitis sine quærela & simplices filij Dei, sine reprehensione in medio nationis prauæ, &c. Episcopum oportet esse sine crimine, irreprehensibilem, & testimonium habere bonum ab iis qui foris sunt. 1. Timoth. 3. & Tit. 1.

Curam habeant prælati de bono nomine.

Deinde docemur hîc omnes, quòd interrogati quid

de

de Christo, déque eius religione sentiamus: animo intrepido & constanti semper & vbique confiteamur nos esse filios Christi Catholicos, Ecclesiæ Romanæ subiectos. Non licet fidem negare vel dissimulare, quanuis sit verbum crucis. Rom. 1. Non erubesco Euangelium, virtus enim Dei est, &c.

Fides Catholica non est negāda aut dissimulanda, sed constanti animo vbique confitenda.

2 Secundò complectitur doctrinam de Ecclesia, de cuius fundamento, authoritate & capite euidenter satis Christus nos instruit. Nam 1. dicit Christus, *Tu es Petrus,* Quasi dicat, Tu qui antea vocabaris Simon. Ioānis 1. iam non tantùm Simon, sed Petrus es: nec vocaris tantùm, sed es verè Petrus, à me petra ita dictus, non huc aut illuc variis opinionibus vulgi vacillans. 2. Dicit: *Et super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Quasi dicat, Super te petram firmissimam factum, Ecclesiam meam ædificabo, id est super te confitentem me verum Deum, ædificabo ædificium spirituale Christianorum, qui sunt lapides viui: ita tamen, vt tu propter excellentiam tuę confessionis & fidei dicaris pater fidei & multarum gētium in Ecclesia quam formo, sicut Abraham pater fuit multarum gentium propter fidem, Rom. 4.

Simoni impositur nomē Petrus.

Super petrum petrā factum firmissimam superstruēda promittitur Ecclesia.

3 Dicit: *Et portæ inferi non prævalebunt aduersus eam.* Quasi dicat, Et contra hanc Ecclesiam in te Petro & super te fundatam, portæ inferi non prępualebunt. Multis machinis impetet eam satanas: draco tribulationum flumina in eam emittere non cessabit: sed meo præsidio stabit ædificium hoc inexpugnabile, tantùm maneat ista solida professio. Luc. 22. Simon, ecce satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: sed ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Nihil efficient tyranni atque hæretici, etiam si in ipsum insurgant, per quos illecti homines ducuntur ad tartarum.

Petrus pater fidei & multarum gentium in Ecclesia.

Apoc. 12. Ecclesia expugnanda prædicitur, sed inexpugnabilis fore promittitur.

1 Quòd hic sit genuinus sensus verborum Christi, probat scriptura sacra, & Ecclesia Nam Marc. 1. dicit Petrum ante suam vocationem vocatum Simonem. Præteriens Iesus secus mare Galilęæ vidit Simonem, &c. Luc. 5. semper vocat eum Simonem, narrans ea quæ fecerat ante suam vocationem, Matth. 4. eodem modo.

2 Ecclesia quoque tum Græca tum Latina ab Apostolis ipsis

ipsis vsque ad nos, ita hæc verba intellexit. 3 Chrysostomus vnicum Græcanicæ Ecclesiæ ornamentum, homi. 55. in Matthæum, declarat hæc verba in hunc modum: Portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Si aduersus Ecclesiam non præualebunt, multò minus aduersum me præualebunt.

Doctores affirmantes Ecclesiã super Petrũ fundatam enumerantur.

Sunt & patres qui constãter affirmant Ecclesiam super Petrum fundatam, quales sunt, Chrysostomus homi.55. in Matthæum, & super Ioan.hom.87. Ambrosius in Lucam lib.4.cap.9. Origenes homil.6.super Matth.& 8.super Ioannem. Hieronymus in Matthæum, & lib.1.contra Iouinianum. Basilius aduersus Eunomium lib.2. Cyprianus in epistola ad Pupianum, lib.4. Epist.9. Tertullianus lib. de præscriptio. hæreticorum. Hilarius etiam cum exclamatione admiratur tantam gloriam in Petro. Leo primus in sermone de festiuitate Petri, & serm.:.de anniuer. suæ Pont.assumpt. Grego.in regist.lib.4.epist. 32.ad Mauricium Imperatorem.

Non negamus quod dixit Paulus 1.Corinth.3. Fundamentum aliud nemo ponere potest præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Et Dauid Psal.117. Lapidem quem reprobauerunt ędificantes, hic factus est in caput anguli. Itẽ Isaias 28.cap. Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum. Mat.21. Marc.12. Luc.20. & 1. Pet.2. Ecce pono in Sion (i. in Ecclesia) lapidem summum angularem, electum, pretiosum: & qui crediderit in eum non confundetur. Rom.9. Sed dicimus cum magno illo Leone, quòd id quod Christo est proprium, per communicationem & participationem cõmune sit Petro: sicut Christus est lux & Dei filius natura, & vera proprietate, ipse tamen vocat suos discipulos lucem mundi, filios Dei, per participationem: & ita quanuis Christus sit petra atque fundamentum primariũ, Petrus nihilominus per communicationem à Christo factus est petra, super quã Christus suam fundauit Ecclesiam, de qua agitur Apoc.21. vbi Ioãnes se vidisse perhibet ciuitatem nouam Ierusalem descendentem de cælo à Deo paratam. & post pauca sequitur quòd murus ciuitatis habuit fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina Apostolorũ, & agni: ipsi enim primi adhæren

Id quod Christo est proprium, per communicationem & participationem cõmune fit Petro.

Fundamentum primarium Christus, Petrus secundarium.

adhærentes fundamento primario, duodecim articulos fidei quasi duodecim fundamenta, superposuerunt fundamento prophetarum & apostolorum Christo: imò ipsis articulis, ipsum fundamentũ collocarunt: cuius structuræ spiritualis nos sumus lapides viui, Ephes. 2. Non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorũ, & domestici Dei, superædificati supra fundamentum apostolorum & prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis ædificatio constructa, crescit in templum sanctum in domino, in quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto.

Lapides viui structuræ spiritualis, sunt Christi fideles.

Ex hac doctrina variæ eliciuntur doctrinæ. 1 Illos esse in Ecclesia quam Christus instituit, qui huic petræ, Petro scilicet, compage fidei & charitatis vel solius fidei coniunguntur.

Qui in Ecclesia Christi sint.

2 Ecclesiam Catholicam, veram, sanctam & apostolicam, penes eos esse, qui huic Petro per confessionem fidei in Christum, & eius successoribus firmiter adherent.

Ecclesia Catholica & vera penes quos sit.

3 Eos esse lapides viuos in hac Ecclesia, qui huic Petro lapidi viuificato ac pretioso, à Christo in fundamentum suæ Ecclesiæ delecto, compagine fidei, charitatis & obedientiæ cohærent, Ephes. 2.

4 Eos esse lapides veros, sed mortuos, Ecclesiæ Catholicæ, qui quanuis vinculo charitatis inter se non cohæreant, cohærent tamen nexu fidei in vinculo pacis. Habet enim Ecclesia bonos & malos.

Lapides veri, sed tamẽ mortui in Ecclesia qui sint.

5 Sicut Abraham propter excellentiam suæ fidei fuit pater omnium Iudæorum qui credebant in Christum, adeò vt scriptura dicat quòd in ipso, id est, ad eundem modum sicut & ipse, benedicerentur, & quòd sit pater multarum gentium: ita Ecclesia Petrũ caput suum agnoscit, patrem suæ fidei, ac confessionis. Hunc omnes imitemur, & ipsi cohæreamus, vt possimus aliquando lapides esse cælestis illius ciuitatis Ierusalem.

Abraham sicut propter excellentiã fidei fuit pater omnium Iudæorum in Christũ credentiũ, ita Ecclesia Petrũ caput suum agnoscit, patrẽ suæ fidei ac cõfessionis.

3 Tertiò complectitur doctrinã de clauibus regni cælorum, quas Christus Petro eiúsque successoribus & Ecclesiæ vniuersali dedit. Sunt enim claues non materiales ex auro, argento, vel ferro, neque humano aliquo artificio inuentæ: sed est quædam supernaturalis potestas diuina virtute munita, quam Christus, qui omnia potest, in pri

in primis Petro aliiſque apoſtolis atq; eorum ſucceſſoribus diuinitus conceſsit,qua ſcirent & poſſent dignos recipere in regnum, indignóſque à regno ſecludere. Has claues Chriſtus promiſit Petro, quando illi dixit: Tu es Petrus,& ſuper hãc petram ædificabo Eccleſiam meam, &c Et tibi dabo claues regni cælorum. Promiſit etiam reliquis apoſtolis,quando dixit, Quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælis:& quæcunque ſolueritis,&c. Matth.18. Dedit autem eas Chriſtus quando poſt reſurrectionem Petro dixit, Paſce oues meas, Ioan. 21. Et ſicuti ſingulariter illas claues Petro promiſit, ita ſingulariter Petro ipſas cõceſsit.Theophylactus in Matthæum.Item quando Petro & apoſtolis apparens,inſufflauit in eos,& dixit: Accipite Spiritũ ſanctum: quorum remiſeritis peccata, &c. Ioan.20.Has claues Rabanus in Matthęum diſcretionem & poteſtatem nominat. Anſelmus verò ipſam diſcernendi ſcientiam & poteſtatem appellat. Poteſtatem, qua liget vel ſoluat: diſcretionem, qua dignos vel indignos diſcernat.

Promiſsio de clauibus.

Claues quando dederit Chriſtus.

Claues regni cælorũ dua. Poteſtas et diſcernendi ſcientia.

Hæc doctrina incredibilem conſolationem animabus omnium Chriſtianorum adfert. Iucundum eſt enim, ſcire, quòd Chriſtus in cælum aſcendens, cælorum claues apoſtolo Petro & ipſius ſucceſſoribus reliquerit. Hanc conſolationem eximiam diabolus adeò nobis inuidet, vt per ſuas proles ipſam nobis adimere conetur. Siquidem vel ad verbum poteſtatem clauium referunt, vel omnibus renatis ex æquo collatas temerè & falsò affirmant. Nos verò Catholici tenentes quod omnes & vbique Catholici patres crediderunt, confiteamur poteſtatem hanc ſolis ſacerdotibus tributam.nam ſolis apoſtolis Chriſtus dicit, Quorum remiſeritis peccata,&c. Ioã. 20. Et earum virtutem non in verbo, ſed in effectu & actu confeſsionis ſacramenti conſiſtere.

Ingens conſolatio omnibus Chriſtianis, quod Chriſtus in cælum aſcẽdens Petro eiúſque ſucceſſoribus cælorũ claues reliquerit.

Clauium excellentiam & inclytam virtutem ita prædicant patres tum Græci, tum Latini. Cyprianus lib. 1. epiſt.2.ad Corneliũ inquit: Cùm permiſerit ipſe qui legem dedit, vt ligata in terris, etiã in cælis ligata eſſent: ſolui autem poſſent illic, quæ hîc prius in Eccleſia ſoluerentur.Bernardus ſerm.1.in die Petri & Pauli: Claues regni cælorum tam ſingulariter accepit Petrus, vt præ-

Poteſtas clauium ſolis ſacerdotibus conceſſa.

cedat sententia Petri, sententiam cæli. Chrysost. lib. 1. de sacerdot. eandem sentētiam confirmat. Iure ergo dicere possumus, quod olim dicebant Iudæi, Deuter. 4. Non est alia nātio tam grandis quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest nobis: Non est alia natio quæ habeat claues regni cælorum, sicut natio Christiana Catholica, quæ sedem Petri, Romanam Ecclesiam, matrem ac dominam confitetur.

Natio alia non est quæ habeat claues regni calorū, sicut natio Christiana Catholica.

APPENDIX.

Sicuti arx supra petram fundata, suo stabili innititur fundamento, siue irruant procellę, siue tempestates: ita Petri sedes super petrā fundata, virtutem à Christo suo fundatore tam solidam habet, & tam firmam, vt nullis turbinibus aut procellis hęreticorum quātumuis vehementibus oppugnata sit ruitura. Christus enim pro ipsa sede, pro omnibus qui eam gubernāt, patrem orauit, ne eius fides vacillet, nec deficiat generatio fidelium, Luc. 22. Etiam Christus cum ipsa est vsque ad consummationem seculi omnibus diebus, Matth. 28. Et quemadmodum fides Petri stabit, nec corruet: ita stabit in ęternum, qui in obediētia huius sedis & charitate perseuerauerit: Quia hi habent Deum patrem, Christum fratrem, Spiritum sanctum ducem.

Sedes Petri adeo firmiter virtute Christi fundata est, vt nullis turbinib⁹ aut procellis hæreticorum oppugnata sit ruitura.

EPILOGVS.

1 Ars artium & scientia scientiarū hîc docetur, cognitio nimirū Iesu Christi, q̄ est vita aterna: ad hac cognitio Ecclesia, qua est domus et habitaculū Christi, extra quā non est salus.

2 Petri confessione articulus fidei nostra cōfirmatur, quo cōfitemur Iesum esse Christū, filiū Dei vnicū dominū nostrū. Hac fides qua à tam excellenti doctore discitur, suo fructu nō caret. Nā vocat dominus Petrū ob cōfessionē et cognitionem hanc beatū. Beatitudo autem cōsistit in sempiterna pace, in perenni voluptate, & aterna vita: nec potest quid his ab vllo mortalium expeti excellētius aut iucūdius. Cōsequitur ergo, Christi cognitione nihil esse neq, vtilius, neq, magis necessariū: ideóque verè dicit Ioan. 17. Hac est vita aterna: vt cognoscant te solum verū Deum, & quem misisti Iesum Christū.

3 Quid sit Ecclesia, ostēditur, nēpe domus mystica supra petram Christū secundariò supra Petrū extructa: hoc est societas in Iesum Christum Dei filium verè credentium, hunc

agnoscentium & amplectentium pro vero lapide angulari, Act. 4. Item quàm firma sit Ecclesia, credētiū collectio: quod videlicet omnes portæ inferorum non sint aduersus hanc valitura, non tyranni huius mundi, non satan, nō caro, non peccatum, non hæreses, quemadmodum nec imbres nec venti aliquid possunt aduersus domum supra firmam petram ædificatam. Qui enim est in Ecclesia is Christi mebrum, & Christus eius caput est si ergo Deus pro nobis, quis contra nos? Postremò quanta Petro data sit in Ecclesia potestas, nimirum regni cælorum occlusio et apertio peccatorum ligatio & absolutio, retentio & remissio. Exultet igitur pœnitens & conuersus, cui Ecclesia per ministros aperit regnum cælorum & absoluit peccata: at contrà contremiscat impœnitens, cui occludit Ecclesia vitæ ianuam, & peccata retinet.

IN FESTO VISITATIONIS B. Mariæ Epistola.

Cant. 2. *Ecce iste venit saliens in montibus, &c. Finis Epistolæ: Facies tua decora.*

Lectio præsens cur hodierno festo aptata sit.

Ectio hodierna ob id potissimùm legitur, quòd in ea habeatur dilectum saliisse in mōtibus. Nam hoc litera tenus in visitatione sanctæ Mariæ factum est. Dum enim illa festinanter in montana abiit, sicque & ascensu & descensu corpus mouit: haud dubiè ipse quoque puer Iesus (verus nempe dilectus) ea motione sursum ac deorsum motus est, atque ita saliit quodammodo.

Colloquiū suauissimum inter Ecclesiam amicā, & Christū dilectum.

Quo ad sensum internum ac mysticum complectitur suauissimum cōsolatissimúmque colloquium inter Ecclesiam amicam, & Christum dilectum, in quo quidem veluti in depicta aliqua ad viuum tabella nobis conspiciendum proponitur: primò quomodo Ecclesia affecta sit erga Christum: deinde quomodo Christus vicissim erga Ecclesiam affectus sit. 1 Primò colliquet, non secus erga Christum affectam esse Ecclesiam, atque sponsa casta erga sponsum dilectissimum sibi. Ea verò sic erga sponsum suum affecta est, vt nihil impensius ardentiusque cupiat, quàm vt eum præsentem possit videre, vocē eius audire, osculis ipsi adlubescere, & familiariter cum ipso colloqui. Ita, inquam, & Ecclesia hec vnum impensissimè

Ecclesia nō secus erga Christū affecta est, atque sponsa casta erga sponsum sibi dilectissimum.

fiſsimè & ſemper deſiderauit, & hodie etiã deſiderat, vt vocem ſpõſi ſui Chriſti iugiter audire, ipſúmque coram cùm cernere, tum alloqui poſsit. Initiò quidẽ corpora lem ipſius præſentiam, conſpectum, & colloquium & oſculum expetebat. Vnde nimirũ hæc vota: Inclina cælos tuos, & deſcende, Pſalm. 144. Rorate cæli deſuper, & nubes pluant iuſtum: aperiatur terra, & germinet ſaluatorem, Iſaiæ 45. Vtinam cælos diſrumperes, & deſcenderes, Iſa. 64. Oſculetur me oſculo oris ſui, Cant. 1. Veniat dilectus meus in hortum ſuum, Cant. 4. *Eccleſia ad ſponſum ſuum ardens deſiderium.*

At nunc ſpiritualem ſponſi præſentiam, nimirũ gratiam, & myſticũ colloquium, nempe verbum ſaluificũ, cùm primus eſurit ac ſitit. Hinc iſti clamores: Excita potentiam tuam & veni, vt ſaluos nos facias. Deus virtutũ conuerte nos, & oſtende faciem tuam & ſalui erimus. Deus virtutum cõuertere, reſpice de cęlo, & vide, & viſita vineam tuam, Pſal. 79. *Eccleſia nũc etiam ſpiritualẽ ſponſi præſentiã, gratiam, & myſticum colloquiũ eſurit & ſitit.*

In hoc autem affectum huiuſmodi Eccleſiæ perſpectũ habere neceſſe ſimul & vtile eſt: Primò, vt diſcamus quæ ſit vera Eccleſia, ea videlicet quæ ab vno pendet Chriſto, eiúſque verbum ſedulò vrget: deinde, vt noſtri faciamus periculum, & noſtram conſcientiam examinemus, num & nos verè Eccleſiæ ſimus membra. Certè niſi hoc pacto erga Chriſtũ ſimus affecti, hoc eſt, & ipſum & ipſius verbum vnicè ſuſcipiamus, alieniſsimi erimus ab Eccleſia, adulteri & ſcortatores. *Eccleſia vera quæ ſit, & quæ verè eius mẽbra.*

In hunc ergo modum primo loco Eccleſia loquitur de dilecto ſuo, Chriſto nimirum, & præſertim duo de ipſo nobis proponit. 1 Vnde is venerit, cùm ait, Venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles. hoc eſt, venit è ſummo cælo, è ſinu patris cæleſtis. Nõ enim de terra eſt, vt cæteri homines, Ioã. 3 & 5. Ideóque vocat illum Paulus dominum de cælo, & hominem cæleſtem. 1. Cor. 15. Venit autem propter Eccleſiæ ſuæ ſeu vniuſcuiuſque animæ ſalutem, quemadmodum & Eccleſia in ſimbolo canit: Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcẽdit de cęlis. Et venit quidem exertè ſaliens, hoc eſt, voluntariè, alacriter, ex amore: quemadmodum & ipſemet alibi dicit, Luſi in orbe terrarum, & deliciæ meæ ſunt, vt ſim cum filiis hominũ, Eccl. 24. Prouer. 8. *Sponſus dilectus vnde venerit & cur venerit.* *Incarnatio Chriſti ſaltus dicitur.*

Dilecti na- tura depin gitur. 1 Cuius sit naturæ. Id inde elici potest, quòd comparatur ab Ecclesia capreæ & ceruo, quódque dicitur stare post parietem nostrũ, ac respicere per fenestras. Caprea acutissimi est visus, ita vt venatorem à longe preuidere possit, nec tamẽ ab illo videri queat. Ceruus verò fortis est ac celer, fugátque serpentes, ac omne venenum. Sic nimirum & Deus verè acutissimi est visus. nã videt omnia, ipse inuisibilis, Hebr. 4. Est quoque idem verè fortis, vt qui est omnipotens. Verè item celer, quippe qui nullo negotio vbique locorũ sit. Verè denique serpentium venenique omnis fugator, quippe sanctissimus & purissimus ipse, omnisque peccati & impuritatis osor atque profligator.

Quum igitur Ecclesia dilectũ suum Christum, capreę ceruóque comparet, aliud nihil eo vult intelligi, quàm ipsum verè esse Deum, capreæ ceruíque proprietates spiritualiter habentem; quod sacræ literæ passim testãtur. Nam Hebr. 4. Non est vlla creatura quæ non manifesta sit in conspectu illius. Et Matth. 28. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Item Ephes. 4. Ascendens supra omnes cælos, implet omnia. Et denique. 1. Ioan. 3. Ad hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera diaboli.

Dilectus spõsæ Deus & homo esse ostenditur. Quòd verò dicit illum stare post parietem nostrum, & respicere per fenestras, eò innuit hominem quoque esse illũ, & hominis filiũ. Nam per parietẽ nostrũ & fenestras nostras, humanitas nostra seu nr̃a caro intelligitur.

Christus erga Ecclesiã affectus ita est, atque spõsus erga vnicè adamatã sibi sponsam. 2 Secundò proponitur quomodo & Christus vicissim erga Ecclesiam suam affectus sit. Colligitur enim ex superiori sensu, ipsum non secus erga eam esse affectum, atque sponsus erga vnicè adamatam sibi sponsam solet. Is verò nihil habet prius, nihil maiori studio conatur, quàm vt quamprimùm suæ adsit, oscula in eam figat, confabuletur ei. & omnino sese cum ea vinculo amoris indissolubili subdat. *Christus hoc vnum molitur semper, vt suæ sponsæ Ecclesiæ adsit.* Ad eundem modum & Christus ipse hoc vnum molitur semper, vt suæ spõsæ Ecclesiæ adsit, eam gratiæ suæ osculis reficiat, eam per saluiferum sui Euãgelij verbum alloquatur, consoletur, confirmet, & sic prorsus vnum cum ea fiat. Hoc autem verum esse, re ipsa & olim testatus est, & hodie etiam testatur. Nam quemadmodũ principiò in corporali præsentia ab Ec-

clesia

clesia desiderabatur, sic etiam è cæli montibus saliens in hunc mundum venit: & stetit post parietẽ nostrum, hoc est, nostram assumpsit humanitatem, & similis factus est capreæ hinnulóque ceruorũ, hoc est, in similitudine carnis peccati apparuit nobis; ac posteaquàm per prospectum fenestrarũ & cancellorum, hoc est, per miracula diuinitatis suæ Ecclesiæ innotuisset, veluti ceruus fortissimus antiquum illum serpentem diabolum fugauit per passionem & mortem, & ita Ecclesiam perpetuò sponsam atque vxorem condonauit sibi.

Item quemadmodũ iam ab Ecclesia in præsentia spirituali desideratur, sic quoque hodie præsentissimus ipsi adest & colloquitur, nimirum per sacramenta, per mysticam gratiam, & per verbum suum saluificum. Hinc veniunt hę compellationes, Amica mea, columba mea, formosa mea. Amicam autem Ecclesiam vocat, quòd eã dilexerit in mortem vsque. Columbam verò, quòd simplex illa sit, & ipsi fidelis. Formosam denique, quòd eam lauerit ab omni peccatorum immunditia, & effecerit sponsam sanctam, & irreprehensibilem, non habentem rugam neque maculam, Ephes. 5.

Dilectus sua sponsa hodie etiã præsentissimus adest et colloquitur per sacramenta, per mysticã gratiã & verbũ saluificum.

Qua nimirum compellatione cum sequẽti, duo præcipua ostenduntur. 1 Quid Christus suo aduentu & descensu Ecclesiæ cõtulerit, cùm dicit hyemem trãsisse, hoc est, placasse patris irã. imbrem abiisse & recessisse, hoc est, abstulisse peccata, vicisse satanã, destruxisse mortem. Flores apparuisse in terra, & tempus putationis aduenisse, hoc est, omnia facta esse noua, recõciliatam esse iam Deo Ecclesiam, pacem & gaudium esse impetrata. Vocem turturis auditã esse in terris, hoc est, se Spiritum sanctum & Euãgelicam gratiam impetrasse, misisséque mundo. Ficus denique protulisse grossos suos, & vineas florentes suũ dedisse odorem, hoc est, donatum esse per se hominibus iustificationis donum, fidem, spem, charitatem, & reliquos spiritus fructus, salutémq; adeò æternam. Quòd autem Christus hæc omnia contulerit nobis, ex scripturis testatissimum est.

Dilectus Christus quid suo aduẽtu & descẽsu Ecclesiæ contulerit.

2 Cæterùm quid vicissim ab Ecclesia pro his tantis donis postulat ostenditur, éstque vt surgat & veniat, vtque ostendat ipsi faciem suam, & sonare faciat vocem suam

Quid dilectus pro tãtis donis ab Ecclesia postulet ostẽditur.

In auribus ipsius: hoc est, vt surgat à vitiorũ somno, veniat ad ipsum per fidem: vtque in sanctitate & iustitia
Luc. 1. seruiat coram ipso, atque ipsius nomen verbúmque & gratiam coram vniuerso mundo publicè confiteatur.

Nobis quid faciẽdũ, si tantis Christi fructibus participare cum Ecclesia cupimus. Si ergo & nos tãtis Christi fructibus participare cum Ecclesia cupimus, esséque sic & ipsi illius amici ac formosi: surgamus itidẽ à lecto incredulitatis & vitiorum: veniamus ad illum in foramina petræ per fidem & fiduciam in ipsius vulnera: simus quoque coram ipso sancti & irreprehensibiles per charitatem, atque ipsum intrepidè confiteamur.

ETILOGVS.

1 *Amatoria sancta cãtica nuptiarum cælestium Christi et Ecclesiæ mysticè hîc videre licet, teste Augustino super Psal. 143. Plato duos cõmentus est amores: alterum, internũ hominem quærentẽ: alterũ, externum petentẽ. Bene quidem pro ethnicorũ cæcitate philosophatus est, sed ad amorẽ eũ qui Spiritus sancti est, pertingere nõ potuit. De amore isto vide Ro. 8.*

2 *Ecclesia confitetur Iesum esse Christum et filium D. i viuentis, éque cælo iuxta diuinitatem descendisse ad terras, vterúmque virginis introiisse, & quod verbum caro factum sit, & habitauerit in nobis, Ioan. 1. & 3.*

Matt. 11. Ioan. 8. Psal. 44. Matth. 5. Ioan. 3. Coloss. 3. 1. Pet. 1.

3 *Singulari ex amore Ecclesiam Christus quasi sponsam euocat ab omni idololatria, vt verbum Dei audiat, custodiátque, vt obliuiscatur patronos penates, vt exemplum suum imitetur, & bonis operibus studeat, vt ingenium Spiritus sancti per quem renata est, referat. Ecclesiæ quoque sponsæ refugium Christus sponsus declaratur.*

IN EODEM FESTO

Euangelium.

Luca 1. *Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum festinatione, &c. Finis Euangelij: Et reuersa est in domum suam.*

Aduentus Christi humano testimonio ostẽditur factus.

Oc Euangelium complectitur tria. Primò, Per quos homines Deus pater salutiferum opus incarnationis Christi reuelari voluit, nempe per Mariã & Elizabeth. Vnde quum occultum Christi aduentum ostendisset angelico testimonio vt futurũ, nunc humano ostendit vt iam factum.

1. Timoth.

1. Timoth. 3. Manifestè magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

Alius quispiam consuluisset, vt hoc negotium in primis denũtiaretur Augusto Cæsari, aut Herodi regi, qui deinde imperatoriis mandatis & regiis edictis vniuerso mũdo hoc mirabile opus publicassent. Sed noluit Deus hoc negotium publicari per imperatorem aliquem vel reges mundanos, vel pontifices populi: sed per simplices & pauperes mulierculas, iuxta illud, 1. Cor. 1. Quæ infirma & stulta erant mundi, delegit Deus, &c.

Hoc loco autẽ Maria virgo postquã suscepit nuntium angeli, & inuenit in virginali vtero filium Dei, audiénsque Elizabeth in senectute cõcepisse filium, non remorata tanta dignitate, exurgens à quiete contemplationis ad opera charitatis festinauit. Non quasi incerta de nuntio, non dubitãs de exemplo, sed læta pro voto, religiosa pro officio, festina pre gaudio, abiit in montana festino cursu, quatenus grandæuę seruiret iuuencula, quemadmodum filius quem gestabat, non venerat ministrari, sed ministrare. Maria maris stella, cælesti semine fœcundata prodiit in lucem, vt omnibus pietatis exemplis luceret, maximè prægnantibus, quibus tum incumbit piis ac sanctis exercitiis intentas esse. Similę exẽplum habent in Anna Samuëlis matre, 1. Reg. 12..

Exemplũ pietatis & bonorũ operum præbet Maria prægnantibus.

Neminem sacra virgo salutat obuium, cum nemine nugatur in itinere, non circunspectat, quoniam verebatur diu inter homines palàm commorari: sed tãtùm cogitat quomodo ad suam cognatã Elizabeth perueniat, eam salutet, ei gratuletur, fœlicitatẽ precetur, & illi ad tempus inseruiat. Qua in re exẽplum præbet omnibus integris virginibus & mulieribus, vt & ipsæ sint verecũdæ & honestè incedant. Contraria facientes, plerunque inuoluuntur criminibus. Hinc ait Ambros. Discite virgines non circuncursare per alienas ędes, non demorari in plateis, non aliquos in publico miscere sermones. Nã vt Gregor. ait, qui thesaurum in publico portat, ipso priuari desiderat. Turpe enim est tum virgines, tum mulieres quoslibet in plateis compellare homines, & aliquan-

Docentur virgines verecũdiã & honestatem.

Thesaurũ qui in publico portat, ipso priuari desiderat.

diu confabulari. Vulgare eſt, gallinam plurimum gracillantem ſtatim depoſituram ouum, aut iamiam depoſuiſſe. Amat autem ſecretum vera virginitas: non euocatur ab ædium intimis, niſi prouocet officium. in publico properat, in officio lentior eſt. Dina tardâs ac curioſa ad videndum mulieres regionis alienæ, per Sichem filium Hemor Heuæi corrupta fuit: vnde nõ parua clades ſubſecuta eſt, Gen. 34.

Feſtinandum ad opera pietatis. Docet præterea ad opera pietatis feſtinandum, & vt virgines alacres ſint & feſtinæ ad officia neceſſaria. Neſcit enim tarda molimina Spiritus ſancti gratia, vt dicit Ambroſ. Sic paſtores feſtinantes venerunt in Bethlehẽ, Luc. 2. Zachæus feſtinãs deſcendit, & excepit Ieſum gaudens, Luc. 19. Ambroſ. Diſcite vos ſanctæ mulieres ſedulitatem quam prægnãtibus debeatis exhibere cognatis. Mariã quę antè ſola in intimis penetralibus verſabatur, non à publico virginitatis pudor, non à ſtudio aſperitas montium, non ab officio prolixitas itineris retardauit.

Adoleſcentulos et adoleſcentulas decet ſanctorum petere habitacula, eorúmque requirere alloquia. *Et intrauit domum Zachariæ, &c.* Zacharias grandæuus, venerabilis ac ſanctus domini ſacerdos erat, & Elizabeth anus religioſa, in quorum laudem dicit Euãgeliũ: *Erant ambo iuſti ante dominũ.* Docentur ergo hic adoleſcentuli & adoleſcentulæ, ſeruorum Dei petere habitacula, & eorum requirere alloquia. Quemadmodũ enim qui tangit picem, inquinatur ab ea, & qui communicat ſuperbo, induit ſuperbiam, &c. ſic qui cum electis graditur & ſanctis, electus & ſanctus erit. Hinc monet Eccleſiaſticus 6. In multitudine presbyterorum prudentium ſta, & ſapientię illorum ex corde coniũgere, vt omnem narrationem Dei poſsis audire, & prouerbia laudis non effugiant à te. Et ſi videris ſenſatum, euigila ad eum, & gradus oſtiorum illius exterat pes tuus, &c.

Colloquiũ familiare Mariæ & Elizabeth. 1 Secundò complectitur familiare colloquium Mariæ & Elizabeth. Nã Maria comiter ſalutat Elizabeth, precatúrque illi omnia fœlicia & proſpera. Non enim eſt res exigua aut vana, vbi Chriſticolæ ſeſe inuicem ſalutant. *Nõ res parui momẽti eſt, quãdo Chriſticolæ ſeſe mu* Hinc Chriſtus apoſtolis præcepit, Luc. 10. vt ſiquãdo ingrederentur domum, dicerẽt primùm: Pax ſit huic domui. Porrò hoc certũ eſt, ſiquãdo pius homo nos ſalutat, tum Deus de cælo per eum hominẽ nos plurima ſalute

luce impertit. Et qui eam salutationẽ fideli ac grato accipit animo tanquã à Deo optimo maximo depromptam: ei sanè nõ potest malè cedere, sed haud dubiè saluti erit.

tuò salutant.

Eandem B. Virgo quam angelo exhibuerat, hominibus quoque curauit exhibere humilitatem, & quod maioris est meriti & virtutis, etiam minoribus, iuxta illud Ecclesiast. 3. Quantò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiã. Sic Dauid 2. Reg. 6. fecisse legitur. Ludam, inquit, & vilior fiam plus quàm factus sum, & ero humilis in oculis meis, &c. Ambr. Didicistis virgines pudorẽ Mariæ: discite humilitatem. Venit propinqua ad proximã, iunior ad seniorem: nec solũ venit, sed etiam prior salutauit. decet enim vt quantò castior sit virgo, tãtò humilior sit. Nouerãt deferre senioribus honorem, iuxta illud Leuit. 19. Corã cano capite consurge, & honora personã senis, & time dominũ Deũ tuum, ego sum dominus. Econtra Poëta dicit: Credebãt hoc grande nephas, & morte piandũ, Si iuuenis vetulo non assurrexerat. Pueri quadraginta duo Elisæo illudẽtes & acclamantes, Ascende calue, ascende calue: ab vrsis dilaniati & cõsumpti sunt. 4. Reg. 2. *Elizabeth Venerãda anus postquã audiuit salutationẽ Mariæ, exultauit infans in Vtero eius.* Deum immortalẽ, quantũ hic gaudij fuit, quàm familiares hîc sermones habiti, quanta hîc miracula sunt edita. Creator visitat creaturã, Deus hominẽ, dominus seruum, magister discipulum. Mater domini salutat matrẽ serui. Ioannes agnoscit saluatorem priusquam aspexit cælum: & intra materni vteri sinus, gestu prædicat eum quem olim erat sua voce prędicaturus: & suscepto singulari supra reliquos gaudio, exultat in vtero. Nam Ioan. 3. Amicus sponsi, qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Aderat enim tempus quo impleretur angeli sermo, quo Spiritu sancto ex vtero ipsum replẽdum prædixerat, Luc. 1. Matres mutuò sese salutant extrinsecus, & infantes vteris maternis adhuc clausi congaudent. Nec mirũ. Si enim in præsentia arcæ veteris Testamenti sic iubilabat Dauid cum Leuitis (1. Paral. 15.) quantò magis Ioannem cum matre exultare decebat in præsentia arcæ viuæ, quæ saluatorem mundi continebat?

Humilitatem candẽ quã angelo exhibuerat Maria, hominib⁹ quoque exhibere curauit.

Humilitatis ac reuerentiæ exẽplum præbet Maria Virginibus.

Senio debetur honor.

Pœna in non deferentes senio.

Ioannes agnouit saluatorem priusquàm aspexit cælum, eumque prædicat necdũ natus.

Messias & præcursor mutua inter sese con celebrant gaudia.

Elizabeth Vt audiuit salutationẽ Mariæ, repleta est Spiritu

sancto. Repletus autem est Ioannes Spiritu sancto per eum quem gestauit Mariæ vterus, nempe, filium Dei Iesum Christum. Per eundem & ipsa mater Ioannis Spiritu sancto est repleta. Nam si dominus olim ad præsentiam arcę benedixit domui Obed-Edom (2. Reg. 6.) si Laban propter præsentiam Iacob (Gen. 30.) si Ægyptiis propter Ioseph benedixit: quantò magis ad præsentiam domini realem Zachariæ & Elizabethæ benedixit? *Et exclamauit Elizabeth voce magna.* Rectè voce magna, quia magna Dei dona cognouit, quę illum quem sibi pue præsentem nouerat, etiam corporaliter adesse sentiebat. Magna, inquam, voce, non tam clamosa quam deuota, quia vocem verbi habuit in vtero, quemadmodū postea testatur dicens, Ego vox clamantis in deserto, Ioan. 1. Deuotio, magnus clamor in auribus Dei. Patuit hoc in Mose, cui à Deo dictum est. (Exod. 14.) Quid clamas ad me? Item in Anna, 1. Reg. 1.

Elizabeth Spiritu S. repletur.

Deuotio ingens, clamor in auribus Dei.

Spiritu sancto plena Elizabeth, non iam cōtinet animi sui gaudia, quę prius tacita latuerat, conceptū pudore dissimulans: sed ingēti voce, quā ingens affectus suppeditabat, exclamauit, ea promēs afflatu Spiritus, quę nec ex viri rumore suspicari poterat, nec ex homine didicerat: & perinde quasi angelū audisset cū Maria loquenté, ita verbis angelicis suam gratulationem auspicatur, dicens.

Benedicta tu inter mulieres. Et verè singulariter benedicta inter omnes laudatas mulieres, quia à maledictionibus mulierum libera, de quibus primò Genes. 3. agitur: Multiplicabo conceptus tuos, & ærumnas tuas. In dolore paries filios. Deinde Exod. 23. Non erit infœcūda nec sterilis in Israël. Et per eius partum à natis mulierum maledictio exclusa, in quo benedicendæ essent omnes gentes, Genes. 22. In semine tuo (ait dominus Abrah) benedicentur omnes gentes. Verè iterum incompatabiliter benedicta, quę & diuini germinis suscepit gloriam, & integritatis seruauit coronam.

Maria quot rationibus benedicta.

Eadem ergo voce hîc Maria ab Elizabeth, qua à Gabriele benedicitur, quatenus angelis & hominibus veneranda demonstretur. Ad hoc nanque à Spiritu sancto edocta fuerat, cuius etiam opus est ad collaudandos sanctos incitare. Videant hîc illi & confundantur qui laudibus

Angelis et hominibus Maria demonstratur venerāda.

dibus Mariæ inuident, qui eius honori detrahunt; qui suas menstruatas mulieres sacratissimo Dei tabernaculo æquare non verentur. Videant, inquam, quo spiritu agantur. Discant interim hic piæ ac synceræ mentes Mariam laudibus efferre, atque in summo habere honore, quæ angelis cælestibus ac sanctis hominibus, vtputa Elizabethæ, necnon alteri cuidam Euangelicæ mulieri adeò veneranda fuit. Nam sanctos decet collaudatio, maximè Mariam. Laudemus viros gloriosos, & parentes nostros in generatione sua, inquit Ecclesiasticus cap. 44. Addit consequenter, *Et benedictus fructus ventris tui.* Non quia tu benedicta, ideò benedictus fructus vētris tui: sed quia ille te præuenit in benedictionibus, ideò tu benedicta, sed inter mulieres. Ille verè benedictus non in hominibus vel angelis, sed (vt Apost. ait Rom. 9.) est benedictus in secula super omnia. Omnes enim in peccato concipimur (Psal. 50.) & natura sumus filij iræ, Ephes. 2. nam per fructum ligni vetiti gustatum, mortem incurrimus, Genes. 3. Per hunc autem fructum vitam consequimur. Prouerb. 3. Lignum vitæ est his qui apprehenderint eam.

Blasphemi in Mariā refelluntur.
Luc. 11.
Psal. 32.
Fructus Mariæ benedictus in secula super omnia.
Fructus Mariæ fructus vitæ.

Alij filij fructus sunt parentū, hic solius ventris Mariæ fructus vnicus. *Et vnde hoc mihi, vt veniat mater domini mei ad me?* Sed quis indicauit Elizabeth quòd Maria esset mater domini? Haud dubiè Spiritus sanctus. Nā vbi is rectorē agit, ibi visus est acutissimus, auditus subtilissimus, sermo ardentissimus, opus beatissimum, & omnes artes sunt in summo gradu. Non ergo quasi ignorās hoc dicit, (scit enim esse Spiritus sancti gratiam & operationem, vt mater prophetæ à matre domini ad profectum sui pignoris salutetur) sed quasi humani nō sit hoc meriti, sed diuinæ gratiæ hoc munus esse cognoscat. Ipse enim spiritus qui ei donum prophetiæ quo matrem domini cognouit, contulit, munus pariter humilitatis quo se minus dignam eius aduentu iudicauit, præstitit. quasi dicat, Qua mea iustitia, quibus meis meritis accidit hoc mihi sterili & seni, hominúmque iudicio maledictæ, vt veniat tam humiliter & reuerenter, non in curribus arcuatis, & equis phaleratis, non in auro & gemmis pretiosis, mater domini mei ad me contemptam? Sic & filius eius postmodum locutus est Matth. 3. Ego à te debeo ba

Spiritus S. vbi rectorē agit: omnes artes sunt in summo gradu.
Prophetiæ & humilitatis dono Elizabetham Spiritus S. decorauit.

beo baptizari, & tu venis ad me?

Mora nulla in discē do est, vbi Spiritus S. doctor est.

Ecce enim vt facta est vox salutationis tuæ, &c. O quàm mira & cita Spiritus sancti operatio. Nulla in discendo mora est, vbi Spiritus sanctus doctor est. En vno eodémque momento cum voce salutantis nascitur gaudium infantis: quia cùm vox intrauit aures corporis, virtus spiritualis cor intrauit audientis: nec solam genitricem, sed & sobolem amore Dei aduenientis accendit. Subsiliit puer nondum natus, velut occurrere gestiens domino suo, ac debitū honoris officium exhibere, & applaudens voci quam Adam in paradiso timuit audire, & à facie domini fugit, sed non aufugit, Genes. 3. Adam de publico in abscondirum fugit: Ioannes verò de abscondito in lucem gestit omnibus indicare agnum qui tollit peccata mundi, Ioan. 1. Sequitur:

Beatitudinē Mariæ Elizabeth tribuit fidei, bonorū omniū radici.

Et beata quæ credidit, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt ei à domino. Hìc Elizabeth omnia tribuit fidei, bonorum radici. Non enim habuit diuitias & potentiam, de quibus mundano more posset dici beata. Psal. 143. Beatum dixerunt populum cui hæc sunt. Nec erat ex filiabus pontificum Annæ aut Caiphæ, sed pauperculi ciuis Ioachimi, in vrbe Nazareth: inter vicinas simplex puella, quæ domesticis laboribus, parentibus, vt fidelis filia, inseruierat.

Fidei virtus quāta sit.

Charitatis est de alio magnificè sentire & alios in fide confirmare.

Erat quippe ex regali stirpe Iuda, de tribu & domo Dauid: sed nihil spei erat reliquum, aliquid magni nasciturum de domo Dauid, Herode crudelissimè in eam sæuiente. Ecce quanta est virtus fidei, quæ etiam in matre domini commendatur, quam & charitate ornatam habuit, quando commendauit Mariam: & hanc in fide confirmauit, vocans scilicet eam beatam, & dicens omnia à domino dicta in ipsa completum iri. Nam absque dubio charitatis est, de alio magnificè sentire, & alios in fide confirmare.

Canticum Mariæ.

Misericordiā & clemētiā Dei

Tertiò complectitur celeberrimum canticum Mariæ, in quo tres pręcipuas virtutes & opera Dei commendat, scilicet 1 Misericordiam & clementiam Dei, quod ipsam Deus respexerit, hoc est, sua gratia præuenerit, & magnificis accumulauerit honoribus, eligēdo nimirum ipsam in filij sui matrem, cùm ait, *Magnificat anima mea dominum,*

dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Ex quibus verbis talem omnino laudandi exultandíque modum audimus, quem totus mundus ignorat, nec imitari poteſt. Si enim laudat quempiam, ſola lingua eum laudat: & ſi exultat, aut in ſeſe aut in rebus perituris exultat. Verùm Maria contrà magnificatura dominum, non lingua tantùm (hypocritarum more) illum magnificauit ſeu laudauit, ſed & anima ac ſpiritu, hoc eſt, ex toto corde, per totam vitam, omnibus & corporis & animi viribus: exultans item non in ſeſe aut ſuis meritis, neque in vllis rebus temporariis, ſed in ſolo Deo ſeruatore ſuo exultauit ac glorificata eſt. Sic & nos laudare exultaréque debemus, ſi quidem Dei eſſe videri velimus. Si, inquam, laudare quid volumus, eũ laudemus ſolùm, quem omnis decet laus & gloria, dominum nempe: & laudemus quidem eum non verbis duntaxat, ſed anima etiam tota, toto nimirum intellectu, omni voluntate, tota memoria, omnibus factis & cogitationibus noſtris. Si item exultare & gaudere libet, non externis duntaxat geſtibus lætemur, ſed & cum primis ſpiritu: & exultemus non in ſapientia aut iuſtitia noſtra, non in generis nobilitate, non in diuitiis aut mundi huius voluptatibus, non in corporis robore, ſed in ſolo Deo ſeruatore noſtro, ad huius vnius gloriam, Ierem. 9. 1. Corinth. 1. & 2. Cor. 10.

commẽdat Maria, quos ipsam repexerit. Isa. 29. Matth. 15. Prouer. 2. Iacob. 4.

Modus verus laudãdi Deũ & exultandi in eo ex Maria petendus.

Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctũ nomen eius. Et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum. His verbis (vt dictum eſt) immenſam domini miſericordiam laudat. Hanc clementiam declarauit Deus re ipſa: quia cùm facilè ditiores, potentiores, & pulchriores inueniſſet virgines: attamen diuinos oculos coniecit in pauperculam virginem, eámque elegit præter meritum. Principiò ergo canit miſericordiam diuinam erga ſe abundè præſtitam, mox verò & eam quæ omnibus æquè hominibus expoſita eſt concelebrat. Et dicit in hoc opulenter dominum erga ſe miſericordiam ſuam declaraſſe, quòd reſpexerit humilitatem ipſius, hoc eſt, quòd ipſam coram mundo abiectam (pauperculam nimirum & fabro deſponſatam) in matrem filij ſui vnigeniti elegerit, ſicque ſupra

Clementiã suam Deus re ipsa erga Mariã declarauit.

supra cunctas totius mundi mulieres etiam sanctissimas extulerit: adeò vt & tunc & perpetuis temporibus ipsam pronuntiaturi sint beatam, non solùm credentes Iudæi, sed & omnes totius orbis nationes quibus ex ipsa contigerit Seruator.

Maria prophetat misericordiã domini nõ modo nõ in ipsa desiturã sed etiã in totius mundi nationes propagãdam. Posteaquàm verò Maria ineffabilem Dei erga se munificentiam dignis laudibus extulit, fit mox prophetissa, futuráque prædicit. Dicit enim misericordiam domini non modò non in ipsa desituram, sed & in alios quàm latissimè propagandam: non in Iudæos tantùm, sed & in mundi totius nationes, omni tempore, ad vltimum vsque seculi huius diem: verùm non in impœnitentes & incredulos, sed in timentes ipsum, in pœnitentes, & in filium suum Iesum credentes: iuxta illud Petri Act. 10. Non est acceptio personarum apud Deum, sed in omni gente quisquis timet ipsum, & operatur iustitiam, is acceptus est illi. Iam & in nos hæc domini misericordia opulentè effusa est: verùm videamus, vt grati simus Mariæ exemplo, vtque ex animo timeamus ipsum. Alioqui enim frustra illa in nos propagata fuerit. Ecclesiast. 43. Exaltate illum quantum potestis. maior est enim omni laude.

Cõmendat potentiam Dei Maria. 2 Commendat potentiam Dei, cùm ait, *Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mẽte cordis sui. Deposuit potentes de sede: & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis: & diuites dimisit inanes.* Hanc potentiam declarat re ipsa, quia dispergit superbos mente cordis sui, & omnia eorum consilia reddit irrita. 1. Petr. 5. Deus superbis resistit, &c. Deturbat potẽtes de sede, & humiles euehit. Sic deturbauit Saul, Aman, Senes duos, & Iudæos, qui potentia sua diuinitus tradita abutebantur: & euexit Dauid, 1. Reg. 16. Mardochæũ, Esther 6. Danielẽ, Dan. 13. & Gẽtes, Rom. 9. 10. 11. in locum eorum. Esurientes implet bonis: non tantùm satiat, sed affatim implet, & diuites dimittit inanes. Sic Lazarus famelicus in sinu Abrahæ æterno gaudio & salute satiatur: diues verò in inferno sepultus, iacet in æterno igne, & nullum habet solatium, Luc. 16.

Isa. 51. Psal. 32. Isa. 29. Psal. 33. 1. Reg. 2. Potentiam suam Deus re ipsa declarauit.

Hoc igitur vult dicere Maria: Deus Pater filiũ suum Iesum (quem ego iam gesto in vtero) mirandam in potentiam exeret, qui tamen humilis & inermis apparebit.

Humana

Humana enim potentia & authcritate formidabiles, habebunt filium meum pro imbecilli homunculo, ipſúmque & eius doctrinam cæleſtem extinguere tyrannide ſua conabuntur: verùm ille humilitate & imbecillitate ſua omnem illorum potentiam euertet, eóſque è thronis ſuis in ima tartara præcipitabit.

Chriſtus im becillitate, ſtultitia, et pauperta te ſua mũdanam po tentiã, ſapientiam, et terrenas diuitias euerſurus prædicitur.

Humana ſapientia turgidi & qui religionis arcem tenere videbũtur, pro ſtulto ac ſeductore habebunt filium meum, ipſúmque irridebunt, ac odio proſequentur: at ille contrà verbo ſuo (vt ipſis videbitur, ſtulto ac deſpicabili) ſtultam facturus omnem eorum ſapientiam, & tanquam veræ religionis hoſtes, æternæ damnationi obnoxios declarabit.

Diuites item tum opum fluxarum, tum iuſtitiæ humanæ, filium meum, vtpote pauperem, & quibuſuis calamitatibus preſſum aſpernabuntur, nec proin diteſcere iuſtificaríque per ipſum volent: cæterùm ille efficiet interim, vt neque diuitiæ terrenæ, neque falſò arrogatæ iuſtitiæ, quid eis ſalutis adferant, ſed verè pauperes, impióſque ſe in Dei iudicio eſſe ſentiant.

Atquí quí coram mundo & in oculis propriis ſunt imbecilles, hos filius meus robore fortiſsimo donabit, vt ne ipſæ quidem portæ inferorum valere aduerſus eos poſsint. Qui humiles ſunt & abiecti coram mundo, eos ille ſua benignitate extollet. Qui ſtulti coram mundo habentur, hos ille faciet ſapientiſsimos. qui pauperes ſunt & opibus & ſpiritu, eos ille æternùm ditabit. Qui coram mundo & in oculis ſuis impij ſunt, ipſos ille iuſtificabit. Qui denique de propriis meritis diffident, & eſurient gratiam Euangelicam, cibabit pane vitæ & intellectus, & aqua ſapientiæ ſalutaris potabit eos. En hæc Mariæ mens fuit. Moneamur hîc nos, vt ante omnia in imbecillium, ſtultorum, humilium, pauperum, & eſurientium numero ſimus, quò & ipſi euehamur per Dei brachium, filium Dei & Mariæ, Ieſum Chriſtum.

Imbecilles robore donandos, humiles exaltãdos, pauperes ditandos, ſtultos profapientiſsimis habẽdos, &c. à filio ſuo vaticinatur Maria.

3 Commendat Maria veritatem Dei, ſeu fidem in promiſsis, cûm ait, *Suſcepit Iſraël puerũ ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ. Sicut locutus eſt ad patres noſtros, Abraham & ſemini eius in ſecula.* Hãc veritatem declarat re ipſa, quia recordatus eſt, non operum, meritorum atque votorum *Iſa. 41. 30. & 54. Hier. 31. Pſal. 131.*

homi

Veritas dei seu fides in promissis à Maria cõmendatur. Deus quicquid Abraha promisit id in Maria perfectum est.

hominum (non enim ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos,&c. ad Tit.3.) sed præcipuè misericordiæ suæ. Ac si dicat Maria, Quicquid clementissimus Deus Abrahæ promisit, id in me perfectum est, nõ modò mihi, sed toti Israël, hoc est, omnibus credentibus, saluti: non ex merito nostro, sed ex benigna gratia quam Abrahæ & semini eius promisit, Gen.22. Psal.131. Ideóque & nostrarum cum primis partium erit, vt laudemus illum perpetuò, quemadmodum ob misericordiam & potentiam, ita & propter veritatem erga nos gratuitò declaratam. Erit verò & hoc nostrarum partium, vt tanta beneficia in nobis & constanti fide & bonorum operum studio conseruare semper conemur, atque ita tandem & ipsi læti fruemur iisdem gaudiis, quibus iam fruitur Maria vnà cum omnibus sanctis. Amen.

EPILOGVS.

1 *Fides sana sacramẽta non contẽnit bene operari nõ supersedet. Vtriusq; Maria exẽplar est, & post Mariã Elizabeth.*

2 *Sanctos decet collaudatio, maximè Mariã, quæ omnium virtutum est specimen. Gloriosa ergo semper in Ecclesia de hac vera & viua ciuitate Dei sunt dicenda per quam tanta nobis bona prouenerunt.*

3 *Sanctorum gloria & laus redundat in duplicem Dei laudem & honorem. Vnde & eximium hîc habemus in Maria diuinæ laudis & gratiarũ actionis paradigma, vt per quam acceptum beneficium soli diuinæ munificẽtiæ tribuit, Deum solum ob hoc & animo & spiritu laudauit, eique soli gratias egit pro tribus, misericordia, potentia, & veritate.*

IN FESTO MARIÆ MAGDALenæ, Epistola.

Prouer. 31. *Mulierem fortem quis inueniet? &c. Finis Epistolæ, Et laudent eam in portis opera eius.*

Mulieris probæ officia. 5.

IN hac lectione duo præsertim consideranda veniunt. Alterũ est probæ mulieris officium, alterum eiusdem fructus seu præmium. Principiò, quòd ad mulieris probæ munus attinet, quinque hîc commendantur. 1. Fidelitas erga maritum, de qua sic lectionis initium habet. *Mulierem fortem quis inueniet? procul & de vltimis finibus pretium eius.* Res

1. Fidelitas

siqui

ſiquidem bona mulier fortis dabitur viro Deum timenti. Talem mulierem inuenire, eſt theſaurum ingentem inuenire. Prouer. 18. Corona ſiquidem eſt viri, capit. 12. Donum eſt Dei, cap. 19.

erga maritum.

Mulierem bonam & fortem qui inuenit, theſaurum ingentem inuenit.

Confidit in ea cor viri ſui, & ſpoliis non indigebit. Reddet ei bonum & non malum omnibus diebus vitæ ſuæ. Contrà otioſa, mollis, laſciua, morte eſt amarulentior, Eccle. 7. Pleræque enim mulieres ſic comparatæ ſunt, vt maritis ſuis neque corporis pudicitia, neque rebus domeſticis, ſeruent fidem. Simul atque ille domum egreſſus fuerit, ſtatim alium taurũ admittunt, mox comeſſantur & abliguriũt omnia, aut in copulatrices ſuas transfundunt. In ſumma: Non poteſt tantum ille inuehere, quantum ipſæ eiiciunt. At mulier virtute prædita longè aliter affecta eſt. Sic ea marito fidem coniugalem ſeruat, ita res partas tuetur, vt ſiue ille domum veniat, ſiue egrediatur, omnia perinde ſint in tuto. Amat maritum flagrantius, ſtudioſior eſt pudicitiæ, quàm vt quippiam vel cogitet, nedum committat, quod illi ſit fraudi. Hinc quoque diuinitus ordinatur, vt ille ipſi ex animo confidat, nihil de ipſa ſuſpicetur mali: imò potius contra obtrectatores eam defendat.

Mulier otioſa, mollis, laſciua morte eſt amarulentior.

Ordinatione diuina maritus fideli vxori ex animo confidit.

Huiuſmodi fidelitatem imitentur omnes quæ probæ mulieres & eſſe & dici volent. Virgines autem eandem & ſuo ſponſo Chriſto incontaminatam conſeruent.

2 Aſsiduitas in labore, cùm ad hunc modum in hac lectione ſic ſequitur: *Quæſiuit lanam & linum, & operata eſt libenter manibus ſuis. Facta eſt quaſi nauis inſtitoris de longe portans panem ſuũ. Conſiderauit agrum, & emit eũ. de fructu manuũ ſuarũ plantauit vineã. Accinxit fortitudine lũbos ſuos, & roborauit brachiũ ſuũ, Non extinguetur noctu lucerna eius. Manũ ſuã miſit ad fuſum, et digiti eius ſuſtẽtauerunt colũ.* Multę inueniuntur hodie mulierculę quæ tempus aut dormiendo, aut ornando, aut edendo & bibendo, aut nugando conſumant: vt verò curent rem domeſticam, vt laborent, vt operentur, ne ſemel cogitẽt quidem: de quibus & Paulus ait. 1. Timoth. 5. Sunt (inquiens) otioſæ, ac diſcunt circuire domos: non ſolùm autem otioſæ, ſed & loquaces ac curioſæ, loquentes quę nõ oportet. Verùm proba mulier contrà in hoc tota eſt, vt

2. Aſsiduitas in labore.

In mulieres otioſas & negligẽtes.

curet rem familiarem, vt laboret noctu diúque, vt parta & conseruet & augeat, ne iis dilapsis vnà cum marito & filiis laborare cogatur inopia. Hanc itaque assiduitatem omnes honestæ matronæ imitari satagant.

3 Liberalitas in familiam. 3 Liberalitas in familiam, cùm subditur: *De nocte surrexit, deditque victum domesticis suis, & cibaria ancillis suis. Non timebit familia sua à frigoribus niuis. omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus.* Quedã matresfamilias tam sunt inhumanæ in domesticos, vt eas nõ pudeat macerare illos fame & nuditate. Sæpe inusitata & irrationabilia ieiunia indicunt illis: sic labore assiduo opprimũt, vt viuere vix ipsis libeat. Ast mulier proba tam contrà licita est pro suis, vt nihil patiatur illis deesse, quod vel ad victum vel ad vestitum requiritur. Si tenuioris est fortunæ, ipsamet potius totas noctes insomnes ducit & laborat, vt illis prouideatur. Talem ergo liberalitatem & omnes probæ fœminæ erga suos pro virili exerceant.

Mulierum quorũdam inhumanitas in domesticos.

4 Munificentia in pauperes, cùm sequitur, *Manum suã aperuit inopi: & palmas suas extendit ad pauperem: &c.*

4 Munificentia in pauperes. Quarundam aures vsque adeò obturatæ sunt, vt pauperum clamores non exaudiant: habent ædes tam liberas, vt ne semiobolus inde pendatur. Mulier autem timens dei sic affecta est, vt quæ aliæ ad ornatum & delicias vertunt, ipsa pauperibus eroget. scit enim ornatum nullum deo gratiorem, quàm misericordiam & munificentiam esse.

Inclementia quarũdam mulierum in pauperes.

5. Oris custodia. 5 Oris sui custodia: vnde sequitur: *Os suum aperuit sapientiæ, & lex clemẽtiæ in lingua eius, &c.* Hoc nonnullæ persuasum sibi habent, quicquid libet, sibi licere effutire, eóque deierant, obtrectant, execrantur, iocantur, nugantur, turpia loquuntur. In summa, sic oris gladium circunquaque vibrant, vt quis optimo iure in vaginam alapam infringere possit. Cæterùm mulier colens dominum, aut tacet omnino, aut parcè admodum loquitur, & nil nisi pia, honesta, & ædificatoria. Sapientiam depromit, verbum domini laudat, domini legem suis proponit. En has proprietates, hęc officia habet mulier timẽs dei. Quidni verò? Bona arbor bonum fructum producit. Timor domini, quum initium sit sapientiæ & omnis boni, non sinit suum possessorem aliud vel cogitare, vel

Muliercularũ nonnullarum garrulitas execrabilis.

dicere, vel facere, quàm quod deceat, & se sit dignum.

2 Secundò ostendit præsens lectio, qui fructus probam mulierem sequantur, quæ itē maneant præmia, cùm dicit: *Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terræ. Fortitudo & decor indumentum eius, & ridebit in die nouissimo. Surrexerunt filij eius, & beatissimã prædicarunt eam. laudauit eam & vir suus, &c. Date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis opera eius.*

Hîc sex enumerat fructus mulierem bonam sequentes.

Fructus sex mulierem probã sequentes, seu præmia eandē manentia.

1 Hic fructus eam sequitur, vt marito sit corona gloriæ, vt is propter eam omnibus honorabilis habeatur.

2 Eam is fructus comitatur, vt bona fama & prospera valetudine sit fruitura per omnem vitam.

3 Quòd & liberos sit habitura minimè degeneres, sed probos, & tales, qui sua vita eam laudent.

4 Quòd marito quoque sit placitura, vt ab illo vnicè & obseruetur & ametur.

5 Quòd etiam nihil illi, quod ad vitæ sustentationem attineat, vnquam desiderabitur.

6 Quòd & æterna lætitia ac beatitudine sit donanda.

Quibuscunque iam hi fructus, hæc præmia arrident, eæ hanc probæ mulieris imaginem induant. Imò & omnes qui matrimonio volunt initiari, omnibus hucincũbant modis, quò tales sibi futuras vxores adsciscant. Nec dubium erit, quin huiusmodi si qui inuenerint, habeant pretium ipsis etiam gemmis pretiosius.

EPILOGVS.

1 *Mulier proba à multis virtutibus cõmendatur, reliquas quoque mulieres maximè concernentibus. Beatus vir cui talis contigerit.*

2 *Mulieris bona & mala, sapientis & fatua conditiones varia adumbrantur. Ha fugienda, illa amplectēda omnibus mulieribus proponuntur.*

3 *Fructus & pramia mulierem sanctam concomitantia, coniuges ad similem probitatem prouocare debent.*

EPILOGVS MYSTICVS.

1 *Metaphorica locutione Ecclesia Catholica mulier fortis describitur, quam Ioannes in Apocalypsi amictã sole, id est,*

Christi vidisse perhibetur, Apoca. 12.

2 *Vir huius mulieris Christus est caput Ecclesiæ: & Ecclesia subdita est Christo, Ephe. 5.*

3 *Variæ conditiones sponsi & sponsæ, in quibus virtutum chorus cernitur. Nam Christus dilexit Ecclesiam, & exposuit semetipsum pro ea, vt illam sanctificaret, mundatam lauachro aquæ per verbum, vt exhiberet eam sibi ipsi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam.*

IN FERIIS IISDEM

Euangelium.

Luc. 7 *In illo tempore: Rogabat Iesum quidam de Pharisæis vt manducaret cũ illo, &c. Finis Euangelii, Vade in pace.*

Hoc Euangelium valde consolatorium complectitur duo: Primò historiam, quę loquitur de tribus personis. 1 De Pharisæo, qui rogat Christum vt secum manducet. Et hoc signum fuit fauoris alicuius erga Christum, vt quidam putant. Quo docemur quales hospites ad conuiuia nostra debeamus inuitare, non momos, gnathones, lenones, ioculatores, aut eiusmodi nebulonum feces, sed ipsum Christum in suis membris, iuxta illud Lucæ 14. Cùm facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, &c. Viri iusti sint tibi conuiuæ, ait Ecclesiasticus cap. 9. Tobias quoque ait. 2. cap. Voca de tribu nostra timentes Deum, &c.

Hospites iusti et timẽtes deũ ad cõuiuia vocandi.

Alij tamen volunt dominum maligno animo ab hoc inuitatum: quòd contextui magis est cõsonum. nam cùm videret peccatricem accedere ad Christum, indignabatur, & ait intra se: *Hic si esset propheta, sciret vtique quæ & qualis est mulier quæ tangit eũ: quia peccatrix est.* Hîc vides Pharisæorum propriã naturãm: nempe quòd magnificè de se sentiãt, opera & merita propria iactent, iustitiã propriã statuãt, alios præ se despiciant, & extremè aspernentur. Luc. 18. Et hi morbi animæ perniciosissimi non possunt curari, nisi Spiritus sanctus adueniat, atq; ex veteri Adamo nouũ hominẽ creet, sicuti dicitur Ioan. 14. Cùm venerit paracletus, suggeret vobis, &c. Nã animalis homo nõ percipit ea quæ sunt Spiritus Dei. 1. Cor. 2.

Pharisæorum natura arrogãs & supercıliosa.

2 Hi

2 Historia hodierna loquitur de peccatrice *quae erat in ciuitate*, non quòd ibi aliæ peccatrices non essent: (Nam facti sumus immundi omnes nos, ait Propheta, & alius: Omnes declinauerunt, &c.) sed quia hæc famosa peccatrix erat, & mulier pessimæ famæ. Quanquàm lege diuina prohibitum erat genti Iudæorum, Deut. 23. Non erit meretrix de filiabus Israël, nec scortator de filiis Israël, lupanaria tamen & scorta in oppidis tolerabantur & permittebantur ad malus malum euitandũ, vt vult Aristoteles, quanuis non concedebantur: quemadmodum etiam nunc fit in Ecclesia. Ad hunc sensum facit similitudo quam B. Augustinus non absurdè adfert, inquiens. Si quis palatium pulchrum ædificet, & in aliquo angulo cloacæ fœtorem sustinere nolit, palatium totum fœtoribus implebitur. Vnde tolle cloacam de palatio, & aula fœtore efficitur inhabitabilis. Sic tolle meretricem de mundo, & sodomia totus efficietur reprobus.

Per excellẽtiã dicebatur peccatrix. *Minus malũ permittitur ad maius malũ euitandũ, sed nõ conceditur.* *Similitudo apta.*

Quænam hæc peccatrix fuerit, per nomen non aperuit Lucas, sed tantùm factum, vt declaret se non personam, sed vitium detestari. Nos verò non sic solemus. quando enim magnum aliquod crimen audimus commissum ab aliquo, apud omnes traducimus. nihil omittentes quod potest factum exaggerare, & condemnare personam peccantem. Christianorum est sic traducere & arguere peccata proximorum, vt videamur odisse vitia, amare verò personas.

Euãgelista ostendit se non persõnam, sed vitiũ detestari. *Christianorum est sic traducere & arguere peccata, vt videantur odisse vitia et amare personas.*

Hæc quia peccata sua agnoscit, & gratiam Dei esurit, *Vbi cognouit quòd Iesus accubuisset in domo Pharisæi*; qui nullum repellebat à se se, qui malis omnium omnibus promptissimè mederetur. sibi tota displicens, non veretur ingredi: non timet sibi ab hospite, neque à conuiuis, quamuis non esset ignara quanto fastu soleat Pharisæicum genus auersari peccatores, quũ ipsi intus grauibus maderent vitiis: sed cum fiducia intrat domum Pharisæi: ardor enim animi omnẽ pudorẽ excusserat. Quo nimirum docemur quòd nemo erubescat pœnitere, qui olim non erubuit peccare. nemo erubescat nec confundatur cõfiteri peccata sua, nemo verecũdetur ieiunare, pectus tundere, lachrymas fundere, &c. ne obnoxius fiat sententiæ Euangelicæ qua dicitur Luc. 9. Qui me erubuerit &

Pœnitẽtia ob neminẽ erubescenda.

meos sermones, hunc filius hominis erubescet, &c.

Attulit alabastrum vnguenti. Hoc est, attulit secum delicias suas: pristinæ vitæ (quam oderat) monimenta omnia, quibus antè malè placuerat sibi ac mundo, in Christum cuius amore flagrabat, effusura. Est autem alabastrum genus marmoris, in quo incorrupta seruantur vnguenta. erátque vnguentum quod secum ferebat, eximium, magnóque emptum. Olim autem qui voluptatibus carnis seruiebant, vnguentis impendiò delectabantur, præsertim in conuiuiis. Quod ergo tempore vanitatis ad voluptatem, nunc ad pietatem vertit. Cuius exemplo & nos si diuitiis, vestibus, cibis, aliísque Dei creaturis abusi fuerimus, denuo vertamus in obsequium Christi, & pauperum vsum. Isa. 58 Cùm videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Luc. 16. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, &c. Et iterū: Quod superest, date eleemosynam.

Alabastrū quid sit.

Ad pietatem vertē da sunt ea, quibus ali quando ad vanitatē et volupta tē vsi sum.

Et stans retrò secus pedes Iesu. Quoniam verecundia est quasi principium pœnitentiæ, retrò stetit, ac si illud Ierem. 31. dicere voluisset: Conuerte me, & conuertar, quia tu dominus Deus meus. Postquàm enim conuertisti me, egi pœnitentiam: & postquàm ostendisti mihi, percussi femur meum. Confusa sum & erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ. Verè fœlix confusio & erubescentia. Est enim confusio adducens gloriam & gratiam, Ecclesiastici 4.

Verecūdia principiū pænitētiæ.

Flens cæpit lachrymis rigare pedes eius. Quatuor narrat Lucas obsequia, de quibus Gregor. Cogitanti mihi (inquit) de Mariæ Magdalenæ pœnitentia, flere magis libet, quàm aliquid dicere. Cuius enim vel saxeū cor illæ huius peccatricis lachrymæ ad exemplum pœnitendi non emolliant? Discite quæso quo dolore ardet, quæ flere & inter epulas non erubuit. Non legitur hîc quid loquuta sit. Nihil ita precata fuerat, nihil confessa verbis, sed euidentius confessa est factis, efficacius precata est lachrymis. Sacrificium quippe Deo, spiritus contribulatus, &c. Psalmo quinquagesimo. Flens cœpit rigare pedes lachrymis, extergere capillis capitis sui, vnguento vngere, osculari ore. His operibus charitatis & misericordiæ ipsa suam fidem insigniter probat: & sunt certa argumenta

Quatuor peccatricis obsequia i Christum.

Argumenta certa resipiscentiæ fidei, & charitatis.

argumenta resipiscentiæ fidei, & charitatis.

Tanto insuper rapitur impetu, vt Pharisæorum exprobrationes nihil moretur: quod rursus ingens fuit ipsius fidei & charitatis testimonium: sicut Christus ait, *Fides tua te saluam fecit.* Hæc autem fides mulieris nō fuit otiosa aut sine operibus, sed ex omni parte erupit. Nam secundum consuetudinem eius regionis Christo pedes suis lachrymis rigabit. Omnia quondam inhonestæ voluptatis instrumenta, vertit in obsequium illius qui solus est amandus. Illis quippe rebus & membris, quibus offensus est Deus, illis itidem placandus est, teste Apostolo Roman. 6. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita exhibete membra vestra seruire iustitiæ, &c. Oculos quos olim spectaculis & scenicis ludis inquinauerat, stibio ad turpitudinem depinxerat, turpiter alios ad sui amorem pellexerat, salubri lachrymarum imbre expurgauit, qua si dicere voluisset hoc Ieremiæ 9. Heu iam scio & video quàm malum & amarum mihi est dereliquisse me dominum, & eius timorem non esse apud me. Et ideò exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam, Psal. 118. O fœlices lachrymæ. His enim cōscientia mundatur, hic imber erumpēs extinguit fulmē irę diuinæ, hic fluminis impetus lętificat ciuitatem Dei. Exēplo sunt, Petrus, Dauid, Manasses, Ezechias, Magdalena, quæ tot effudit lachrymas, quot antè ex peccatis patratis conceperat gaudia. Cuius exemplo illachrymemus & nos, tantùm dolentes ob peccata commissa, quātùm in eorum patratione concepimus voluptatis & gaudij. Lauemus cum Dauide per singulas noctes lectum nostrum, & lachrymis stratum rigemus, Psalm. 6.

Ingens testimonium fidei & charitatis in peccatrice.

Fides mulieris non fuit otiosa aut sine operibus.

Illis rebus & mēbris placandus est Deus, quibus offensus est.

Lachrymis consciētia mūdatur, & fulmen iræ diuinæ extinguitur.

Capillis capitis sui extergebat Lachrymarū imbre lotos pedes, non aliquo linteo, sed capillis suis extergebat, corporis Christi humillimā partem, quos antea cōsueuerat ad carnis voluptatem vngere, tingere, comere, auróque intexere, contra illud 1. Petri 3. Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circūdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus, sed qui absconditus, &c. Hęc nimirum agens quò dignaretur Iesus mentis eius sordes abluere: quasi dicere voluisset: Miserere mei deus secundū

Ornamentum suum muliebre precipuū obtulit in obsequium Christi.

magnam misericordiam tuam, Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Amplius laua me domine ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me, &c.

Signū præcipui amoris in Christum. *Osculabatur.* Nec his contentus mirus peccatricis amor, lotis & extersis Iesu pedibus defigebat oscula. Ore quo vana & lasciuâ superbáque protulerat, osculabatur pedes Iesu.q.d. Fy peccatum, fy vanæ voluptates. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas, dicere, Vadam & affluam deliciis, & fruar bonis. Vale munde immunde cum tuis vitiis & concupiscentiis. Mihi adhærere Deo bonū est, ponere in domino Deo spem meam. Inueni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam. *Eccle.1. & 2.*

Maria quot in se habuit oblectamenta, tot de se inuenit holocausta. *Vnguento vngebat*: quo vti solebat ad carnis delicias explendas. Maria ergo quot in se habuit oblectamenta, tot de se inuenit holocausta: ac conuertit ad virtutum numerum, numerum criminum.

Id & nobis eius exemplo faciendum, vt scilicet peccata agnoscamus atque confiteamur. Threno.3. Scrutemur vias nostras, &c. Credamus peccata nobis per Ecclesiæ sacramēta remitti, propter meritum Christi. Luc.24. Oportet in nomine eius prædicari pœnitentiam, & vt fidem nostram per opera charitatis & misericordiæ declaremus, & manifestam reddamus. Matth.5. Sic luceat lux vestra coram hominibus, &c.

Fidem nostrā per opera charitatis & misericordiæ clarare et manifestā facere debemus.

Studium Christi præcipuum. 3 Historia hæc eadem loquitur de Christo: hic nullam prætermittebat occasionem docendi, prædicandi, & iuuandi, si qua spes melioris vitæ reliqua erat. Non quærebat suum commodum. Roma.15. Christus non sibi placuit, &c. nec approbauit eorum peccata, scelera & flagitia. Psal.5. Quoniam nō Deus volens iniquitatem tu es. Sed in hoc intētus erat, vt perditas oues colligeret. Ioā. 11. Lucæ 15. vtque miseros peccatores & peccatrices à perditis suis moribus & flagitiosa vita conuerteret. Matth.11. Venite ad me omnes, &c.

Calumnia Pharisæi aduersus. Pharisæus hæc cōspicatus, quum fauere debuisset mulieri tanto affectu se ingerenti, tanta modestia sese deiicienti, tot indiciis testāti vitæ prioris pœnitudinē, cūm amare debuisset Iesu mansuetudinem, nullū hominem à se repellentis, prouocatur ad vtriusque calumniam. *Si*

esset, inquit, *propheta sciret publicā esse peccatricem, nec se tāgi permitteret.* Existimabat enim sanctos homines pollui, si cum peccator vel colloquium habuissent. Hicque erat factus falsæ iustitiæ, qua sibi placebant, Deo displicentes. Quæ enim sancta sunt, coinquinari non possunt, nisi vitiorum contagionem participent. Habitauit enim in Sodomis Loth, Gen. 19. 2. Petr. 2. Aspectu & auditu iustus erat, habitans inter eos qui de die in diem animam iusti iniquis operibus cruciabant. Iob frater fuit draconum, & socius struthionum, Iob. 30. Sic sancti lucent in medio nationis prauæ & peruersæ, sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes, Philipp. 2. Vnde hic Pharisæus de falsa iustitia superbus; nulla compassione motus, suæ fragilitatis oblitus, ægrum reprehendit de ægritudine, & medicum de subuectione. Necesse est enim cùm peccatores cōspicimus, nosmetipsos prius in illorū calamitate defleamus, quia in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus. 1. Corint. 10. Qui stat, videat ne cadat. Gal. 6. Fratres, si præoccupatus fuerit quis in aliquo delicto, vos qui spiritales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans temetipsum, ne & tu tenteris.

Christū & mulierem. Sancta coinquinari nō possunt, nisi vitiorū contagionē participēt. Peccatores cum cōspicimus, nosmetipsos prius in illorum calamitate defleamus, qui in similibus aut lapsi sumus aut labi possumus.

Christus ad cogitationes Pharisæi respondet, *Simon*, inquiens, *habeo tibi aliquid dicere: Duo debitores erant cuidam feneratori, &c.* His verbis, hácque similitudine Christus ostendit cur in mundum venerit: nempe, propter peccatores. Luc. 5. Vtinam ex animo agnosceremus debitum, & crederemus Deum per pœnitentiam velle debitum remittere: & deinde gratum quoque declararemus animum, sicut hæc peccatrix fecit, & Dauid Psal. 50.

Similitudine hac ostēdit Christus quòd propter peccatores in mundum venerit.

Conuersus autē ad mulierem, animi propēsione, vt mœstam erigeret: *Vides*, inquit, *hác mulierem?* tu peccatricem vocas, toto corporis habitu præ se ferentem pœnitentis imaginem? Huius peccatricis pietas longe vincit tuā iustitiā qua tibi places. Numerat officia charitatis. *Aquam pedibus meis non dedisti*, quod est de cōsuetudine hospitalitatis, Gen. 18. 19. & 24. Item, 1. Timoth. 5. *Hæc lachrymis, &c.* De huiusmodi lachrymis Chrysost. sic inquit. Sicut vbi vehemens imber prorumpit, fit serenitas, sic lachrymis effusis oritur mētis trāquillitas, & perit caligo reatuum: & sicut per aquam & spiritum, ita per lachrymas

Matth. 6. Peccatricis pietas vicit Pharisæi iustitiam. Consuetudo hospitalitatis pedes abluere.

magnam misericordiam tuam, Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Amplius laua me domine ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me, &c.

Signũ præcipui amoris in Christum. *Osculabatur.* Nec his contentus mirus peccatricis amor, lotis & extersis Iesu pedibus defigebat oscula. Ore quo vana & lasciuà superbáque protulerat, osculabatur pedes Iesu.q.d. Fy peccatum, fy vanæ voluptates. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas, dicere, Vadam & affluam deliciis, & fruar bonis. Vale munde immunde cum tuis vitiis & concupiscentiis. Mihi adhærere Deo bonũ est, ponere in domino Deo spem meam. Inueni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam. *Eccle.1. & 2.*

Maria quot in se habuit oblectamenta, tot de se inuenit holocausta. *Vnguento vngebat*: quo vti solebat ad carnis delicias explendas. Maria ergo quot in se habuit oblectamenta, tot de se inuenit holocausta: ac conuertit ad virtutum numerum, numerum criminum.

Id & nobis eius exemplo faciendum, vt scilicet peccata agnoscamus atque cõfiteamur. Threno.3. Scrutemur vias nostras, &c. Credamus peccata nobis per Ecclesiæ sacramẽta remitti, propter meritum Christi. Luc.24. Oportet in nomine eius prædicari pœnitentiam, & vt fidem nostram per opera charitatis & misericordiæ declaremus, & manifestam reddamus. Matth.5. Sic luceat lux vestra coram hominibus, &c.

Fidem nostrã per opera charitatis & misericordiæ declarare et manifestã facere debemus.

3 Historia hæc eadem loquitur de Christo: hic nullam prætermittebat occasionem docendi, prædicandi, & iuuandi, si qua spes melioris vitæ reliqua erat. Non quærebat suum commodum. Roma.15. Christus non sibi placuit, &c. nec approbauit eorum peccata, scelera & flagitia. Psal.5. Quoniam nõ Deus volens iniquitatem tu es. Sed in hoc intẽtus erat, vt perditas oues colligeret. Ioã.11. Lucæ 15. vtque miseros peccatores & peccatrices à perditis suis moribus & flagitiosa vita conuerteret. Matth.11. Venite ad me omnes, &c.

Studium Christi præcipuum.

Calumnia Pharisæi aduersus. Pharisæus hæc cõspicatus, quum fauere debuisset mulieri tanto affectu se ingerenti, tanta modestia sese deiicienti, tot indiciis testãti vitæ prioris pœnitudinẽ, cùm amare debuisset Iesu mansuetudinem, nullũ hominem à se repellentis, prouocatur ad vtriusque calumniam. *Si*

esset

esset, inquit, *propheta sciret publicā esse peccatricem, nec se tāgi permitteret.* Existimabat enim sanctos homines pollui, si cum peccator vel colloquium habuissent. Hicque erat fastus falsæ iustitiæ, qua sibi placebant, Deo displicentes. Quæ enim sancta sunt, coinquinari non possunt, nisi vitiorum contagionem participent. Habitauit enim in Sodomis Loth, Gen. 19. 2. Petr. 2. Aspectu & auditu iustus erat, habitans inter eos qui de die in diem animam iusti iniquis operibus cruciabant. Iob frater fuit draconum, & socius struthionum, Iob. 30. Sic sancti lucent in medio nationis prauæ & peruersæ, sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes, Philipp. 2. Vnde hic Pharisæus de falsa iustitia superbus; nulla compassione motus, suæ fragilitatis oblitus, ægrum reprehendit de ægritudine, & medicum de subuētione. Necesse est enim cùm peccatores cōspicimus, nosmetipsos prius in illorū calamitate defleamus, quia in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus. 1. Corint. 10. Qui stat, videat ne cadat. Gal. 6. Fratres, si præoccupatus fuerit quis in aliquo delicto, vos qui spiritales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans temetipsum, ne & tu tenteris.

Christū & mulierem. Sancta coinquinari nō possunt, nisi vitiorū contagionē participēt. Peccatores cum cōspicimus, nosmetipsos prius in illorum calamitate defleamus, qui in similibus aut lapsi sumus aut labi possumus.

Christus ad cogitationes Pharisæi respondet, *Simon* inquiens, *habeo tibi aliquid dicere: Duo debitores erant cuidam fœneratori, &c.* His verbis, hácque similitudine Christus ostendit cur in mundum venerit: nempe, propter peccatores. Luc. 5. Vtinam ex animo agnosceremus debitum, & crederemus Deum per pœnitentiam velle debitum remittere: & deinde gratum quoque declararemus animum, sicut hæc peccatrix fecit, & Dauid Psal. 50.

Similitudine hac ostēdit Christus quòd propter peccatores in mundum venerit.

Conuersus autē ad mulierem, animi propēsione, vt mœstam erigeret: *Vides*, inquit, *hác mulierem*? tu peccatricem vocas, toto corporis habitu præ se ferentem pœnitentis imaginem? Huius peccatricis pietas longe vincit tuā iustitiā qua tibi places. Numerat officia charitatis. *Aquam pedibus meis non dedisti*, quod est de cōsuetudine hospitalitatis, Gen. 18. 19. & 24. Item, 1. Timoth. 5. *Hæc lachrymis, &c.* De huiusmodi lachrymis Chrysost. sic inquit. Sicut vbi vehemens imber prorumpit, fit serenitas, sic lachrymis effusis oritur mētis trāquillitas, & perit caligo reatuum: & sicut per aquam & spiritum, ita per lachrymas

Matth. 6. Peccatricis pietas vicit Pharisæi iustitiam. Consuetudo hospitalitatis pedes ablueré.

Sicut per aquam & spiritũ, ita per lachrymas & cõfessionẽ denuò mundamur.

& confessionẽm denuò mundamur. *Et capillis tersit*, qui præcipuum sunt ornamentum mulierum. 1. Corinth. 11. *Osculum* in signũ charitatis, Rom. 16. *mihi nõ dedisti*: ipsa pedes plus appretiata, etiam vnxit. Noli ergo perpendere quantum peccauit, sed considera quantum amet. Quò enim grauius peccauit, hoc sibi magis displicet, ac me cuius gratuita clementia liberata est à peccatis, vehementius amat. Vos vobis iusti videmini ob legis obseruationem, neque multum habere quod vobis ignoscat Deus, & ideò frigidius amatis condonantem.

Charitas operit peccata.

Et ideò fert sententiam de hac muliere, dicens, *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multũ. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.* 1. Petr. 4. Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum. de qua Greg. sic ait, Quid fratres mei dilectionem esse credimus, nisi ignem? quid culpam, nisi rubiginem? Tantò ergo peccati rubigo consumitur, quantò peccatoris cor magno charitatis igne concrematur. Prouerb. 10. Vniuersa delicta operi charitas.

Iustitia pax est, sicut peccatum inimicitia cum Deo.

Post peccatorum remissionem, adiecit & operationẽ boni.

Cùm accumbentes Pharisæi intra se dicerent, *Quis est hic, qui etiam peccata dimittit?* Christus mulierẽ à se dimisit, dicens, *Fides tua te saluam fecit, Vade in pace.* Quasi dicat, Vos offendimini quòd huic mulierculæ me tam benignum exhibeam: quódque mihi arrogem etiam authoritatem propria remittere peccata, quod nemo prophetarum aut patriarcharum vsurpauit sibi: imò nec ipsi sacerdotes aliud sibi vindicarunt, quàm orare pro peccatis populi: sed quia in me credidit, atque dilexit quem vos contemnitis, remisi illi omnia peccata, pacem conscientiæ præstiti, ac iussi vt in pace vadat: hoc est, iuxta Theophylactum, in iustitiam. pax enim iustitia est, sicut peccatum inimicitiæ cum Deo. Beda, Vade, inquit, in pace, ne à via iustitiæ labaris in viam scandali. Rom. 5. Iustificati ex fide, pacem habeamus ad Deum, &c. Philip. 4. Pax Dei quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra & intelligentias vestras. Aduerte quòd postquàm remisit ei peccata, non contẽtus est remisisse peccata, nisi adiecisset & operationem boni: Vade in pace, id est, Fac ea quæ te Deo concilient.

2 Secun

2 Secundò complectitur hoc Euangelium mysterium huius historiæ. Pharisæus significat Iudæos: Nam Iudæi Christum inuitabant, magno desiderio eius aduentum expectantes. Cùm autem venisset, contemnebant. Ioan. 1. In propria venit, & sui eum non receperunt. Lux venit in mundum, & dilexerunt homines, &c.

Mysteriū præsentis historiæ.

Pharisæus Iudæos significat.

Mulier significat Gentes. Nam Gentes simul atque diuinam misericordiam agnouere, Christum obuiis vlnis exceperunt. Act. 13. Audiētes autem gentes gauisæ sunt, & glorificabant verbum domini: & crediderunt quotquot erant præordinati ad æternam vitam.

Pedes Christi, concionatores Euangelij sunt. Hos debemus lachrymis rigare, capillis extergere, osculari, & vngere, hoc est, in concionibus diuini verbi debemus ex animo peccata nostra deplorare, & Deo cōfiteri, ac veniā rogare: ministris verbi, & egenis fratribus in rebus necessariis succurrere: mutuo nos amore complecti: in afflictionibus inuicē consolari, & ad pacem hortari: vt exemplo huius peccatricis per fidem & charitatē peccatorum consequamur remissionem, & vitam æternam, Amen.

Pedes Christi sunt Euāgelij concionatores.

EPILOGVS.

1. Habes hîc imaginem peccatoris, per improbitatem ardoris, & pertinaciam fidei, verámque pœnitentiam irrumpentis in regnum cælorum. Tales requirit Deus. Ioël. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro. Si ergo secuti sumus peccantem, iam imitemur pœnitentem.

2 Christi benignitas & clementia erga peccatores ex toto corde ad se conuertentes ostenditur: vt vbi abundauit delictum, superabundet & gratia, Rom. 5. Hinc Zach. 1. dicit, Conuertimini ad me, & cōuertar ad vos. Quemcunque ergo sui pigere cœperit, ad Iesum properet: in hunc effundat, quod prius prodigere solitus est in impias voluptates. Huius obsequio conferret omnia membra sua, quæ prius seruiebant fœdis cupiditatibus. Rom. 12. Obsecro fratres per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, &c. 1. Corint. 6. Non estis vestri, Empti enim estis pretio magno: glorificate ergo & portate Deum in corpore vestro.

3 Pharisæorum arguitur falsa iustitia. Vera nanq; iustitia compassionem habet: falsa verò dedignationē hinc & arguebant medicum cælestem, quòd succurreret miseris & ægrotis pecca

peccatoribus, & agrotos quòd malagma gratiæ & misericordiæ ab ipso susciperent. Qualis hospes, tales conuiua. Ad quos Christus Matth. 23. Væ vobis scribæ & pharisæi hypocritæ: quia clauditis regnum cælorum ante homines. Vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare.

IN FESTO IACOBI APOstoli, Epistola.

Ephes. 2. *Iesus veniens Euangelizauit pacem vobis qui procul aberatis, &c. Finis Epistolæ: In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto.*

Æc lectio Epistolaris duo præcipua docet. Prius est, quæ beneficia nobis tum Iudæis tum Ethnicis credentibus per Iesum Christum Dei filium contigerint, cùm his verbis dicit Apostolus: *Iesus veniens Euangelizauit pacē vobis qui longè fuistis, & pacem iis qui propè: quoniā per ipsum habemus accessum ambo in vno spiritu ad Patrē. Ergo iam non estis hospites & aduenæ, sed estis cōciues sanctorū et domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorū, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu.* Eramus omnes antè tam Iudæi quàm gētiles, propter peccata & trāsgressiones nostras, Dei capitales inimici, longissimèque ab eo separati, & vt verè inquit Isaias, peccata nostra ab ipso nos veluti gladius diuiserant. Inde etiā exules facti & profugi, in omnes miserias prolapsi fueramus. Nam hinc conscientiæ morsibus impetebamur, illinc peccati stipendium (mors nimirūm æterna) nos terrebat vndiquaque: Satan veluti tortor crudelissimus nos miserrimis exagitabat modis. In summa, nil nobis reliquū erat spei, nisi desperatio, æterna abiectio, æterna damnatio, æternus cruciatus. Verùm pater ille indulgentissimus, præ summo in nos amore (qui plasma ipsius eramus) misertus nostri, suam & potentiā summam, & inexhaustam bonitatem exeruit, misitque filium suum vnigenitum Iesum ad nos in mundum, qui nos è manibus inimicorum nostrorū liberatos, pristinæ innocentiæ & libertati restitueret. Is igitur propter patrē, & in nostri fauorem caussa

Beneficia Iudæis & ethnicis credētibus per Iesum Christū Dei filium facta ab Apostolo enumerantur.

Ante conuersionem & fidem omnes eramus Dei capitales inimici, longeque ab eo separati, exules pro fugi, & in omnes miserias lapsi.

caussa nostra in se suscepta, factus est pacificator & mediator noster, soluénsque medium maceriæ parietem, hoc est, intercapedinem per peccatum inter Deum & nos obfirmatam, nempe inimicitias, per carnis suæ propriæ oblationem, ac effusionem sanguinis sui, nos tum Iudæos tum Gentes suo patri reconciliauit, ita vt iam liberati simus à peccato, à lege, à morte, à satana & inferno, atque ambo ad ipsum patrem accessum habeamus per illum in vno spiritu. Atque sic pacem non nuntiauit solùm, sed & æternam nobis impetrauit: ita vt qui antè appropinquare Deo non poteramus, iam ad ipsum tutum habeamus accessum: & qui antè diaboli eramus serui, iam Dei patris filij charissimi simus: quíque antè alieni eramus, & extranei, iam simus ciues, & domestici regni cælestis.

Christus factus est pacificator et mediator noster.

Ex seruis facti sumus filij, ex alienis ciues & domestici regni cælestis.

Hoc igitur pacto desiimus esse (vt hìc Apostolus inquit) hospites & aduenæ, hoc est, alieni & inimici, & facti contrà sumus conciues sanctorum, & domestici Dei, hoc est, filij ac hæredes ipsius.

Iudæi itẽ sese à Deo alienarant, ídque non solùm ante circuncisionem, sed & post: ideóque meritò hospites ac aduenæ dicẽdi erant, quemadmodũ & dominus Psal. 18. eos vocat filios alienos & inueteratos, claudicantes à semitis suis. Longè tamen remotius sese Gentes (progenitores nostri) à Deo alienarant, quàm illi. Hi enim aberrauerant adeò, vt neglecto Deo viuo & vero, mortales homines, imò bestias, quin & ligna lapidésque pro Deo adorarint: adeóque peius & propudiosius viuerẽt, quàm si bruta fuissent animantia aut belluæ, Rom. 1.

Iudæis longè remotius gentes sese à Deo alienarãt.

Hinc iam factum est, vt fuerint hospites & aduenæ, hoc est (vt Paulus ipse exponit) abalienati à republica Israëlis, extranei à testimoniis promissionis, sine Christo, spem non habentes, Deóque carentes in mundo: in summa, reiecti omnino & damnati.

Sed vbi venit Samaritanus ille verus, dominus noster Iesus Christus, pax nostra: non is Iudæorum duntaxat vulnera obligauit, eósque in diuersorium gratiæ & salutis duxit, qui nempe, aberant propius, sed & gentium (hoc est) nostra obligauit vulnera: eósque ac nos (qui longissimè aberamus) gratia & salute dignatus est. Inde

Samaritanus Iesus Christus nõ Iudæorum

nimirum

tãtum. sed & Gentiũ, hoc est, nostra obligauit vulnera.

nimirum qui quondam eramus longinqui, nunc propinqui facti sumus per Christi sanguinem: qui antè Deum habebamus iratum, iam eundem habemus propitium ac patrem. qui prius eramus hospites & aduenæ, iam sumus conciues sanctorum, ac domestici Dei. qui olim satanæ eramus structura, modò superstructi sumus super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, hoc est, ipsum summum angularem lapidem Christum Iesum. En, ad tantam fœlicitatem per Christum peruenimus, idque ex nimia charitate Dei, & ex mera Christi gratia, nõ autem ex nobis aut operibus vllis præcedentibus.

Ad quantã fœlicitatẽ per Christum venimus.

Exhortatio ad cõstantẽ beneficiõrũ Dei fidem atque gratiarum pro eadem actionem.

Admonemur hîc igitur primò, vt constanti fide credamus hæc nobis per ipsum contigisse, idque gratis per suam immensam misericordiam: Deinde vt & omnem porrò in ipsius meritum ac gratiam fiduciam collocemus: persuasissimum habentes, vti antehac, sic & posthac ipsum nos respecturum. Postremò, vt gratias etiam illi & laudis sacrificium deferamus per omnem vitam.

Munus nostrũ pro collatis bonis quod esse debeat.

2 Posterius verò est, quid vicissim nostri muneris esse debeat, quid pro tantis bonis debeamus illi refundere: quod his verbis explanat Paulus. *In Iesu Christo omnis ædificatio extructa, crescit in templũ Sanctum in domino: in hoc igitur & vos coædificemini in habitaculũ Dei in spiritu sancto.* In eum finem nos pater cælestis per filiũ suum asseruit, vt essemus ipsius templum, sacerdotiũ, & regnum, in quo per spiritum filij sui habitaret, sacrificaret sacrificia iustitiæ, & dominaretur. Itaq; omnes electi quotquot fuerunt ab ipso orbe condito in præsentem vsque diem, propter tanta ipsis vniuersóque humano generi collata diuinitus beneficia, sese totos consecrarunt templum domino, vero functi sunt sacerdotio, vtpote corpora sua exhibentes hostiam viuentem; subdiderunt se ipsius dominio in obedientia maxima. Hinc ergo & nos iisdem affecti beneficiis, huc omnibus modis debemus eniti, quò nosmet totos Deo constituamus habitaculum in Spiritu sancto, hoc est, vt Paulus alibi ait, abnegãtes omnem impietatem & carnalia desideria, veluti superbiã, auaritiam, libidinem, luxum odium, & id genus alia, in hoc mundo porrò piè, castè, sobriè, humiliter, & iustè viuamus. Quòd autem re vera in hunc finem sumus redempti, testis Zacharias

In quem finem nos pater cælestis per filium suum asseruerit.

Rom. 12.

Conatus noster præcipuus esse debet, vt nosmet totos Deo constituamus habitaculũ in Spiritu S.

charias (Luc.1.) Memoratus est, inquiens, dominus testamenti sui sancti, iurisiurādi quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis, vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Testis est & dominus ipse Ioan.15. Ego (inquiens) elegi & constitui vos vt eatis & fructum afferatis, & fructus vester maneat. Testatur etiam Paulus Rom.6. Liberati, inquiens, à peccato, serui facti estis iustitiæ. Testatur Petrus quoque in priori sua epist. cap.2. Christus, inquiens, pertulit peccata nostra in corpore suo super lignum, vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus.

Quin & hoc nostri muneris erit, vt quando seruator nos a peccatis purgarit, in hac puritate porrò maneamus, quum ille pacem nobis impetrauerit, eam omnibus modis per vitæ innocentiam tueamur: posteaquàm ille filios nos Dei fecerit, tanquam filij charissimi ambulemus, quum denique conciues sanctorum, & Dei domesticos nos constituerit, cōcordiam & vnitatem conscientiæ conseruemus. Summa: Simus structura tanto digna fundamento, simus quoque habitaculum & templum tanto dignum inhabitatore. Porrò templum requirit & sanctitatem & religionem puram. Vt igitur & templum ipsius esse mereamur, sanctos nos ac religiosos esse necesse est, & ante omnia fide & charitate præditos. Nam teste Paulo, Christus per fidem & charitatem habitat in cordibus nostris, Ephes.3.

Quales nos Christus fecerit, tales nos exhibeamus.

Structura simus tanto digna fundamento, simus et templum tāto dignum inhabitatore.

EPILOGVS.

1 *Proponuntur bona per Christū (ipsissimū fundamentū Apostolorum ac Prophetarū) Iudæis et Gētibus cōciata & parta: quæ nempe sunt, quòd Euāgelizauit pacē iis qui lōgè, & iis qui propè fuerūt, &c. quódq; qui olim eramus hospites et aduenæ, hoc est, à gratia alieni, ac à salute exclusi, iā sumus cōciues sāctorū et domestici dei p Christū facti, hoc est, vocati, recōciliati, sāctificati et saluati. Hæc definitio est hoīs christiani.*

2 *Primarium ac summum fundamentum Christus, lapis ille angularis. Secundarium fundamētum Apostoli ac Prophetæ. Super hæc fundamenta superstruxit nos Christus, hoc est super semetipsum à Prophetis prædictum, & ab Apostolis prædicatum. His fundamētis omnes sancti vnicè nitūtur, &* Isa.28. Psal.117. Matth.21. Luc.20. Act.4.

in his

in his omnium spes recumbit. Præcipuè tamen superstruxit nos Christus super semetipsum, hoc est, infirmitates nostras, iniquitatésq; portauit, & depēdit, suorumq; meritorū nos per fidem ac sacramēta fecit participes, Isa.53.1.Pet.2.Tit.3.

3 *Finis huius spiritualis structuræ est, vt succrescamus in ædificium spirituale, hoc est, in templum sanctum domini per inhabitantem Spiritum sanctum, hoc est, corpora & corda nostra ipsi sanctificemus, ipsúmque in nobis per fidem & charitatem habeamus habitantē. Tale templum perpetuam mansionem sibi sancta Trias vendicat. Qui diligens me, ait, audis, & seruat sermonem meum, ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Ioan.14.*

IN EODEM FESTO EVANGELIVM.

Matth.20. Marc.10. *In illo temp. Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, &c. Finis Euangelij; Et dare animam suam redemptionem pro multis.*

Vangelica hęc historia tria complectitur obseruatu digna. 1 Primò ignorātiam horum duorum discipulorum, qui toties audierant Christi regnum fore spirituale: semper tamen putauerant illum futurum mundanum, quale fuerat regnum Saulis, Dauidis, Salomonis, Cyri, Alexandri, & aliorum monarcharum. Quoniam igitur sanguine Christo deuincti erāt, summum apud nouum regem se locum nacturos sperabant. Audierāt enim de honore duodecim sellarū, sed rudes & adhuc humana somniantes, carnale scilicet regnum, statim à resurrectione venturum hoc regnum & hos honores credebant, quia dixit, Tertia die resurget. Vnde & post resurrectionem dicebant, Luc.24. Nos verò sperabamus quia ipse esset redempturus Israël. Quò ergo sibi quoque præcellentem dignitatem aliquam impetrent, cùm se nollent inter discipulos specialius diligi, specialius cum Beato Petro arcanorum conscios sæpe factos, quæ ignorāt cæteri, subornant matrem quæ pro filiis interpellet, vt possint esse tales in regno Christi, sicut Ioseph olim in Ægypto, Daniel in Chaldæa, Mardochæus apud Assuerum. Non enim succurrebat illis fuga magistri cùm volebat eum rapere populus vt sibi in regem constitueret, Ioan. 6.

Ignorantia discipulorū æstimantiū Christi regnum fore mundanū.

Matth.19.

Ambitiosus honos mentes titillauit Apostolicas.

Nec

Nec audent quicquam ipsi proferre: sed matri illud negotium demandant, cogitantes, Si effecerit aliquid nostra mater, nobis in vtilitatem id cedet. Si repulsam passa fuerit, omnes mulieri illud imputabunt, & sic nos excusati erimus. Videmus hîc tam in matre quàm in filiis carnalem hominum sapientiam, quòd illa quæ Dei sunt non intelligat. Cõmune hoc parẽtum vitium est, vt liberis suis conditiones amplas & magnificos parent honores: & quòd malè affecti filiis, sæpe laborent, vt quod iniquè petunt, impetrent: & quod malè ambiunt, peius adipiscantur. Alij filiis suis militiam prouident, alij honores, alij diuitias, sed nemo prouidet Deum. Perditionem illorum magno pretio comparant, salutem autem illorum nec dono accipere volunt. si viderint eos pauperes, tristantur. sed si viderint peccantes, nõ contristantur: vt ostendant se corporum parentes, non animarum. Quamuis iuxta Paulum, 2. Corinth. 12. parentes debeant thesaurizare filiis, &c. non tamen debent illis iniqua, illicita & humeris eorũ imparia officia aut beneficia procurare, sub quibus tandem succumbant. Talis olim fuit Neronis mater Agrippina, quę consulens Chaldęos philosophos quid de filio futurum esset, cùm illi responderent eum futurum Cæsarem, sed tyrannum, & matricidam, respõdisse fertur, Occidat, dum imperet. Adeò ambitiosa fuit illa mulier, vt non abhorruerit à proprio filio trucidari, modò cõtingeret illi imperium. Mater itaque hęc potius dehortari à proposito filios debuerat: sed re non considerata, accessit ad Iesum, procidit coram eo, adorat, petit, & dixit, *Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo.*

Sapientia carnalis tã in matre quã in filiis.

Parentum vitiũ commune est liberis suis cõditiones amplas & magnificos parare honores.

Agrippina ambitiosissima.

Idem petierunt & filij, matrem secuti, imò preces matris descendebant ex voluntate filiorum. Hinc Marc. 10. dicitur, Accedunt ad eum Iacobus & Ioannes filij Zebedæi, dicentes, Magister volumus vt quodcunque petierimus, facias nobis. Verùm ne nos hâc Apostolorum ambitionem miremur, aut existimemus hos solos fuisse affectibus huiusmodi prauis implicitos: inueniuntur & hodie in omnibus propè hominum ordinibus paria vota. Magistratus quidam (non enim de omnibus loquimur) quærunt in Euangelio dispensationem seu dire-

Concionatores ambitiosi. ptionem potius opum Ecclesiasticarum. Concionatores quoque plerique venantur Euangelij prædicatione honores, opes, vulgi fauorem, & gloriam huius seculi. At *Vulgi ambitio.* promiscua plebs sperat se in libertate Euangelica reperturã ne decimas & census iure diuino cogatur pendere. *Proles persæpe subornant & sollicitant parentes, ad consequenda illicita & noxia.* Insolentes proles subornant quoque parentes ad consequenda plura noxia & illicita, puta honores, pinguia beneficia, primatus, &c. qui aliquando ad stiuam aptiores essent quàm ad prælaturã. Breuiter, nemo fermè est qui non apud pauperem Christũ opes, & in rigida disciplina quærat licẽtiam. Contra quos Prouerb. 1. dicitur: Vsquequo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sibi sunt noxia cupient? Et Psal. 4. Filij hominũ vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatẽ, & quæritis mendacium? *Error Apostolicus.* Existimabant enim hi duo Apostoli Christi regnum aliis mundi regnis simile futurum: sed fallũtur. Nam in *Insignia regni Christi spiritualia.* regno Christi sunt spiritualia, sceptrũ, gladius, & arma. Versatur enim circa Euangelium, fidem, orationem, spiritum, & sacramenta: & pugnat contra satanã, mortem, infernum & carnem. Nemo igitur in hoc regno quærat dies otiosos. Dicitur enim Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos ingredi in regnum Dei. & Lucæ vlt. Sic oportebat pati Christũ, & ingredi in gloriam suam. Propterea respõdet Christus, & ait: *Nescitis quid petatis.* His verbis declarare voluit se non ignorare quo consilio illi subornassent matrem: vnde pius dominus nõ exprobrat matri ignorantiam, quæ nondum erudita erat *Ignorantia horum Apostolorũ arguitur, non temeritas.* doctrinę Christi sapientia, sed filiis: qui à principio cum eo fuerant, & iam multa ex eo de contemptu mundi, & de commendatione dexteræ & non sinistrę audierant, & nihilominus adhuc carnales erant, & matrem ad hoc induxerant: nec illorum imputat temeritati, sed ignorantiæ. Nesciebant quid petebant, qui in regno cælestis patris quenquam ad sinistram Christi sessurum putabant, cùm in illa discretione nouissimi examinis omnes electi ad dexterã summi regis & iudicis legantur statuendi, *Matt. 25.* reprobi ad sinistram. Nesciebant quid petebant, qui regnũ terrenum ambiebant, Ecclesiast. 1.

2 Nesciebant quid petebant, qui sublimitatem præmiorũm potius à domino, quàm operũ perfectionem quærebant,

rebāt. Ita enim præmia pollicetur, vt digna præmiis merita præmonstret: sic vitam donat æternam, vt angustam portam & arctam viam ad hanc esse decernat, Luc. 13. Contendite intrare per angustā portam. Ipsi autem exaltari voluerunt antequàm humiliarentur: antè metere, quàm seminare: nucleum edere, antequàm fregissent nucem. Hinc cōsequenter addit, dicens: *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* de quo Psal. 115. Calicem salutaris accipiam, &c. *& baptizari baptismo quo ego baptizabor?* de quo Lucæ 12. Quibus verbis regni sedem quærentibus, iter ad ipsum regnum ostendit: quasi dicat, Nemo extolletur, nisi antea humiliatus: nemo coronabitur, nisi qui pugnauerit, Lucæ 18. 2. Timoth. 2.

Præmia ita pollicetur Deus, vt digna præmiis merita præmonstret. Galat. 6.

Iter ad regnum Christi ostenditur.

Passionem suam poculum nominat, quòd ab ipso magna cum auiditate sumpta sit: & baptisma eam vocat, quòd futura esset peccatorum purificatio, Apoc. 1.

Passionem suā cur poculum & baptisma vocet.

Bibitur verò calix ipsius, & sumitur eius baptisma tripliciter, fide scilicet, vita, & cruce. Fide quidem, vt passionem & mortem Christi credamus vnicum esse pretiū redemptionis animarum nostrarum. Vita autem, vt moriamur peccatis, carnémque nostram cum vitiis & concupiscentiis & operibus illius per spiritū crucifigamus. Cruce verò, vt pro nomine Iesu, & iustitiæ ergò quascunque afflictiones tolerāter patiamur. His, inquam, tribus calicibus & baptismis instructi simus oportet, siquidem in regno partem nobis esse velimus. Nam tympanis saltationibúsve nunquam peruenimus eò. In regnis quidem huius mūdi, primò est in vigore honor & gloria, ac dein finis ferè miserabilis. verùm in Christi regno principium est labor & dolor, ac deinde gloria ac honor immortalis.

Calix Christi bibitur, & sumitur eius baptisma tripliciter.

Matth. 5.

Regni Christi principiū labor & dolor.

2 Secundò complectitur Euāgelium præsumptionem horum fratrum. Cùm enim audirent Christi responsionem, non verentur dicere se posse & hunc calicem bibere, & baptismo illo baptizari. Auiditate consequendi quod optabant, sicut stultè postularant, ita temerè de se pollicentur, nōdum sibi satis noti. Sicque peccatum peccato augent, & ignorantiæ præsumptionem, pessimum in homine vitium, addunt. Simili modo Petrus ex propria suiipsius fiducia promittebat Christo, se cum eo nō

Præsumptio horum duorū fratrum notatur.

tantùm in carcerem, sed etiã in mortem iturum, Matth. 26. Item Thomas dicebat ad reliquos discipulos, Ioan. 11. Eamus & nos, vt moriamur cum eo, &c. Sed quid factum est? Petrus ter negauit, Luc. 22. Thomas etiam tot Christi reuelationibus eum à mortuis resurrexisse non credidit, priusquam illum tangeret, Ioan. 20. Discamus inde, ne nimium fidamus propriis viribus. Dum enim sanitate & omni fœlicitate fruimur, securi sumus. Non facilè tyrannidem peccati, ac mortis sæuitiam, aut satanæ timemus furores: sed in agone constituti experimur nos sine singulari Dei auxilio subsistere omnino non posse, verùmque esse quod Christus dixit, Ioan. 15. Sine me nihil potestis facere. & illud Pauli 2. Corinth. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis; sed omnis sufficientia nostra ex Deo est.

Documentum pro nobis, ne nimiũ fidamus propriis viribus.

3 Tertiò complectitur hæc Euangelica historia patientiam Christi, quam ostendit erga hos duos fratres, quibus amicissimè respondet, dicens: *Calicem quidem meum bibetis, & baptismate quo ergo baptizor, baptizabimini: sedere autem ad dexteram & sinistram meam non est meum dare vobis: sed quibus est paratum à patre meo.* Quasi dicat, Patiemini quidem propter nomen meũ, hæredésque regni mei eritis: sed antea tamen omnes in me offendemini. Sed quia tandem cõpatiemini mecum, propterea etiam regnum à patre vobis paratum, possidebitis.

Patientia Christi erga hos duos fratres.

Notandum hîc ex priori loco occurrit, quòd non dicit, Calicem vestrum, sed meum bibetis: hoc est, propter me martyrium & passionem subibitis, quia martyrem facit non pœna, sed caussa. Habent enim & mali suam crucem. Difficilius enim est mereri infernum quàm cælos, sicut fatentur Sapient. 5. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, ambulauimus vias difficiles. Latronis sinistri crux, nónne & ipsa crux erat? Atqui non crux Christi, sed satanæ, à qua nos dehortatur Petrus. 1. Cano. cap. 4. dicens: Nemo vestrum patiatur vt fur, aut homicida, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem vt Christianus, non erubescat, &c. Itaque & hi qui patiuntur secundum voluntatem Dei, fideli creatori commendent animas suas in benefactis.

Martyrem facit nõ pœna, sed caussa.

Difficilius est mereri infernum quam cælum.

Ostenditur item his verbis, quòd passio Christi & mar-

tyrum suorum vnus calix & vna passio sit. Nam Christi martyres patiuntur tam dura tormenta, non quòd fures sint vel latrones, &c. sed tātùm quòd sint Christiani. Huc pertinet quod Christus ad Saulum dicit, Act. 9. Saule Saule, quid me persequeris? Et idem postea Coloss. 1. dicit se supplere quę desunt passioni Christi. Sic ergo Christus & duo fratres isti eundem biberunt calicem, hoc est, pro nomine Christi. Nam Ioannes veraciter calicem domini cum fratre suo Iacob (qui ab Herode Agrippa gladio occisus est, Act. 12.) bibisse intelligitur, quia qui tāta pro veritate sustinuit, quàm promptus etiam ipsam mortem, si offerretur, exciperet, ostendit, Act. 5.

Passio Christi et suorū martyrum vnus calix & vna passio.

Ioannes etiam calicē domini bibit.

Notandum quoque est ex posteriori loco, quòd ad iustum iudicem pertineat, non ad gratiam dare dignitatem, sed secundum merita. Non est meum (inquit Christus) hanc dignitatem respectu consanguinitatis, prout petitis, dare vobis. Regnum enim cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, Matth. 11. Non enim est personarum acceptio apud Deum, Ro. 2. Sed quibus paratum est. Matth. 7. Non omnis qui dicit mihi Domine domine, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. Audiant hæc & pertimescant, qui beneficia & dignitates ex personarum acceptione metiuntur & præstant, & hoc sæpe in perniciem Ecclesiæ. Hieronymus, Ecclesiastica, inquit, dignitas non debetur sanguini, sed virtuti. Nolite (inquit B. Iacobus cap. 2.) in personarum acceptione habere fidem domini nostri Iesu Christi gloriæ. Væ qui ædificatis Ierusalem in sanguinibus, id est, propinquis & cognatis, Micheæ 3. Abac. 2.

Ad iustū iudicē spectat, nō ad gratiā dare dignitatem, sed secundū merita.

Regnum Christi quibus paratū sit.

Dignitas Ecclesiastica non debetur sanguini, sed virtuti.

Duobus fratribus quidem paratum erat regnum cælorum, non quòd Christi cognati, non quòd ambitiosi, sed quòd Christi vestigia essent sectaturi, & animum in melius mutaturi. Dictum est enim illis Matth. 18. Nisi cōuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, nō intrabitis in regnum cælorum. Vtinam, inquam, principes huius mundi hoc exemplum Christi potius imitarentur: quàm exemplum Salomæ. Salome intercedit pro filiis suis, vt ad altiora proueherentur, siue digni sint, siue indigni: Christus autem non respicit vllam cognationem, sed digni-

Regnū cælorum datum his Apostolis, non quòd Christi cognati, sed quòd eius vestigia essent sectaturi.

Christus nō respicit vl lā cognatio nē sed idoneitatem. tatem seu potius idoneitatem personarum. Iacobum & Ioannem præficit Ecclesiæ, non quòd cognati sunt, sed quòd ad munus Ecclesiasticum idonei. Facilè patiemur vt præ aliis tuos amicos, affines, cognatos & familiares nobis obtrudas, modò etiã præ aliis ad id muneris sint idonei. Iã verò præficiuntur Ecclesiis, quibus non essent porci cõmittendi. Ad haram illi pertinent, nõ ad aram.

Patientia Christi erga reliquos Apostolos. Cęterũm complectitur patientiã Christi, quam ostẽdit erga reliquos Apostolos, qui offensi ægrè ferebant hos duos sibi præferri. Chrysost. Patitur dominus sæpe discipulos suos vel dicere aliquid, vel petere non rectè, vt ex eorum culpa occasiones inueniat docẽdi regulam pietatis. nec enim est periculosus error præsente magistro. Sicut ergo illi carnaliter petũt esse super omnes, sic & isti *Indignatio reliquorum Apostolorũ contra hos fratres.* carnaliter indignantur esse aliquẽ ante se de duobus fratribus. Itaque Iesus intelligens & duorũ stultam petitionem, & aliorũ indignationem ex eodẽ fonte proficisci, omnes simul aduocat, vt omnibus eodẽ pharmaco medicinam admoueat, vocatione sermonẽ antè demulcens. *Ambitio tyrannica est, & graui indigẽs reprehensione.* Nouit quàm sit tyrannica, & graui indigens reprehensione plaga, ambitio: ideò acrius eos perstringit, & abiicit eos in infidelium & gentilium portionẽ, si inani gloriæ studere voluerint. Vnde Christus eos conuocans, dixit. *Scitis quia principes gentiũ dominantur eorum: & qui maiores sunt potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos: sed quicunque voluerit inter vos maior fieri sit vester mini-* *Marc. 10.* *ster: & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus:* *Luc. 22.* *sicut filius hominis non venit ministrari sed ministrare: &* *Philip. 2.* *dare animã suam redemptionem pro multis.* q.d. Alij homi- *Marc. 10.* nes, quia regunt, clari sunt: & amare primas, gentiliũ est. *Luc. 18.* Nam dominatum & tyrannidẽ exercent in illos quibus *Amare primas gẽtilium est.* imperant: & qui primates sunt, potestatẽ suam exercent in sibi subiectos. Populi enim malo, suæ consulunt authoritati: eáque curant, non quæ conducunt multitudini, sed quæ faciunt ad strepitum fortunæ gloriæque suæ. *Discipulos Christi humilitas cõmendat et honorabiles facit.* Meos autem discipulos humilitas commendat, & honorabiles facit: atque adeò qui maior esse voluerit gratia & gloria, debet his qui opus habent, ministrare. Nec enim in aliud sibi sumit primum locum, nisi vt omnium commodis inseruiat, nihil inde venans nec honoris nec

compen

compendij. 1. Timoth. 3. Fidelis sermo: si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Ne autem quis tergiuersetur, seipsum dominus proponit exemplum illis. Ipse filius Dei viui est, dominus & magister omnium, rex regum & dominus dominantium, & tamen nullam omnino inter mortales sibi dignitatem arroganit, sed omnium factus est nouissimus: quantò ergo iustius humilientur & inseruiant serui? Sed hoc exemplum imitemur & nos omnes, siue Ecclesiastici simus præsides, siue subditi: nam humiles exaltabuntur, Luc. 14. 18.

Exemplū humilitatis seipsum proponit dominus.

Opus habebant hac correptione Apostoli: nam ex ignorantia & carnali prudentia eorum procedebant cogitationes. Sed permisit dominus eos ita labi, vt postea prædicatores Euangelij effecti discerent patienter ferre lapsos, Rom. 15.

Dominus cur Apostolos permiserit labi.

Adhortatur autē Dominus vtrosque ad humilitatem & subiectionem, seque illis exemplum proponit, & vult dicere: Minimè putetis meum regnum vt mundanum administrari. Pater enim meus in mundo duos instituit ordines, mundanum, & spiritualem. Mundanum commisit administrandum imperatori, Regibus, Principibus, Comitibus, Iudicibus, Senioribus, &c. vt gladio externo defendant bonos, & puniant malos, Rom. 13.

Ordines duos in mūdo cōstituit Deus pater, mūdanum et spiritualem.

Spiritualem commisit administrandum Episcopis, Pastoribus, Doctoribus, Presbyteris, Concionatoribus, vt prædicent Euāgelium, administrent sacramenta, excommunicatione legitimè vtantur. Quasi dicat: Non decet vos gladio regnare externo, sed verbo diuino. Quare ex mea doctrina, & ex mea vita exemplum sumite. Ego enim dominus cæli & terræ, omnium vestrûm sum factus seruus. Præbete ergo etiam & vos erga omnes faciles, inseruite inuicem, ferte alterius imbecillitates, & in patientia, & spe afflictiones sustinete. Sic eritis veri discipuli mei, & hæredes vitæ æternæ, Amen.

Apostolos nō decet regnare gladio externo, sed verbo diuino.

EPILOGVS.

1 *Regnum Christi describitur non esse mundanum seu terrenum, in quo sint Cōsiliarij, Satrapæ & aulici: cuius opinionis fuerunt aliquando Apostoli, sed spirituale, cæleste, & æternum, quare etiam spirituales requirit affectus, spiritualia exercitia; & falluntur qui in eo quærunt mundanos honores,*

carnales voluptates fluxasque diuitias.

2 *Regnum Christi non occupatur vt aut armis, sed humilitate, fide, charitate, & impletione voluntatis Christi. Est autem voluntas eius, id quod à Iacobo & Ioanne exegit: nimirum vt in regnum ipsius ingredi cupiens, ipsius bibat calicē, ipsius baptizetur baptismate. Nec datur secundum personarum respectum sed præparatione patris ab æterno, hoc est prædestinatione. Ephes. 1. Et quamuis citra fidem, vitamque innocentem & afflictionum tolerantium nequeamus (adulti præsertim) in Christi ingredi regnum, non tamen continget illud nobis ex meritis, sed ex mera gratia, rursum testante Apostolo. 2. Timoth. 1. Deus, inquiens, saluos fecit nos, & vocauit nos vocatione sancta: non secundum opera nostra, sed secundum suum propositum, & gratiam quæ data est nobis per Christum Iesum ante tempora æterna.*

3 *In mundi regno quanto quis plus potestatis habet, tanto censetur magnificētior. At in regno Christi ille est maximus, non qui plus in alios habet potestatis, sed qui plurimum sese infra alios omnes humiliat, omnibúsque lubentissimè cæteris inseruit. Quod maximè pertinet ad magistratus Ecclesiasticos, nimirum vt quemadmodum sese vocant seruos seruorum Dei, sic re vera ab omni ambitione & tyrannide sint alienissimi seséque seruos & agnoscant & habeant: vt quēadmodum dicuntur Papæ & Episcopi, hoc est, patres & inspectores, sic quoque tales sese præstent & quemadmodum dicuntur pastores & presbyteri sic quoque pascāt & præsint pie. Seipsum dominus proponit exemplum illis.*

In Feriis D. Petri ad vincula Epistolam &, Euangelium reperiet syncerus diuini verbi declamator in Festo Apostolorum Petri & Pauli.

Institutionis festi huius caussa.

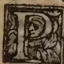
Nstitutum est hoc Festū diligenti cura & opera Theodosiæ filiæ Theodosij Imperatoris vxoris Valentiniani, ad ritum Gentilium destruendum, qui primū diem Augusti quotannis solennis celebrabant in honorem Octauij Augusti gentilis, ob victoriam eodem die contra Antonium & Cleopatram adeptā anno domini 425. Decretum est igitur à Pontifice & Regina imperatū, in memoriam principis Apostolorum Petri, & vinculorū eius, vt quod ho-

minum

minum indiscreta religio faciebat gentili damnato, in bonum commutata, faceret Apostolorū principi Petro; & sic ex iniquo principio, salubris conflata est religio. hoc ipsum diuersæ testantur historiæ Ecclesiasticæ.

IN FERIIS D. LAVRENTII Martyris, Epistola.

Qui parce seminat, is parce & metet, & c. Finis Epist. augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ. 2. Cor. 9.

PRæsens Epistola ad subministrationē in sanctos, hoc est, ad eleemosynarū inter pauperes distributionē vnicē spectat: & sunt tria præsertim quæ circa subministrationem seu distributionē huiusmodi nobis in præsenti cōmendantur.

Primum est quānam mensura, aut quātum pauperibus sit distribuendum: de quo adducit Apostolus similitudinem à semente, cùm dicit: *Qui seminat parcè, is parce quoq; messurus est; Et qui seminat benigniter, copiose etiā metet.* Quā nimirū similitudine metaphorica (à re rustica sumpta) hortatur nos ad liberalitatē, innuitq; non parcè, sed largiter & liberaliter esse impertiendū pauperibus: odit enim Deus contractam manum, diligitque contrà extensam, Eccl, 4. Vnde & de ipso scribitur, Psal. 144. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione. *Pauperibus quantū & qua mensura sit distribuendum.* *Exhortatio ad liberalitatē in pauperes.*

Cupiunt agricolæ vberes semper prouentus in agris suis. Sic & nos copiosam mercedem in benefactis & operibus nostris expetimus. Verùm si agricola vberes prouentus consequi vult, copiose quoque sementem faciat oportet. Sic igitur & nos, si mercedem nostram copiosam esse volumus, copiosè quoque pauperibus elargiamur necesse est. Alioqui enim, quemadmodum agricola parcè seminans, parcè etiam metit: sic & nos si parcè demus, parcè quoque mercedem recipiemus. *Similitudo aptissima.* *Parcè dans parcā mercedem recepturus est.*

Si ergo (vt debemus) eleemosynas volumus elargiri, elargiamur liberaliter & copiosè. Sed hoc cum distinctione intelligi debet, vt nempe, pro facultate nostra demus largiter: Si habemus multum, multum demus: sin parum, illud impertiamur, Tob. 4. Marc. 12.

Secundum est quo animo seu intentione dandæ sint eleemosynæ, de quo ad hunc modum Paulus dicit: *Vnus-* *Quo animo seu intentione sint*

dāda elee-mosyna.

quisque secundum propositum cordis, non ex tristitia, aut necessitate: nam hilarem datorem diligit Deus.

Largitas non tam in quantitate consistit, quàm animo.

Largitas eleemosynarum non tam in quantitate consistit, quàm animo. Hinc nẽpe est, quòd dominus Luc. 21. viduam pauperculam præ omnibus diuitibus laudauit, quum tamen nil nisi æra minuta duo misisset in gazophilacium: verè (inquiens) dico vobis, vidua hæc pauper plus quàm omnes misit. Hi enim omnes ex abundanti miserunt in munera Dei, hæc autem ex penuria sua vniuersam habitam substantiam misit. Si igitur animus sit hilaris & paratus, multum dedit, qui minimum etiam dedit, modò non potuerit dare commodè plura. Vnde & Tobias pulchrè monet filiũ: Quomodo potueris (inquiens) ita esto misericors: Si multũ tibi fuerit, abundanter tribue: sin verò exiguum, & hoc libẽter impertiri stude.

Cor rectum erit & syncerus affectus, si vltrò & hilariter detur.

Cùm ergo Deus eleemosynarum remunerator in omnibus factis cor intueatur, vt nobis certò maneat præmium apud ipsum, cor & animum nostrum rectè affectum esse oportebit. At ita demum isthuc erit, si demus vltrò & hilariter, non autem inuiti. Nam inuitum obsequium Deo displicet, vltroneum autem placet. Ad hæc verò & simplici animo demus oportet, hoc est, ob nullam auram popularem, sed in solius Dei gratiã, & ex amore proximi. Hinc nimirũ prohibet in Euangelio dominus, ne tuba ante nos canatur, ne sciat sinistra quod facit dextra, Matt. 6. Hac igitur intẽtione demus, quoties damus.

Vana gloria in eleemosynarũ largitione fugitanda.

Vtilitas et fructus eleemosynæ.

3. Tertium est, quid fructus & vtilitatis distributionem eleemosynarum sequatur, de quo Apostolus consequenter infert d. *Potens est* (inquit) *Deus efficere, vt totum beneficium in vos exuberet, vt in omnibus omnem sufficientiam habentes, exuberetis in omne opus bonum, &c.* Putat vulgus Christianum si quid pauperibus impertiat, id suis facultatibus decessurum, séque egestate ob id præmendum: inquiunt enim: Tam exundãtem eleemosynam in alios effundere possem, vt & ego ipse ad mendicitatem quoque impellerer.

Vulgi diffidentia.

Duplex lucrum facit qui largus est in paupe-

Verùm Paulus contrarium hic probat, dicit nanque totum beneficium exuberaturum in nos, nos & omnem sufficientiam rerum temporalium habituros, & prouentu etiam iustitiæ bonorúmque operum accumulandos.

Vide,

Vide, sic Deus vnum opus duplici præmio remunerat: vt non immeritò dicat Salomon, Prouerb. 11. Alij diuidunt propria & ditiores fiunt, alij rapiunt aliena & semper in egestate sunt. Item. 19. Fœneratur domino, qui miseretur pauperis, Et Syrach. cap. 29. Fœneratur proximo, qui facit ei misericordiam. Si quis de hac re quærat exemplum, legat. 3. Reg. 17. de vidua in Sareptha. *res, temporale & spirituale.*

Non pauperant igitur quenquam eleemosynæ: Nam duplex bonum operantur. Efficit enim Deus vt pauperum alumni & omnem in rebus corporalibus habeant sufficientiam, & in omnibus etiam bonis operibus ditescant, vt neque hic deficiant, neque illic, huc etiam, & illud Tobiæ 4. spectat. Præmium (inquit) bonum tibi thesaurizas in die necessitatis: Quoniam eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. *Eleemosynæ non pauperant, sed ditant.*

Dispergamus igitur & nos, demúsque pauperibus, sanctis nimirum, largiter & hilari animo demus, vt detur nobis: simus misericordes, vt misericordiam consequamur, Luc. 6.

EPILOGVS.

1 *Similitudine seminãtis & metentis, vt liberaliter simus benefici & spontanei, adhortatur Apostolus.*

2 *Beneficium hoc non peribit. Nam quicquid Dei amore in sanctos confertur, Deus sibi collatũ imputat, Matt. 10. & 25.*

3 *Bona pietatis & iustitiæ pars est munificentia, qua sanctorum inopia subuenitur, Psalm. 91. Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet, &c.*

IN FERIIS EIVSDEM MARtyris Euangelium.

Amen amen dico vobis, Nisi granum frumenti, &c. Finis Euang. honorificabit eum pater meus. *Ioan. 12.*

Vangelium hoc duas in se cõtinet partes. In priori Seruator noster Christus de sua ipsius agit morte, & ostendit, quid fructus inde sit promanaturum, cùm dicit, *Amen amen dico vobis, nisi granum frumẽti cadens in terram mortuũ fuerit, ipsum*

ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit multum fructum affert.

Grano frumēti cur se comparet Christus. Comparat se Christus grano frumēti ad differentiam aliorum hominum quorumcunque, qui vt plurimum palea sunt, hoc est, foris speciosi & intus vani: item ad nihil aliud quàm vel ad ignē vel ad cibum iumentorum apti. Christus autem granum est solidum in seipso, item ad cibum hominum ordinatum, iuxta illud Ioan. 6. Ego sum panis vitæ, &c. Hoc est, granum illud vnicum spei nostræ præsidium, nostrę; inopiæ solatium. Omnia alia grana vel putrefacta erant, vel à vermibus corrosa: Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, ait Psalm. 13. Vnus hic Christus, vnum hoc granum horrea impleuit Ecclesiæ. Verè mirabile granum, mirabiliter ortum sine semine, nec corrumpi potuit per originale aut actuale peccatum, solum sufficiens ad refectionem totius humani generis, solum denique & Ecclesiam & cælum repleuit, vt verè dixerit Ioannes se vidisse turbam magnam quam dinumerare nemo poterat, stantem ante thronum Dei, Apocal. 7. Hoc granum prius beatos angelos pauit, nunc autem granum frumenti, hoc est, etiam hominum cibus factum est. Hoc granum fœliciter exortum est de terra illa quam benedixit dominus, virgine scilicet gloriosa. Solum autem mansisset, nisi morte pro peccatis nostris satisfecisset, patrem reconciliasset, & cęlum nobis aperuisset. In terram autem proiectum fuit, non quòd peccati vel mortis debitor esset Christus, sed vt vna mors eius multorum vitam fructificaret, sicut granum frumenti non idcirco proiicitur in terram quia vitiosum est, sed vt fructum adferat.

Granum Christi sufficiens ad refectionē totius generis humani.

Psal. 84.

Vtilitas & summa necessitas mortis Christi allegoricè ostenditur. Sub his obscuris itaque & allegoricis verbis dominus comprehendit & summam necessitatem, & præstantissimam vtilitatem suæ mortis. Non secus cum Christo comparatum est, ac cum frumenti grano. Nisi granum in terram deiiciatur, & ibi veluti moriatur, solùm incolume manet & infrugiferum. At nisi adferat fructum, omnibus hominibus fame pereundum erit. Ne igitur pereant homines, in terram deiiciatur, & computrescat granum oportet, hoc summa postulat necessitas. Ad eundem modum, si Christus (verum granum frumen

Similitudo grani aptè quadrat passioni &

frumenti) in terram passionis se deiici non siuisset, hoc est, passus, mortuus, & sepultus non fuisset, ipse solus incolumis mansisset, nec quid attulisset nobis fructus, hoc est, mansisset ipse quidem idem & talis, qui ac qualis erat, & de nobis fuisset actum omnino, periissemúsque omnes fame æterna, hoc est, æternùm fuissemus damnati.

morti Christi.

Iam contrà, quamadmodum granumfrumenti, si in terram deiiciatur & ibi veluti moriatur, fructum adfert copiosum, emergit multo cum fœnore, pro vno grano centum reddit, latè campos lætis segetibus occupat, adeóque tota regionem vbere prouentu ditat, omnibus denique esurientibus suppeditat fructum, sicque à fame extrema homines liberat. Eodem modo Christus quum passus, mortuus & sepultus sit, multo cum fœnore resurrexit, attulitque fructus quamplurimos vniuerso mortalium generi. Nam primò quidem famem illam nostram extremam, peccatum, inquam, satanam & mortem æternam profligauit: deinde verò reduxit nobis veram sanitatem & sufficientiam, Patris nimirum fauorem, sempiternam iustitiam, veram æternámque libertatem, adoptionem filiorum Dei, Spiritum sanctum, & vitam denique hæreditatémque perhennem, vt iam certatim irruant etiam peccatores, & regnum cælorum vim patiatur, Matth.11. Denique effecit vt à solis ortu vsque ad occasum, laudabile sit nomen domini, & quòd non in vno tantùm vt olim, sed in omni loco offertur ei oblatio munda, &c. Hunc fructum, tantámque mortis Christi vtilitatem præuidens Isaias dixit cap.53. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum.

Mortuus et sepultus Christus, multo cum fœnore resurrexit, fructúsque multos attulit.

Rom.4.

Psal.112.

Malach.1.

Hic igitur & ad pœnitentiam permouerit, & ad fidem excitari, & ad gratiarum actionem inflammari debemus, d. cum Psal.101. Benedic anima mea domino, & noli obliuisci omnes retributiones eiùs. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, &c.

2 In posteriori parte de morte ac passione agit discipulorum suorũ, hoc est, Christianorũ omnium, & declarat, quæ inde ad eos vtilitas prouentura sit. Vult enim Seruator

Seruator Vult nos sui esse imitatores. uator nos sui esse imitatores: imò & in hoc prædestinati sumus à Deo ante tempora secularia, vt simus conformes imagini filij ipsius: ergo & nos patiamur, moriamúrque oportet. Oportet, inquam, nam summa nos vrget necessitas. Nisi enim moriamur, perdemus vitam, quam nobis impetrauit Christus sanguine suo. Hinc subdit, *Qui amat animam suam perdet eam.* Hæc ad nos dicit, ne putare possemus ad solum Christum pertinuisse mori, pati, & crucem ferre, nihil autem ad nos, imò nobis licere in desidia & luxu viuere. Verùm non sic se res habet, ait Christus, *Qui amat animam suam perdet eam, &c.* Ac si dicat, Sicut nihil contulisset vobis mea incarnatio, nisi sequeretur mea passio, sic nihil vobis proderit in grana renatos esse, nisi omnino in vobis occidatur quod veterem illam redolet vitam.

Crux non tantùm ad Christum, sed etiam ad nos pertinet.

Anima hîc vita corporalis intelligitur. Anima hîc ponitur pro vita corporali & naturali, sicut etiam Matth. 6. accipitur, cùm dicit Seruator, Nolite solliciti esse animæ vestræ quid manducetis, &c. Amare autem est alicui bonum velle. Amat igitur animam suam qui vitæ corporali permittit quæcunque desiderat & appetit, econtrà autem ei parcit in omnibus quæ ipsi contraria sunt. Appetit autem vita corporalis quæ iucunda & delectabilia sunt, luxum scilicet, & voluptatem, diuitias, delicias, otium, &c. Econtrà fugit quæ dura sunt, laborem scilicet, ieiunium, vigilias, crucem, mortem, &c. etiam si sciat Deum talia præcipere. Mundanus igitur homo animæ suæ & vitæ optimè cõsultum putat, si concupiscentiis fræna laxet, quantumcunq; prohibitis, omniáque tristia longè repellat, etiam si aliud suadeat gloria Dei & charitas proximi. Atqui hoc modo anima seu vita non seruatur, sed perditur: qui enim concupiscentiis suis obsequitur in omnibus, facilè in morbos incidit corporis, attestante hoc Siracho & dicente: In multis escis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vsque ad choleram. Propter crapulam multi obierunt. Quapropter præmittit .d. Noli auidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam, Eccl. 37. Deinde huiusmodi amator animæ suæ etiã æternaliter eam perdit. Nunquam enim videbit vitam. Hinc Sapiens Eccl. 18. ait, Si animæ tuæ præstes concupiscẽtias eius, faciet te in gaudium

Animam suam amare quid sit.

Seneca.

Duplex vita malè amando præsentem vitam perditur.

gaudium

gaudium inimicis tuis. Et Dauid Psalm.10. Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Et Apost.Rom.8. Si secundum carnem vixeritis, moriemini.

Ex grano igitur tritici disce, quomodo seruare possis animam tuam, scilicet, moriendo concupiscentiis. Granum non semper seruare poteris, si arcæ aut granario recondas ac ei pareas. fortassis enim aut à muribus deuorabitur, aut alio modo peribit, & à vermibus corrodetur. Si autem terræ recondas, tunc optimè seruasti, perit quidem vnum granum, sed resurgunt viginti aut triginta. Sic vitam istam velis nolis amittes, iam si eam impensè diligas & carnaliter, & eam perdes, & futuram non consequêris. Si autem eam pro Christo impendas aut alioqui mortifices, ac omnia cum Paulo, vt detrimentum æstimes, perit tibi quidem hæc vita, sed succedet melior. Ideò subdit: *Anima quomodo seruari poterit ex grano tritici discitur.*

Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit illam. Nõ hoc vult vt nosipsos occidamus, vitámque hanc violẽter nobis ipsis abrumpamus, id quod quidam malè suspicati sunt. Quomodo autem odiẽda sit anima aut vita ab ipso externo odio disce. Qui aliquẽ odit, nec vocem eius audire sustinet, nec visum videre, nec in aliquo illi obsequitur, imo contraria ei semper facit. Sic anima cùm contraria legi Dei suadet, non audienda est, non obsecundandum concupiscentiis eius: sed quæ ei displicent facienda, qualia sunt crucem portare, abstinentia domare carnem, abnegare propriam voluntatem, &c. Qui sic animam suam odit & perdit, verè eam custodit. Primò enim nõn tot morbis eam obnoxiam habet. Qui enim abstinens est, adiiciet vitam, ait Ecclesiasticus cap.37. Deinde seruat eam in vitam æternam, hoc affirmante Apostolo Rom.8. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Etsi enim præsens vita deficiat, tamen succedit melior & æterna. Quemadmodum enim agricola qui frumentum suum deiicit in terram, ac eius veluti iacturam facit, illud demum egregiè & prudenter seruat, sibíque magnum frugum conciliat prouentum: sic & nos, si vitæ nostræ & temporalis & carnalis; propter Christum iacturam faciamus, insigniter seruabimus vitam nostram, pro tristitia carni nostræ inflicta referemus *Anima seu vita quomodo oduenda sit, ab externo odio discere possumus.* *Vita duplex seruatur vitam præsentem odiendo.*

mus gaudium perpetuum, pro breui spreta voluptatula, consequemur voluptatem æternam, pro temporali vita recipiemus sempiternam.

Et ne quis ab his quæ iam dicta sunt resiliat cum his qui dicebant, Ioan. 6. Durus est hic sermo, quo addat calcaria. Primò admonet nos vocationis, d. *Qui mihi ministrat.* q. d. In disciplinam meam vosmetipsos tradidistis, restat igitur vt non resiliatis, etiamsi ardua videantur quæ præcipio. Ministros Dei vos nominaris: restat igitur vt re ipsa hoc ostendatis. Signum crucis in fronte suscepistis & gestatis, non decet vt crucem fugiatis, & suauia sectemini. In baptismo iurastis mecum vos morituros, restat vt promissum impleatis, ne fidefragi inueniamini. Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam &c. Matth. 16. Et 1. Ioan. 2. Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ipse ambulauit, & ille ambulare. Secundò admonet nos sui exempli, *Me sequatur*, inquiens, Non, inquit, solus es, ego præcessi. Non præcipio nisi quæ per meipsum feci & facio. Nemo tam timidus qui si viderit ducem in prima acie pugnare, quin animum recipiat. Hæc igitur duo nos ad odium vitæ præsentis & amorem crucis quasi duo calcaria excitare debent, consideratio scilicet voti in baptismo facti, & exemplum Christi. Cæterùm duo quædam hic ponit ad discipulum Christi pertinentia: ministrare Christo, & sequi Christum. Non quidem exprimit certum aliquod ministerium, sed simpliciter: *Qui*, inquit, *mihi ministrat. &c.* Quilibet enim in suo statu & officio Christo ministrat, si officium suum diligenter exequatur. Ministrare autem debemus non nomine tantùm, sed officio insuper & affectu, vt dicamus cum Paulo, Act. 6. Domine, quid me vis facere? Et iterum Psalm. 107. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, &c.

Vocationis nostra admonemur.

Ministeriũ oportet sequi magistrum.

Exemplo suo prouocat nos ad se sequendum.

Duo nos ad amorẽ crucis excitãtia.

Quilibet in suo statu & officio Christo ministrare potest si illud diligenter exequatur.

Et vt facilius persuadeat, duas nunc addit promissiones. Prima est, cùm dicit. *Et Vbi ego sum, illic & minister meus erit.* Cum Christo namque perpetuò erunt & manebunt sui ministri & imitatores, Hinc ipse dicit, Luc. 22. Dispono vobis regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam. Et iterum. Ioan. 14. Veniam & assumam

Promissionibus duabus inui-

ſumam vos ad meipſum, vt vbi ego ſum & vos ſitis. Itē Apoc.3. Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum. Et Paulus 2. Timoth.2. Si commortui ſumus & conuiuemus. Non le ue autem præmium eſt eſſe cum Chriſto. Vbi enim ma lè quis eſſe poterit cum ipſo? ipſe vita, ſalus, lux & hæres omnium bonorum Dei. Hinc Sap. 7. Venerunt mihi omnia bona cum illa.

tat nos ad ſe ſequendum.

At ne quis præcedentem promiſsionem contemnat propter humilitatem Chriſti adhuc in terra conuerſantis, addit maiorem: *Si quis mihi*, inquit, *miniſtrauerit, honorificabit eum Pater meus.* Quis autē non videt magnum eſſe à Deo honorificari? Si magnum putant homines honorari à principe qui homo eſt, quantum erit honorari à Deo? Non autem exprimit quo honore ipſos honoraturus ſit: tum quia ſatis innuitur, non leuem eſſe honorem quem ipſe Deus dabit, tum quia oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus iis qui diligunt eum, Iſa. 64. Hîc igitur videre licet quàm verè dictum ſit Sap. 3. Bonorū laborum glorioſus fructus. Itemque Rom. 8. Non ſunt condignæ paſsiones huius ſeculi ad futuram gloriam. Et iterū. 2. Corinth. 4. Quod leue & momentaneum eſt tribulationis, æternum pondus gloriæ operatur, &c.

Non leuis honor eſt quē Deus dabit ſuis miniſtris.

Eia itaque, miniſtremus Chriſto, ſequamur illum, nos totos & dictis & factis & cogitationibus ad ipſius doctrinam ac exemplum componamus, vitam hanc temporalem deſpiciamus, mundi voluptates calcemus, per patientiam in cruce & mortificationem contendamus ad gloriam.

EPILOGVS.

1 *Parabola grani proiecti in terram oſtendit Chriſtus vtilitatem & multum fructum mortis & paſsionis ſuæ. mors enim Chriſti, meritum noſtrum ſalus vita & reſurrectio.*

2 *Exhortatio poſt propoſitam parabolam qua iubemur perdere animas noſtras, non ad id valet vt ſe quiſque interimat (quod inexpiabile nefas eſt) ſed vt in ſe interimat carnalem affectum animæ, quo cum impedimento vitæ futuræ, præſens delectat. Ita de parentibus, vt qui eos amat, perdet, non more parricidarum interficiat, ſed ſpirituali gladio*

Verbi Dei carnalem affectum eorum occidat.

3 *Dulcissima promissio & dignitas ministrantium Christo, honorificabit eos Pater, hoc est, erunt cum Christo filio Dei: maiorem honorem accipere non potest adoptatus, quàm vt sit vbi est Vnicus.*

IN SACRIS FERIIS ASSVMptionis Beatæ Mariæ, Epistola.

Eccle. 24. *In omnibus requiem quæsiui, & in hæreditate domini morabor, &c. Finis Epistolæ: Dedi suauitatem odoris.*

Ectio præsens propriè intellecta, æternæ sapientiæ filio nempe Dei, potius quàm matri conuenit, & duo nobis proponit.

Sapientia diuina innuit se nō alibi regnare, quā in Ecclesia. Primò loquitur sapientia diuina de regno suo spirituali, & vbinam, seu inter quos regnet: & nihil innuit aliud, quàm regnare se in Ecclesia, quam multis epithetis exornat, vt omnibus Ecclesiæ indoles & proprietas fiat quàm notissima, ne quis sese falsò Ecclesiæ annumeret. Dicit ergo se iussu creatoris omnium (hoc est patris sui cælestis) regnare ac habitare in Iacob, in Israël hæredem agere, in electis radicari, in Sion esse firmatum, in ciuitate sancta requiescere, in Ierusalem habere potestatem suam, agere radices in populo honorificato, inter partes Dei sui habere hæreditatem, *Regnum sapientiæ æterna Ecclesia.* & in plenitudine sanctorum commorari. Quibus verbis indicat regnum suum esse in Ecclesia, vt dictum est, imò ipsam Ecclesiam esse regnum suum. Est itaque Ecclesia primò Iacob, hoc est, supplantatrix, quòd scilicet peccata & carnem, satanæque suggestiones *Gen. 32.* supplantet: est & Israël, hoc est, pugnans cum Deo, *Rom. 4.* quòd contra spem in spem credat, Deique promissis & gratia nitatur. Est quoque electa, hoc est, Deo chara, & Dei vicissim amans. Est etiam Sion, hoc est, specu- *Matth. 5.* la, quòd opera ipsius bona luceant omnibus. Est item ciuitas sanctificata, hoc est, communio sanctorum, quòd

vnanimi

vnanimitatem, pacem, concordiam, & charitatem constantissimè exerceat & conseruet. Est præterea Ierusalē hoc est, pacis visio, quòd pacem cum Deo habeat, & conuersationem suam gerat in cælis in superna illa Ierosolyma. Est ad hæc populus honorificatus, hoc est, regale sacerdotium, & sacerdotale regnum, quòd semper Deo offerat corpora sua hostiam viuentem, & carnem spiritui subiiciat ad obsequium Christi, & insuper pars Dei, & plenitudo sanctorum, quòd in iustitia & sanctitate viuat coram Deo cunctis diebus vitæ suæ, quòd huius sanctissimæ voluntati sese totam consecrauerit. Vide: huius indolis & proprietatis est Ecclesia, regnum Christi.

Epitheta egregia per quæ vera Ecclesia cognoscitur.
1. Pet. 2.
Rom. 12.
Indoles & proprietas Ecclesiæ regni Christi
Luc. 1.

Imò ostendit etiam iisdem, vndénam suum regnum, vera inquam Ecclesia, cognosci & deprehendi possit: nimirum, omnes illos esse Ecclesiam ac Ecclesiæ viua mēbra, qui sunt spiritualiter Iacob, hoc est, supplantatores vitiorum: item Israël, hoc est, fide præualentes: item electi, hoc est, charitate (certo nempe electionis signo) præditi: item Sion, hoc est, contemplatores cœlestium: item ciuitas sanctificata, hoc est, vnanimes & sancti: item Ierusalem, hoc est pacis studiosi: item populus honorificatus, partes dei, & plenitudo sanctorum, hoc est, omnium virtutum corona redimiti.

Ecclesia viuorū membrorum nota.

Contra verò quicunque his notis carent, vtcunque immisceant se Ecclesiæ, & de Ecclesia glorientur, & visibiliter in ea conuersentur, non sunt tamen in Ecclesia Christi, sed in synagoga satanæ, nec possunt saluari vnquam, nisi notas has sibi concilient, ideóque nec inter tales Christus regnat. Expendamus igitur quales & nos esse oporteat, siquidem in Christi regno esse atque ab eo curari velimus.

Notis his carētes in Ecclesia verè nō sunt, sed in synagoga satana.

2 Secundò proponit nobis sapientia Christus, in suis verbis quonam regnet successu, cùm dicit, exaltatum se esse quasi cedrum in Libano, quasi cypressum in monte Sion, &c. Quibus sanè verbis rex noster suum regnum eminentius, fortius, suauius, fœliciúsque esse omnibus totius mundi regnis declarat, imò etiam se omnes vniuersi orbis reges longè superare, adducta arborum aromatúmque similitudine.

Successus regni Christi.
Regnum christi eminētius, suauius, feliciúsque esse omnibus

Mundi re-gnis decla-ratur. Primò quidem Cedro ſeſe comparat, quòd quemadmodum cedrus arbor eſt omnium altiſsima, ædificando aptiſsima, & nihil planè oneroſa, ita & ipſe ſolus ſit altiſsimus, fundamentum & ędificator ſpiritualis ædificij, ac omnium oneratorum refocillator. *Cedrus arbor altiſsi-ma.*

Secundò autem aſsimilat ſeſe Cypreſſo. quemadmodum enim Cypreſſus arbor eſt violentiſsimi odoris, adeò vt & ſerpentes fuget, ita & Chriſtus morte ſua amariſsima & ſacrificij Crucis odore ſerpentis antiqui venena fugauit. *Ephes. 2. Matth 11. Cypreſſus arbor vio lentiſsimi odoris.*

Tertiò verò palmæ ſe confert, quòd quemadmodum palma in cacumine fructus fert longè dulciſsimos, nec cedit ponderi, ſed ſurgit aduerſus pondus, ita & ipſe Chriſtus in crucis cacumine fructus nobis ediderit plurimos, non ceſſerit ponderi mortis & ſatanæ, imò vtrunque potentia deuicerit, nóſque ab iis liberauerit. *Palma in cacumine fruct9 fert dulciſsi-mos.*

Cęterùm quartò Roſeto ſeſe facit ſimilem. quòd quemadmodum roſa miræ pulchritudinis & ſuauiſsimi odoris eſt, ſic & ipſe ſit ſpecioſiſsimus præ omnibus filiis hominum, ac credentibus odor vitæ in vitam æternam. *Roſa flos mira pul-chritudi-nis & ſua uiſsimi o-doris.*

Porrò quintò Oliuæ ſeſe confert. quemadmodum enim oleum hominis vires & corroborat & exhilarat, ita & ipſe conſcientias noſtras verè ſuo ſpiritu ac gratia corroborat exhilarátque. *Oliua ar-bor corrobo ratiua & exhilarati ua.*

Sextò verò comparat ſeſe Platano. quòd quemadmodum Platanus latè ramos extendit, & feſſos ſuo vmbraculo à ſolis æſtu defendit, ſic & ipſe ſua gratia omnia ambiat, ínque tentationum & afflictionum ardore ſibi fidentibus ſuccurrat. *Platanus arbor latè ramos ex-tendēs, feſ ſóſque ſuo vmbracu-lo ab æſtu defendit.*

Ita tandem & Cinnamomo, Balſamo ac Myrrhæ ſeſe comparat. quòd quemadmodum hæc aromata mirè debile corpus confirmant, ad eundem modum & ipſe ſit credentium confirmatio, refectio, conſolatio, gaudium, denique omnia. Talis ac tantus rex eſt Chriſtus. *Cinnamo mū balſa mum & Myrrha ar*

Quis iam nolit ſub tali, tantóque rege lubens agere? Quis huius recuſet tollere iugum, eiúſque ſubditus eſſe? Quis hunc nollet ſupra ſe regnare? Quum præſertim & ſuos clientulos faciat altiſsimos, latiſsimos, fortiſsimos, ac ſuauiſsimos, ne quis malorum ipſis poſsit incōmodare, neque quis bonorum odiſſe eos queat. Agite

itaque abnegemus regnũ mundi, carnis, & satanæ, atque hunc vnũ regẽ agnoscamus, exosculemur, veneremur, audiamus, ac sequamur, simus ac permaneam⁹ in regno ipsius, simus ipsius populus. Ita enim & ab omni malo erimus tuti, & in perpetua viuemus pace, & nihil nobis deerit, & tandem regnabimus cum ipso æternûm.

bores arõ: matica dẽ bilia corpõ ra mirè cõ firmãtes.

Nos filij Ecclesiæ abrenũtiẽ mus regnũ mũdi, carnis & satanæ, & simul ac indueamus in regno Christi, simusque ipsius populus.

Elogium sapientiæ diuinæ etiam potest accipi de deipara Virgine gloriosa.

Hanc ob caussam verba lectionis præsentis hodiernæ festiuitati dedicatã sunt, nimirum quôd persona loquẽs inter cætera dicat, creatorem suum requieuisse in tabernaculo suo, & se exaltatam esse instar cedri, cypressi, palmæ, roseti, oliuæ, & platani. Nam hæc verba si iuxta literam sumantur, non ineptè conueniunt matri virgini, vt cuius creator (vnigenitus nempe Dei filius Iesus Christus) in ipsius carne tãquam tabernaculo nouem mẽses requieuerit, quæque in assumptione sui exaltata sit supra omnes choros angelorum ad cœlestia regna.

EPILOGVS.

1 *Sapientia dei Iesus Christus filius Mariæ non vbiuis vult morari sed in hæreditate domini, quæ sunt animæ timentes Dei. Deliciæ sunt ei esse cum hominibus sed non cum omnibus. Iacob elegit, Esau verò odio habuit. Cainum necem fratri meditãtem abominatur: simplicẽ autem Abelum, nihil mali suspicantem, fratris verbis acquiescentem, amplectebatur. Sic etiam idolatras & sanguinarios ethnicos auersabatur, Iudæos verò sanctorum patrum germen elegit.*

2 *Pulchris epithetis & notis Christi regnum scilicet Ecclesia, describitur, & vnde eius vera membra cognoscantur, apertè demonstratur.*

3 *Sapientia diuina altitudo captui nostro sese attemperat: quæ cùm sit incõprehensibilis & inuestigabilis tamẽ cedri, cypressi palmæ, rosæ hierichũtinæ, oleæ, & platani cõparationibus, suã eminentiam, fortitudinem, et suauitatẽ explicat.*

IN IISDEM SACRIS FERIIS

Euangelium.

Factum est dum irent: & ipse Iesus intrauit in quoddam oppidulũ, &c. Finis Euangelij: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. *Lucæ 10.*

Roponuntur nobis hîc duæ mulieres foro-res, Martha videlicet & Maria : & in vtraq; proponitur nobis peculiare singularéque exemplum. In Martha commendatur nobis hospitalitas. Nam primò quod ad Marthæ personam attinet: audimus ex textu Euangelico Iesum intrasse quoddam oppidulum. Nam solitus erat hoc intrare, cùm à Galilæa in Ierusalem celebraret ascensum, quia intermedium erat, quod Bethania vocabatur: & mulierem quandam Martham nomine excepisse dominum Iesum in domum suam. Hæc (vt Ambrosius vult) iam ab hæmorragia per Christum curata erat, ex quo illi quoque facta fuit deuotior. Martha ergo excepit eũ vt hospitem, sed tamen famula dominum, ægra saluatorem, creatura creatorem: & pascenda spiritu, dominum in carne pascendum suscepit, quoniam Christus quo ad humanam naturam cibi indigus erat: vnde & esuriebat & sitiebat. Ioan. 4. Potuisset siquidem sibi è cælo cibum prouidisse, vel ex nihilo creasse. In deserto videmus accessisse ad ipsum angelos, eíque ministrasse. Similiter constat Eliam nutu Dei, corui ministerio alimentum suscepisse, qui ipsum diutius hoc modo poterat pascere: sed ille voluit & viduam aliquid mereri, benedictionémque propheticam accipere, ideóque mittitur ad eam in Sareptam. Sic & hic hanc gratiam voluit præstare, quòd se hominem pasci sinebat, vt mererentur piæ mulieres. Poterant quidem eodem modo Christum angeli cibare, sed habitu suo voluit ille inueniri vt homo, hancque his duabus sororibus impendere gratiam, vt se sineret ab eis pasci. Ingens quippe gratia est siquando pauper mendicus ædes diuitis petit. Datur enim tunc illi occasio promerendi vitam æternam, vtque sibi faciat amicos de mammona iniquitatis. Hinc Abrahamum dixisse legimus (Gene. 18.) Si inueni gratiam in oculis tuis, ne transeas seruum tuum, &c.

Hospitalitas nobis in Martha cõmmẽdatur. Oppidulũ quod intrauit Iesus Bethania vocabatur.

Martha hospita domini.

Cibi indigus erat Christus quo ad humanã naturam.

Matth. 4.

Ingẽtis gratiæ signum est, quoties pauper mẽdicus ædes diuitis petit.

Ex hoc igitur facto & dilectionem proximi, & dilectionis modum discere debemus. Quemadmodũ enim Martha dominum excepit, sic & nos eundem debemus excipere. Excipiemus autem illum in pauperibus nudis & vagis, esurientibus & sitientibus. Quicquid enim his impende

Dilectionẽ proximi et dilectionis modum ex facto Mar

impenderimus, id ſibi impenſum putabit ipſe, Matt.10. & 25. Hos igitur excipiamus, cibemus, potemus, tegamus, conſolemur: ſic non minus excipiemus dominum, quàm ipſa Martha.

thę diſcera debemus.

Sed Martha excepit illum alacris & magno cum gaudio, fœlicem & beatam ſe reputans, quæ mereretur excipere ipſum dominum. Sic & nos quicquid impenderimus pauperibus, id impendamus alacriter & hilariter, non ex triſtitia aut neceſsitate: nam hilarem datorem diligit Deus.2.Corint.9.1. Pet.4.

Chriſtus quomodo excipitur hoſpitio.

Alacriter & hilariter pauperibus ſubueniendũ.

Præterea ſolicita erat Martha de apparatu conuiuij, ſatagens ac curſitans ne quid omnium deeſſet quæ ad excipiendum reficiendúmque dominum & eius diſcipulos pertinebant: nec hic vllis vel ſumptibus vel laboribus parcebat. Ad hunc ergo modum & nos in excipiendis cibandíſque pauperibus, imò & diligẽdis proximis, neque diligentiæ neque laboribus neque ſumptibus vllis parcamus. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue, ait ſenior Tobias ad ſuum filium, Tob.4. Zachæus dimidium bonorum ſuorum dat pauperibus, Luc.19.

Laboribus ac ſumptibus nõ parcẽdũ in excipiẽdis cibandíſque pauperibus.

Ad hęc, quemadmodum Martha non famulorum aut ancillarum, ſed proprio miniſterio inſeruiit domino & diſcipulis: ita nec nos pudeat aut pigeat proprio miniſterio pauperibus inſeruire: quin pudeat nos potius inertiæ & ſuperbiæ noſtræ. Iſa.58. Carnem tuam ne deſpexeris. Chriſtus attrectauit leproſos.

Neminem pudeat pigeatque proprio miniſterio pauperibus inſeruire.

Hoſpitalitatis virtus ad omnes pertinet Chriſtianos hoſpitia habentes, extenditque ſe indifferenter ad omnes. Vnde Chryſoſt. Quieſcamus, inquit, ab hac abſurda curioſitate, vt ſimus perſonarum acceptores in recipiendis in domum noſtram pauperibus. Nam Abraham circa omnes ſe oſtendebat hoſpitalem, qui ſi curioſus ſcrutator fuiſſet, refugientes ad ſe angelos hoſpitio non recepiſſet. Hinc monet Seruator Luc. ſexto, Omni petenti te, tribue. Rationem aſsignat Chryſoſt. dicens, Non ex vita eorum quos recipis, tibi mercedem tributurus eſt dominus, ſed ex tua intentione, voluntate, miſericordia & bonitate. Diſcant ergo Chriſtiani ſine diſtinctione exhibere hoſpitalitatem, ne forte cui domum clauſerint, ac humanitatem negauerint ipſe ſit Chriſtus. Ad

Hoſpitalitatis virtus ad omnes Chriſtianos pertinet.

Hospitalitatis fructus quadruplex.

hanc virtutem nos prouocare debet eius vtilitas & fructus. Nam bona temporalia multiplicat, vt patet de vidua.3. Reg.17. cui nec farina nec oleum defecit, propter Eliseum hospitio susceptum. A temporali malo præseruat, vt patet in Raab, Ios.2. saluata cum domo sua; quia nuntios Iosue suscepit. Sic Loth Gen.19. quia angelos recepit, cum filiabus suis incendium euasit: de quo Orig. Domus, inquit, hospitales ingressi sunt angeli: domus verò hospitibus clausas ignis & sulphur accendit. Audite qui peregrinis domum clauditis, qui hospites abigitis, Loth in Sodomis habitauit, alia eius bona gesta non legimus, quàm quòd angelos hospitio receperit, & ideo incendia ignis euasit. Præterea gratiam & salutem impetrat. Patet hoc in Zachæo Luc.19. euius domui à Deo salus contigit, & 4. Reg.4. quando Elisei precibus hospitæ suæ filius à mortuis excitatus fuit. Tandem cæli hospitium confert, hoc nimirum testante August. Præbe tectum, accipe cælum. Charitas ergo fraternitatis maneat in vobis, & hospitalitatis nolite obliuisci. per hanc enim quidam placuerũt, angelis hospitio receptis, Hebr.13. Rom.12.1. Pet.4.

Verbi Dei auditus in Maria sorore Martha nobis commēdatur.

Ioan.20.

Semper se se Mariā ad pedes Iesu composuisse sacra testantur Euangelia.

Cantic 5.

2 Secundò in Maria auditus verbi Dei nobis commendatur, quam audimus ad pedes Iesu assedisse, sermonemque eius audiuisse. Semper in Euangelio inuenies Mariam ad pedes Iesu. Mortuo nanque Lazaro corruit ad pedes eius, Ioan.11. & in die resurrectionis voluit tangere pedes eius. Hic quoque sedet secus pedes domini: & dum parantur alimenta, ipsa soli Dei verbo vacabat. Postposuerat quippe hæc omnem corporis curam, sibi vacans, sibi attendens, sibíque intendens, non ad erogandum, sed accipiendum solicita, & propensius auida. In nullo actu, sed in contemplatione tota erat, agens plus intentione quàm opere. Audiebat verbũ illius, quoniã semper verbũ bonũ eructabat, ad quod prę dulcedine liquefiebat anima eius, ac si dixisset cũ sponsa ad spõsum, Anima mea liquefacta est vt dilectus loquutus est.

Hospitalitas et cura

Videtur quidem Maria multò pręstitisse minus quàm soror Martha. nam & hodie pluris fit dilectionis officium, quàm verbi Dei auditus. Est quidem hospitalitas & cura pauperum, opus Deo gratum, verùm non aliter, nisi

nisi hæc duo simul accedant: Verbi Dei auditus, hoc est fides vera & catholica (in verbo nimirum Dei fundata) cum primis nobis adsit necesse est. Nam quicquid fit extra verę fidei vnitatem, abominationi est domino. Deinde verò & rerum cælestium cura, contemplatióque requiritur: vt videlicet agamus cælestem conuersationem in terris, vtque omne desiderium nostrum à terrenis euehamus ad cælestia, & solius Dei gloriam quæramus in omnibus. Hinc dominus suo responso quo illam defendit, longo interuallo prætulit auditum verbi Dei officio dilectionis, curæque pauperum.

pauperum opus est deo gratum, verùm nō aliter nisi simul accedant Verbi Dei auditus, hoc est fides vera, & rerū cælestium cura contemplatióque.

Docemur igitur hîc humanum iudicium in rebus diuinis planè mancum & cæcum esse, ideóque Dei iudicio omnia committenda. nam is solus nouit quid vel vilius vel præstantius sit. Martha enim ex illorum persona loquebatur, qui adhuc diuinæ contemplationis ignari, solum quod didicere fraternæ dilectionis opus Deo placitum ducunt: ideóque cunctos qui Christo deuoti esse volunt, huic mancipandos autumant. Nondum autem aduertebat magis delectatum Iesum pascere auidas sui mentes, quàm corporeas escas accipere.

Iudicium humanum in rebus diuinis persæpe mancum & cæcum est.

Sed consideremus quónam modo verbi Dei auscultatio præferenda sit dilectionis officio. Non nudè & solis corporeis auribus audiebat Maria verbum Iesu, sed & internis, hoc est, animo & toto affectu. Credebat nimirum verbo Dei, totáque interim amore desiderióque rerum cælestium rapiebatur, adeò vt terrestrium oblita esset, nec audiret nec videret Martham sororem sic discurrentem apparantémque. Huiusmodi igitur verbi Dei auscultatio in tantum placuit Christo, vt dixerit ad Martham, Mariam optimam seu meliorem partem elegisse, quæ nec auferretur ab ea.

Modus quo verbi Dei auscultatio præferenda sit dilectionis officio in Maria notandus.

Vnum, inquit, est necessarium. Q.d. Vna re in primis & maximè opus est, auditu videlicet verbi Dei, ac vera fide, internáque pietate. Ratio est, quia quicquid Deo gratum, & animæ salutiferum esse debet, id iuxta verbi Dei præscriptum, & in fide spiritúque fiat necesse est. Nam quicquid cum verbo Dei pugnat, abominatio est coram Deo. Quicquid non est ex fide, peccatum est. Quicquid non procedit ex spiritu, hypocrisis est. Summa: Verbum

Vnum summopere necessarium quid sit.

Quicquid cum verbo Dei pu-

gnat, abominatio est coram deo. Rom. 4. Psal. 118. Sine verbo Dei omnia sunt tenebræ, sine hoc languent omnia charitatis officia.

Dei est lucerna pedibus nostris: & lumen semitis nostris. Sine hoc omnia sunt tenebræ, sine hoc languent omnia charitatis officia. Similem autē habemus locum Act. 6. vbi Apostoli verbi ministerium, mensarum ministerio anteposuerunt. An non sanctissima est institutio Baptismi & Sacramentorum? tamen his præfert Paulus ministerium verbi. 1. Corint. 1. Huc & locus Luc. 11. facit: Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

Exhortatio.

Monemur igitur hîc vt quidem cum Martha sedulò in pauperibus & proximis charitatis officiis excipiamus dominum, verùm ante omnia cum Maria assideamus ad Iesu pedes, verbúmque eius audiamus, hoc est, iuxta verbum Dei omnia nostra & dicta & facta componamus, domino adhæreamus fide firma ac viua, ac huic seruiamus in spiritu ac veritate, omnibúsque rebus terrenis postpositis ad cælestia anhelemus. Sic denique & nos partem meliorem elegerimus, quæ nec auferetur à nobis vnquam.

EPILOGVS.

1 *Duas vitas hæ sorores in Ecclesia demonstrant, actiuam scilicet, & contemplatiuam. Martha quidē actiualem, qua proximo in charitate sociamur, demonstrat. Maria verò contemplatiuam, qua in Dei amore suspiramus.*

2 *Vna & sola est theoria, id est, contemplatio Dei, cui meritò omnia iustificationum merita, vniuersáque virtutum studia postponuntur.*

3 *Pars Marthæ non reprehēditur, sed Maria laudatur: & optimam partē elegisse Mariā dicit, vt intelligatur etiā pars Marthæ bona. Quare autem pars Mariæ optima sit: subinfertur, cū dicitur, Quæ nō auferetur. Actiua enim vita cū corpore deficit: contēplatiua autē vita hîc incipit, vt in cælesti patria perficiatur. Charitas enim nunquam excidit. 1. Cor. 13.*

Sensus mysticus seu allegoricus eiusdem Euangelij.

Quoniam Euangelica historia vltra ascensionē Christi, & Apostolorum diuisionem non protenditur, nec de obitu Mariæ eiúsque assumptione aliquam mentionem facit, ideo ordinatione Ecclesiæ (quæ Spiritu sancto regitur, vt patet Ioan. 4. quæ & columna & firmamentum dicitur

dicitur veritatis. 1. Timoth. 3.) Euangelium hoc in assumptione gloriosæ virginis matris domini Mariæ legitur. Nam tametsi quo ad literam ad sorores duas Martham & Mariam refertur, secundum mysticum tamen sensum, locum etiam suum habet, si de virgine matre intelligatur. Vnde non incõuenienter ipsi aptari potest, quæ vtriusque vitæ energiam summè habuit, quæ & partem elegit optimam. In sacra quippe scriptura, res vna & eadem multoties inuenitur diuersa significare, sicut leo, hœdus, ignis, & aqua, vel etiam sol, &c. Est enim leo de tribu Iuda, Apoc. 5. & est leo qui circuit quærens quem deuoret. Est hœdus emissarius qui peccata nostra portauit, cuius figuram habes Gene. 22. est & hœdus à sinistris qui damnatur, Matt. 25. Est ignis quem misit dominus in terram, & quem vult vt ardeat, Luc. 12. est & ignis qui super impios cadat, vt non videant solem. Est aqua cuius flumina fluunt de ventre credentis, Ioan. 7. est etiam aqua cuius tempestas nos demergat. Est sol iustitiæ, qui nos illuminet, Ioan. 8. est quoque sol, qui nos non vrat per diem. Similis ratio est de castello. Licet enim castellum aliàs malum significet, vt illud de quo dicitur Matth. 21. Ite in castellum: vbi & additur, quod contra vos est: tamen hîc castellum in quod intrauit Iesus, singularem & intemeratam virginem intelligimus. Fuit nanque domus domini firmiter ædificata, benéque fundata supra firmam petram. Vnde non ineptè comparatur mulieri sapienti, quæ ædificauit domum suam supra petram. Nam descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerũt in domum illam, & non cecidit. Fundata enim erat supra petram. E contra Eua non castellum, sed domus infirma, superba, & fatua fuit, super arenam ædificata, turbinibus & procellis tentationum euersa, & ideo fuit ruina illius magna.

Mysticè præsens lectio non inconuenienter de B. Virgine interpretari potest, quæ vtriusque vitæ energiam summè habuit.

1. Petr. 5.

In sacra scriptura sæpe res vna diuersa habet significata.

Maria castellum est quod Iesus intrauit.

Eua non castellum fuit sed domus infirma.

In primis Martha commendatur in hoc, quòd dominum Iesum exceperit in domũ suam, & distracta sit circa frequens ministerium: sed hoc factum longè perfectius in matre domini deprehenditur. Hæc enim excepit illum non in domum materialem, sed in corporis sui castissimi domicilium: &, si quis vnquam ministrando illi occupatus fuit, hæc sanè in eius ministerio distracta fuit

Hospitalitatem longè perfectius excepit Ma-

omnium

ria mater Iesu, quàm Martha. Luc. 2. et 11 omnium maximè, vt quæ illũ carne vestiuerit humana: & si quid nebat aut texebat, domino in vestitum apparauerit: illum adhuc paruulũ vberibus suis lactauerit: pannis inuoluerit: vnà cum illo in Ægyptum fugerit: illius anxiam curam egerit, adeóque & gladium doloris propter illum senserit, & summatim nullius alterius Marthæ indiga, nullius egens ancillæ opera, ipsa omne obsequium exibuerit, cæteráque misericordiæ opera illi præstiterit. Verè in illam competit quòd hic dixit dominus, Martha, Martha solicita es, & turbaris circa plurima.

Maria quã solicita, & quantũ turbata fuerit. Ioan. 19. Quantum putatis Maria turbata fuerit, quo mœrore affecta, quando vidit illum vinctum circunduci de loco ad locum, immaniter capi, flagellari, ludibriis affici, tandem in cruce siti torqueri, mortéque turpissima extingui? Quando vnquam huiusmodi Martha fuit in terra, quæ tantis affecta sit doloribus, tot emacerata curis? Certè dicere potuit: Domine, non est tibi curæ quòd omnes amici, proximi, & noti relinquant me solam ministrare? Iube vt me adiuuent. Si ergo Martha meretur laudem suum ob factum, multò sanè iustius virgo mater ob suum laudata est.

In vita contemplatiua mater Iesu longè superauit Martha sororem Mariam. Luc. 1. Cæterùm Maria Marthæ soror euehitur in hóc laudibus, quòd assederit ad pedes Iesu, verbúmque eius audierit, ac sic optimam elegerit partem. At quis vnquam magis ad pedes Iesu assedit, quàm mater ipsius Maria? hæc nanque etsi mater esset domini, tamen ipsius sese humilem ancillam agnouit. Quis item verbum Iesu auidius audiuit quàm ipsa? Beata enim pronuntiatur, quòd credidit domini verbis. O quanta contemplationis dulcedo fuit in Maria, quando Spiritu sancto superueniente, & virtute altissimi obumbrãte, ipsum Dei filium concepit? Quid de Deo non sapiebat, in qua sapiẽtia Dei latebat, & in cuius vtero sibi corpus aptabat? Christus enim

Coloss. 2. Dei sapientia, & Dei virtus. 1. Cor. 1. in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei reconditi. Conseruabat enim omnia verba, angelorum, pastorum, magorum,

Luc. 2. aliorúmque iustorũ, necnon ipsius filij, conferens in corde suo. At quis vnquam melius gustauit & vidit quàm

Nullus hominum vn suauis est dominus quàm Maria? Inebriabatur enim ab vbertate domus Dei, & torrente voluptatis eius potabatur.

tur. nec mirum, quoniam apud eam, imò in ea erat fons vitæ, de quo manabat tanta perfectio vtriusque vitæ. Quis denique partem elegit meliorē quàm ipsa? Elegit nanque in domo Dei sui esse magis quàm in tabernaculis peccatorum. Nam etsi multis externis rebus hîc occupabatur, omne tamen eius gaudium & vniuersa lætitia erat in vno quod solum permanet cæteris transeuntibus: ideóque & nūc agit in gloria filij sui, cælestibúsque gaudiis saturatur. Nam pars Marthę ablata est, quum nihil iam habeat cur perturbetur, sitque solicita vt seruiat domino vt infantulo, cui nunc omnes angelorum chori inseruiunt sedenti in throno cælesti. Iam non turbatur amplius, nec est quòd cum illo fugiat in Ægyptum à facie Herodis, quia Christus ascendit in cælum, Herodes detrusus est ad inferos. Iam nō turbatur propter Iudæos, qui tunc occupati erant in capiendo domino, in præcipitando de monte, in lapidando, quum illi nunc subiecta sint omnia, & inimici eius sub pedibus eius prostrati. Nihil iam flagella metuit: non virgas, non clauos, non crucem denique formidat. Resurrexit nanque Christus, neque moritur, mors illi vltrà non dominabitur, Rom. 6. Pars ergo Marthæ ei ablata est, sed bono suo, quia pars Mariæ in ea perficitur, quæ non auferetur. Sicut enim compassa est, ita & conglorificata. 2. Timo. 2. Et quia patienti nunquam defuit, ideo nunc ab eo pascitur, eúmque contemplatur facie ad faciem, quem hîc contemplabatur fide. O fœlix visio, videre non solùm corporis Christi claritatem (qua conspecta Petrus, omnium quæ in cælis siue in terris sunt, oblitus, ait: Domine bonum est nos hîc esse) sed & deitatis. nam. 1. Ioan. 3. Videbimus eum sicuti est. Verè oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. 1. Corinth. 2. Si fulgebūt iusti sicut sol in regno patris eorum, qua ergo gloria in cælis sacra virgo colitur, quæ domino cæli præbuit hospitium sui sanctissimi corporis, & super omnes dilexit? Exaltata est super omnes choros angelorū. In bonis repletum est desiderium suum, à filio suscepta comitantibus angelis. Nam Lazarum legimus ab angelis deportatum in sinum Abrahæ, Luc. 16. Adfuere angeli domino nato, Luc. 2. mulieribus

quam perfectius vidit & gustauit, quàm suauis est dominus, quàm Maria.

Pars Martha ablata est Maria.

Pars Maria in sacra Virgine Maria perficitur, qua nunquam ei auferetur.

Rom. 8.
Matth. 17.
Matth. 13.

Maria exaltata super omnes choros angelorum.

ribus

ribus ipso rediuiuo. Matt. 28. Discipulis, ascendente ipso. Act. 1. nec dubiū quin arcam fœderis, domini templum, sacrarium Spiritus sancti, cum iubilo in domum deduxerint. Dauid 2. Reg. 6. Imò & filius festiuis illam amplexibus, vt matrem & talem matrem decuit, iuxta se in throno collocauit, 3. Reg. 2. Famulo suo B. Stephano de ergastulo carnis egressuro cōspicuum se præbuit, Act. 7. Multò magis matri. Nam Ioan. 14. promisit, Iterum, veniam, & assumam vos ad meipsum: vt vbi ego sum, & vos sitis. Item Ioan. 12. Si quis mihi ministrat, me sequatur: & vbi ego sum, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus. Sed quo honore? Ioan. 17. ait Christus: Pater, quos dedisti mihi, volo vt vbi & ego sum, illi sint mecum, vt videant claritatem meam quam dedisti mihi. Extendit ergo verus Noë manum suam extra arcam, & apprehendit columbam, quæ modò videt Deum facie ad faciem, gaudètque cum filio in æternum. Si igitur Maria soror Marthæ ob suum factum laudibus est digna, longè certè magis Maria mater domini ob sua præclara facinora laudem meretur æternam.

Filius festiuis amplexib' matri occurrit eamq; iuxta se in throno cælesti collocauit.

Videte: huc solum respexerunt illi patres veteres, qui Euangelium hodiernum ad præsentes matris virginis ferias ordinarunt.

IN FESTO BARTHOLOMÆI Apostoli Epistola.

Ephes 1.

Benedictus Deus & pater domini nostri Iesu Christi, &c. Finis Epistolæ: Quæ superabundauit in nobis.

Deo gratiarum actiones agendæ propter quinque erga nos beneficia.

IN hac lectione ostēdit Apostolus nos Deum debere laudare, & ei gratias agere propter quinque sua erga nos beneficia. Vnde Apostolus considerans Dei erga nos dignationē, in vocem gratiarum actionis & laudis erumpit: dicens: *Benedictus Deus & pater domini nostri Iesu Christi.* Deus est Christi, vt incarnati: pater verò, vt coæterni & consubstantialis verbi, Deo patre hoc ipsum per Psal. testante. Ipse, inquit, inuocauit me, Pater meus es tu: Deus meus, & susceptor salutis meæ.

Deus pater Deus Christi dicitur vt incarnati, pater verò, vt coæ-

Quo

Quo exemplo nos Apoſtolus informat vt idem faciamus, ſcilicet benedicamus ac laudemus Deum, & gratias illi agamus. Deum etenim benedicimus, quum illum (ſicuti verè eſt) bonum dicimus: quum ſummè bonam eſſe Dei maieſtatem, potentiam, iuſtitiam, ſapientiam, clementiam, miſericordiam, beatitudinem & æternitatem fideliter confitemur, totis animæ viribus cupientes, vt hoc ipſum de Deo ſentiant & dicant vniuerſi. Gratias illi agimus, quum bona quæ ab ipſo recepimus, in ipſum fideliter referimus, & illa ei cuius ſunt aſcribimus, nec vllarenus inde noſtram, ſed ſuam gloriam quærimus, dicentes cum Pſal. Non nobis domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. Porrò Deum laudamus, quando mente ſapimus & intelligimus Deum in omnibus operibus ſuis & multò magis in ſemetipſo ſummè laudabilem eſſe, & ſuę bonitatis dignitatem, laudem omnem in immenſum ſuperare. Sicut enim intellectu creato comprehendi Deus non poteſt, ita nec par eſt laudari. Hæc ergo tria creatori noſtro Deo debemus, & ad ea illi fideliter perſoluenda nos ſemper intenta mente & animo grato decet eſſe ſolicitos, iuxta verba Pſalm. Benedicam dominum in omni tēpore: ſemper laus eius in ore meo. Et iterum, Confitemini domino, quoniam bonus, quoniam in ſeculum miſericordia eius.

terni & cō-ſtantialis verbi.

Deus quomodo à nobis benedicitur.

Deo quomodo gratias agimus.

Deū quādo laudamus.

Creatori noſtro tria hæc debemus, benedictionem, gratiarum actionē & laudem.

1 Laudandus & benedicendus eſt Deus, quia benedixit nos in omni benedictione ſpirituali, non temporali aut carnali, quomodo Iob olim benedixit, & Iudæis, ſicut ſcriptum eſt Geneſ. 27. Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundātiam frumenti, vini, & olei: ſeruiant tibi populi, & adorent te tribus. & Deuter. 28. Dei mandata ſeruaturis dicitur: Benedictus eris in ciuitate, & benedictus in agro: Benedictus fructus ventris tui, & benedictus fructus terræ tuæ, fructúſque iumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, & caulæ ouium tuarum; benedicta horrea tua, & benedictæ reliquiæ tuæ. Omnes hæ benedictiones carnales erant: Noſtra verò benedictio ſpiritualis eſt, & adeò munifica & liberalis, vt nihil ex ea deſit, quando quidem & immortalitate donamur, Dei filij, & Chriſto cohæredes effecti. Meritò igitur in omni benedictione dixit. Qui enim (ait

Ratio cur laudandus & benedicendus Deus.

Iob 1.

Prima eſt benedictio, qua nos benedixit, nō tēporali ſed ſpirituali.

1. Benedictio.

Rom. 8. (ait Apost. alio loco) proprio filio suo non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit?

Benedictio Iudæorũ in terris erat. In nostra benedictione cælestia & diuina omnia in præmium pro mittũtur.

Et ne quis putet hanc benedictionem in terra refundendam, addit, *in cælestibus*. Nam Iudæorum benedictio duntaxat in terris erat, & ideo non spiritualis, sed corporalis tantùm erat. Si audieritis me, inquit, bona terræ comedetis, Isa. 1. In nostra verò benedictione cælestia & diuina omnia in præmium promittuntur, sicut testãtur hæ voces, Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum, Matth. 5. Item, Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum, Matth. 3.

Benedictio Dei nõ nostris meritis nobis prouenit, sed per Christum.

Et ne rursum existimet quis, nostris meritis hanc nobis benedictionem prouenire, subiunxit Apostolus, *in Christo*, hoc est, non vt quondam benedictio temporalis per Mosen Iudæis cõtigit, sed per Christum benedictio ista spiritualis nobis obuenit, Tit. 3.

2 Electio. Benedicti à Deo multi à salute excidunt, electi verò perire non possunt. Deus quare nos elegit.

2 Benedicendus est Deus, quòd *elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*. Potior & dignior est electio, quàm benedictio. Nam multi excidunt à salute prius à Deo benedicti, non tamen perire possunt electi. Sicut ergo nos per Christum benedixit, ita & per eundẽ elegit, hoc est, per fidem in Iesum Christũ, qua & benedictionem consequimur, & electione efficimur digni. Quicunque igitur in Christum fidem non habent, maledicto subiacentes reprobantur. Et ne quis putet vel præuisa à Deo merita nostra huius electionis caussam esse, dicit quòd elegit nos ante mundi constitutionem, videlicet priusquam essemus. Ad hoc, inquit, elegit nos Deus, ne torpeamus, existimantes nil esse vltrà virtuti studendum, vt vitam assequamur æternam, quum iam pro Dei arbitrio qui salui fient sint electi: sed vt sancti simus, & sine labe, & in ea sanctitate viuamus, quam baptismo ablutis largitus est dominus, idque in conspectu eius, non autem in præsentia hominum more Pharisaico.

Spõtaneus nos elegit Deus ex sola sua bonitate.

1. Ioan. 4.

Quia verò nos spontaneus elegit ex sola sua bonitate, adiecit, *in charitate*, scilicet nos elegit. Prior quippe dilexit nos, commendans charitatem suam in nobis, id iure reposcens, vt tantæ charitati suæ vicem rependentes, & ipsum mentibus synceris amemus, & proximum diligamus propter ipsum,

ipſum,omnia noſtra in charitate Dei & proximi facientes, vt per huiuſcemodi charitatem ſanctificati, diuina electione ſimus non indigni.

1.Cor.16.

3 Benedicere debemus Deum, *Qui prædeſtinauit nos in adoptionẽ filiorũ Dei per* IESVM CHRISTVM *in ipſum.* Superius dictũ eſt electionem maius aliquid eſſe quàm ſit benedictio: verùm hîc dicit Apoſtolus quòd adoptio electione ipſam præcellit. Hoc enim diuinæ benignitatis ſummum eſt indiciũ, quòd nos filiorum & nomine & gratia dignatus eſt. Videte,ait Ioannes,qualem charitatem dedit nobis Deus, vt filij Dei nominemur & ſimus. Et hæc quidem adoptio per Ieſum Chriſtum efficitur. Pater enim prædeſtinauit,filius autem nos ad patrem duxit. Hoc itaque bonum tam grande non interuentu ſerui cuiuſpiam, ſed per Dei filiũ nobis obuenit. Vt enim homo per adoptionis gratiam Dei filius efficeretur, filius Dei prius factus eſt filius hominis, vt particeps factus noſtræ humanitatis, nos ſuæ diuinitatis tribueret eſſe participes. Verbum enim caro factum,poteſtatem dedit omnibus qui per fidem ſe receperunt,filios Dei fieri, Ioan.1. Non per carnalem aliquam generationem, ſed per regenerationẽ ſpiritualem ex aqua & Spiritu ſancto, de qua ait Ioan. 3. Niſi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto,non poteſt introire in regnũ Dei.

3. Adoptio.

Benignitas diuina ſummũ eſt indicium quod nos filiorum & nomine & gratia dignatus eſt.

Et quoniam vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt dominus,ideo cõſequenter ſubdit: *Secundum propoſitum voluntatis ſuæ in laudem gloriæ gratiæ ſuæ.* quaſi dicat: propterea prædeſtinauit futurum vt nos in filios adoptaret, vt ſuæ in nos benignitati & beneuolentię ſatisfaceret,& vt gratiæ & munificentię ipſius gloria palàm manifeſtaretur, & vt nos per hæc ipſius gloriã & bonitatem agnoſcentes,ipſum ampliori charitate complectamur. *Prædeſtinauit nos*,inquit, *ſecũdum propoſitum voluntatis ſuæ*. Nã id vel maximè vult Deus, vt nemo pereat, ſed magis vt conuertatur & viuat,qui vult omnes homines ſaluos fieri,& ad agnitionẽ veritatis venire. 1.Timoth.2. Ipſe tamen nolentes nõ cogit, ſed volẽtes trahit: de quo tractu Dei filius ait Ioan.6. Nemo poteſt venire ad me,niſi pater qui miſit me,traxerit eum. Qui autẽ trahit volẽtem, trahit etiam humi iacentem, modò præbeat manum au-

Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt dominus.

Deus maximè vult vt nemo pereat,ſed vt magis conuertatur & viuat.

Deus nolẽtes nõ cogit, ſed volentes trahit.

xiliatori. Dum enim id cupimus & precamur, vt operi manuum suarum(id est nobis ipsis)porrigat dexteram, tunc inopes manus nostras ad ipsum auxilij petendi gratia extẽdimus. Quod si non fecerimus, etsi ipse nostram velit salutem, quia tamen nos non volumus, ad salutem nobis nihil proficiunt ea quæ alioqui efficacia sunt: non quòd infirma sit eius voluntas, sed quia saluare non vult inuitum. Hoc patet in Paulo Act. 9. & Elyma. Act. 13.

4 Gratificatio. 4 Deum laudare & benedicere debemus, quòd in gratia sua (non in nostris meritis) *Gratificauit nos in dilecto filio suo.* hoc est, acceptos nos coram se fecit & gratiosos, per dilectum filium suum. Quemadmodum siquis senem quempiam squallentem, scabie multa affectum, tabidum & informem, quem curandum accepit, confestim decorum & incolumem cunctísque gratum reddat: sic Deus omni nos deformitate squallẽtes, per filium suum iucundos reddidit & hilares, formáq; præstantes, vt hũc talem decorem nostrum ipse concupiscat, dicente propheta: Et concupiscet rex decorem tuum, illum vtique qui intus est, quia omnis gloria filiæ regis ab intus.

5 Redemptio. 5 Gratias agentes Deum benedicere debemus, *quia in filio Dei habemus redemptionem per sanguinẽ eius, remissionem peccatorum secundum diuitias gratia eius qua superabundauit in nobis.* In dilecto, inquit, Dei patris filio habe-*Ioan. 3.* mus redemptionẽ illã quam misit dominus populo suo. *Isa. 53.* Sic enim Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, & poneret in eo iniquitates omniũ nostrum, & propter scelus populi percuteret eum, & esset disciplina pacis nostrę super eum, qui peccatum nõ fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. O donũ omni maius ęstimatione, quod nemo potest mereri, & quod solus potest dare Deus. *In quo*, inquit, *habemus redemptionem per sanguinem eius, &c.* Quos antè proscripserat, nunc per sanguinem suum redemit, venditos scilicet per peccatum: quibus per Isaiam prophetã dicitur: Gratis venũdati estis, & sine argento redimemini. Verùm ne putaremus tantæ gratiæ donum quasi nostris meritis redditum, & non potius esse diuinæ munificentiæ gratuitum donum, omne meritũ in immensum excedens, adiecit: *Secundũ diuitias gratia eius, qua superabundauit in nobis.* Quũ igitur tãto nos ille

Per sanguinẽ Christi redemptionem accepimus.

Isa. 52.

nos ille emerit pretio, non debemus nos rursum peccati ſeruitio mancipare. Empti, inquit, eſtis pretio magno, glorificate & portate Deum in corpore veſtro, ſicut & ille peccata noſtra pertulit in corpore ſuo ſuper lignū. 1. Cor. 6. 1. Pet. 2.

EPILOGVS.

1 *Ad gratiarum actionem pro Dei benedictione, electione, adoptione, glorificatione, & redemptione, ſuo exēplo nos prouocat Apoſtolus, ne propter ingratitudinem accipiendis in futurū Dei beneficiis indigni reddamur, quæ alioqui exſiccat fontem pietatis, fluenta gratiæ, & rorem miſericordiæ Dei. Ad locum, inquit Sapiens, vnde exeant flumina, reuertuntur, vt iterum fluant, Eccleſi. 5.*

2 *Chriſto mediatore ſaluandis omnia diuina munificētia beneficia obueniūt. Ipſe ſiquidē factus eſt nobis ſapiētia, & iuſtitia & ſanctificatio & redēptio: vt quemadmodū ſcriptū eſt. Qui gloriatur, in domino glorietur. 1. ad Cor. 1. & Ierem. 9.*

3 *Theſaurum gratiarū & miſericordiæ ſuæ ſuper nos Deus aperuit, vt noſtram exinde inopiam non modo leuaret, ſed etiam ditaret. Gratia enim eius ſuperabundauit in nobis.*

IN FESTO EIVSDEM APOSTOLI

Euangelium.

In illo temp. Facta eſt contentio inter diſcipulos, quis eorum videretur eſſe maior, &c. Finis Euangelij: Et ſedeatis ſuper thronos, iudicantes duodecim tribus Iſrael. Lucæ. 22. Mat. 20. Marc. 10. Luc. 23.

IN hoc Euangelio tria videmus, ſcilicet, primò contentionem Apoſtolorum intempeſtiuam, quiſnam inter ipſos primas in regno Chriſti tenere debeat. Quoniam enim dominus in cœna meminerat de regno Dei, incidit rurſus inter diſcipulos adhuc infirmos, & carnem ex parte ſapientes contentio, quis à morte domini primatum haberet in regno Dei. Matthæus ait: Audientes decem indignati ſunt &c. Vix dum Chriſtus duorū fratrum morbo medicatus fuerat, & ecce aliud malum oritur. Decem enim illi eodem morbo ſe laborare prodiderūt, nempe ambitione. Hæc enim illos ad petendum primatū, hos autem ad indignationem cōcitauit. Indignabātur enim contra duos, quòd parum agnoſcentes mediocritatem

Mat. 20.

Ambitio duos fratres ad petēdum primatū, et re

liquos decē Apostolos ad indignationem cōcitauit.

suam, primum locum ausi fuissent postulare, qui potius aliis debebatur. Hi enim sunt affectus eorum qui in aulis principum viuunt. sibi quisque placet, sibi quisque pollicetur honores, & vnus alteri inuidet. Habes autem hîc ex quo fonte bella & dissidia oriantur, nempe, ex ambitione, Inter superbos enim semper sunt iurgia, Prouerb. 13. Hæc fuit caussa quòd Romani totum orbem macularūt sanguine humano, nec alia caussa nunc bella excitat, quàm ambitio principum, quibus leuius videtur plurimum Christiani sanguinis fundere, quàm leuem aliquam iacturam externorum facere.

Ambitio fons bellorū et dissidiorum.

Ambitio caussa fuit quòd Romani totū orbem macularunt sanguine humano.

Sed interim nemo miretur sic affectos fuisse discipulos. Nondum enim Spiritum sanctum acceperant. Longè aliter postea affecti sunt. Non parum autem nobis profuit eorum imperfectio. Hinc enim plerunque Christus sumpsit occasionem docendi ea, quæ pietatis sunt: sicut incredulitas Thomæ, nostræ fidei facta est confirmatio. Quod autem Christo hîc contigit, hoc sibi quisque prælatus polliceatur, sciat se inter infirmos esse, neç vnquam otij tempus esse.

Imperfectio discipulorū non parū nobis profuit.

Ioan. 20.

Habet hæc historia duplices auditores. Quidam suam imbecillitatem inde agnoscunt, & vitam emendant, atq; gratiam oblatā cum fide in humilitate suscipiunt. Quidam verò caussas & occasiones peccandi inde sumunt: vt malitiam suam, sanctorum casibus & lapsibus excusent. Admonitum se igitur quilibet sciat, ne Euangelio in deteriorē abutatur partem: neque sub prætextu eius, cordis sui exerceat malitiam, sed discamus potius ex hac & aliis historiis nostram humanā imbecillitatem (sensus enim & humani cordis cogitatio ad malum prona sunt, Gen. 8.) & Christi erga lapsos ineffabilem bonitatem.

Historia hæc duplices habet auditores.

Euangelio nemo abutatur in deteriorē partem.

Disceptatio oritur inter discipulos de primatu in regno Christi ex ignorantia. putabāt enim illud fore mundanum, Vbi monemur, non statim ex vna concione putare nos omnem capere diuinarum rerum intellectum, sed sæpe esse domini verbum audiendum. Cùm enim hi discipuli errent, qui tot Christi cōciones audierant: quid de contemptoribus verbi fiet? Monemur quoque fidem non esse cuiuslibet, sed singulare donum Dei. Non tantùm igitur audiendum est verbum: sed orādus est etiam Deus,

Disceptatio discipulorū de primatu orta est ex ignorantia.

Luc. 24.

Deus, vt suo Spiritu sancto agente in nobis sit efficax.

Peccant autem discipuli dupliciter, scilicet ambitione & contentione. Non considerant quod Christus dixerat, Seruus non est maior domino. Et illud, Filius hominis tradetur. Item, Mitto vos sicut oues in medio luporum, Matth. 10. Videmus igitur liberum arbitrium in rebus diuinis sine Dei gratia nihil omnino valere. Dicitur enim. Rom. 8. Qui spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei. Ibidem præmittitur, Sapientia carnis inimica est Deo.

Peccarunt discipuli dupliciter, ambitione & contentione.

Liberũ arbitriũ in rebus diuinis nihil omnino valet sine dei gratia.

Hæc igitur de discipulorum imbecillitate scripta sunt in nostrũ vsum: Primò vt nobis ab inani caueamus præsumptione. Secundò, ne ægrè feramus nos corripi verbo diuino, cùm hodierno adhuc die Euangelium Apostolorum arguat imbecillitates. Tertiò, omnes contentiones huius mundi esse de rebus nullius momenti. Quartò, inprimis verbi ministros omnem debere operam dare, ne inter eos de primatu orlantur contentiones.

Quadruplex vsus ex discipulorũ imbecillitate nobis capiendus.

Secundò videmus in hoc Euangelio patientiam Christi erga discipulos, qui debuerant considerare tempus ab omni contentione alienissimum. tum enim dies instabat dominicæ passionis: & conciones præceptoris sui, de regno spirituali inchoando erant, non de mundana exercenda potentia. Non tamen eos dominus reiicit, sed (vt Matthæus dicit) vocauit eos ad se, tanquam ad salutis medicum, à quo mitigarentur: tanquam ad pacis vinculum, quo vnirentur tanquã ad virtutis magistrum, à quo instruerentur: vt ab errore reuocaret, vt ad pacem reformaret, vt regulam debitæ prælationis proponeret, vt nõ esset denarius sine binario charitatis. Ideóque familiariter increpat, & amicissimè erudit, & dicit: *Scitis quia principes gentiũ dominantur, &c.* Nolite, inquit, quippiã imaginari in regno cælorum, quale videtis in regnis mundanis. Longè aliud regni genus est, quod beneficiis constat, non vi. spiritualibus præsidiis obtinetur ac defenditur, non violentia: persuasione dilatatur, non necessitate. Fuerunt qui ex his verbis occasionem arripuerẽt erroris, dicẽtes Christianos tanquã liberos per Christum, nulli hominum subiici debere, quemadmodũ & quidam Iudæorum tributum non pendendum Cæsari censuere, Matth. 22. Sed hunc dominus errorem corrigit, dicens,

Patientia Christi erga suos discipulos.

Occasio erroris quorundã ex his verbis erronea & falsa.

cap. eodem. Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Nulla enim communitas sine rectore stare potest, Prouerb. 11. Vbi non est gubernator, populus corruet. Vnde Iudic. 17. In illis diebus non erat rex in Israël, sed vnusquisque quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

Communitas nulla sine rectore stare potest.

Facit itaque discrimen inter suum regnum, & regna mundana. Nam in regno Christi, eos qui præsunt, aliis inseruire oportet. In regnis verò mundanis primates potenter regnant, & ab omnibus eis est inseruiendum: quemadmodum Genes. 10. de Nemroth legitur quòd cœpit esse potens in terra, & erat robustus venator coram domino. Sopho. 3. Principes eius in medio eius quasi leones rugientes. Siquidem principes huius mundi dominatum exercent in eos, in quos habent magistratum. non enim persuadent, vt ament honesta, sed metu suppliciorum deterrent à maleficiis, Rom. 13. & honorem exigunt à suis, etiamsi non promereantur: imò, quò propius accedunt ad tyrannidem, hoc plus honoris exigunt à suis, & interim magnificis titulis honorantur. Vocantur principes, patres patriæ, seruatores, consules, quòd potestate sua premant inferiores. Tale est regnum gentium. Prouerb. 28. Leo rugiens, & vrsus esuriens, princeps impius super populum pauperem veruntamẽ non semper impunè. Eccl. 8. Interdum dominatur homo homini in malum suum. Isaiæ. 10. Væ qui condunt leges iniquas, &c. Talem quoque comminationem olim dominus dedit Ioachim filio Iosiæ regis Iuda, Ierem. 22. Chryso. Principes mundi ideò fiunt, vt dominentur minoribus suis: principes Ecclesiæ, vt seruiant minoribus suis: vt proprias vtilitates negligant, & illorum procurent, nec mori timeãt pro salute ipsorum. Non ergo extollat præsidentem dignitas, ne ab humilitatis beatitudine corruat: illud autem nouerit, quòd humilitas vera ministerium plurium est. Sicut enim qui pluribus ministrat vulneratis, abstergẽs cuiuslibet vulneris saniem, non sumit ex ministerio illo caussam elationis: sic multò minus cui commissæ sunt curæ fraternorum languorum, vt omnium minister, redditurus pro omnibus rationem, humilis esse debet atque solicitus. Eccl. 32. Rectorem

Discrimen facit Christus inter suũ regnũ & regna mũdana.

Principes mundani quò propius accedũt ad tyrãnidem, hoc plus honoris exigũt à suis, & magnificis titulis gaudẽt honorari.

Principes mũdi ideò fiũt, vt dominentur minorib⁹, principes Ecclesiæ, vt seruiãt minoribus suis.

Simile pulchrum.

ctorem te posuerunt? noli extolli. esto in illis quasi vnus ex ipsis, &c. Quò ergo quisque maior est, hoc minus sibi vendicare debet violētiæ potestatis, & gloriæ. Nec enim huc spectabit, vt suis dotib⁹ quas accepit à Deo, premat inferiores, sed prosit ac subleuet: nec sibi vindicabit honorem, sed Deo totū transcribet: nō quòd non sit in hoc regno futurus ordo, sed quòd is qui delectus est ad primatum, vt aliis dux sit ad pietatē, adeò seruiat omnium cōmodis, vt videatur minister potius esse, quā princeps. Fauorem non ambiet, sed promerebitur animus ad benefaciendum omnibus promptissimus: autoritatem tuebitur vitæ integritas, non supercilium aut fastus. Nunc ad verba exhortationis, suimet exemplum adiungit humilitatis, dicens: *Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.* Nā in cœna pedes lauit, corpus & sanguinem in cibum & potum ministrauit, necnon optima fercula gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro administrat. Psal. Gratiam & gloriam dabit dominus.

Quò quisque maior est, hoc minus sibi vēdicare debet violentiæ potestatis, & gloria.

Exemplū humilitatis sese præbuit Christus suis discipulis.

Sed hoc loco quæritur, num Christus reiiciat magistratus politici ordinem? Respondetur: Non, sed magis illū confirmat, non tamen à suis Apostolis & concionatoribus illū vult administrari. Nam Rom. 13. non est potestas nisi à Deo. Et Prouerb. 8. Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Per me principes imperant. & potentes decernunt iustitiam. Quæritur item, num Christianus possit bona conscientia administrare magistratum? Respondetur, Ita, & multò rectius quàm alij homines ἄθεοι. Propterea dicitur hoc loco principes vocari beneficos, quo vocabulo illos sui admonet officij. Et Ro. 13. dicitur omnē potestatem esse à Deo. Item 1. Petr. 2. Subiecti estote omni humanæ creaturæ, &c.

Magistratus politici ordinē non reiicit Christus, sed confirmat.

Conscientia bona Christianus potest administrare magistratum.

At his postremis temporibus, huius mundi princeps (Deo propter peccata cōniuente) omnia confundit. Videmus enim Ecclesiastici status homines neglecto suo officio mundana exercere negotia, bella gerere, prouincias vicinas deuastare, arces & oppidula occupare, cōtra dictum Pauli, Nemo militans Deo, implicet se negotiis secularibus. 2. Tim. 2. Contrà magistratui politico præfecti, neglectâ iustitia & iudicio, reformationes Ecclesiarum pro temporis cōditione, contra sacram scripturam

Ecclesiastici prælati, & magistratus politici sua iura sibi mutuò præripiunt.

& Apostolicam doctrinam instituunt: contradicentes damnant, eiiciunt, occidunt, &c. venationibus, crapulæ, & voluptatibus inuigilāt: ac ita in hoc mundo omnium ordinum est mera confusio.

Omniū ordinum in hoc mundo mera est cōfusio.

Tertiò, videmus hîc promissionem, qua Christus suos aduersus futuras & iam illis imminētes calamitates con solatur, cùm dicit: *Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis* perseueranter: quia nemo mittens manum ad aratrū, & aspiciens retrò aptus est regno Dei, Luc. 9. *Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnū: vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israël.*

Promissio Christi consolatoria aduersus futuras calamitates.

Quasi dicat, Bono tantūmodo estote animo discipuli charissimi. Hactenus enim mecū multa estis perpessi aduersa: quare & regnum vobis adornabo, non temporale, sed æternū. faciā vos principes non huius mūdi, sed cæli: sed eo modo illud suscipietis regnū, quo me id suscipere videtis, per multas scilicet, tribulationes & afflictiones. Sed cōuertetur mœror vester in gaudiū, & gaudiū vestrū nemo tollet à vobis. Hoc ita futurū testatur Christus in oratione sua, Ioā. 17. Pater, quos dedisti mihi, volo vt vbi sum ego, & illi sint mecū, vt videāt claritatem meā, &c. Et Iacob. 1. Beatus vir qui suffert tentationē: quoniā cùm probatus fuerit, accipiet coronā vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Item Paulus 2. Cor. 1. Sicut socij passionum estis, ita & cōsolationis eritis. Quis huius regni gloriā exprimere, quæ mēs excogitare possit? Verè id quod in præsenti est momētaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternū gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ vidētur, sed quæ nō videntur. Quæ enim vidētur, tēporalia sunt: quę autē non videntur, æterna. 2. Corin. 4.

Modo eodē prædicit Apostolos suscepturos regnū, quo & ipse illud esset suscepturus, per multas, scilicet, tribulationes, et afflictiones.

Patienter igitur feramus afflictiones propter Christi nominis confessionem: & perseueremus in vera fide vsque ad vltimum nostræ vitæ terminum. Qui enim perseuerauerit vsque ad finem, saluus erit, Matth. 10. Non enim initio, sed perseuerantia Christi regnū exquiritur. Nam Iudæ bonum initium, sed malus exitus fuit: contrà, Paulus malè cœpit, bene finiuit. Sic & quidam discipuli retrò abierunt, dicentes: Durus est hic sermo, &c. &

Regnum Christi nō initio, sed perseuerātia exquiritur.

iam non cum domino ambulabant. Petrus verò ait: Domine, quo ibimus? verba vitæ æternæ habes, Ioan. 6.

EPILOGVS.

1 *Contentionem, caruis vitium, corrigit magister cælestis, & Deus pacis, quod semper ferè nascitur ex ambitione. Maximè hac pestis permultos in Ecclesia concitat tumultus, imò multos turbat pacem habentes, & pacem amantes.*

2 *Dominatio tyrannica longè absit quum à magistratu prophano Christianorum, tum Ecclesiastico. Decet enim vt rectorem subditis disciplina patrem, & pietas matrem, & humilitas seruum exhibeat, ne aut districtio rigida, aut pietas sit remissa, sed vtrobique seruetur discretio.*

3 *Vera via ad veram gloriam ostenditur: quæ est humilitas, gloriæ mundanæ fuga, & tribulationum tolerantia. Nam si commortui sumus, & cõuiuemus. si sustinebimus, & conregnabimus. 2. Tim. 2. Atqui nos speramus aliã & compendiariam viam esse, si quis se omnibus præferat, nemini inseruiat. Tales fuere aliquando filij Zebedæi, Matth. 20.*

IN FERIIS DECOLLATIOnis sancti Ioannis Baptistæ, Epistola.

Expectatio iustorum lætitia, spes autem impiorum peribit, &c. Finis Epist. exaltabitur ciuitas. *Prou. 10.*

QVum natura nostra deprauatior sit, quàm vt scire posſimus, quid fugiendum, quid item amplectendum, vtrunque ex hac pulchra antithesi deprehendere licet, in qua Sapiens contraponit pios & impios, vtrorunq; vitam, & vtrorunque exitũ: vnde tria potiſsimũm occurrunt considerãda. *Antithesis pulchra ad discernendum inter pios & impios.*

Principiò (vt omnia dilucidiora fiant) scitu necessarium est, quinam re ipsa sint pij, simplices, & recti: qui q; contra, sint impij, duplices & praui. Illi igitur sunt verè pij, simplices & recti, siue iusti, qui de propria iustitia, propriis meritis, propriis operibus desperantes, ex toto corde credũt, censent, & agnoscunt dominũ solum suum esse Seruatorem, suam iustitiam, suorum operum auctorem, suum auxilium, suam spem, consolationem, fortitudinem, &c. Quam definitionem dominus ipse cõfirmat, Ierem. 9. Non glorietur (inquiens) sapiens in sapientia *Pij qui verè sint, simplices et recti.*

sua, nec fortis in fortitudine sua, nec diues in diuitiis suis: sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire & nosse me, quòd ego sim dominus faciens misericordiam, & iudicium & iustitiam in terra: hæc enim placent mihi. Et Paulus 1. Corinth. 1. Ex Deo (inquiēs) vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia & sanctificatio & redemptio, vt quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in domino glorietur.

Impij, duplices, & iniusti qui sint.

At illi cōtrà impij, duplices, praui, & iniusti verè sunt, qui (teste Ieremia cap. 2.) relicto fonte aquæ viuæ, fodiunt sibi lacunos contritos, non continentes aquam, hoc est, qui aspernati Dei iustitiam, sapientiam, sanctificationem, auxilium, suæmet ipsorum iustitiæ, sapientiæ sanctitati nituntur. De his ait dominus in Euangelio: Vos estis qui iustificatis vosmetipsos, sed scrutator cordium Deus est, Luc. 16.

Piorum & impiorū vita.

Iam considerandum, quæ vtrorumque vitā sit. Nā hinc certissimò deprehendemus nos vel pios vel impios: Primò piorum vita duabus notis deprehenditur: verbis scilicet & operibus, de verbis sic Sapiēs inquit: *Os iusti parturit sapientiā: labia iusti considerant placita.* de operibus verò: *Simplicitas iustorū diriget eos, iustitia rectorum liberabit eos.* En, pij, iusti, & simplices, nihil aliud loquuntur, quàm vtilia & salutaria, quàm ea, quibus proximus docetur ac ædificatur ad pietatē, quemadmodū Petrus 1. ca. 4. monet, & Paulus Ephes. 4. nihil aliud operibus suis exercent & testantur, quàm iustitiam, simplicitatem, & æquitatem: faciunt cuique, quemadmodum sibi & aliis velint fieri: Vbi iam has deprehenderimus notas, ibi re vera adest pius, iustus, simplex. Non enim potest arbor mala bonos fructus facere, nec arbor bona malos fructus.

Vita piorū duabus notis deprehēditur, verbis scilicet, & operibus.

Verba & opera piorū vtilia, salutaria & iusta.

Matth. 7.

Impij quoque ex verbis & factis cognoscuntur.

2 Secundo loco, quemadmodum pij, sic & impij tum verbis, tum factis certò cognoscuntur, nam sic Sapiens inquit; *Os impiorum peruersum: Simulator ore decipit amicum suum*, & hoc de verbis de factis verò infert: *Supplantatio peruersorum vastabit illos, in insidiis capientur iniqui.* Vide, impij nihil loquuntur aliud quàm praua, inutilia, noxia, dolosa: quàm ea quibus proximum decipiāt, peruertant, & ad impietatem alliciant: nihil item aliud faciunt, agúntque, quàm meram iniustitiam, fraudem, iniquita

Verba & opera impiorum inutilia, noxia, dolo-

quitatem Vbi hæ itaque notę videntur, ibi impij adsunt certissimè. Non enim potest bona arbor malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus, Matth. 7. *Iustitia & iniquitas.*

3 Tertio, vtrorunque ponit præmium, quum dicit: *Expectatio iustorum lætitia. spes autem impiorũ peribit. Fortitudo simplicis via domini, & pavor his qui operantur malũ. Iustus in æternum non commouebitur, impij autem non habitabunt super terram.* Ecce, pij hîc sentient tranquillitatem, & lætitiã conscientiæ, confortunabunturque in via domini. & post hanc vitam saluabuntur æternùm: impij contrà. hîc sentient vsque pauorem & desperationem, & tandem æternùm eradicabũtur. Varij huius vtrorunque exitus etiam testis locuples est Isaias, cap. 65. Iam eligat quisque nostrum alterutram viam, vel impiorum vel piorum, aqua nanque & ignis apposita sunt nobis. Sed si sapimus, eligamus piorum potius consortium, vt cum sanctis & electis & nos sancti & electi simus. *Præmia piorum & impiorum.*

EPILOGVS.

1 *Vtili & necessaria antithesi Sapiẽs cõtraponit pios & impios, vt iuxta Philosophũ opposita iuxta se posita elucescãt inde que scire possimus quid fugiendũ, quid itẽ amplectẽdum.*

2 *Duabus præsertim notis distinguit pios ab impiis, & vicissim impios à piis verbis scilicet & operibus: diuersa enim loquuntur, diuersa itẽ operantur Hi arctam viam inambulant ad vitam: isti latam currunt ad perditionẽ, Matth. 7.*

3 *Fidelium gaudia, & impiorum supplicia, vtrorunque dispar exitus & præmium, quemadmodũ disparem amplexi sunt vitam. Qui bona fecerunt, ibunt in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt in resurrectionem iudicij, Ioan. 5.*

IN FERIIS IISDEM EVANGELIVM. *Marc. 6.*

In illo temp. Misit Herodes, ac tenuit Ioannem, & c. Finis Euangelij: attulerunt corpus eius, & posuerunt illud in monumento. *Matth. 14*

IN præsenti Euangelio, quod annuam recordationem decollationis D. Ioannis Baptistæ nobis ob oculos ponit, quatuor proponuntur, quæ non solùm ad historiæ faciũt veritatẽ, verũ etiã ad peculiaria aliquot dogmata.

Primò

Herodes Antipa Ioannem conijcit in vincula.

1 Primò quidē expreſsè dicit Marcus perſonam, à quo Ioannes coniectus ſit in lacū: Herodem, videlicet, regem manus in Ioannem iniecisse, vinxiſſéq; in carcere illum, & tandem etiā decollari eum iuſsiſſe. Hic eſt ille ipſus Herodes qui Ieſum videre deſiderauit multo tempore, Luc.23. qui & Pilato aſſenſum dedit in mortē eius, & dictus eſt Antipa, filius Herodis Aſcalonitæ, qui pueros innocentes trucidauit, ſub quo Chriſtus & Ioannes nati fuerūt. Herodes verſipellis, aut (vt B. Hieronymus vult) pellicens interpretatur. Nam finxit ſe pium, cùm crudeliſsimus eſſet. Hinc Chriſtus dixit de eo (Luc.13.) Dicite vulpi illi, quia dæmonia eiicio, & ſanitates perficio hodie & cras, & tertio die cōſummor. Hic tenuit captiuum, qui ad hoc laborabat, vt eum & alios adduceret illi, qui ſoluit à funibus peccatorum, Pſal.145. Tenuit Ioannem, innocentem, quo nemo ſanctior, teſte Chriſto, Matth.11. In cuius natiuitate multi gauiſi ſunt, qui pluſquàm propheta extitit, imò angelus ac præcurſor Meſsię, qui præparauit viam domini, qui teſtimonium perhibuit de lumine, & agnum digito oſtendit, qui tollit peccata mundi, qui tantæ abſtinentię fuit, quòd locuſtis ac melle ſilueſtri paſtus ſit, atque pelle camelina tectus. Hunc, inquam, Ioannem, tot Dei gratiis fulgentem tenuit Herodes, ac vinxit in carcere, vt ſe probaret malitiæ paternæ imitatorem. Nam vulgò dici conſueuit: Rarò filios ſuis parentibus emendatiores euadere.

Herodes interpretatur verſipellis, aut pellicens.

Herodes paternæ malitiæ imitator.

Poteſtatem & gladiū tradidit Deus magiſtratui nō vt pios perſequantur, ſed defendant a tyrannorum furore.

Hoc nēpe exemplū dānat in magiſtratu tyrānidem & abuſum poteſtatis, monétq; magiſtratū, ne accepta poteſtate abutātur, ne pios ac innoxios opprimāt. In hūc finē Deus poteſtatē & gladiū illis tradidit. non vt pios perſēquātur, ſed vt malis ſint terrori, horúmq; malitiam compeſcant, pióſque ab horū tyrānide defendant, Rom.13. & 1.Pet.2. Nō ergo manus iniicere debent in pios & innoxios, vti Herodes fecit: ſed in impios & flagitioſos, vt pij ſecuri viuere poſsint. Si verò omninò tyrānidē pro animi libidine exercere volēs, eundē certè ſortiētur finem, quē omnes tyrāni ſortiti ſūt, & pręſertim Herodes ille.

Cauſſa vinculorū Ioānis adulte-

2 Secundò ponitur cauſſa captiuati & decollati Ioannis. Propter Herodē (inquit Euāgeliſta) capt⁹ eſt & occiſus, quòd ſcilicet increpaſſet Herodem propter inceſtas illas

nuptias

rij detesta- tio.

nuptias cùm Herodiade scortatrice, fratris sui etiámnum viuētis vxore, initas, quod omnino prohibitū erat in lege. Nā Exod. 20. dicitur, Non cōcupisces vxorē proximi tui, multò minus fratris tui. Nā Leu. 20. habetur, Qui duxerit vxorem fratris sui, rem illicitā facit: quanuis post mortē fratris, licitū erat alteri fratri, semen fratri suo suscitare, Deut. 25. Propriā enim vxorē Aretæ nēpe, regis Arabiæ filiā, propudiarat: & fratris sui Philippi Tetrarchæ Ituræ & Trachonitidis regionis, Luc. 3. cōtrà coniugē, Herodiadē inquā, Aristobuli filiā & Agrippæ maioris sororem, vi rapuerat: sed sic, vt illa (scortū nēpe pessimū) vltrò & ex pactis incestū illud matrimoniū susceperit. Quia ergo Herodes nolebat venire cū aliis ad baptismum pœnitētię, ideò Ioannes venit ad ciuitatē, & arguebat Herodē dulciter non pharisaïco fastu, & dicebat: *Nō licet tibi habere vxorē fratris tui*, dicebat Ioānes Herodi quod erat legis, quod erat iustitiæ, quod erat salutis, certè non quod erat odij, sed amoris. Et ecce qualē cōsequutus est ab impio pro pietate mercedē. Malos enim qui corripit, offendit, incurrit odiū, qui arguit criminosos. Talē nanque mercedē solent ferre, qui liberius audēt impios arguere. Sic Christus odium tulit pro dilectione, Psalmographo teste. Quòd igitur obtrūcatus est Ioannes, id tam impij quàm pij cōmune cum ipso habēt: at caussam, cur sit capite plexus, soli pij cū ipso habent communem, non impij. Quia nō mortis suppliciū, sed mortis caussa discernit pios & impios. Nequaquam ergo propter flagitia, aut malefacta occisus est: nam erat sanctus, iustus, innocens: atque ipse etiā Herodes sciebat ipsum virū esse iustū ac sanctū. Sed occisus est propter iustitiæ, & veritatis professionem, quòd scilicet Herodem de incestu & adulterio arguisset. veritas nempe, peperit odiū, & parricidium hoc. Hanc solam ob caussam in Machærunta & vinctus & decollatus est, teste etiā Iosepho. Sed quidnā extrusit odium huiusmodi? Sola certè turpis & impura libido.

Herodes propriā & legitimam vxorem repudiarat.

Non mortis supplicium, sed caussa mortis discernit pios & impios.

Adducit autē Iosephus aliā caussam huiusmodi captiuationis & occisionis, Antiq. lib. 18. ca. 10. nēpe, quòd veritus sit Herodes, ne fortè doctrinæ Ioannis persuasione, populi à suo regno discederēt, quum præsertim videret plebē in omnibus obedire illius præceptis: malueritque

Caussam aliā occisionis Ioannis adducit Iosephus.

igitur

igitur prǫuenire illũ nece ante inuocationem, quàm pòst turbatis iã rebus ferã agere pœnitẽtiã: ideóq; vinctũ illũ in castellũ Macheruntã abduxisse, ibiq; esse obtruncatũ.

Caussa præcipua mortis Ioannis fœda libido fuit.

Verùm vtut hãc caussam publicè Herodes fortè prætexuerit, intima tamen & potissima caussa (vt diximus) fœda illa libido fuit. Hæc & Herodi & Herodiadi altè insederat, nec animus erat relinquere: ob id Ioannis admonitio vtriq; cõsciuit bilem. Hinc cùm rescisset Herodias, Ioannem sic Herodẽ increpasse, insidias tẽdebat illi, conabatúrq; eũ per sese occidere. Verùm quum hoc commodè efficere nõ posset propter turbã, quæ pro non vulgari propheta eũ habebat, permouit ipsum Herodẽ, vt is illũ caperet & occideret. Videmus igitur hîc, qui sint fructus spurci amoris: quãtúmq; malũ sit, audire mulierem libidinosam. Inter cætera maximè duo sunt quæ plus appetũt mulieres, honorari scilicet & diligi, sicut clarè videre licet in Apemen filia Bezacis, 3. Esd. 4. Herodias ergo sciẽs se ab Herode ardẽter amari, eiúsq; illicitã copulam (vt sibi videbatur) maioris esse honoris, nimirum eo ꝙ Herodes rex esset potẽtior & famosior Philippo viro suo, ne vtroque priuaretur, sed licentius libidini & põpis indulgeret, vitǫ sanctissimi viri tetẽdit insidias: adeò fornicatio, vinũ, & ebrietas auferunt cor, Osee 4. Vnde non immeritò mala mulier dicitur ab Origene, initiũ peccati, expulsio paradisi, & arma diaboli. Nã diabolus nõ potuit variis suis tentationibus superare virũ sanctum Iob, vexauit tamẽ eum, plurimúmq; molestiæ intulit per malam mulierẽ, propriam nempe vxorẽ, dicẽtem ei. Adhuc permanes in simplicitate tua? Benedic Deo & morere. Item Prouer. 7. de mala muliere sic dicit, Multos vulneratos deiecit, & fortissimi interfecti sunt ab ea. Hinc Chris. Æstimo (inquit) in hoc mundo nullã bestiã comparabilem malæ mulieri. Quid leone sæuius? dracone atrocius? nihil ad mulierẽ malã, de qua Eccl. 25. Cohabitare draconi & leoni melius est, quàm cũ muliere mala. Nec hæc Sapiens ironicè dixit, Ex rebus gestis disce manifestius. Danielẽ in lacu leones reueriti sunt, iustũ verò Naboth Iezabel interfecit, 3. Reg. 21. Cetus Ionã in vẽtre custodiuit: Dalila Sãsonẽ crebrius circũuenit. Dracones & aspides Ioannẽ in deserto manẽtẽ reueriti sunt & tremuerunt:

Duo præsertim appetunt mulieres, honorari scilicet, & diligi.

Praua mulier diabolo peior.

Bestia nulla comparari potest malæ mulieri.

muerũt: Herodias cũ filia, Ioã. caput detrũcari curarunt.

Herodes interim metuebat Ioannẽ sciens eum virũ iustum quo ad homines, & sanctum, quo ad Deum. Propter populi seditionem timebat eum occidere, non autẽ amore Dei & legis prohibẽtis, insontem occidere. Timor nanque Dei corrigit, timor verò hominũ differt peccatum, non aufert voluntatem. Nam duo erãt in Herode: timor Ioannis, & amor mulieris, sed amor ille vicit timorem.

Malitiã vt bonos, vt Nero Senecam non amore Dei & legis diuinæ, sed timore seditionis.

Et audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Vulpinum hoc fuit eius figmentum coram populo. Gaudent enim nonnunquam mali principes habere domi viros insigni probitatis opinione celebres & commendatos: non vt horum consiliis obtemperent, sed vt quod agunt ex animo suo, ex horum consiliis agere videantur apud ignaram plebem. Vnde in aliis quidem rebus leuioribus frequenter illius monitis paruerat: hic, vbi præcipuè conueniebat obtemperare, ob turpissimum mulieris affectum, virum sanctum incarcerauit, quem turbæ etiam Christum credebant. O quot hodie habet sibi similes, qui simulant sese libenter audire verbi præcones, sed quamprimùm arguuntur, occultis insidiis nituntur eos tollere de medio, veritatémque supprimere. Et multi correctiones Euangelicas audiunt, sed à peccatis minimè resipiscunt. Sic Herodes libidinis facibus ardens, perire maluit, quàm ad pœnitentiam reuerti. O periculosum vitium & contagiosum adulterium. Osee 7. Omnes adulterantes quasi clibanus succensus. Sed Deut. 27. dicitur: Maledictus, qui dormit cum vxore proximi sui. Et Apoc. 2. Qui mœchãtur, in maxima tribulatione erunt, quia Apoc. 21. Pars eorum erit in stagno ardenti sulphure & pice. Grauius enim est furto, quod morte plectitur. Prouerb. 6. Non grandis est culpa cùm quis furatus fuerit, furatur enim vt esurientem animam impleat: Qui autẽ adulteratur, propter cordis inopiam perdet animam suã. Nam adulteri peccãt in Deum, violando sacramentum, de quo Christus Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separet. Item peccant in proprias coniuges fidem frangendo, & falsos hæredes substituendo. Peccant etiam in proles, quibus hoc damni inferunt, vt inhabiles ad Ecclesiasticas dignitates, vel officia

Vulpinum figmentum Herodis.

Lectiones Euãgelicas multi audiũt, sed à peccatis nõ resipiscũt.

Periculosũ vitiũ adulterium, & furto grauius.

Adulteri peccãt quadrifariã.

officia publica exercenda reddantur. Peccant tandem in proximum, quem admittunt secum commisceri. Vnde iuxta sacram scripturam, punit Deus adulteros, 1 temporaliter. Non recedet (inquit dominus per prophetam ad Dauid) gladius de domo tua in sempiternum. 2. Reg. 12. 2 æternaliter. iuxta illud 1. Corinth. 6. Fornicatores & adulteri regnum Dei non possidebunt. Itẽ Ephe. 5. Heb. 13. Rom. 1. Hoc ergo exemplũ dehortatur nos à libidine, ne & ipsi in similia flagitia propellamur. Ac cùm primis monebuntur magistratus, vt ij quàm longissimè ab Herodis exemplo absint: hoc est, ne ipsi iis flagitiis obnoxij sint, quæ in aliis punire & solent & debent.

Adulteri duplici pœna à Deo puniuntur.

Magistratus lõgè ab sint ab Herodis exemplo.

Cæterùm vt & sacerdotes, concionatoresque hinc aliquam doctrinam hauriant, monentur hi, vt (Ioannis exemplo) fortiter, libereque peccata & peccantes redarguant, quantuncunque etiam sibi consciscãt periculum. Non nesciuit sanctus Dei propheta, quali ingenio præditus esset Herodes: non ignorauit quantum sibi con sciscceret periculum, si vera fide libertatéque prophetica laruam regi, & regio illi scorto detraheret: nihil tamen vel ipsum mortis discrimen vel indignationem principis summam, vel regalem etiam auctoritatem reueritus, in faciem & apertis verbis scelus opprobrat, peccantémque meliora docet. Debent ergo & concionatores eadem constantia & libertate accusare scelera citra figuram, peccatoresque commonefacere ad pœnitentiam: sed citra dicacitatem & petulantiam, solius diuini zeli gratia. Clama, inquit dominus prophetæ, ne cesses, annuntia populo meo scelera eorum. Et Paulus. 2. Tim. 4. Prædica verbum, insta opportunè, importunè, argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina.

Concionatores monẽtur vt exẽplo Ioannis fortiter libereq; peccata arguant.

Isa. 58.

Obseruandum quoque hîc est gradus consanguinitatis & affinitatis non esse Euangelica prædicatione abolitos: ideóque nemo in his sibi sub Euangelij prætextu nimium debet permittere, sed sequi diuinam & naturalem legem, præterea & honestatem ac decorum Christianum, ne connubium euadat in incestum, vide de hac re Leuit. 18. & 20. Item Deut. 27.

Gradus cõsanguinitatis & affinitatis non infringẽdi.

Adhæc permoneri etiã Herodis exẽplo debemus, ne peccemus in Spiritũ sanctũ, nec confessæ & agnitæ veritati

Peccatum in Spiritũ

tati

tati renitamur: quemadmodum ille sciebat Ioannem vi rum iustum ac sanctum esse, & nihilominus tamen illũ occidit. Nam huiusmodi peccata nõ remittuntur, neque in hoc seculo, neque in futuro, Math. 12. *Sanctum à nobis caue ri debet.*

Tertiò ostẽditur ex hoc Euangelio quãdo decollatus sit Ioannes, qua itẽ ratione ac via ad cædẽ ipsius peruentum sit, nihil prius habebat Herodias, quàm vt Ioannes extingueretur. Et si autem eò permouerat Herodem, vt caperetur ille: non tamen statim assequuta est, vt simul occideretur, quòd nimirum, adeò obseruaretur is ab Herode. Obseruauit igitur opportunitatem, nempe diem natalem Herodis: sciebat enim tum ad ebrietatẽ vsque potare regem, eóque vt ad impuritatẽ omnem, sic & ad cædem esse procliuum, Vnde sequitur in textu.

Cùm dies opportunus accidisset, &c. Iuxta morem ethnicorum celebrauit diem Herodes natalem, in quo nihil voluptatum genialium non adhibebatur, quem diabolus ad impium facinus idoneum adinuenit. Raro enim conuiuiis malorum deest impietas. Nam dum corpus refectione resoluitur, cor ad inane gaudium, imò ad omne flagitiũ relaxatur, vt patet Exod. 32. Sine Cerere & Baccho friget venus (ait quidã): venter autem mero ęstuãs, spumat in libidinem. In conuiuio Vasthi regina repudiata, Hester 1. Amon à fratre occisus, 2. Reg. 13. Hinc Seneca monet, Prius videndum est (inquit) cum quibus comedas, quàm quid comedas. Item Cato, Conuiua raro. Et Prouerb. 23. Noli esse in conuiuiis potatorum, nec in comessationibus eorum qui carnes ad vescendum conferunt: quia vacantes potibus & dantes symbola, consumentur. *Ethnicorũ more Herodes diẽ natalem celebrauit.* *Conuiuiis malorũ raro deest impietas.*

Nullos alios legimus diem natalem obseruasse, nisi Herodem & Pharaonem, vt quorum erat par impietas, esset & vna solemnitas, quam vterque sanguine fœdauit, tanto interim Herodes nequior, quòd sanctum veritatis doctorem trucidarit. Filij vtique huius seculi natalem concelebrant diem, quia post mortem gaudia eis nulla restant, nam mortuo homine impio nulla erit vltra spes, Prouerb. 11. quæ dies magis (si saperent) lugenda esset. nam Iob. 14. Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis, &c. *Herodes et Pharao vt vnam cõcelebrarũt solẽnitatem, ita & paris impietatis fuere.*

V

Cùm ergo magno luxu fastúq; instructa cœna natalicia exhiberetur principibus, tribunis qui millenis præfecti sunt, & primatib⁹ Galilee, ingressa est côuiuiû puella Salome, Herodiadis & Philippi filia, vt indecora lasciuaq; saltatione delectaret conuiuas. Et quò turpius saltauit, eo magis afficiebat regê, simúlq; accumbentes, quo plures essent suæ crudelitatis testes. Malis nanque principibus ac huius seculi nobilibus magis placet saltus lasciuus & cantus musicus, quàm sermo diuinus: chorisatio, quàm deuota supplicatio: magis prophana côuiuia, quâ dominica mensa. Non enim sapiunt carnalibus spiritualia, 1. Corinth. 2. Cythara & lira & timpanum & tibia & vinum in conuiuiis vestris, & opus domini non respicitis, Isa. 5. Sed vbi hæc meretricula hanc saliendi artem didicerat? Certè à matre impudica & lasciua. Tritum enim est prouerbium, Mali corui malum ouum. Curauerat enim mater, vt hæc saltaret, vtque saltatione huiusmodi à rege impetraret quiduis, & sic demum sancti viri caput. Audiatis hæc virgines quæ tripudiis communem fœminarû sexum & saltationibus deturpare nô veremini, audiatis viri, qui magnifica conuiuia ebrietate plena côsectamini. Vbi saltus lasciuus, ibi diabolus certè adest, ibíque incendit ignem concupiscentiæ. quia habet ibidem ignem & stramen, Prouerb. 6. Nunquid geret quis ignem in sinu suo vt non ardeat? Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus cum tetigerit eam. Caro enim mulieris, ignis inficiens est. Et ideo monet Sap. Eccle. 9. Cum saltatrice ne assiduus sis, habet enim venenosum sibilum, afflatû sirenarum, Colloquium illius quasi ignis exardescet. Et Prouerb. 5. Fauus distillans labia meretricis, nouissima illius amara quasi absynthium. Hinc August. ait de. 10. chordis. Melius est, minus malum die dominico arare, quàm chorizare: die dominico lanam texere quàm impudicè saltare. Neque enim deus dedit nobis pedes vt cum camelis saltemus, sed vt cum angelis chorum faciamus. Sed & quàm periculosum malum sic insolens saltus arguit dei vindicta Exo. 32. vbi triginta tria millia occisi sunt.

Malis mala placet.

Mali corui malû ouû.

Vbi saltus lasciuus ibi diabolus adest.

Ait ergo regali magnificentia rex puellæ, *Pete à me quod vis, & dabo tibi. Et iurauit illi: & si dimidiû vsque regni mei*

gni mei petieris dabo tibi. Pollicetur haud inscius quid petitura sit, cũ iuramento, vt intercedente iureiurãdo, non posset non interficere innocentem, quasi inuitus, sed lege adactus, lege contra legem abutens. O vocem stultissimo ac temulento rege dignam, Hieronymus dicit iuramentum debere hos habere comites, veritatem, iudicium & iustitiam, iuxta illud Iere. 4. Iurabis, viuit dominus, in veritate, in iudicio, & iustitia. Primò nemo debet leuiter, sed ex necessaria caussa & discretè iurare, & quantum ad hoc requiritur iudicium. s. discretionis ex parte iurantis, & hic nulla fuit necessitas. Deinde in iuramento requiritur veritas, vt neque sit falsum, neque sit aliquid illicitum, & hic nullo pacto fuit veritas per quã iuramentum verax esse probari poterat. Tertiò requiritur iustitia perquam confirmetur quod licitum est, & hic omnino fuit illicitum, sic occidere innocentem. Iudicio ergo caret iuramentum incautum: veritate autem iuramentum mendax: iustitia autem, iuramentum iniquum siue illicitum.

Iuramentũ tres comites habere oportet. S. Tho. 2.2. quaest. 89. arti. 3.

Puella ergo ne perderet tantam occasionem, & mox hac regij pectoris abuteretur libidine, quemadmodum hanc fabulam matris instinctu cœperat agere, non audet ilico petere quid vellet: sed egressa è conuiuio, consuluit matrem. At incœsta mulier nihil cunctata, neque quicquam habens charius morte sanctissimi viri, verita ne quando Ioanni reconciliatus regis animus, dirimeret incestas nuptias, suasit filiæ ne quid peteret, nisi vt absque mora sibi daretur in disco caput Ioannis Baptistæ. O immanitatem malæ mulieris, ô crudelem malitiam, ô ferocem matrem. debent enim parentes filiis & filiabus duo. debent primò nutrimentum, quod natura ostendit in animantibus, quæ naturali inclinatione mouentur ad suorum pullorum educationem: debent deinde & documentum, iuxta illud Eccle. 7. filij tibi sunt erudi illos, filiæ tibi sunt educa, &c. Et Deut. 6. verba quæ ego præcipio tibi, narrabis ea filiis tuis. At ista omnino crudelis fuit mater in filiam, quam cùm docere debuisset timere Deum, docuit eam expostulare sancti viri mortem. Suasit nanque mater vt optaret illam sanctam linguam, quæ prædicauerat pœnitẽtiam & regnum Dei.

Ferocitas & crudelitas Herodiadis.

Parentes duo debẽt suis filiis, nutrimentum & documentũ.

Herodias crudelis in filiam.

& quæ ipsius arguit illicitas nuptias. Hæc est illa nequitia de qua Eccle.25.dicitur, Non est caput nequius super caput colubri, neque nequitia super nequitiã mulieris. Satius certè suffocasset filiam in vtero, allisissétque adhuc paruulam ad petram. Proh deum immortalem, quot sunt adhuc tales matres qualibet fera immanissima in proles truculentiores: non enim potest esse atrocior ferocitas, quàm vt educentur ad omne flagitium, ad superbiam,lasciuiam, luxum, gesticulationem indecoram,vsuram,fraudem,&c. Beatæ steriles: Beata vbera quæ tales filios aut filias non lactauerunt: Beati ventres qui tales non genuerunt,Luc.23.

Non potest esse maior crudelitas, quàm proles ad omne flagitium educare.

Cúmque introisset statim cum festinatione ad regẽ, petiuit dicens: Volo vt protinus des mihi in disco caput Ioãnis Baptistæ. O docilem ad flagitium, & morigerã filiam, *Caput* (inquit) *Ioannis*: velut hoc pluris facturã,quàm dimidiũ regni. Caput hominis decollati petit,quòd aliæ virgines castæ horrent, hoc publicè ad conuiuium portare non verecundatur. O audacem puellæ nequitiam, postulare illius sanctissimi viri caput, quem populus prophetam, & Christus plusquam prophetam appellauit, Matth.11.

Adolescentia prona & docilis ad flagitium.

Et contristatus est rex. Dissimulat mẽtis suę malitiã artifex homicida,cùm tristitiã in facie, & lætitiã haberet in mente. Et ad hoc forte iurauit vt occasionẽ pararet qua videretur facere inuitus,quod faciebat spontaneus.

Vafrities Herodis.

Propter iusiurandũ & propter simul discumbentes, noluit eã contristare: sed misso spiculatore, præcepit afferri caput eius in disco, &c. Scelus excusat iuramẽto,vt sub occasione pietatis impius fieret. Vultu mœrorẽ simulans,iurisiurandi religionem prætexit, præsertim quòd tot cõuiuis testibus interposuisset. Hic mihi vide præposterã regis religionem,quum sit nihil illi familiarius, quàm omnia fœderum ac religionũ vincula dirumpere,hîc irreligiosa religione stultissimi iusiurandi constrictus est, Vult omnes sceleris sui esse consortes vt in luxurioso impuróque cõuiuio cruẽtæ epulę deferrentur. Si propter iusiurãdum fecit,si patris aut matris,vel certè ipsius Herodiadis postulasset interitũ,facturus fuerat an non? Nulli dubium quin illi dare veraciter tristis abnueret. Quòd in se ergò repudiaturus erat, contemnere debuit & in propheta

Religio præpostera Herodis.

propheta. Beda, Si quid nos, inquit, fortè incautè iurasse contigerit, quod obseruatum. s. peiorem vertatur in exitum, liberè illud consilio salubriori mutandum nouerimus, ac magis instante necessitate periurandum nobis, quàm pro vitando periurio in aliud crimen grauius esse diuertendum. non enim est conseruãdum sacramentum quo malum incautè promittitur. Sic Dauid incautum rescidit iuramentum rogatu Abigail. 1. Reg. 25. Hinc Dominus admonet, Matth. 5. Ego autem dico vobis non iurare omnino. *Incautum rescindere licet iuramentum.*

Condigni item inuitatore suo hîc fuere conuiuæ, vbi nullus inuentus est, qui innocentis prophetæ etiam inter festa mortem vetaret, præsertim cùm rex assumpta specie tristitiæ se coactum hoc facere protestaretur, esſetque opportunum quo hortatu conuiuantium à promisso scelere reuocari deberet, si non intellexissent illum industria hæc perstruxisse, imò etiam ipsos quoque par eiusdem sceleris amor irretiret. Non ergo mirum si reges aliquando audent nefaria, quum tales habeant animos incestis amoribus & crapulæ deditos, conuictores quoque vel timidos, vel crudelitatis fautores. Ne ergo leuis aut periurus videretur, iussit fieri quod optaret puella, præcepit afferri caput eius in disco, sed cur in disco? cur tam pretiosè gestatur, quem adeo viliter iubet occidi? nisi quia pretiosa in conspectu domini, mors sanctorum eius, Psal. 115. *Viliter occisus, pretiosè gestatur, quia pretiosa in cõspectu domini mors sanctorum eius.*

Spiculator decollauit eum in carcere, & attulit caput eius in disco: & dedit illud puellæ. Hoc est sanctũ illud caput in quo fuerunt oculi, qui toties Christum & Spiritum. s. in specie columbæ intuebantur, in quo fuerunt aures, quæ vocem patris cælestis audierunt: in quo labia, quæ toties Christi testimonia firmauerunt: in quo lingua, quæ dulciter appropinquationem regni cælestis clamabat, Math. 3. Ioan. 1.

Et puella dedit illud matri suæ. Ad matrẽ quippe omniũ malorũ artificẽ ac fontem redit ferale præmium, decollatus sanctus datur incestui, traditur adulteræ, adiicitur saltatrici, vinum transit in sanguinem, funus apponitur natali, conuiuium mutatur in homicidium, organa vertuntur in funus. O spectaculum diabolicum, ô satanicũ

Spectaculum diabolicum, & satanicum tripudium Herodis. conuiuium, ô iniquum tripudium, & mercedem tripudij multò nequiorem. Cædes enim omnium scelestissimæ excogitatur, & qui coronari & laudibus in cælum vsque efferri merebatur, percussus securi iacebat. Qui dæmones deuicit, eius caput post cædem ad mensam ferebatur. Nam talis res est luxuria, quòd non petulantes solùm, sed etiã homicidas facit, sicut de Flaminio quodam Romanorum duce refert Hiero. quòd accubanti iuxta se meretriculæ, quæ nunquam se vidisse diceret hominem decollatum, assensus sit, vt reus quidam capitalis criminis, in conuiuio truncaretur, eáque de caussa à cẽsoribus pulsum curia, quòd epulas sanguini miscuerit, & mortẽ quanuis noxij hominis, in alterius delicias præstiterit, vt libido & homicidiũ pariter miscerentur.

Luxuria nõ petulantes solùm, sed etiam homicidas facit.

Videmus igitur hinc sole meridiano clarius, quid fructus oriatur ex libidine, luxu, saltationibus, & temeratio iureiurando: Si sobrius iuisset rex, non adeo affectus fuisset saltatione, neque temerè iurasset, multò minus virum illum iustum & sanctũ iussisset decollari. At quia ebrius fuit, omnia facilè subsequuta sunt mala. Verùm agamus nonnihil de hisce singulis ad nostri præmonitionem. Eò proh dolor ventũ est, vt & apud nos hæc flagitia increbuerint, ac in dies magis magisque radices agant. fornicatio simplex, pro nullo amplius peccato habetur: adulterium verò, ludus & iocus est: at incœstus, hoc est, congressus cum consanguineis, affinibus, & Deo cõnsecratis, veniale peccatum censetur. Atque vtinam vel à Sodomitica illa libidine puri omnes simus. Quid verò hinc sequetur? certè lerna omnium malorũ, miserrimè semper perierũt fornicarij. Quare & Sirach inquit: fornicariis se iungens erit nequam, putredo & vermes hæreditabũt illum, contabescet in exemplum aliis, & tolletur de numero anima eius, Eccle.19. Vide item Paulum de huiusmodi vitiis diffusè tractantem, Rom.1.1.Corinth.10.Galat.5.Ephes.5.

Qui fructus oriantur ex libidine luxu, & saltationibus.

Quæ olim fuerũt grauissima vitia & sũt, vix iã pro peccato habẽtur, imo quædã pro virtutibus ferè habẽtur.

Iam luxus, hoc est, crapula & ebrietas, item saltationes & choreę tam sunt vulgares, vt pro virtute ferè habeantur, verùm certè sunt fomites libidinis, omniúmque adeo flagitiorum. Audiamus scripturam, Oseas ca. 4. inquit, Fornicatio, vinum, & ebrietas auferũt cor. Et

Syrach.

Syrach item cap.19. Vinũ & mulieres apoſtatare faciũt etiam ſapientes. Iſaias cap.5. Væ qui mane conſurgitis ad ſectandam ebrietatem, & potandum vſque ad veſperam,&c. Et Salomõ Prouerb.20. Luxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas: qui his delectatur, non erit ſapiens. Et 23.ca. Qui cõmorantur in vino,& qui ſtudent calicibus epotandis, ipſis nimirum væ,miſeriæ,rixæ,foueæ,ſine cauſſa vulnera,& rubor oculorum. Vinum ſi biberis, oculi tui videbunt extraneas, cor tuum loquetur peruerſa,eris ſicut dormiens in medio mari &c. Syrach item cap.9. Cum muliere ſaltatrice ne ſis aſsiduus, nec audias illam, ne pereas in efficacia illius.

Cæterùm quòd ad iuſiurandum attinet temerarium, plus ſatis eheu prompti ſumus, & leuiter enim vouemus, & facilè votum malum reddimus: contrà ſi quid boni vouerimus, aut nunquam aut ægrè ſtamus pollicitis, at(ſi ſapimus, ſique Dei in nos furorẽ excitare nolimus) ne imitemur Herodem. Si quid vouimus, quod ad Dei gloriam,& proximi ſalutem facere poſsit, id ſanctè reddamus. De huiuſmodi nimirum voto ſic habemus, Eccle.5. Si quid vouiſti Deo ne moreris reddere. nam alioqui multò melius eſt non vouere, quàm poſt votum promiſſa non reddere. Sin verò quid vouimus aut iurauimus, quod contra Deum & in proximi damnum cedat, id minimè ſeruare debemus, ibi præſtat nos eſſe periuros,quàm fideles,exemplo Dauidis. 1.Reg.25. De hoc apud Eccleſiaſten habemus: Promiſsio infidelis & ſtulta Deo diſplicet. Hæc breuiter ſunt, quæ in Herode, Herodiade & Salome eius filia nobis fugienda proponuntur.

Ad iuramentum temerarium faciles & prõpti ſunt hodiè multi.

Hoc immane factum vt audierunt eius diſcipuli venerũt & tulerunt corpus eius, & poſuerunt illud in monumento. Sãcti patres ſolicitã ſemper de honeſta ſepultura habuerũt curã,de hac re vide,Gen.23.25.47.50.Exod.13.Tob.4.Eccle.38.Act.8.Ioan.19. Monemur ergo horũ exẽplo vt etiã mortuis humanitatis officia ſedulò exibeamus.

Mortuis humanitatis officia exhibere pium opus eſt.

EPILOGVS.

1 *Duo hominum genera proponuntur: Vnum quod poſtpoſito Deo, carnis curam agit in deſideriis. Alterum quod Deo placere ſtudet per vitæ meritum & ſanctimoniam, &*

proximo prodesse per doctrinam sanam, hic fuit Ioannes Baptista, iste, Herodes rex impius.

2 *Ex Ioannis persona discamus synceritatem fidei, puritatem doctrinæ, zelum Dei & virtutum, professionem veritatis, fortitudinem & constantiam in agendo, patientiam denique in aduersis, persuasi scilicet, & si corpus accedant tyranni, animam tamen manere immortalē, eamque è mortis ergastulo liberari, ireque in vitam æternam. Ipse siquidē & alij sancti omnes propter veritatem & iustitiam, odium mortémque deuorauit: animemur itaque & nos ipsius exemplo ad mundi odium ac persequutiones. sed sic vt propter veritatem & iustitiam itidē patiamur, non vt fures, homicidæ, hæretici. Nā hæc gratia est apud deū, si quis propter conscientiā Dei suffert modestius, præter meritū affectus malis. 1. Pet. 2.*

3 *Herodis sanguinolentum exemplum monet nos, vt caueamus ab ebrietate, vt absimus à crapulosis conuiuiis, vt oculos nostros auertamus ab impudicis gestibus, & omni leuitate, ne vt ipsi in similia flagitia incidamus. Præterea monemur ne temerè iuremus, atque etiam si forte iurauerimus, ne tamen temeraria vota adimpleamus, tandem vt ab omni hypocrisi quàm alienissimi simus.*

IN FESTO NATIVITATIS Mariæ virginis, Epistola.

Eccle. 24. *Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris, &c. Finis Epistolæ: Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.*

PRæsens lectio (quę iuxta germanum sensum de æterna est sapientia) duo peculiariter nobis proponit. Primò quid ipsamet sapientia & sit & possit, cûm dicit: *Ego quasi vitis fructificaui suauitatē odoris, & flores mei fructus honoris & honestatis.* Iesus Christus, qui summi patris testimoniū ęternę sapientiæ habet, quando ait Matth. 3. & 17. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite: eo quòd se humiliauerit formam serui accipiens, deiecerítque in mortem probrosissimam, dicit se esse vitē, quod omniū lignorū est vilissimū, quia inutile ad quālibet structuram aut ædificiū, vt cætera ligna arborū, & ad nihilū valet, nisi in ignem proiiciatur. Latitat tamen sub

Sapientia ipsa quid sit & possit.

Philip. 2.

Iesus Christus qui summi patris testimoniū æternæ sapien-

hoc vilißimo ligno, vt vt videatur omnium arborum abiectißimum, suauißimus fructus, Deum lætificans & homines. Sic Christus lignum vitæ, tanquam omnium vilißimum abiectū fuit, & prorsus pro inutili habitum, quemadmodum sonant hæ voces, Dæmonium habet: Seducit turbas: Samaritanus es: Commouit populum: adeò vt non sine caussa Petrus 1. canon. 2. cap. ex Psalm. 117. dixerit eum lapidem angularem, quem reprobauerunt ædificantes, offensionis lapidem, & petram scandali, &c. Quàm suaues fructus tandem produxerit hæc vitis, subsequentia verba testabuntur.

tia habet, aptißima similitudine se vitē dicit.

Hæc interim vitis antequàm plantata esset, subamara erat, ceu in vitibus naturalibus videre licet, imò & Rhamnus potestatem inter arbores acceperat. Iudic. 9. Tenebat enim hoc tempore Deus iustitiæ iudicia. Expulit enim statim post præcepti præuaricationem primos parentes nostros è paradiso in hanc miseriæ vallem. An non etiam hoc grande iustitiæ fulmen, quod generali cataclysmo perdidit totam terram, Noë tantùm cum suis seruato? Ecquid contigit Sodomitis & Gomorræis? Item quid Israëli? Psalm. 77. Erat esca adhuc in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Ad hæc vitis cùm ad perfectam vsque ætatem peruenisset, produxit fructus dulcißimos, nempe misericordiam & gratiam. Deus qui olim exercuit iudicia iustitiæ, nunc iudicia misericordie. Nunc illud Oseæ sexto, Misericordiam volo, & non sacrificium, locum habet. Si quis olim in peccatum lapsus erat, continuò in se iram sentiebat diuinam, aut de medio tollebatur, & lapidabatur. Exemplo est is qui in sabbato ligna colligebat. Numerorum decimoquinto. Nunc verò misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt. Non veni (ait vitis nostra, Matthæi nono) vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Quod & Paulus testatur, 1. Timoth. 1. Fidelis sermo, inquit, & omni acceptione dignus, quoniam Iesus Christus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, &c.

Vitis hæc olim subamara erat.

Vitis hæc cum prodijsset, fructus protulit dulcißimos.

Quòd ergo hæc verba vni huic sapientiæ Iesu Christo tribui debeant, testatur ipse plus satis in Euangelio. Sic nanque dicit Ioannis decimoquinto: Ego sum vitis

Quòd verba hæc de vite Iesu Christo tri-

bui debeāt testatus est ipse in Euangelio.

vera, & pater meus agricola est. Item ibidem: Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. Vitis quidem principio in terram demittitur, vt inde tum efficacius & commodius exurgat, fructificet & floreat. Ad hunc modum & æterna illa vitis, vnigenitus Dei patris filius ac Deus ipse Iesus Christus Seruator, propter nostram salutem semet demisit in terram sanctificatam ab æterno, hoc est, in vterum benedictæ, sanctissimæ, castissimæque virginis ac matris Mariæ, vt inde veluti sponsus prodiret de thalamo suo, vt inde veluti flos exurgeret, fructificaretque vniuerso hominum generi fructus honoris & honestatis. Hunc sensum per Spiritum sanctum Dauid Psalm. octogesimoquarto cōfirmat Benedixisti (inquit) domine terram tuam, auertisti captiuitatem Iacob. Misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt. Veritas de terra orta est, & iustitia de cælo prospexit. Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum. Hæc terra verò sancta non fimo corporali, & lapidibus olidis obducta est, sed fimo spirituali, nempe gratia, Spiritus sancti obumbratione, virtute altissimi, lapidibus fidei & charitatis. Vnde angelus ad eam inquit, Luc. 2. Aue gratia plena, dominus tecum: benedicta tu inter mulieres: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi.

Vitis æterna plātata est in terra sanctificata, vtero scilicet benedictæ Virginis Mariæ, vt inde exurgēs fructificaret toti generi humano fructus honoris & honestatis.

Deinde posteaquàm vitis in terram demissa est, probéque pastinata, tandem prodit etiam & conspicua fit. Ita quoque vera vitis Iesus Christus quum per tempus aliquod in terra sua, in vtero, inquam, beato matris suæ quieuisset, tandem prodiit, factúsque conspicuus, hoc est, homo natus est. Hunc sensum confirmat propheta Baruch capite tertio, Hic (inquiens) est Deus noster, & non æstimabitur alius aduersus eum. Hic adinuenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Iacob puero suo, & Israël dilecto suo. Post hæc in terra visus est, & cum hominibus conuersatus est. Item Angelus Luc. 2. Annuntio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie saluator, qui est Christus dominus.

Ad modū vitis Iesus Christus tādem ex terra benedicta prodiit, factúsque est conspicuus, hoc est, homo natus est.

Iam vbi sic vitis prodierit, mox gemmis eductis florescit:

rescit: ita & nostrà vitis Iesus Christus vbi adoleuisset, erupit statim in flores honoris & honestatis. Produxit flores charitatis, timoris, agnitionis, & sanctæ spei, dum cælestem illam philosophiam prodidit mortalibus, dum omnibus malè habentibus benefecit, dum veram Dei cognitionem homines docuit, dum spem æternæ vitæ in se credentibus pollicitus est. Tandem quando hæc vitis florescere cœpisset, protulit flores honoris & honestatis. Existimo hos flores eos esse sanguineos, qui effluebant è latere, capite, manibus, pedibúsque eius, seminabantúrque in terram pro nobis miseris peccatoribus. Nam quemadmodum botrus in torculari expressus emittit vinum, ita ille pro nobis dedit effudítque sanguinem suum, ac in eo lauit nos à peccatis nostris.

Vitis nostra Iesus Christus vbi adoleuisset produxit flores suauissimos.

Flores quoque vitis nostræ fuere vulnera sua sanguinea.

Hoc autem vinum expressum est ab initio passionis eius vsque ad vitæ finem: dum scilicet in horto sudauit aquam & sanguinem, dum in domo Pilati flagellatus & spinea corona perfossus est, dum denique in cruce clauis vulneratus est, & aperto latere sanguinem fudit & aquam in remissionem peccatorum nostrorum.

Vinum huius vitis quãdo expressum sit.

Cæterùm omnibus in vite sic absolutis, tãdem in vuis profert purum vinum mortalibus. Sic & vitis nostra Iesus Christus quum flores hîc produxisset fragrantissimos, tandem & vinum protulit verè exhilarans cor hominis, hoc est, remissionem nobis largitus est peccatorum, filios nos fecit Dei, & cælestis denique hæreditatis fecit consortes, hoc dicente Apostolo Rom. 3. Proposuit Deus propitiatorem, nempe Christum, per fidem, interueniente ipsius sanguine, ad ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionem præcedentiũ delictorum. Et cap. 5. Reconciliati sumus Deo per mortem filij eius. Verè fructus honoris & honestatis. Nisi enim dominus reliquisset nobis hos fructus, quasi Sodoma fuissemus, & quasi Gomorrha similes essemus.

Vinum nostra vitis protulit suauissimũ verè exhilarans cor hominis.

Isa. 1.

Est item Christus verè mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis & sanctę spei. Ab ipso enim omnes virtutes promanãt, per ipsum apparuit charitas Dei erga nos, per ipsum accepimus spiritum dilectionis & timoris domini, per ipsum ad agnitionem Dei ac verita-

Christus mater pulchræ dilectionis, timoris, agnitionis, &c.

tis

sanctaspei. tis venimus, in ipso denique spem hæreditatémque habemus & sortimur vitæ æternæ.

Fons omnium virtutum Christus, de cuius plenitudine omnes accipimus. Est ergo & omnis gratia viæ ac veritatis, omnis quoque spes vitæ & virtutis in Christo. De eius nanque plenitudine & accepimus, & hodie etiamnum accipimus omnes gratiam pro gratia, Ioan.1.Ipse est via in doctrina, veritas in promissis, virtus in tribulationibus & angustiis, vita in præmio. Ioan. 14. Nemo potest venire ad patrem nisi per me, inquit. Ego sum via, veritas, & vita. Non itaq; iniuria huiusmodi sibi egregia epitheta hîc attribuit.

Qui sint æternæ sapientiæ discipuli & quid illis dare velit. 2 Secundò proponit qui sint eius discipuli, & quid ipsis sit datura: de quo sic inquit, *Transite ad me omnes qui cōcupiscitis me, & à generationibus meis adimplebimini. Spiritus enim meus super mel dulcis, & hæreditas mea super mel & fauū. Memoria mea in generatione seculorū. Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient. Qui audit me, non confundetur: qui operātur in me, non peccabunt, Qui elucidant me, vitā æternā habebunt.* Quum itaque in Christo tanquā fonte longè vberrimo habeamus omnia quæ vel expetere possimus, vel necessāria nobis esse possint: age transeamus ad illū omnes. Vocat enim nos, inquiens, *Transite ad me omnes qui concupiscitis me, &c.*

Matth. 11. *Vnū suum omnibus vitis vera offert.* Quod etiam clarius apud Matthęum agit. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Iugum enim meū suaue est, & onus meū leue: & sum mitis, & humilis corde. Ac si dicat, Apprehēdite omnes citra personarum respectum, gratiā quæ vobis offertur. Si oneratus es peccatis, & quęris refocillari, ad me propera. Ego sum, ego sum qui deleo iniquitates tuas, If.43. Si infirmus es, ad me veni, ego sum medicus per quē curemini. Non enim indigēt qui sani sunt, medico, sed qui malè habent, Matt.9. Si esuris, me accede: ego sum panis vitæ, qui de cęlo descēdi. Ioan.6. Si sitis, fons sum saliētis aquę in vitam æternā. Si quis sitit, veniat ad me & bibat, Ioā.7. Si in tenebris ambulasti, veni, sequere me: Ego sum lux vera, illuminans omnem hominē venientē in hunc mundum, Ioan. 1. Nec est quòd hoc te moueat aut retardet, quia ille sublimis residet in cælis, & nos miseri vermi-

Nō itur ad culi hîc in terris repimus. Non enim itur ad eum pedibus,

bus, sed animo. Si tibi cœperint sordere hæc terrena, si te pigeat prioris vitæ, si te capiat ardor cælestium, iam cœpisti ad Christum accedere. Accedite ad Deum, inquit Psal. & illuminamini, & facies vestræ non confundetur.

Deum fontem viuum pedibus, sed animo.

Nunc pergit declarare eos suos esse discipulos, & bonorum suorum consortes, qui se concupiscunt. Quinam illum concupiscant, à simili scire poterimus. Quisnam quæso concupiscit medicum? Non certè sanus, sed valetudinarius: nec quilibet valetudinarius, sed ille solùm, qui morbum suum agnoscit, & eo cupit liberari. Sic nemo etiã concupiscit hanc sapientiam verè, nisi qui suam ipsius stultitiam cognoscit. Nemo concupiscit huius vitis vinum, nisi qui esurit, & siti premitur. Nemo concupiscit hanc omnium virtutum matrem, nisi qui se omnibus vitiis contaminatũ fatetur. Nemo concupiscit hanc viam, nisi qui se aberrasse videt, & reduci cupit. Nemo concupiscit hanc veritatem, nisi qui suum agnoscit mendacium. Nemo denique concupiscit hanc vitam, nisi qui se in morte ipsissima versari videt. Si nos igitur verè Christi discipuli & consortes esse volumus, ante omnia nostram miseriam, nostram infirmitatem, nostrum errorem, nostra peccata agnoscamus oportet, & vnius ipsius gratiam, misericordiam, auxilium, consolationem desideremus necesse est: necnon toto cordis affectu à generationibus eius impleri anhelemus oportet, hoc est, à sanctis catholicisque prædicatoribus, quales fuere Apostoli, qui sunt generatio Christi, hoc testante Psal. Hæc est generatio quærentium dominum, quærentium faciem Dei Iacob. Hac nimirum ratione id summopere desiderare debemus, quia spiritus domini super mel dulcis, & hæreditas eius super mel & fauum: memoria eius in generatione seculorum. Oculus enim non vidit, nec auris audiuit, quæ præparauit Deus diligentibus se 1. Corinth. 2.

Discipuli Christi sũt & bonorũ eius consortes qui eũ cõcupiscũt.

Psal. 23.

Apostoli, & catholici doctores generatio Christi sũt.

Sunt etiam ipsius discipuli & bonorum suorum consortes, qui ipsum edunt & bibunt, hoc est (secundum testimonium eius Ioan. 4. & 6.) qui credunt in ipsum, qui certò sibi persuadent ipsum carnem suam pro ipsis tradidisse, sanguinemque suũ pretiosum fudisse in remissionem peccatorũ. Si itaque & nos Christi discipuli ac con-

Discipuli itẽ Christi sunt qui ipsum edunt & bibunt, hoc est, in ipsum credunt.

sortes

fortes esse volumus, in ipsum constanter credamus, & omnia bona de ipso nobis polliceamur oportet. Sic verè ipsum & edemus & bibemus, & saturabimur. Nihil in mundo vniuerso tam dulce vel suaue est, quin satietas & nausea tandē sequatur. Verùm Christus contrà tam dulcis ac suauis est, vt ipsum edentes sint esurituri, & ipsum bibentes sitituri adhuc: sed sic tamen esurituri ac sitituri, vt neque esuriant neque sitiant in æternum. Hac esurie & siti laborabat Dauid, dicens, Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus. Et iterum, Heu quia incolatus meus prolongatus est. & Psal.16. Satiabor cùm apparuerit gloria tua. Sic etiam Paulus Philip.1. dicebat: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Item Roma.7. Infœlix ego homo, quis me liberabit de hoc corpore morti obnoxio?

Psal.41.

Discipuli eius sunt qui ipsum audiūt, et in eo operantur.

Sic sunt eius discipuli, qui ipsum audiunt, & in eo operantur, hoc est, sicut ipse docet Ioan.13. qui iuxta mandatum eius ita inuicem diligunt, sicut dilexit nos. In hoc, inquit, cognoscent omnes quòd discipuli mei sitis, si dilectionem habueritis ad inuicem. Si ergo & nos Christi esse volumus discipuli, sic verbū ipsius, nempe præcepta, audiamus necesse erit, vt diligamus mutuò, & honestam conuersationem agamus, vt non confundamur. Audiuit Matthæus sedens ad telonium, dominum sequens, & omnia sua relinquens, nec cōfusus est. Audiuit Zachæus descendens ab arbore, dans dimidiam partem bonorum suorum pauperibus, reddensque quadrupliciter iniquè partum. Audierunt Apostoli, relinquentes patrem & retia. Audiuit Paulus è cælo vocatus dominum. Audiuit & Dauid post adulterium, desiitque peccare. nec sunt confusi. Econtrà omnes qui ipsum derelinquunt, confunduntur. Pharao audire contempsit, & ideo confusus est, demersus in medio maris rubri, Exod.14. Iudas audire noluit, ideo suspensus crepuit medius, Act.1.

Matth.9.

Luc.19.

Matth.4.

Discipuli eius sunt qui ipsum elucidant, hoc est, imitantur.

Postremò sunt eius discipuli, qui ipsum elucidant, hoc est imitantur, hoc testante B.Petro 1.cap.2. Christus, inquiens, passus est pro nobis, vobis relinquēs exemplum, vt insequamini vestigia eius. Vel qui scrutantur scripturam, qui enarrant gloriam Dei, qui elucidant oracula, sic vt ad iustitiam erudiant multos, sunt verè eius discipuli,

Si igitur & nos ipsius discipuli esse cupimus, consortésque bonorum suorum, cum ipso etiam patiamur & moriamur oportet, sapientiámque diuinam elucidemus, & ignorantes doceamus viam iustitiæ, vt iuxta Danielem cap. 12. fulgere possimus quasi splendor firmamenti, & quasi stellæ in perpetuis mansionibus cælestibus. Psalm. 118. Beati qui scrutantur testimonia tua, &c.

Declaremus & nos in his omnibus veros Christi discipulos vt bonorũ suorum consortes esse mereamur.

Summatim transeamus ad illum omnes, edamus hunc panem viuum, & bibamus ex hac aqua saliente in vitam æternam: hoc est, credamus in ipsum, ad ipsum vnum in omnibus necessitatibus nostris confugiamus, vnicè illo nitamur. Verùm interim audiamus etiam illum, hoc est, verbum ipsius audiamus, & voluntati eius obsequamur sedulò. ita enim non confundemur in æternum. Operemur quoque in illo, hoc est, non nostra opera, sed ipsius in nobis opera exerceamus. Ita enim nunquam peccabimus. Ipsum denique dilucidemus, hoc est, induamus, & vndiquaque imitemur. Ita vitam æternam habebimus.

Lectionem hanc Sirachi ad hodiernam festiuitatem detulerunt patres, necnon allegoricè interpretati sunt de Maria virgine, quum præsertim persona loquens in fœminino genere apud Sapientem loquatur. Et non incommodè profectò in domini matrem transferri ea potest, cùm ea quę conueniunt filio, non sint aliena à matre. Nam hactenus quidem est vtique dicenda Maria vitis fructificãs, quòd protulit vinum illud omnium & nobilissimũm & fragrantissimum, quod & Deum ipsum & angelos & omnes pios vnicè exhilarat, nempe filium Dei Iesum Christum dominũ nostrum, qui fructus flósque est omnis honoris ac honestatis: ac proinde ipsius personæ etiam est attribuẽda, quum præsertim inter cætera in pręsenti lectione habeatur, *Ego mater sum pulchræ dilectionis, &c.* Nam hactenus quoque Maria non ineptè vocari potest mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei, quòd genuerit filium dilectionis, dilectissimum, inquam, Dei patris filium, qui verum domini timorem nos docuit, imò qui ipse est pauor noster, per quem & Deũ & veritatem cognouimus, in quo summa etiam salutis nostræ spes nobis est sita. Sic denique & hactenus omnem gratiam viæ & veritatis, spémque

Maria non absurdè vitis fructificans dici potest.

quæ vitæ ac virtutis omnem fuisse in Maria dici potest, quòd illum in vtero suo gestauerit, qui est via, veritas, resurrectio, iustitia, redemptio & vita, Ioan. 11. & 14. Consule Dionysium Carthusianum, qui & præsentem lectionem mysticè tractat in honorē Deiparæ virginis.

EPILOGVS.

1 *Aeterna patris sapientia seipsam commendat, & commoda sua describit quid sit, & quid possit, idque multis epithetis quæ sibi attribuit, ostendit, vt inde cognoscamus quod nobis omnia bona venerunt pariter cum illa, Sap. 7.*

2 *Quia Christus fons & cornu copiæ est omniū gratiarum, passim omnes inuitat ad suū discipulatū, bonorúmq; suorum consortium, & vnde veri sui discipuli cognosci queāt, aperit.*

3 *Dulcedine promissionū suarum ad amplectendam sapientiam nos mirum in modum allicit. Hoc sonant huiusmodi voces. Qui edunt me, adhuc esurient: qui bibunt, adhuc sitient. Qui audit me, non confundetur. Qui operantur in me, non peccabunt. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.*

IN EODEM FESTO NATIVItatis B. Mariæ, Euangelium.

Matth. 1. *Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham, &c. Finis Euangelij: De qua natus est Iesus qui vocatur Christus.*

Vmma totius contextus Euangelici ad tria præsertim se extendit. Primò enim testatur Euangelista, illum quem lex & prophetæ, adeóque ab ipso statim mundi exordio patres promisissent Seruatorem, nempe Iesum Christum, nunc esse natum, hominem factum, & ad generis humani salutem missum, tempus gratiæ apparuisse, cessasse antiquam Dei iram, propitium iam hunc factum esse miseris mortalibus, ideóque nemini negandam veniam, omnibus paratam esse salutem.

Natiuitatis Christi gaudiū & voluptas vnde. Quòd quàm magnificum gaudium & ingens voluptas sit, natum esse Christum, non potest aliunde manifestius deprehendi, quàm ex consideratione summæ illius miseriæ, qua prius laborabat vniuersum genus mortalium.

Satis

Satis consta t ex sacris literis, non per lapsum illum protoparentum nostrorum obnoxios fuisse non solùm peccato (quod tamen alioqui per se satis graue est) verùm etiam morti tum tẽporali, tum æternæ, item Satanæ, tyrannidi, maledictioni legis, & æternę dãnationis. Quid autem hac miseria miserius excogitari potest? Quid hac seruitute seruilius potest fingi? Nihil sanè. Et nemo omnium ab hac nos calamitate, ab his malis liberare poterat, neque certè patriarchæ, neque prophetæ, neque sacerdotes, neque reges, quantumlibet alioqui sancti, pij, & iusti, imò ne angeli quidem. solus poterat Deus. Hic nimirum pater ille cæli terræque indulgentissimus miseritus nostri, nolénsque perire malè, quos optimus optimè condiderat, statim post lapsum promisit venturum semen mulieris quod contereret serpentis caput: vtque certiores redderemur de hoc ipso semine, sensim apertius atque apertius illud descripsit, primò dicens illud futurum semen Abrahæ, deinde nasciturum ex semine Dauid: hinc fore Deum ipsum, & ipsius filium: dein per prophetas explicans quomodo is tandem vẽturus esset, quid facturus, dicturus, passurus. Quum itaque plenitudo temporis appropinquasset, emisit illum, factum ex muliere, castissima nempe matre virgine, factum sub lege, & humanæ nostræ infirmitati per omnia (excepto peccato) obnoxium, vt nos à peccato, morte, satana, maledictione legis, & damnatione æterna assereret. Hanc iam emissionem Seruatoris nostri Christi, hunc aduentum nobis Euangelista hìc annũntiat.

Nemo præter Deum à tyrãnide satanæ nos expedire potuit.

Genes. 3.

Seminis caput serpẽtis contrituri delineatio.

Galat. 4.

Christus infirmitati humanæ, dempto peccato obnoxius.

Nunc verò considerate quantã lętitiam voluptatémq; ille cõciperet, qui vinctissimus, flagitiosissimus, & mortis supplicio adiudicatus, in ipso eductionis momẽto nuntium audiret serio dicentẽ: En homo, tu peccasti, dignus es morte, & quouis suppliciorum genere. Verùm rex tui misertus est, ac remittit tibi noxam omnem, adeóque filium suũ vnicũ pro tuis sceleribus auferẽdis tibi mittit. Bone Deus, quàm ille exiliret præ gaudio, quanta perfunderetur animi tranquillitate? Ad eundem verò modum, quod nuntium nobis hominibus scelerosissimis, milléque cõmeritis mortes, adeóq; æterno igni adiudicatis contingere potest gratius, quàm q̃ Iesus Christus

Simile accõmodum.

Ioan.3. Vnigenitus Dei patris filius nobis saluandis & liberãdis venerit in hunc mũdum, sitq́; factus noster frater? Atqui hoc nuntium nobis Euangelista in præsenti Euangelio nuntiat. Est igitur illud omnibus afflictis, contritísque conscientiis auditu iucundissimum, simul & cõsolantissimum. Hinc Apostolus Ro.5. dicit, Per vnum hominem in hunc mundum peccatũ intrauit, & per peccatũ mors: & ita in omnes homines mors pertrãsiit, in quo omnes peccauerunt. Sed non sicut delictum, ita & donum. Si enim vnius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia Dei & donum, in gratia vnius hominis Iesu Christi in plures abundauit. Vnde contra ignorantiam, sapientiæ lumen dedit, Ioan.1. contra mendacium, veritatem, Ioan.14. & 18. contra iniustitiam, iustitiam. 1. Corinth. 1. Rom.3. contra amorem creaturarũ, amorẽ Dei. Ro.5. 1. Ioan.4. & contra mortem, vitam. Nam contra mortem naturæ, resurrectionem, Ioan.5.11. & 1. Corinth.15. contra mortem culpæ, vitam attulit gratiæ, Ioann.10. Postremò contra mortem gehennæ, vitam contulit gloriæ, Ioan.10. Ego vitam æternam do eis. Item Roman.5. Sicut peccatum regnauit in mortem, ita & gratia regnet in vitam æternam, per Iesum Christum dominum nostrum. Nam in hęc omnia mala per lapsum primi hominis incideramus. Nõ ergo pro simplici catalogo aut historia hic liber generationis Iesu Christi accipi debet.

In quæ mala per primi hominis lapsum incideramus.

Mors naturæ, culpæ et gehennæ.

2 Secundò declarat prosapiam è qua is idem Seruator processit, seu quo genere humanam suam naturã sumpserit, nimirũ è patriarchis, sacerdotibus, regibus, prophetis, principibúsque: vt cõstet liquidò filiũ illum Mariæ Iesum verè esse promissum Messiam, & verum hominem: nõ simpliciter prophetam, neque hominem cælestem, aut aërium, phantasticúmve. Ob id nimirum primò omnium genealogiam altissimè repetit, deducítque hanc ad Dauidem & Abrahamum vsque. Nam hinc demonstrat, Iesum ex iis maioribus natum esse secundum carnem, è quibus nasciturum Messiam sacra prædixerant oracula. Etenim Abrahamo & Dauidi cùm primis promissum erat, vt ex ipsorũ progenie nasceretur Christus: ideóque Matthæus dominum Iesum statim initio filium Dauidis & Abrahæ vocat.

Christi prosapia ex qua processit, declaratur, & cur.

Genes.22. 26.28. Psal.131.

Sunt

Sunt quidem nonnulli, qui gloriosum ducunt, si singularum hic personarũ vel benefacta, vel malefacta recensere norint: verũ non ob aliud recenset eas (vt diximus) Euangelista, nisi vt probet Iesum esse Christũ, dum is ex illorũ prosapia natus est, è quorum Christus nasci debebat. Hoc igitur cùm primis respicere debemus.

Aut si omnino merita singulorum expẽdere libet, ex prosapiæ eius cognitione duo præcipua discere debemus: summã nimirum ipsius excellentiam, & maximam contrà submissionem. Excellentia quidem est, quòd natus est ex patriarchis, sacerdotibus, prophetis, regibus, & principibus: submissio verò, quòd è peccatoribus etiã prognatus est. Quòd sanè ex patriarchis natus est, indicium facit, ipsum verissimũ ipsissimũmque esse patriarcham, & hoc Isa. 9. etiam habetur: Pater futuri seculi. Quòd ex sacerdotibus, innuit ipsum verum summúmque esse sacerdotem, iuxta quod Dauid Psalm. 120. dicit: Tu es sacerdos secundũ ordinem Melchisedech. Quòd ex prophetis, arguit ipsum ipsissimum esse prophetam, iuxta quod Moses Deut. 18. dicit: Prophetam suscitabit vobis Deus vester de fratribus vestris, similẽ mei. ipsum audietis. Quòd ex regibus & principibus, argumẽto est ipsum esse regem regum, dominũ dominãtium, & principem principũ, iuxta illud Isa. 9. Super solium Dauid & super regnum eius sedebit. Et Psal. 71. Dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarũ. Coram illo procidẽt Æthyopes, & inimici eius terram lingent. Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes seruient ei. Item Psal. 44.

Prosapia ac parentum Christi excellẽtia, et submissio.

Ortus Christi ex patriarchis, sacerdotibus, prophetis, principibus & regibus.

Christus ex regibus ortus.

Quòd autẽ natus est ex peccatorum progenie, insigne humiliationis indiciũ est, indéque adeo certificamur nõ solùm ipsum venisse propter iustos, sed & peccatores saluandos, & peccatoribus resipiscentibus propitium fore, multò minus eos reiectnrũ. Atque hîc maxima omniũ consolatio sese exerit. Et nihil quoque vehemẽtius scriptura inculcat, quàm hoc ipsum. Non veni, inquit, propter iustos, sed peccatores. Quod & Paulus apertè testatur, inquiens. 1. Timoth. 1. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quia venit Iesus in hunc mundum peccatores saluos facere. Item dominus ipse Luc. 19. Venit fi-

Insigne humiliationis indicium.

Matth. 9.

lius hominis quærere & saluum facere quod perierat.

Generatio nis et prosapia Christi cõclusio cõsideratur. Nunc consideranda cõclusio prosapiæ seu generationis Christi. Vbi Euangelista generationem ipsam ab Abrahamo vsque ad Danielem, & à Dauid vsque ad Ioseph perduxit, non dicit ex Ioseph genitum esse dominum, sed ex Maria vxore seu spõsa Ioseph. Qua quidem auersione ostendit, non illum ex virili semine (vt alij homines solent) conceptum & natum esse, sed ex castissima virgine, citra viri operam. Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est, Matth. 1. Atque per hoc itidem probare vult, ipsum verè esse promissum Messiam. Habemus enim apud Isaiam 7. virginem concepturam, & parituram Emanuelem: ideóque & Christus Gen. 3. semen mulieris vocatur, non semen viri. Quum igitur Iesus solius mulieris semen fuerit & ex virgine natus, certissimum est ipsum verè Messiam esse.

Hebræorũ mos in genealogiis cõtexẽdis. Quæstio hîc oritur: quum Christus non sit natus ex semine Ioseph, quur per ipsius generis catalogum osten datur genus Christi? Respondetur: Hebræis non esse morem genealogias, nisi per virorum enumerationem contexere, Hieronymo teste: ad hęc legem à Deo datam talem Israëlitis, vt viri vxorem ducerent de tribu & cognatione sua, Numer. 36. Cùm itaque Ioseph vir iustus & timens Dei fuerit, haud dubiè huic legi morem gessit, sicque Mariam ex sua tribu duxit vxorem. Quare conuenienter Euangelista Iosephi genus contexuit, vt quod idem fuerit & Mariæ genus, ideóque & Christi.

Nomen et vita conditio Christi nati ac prædictio. 3 Tertiò ponitur nomen & vitæ conditio verbi incarnati. Fuit nomen filio Mariæ, Iesus: quod Hebræis Saluatorem sonat. Hoc autem nomen non fortuitò aut humana voluntate ei impositum est, sed diuinitus: quòd nimirum verè Iesus, seu Saluator futurus esset: quod & fuit. Nam inde & angelus ad Ioseph ait: Vocabis nomẽ eius Iesum: ipse enim saluum faciet populũ suum à peccatis ipsorum. Sunt quidem & alij nõnulli hoc nomine insigniti in sacris literis, veluti Iosua, Iesus filius Iosedech, & Iesus Sirach scilicet filius, auctor libri qui Ecclesiasticus intitulatur. Verùm in nullum competit verius, quàm in filium Mariæ. Is enim verè saluat, liberat, & fert opem: non temporaliter modò: sed & ęternaliter.

Eccles. 46. Hagg. 2. Zacha. 3.

Vnde

Vnde & Petrus: Non est in alio quoquam salus, neque aliud nomen datum inter homines in quo oporteat saluos fieri, Act. 4.

Porrò quòd idem & Christus dicitur, dignitatis & officij vocabulum est. Christus idem est & dicitur quod vnctus. Vncti autem sunt sacerdotes & principes. Quòd ergo Iesus dicitur vnctus, id euincit ipsum & sacerdotem & regem esse. Verè autem sacerdos est, ísque æternus: quia semetipsum pro nobis obtulit Deo hostiam viuam in odorem suauitatis, eáque vnica in æternum consummauit sanctificatos. Verè quoque rex est, ísque itidem æternus: quia est dominus omnium iudex viuorum & mortuorum, ad regnum patriæ cęlestis via ianua & introductor.

Christus dignitatis et officij vocabulū est.

Ephes. 5.

Christus verus Saluator, rex & sacerdos.

Quum ergo ita res habeat, agnoscamus ex animo & perpetuò hunc Mariæ filium pro vero Saluatore, sacerdote, & rege: eóque ipsi & fidamus & adhæreamus & obsequamur: quò sic per ipsum saluemur, reconciliemur, & æternùm regnemus. Amen.

EPILOGVS.

1 *Intentio Euangelistæ Matthæi, ostendere Iesum verum Meßiam, hoc est, Christum patribus promissum, iuxta prophetarū oracula ex stirpe sacerdotali et regia in Beth-lehem natum, Mich. 5.*

2 *Exorditur Euangelista genealogiā Christi ab his duobus, Abrahamo & Dauide, vel quòd horū memoria celeberrima sit, pariter & gratiosißima apud Iudæos: vel quòd his duobus potißimū promissus sit ille tot seculis expectatus Christus in Hebræorum oraculis, quibus summam habent fidem etiam illi qui Christo repugnant: Gen. 22. Galat. 3. Luc. 1. Psal. 131.*

Christi genealogia ex Abrahamo & Dauide.

3 *Quoniam apud Hebræos plures fuerunt qui nomen Iesu sortiti sunt, idcirco cognomine addito discernitur à cæteris. Porrò Christus Græcè vnctum significat: quo vocabulo Hebræi sonant regem, atque suum diu expectatum Meßiam. Vno igitur vocabulo simul & regis & sacerdotis dignitas explicatur, quum vterque vngeretur: & vtraque dignitas vni competit Christo, quòd omnium rex & idem summus sacerdos, solus Deum patrem peccatis offensum sui corporis victima placarit, ac depulsa mortis tyrannide, & peccati regno destructo, caleste regnum omnibus aperuerit.*

Vno vocabulo regis & sacerdotis dignitas cōprehenditur.

Apoc. 19.

Heb. 10.

IN FERIIS D. MATTHÆI Apoſtoli, Epiſtola.

Epheſ.4. *Vnicuique noſtrum data eſt gratia,&c. Finis Epiſtolæ: In virum perfectum, in menſuram ætatis plenè adultæ Chriſti.*

HÆc lectio in qua tradit Apoſtolus methodũ de donis ſpiritualibus, quibus credẽtes ſunt præditi, quatuor quæſtionibus cõſtat. Prima eſt, quid ſint ipſa dona, docétq; ea eſſe aliud nihil q̃ meram gratiã, cùm ſic dicit: *Vnicuique noſtrũ data eſt gratia.* Sciendũ autẽ hîc eſt, dona eſſe bifaria. Sunt enim quædã priuata, quædã publica. Priuata ſunt, quæ priuati (hoc eſt nullã publicã functionẽ habẽtes) priuatim (hoc eſt, citra vllam muneris publici iniunctionem ſeu impoſitionẽ) acceperunt ac habent, veluti dona fidei & charitatis, item ſermonis, ſapientiæ & ſcientiæ, itẽque cognitionis variarũ linguarũ, & interpretationis earũdem, atque id genus alia, quæ etiam iis contingunt qui nihil habẽt publici muneris, nec vrgent quenquã ad publicã functionẽ obeundã. De his agit Apoſtolus. 1. Cor. 12. Cæterûm publica ſunt, quæ dãtur ac cõtingũt publicè, hoc eſt, ad publicã functionẽ pertinent, & donatũ ad adminiſtrandam functionem illam cogunt: veluti dona publicæ præſidentiæ & gubernationis. Hæc autem dona publica rurſum bifaria ſunt. Sunt enim quædã politica ſeu ciuilia, & quędã Eccleſiaſtica. Politica quidẽ, vt principatus conſulatus, prætoriatus, triumuiratus, &c. De his agit Roman. 12. & 13. Eccleſiaſtica verò, vt Apoſtolatus, functio prophetica, Euãgeliciſmus, paſtoratus, & doctoratus. De his agit in hodierna præſertim epiſtola, dicẽs. *Vnicuique noſtrũ data eſt gratia.* Gratia autẽ & meritũ inter ſe cõtraria ſunt. Si igitur dona ſunt gratiæ, non ſunt meritũ: ſi non ſunt meritum, non ex operibus. Ergo gratis contingunt citra noſtra aut merita aut opera. Si verò gratis, excluditur omnis gloriatio noſtra, non eſt quòd de ipſis ſuperbiamus, præq́ue nobis alios aſpernemur. Quid autem habes (ait alio loco) quod non accepiſti? Si autem accepiſti: quid gloriaris quaſi non acceperis?

Donorum, alia priuata, alia publica.

Publica dona, alia politica, alia Eccleſiaſtica.

Gratiæ & meriti diſcrimen.

1. Corint. 4

2. A quo publica Ecclesiæ ministeria sint instituta, & vnde veniant. Et dicit Paulus ipsum dominum Iesum eorum institutorem & autorem esse, dicens: *Data est gratia secundũ mensuram donationis* CHRISTI. *Propter quod dicit, Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus, &c.* Si dona data sunt à Christo, non donata sunt aliundè. Non igitur neque nobis, neque aliis creaturis accepta ferri debent, sed soli Christo. Ob id enim ipsi iugiter laudes gratiarúmque actiones nuncupandæ veniunt. Ingratissimi enim fuerit hominis, ei non grates persoluere velle, ex quo omnia sua habeat, sine quo nihil possit.

Ministeria Ecclesia publica instituta à quo & vnde.

Psal. 67.

Docemur igitur hîc functiones Ecclesiasticas esse gratias seu dona Christi, iuxta suum ipsius arbitrium data. Si autem sunt gratiæ, gratis contigerunt: at si gratis, debent & gratis dispendi, iuxta domini dictum Matth. 10. Gratis accepistis, gratis date. Dispendere gratis, non sic intelligendũ erit, quasi non sit prospiciendum ministris populi de vitæ necessariis, sed quòd ipsi nullius lucri aut quæstus gratia ministrare debeãt. 1. Pet. 5. Porrò munia illa Ecclesiastica data sunt iuxta Christi arbitriũ, nemo propter illa (si habeat) superbire debet: nec quisquam (si non habeat) ea habentibus inuidebit. Nam quis glorietur de alienis? quis Christo manum occludat? Ad hæc, si Christus munium Ecclesiasticorum auctor est, debent & ipsa munia & ministri etiam in summo honore haberi, nõ autem contemni & derideri, vt hodie à plerisque fit. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, &c. 1. Timoth. 4.

Ecclesiasticæ functiones quia gratis data, gratis ministranda.

1. Corin. 9.

Dispensatores muniũ Ecclesiasticorum duplici honore digni.

3 Quænam ac qualia ipsa dona seu officia sint, quod his verbis dilucidat, dicens: *Et ipse dedit quosdam quidẽ Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autẽ Pastores & Doctores.* Hîc audimus, Apostolatũ, Prophetiã, Euãgelistæ iam, Pastoratũ & Doctoratum esse dona illa publica Ecclesiastica, quæ Christus dedit. Apostoli sunt, qui à Christo in vniuersum mundũ Euãgelij prædicãdi gratia ablegãtur. Hoc verò nomen propriè duodecim illis conuenit. Prophetæ sunt, qui futura vel bona vel mala præsagiunt, ac vaticinantur, qualis fuit Agabus, & quatuor filiæ Philippi diaconi, quales &

Ecclesiæ dona publica, quæ.

Prophetæ, Euangelistæ, Doctores; qui.

hodie nonnulli reperiuntur. Euangelistæ sunt, qui Euangelicam doctrinam scriptis complectuntur: quales quatuor illi. Pastores & doctores sunt, qui Christi populum viua voce ac doctrina sana pascunt, quales fuerũt Timotheus, Titus, Dionysius, Clemens, &c. quales omnes Episcopi, Presbyteri, diaconi, subdiaconi esse deberent.

Hæc dona in speciem quidem videntur vilia, præsertim temporibus hisce postremis: verùm si exactius considerãtur, sunt omnibus modis insignia, maximáque. Libet id liquidò perspicere? Quid valent currus & equi citra aurigam? quid oues siue iuuenculæ citra pastorem? quorsum conducit thesaurus, si non adsit qui eum ostendat, eruátque? Nihil prorsus. Ita nimirum omnia dona quamtumuis speciosa, inutilia sunt si non adsint Apostoli, Prophetæ, Euangelistæ, Pastores & Doctores, qui populum doceant quo pacto his vti piè debeãt. Imò quantò præstat animus corpore, tantò hi omnibus aliis donis. Quare vt huiusmodi dona eximia sunt, sicà nobis etiam præ aliis omnibus maximo in pretio haberi debẽt. Nam ab his docemur veram fidem, docemur spem, charitatem, misericordiam, humilitatem, veram sapientiam, veram eloquentiam.

Ecclesiæ dona nisi his ritè vtatur, inutilia.

Hìc etiam erroris conuincuntur qui dicunt ordinem ministeriúmque Ecclesiasticum esse inuentum humanũ. Conuincuntur quoque erroris & illi, qui omnes promiscuè ministerij huius publici capaces esse, & suggestum conscendere volunt. Nec hi minoris erroris redarguuntur, qui inuocatos sese in Ecclesię administrationem ingerunt. Item & illi peccant, qui ministerium Ecclesiasticum atque ipsos ministros vilipendunt. Nam si Christus institutor est, non est inuẽtum humanum. Si is quosdam instituit peculiares, nõ omnes promiscuè sibi id vsurpare debent. Si idem dat Ecclesiæ ministros, nemo ab eo non datus, hoc est, inuocatus sese debet ingerere. Si denique ille huius ministerij est autor, nemo illud cõtemnere, sed omnes honorare & magnificare debent.

Ministeriorum Ecclesiæ Dei potestas æqua omnibus nõ est cõcessa.

Hebr. 5.

Ex his quoque verbis colligere licet, varios esse ministrorum Ecclesię gradus, nõ omnes esse æquales. Errant itaque, qui omnes parem habere potestatem & dignitatem dicũt. Hæc autem ministrorum diuersitas ac distin-

Ministrorum ecclesiæ gradus, varij & inæquales.

ctio

ctio, pacis & vnitatis caussa à Christo instituta est. Nam alioqui si omnes æquè sacerdotes & dignitate & potestate pares essent, tot essent in Ecclesia futuræ sententiæ, quot capita: nemo alteri cederet, nemo alteri obtemperaret. Sed væ illis qui dignitate sua & potestate abutuntur vel per superbiam, vel per quæstum. Certè in hunc finem non prætulit dominus alios aliis. Quemadmodum verò digniores inferioribus sese anteferre minimè debent, sic quoque nec inferiores superioribus debent inuidere. Cui multum commissum est, ab eo & multum exigetur: contrà, cui datum est parum, & is de modico dabit rationem.

4 In quem finem seu propter quam caussam hæc munia data sint, instituerit que Christus omnes Ecclesiæ ministros, cùm dicit his verbis: *Ad instaurationem sanctorum, in opus administrationis, in ædificationem corporis Christi, donec perueniamus omnes in vnitatem fidei et agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenè adultæ Christi.* Quibus verbis docemur, Christum illa munera constituisse non sua gratia, sed propter instaurationem sanctorum, & sui corporis, Ecclesiæ nimirum. Propter nos, inquam, propter nostri instaurationem & ædificationem, totiúsque Ecclesiæ & populi Christiani vtilitatem, dedit Apostolos, Prophetas, Euangelistas, Pastores & doctores, vt nimirum omnes omnium salutem prouehant, alij gubernando, alij concionando, alij scribendo, alij orando, alij legendo, alij canendo, alij visitando infirmos, alij cibando pauperes, alij administrando sacramenta, alij expellendis dæmonibus: quò sic omnes & in fide & in vita proficiamus, tandémque læti occurramus Christo. Omnis quippe nostra salus in vnica illa fide, hoc est, agnitione filij Dei, & in viro perfecto, hoc est, charitate Dei & proximi sita est. At fides, & fidei primogenita proles charitas, ex auditu proficiscuntur: auditus autem verbum habeat necesse est. Verbum verò audiri non potest, nisi adsit prædicans. Dedit igitur & dat dominus ministros Ecclesiasticos, vt ex ipsius iussu illorum audiamus verbum, vtque ex auditu concipiamus fidem ac charitatem, & sic fide saluemur.

Finis ob quem Ecclesiæ ministros instituit Christus.

Vnica nostra salus in quo sita sit.

*Rom.*10.

Charitas, fidei prima proles.

Hic igitur vnusquisque ministrorum sui muneris admoneri debet, siue sit Papa, siue Cardinalis, siue Episcopus,

Ecclesiæ dona data nobis nō sunt vt superbiamus. siue Pastor,siue sacerdos, ne solo & nudo titulo turgeat, sed respondeat & titulo & professioni. Non enim propterea donis ornati sumus,vt nos alterutrum contemnamus,vt inuicē inuideamus, vt inde cristas erigamus, sed vt his seruiamus proximis, vt iuuemus inopes,consolemur desolatos,doceamus indoctos,reuocemus errantes, erigamus pusillanimes:in summa,vt regnum Christi dilatemus pro virili.

Hic ipsi quoque Christiani subditi ac laici admoneri debent, vt Ministros & Pastores sibi à Christo datos venerentur, audiant, sequantur, ne frustra ipsis sint missi: Ecclesiæque munia suspiciant, venerentur & obseruent, ne & ipsa frustra sint data.

EPILOGVS.

1 *Apostolus vehementi spiritu vnitatē nobis commendat Ecclesiæ:quæ ne ob eam quam suis præpositis tenentur inferiores subiectionē tolleretur,dicit diuersa credentibus esse Dei dona concessa,diuersos & varios in Ecclesia status & gradus constituentia,quæ tamen dictæ vnitati nō repugnāt,sicut nec humani corporis repugnat vnitati,quod in eo diuersa sunt membra, varijs officijs & operationibus deputata. Minimè ergo vocationum varietates resoluunt Ecclesiæ vnitatem.*

Christus ordinum Ecclesiæ præcipuus institutor. 2 *Distinguuntur ordinū Ecclesiæ status,quorū præcipuus auctor & institutor est Christus. Ascendens namq; in altū,dedit dona hominibus:quod primùm factū est,teste Luca, dū complerentur à die sua resurrectionis dies Pentecostes,mittēs super Apostolos visibili specie varia dona Spiritus sancti, Act. 2.*

3 *Rationem reddit Apostolus, quorsum varia dona & vocationum præmissarum ordines in Ecclesia esse velit Deus opt. max. ad consummationē, inquit, sanctorū, id est,vt consumment,& ad salutē prouehant per suū ministeriū eos qui fidei sacramento initiati,à peccatis mūdati & sanctificati sunt. In ædificationem corporis Christi,id est,vt ædificent eos in corpus Christi, qui adhuc alieni sunt, vltrá; hos ordines duraturos donec veniat retributor omnium bonorum Christus Iesus, regnum hoc Ecclesiæ patri suo cælesti oblaturus.*

IN FESTO EODEM B. MATthæi Apost. Euangelium.

Matth. 9. *In illo temp. Cum transiret Iesus, vidit hominem*

nem sedentem in telonio, Matthæum nomine, &c. Finis Euangelij: Non enim veni vocare iustos, sed peccatores. *Marc. 2. Luca 5.*

Vangelio hoc depingitur nobis regnũ Christi: quòd videlicet illud sit regnum pro peccatoribus suscipiendis. Sunt autem tria præcipuè obseruanda: Primò Matthæi persona. Fuit enim publicanus, sicut ipse confitetur. Matthęus nihil sibi nisi peccata ascribit. Consueuerunt quidem filij Adam aut beneficia sua iactare, aut malefacta defendere & excusare. nihil horum Matthæus, sed peccata sua ingenuè fatetur, publicanum se nominans: quod genus hominum quoniam artẽ exercebat sordidi quæstus, & violentæ rapacitatis, multis modis infame erat, pessiméque audiebat, præsertim apud Iudæos, idque propter auaritiam & iniustitiam quibus obnoxij erant omnes. Redimebant enim munus à Principe iniqua summa, & inclementer extorquebant à nautis & viatoribus vectigal, vt vel hac exactione plusculum lucri ipsis accederet: quare diuitiæ illorum erant rapina pauperum: potus & cibus, ipsorum caro & sanguis: vestis verò, vulgi sudor & labor. In quos non ineptè torqueri potest illud Ierem. 2. Sub alis vestris, aut in oris vestimentorum vestrorum, sanguis animarum pauperum & innocentum inuentus est. Quæ sanè vitia talia sunt, vt Paulus apertè dicat hisce obnoxios non possessuros regnum Dei. 1. Cor. 6. *Publicani genus hominum infame & rapax.* *Publicanorum officiũ & diuitiæ quales.*

Publicanum ergo se fuisse dicit Matthęus, & ad maiorem certitudinẽ, ne quisquã dubitaret de alio quopiam hæc scribi, quin potius omnes certi essent Euangelistam ipsum talem fuisse, vulgatius suum nomen adscribit, dicens: Vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine. Quòd nomen alij Euangelistæ subticuerunt, ac pro ipso aliud nomen minus notũ, scilicet Leui, subscripserunt, ne consortem operis Euangelici, de prisca conuersatione palàm notabilem redderent. Confitetur igitur Matthæus peccata sua palàm, non vt in ipsis gloriari velit, sicut quidam gloriantur quando vsuris & iniquis contractibus simplicibus imposuerunt, quemadmodum *Matthæus cur Leui dictus.*

illi,

illi,de quibus ſcriptum eſt Prouerb.2. Lætãtur cùm malefecerint,& exultant in rebus peſsimis.Item Iſa.3.Peccatum ſuum ſicut Sodoma prædicauerunt,&c. ſed vt inſignius prædicaret Chriſti erga ſe bonitatem, quemadmodum & nos cùm medici alicuius artem & induſtriam aliis commendare volumus,morbi noſtri acerbitatem & fœditatem recitamus. quãto enim morbus maior ac deſperatior fuit, tanto maior accedit gloria medico, qui eundem expellit.Sic &Matthęus Chriſti bonitatē nobis commendare volens,ſuum morbũ deſcribit.q.d.Ex meipſo nihil niſi peccator fui & publicanus:ac perpetuò per manſiſſem,niſi per gratiã à Chriſto vocatus fuiſſem.Vides quã ob cauſſam Matthęus peccata ſua commemoret, nempe vt gloriã Chriſti prędicaret,ac nobis ſpem daret, vt in ipſo videamus Chriſtum nedũ peccatores non auerſari, ſed & ex eis gratiæ ſuæ Apoſtolos feciſſe, & Euangeliſtas.Sic Dauid & Manaſſe ſua agnoſcunt & confitentur peccata.2.Reg.12.2.Paral.33.Ob eandem etiam cauſſam Paulus peccata ſua refert.Chriſtus,inquit,venit peccatores ſaluos facere,inter quos præcipuus ego ſum: ſed ideo miſericordiã conſequutus ſum,vt oſtenderet in me primo Chriſtus Ieſus omnem patientiam, ad informationem eorum qui crediturì ſunt illi in vitam æternam, 1.Tim.1.Item, Ego,inquit,ſum minimus Apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari Apoſtolus,&c.Sequitur:Gratia autem Dei ſum id quod ſum.1.Cor.15. Et hic eſt primus pœnitentiæ gradus, vt dicitur Luc.18.de Publicano, & 1.Cor.11.Quòd ſi noſmetipſos diiudicaremus,&c.

Chriſti bonitas inſtar boni medici induſtria prædicatur.

Matthæus quam ob cauſſam ſe peccatorem dixerit.

Primus pœnitētiæ gradus Pauli peccata ſua confitentis.

Enarratur autem ipſius Matthęi vocatio. Nam Chriſtus præteriens illũ vidit ſuis oculis non tantùm corporalibus (ſic enim & crucifixores ſuos vidit) ſed commiſerationis oculis, quibus aſpexit Abraham in Chaldæa, Geneſ.12. Loth in Sodomis, Ibidem.19. Iſraëlitas in Ægypto,Exod.21. Zachæum in arbore,Luc.19. Petrum in domo Caiphæ, Ibid.22. Latronem in cruce, Ibid.23. & Paulum in itinere Damaſci,Act.9.Et hic aſpectus penetrat carnem,ſanguinem,medullam,oſſa,ſpiritum & animam. Hoc videre, fuit agnoſcere illum eſſe de numero illorum qui ſaluandi eſſent. O fœlix viſio,de qua ſanctus ille,meritò poteſt dicere verbũ Agar. Gen.16. Tu Deus qui

Oculis cõmiſerationis Chriſti Matthæus eſt vocatus.

qui vidisti me. Oremus supplices vt & nos sic videre dignetur in abysso peccatorũ sepultos, dicẽtes cũ Dauide, Psal.24. Respice in me,& miserere nostri.q.d. Agnosce nos inter eos quibus misericordiam præstare decreuisti. Sic vidit Matthæum, & vocauit internè per Spiritum sanctũ,& externè per verbũ; *Sequere me.* Superius mox dictum est quo in statu fuerit Matthęus,non antè solùm, sed & in ipsa vocatione:nimirum in huiusmodi statu,vt & omnibus hominibus exosus esset, & coram Deo esset filius gehennæ. Quia verò cùm in huiusmodi statu esset, vocatus sit à domino, videmus itidem non promeruisse illum vocationem sui, sed ex mera gratuitáque gratia à Christo esse vocatum:iuxta illud Pauli:Non volentis est neque currentis; sed miserentis Dei, Rom.9. Iam verò ex vno eodémque fonte omnium vocatio proficiscitur. Consequitur ergo, quemadmodum Matthæus ex gratia mera vocatus est,ita & nos omnes ex gratia vocatos esse ac vocari; non ex operibus aut meritis præcedentibus. Ne quis autem in hoc dubitet; audiamus Paulum. is sic Ephes,2.inquit: Gratia estis seruati per fidem,idque non ex vobis. Dei donum est, non ex operibus, ne quis glorietur. Item 2.Timoth.1.Deus,inquit, saluos nos fecit, & vocauit vocatione sancta:non secundum opera nostra, sed secũdum suum propositum & gratiam,quæ data quidem est nobis per Christum Iesum ante tempora æterna, sed palàm facta est nũc per apparitionem Seruatoris nostri Iesu Christi. Hinc & Augustinus piè: Misericordissimus dominus,inquit,inuenit omnes quos condemnaret: at non inuenit quos saluaret. Nihil igitur hîc aliud cum Matthæo & vocatis omnibus facere possũmus, quàm vt consideremus in nobis iugiter Dei bonitatem, laudemúsque illum super misericordia, Rom.11. & 15. dicentes cum Dauide; Miserator & misericors dominus, non secundum peccata nostra fecit nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis: quoniam secũdum altitudinem cæli à terra, corroborauit misericordiam suam super timentes se. Quantum distat ortus ab occidente, longè fecit à nobis iniquitates nostras. Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est dominus timentibus se, Psalm.102. Summa: Iesus solus vocat,

Vocatio fidelium nõ ex merito, sed gratia Dei.

Bonitas ac Dei misericordia à nobis semper laudanda.

Vocamur ex solius Dei gratia. vocat, vocat ex mera gratia, vt discamus ne quid salutis tribuamus vlli creaturæ, & meritis nostris, sed omnem salutem & iustitiā nostram tribuamus vni Christo. Nam Matthæum talibus inhęrentem spinis vocauit, vt de gratia Dei etiam nullus desperet, quantumcunque in vilibus & sordidis lucris fuerit occupatus. Potens est enim Deus de lapidibus suscitare filios Abrahæ. Et quāuis difficile sit diuitem intrare in regnum Dei, & apud homi-*Matth. 19.* nes impossibile, apud Deū tamen omnia possibilia sunt.

Matthæi fides probatur. Consequenter enarratur ipsius Matthæi fides. Nam non impeditur Matthęus opibus, nec remoratur officio, neque ostēdebatur humili Christi persona, & calumniis Pharisæorum, sed audiens verbum, *Sequere me*: Spiritu sancto accensus non dubitat hanc vocationem verè esse diuinam. *Surgens sequutus est eum.* Audiuimus nec Mathæum, nec vllum vnquam hominem vocatum esse propter sua merita, sed propter merā Christi gratiam. Hoc cùm sit verissimum, consequitur prorsus elegisse dominum illos quos vocarit & vocet. Ergo certum est, solos electos & prædestinatos vocari. Id autem verum esse Apostolus apertè testatur Rom. 8. Scimus, inquiens, quòd diligētibus Deum, omnia coöperantur in bonum, nimirum his qui iuxta propositū vocati sunt: quoniam quos præsciuerat, eosdem & præfinierat conformes fieri imaginis filij sui, vt ipse sit primogenitus inter multos fratres. Porrò quos prædefiniuit, eosdē & vocauit: & quos vocauit, eos & iustificat. Et Rom. 11. Electio consecuta est, cæteri verò excæcati sunt. Qur verò dominus non omnes elegerit & vocauerit, nō est nostrum inuestigare. Ipsius iudicia imperscrutabilia sunt, & inuestigabiles viæ eius, Rom. 11. Hoc tantùm pro certo sciamus: quoscunque nō elegit, eos ipsos non elegisse ex ipsorum culpa: quoscunque autem elegit, hos elegisse & vocasse ex mera gratia & misericordia. non vltrà progredi licet.

Electi soli & prædestinati vocantur.

Matthæi obedientia. Enumeratur insuper ipsius Matthæi obedientia. Nam Matthæus relinquit telonium, opes & pecuniam, & surgens sequitur Christum, non secūdum humanā prudentiam ratiocinans quid amittat, aut consecuturus sit. Sic verbum auditum operatur fidem, Rom. 10. Fides est ex auditu, fides verò operatur obedientiam. Similem fermè obedien

Fides operatur obediētiam.

obedientiam habes. 3. Reg. 19. in Eliseo per Eliam vocato. Applica. Porrò finis in quem electos vocauit & iustificauit dominus: est, vt se sequantur, hoc est, sanctè & immaculatè viuant, sic inquiente Paulo Ephes. 1. Deus elegit nos in Christo antequàm iacerentur fundamenta mundi, vt essemus sancti & irreprehensibiles coram illo per charitatem. Et Ephes. 2. Dei sumus creatura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus vt in illis ambulemus. Et Tit. 2. Illuxit gratia Dei saluatoris omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegata impietate & mundanis concupiscentiis, sobriè & iustè & piè viuamus in præsenti seculo. Et profectò electi & vocati huic fini omnibus modis seruiunt ac respondent: vt vel hic in Mattheo videre licet Simul atque vocatus est, statim secutus est Iesum, hoc est, ad huius sanctissimam voluntatem sese composuit, atque ipsum intimo amore complexus est.

Electorum ac vocatorum finis.

Videmus hoc loco, quales esse debeant qui recipi in regnum Christi volunt, & quid illis sit faciendum: videlicet, vt audiant verbum, credant, & sequantur. Non enim reiicit Christus vllum peccatorem, sed omnes ad pœnitentiam vocat: Venite ad me omnes, &c. Matth. 11. Et Paulus inquit, Conclusit Deus omnia in incredulitate: vt omnium misereatur. Rom. 11.

2 Secundò quæ hic obseruanda occurrunt, sunt fructus & opera primùm fidei in Matthæo. Nã Matthæus emendat vitam priorem, reddit malè parta, operatur bona, inuitat Christum ad conuiuium, vocat & alios peccatores, vt & illi conuertantur. Quatuor in beato Matthæo veræ iustificationis indicia hic videmus. 1 Surrexit. 2 Secutus est eum. 3 Adornauit conuiuium. 4 Adduxit etiam alios peccatores, vt & ipsi conuerterentur. Hæc enim sunt indicia veræ iustificationis: Surgere à peccatis. Si mortui, inquit Apostolus Rom. 6. sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo? Sequi Christum. Non enim sufficit mala non agere, nisi & bonis studeas operibus insudare. Vocauit nos Deus, inquit Apostolus, in sanctificationem, &c. Tertium est gratias agere pro acceptis donis. 1. Thessalon. 5. In omnibus gratias agite. Quartum, proximum quoque adiuuare.

Fructus fidei in Matthæo.

Iustificationis veræ indicia quatuor.

Quod

Vocamur ex solius Dei gratia. vocat, vocat ex mera gratia, vt discamus ne quid salutis tribuamus vlli creaturæ, & meritis nostris, sed omnem salutem & iustitiã nostram tribuamus vni Christo. Nam Matthæum talibus inhęrentem spinis vocauit, vt de gratia Dei etiam nullus desperet, quantumcunque in vilibus & sordidis lucris fuerit occupatus. Potens est enim Deus de lapidibus suscitare filios Abrahæ. Et quãuis difficile sit diuitem intrare in regnum Dei, & apud homines impossibile, apud Deũ tamen omnia possibilia sunt. *Matth. 19.*

Matthæi fides probatur. Consequenter enarratur ipsius Matthæi fides. Nam non impeditur Matthęus opibus, nec remoratur officio, neque ostẽdebatur humili Christi persona, & calumniis Pharisæorum, sed audiens verbum, *Sequere me*: Spiritu sancto accensus non dubitat hanc vocationem verè esse diuinam. *Surgens sequutus est eum.* Audiuimus nec Mathæum, nec vllum vnquam hominem vocatum esse propter sua merita, sed propter merã Christi gratiam. Hoc cùm sit verissimum, consequitur prorsus elegisse dominum illos quos vocarit & vocet. Ergo certum est, solos electos & prædestinatos vocari. *Electi soli & prædestinati vocantur.* Id autem verum esse Apostolus apertè testatur Rom. 8. Scimus, inquiens, quòd diligẽtibus Deum, omnia coöperantur in bonum, nimirum his qui iuxta propositũ vocati sunt: quoniam quos præsciuerat, eosdem & præfinierat conformes fieri imaginis filij sui, vt ipse sit primogenitus inter multos fratres. Porrò quos prædefiniuit, eosdẽ & vocauit: & quos vocauit, eos & iustificat. Et Rom. 11. Electio consecuta est, cæteri verò excæcati sunt. Quur verò dominus non omnes elegerit & vocauerit, nõ est nostrum inuestigare. Ipsius iudicia imperscrutabilia sunt, & inuestigabiles viæ eius, Rom. 11. Hoc tantùm pro certo sciamus: quoscunque nõ elegit, eos ipsos non elegisse ex ipsorum culpa: quoscunque autem elegit, hos elegisse & vocasse ex mera gratia & misericordia. non vltrà progredi licet.

Matthæi obedientia. Enumeratur insuper ipsius Matthæi obedientia. Nam Matthæus relinquit telonium, opes & pecuniam, & surgens sequitur Christum, non secũdum humanã prudentiam ratiocinans quid amittat, aut consecuturus sit. *Fides operatur obediẽtiam.* Sic verbum auditum operatur fidem, Rom. 10. Fides est ex auditu, fides verò operatur obedientiam. Similem fermè obedien

obedientiam habes.3. Reg.19.in Eliseo per Eliam vocato. Applica. Porrò finis in quem electos vocauit & iustificauit dominus:est,vt se sequantur,hoc est,sanctè & immaculatè viuant, sic inquiente Paulo Ephes.1. Deus elegit nos in Christo antequàm iacerentur fundamenta mundi, vt essemus sancti & irreprehensibiles coram illo per charitatem. Et Ephes.2. Dei sumus creatura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus vt in illis ambulemus. Et Tit.2. Illuxit gratia Dei saluatoris omnibus hominibus,erudiens nos,vt abnegata impietate & mundanis concupiscentiis, sobriè & iustè & piè viuamus in præsenti seculo. Et profectò electi & vocati huic fini omnibus modis seruiunt ac respondent: vt vel hic in Matthæo videre licet Simul atque vocatus est, statim secutus est Iesum, hoc est, ad huius sanctissimam voluntatem sese composuit, atque ipsum intimo amore complexus est. *Electorum ac vocatorum finis.*

Videmus hoc loco, quales esse debeant qui recipi in regnum Christi volunt,& quid illis sit faciendum: videlicet,vt audiant verbum,credant,& sequantur. Non enim reiicit Christus vllum peccatorem, sed omnes ad pœnitentiam vocat: Venite ad me omnes, &c. Matth. 11. Et Paulus inquit, Conclusit Deus omnia in incredulitate: vt omnium misereatur. Rom.11.

2 Secundò quæ hic obseruanda occurrunt,sunt fructus & opera primùm fidei in Matthæo. Nã Matthæus emendat vitam priorem,reddit malè parta,operatur bona,inuitat Christum ad conuiuium, vocat & alios peccatores, vt & illi conuertantur. Quatuor in beato Matthæo veræ iustificationis indicia hic videmus. 1 Surrexit. 2 Secutus est eum. 3 Adornauit conuiuium. 4 Adduxit etiam alios peccatores,vt & ipsi conuerterentur. Hæc enim sunt indicia veræ iustificationis: Surgere à peccatis. Si mortui, inquit Apostolus Rom.6. sumus peccato,quomodo adhuc viuemus in illo? Sequi Christum. Non enim sufficit mala non agere, nisi & bonis studeas operibus insudare. Vocauit nos Deus,inquit Apostolus,in sanctificationem, &c. Tertium est gratias agere pro acceptis donis. 1. Thessalon.5. In omnibus gratias agite. Quartum,proximum quoque adiuuare. *Fructus fidei in Matthæo.* *Iustificationis veræ indicia quatuor.*

Quod

Quod autem in fine subdit Paulus, Quos iustificauit, hos & magnificauit: in præsenti quidem vita ex parte contingit. Verè enim magnificum est, vacuum esse vitiis, innocentiæ gloriæ florere, affectibus esse incorruptis, sic insitum esse corpori Christi, vt idem sis cum illo, spiritum illius habere pignus, hæredem esse Dei, cohæredem Christi: vt de hoc quod superest suo tempore implendum, non liceat diffidere. Hæc autem magnificatio in futuro cõplebitur, quum absterget Deus omnem lachrymam, &c. cùm Christus suis dicet: Venite benedicti patris mei, &c. Matth. 25.

Magnificum esse quid.

Apoc. 21.

Gratitudo Matthæi pro remissione accepta peccatorum.

Ex verbis prædictis Euangelicis etiam apparet Matthæum fuisse gratũ pro donata remissione peccatorum, hilarémque datorem, conuiuium enim apparat. Sanè Christus Matthæum inuitantem non despexit. Tunc enim Iesus obtemperat roganti, cùm tu obtemperas vocanti. Cùm autem tu non audis Christũ vocantem, quomodo audiet ipse te clamantem? Hinc per Isaiam dicit cap. 50. Quis est hic liber repudij matris vestræ, quo dimisi eam? q.d. Vultis scire quam ob caussam id fecerim? Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, &c. Vocaui, & non erat qui audiret. Sic & alio loco: Iniquitates, inquit, vestræ prohibuerunt bonum à vobis.

Christus quomodo à nobis ad cõuiuium inuitandus.

Sic & nos ergo B. Matthæi exemplo studeamus inuitare ad conuiuium Christum dominum: quod fit, quoties cum diligentia Euangelij conciones audimus, Sacramentum corporis & sanguinis Christi sumimus, carnem propriam mortificamus, ac soli Christo adhæremus, & quoties etiam aliquid beneficij egenis & pauperibus exhibemus. Sed hæc verè & rectè fieri non possunt, nisi prius omnia nostra relinquamus, id est, nisi agnoscamus & confiteamur, omne quod sumus & habemus, mera & gratuita esse dona Dei.

Conuiuia nec reiicienda aut dãnanda.

Christus autem suã præsentiã hîc exhibens, ostẽdit sibi peccatorem fide per charitatem operante recõciliatum. Ostendit quoq; se nõ reiicere aut dãnare honesta conuiuia, modò Dei & pauperũ nõ obliuiscamur. Deliciæ eius sunt, esse cũ filiis hominũ, Prouerb. 8. Et est hæc historia quasi imago quę ostẽdit quinã Christo in suo regno sint proximi: nempe miseri peccatores. Nam & Petrus & Paulus

Paulus etiam se aliquando lapsos confitentur. Ingens hæc nobis omnibus consolatio esse debet, ne desperemus in peccatis:sed confidamus per Dei misericordiam nos hæredes æterni regni Christi omnino futuros.

Deinde hîc sunt fructus & opera obseruanda incredulitatis in Pharisæis. Nam hi offenduntur quòd Christus cum peccatoribus conuiuetur, & propterea eum quoque peccatorem & hominem flagitia amantem iudicant, quasi dicant, Quam ob rem magister vester, quẽ vos deserto Ioanne vt sanctiorem sequimini, cum peccatoribus edit & bibit,cùm mensæ communio summum sit familiaritatis indicium? An non legerunt: Cum sancto sanctus eris,& cum peruerso peruerteris? An nõ cogitant quòd hac consuetudine animos addit peccatoribus, qui vitati fortè propter erubescentiam non resipiscerent? Nihil aliud hîc moliuntur,quàm discipulos adhuc rudes hoc venenato susurrio à Christo diuellere. Doctrinam quidem Christi in se calumniari non poterant, ob id alias occasiones quærunt, quò plures à doctrina Christi separent. Et hęc est consuetudo & natura mundi, vt omnia Dei opera calumnietur. Habet enim Euangelium in hoc orbe duplices infensissimos hostes: Primi illud externa tyrannide persequuntur,secundi illud derident,contemnunt,& calumniantur.

Fructus & opera incredulitatis Pharisæorũ obseruãda.

Mundi cõsuetudo et natura.

Euangelij hostes infensissimi, duplices.

Ante omnia ergo id agunt,vt discipulis Christum odiosum faciant. Facilè enim displicent verba illius, cuius persona non placet. Ob eandem caussam dicebant cæco, Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit. Item: Nos scimus quia hic homo peccator est. Item ad turbas dicebãt de Iesu, Vorax est,& potator vini,&c. E quibus videre est quanta versutia diabolus verbum Dei nobis eripere conetur. Sicut enim in veteri testamento, itémque in exordio Ecclesię,verbum Dei primò vi, deinde fraudibus pseudoprophetarũ eripere conatus est, sic & nunc videns fideles Christo adhærere, cùm aliud non potest, saltem Pharisæos ministros suos instigat, vt dicant, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magister vester? Tali modo suggillat vitam prædicatorum & pastorum, vt vel sic à doctrina retrahat. Verum est enim illud Gregorianum dictum:

Ioan. 9.

Diaboli versutia.

Cuius vita despicitur, restat vt & prædicatio contemnatur. Cùm autem verbum Dei nobis præripuerit, tunc ad varios errores inducit. Nemo igitur venenata talium susurria audiat, quia nemini obesse potest vita mala Pastoris, si doctrina fuerit sana. Hinc Christus ait: Super cathedram Moysi sederunt, &c. Quæcunque dixerint, facite, &c.

Pastoris mala vita non obest, si doctrina sana sit.

3 Tertiò hîc obseruanda est concio Christi, quæ tres continet doctrinas: Prima, cùm dicit, *Non est opus valentibus medico, sed malè habentibus.* Vbi ostendit, quis sit verus medicus, nempe Christus. Psal. 106. Misit verbũ suum, & sanauit eos. Qui sint ægroti, nẽpe, omnes peccatores agnóscentes suam imbecillitatem. Qui sint validi, nempe, superbi. Et quis morbus, nempe, peccatum, & æterna damnatio. Cùm igitur videamus in morbis corporis homines non esse negligentes, sed quærere remedia & auxilia: quantò diligẽtiores nos esse decet in morbis spiritualibus? Vocat autem Christus Pharisæos validos, non quòd validi sint, sed quòd per propriam iustitiam cælum ascendere conantur.

Medicus morbi, ægroti & validi qui sint, ostenditur.

His præmissis verbis tacitè obstinatam Pharisæorum malitiam taxat, ostendẽs nedum scriptura, sed & exemplo externo, ac sensu communi, non se reprehensione dignũ, quòd peccatores receperit; sed magis ipsos Pharisæos reprehensione dignos, vt qui nec ipsi medicum quærerent, cùm maximè ægroti essent, nec alios quærere paterentur, iuxta illud Luc. 11. Tulistis clauem scientiæ: vos ipsi non introistis, & eos qui introibant prohibuistis. Hoc igitur sibi vult Christus. Nemo sanæ mentis reprehensibilem iudicat medicum ob id quòd ægrotos inuisit, imò summè laudatur in medio, si id faciat quod ars profitetur. Cur igitur mihi in vitium vertitur, quod in aliis laudatur? Eadem ratione nemo succenset ægrotis, si medicum quærant & cõsulant: cur igitur hos peccatores iudicatis ob id quòd me audiunt & quærũt, quos adiuuisse oportuit? imò si vera in vobis iustitia esset, non inuidendum eis erat, sed congaudendum. Iam enim qui perierant, inuenti sunt: qui mortui erant, reuiuiscere cœperunt. Non igitur ego qui peccatores suscipio, nec illi qui medicum requirunt & amplectũtur, reprehen

Pharisæorum obstinata malitia.

Christus tanquam medicus cum peccatoribus versatur.

prehensione digni sunt, sed vos, cùm sitis omnium pessimi, iusti tamen vobis videmini, nec medicum requirẽtes ipsi, nec alios quærere sinentes.

Cæterùm obseruandum ex hac prima doctrina concionis Christi, quatenus cum peccatoribus conuersari possimus. Christus siquidem non aliter cum peccatoribus conuersatus fuit, quàm vt medicus: quo nimirũ docemur, impiorum consortium non esse vitãdum, si spes sit illos nostra consuetudine fieri castigatiores. Neque statim reiiciendi sunt qui peccant, sed prius omnia tentãda, quemadmodum Christus docuit Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum, &c. Item Paulus Galat. 6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spiritales estis, instruite eum, &c. Vbi autem nulla spes est emendationis, & nostra cõuersatio contumaces eos efficit, in hoc casu agendum secundum dictum Pauli, Si quis est inter vos fornicator, aut auarus, &c. cum illo nec cibum sume. Quod obseruandum est si nulla ratione emendari possit. prius autem omnia tentanda. Cibum siquidem sumere cum peccatoribus malum non est per se: fit autem malum, si approbari à te illi sua peccata putent, aut conniuere te videant, aut denique contagio suo te vel alios inficiant.

Impÿ non semper vitandi.

1. Cor. 5.

Cum peccatoribus quomodo cõuersandum.

Secunda doctrina est, cùm dicit, *Euntes discite, quid est: Misericordiam volo & non sacrificium.* Vbi obseruadę dictiones, Ego, volo, misericordiam. Et sciendum quòd Deus ipse omnipotens hoc dicat, quòd voluntas Dei sit seruanda & hæc virtus requirat omnia erga proximum beneficia. Loquitur autem hîc Christus de sacrificiis veteris legis, quibus preualet misericordia semper efficax, cum illa non semper valeant, & nunc finem suum habeant, Isa. 1. Psalm. 46. Vide Hieronymum, Chrysostomum, Theophylactum in hunc locum.

Osea. 7.

Matth. 12.

Ex vi enim terminorum, misericordia dicitur releuatio miseriæ alterius: sacrificium autẽ illud dicitur quod Deo fit & datur. Per misericordiam igitur hîc intellige quicquid proximo impenditur, quo proximus adiuuatur, siue corporaliter siue spiritualiter, qualia sunt cibare, potare, consolari, docere, corripere, compati, orare, &c. De omnibus his intellige quod dictum est, *Miseri-*

Misericordia spiritualis & corporalis.

Sacrificiū. cordiam volo. Sacrificium autem includit omnia illa quę externè Deo facimus, qualia sunt certas preces persoluere, ieiunare, peregrinari, cultui diuino externo insistere, religionem intrare, Ecclesias construere, donaria in corbanam mittere, &c. Habes differentiam operum, nunc audi sententiam Christi de vtrisque. Misericordiam, inquit, volo, non sacrificium. Quod nō sic intelligas, quasi ea quæ per sacrificiū intelligi diximus, Deus fieri omnino non velit, sed quòd misericordiam magis velit, ac eam propter sacrificium quodcunque intermitti nolit, quemadmodum & Sapiens ait: Facere misericordiam magis placet Deo, quàm victimæ. Nec mirum. Quomodo enim placere poterit id quod tua sponte agis, si id omittas quod Deus tantopere exigit ac præcipit, nempe misericordiam, cùm ipse dicat 1. Regum 15. Obedientiam vult Deus, non victimā, &c. Quomodo placere Deo poterit victima tua, si eum negligas pro quo Christus mortuus est? Non igitur sacrificium reiicit, sed misericordiam illi longè prefert. Hęc enim (misericordiam scilicet) oportuit facere, & illa (externa) non omittere. Hinc est quòd toties scriptura Iudæos reprehendit, qui tantùm è sacrificiis pollicebantur sanctimoniam, neglecta interim misericordia erga fratres. Vnde & per Isaiam 1. cap. cōtra eos dicitur: Quò mihi multitudinem victimarum? &c. Sequitur: Quærite iudicium, subuenite oppresso, &c. Item apud eundem, cùm sibi placerent de ieiunio: Ieiunauimus, inquiunt, & non aspexisti, &c. Respondet Deus, Hoc est ieiunium quod præcepi vobis: Frange esurienti panem tuum, &c. Isa. 58. Sic & cùm in Michæa cap. 6. dicerent: Quid dignum offeram domino? Nunquid victimas? Respondet propheta, Ostendam tibi, homo, quid acceptum sit coram Deo: facere misericordiam, &c. & ambulare solicitum coram Deo. Sic & Christus Pharisæis obiicit, Væ, inquit, vobis qui decimatis anetum, &c. maiora autem reliquistis, misericordiam, iustitiam & veritatem. An non hæc etiam in pleró sque nostrum dici possent? Imò & nimirum quàm verissimè. Nihil enim minus curamus quàm misericordiam. videmus tot egenos, &c. errantes, &c. nec tamen est qui misereatur, cadit

Misericordiam vult Deus.

Prouer. 21.

Misericordia victima longè præfertur.

Matth. 23.

Panē esurienti frāgere, ieiunium est.

Matth. 23.

cadit iumentum, & non eſt qui ſubleuet: perit iuſtus, & non eſt qui recogitet, & interim tamen nobis videmur verè Chriſtiani & religioſi.

Tertia doctrina eſt cùm dicit. *Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiã* Luc.5. Quod non ſit intelligẽdũ, quaſi Chriſtus aliquos inuenerit iuſtos. Vera enim eſt ſentẽtia Pauli Rom.3. Omnes peccauerũt, &c. Sed ſic eſt intelligendũ, Non veni vocare iuſtos, id eſt, ſuæ cõfidentes iuſtitię, quales illi fuerũt de quibus Paulus Rom. 10. Ignorantes Dei iuſtitiam, ſuã voluerunt conſtituere, &c. ſed peccatores, hoc eſt, deſperantes de omnibus viribus & conatibus ſuis, totóque deſiderio ſuſpirantes ad gratiam. His enim Chriſtus medicus aduenit, non qualiſcunque, ſed animarum: id quod ipſe teſtatur Matth.5. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, &c. Ioan.7. Si quis ſitit, veniat ad me & bibat. Ad idem facit illud Apoc.21. Ego dabo nõ cuiuis, ſed ſitienti de fonte aquæ viuæ. Vocat ergo iuſtos, qui ſibiipſis iuſti videntur, cùm tamen ſint omnium ſæpe iniuſtiſsimi. Peccatores vocat, qui ſuam agnoſcunt imbecillitatem. Sumus enim omnes peccatores. Pſalm.13. Omnes declinauerunt, &c. non eſt qui faciat bonum, nec vnus quidem. Salomon, Non eſt homo iuſtus in terra, &c. Eccleſiaſtes 7. Propter peccatores igitur venit, quemadmodum dicit Ezech.33. Viuo ego, dicit dominus Deus: nolo mortem impij, ſed vt conuertatur impius a via ſua, & viuat.

1. Timot. 1.

Iuſti mundi huius.

Chriſtus vocat peccatores.

Peccatores quos vocet Chriſtus.

EPILOGVS.

1 *Oſtenditur hic iuſtificatio peccatoris vnde ſit, & quo ordine peragatur, quemadmodũ &: in his Pauli verbis Rom. 8. Quos prædeſtinauit hos & vocauit iuſtifi. auit, magnificauit. Vtrinque enim habes apertè qui à Deo nullis noſtris meritis præcedentibus vocamur & ſaluamur: ideò iuſtificatio peccatoris à ſolo Deo eſt. Hinc Pſal. 113 Non nobis domine nõ nobis ſed nomini tuo da gloriam ſuper miſ ricordia. &c. Eã ob cauſſam Paulus ait: Ipſe prædeſtinauit, ipſe vocat ipſe iuſtificat, &c. Et Matthæus ait, Chriſtus vidit, Chriſtus vocauit. In ordine autem iuſtificationis primum eſt prædeſtinatio, quæ eſt æternum Dei conſilium & decretum: vel electio qua aliquos ab æterno elegit, in quibus oſtenderet miſericordiam & bonitatem ſuam: quemadmodum per prophetam*

Iuſtificatio vnde & quo ordine fiat.

Rom.9. *Malachiam 1.cap.dicit, Iacob dilexi, Esau autem odio habui,etiam antequàm nati essent, cùm neque boni aut mali quicquam fecissent. Post prædestinationem inchoatur iustificatio internè per fidem ,sed externè se ostendit per opera. Sic contigit in Matthæo.*

Sanctitas sita est in fide per dilectionem. 2 *Ex Oseæ sententia probat Seruator sanctitatem nō in externis sitam sed in fide per dilectionē efficaci. Non igitur tibi de externis placeas, si charitatē negligas. Deinde nihil Deo gratum esse citra charitatem quemadmodum & Christus docet Matthæi 5. Si,inquit, offers munus tuū, &c. Ob id monet Apostolus Hebr.13. Beneficentiæ nolite obliuisci. talibus enim hostiis promeretur Deus.*

Euangelij officium. 3 *Maximam spem & consolationē hæc historia confert peccatoribus, & veri Euāgelij officium præstat, Sūmè enim nos consolatur: id quod Euāgelij officiū est, cōsolari scilicet desectos. Consolatur autē nos hæc historia primò ex eo quòd publicanū vocauit, nec tantùm vocauit. sed & Apostolū fecit & Euangelistam: quo nimirum docemur nullum hominum genus à Deo reiici, modò se conuertat ad meliora, Ezech.18. 1.Timoth.2. Deinde consolatur & illud quòd se medicū nominat, Quid enim magis necessarium ægrotis, quales omnes sumus, quàm medicus? Demum omnium maximè consolatur nos quod in fine subdit, Nō veni vocare iustos sed peccatores.*

IN FERIIS S. MICHAELIS Archangeli, Epistola.

Apocal.1. *Significauit Deus quæ oportet fieri cito, mittens mandatum per angelum suum seruo suo Ioanni, &c. Finis Epist. Ipsi glória & imperium in secula seculorum.*

HÆc lectio mentionem facit de sermone Dei, & testimonio Iesu Christi, hoc est, de Euangelio. Est enim Euangelium verè Dei sermo, & Iesu Christi testimonium, quum verum ac diuinum sit nuntium, déque salute per Iesum Christum parta testificetur.

Et tria præsertim nobis proponit. Principiò quidem quid sit Euangelium. Quod verò ad eius definionē attinet: vocatur illud hic sermo Dei, & testimonium Iesu Christi,

Christi. Nam aliud nihil testificatus est Ioannes, neque aliud mandatum à Deo per angelum accepit. Est igitur Euangelium huiusmodi doctrina, quæ ab ipso Deo prodiit: & Dei verbum est, in qua testimonium fertur Iesu, quòd is sit Christus filius Dei viuentis: quod & Petrus testatus est, Matth.15.

Euangeliũ doctrina qua ab ipso Christo prodiit.

Quibus verbis nobis subaperitur, Euangelicam doctrinam non esse humanum commentum, sed doctrinã diuinam, ab ipso Deo progressam: huiusmodi, inquam, doctrinam, in qua nihil sit nisi merus sermo Dei & veritas: in qua testimonium feratur Iesu Christo. Sic verò & Paulus in Galatis Euãgelij auctoritatem veritatémque probat, dum sic inquit: Notum facio vobis fratres Euãgelium quod prædicatum est à me, non esse secundum hominem. neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per reuelationem Iesu Christi. Galat.1. Docemur igitur hic, summę esse auctoritatis doctrinam Euangelicam, ideóque summo à nobis loco habendam, vt verè dicere possimus cum Psal. Ideò dilexi mandata tua super aurum & Topazion.

Doctrina Euãgelica Dei prophetia.

2 Secundò proponit nobis fructũ vtilitatémque Euangelij, & ad quid ipsum cõducat, cum dicit: *Beatus qui legit & audit verba prophetia huius, & seruat ea quæ in ea scripta sunt. Tempus enim prope est.* Per quæ audimus, lectionem, auditionem & obseruationẽ Euangelij adferre beatitudinem, hoc est, salutem & vitã æternam. Hinc Ioannes beatum illum pronuntiat, qui legit & audit illud, atque scripta in eo seruat: hoc est, credit doctrinæ Euangelicæ, & iuxta hanc sedulò componit vitam. Vocatur autem prophetia Euangelium, quòd illud sit declaratio & consummatio omnium prophetiarum, dum præsens exhibet, quicquid omnes prophetiæ futurum prædixerunt. Non solùm itaque auctoritas, sed & excellentissima vtilitas nobis doctrinam Euangelicam commendat. De hac vtilitate, si nolumus credere vni testi, Ioanni nempe, audiamus testem alterum, nimirum Paulum, vt in ore duorum aut trium testium consistat omne verbum. Is Rom.1. sic inquit, Non pudet me Euãgelij: est enim Dei potẽtia ad virtutem (salutẽ inquam) omni credenti. Et 1. Corinth.1. Sermo crucis iis quidem

Vtilitas et fructus Euangelij.

Prophetia Euangelij cõsummatio.

qui pereunt, stultitia est: at nobis, qui salutem consequimur, potentia Dei est. Et 1. Corinth. 15. Notum vobis facio fratres Euangelium quod euangelizaui vobis, quod & accepistis, in quo & statis, per quod & salutem consequimini. Quam igitur cordi nobis est salus & æterna vita, tam commendatum nobis habeamus Euágelium, legamus & audiamus, & audiamus sedulò illud: sed & idē obseruemus, hoc est, credamus illi ex animo vitámq; illo dignā agamus, idque non cras, nō perendie, nō vltra mensem aut annū: sed statim, citò, citra morā nam tēpus prope est, adest iam opportunitas. pœnitētia sera erit, si differamus. Hortamur vos ne in vacuū gratiam Dei recipiatis, &c. 2. Corin. 6. Et Salomon Eccl. 9. Quodcūque facere potest man⁹ tua, instāter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quò tu properas. Ioan. 9. Operamini dum dies est, &c.

Tituli insignes saluatoris Iesu.

3 Tertiò proponit quid Euangeliū complectatur contineátque, quod his verbis explicat Ioannes, dicēs, *Gratia vobis & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt: & à Iesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris per sanguinem ipsius, & fecit nos reges & sacerdotes Deo & patri suo: ipsi gloria & imperium in secula seculorū.*

Ineffabilis Christi charitas.

Quibus verbis docemur Euangelium complecti letū nuntium seu prædicationem gratiæ & pacis quòd Deus pater cooperante Spiritu sancto per Iesum Christum filium suum, nos damnatos peccatores & inimicos donauerit æterna & gratia & pace: cuius idcirco persona & conditio caussáque & modus & fructus impetratæ gratiæ, ac pacis admodum disertè à Ioanne explicatur. Dicit igitur Iesum esse testem fidelem primogenitū mortuorum, & principem regum terræ. quibus quidem verbis innuit esse illum & verum hominē, & verum Deum, verum Christum, & Dei viuentis filium. Deinde dicit, dilexisse illum nos. quibus nempe verbis innuit, non nostra merita promeruisse impetratam illam gratiam & pacem, sed cōtigisse hanc nobis gratuitò, ex mero Christi erga nos amore. Tertiò dicit, lauasse illum nos sanguine suo à peccatis nostris. quibus nimirum verbis innuit.

1. Corin. 15. Coloss. 1.

nuit.

uit, quòd Christus morte sua saluauerit nos, ideóque impensissimè dilexerit. Quartò verò dicit, fecisse illum nos reges & sacerdotes Deo patri suo. quibus sanè verbis innuit nos per Christum ad summum euectos esse honorem, esse & liberos, & sanctos, & dominos, & Deo similes factos: innuit quoque simul, decere nos vt dominemur prauis nostris affectibus, vtque corpora nostra offeramus Deo hostiam viuentem, Rom. 12. Ecquid homini captiuo, & mortem merito lætius obtingere potest, quàm audire, se & captiuitate, & morte commerita iri liberatum, idque gratuitò, ex mera magistratus liberalitate? At quantò lætius est audire insuper se sic per filium principis reconciliatum esse, vt iam in filium sit adoptatus principis, imò factus rex & summus sacerdos? Sed millies lætius nuntium est, audire se à captiuitate diaboli & morte æterna esse liberatū, factúmque filium Dei sempiternum regem & sacerdotem.

Quum itaque ex Euangelio nobis constet, ad quantam euecti simus fœlicitatem, quúmque illud æternam beatitudinem certò adferat, admonebimur hîc, vt patrem Deum tam nostri amantem sedulò redamemus, ac veneremur. Spiritui sancto nostræ salutis & cooperatori & obsignaculo, corpus & animam templum viuum præbeamus: Iesu Christo filio Dei nostro iustificatori constanter & fidamus & adhæreamus. Loti, inquam, à peccatis, puritati & innocentiæ vitæ studeamus facti reges, rectè nosmetipsos ad Dei voluntatem gubernemus: facti sacerdotes, carnem nostram & concupiscentias occidamus, nósque Deo offeramus viuentes hostias, Rom. 12.

Caussa quur lectio hæc Apocalipseos ad hodiernam sanctorum angelorū festiuitatem accommodata sit, inde est, quòd angeli in ea fiat mentio. Habet enim, Deum misisse mandatum per angelum suum seruo suo Ioanni. vnde nos facilè colligere possumus, quodnam sit angelorum officium, ad quid etiam prosint, nimirum quòd sint (teste Paulo) administratorij spiritus, in salutem saluādorum missi. Num verò is angelus fuerit D. Michaël, an alius quispiam ex angelorū sodalitio, non certò constat, sed nec scire magnopere nostra refert. Satis nobis sit (vt dictum est) quòd angeli sint administratorij spiritus, *Angelorū officium.*

nostræque salutis gratia à Deo emittantur, ideóque gratias Deo agamus, quòd tantæ omnino ipsi sumus curæ, vt per tam excellentes spiritus & corpora nostra custodiat, & animam conseruet, perficiátque, Heb.1. Psal.33. & 90.

EPILOGVS.

1 *Quomodo Ecclesia Apostolorũ prædicatione fundata, latius propagãda fuit, vt prædicatores veritatis huius cognitionis fiducia freti, indubitanter functionem suam aggrederentur. pauci multos, inermes armatos, humiles superbos, infirmi nobiles, viui spiritualiter mortuos.*

2 *Tituli insignes saluatoris Iesu, qui est, qui erat, qui venturus est, testis fidelis, primogenitus & princeps regum terræ. Hinc fiducia augetur in cordibus credentium.*

3 *Ineffabilis Christi Charitas, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, & fecit nos regnum & sacerdotes Deo & patri suo. Hunc sic amantem redamemus, 1. Ioan. 4.*

IN FERIIS IISDEM ARCHANgeli Michaëlis, Euangelium.

Matth. 18. Marc. 9. Luc. 9.

In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes, Quis, putas, maior est in regno cælorum? &c. Finis Euangelij: Semper vident faciem patris mei qui in cælis est.

HOc Euãgelio Christus facit quatuor. Primò impugnat in eo ambitionis vitiũ, quod fermè semper comitem habet inuidiam. Hoc vitium mirum in modum titillarat animos Apostolorum: vnde Lucas ait quòd cogitatio intrauerit inter eos quis eorũ esset maior: quæ cogitatio teste Marco erupit in verba. nam in via inter se disputauerant de primatu: videntésque cùm suas cogitationes, tum quæstiones dominum non latêre, accedunt ipsum & dicunt, *Quis maximus est in regno cælorum?* Quæstio hæc orta est, & dependet ex præcedentibus. Dixerat dominus ad Petrum, Mat.16. Tu es Petrus, & super hãc petrã ædificabo Ecclesiã meã, &c. Subduxerat quoq; illũ secum in montem vnà cũ duobus Zebedęi filiis cum transfiguraretur, Mat. 17.

Comitem habet inuidiam ambitionis vitium.

Matt.17. Adhęc paulò etiā antè censum non pro se tantū, sed & pro Petro soluerat. conspiciebant quoq; illū audacius familiariúsque colloqui cum domino. Et super hæc audierāt eum sæpius de regno cælorū disserentē, ac promittentem omnibus illud ex æquo, Matth.19. Suspicati igitur sunt ex his coniecturis discipuli Petrum fortasśis omnibus aliis fore præferendū in regno Christi. Atqui hoc ipsum iniquis ferebant animis. idcirco nimirum rogarunt dominū, ecquis maximus futurus esset in regno ipsius, hoc est, quis ex Apostolorum numero primatum gesturus esset. Petro igitur subinuidebant, cui videbatur principatus regni cælorum destinatus, indignúmque iudicabant illum aliis præferri, qui æquè omnia reliquissent pro Christo, æquè ad Apostolatum vocati, æquè denique miracula edendi potestatem acceperant vt ille. En hoc erat quod Apostoli animo voluebant, hoc inter se disputabant, propter hoc & Christum interrogare ausi sunt, quia somniabant tales in regno Christi dignitates futuras, quales in regum & principum aulis videmus.

Apostolorū inuidia.

Hîc igitur videmus quàm insolens pestis sit ambitio, quæ etiam sanctos nonnunquam inuadit: & quò quis melioris est spei, eò plus afficitur, imò vltimum est vitium cùm quo congredi nos oportet, omnibusque aliis superatis vitiis, tunc primùm & maximè irrepit ambitio, & appetentia laudis, arrogantia, superbia spiritualis, & complacentia suiipsius, quæ eò deducit hominem, vt sibi ipsi persuadeat probè se omnia perpetrasse, iámq; nihil aliud quàm de solo præmio cogitet, dicátque cum Pharisæo: Gratias tibi ago Deus, quòd non sum sicut cæteri homines, &c. O verè periculosa tentatio, quæ neminem non inuadit, subtiliter irrepit, difficulter vincitur, imò vix sentitur. Contra huiusmodi, Apoc.3, dicitur: Dicis diues sum, & nullius egeo, cùm sis pauper & miserabilis. Hinc Dauid ille sanctus, cùm petisset, Prætēde misericordiam tuam sciētibus te, &c. statim subdit. Non veniat mihi pes superbiæ, quæ rursum in præcipitium ducat. Illi enim ceciderunt omnes, qui operantur iniquitatem.

Ambitio, insolens pestis subtiliter irrepēs.

Coniicimus verò ex quæstione hac, in sanctis siue fidelibus non tantùm reliquias peccati, sed grandia etiam peccata remanęre. Fideles enim & sancti erant Apostoli, attamen

Apostoli nō tantùm reliquiis pec

cati labo- attamen ambitiosi, & inuidentia laborantes erant. Et sa-
rarunt. nè caro nostra corrupta pro ingenio suo nunquam non excellere cupit, aliisq; hominibus præferri. Augustinus, Non ferè quisquam est qui careat amore dominandi, & humanam non appetat gloriam. Plus dicit Bernardus ad Eugenium lib.3. An non limina Apostolorum Petri & Pauli amplius ambitio, quàm deuotio terit & sanctitas?

Infirmitas Apostolorũ nobis propo nitur. Nec hîc prætereundum quòd tam diligẽter propriam suã infirmitatẽ ob oculos nobis pingant Apostoli. Quid enim stultius, quàm in paupertate cõstitutis, de primatu disputare? Quid magis ridiculũ, quàm pauper superbus?

Eccles.25. Et tamen etiam Apostoli vexãtur hâc amentia, eámque non erubescunt confiteri, non vt imitemur eandem, aut ex ea nostra vitia defendamus: (id quod plerique solent)

Ad quid omnia deus concluserit sub pecca-to. sed vt discamus quàm verè dixerit Apostolus Rom. 11. Deus conclusit omnia sub peccato, vt omniũ misereatur. Sic enim Deus ineffabili consilio dispensat & tẽperat res humanas, vt nullũ sit genus hominũ nõ obnoxium pecca to: non quòd ille cuiquã sit auctor peccandi, sed quòd ad tempus sinat homines suo vitio prolabi, vt agnito errore sentiant se non suo merito, sed gratuita misericordia ser uatos esse, ne possint insolescere: cognoscamúsque, quòd vbi abundauit peccatum, superabundet & gratia. Rom. 5.

2 Secundò mixta χρίᾳ vtitur dominus, tam actione nimirum, quàm oratione constante, vt sic altius infigeret quod docere voluit.

Humilitas candor & innocentia commen-dantur. Commendat autem humilitatem, candorem, ac simplicitatem seu innocentiã exemplóque puelli ad hæc suos inducit. Audiamus igitur quid Christus responderit. Primò, vt Marcus ait, consedit, veluti rem seriam cum auctoritate traditurus. Leue quidem videbatur, quòd Apostoli inter sese disputabant: Christus autem sciebat quid nõ mali ex ambitione nasceretur, si non illico & radicitus euelleretur: vnde & sæpius quasi data opera occasionem videtur captare in hoc vitium inuehendi. Iam enim præuidebat quantam perniciem allatura esset Ecclesiæ suæ ambitio & auaritia. Hæc enim duo quò magis in Ecclesia creuerint, eò longius à pura illa innocentia discessum est, donec eò peruentum est, vt hi potissimùm Ecclesię nomine se venditent, qui omniũ maximè pro temporalibus tumultuantur. Neque aliud

quic

quicquam obstat quò minus Ecclesia in pristinũ statum redigatur, quàm ambitio & auaritia quorundam.

Vt igitur affectum hunc pestilentissimum penitus ex animis Apostolorũ euelleret Christus, primò consedit: deinde accersitum ad se paruulum statuit in medio illorum, ac coram omnibus eum cõplectitur (vt Marcus ait) significans quàm auersaretur superbos, quámq; diligeret humiles spiritu & modestos. Deniq; & verbis exprimit quid hoc facto sibi velit, dicẽs, Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut pueri, nõ ingrediemini in regnum cælorum. Est autem is verborum sensus, Contenditis de primatu & prælatura Ecclesiastica, quis primas Ecclesiæ futurus sit. At ego vobis pro certo dico, nisi ab huiusmodi ambitiosis affectibus mentes vestras auerteritis, & religiosè fueritis conuersi, adeò non efficiemini in regno meo maximi & illustres, vt nec pro discipulis meis vos sim agniturus. Duo quidẽ hîc Christus à discipulis exigit. Primum, vt conuertãtur, dicens, Nisi conuersi fueritis. Quibus verbis clarissimè innuit eos qui nihil aliud student, quàm vt magni sint corã mundo, aliósque aut potentia aut diuitiis præcellãt, iam à via salutis declinasse, à Deo auersos esse, nihilq; eis expectandum, quàm perditionem, nisi maturè resipiscãt. 1. Tim. 6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueos diaboli, &c. Huc spectat etiam quod in Luca dixit: Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis. Et Psal. 7. Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrauit, &c.

Christus quærit à discipulis: primum vt cõuertantur: deinde vt fiant sicut paruuli.

Deinde addit: *Et nisi efficiamini sicut paruuli.* Quid hoc aliud est, quàm si diceret, Qui vult ascendere, descendat: qui præesse, ministret: qui vult in Christo adolescere, puer fiat. Hoc modo Paulus loquitur. 1. Corinth. 3. Qui vult sapiens esse, stultus fiat, vt sit sapiẽs. In his enim quæ salutis sunt, omnino diuersa via incedendum. Augustinus de verbis domini, sic ait, Omnes delectat celsitudo: sed humilitas gradus est: excelsa est patria: humilitas est via. Ergo qui quærit patriam, quid recusat viam? Qui viuere vult, moriatur: qui ascẽdere ad cælum, in infernum prius descendat. Vides quàm verè dictum sit, Non sunt cogitationes meæ sicut cogitationes vestræ, nec viæ meæ sicut viæ vestræ, Isa. 55.

In his quæ salutis sũt, diuersa via incedendũ.

Neque

Neque carnaliter hæc verba intelligenda sunt, vt cum Nicodemo dicas: Quomodo potest homo repuerascere cùm sit senex? Non enim iubet Christus vt ætatem habeas paruulorum, sed innocentiam: vt quod hi per annos possident, tu per industriam possideas. Obserua autem quòd non dicit Christus, nisi loquamini sicut paruuli. Non enim in omnibus vult nos esse pueris similes. Nam Salomon huiusmodi reprehendit Prouer. 1. Quousque, inquit, paruuli diligitis infantiã? Et Paulus Heb. 5. Cùm deberetis esse magistri secũdum tempus, facti estis, quibus lacte opus sit. Sed in quibus nos velit esse similes paruulis, subdit, *Quisquis demiserit semetipsum sicut est puer iste, hic est maximus in regno cælorum.* Et Paulus 1. Cor. 14. Malitia paruuli estote, sensibus autem perfecti. Duo in pueris imitanda proponuntur, simplicitas scilicet, & innocentia, veráque innocentia. Paruuli seu pueri non inuidere, nec inanem expectare gloriam, nec primatus desiderare dignitatem nouerunt, nec lacessiti aut verberati odio afficiuntur, nec laudati honoratíve vlla commouentur arrogantia, sed sunt candidi, humiles, & simplices. Sic ergo & nos ab omni inuidia, gloria inani, arrogãtia, odio & ambitione immunes esse oportet, si & in regnum cælorum ingredi, & in eo magni esse velimus. 1. Petr. 2. Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & inuidias & omnes detractiones, sicut modò geniti infantes, rationabiles, sine dolo, lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem, si tamen gustastis quoniam suauis est dominus.

Ioan. 13.

Innocentia paruulorũ nõ vita regnum cælorum acquiritur.

Simplicitas & innocẽtia puerorum imitandæ.

Cæterùm ne quis puelli contẽneret exemplum, commendat porrò egregiè pueros dominus, dicens: Et qui receperit vnum puellum talem in nomine meo, me recipit. Vnicus puerorum amator est dominus: vnde & apud Marcum legimus quòd puellũ in vlnas acceperit. Quicunque ergo receperit puerum talem, magnifecerit, benefecerit, erudierit, fouerit, ídq; in nomine Christi, qui, inquam, in timore Dei educauerit, informauerit vitam, imitationem Christi docuerit, ac eum è terreno ac carnali cælestem fecerit & spiritualem, quia nimirum pueros nobis cõmendauerit, inque his viuat & operetur, is ipsum Christum recipiet. Sunt etiam multi pauperum & inopum

Puerorum amator dominus.

Christũ recipit qui pueros fouerit, & in timore Christi educauerit.

inopum pueri:sunt & iuuentitij.hos si susceperis,Christum suscipis. Quid enim Christo gratius facere potes, quàm eos fouere, pro quibus mortuus est?

Præterea quicquid hîc de puellis dicitur, id & de iis intelligendum est qui puerorũ sunt similes,id est, humilibus, innocentibus, sanctis, & simplicibus hominibus, propter Christum sic effectis, quos iisdem verbis consolatur.Communis enim omnium querela est.Si sic viuendum est vt præmissum est, quis nos seruabit?quis pascet? quis tuebitur? Ob id Christus promissionem addit dulcissimam:Quicunque vos recipiunt, non minus recipiũt Christum,quàm qui recipiunt pueros.Idem dicit Matth. 25. Quòd vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Quasi dicat, Noli curare quis te recipiat aut foueat: ego sum qui iubeo, ego & qui retribuere possum his qui te suscipiunt.Nunquam adeò refrigescet charitas,quin semper inueniantur,qui veris Christi sectatoribus viam mandatorum ejus ambulare cupientibus benefaciant. Non enim propter vos, sed propter meipsum vos recipient, ac in vobis meipsum.

Deinde his verbis omnes nos ad mutuam charitatem hortatur. Quid enim aliud nos à beneficentia retrahit adeò,quàm quòd non videmus aut speramus aliquam retributionem? Quòd vt excludat Christus,seipsum debitorem spõdet, vt vel sic ad misericordiam inuitet. Quid enim magis nos ad miserandum pauperibus accendere possit, quàm quòd Christus hîc ait, se in pauperibus suscipi ac honorari? Quàm autẽ maiorem retributionem quæris,quàm si Christum suscipias? Quid enim boni non habet Christus? Sic Genes. 18. Abraham angelos suscipiens, benedictionem cõsecutus est.Et ibidem 19. Loth liberationem à Sodomis, Raguel liberationem filiæ à dæmonio,Tob.7.Vide item Heb.13. & Prouerb.19. *Ad mutuã charitatẽ vnusquisque hortatur.*

3 Tertiò vehementer vrget, impugnat & damnat pusillorum offendiculũ,cùm dicit: *Qui autẽ offenderit vnum de pusillis istis qui in me credũt,expedit ei vt suspẽdatur mola asinaria in collũ eius, & demergatur in profundum maris.* Secundum verborum consequentiam,dici conueniebat, Qui non suscipit paruulos,me nõ suscipit:quæ res omne punitionis genus excedit. tamen quia rudes & insensati homi- *Comminatur Christus eos qui pusillis offendiculũ ponunt.*

homines magis mouētur pœnis externis, molā potius & submersionem posuit. Neq; dixit molā collo eius suspensam iri, sed expedit, inquit huiusmodi si hoc pateretur: vt ostēdat grauius quoddā & acerbius malū hunc manere.

Sicut igitur superiori sententia omnes nos ad beneficentiam excitare voluit, sic hac sententia omnes nos terrere voluit, ne offendamus simplices. Deus enim est qui retribuere vult quicquid in suos beneficij contuleris. Deus item est qui vindicare vult eorum offensam. Hinc ad Abraham dictū est, Genes. 12. Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi. Sic per Mosen dicit Exod. 22. Viduæ & pupillo non nocebitis, Si læseritis eos, clamabunt ad me, & ego audiam clamorem eorum. Idem dicit Deut. 15. & 24. Sic & per Psal. dicit: Nolite tangere Christos meos, &c. & præmisit: Corripuit pro eis reges. Sæpe enim etiā regna perdidit Deus propter vnum hominem læsum iniustè. Sic Ægyptum puniuit propter Saram vxorem Abrahæ, Gen. 12. Sic & regem Abimelech, propter eandem caussam, Genes. 20. Sic propter Dinam violatā omnes Sichimitæ perierunt, Genes. 34. Sic propter vxorem Leuitæ ludibrio expositam tota ferè tribus Beniamin periit, Iudic. 20. Sic propter prophetas iniustè occisos Ierusalem deuastatur, Matt. 22. Idem Iudæis Christus comminatus est: Veniet, inquit, super vos omnis sanguis iustus, id est, vltio sanguinis, Matth. 23. Hæc scripturæ exempla attendant hi qui leue peccatum iudicant pauperes opprimere. nihilominus enim sanguinem dominus Iesus pro redimendis illis quamlibet contemptis, quàm pro summis monarchis effudit cúmque venietur ad tribunal Christi, cui breui sistendi sunt omnes, quantumuis etiam potentes, non minus exactè rationem exiget iudex ille seuerus pro pauperculis illis, quàm pro Satrapis & magnatibus. Itaque qui putant esse leuem iacturam cùm expilant, affligunt, eiiciunt, exurunt, &c. humiles & tenues: Christū ipsum qui est sapientia Patris, stultitiæ condemnant, qui pro talibus seruandis pretiosum sanguinem effuderit. Summa: Nulla alia re magis lucrari potes, quàm bene faciendo verè Christianis. Stat enim sentētia, Qui puerum suscipit, me suscipit. Ita nulla alia re certius tibi periculum

Exemplis cauetur ne simplices et iusti lædātur.

Propter vnum hominem iniustè læsum Deus multos perdidit.

Nulla alia re lucratur Christus, quàm verè

lum ac perditionem adſciſcis, quàm lædendo ſimplices illos puellos. Stat enim ſententia Zacha.2. Qui tangit vos, tãgit pupillam oculi mei. Itémque, *Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis his, &c.* Hoc eſt, Qui offenderit, contẽpſerit, læſerit, neglexerítve puellos, is adeò peccabit in Chriſtum, vt ſummo ſupplicio ſit afficiendus. Hęc iam expendant velim qui pueros corrumpũt inſtitutione negligenti, dictis ſpurcis, carminibus obſcœnis, vita impura, & conuerſatione contagioſa. Item hęc attendant qui ſpiritualiter offendũt ſimplices Chriſtianos, hoc eſt, qui falſa doctrina vel peruerſa vita alios à ſalute remorantur, aut in exitium ducunt: contra quos ſpecialiter Chriſtus exclamat dicens: *Væ mundo à ſcandalis.*

Chriſtianis benefaciã do.

Quia enim offendiculum mundus pro nullo peccato ducit, idcirco aliquãtò grauius nunc Chriſtus agit contra ſcandala, *Væ*, inquiens, *mundo à ſcandalis*. Eandem dictionem, væ, conduplicat. Conduplicatio quippe vnius dictionis in ſacris maximã ſignificat vehemẽtiam. Dum igitur dominus bis væ minatur offendẽtibus, innuit maximum impẽdere illis ſupplicium. Quàm graue autem peccatum ſit offendiculum, ex his patet: Primò, ꝙ Chriſtus violentam mortem potius ferendam docet. Secundò, ꝙ væ, ídque bis exclamat: quod plerunque in ſcriptura certam damnationem innuit vel maledictionem. Tertiò, quia ſcandalum charitatem oppugnat, quæ ſumma eſt Chriſtianiſmi. Quartò, quia perdit eum pro quo Chriſtus mortuus eſt. Hinc Paulus.1.Corin.8. Sic enim peccantes, & infirmorum conſcientias percutientes, in Chriſtum peccatis. Item Roma.14. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Chriſtus mortuus eſt. Si apud Ezechielem ſanguinem huius ſe requiſiturũ dicit de manu eius, cuius neglig̃etia alius perit: quãtò magis ab eo qui data opera alium perdit? hinc falſus prophetes in lege occidi iubebatur, Deuter.13. Nec dubium quin offenſio paruulorum non minima hodie ſit calamitatum noſtrarum maximarum cauſſa. Bona pars eorum qui ſanctiſsimi & reuerendiſsimi in orbe Chriſtiano ſalutantur, auaritia, ambitione, faſtu, & libidine (proh) toti mundo ponunt ſcandala. Plerique doctores, & ſacrarum literarum interpretes, proferunt ſubinde noua dogmata, ne dicam

Conduplicatio vnius dictionis vehemẽtiã importat.

Offendiculũ quadruplici ratione patet eſſe graue peccatum.

Ezech.3.

Paruulorũ offenſio, calamitatũ noſtrarum cauſſa.

Eccleſiaſticus ordo notatur cũ vulgo.

hæreſes & ſchiſmata, quibus adeò offendunt ſimplices, vt quà ad cælos via pateat, non modò dubitent, ſed neſciant planè. Vulgus verò ſpurciloquentia, corporis habitu pudẽdo, moribus impuris, vitáque prophana & ſceleſta, ſcatet ſcandalis. Vę ergo vobis, vę peccatis noſtris, væ ingratitudini & cæcitati noſtræ.

Matth.13. Subdit Chriſtus: *Neceſſe eſt enim vt veniant ſcandala: veruntamen væ homini illi per quem offendiculum venit.* Quãdoquidem Eccleſia credentium ad finem vſq; mũdi in hoc mundo peregrinatur, qui totus in maligno po ſitus eſt, atq; adeò tritico zizania permixta, fieri nõ poteſt, quin veniant offendicula ab impiis, qui ſemper ferè piis aduerſantur. vndę nullo pacto hæc verba Chriſti patrocinantur his qui ſcandala præbent, ſeſéque excuſare, ac vitia ſua in Deũ referre moliũtur. Si, inquiũt,

Roman.9. neceſſe eſt vt veniant ſcãdala, quis reſiſtet volũtati eius? Nam protinus ſubdit, *væ autem homini per quem, &c.* Simili locutionis modo Paulus vtitur. 1. Cor. 11. Oportet, inquit, hæreſes eſſe, &c. Nõ tamen ob id excuſantur qui hæreſes ac diſcordias ſeminant: vnde idẽ Paulus Gal. 5. Qui, inquit, conturbant vos, portabunt iudiciũ ſuũ. Eodẽ modo & Chriſtus loquitur Luc. 24. Oportebat Chriſtum pati. Non tamen ob id excuſatus fuit Iudas, quin ei

Hereſiarcha nõ excuſabũtur, per quos ordo Eccleſiaſtic⁹ inuertitur.

Matth.25. diceret: Væ homini per quẽ filius hominis tradetur. Sic oportebat Iudæos puniri propter peccata ſua, non tamẽ ob id excuſatus fuit rex Aſſyriorum, per quem puniti ſunt. vnde per Iſaiam 10. cap. eidem dicitur: Væ Aſſur, virgę furoris mei, &c. Sic & adhuc Chriſtianos impiè agẽtes puniri oportet, iuxta illud Pſal. 88. Viſitabo in virga iniquitates eorum, nõ tamen ob id excuſati ſunt illi, quibus pro mediis vtitur Deus ad punitionem aliorum.

Deinde his quoque verbis Chriſtus omnes pios excitat vt vigilent, quandoquidem omnia ſcandalis plena ſunt: imò ob id Deus ſcandala fieri permittit, vt eò vigilantiores nos reddat. Natura enim noſtra niſi crebrò exerceatur, in malum ruit: quod vel ex hoc apparet. Cùm enim tot ac tantæ nobis incumbant tentationes, tamen diſſoluti iacemus, nos excitamur ad Dei auxilium quærendum. Quid ergo de nobis ſperandum eſſet, ſi magna in trãquillitate rerum viueremus? Sic & primus parens noſter

Natura noſtra in malum ruit, niſi crebrò exerceatur.

noster, cùm breui tempore in paradiso deliciarum vixerit, tamen eò demētiæ peruenit, vt æqualitatem Dei sperauerit. Quid ille non fecisset, si longissimo tempore in illa tranquillitate fuisset? Scandala igitur etsi impios per dant, pios tamen excitant & acuunt, & perspicaciores faciunt, non solùm eos qui sibi diligenter cauent, verùm etiam eos qui fortè ceciderīt. Nam posteaquàm se inde eripuerint, cautiores redduntur. Quid igitur agendum ne scandala noceant? Audiamus Christum.

Scandala pios reddūt perspicaciores.

4 Quartò consilium dat Christus contra offendicula, vt tandem a væ illo liberemur, cùm dicit: *Quòd si manus tua vel pes tuus obstaculo est tibi, abscinde eum, & proiice abs te: bonum est tibi ad vitā ingredi claudū aut mutilum potius, quàm duas manus vel duos pedes habētem mitti in ignē æternū. Et si oculus tuus off dit te, erue eū, et proiice abs te: bonū est tibi vt luscus intres in vitā potius, quā vt duos oculos habēs mittaris in gehennam ignis.* Non præcipit hîc externā resectionē membrorū corporis, sed resectionē affectuum, vt nimirū nullus affectus nobis sit tā charus & intimus, quin ei resistamus ne committamus quo offendantur alij. Omnia etiam membra corporis redigenda sunt in seruitium iustitiæ. Denique etiam hoc vult, vt nihil tam vtile aut charum nobis sit, quod non abiiciamus si scandalo nobis sit. Amicus enim quo vix carere possumus, veluti manus est homini. pater cui innitimur, pes est. vxor aut filij quos tenere deamamus, oculus sunt. Quod igitur faceres in periculo corporis, hoc fac in periculo animæ. Si res vrgeret, vt aut occidendus esses, aut manus iactura seruanda vita: non dubitares amputare manum, & vnius membri quanuis necessarij dispendio vitam redimere. Idem hîc faciēdum docet Christus. Bonum est, inquit, tibi, claudū intrare ad vitam, &c. Optabilius quidē est simul cum parentibus & amicis seruari: verùm si id non licet, præstat te desertis amicis (qui non solùm seruari nolunt, verùm te conātur in exitium pertrahere) veluti mutilū ad vitā ingredi, quàm vnà cum amicis in gehennam coniici: vbi (vt Marcus ait) vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur. Marc. 9.

Resectio corporis nō externa, sed interna præcipitur.

Dispendiū vitæ redimendū mēbri vnius abscissione.

5 Possunt autem hæc & de resectione Ecclesiastica intelligi commodè, vt scilicet turpiter agentes, aut per-

Ecclesiastica refectio. uersè docentes, abscindantur ab Ecclesia, quantumlibet alioqui excellentes & necessarij: quò intelligant omnes grauiter peccasse illos, ideóque metuant. Sic Ambrosius anathematis gladio resecuit Theodosium imperatorem à communione fidelium.

Sequitur iam epilogus. *Videte, inquit dominus, ne contemnatis unum ex pusillis. Dico enim vobis, quòd angeli eorũ in cælis semper vident faciem patris mei, qui in cælis est.* Hactenus commendauit pueros, cùm propter ipsorum humilitatem & simplicitatem, tum quòd ipsemet eos amet vnicè. Hìc verò commẽdat eosdem, propterea quod angeli ipsorũ custodes sint. Maxima dignitas & beatitudo angelorum est. Nã semper perfruuntur iucũda familiariq; Dei præsentia. Hos autẽ fecit ministros & custodes puerorũ, & qui his sunt similes, humiles & simplices homines. Cõsequitur ergo, pueros & simplices in maxima esse æstimatione coram Deo, vt quibus tam excellentes dederit custodes. Videre hìc licet vnde æstimandus sit Christianus, non à diuitiis, aut sapientia, aliísque externis, sed quòd angelos custodes habet: quòd etiam filius Dei propter eundem venerit: quòd & pater cælestis eius curam habet. Hæc, inquam, sunt quæ in Christiano considerare debes. Hoc igitur vult Christus. Si tibi occurrerit Christianus qui auxilij tui indiget, noli attẽdere humilem ipsius speciem externam, sed attendas quæ modò dixi: & nisi saxo durior sis, ad misericordiam præstandam flectêris. Econtra si ira vel vindictæ cupiditas incitat te vt proximo malum inferas, noli attendere illam humilem proximi conditionem, sed cogita diligenter quis sit quem offendere paras, nempe cui angeli seruiũt, propter quem Christus venit (vt sequẽs textus testatur) quem Deus ipse curat: illúdque propheticum menti imprime; Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei. & si aliquid in te est diuini timoris, abstinebis ab iniuria proximi.

Angeli puerorum custodes.

Christianus vnde æstimandus.

Zachą.2.

Summa igitur huius textus est: fideles summo in pretio habendos, vt quibus nedum angeli, sed & Deus ipse ministret. Nec alia caussa est, quòd Apostoli tãta promptitudine fidelium commoditatibus seruierunt, ac pro eorum salute nihil non malorum sustinuerunt, quàm quod

Ioan.12. *Hominum minister Deus.*

quòd viderunt ipsos etiam angelos, imò & Christum ipsum fidelibus seruire.

Angeli inquit, *eorū*. Quibus verbis primò nihil aliud vult, quàm quod Paulus ait Hebr.1. Nónne omnes sunt administratorij spiritus?&c. Et Dauid Psal.90. Angelis suis mādauit de te,&c. Hoc CHRISTVS hîc indicat cùm dicit: Angeli eorum, id est, ad eorum seruitium deputati. Hic igitur diuinæ erga nos clementiæ magnitudinem considera. Confiteantur (ait Psal.106.) domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filiis hominum. Vigilat super nos indefessus ille singularis clementiæ oculus. Non dormitat neque dormit qui custodit Israël. Et *Psal.120.* nunc quidem per seipsum implet splendoribus animas nostras, nunc per angelos visitat, nunc per homines instruit ac consolatur: vnde meritò dixerit Psal. Quid est *Psal.8.* homo, quòd memor es eius, aut filius hominis, quia reputas eum? &c.

EPILOGVS.

1 *CHRISTVS exemplo pueli (quæ ætas innocentia et simplicitate prædita) est verā animi modestiā et humilitatē (radicē christianismi) docet, et affectū ambitiōis detestatur.*

2 *Ne nobis aut aliis simus offendiculo properantibus ad regnum cælorum, docet exemplo manus pedis, et oculorum, affectus omnes amputandos qui auocant à cura salutis æternæ, Colossen.3. Mortificate membra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, auaritiam.*

3 *Pusillorū & abiectorū corā mundo, apud Deū tā iugis ratio est, vt & Angeli eorū sint pædagogi ac custodes, Psal.90.*

ALIVD SERMO DE ANGELIS.

DE angelis tria sunt nobis obseruanda. Primò, quādo & quomodo angeli sint creati, & deinde lapsi, ex Mose facilè intelligitur eos creatos ante hominē. Sicut enim homo conditus est post absolutā terrā, sic angeli post absolutum cęlum creati creduntur. Verùm hominē ex limo terræ Deus fecit quantū ad carnē attinet, Gene.1. Animam ex nihilo creauit. Angelos quoque ex nihilo condidit, eorúmque maximam multitudinem: Daniel. 7. Millia millium ministrabant ei: & decies *Angeli post cælum absolutum creati.*

centena millia asſiſtebãt ei. Matth. 26. An putas quia nõ poſſum rogare patrem meum: & exhibebit mihi modò pluſquam duodecim legiones angelorum? &c. Sunt autem Angeli, ſubſtantiæ ſpirituales, intelligentes, incorporeæ, & inuiſibiles, & tamen interdum apparent in ſpecie aliqua corporea. Intellectus acrimonia omnes homines longè antecellunt; & operatio eorum multò eſt quàm noſtra expeditior & celerior.

Angeli ſub ſtãtia ſunt inuiſibiles.

Quo ad lapſum obſeruandum, non omnes angelos in cælo permanſiſſe, ſed ingentem ex illis numerum cecidiſſe de cælo. Cauſſam lapſus Chriſtus indicat Ioann. 8. Vos ex patre diabolo eſtis. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit. Aug. quoque explicat lib. 11. de Geneſi ad literam. Quemadmodum enim alij per incredulitatem, alij verò per malitiam, filium Dei, eiúſque legem & Eccleſiam catholicam aſpernantur, & ex beatitudine iuſtè in infernum ablegãtur: ſic per ſuperbiam angeli, filio Dei contempto, cælo ſunt pulſi. Multos autẽ à veritate deſciuiſſe, ſatis apparet ex Chriſti verbis Matt. 12. vbi dicit ſatanam proprium habere regnum.

Angelorũ lapſ⁹ cauſſa.

2 Secundò obſeruandum de angelorum officio, quod eſt quadruplex.

Officium angelorũ quadruplex.

Primum officium eſt, laudare & glorificare Deum, & eius mandata exequi, teſte Iſa. 6. Vidi dominũ ſedentem ſuper soliũ excelſum, &c. Seraphim ſtabãt, & clamabãt, Sanctus, ſanctus, ſanctus dominus Deus exercituum.

Secundum officium eſt, conſeruare pacem in terris, tueri regna, ſingulos ab incurſu dæmonum defendere, bona ſuggerere, atque à malis abſtrahere, teſte Ioanne Apocal 12. Et factum eſt prælium magnum in cælo: Michaël & angeli eius præliabantur cum dracone. Videmus enim ſatanam omnibus locis excitare diſcordias, & interturbare pacem: quod etiam teſtatur Daniel cap. 10. Princeps regni Perſarum reſtitit mihi, &c.

Pax in terris ab angelis conſeruatur.

Tertium officium eſt orare Deum, & pro hominibus intercedere, vt Deus velit ſuam clementiam ipſis exhibere, teſte Zacharia cap. 1. Angelus domini dixit, Dominus exercituum, vſquequo tu nõ miſereberis Ieruſalem & vrbium Iuda quibus iratus es, iſte iam ſeptuageſimus annus eſt? Sic & Chriſtus gaudium futurum in cælis affirmat

Orant angeli pro hominibus.

firmat super vno peccatore pœnitentiam agente, &c. Luc.15. Hæc tria officia angeli summa diligentia expedierunt nato Christo, vbi canunt, primò, Gloria in excelsis Deo, Luc.2. deinde: Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Quartum officium angelorũ est, defendere nos contra insidias hostium, qui sunt diabolus, mundus & caro. Ab his oriuntur persecutiones, tumultus, bella, falsæ doctrinæ, peccata, flagitia turpissima. Posset autem Deus etiam absque angelis nos defendere: sed vult vti mediis. Sic mundum delet diluuio, Genes.7. Sodomam igne, Ibidem.19. Pharaonem mari, Exo.14. Impios variis pœnis, Psal.10. *Angeli cõtra insidias hostiũ nostri defensores.*

Quòd autem per angelos nos defendere, regere, gubernare, atque consolari velit Deus, hæc exempla ostendunt:

Consolatur angelus ancillam Agar, Genes.16. Ioseph, Matth.2. Magdalenam ac reliquas mulieres ad monumentum, Marc.16. Luc.24.
Educunt angeli Loth ex Sodoma, Gen.19.
Rursus Agar ab angelis consolationem accipit, Gen.21.
Angelus prohibet ne Isaac à patre occidatur, Gene.22.
Angelus Abrahæ seruum conducit, Gen.24.
Iacob ab angelis custoditur, Gen.28.
Angeli Iacob obuiam veniunt, Gen 32.
Angelus maledicta Balaam impedit, brutam asinam loqui faciens. Num.22.
Angelus Israëlitas ad pœnitentiam vocat, Iudic.2.
Angelus Gedeoni contra hostes adest, Iudic. 6.
Angeli prænuntiant Samsonem nasciturum, Iudic.13.
Angeli Eliam in deserto pascunt, 3.Reg.19.
Angelus eidẽ suggerit, quid regi dicturus sit, 4.Reg.1.
Sennacherib cum exercitu ab angelo cæditur, 4.Re.19.
Angelus Tobiam à pisce liberat, cap.6.
Angelus defendit Iudith, cap.13.
Angelus tribus pueris in fornacem coniectis adstat, Daniel.3.
Angelus Habacuc ad Danielem perducit, Danielis 14.
Angelorum exercitus Eliseum custodit, 4.Reg.6.
Angelus Ioannis natiuitatem annuntiat, Luc.1.

Angelus Mariæ incarnationem verbi annuntiat, Luc.1.
Angeli pastoribus apparent, Luc.2.
Angelus mandat Ioseph vt fugiat cum puero & matre, Matth.2. Angelus iubet vt redeat, Ibidem.
Angeli Christo post tentationem in deserto ministrãt, Matth.4.
Angelus piscinam Bethsaida mouet, Ioan.5.
Angelus in horto Christum consolatur, Luc.22.
Angeli post resurrectionẽ discipulis apparent, Matt.28.
Angeli Apostolos ex carcere educunt, Act.5.
Angelus Petrum liberat, Act.12.
Angelus Philippum quo ire debeat, admonet, Act.8.
Angelus indicat Cornelio in Cæsarea quid debeat facere: nimirum vt Petrum vocet, qui ipsum instruat, Act.10.
Angeli sunt custodes puerorum, Matth.18.
Angelorum ministerio lex Iudæis data, Act.7.
Angelos suscipit Abraham hospitio, Genes.18.& 19.
Angelus præcedit castra Iudæorum, Exod.14.
Angelus luctatur cum Iacob, Gen.32.
Angeli separabunt malos de medio iustorum, Matth.13.
Angeli vocabunt omnes mortuos ad iudicium, Mat.24.
Angeli nos perducent in vitam æternam, Luc.16.

3 Tertiò obseruandum, quæ nos erga angelos facere deceat: nempe vt

1 Pueros ac vniuersos Christianos admoneat concionator, ne impuris colloquiis, aut impudicis gestibus angelos offendant, aut à se pellant.

2 Gratias Deo agamus, quòd talibus contra satanæ insidias nos munire custodibus voluerit. Hinc dicit Basilius, cuilibet homini angelum esse concessum, qui non nisi peccatis cõpulsus ab ipso discedat. Sicuti enim apes fumo, & columbæ fœtore fugantur, sic angeli peccatis ab homine pelluntur.

Cuilibet homini angelus concessus.

3 Deum timeamus, vt ita occasionem habeant nobiscum permanendi, secundum Psal.33.

4 A peccatis ipsi abstineamus, ne fenestra diabolo ad nos ingrediẽdi paretur. Hinc dicit Augustinus angelos ab hominibus discedere, quando eos diaboli incitamentis assentiri sentiunt, idque fieri summo cum illorũ mœrore.

Angeli à nobis discedunt, quãdo diaboli

rore. Quemadmodum enim angeli gaudent super vno peccatore pœnitentiam agente: ita & contristantur super multis à veritate aberrantibus. *incitamentis assentimur.*

5 Vt ipsos veneremur, atque oremus, vt quemadmodum olim pro populo Iudaico, & pro ciuitatibus Iuda Deum orabant, ita & nunc pro nobis, pro nostris ciuitatibus orare & intercedere velint.

Summa ergo religione tenentur Christiani angelos colere, venerari, atq; amare: vt qui semper adstent Deo, semper videant faciem Patris, cui offerunt nostra bona opera, nostrásque preces, quem orant assiduè pro nobis: bona nobis suggerunt, mala procul arcent, dæmoni sese pro nobis opponunt, & omnia quæ ad nostram salutem viderint esse vtilia, nobis procurant. Doceant igitur concionatores populum, parentes, filios, cælestes hos spiritus multum amare, & frequenter memoriam eorum repetere, & diaboli nomen detestari, vt ipsi nobiscum habitent, pro nobis orent, & tandem ad vitam æternam animas nostras perducant. Amen. *Christianus quisque tenetur angelos summè venerari.*

IN FESTO SIMONIS ET Iudæ, Epistola.

Scimus quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, &c. Finis Epistolæ: Quæ est in Christo Iesu domino nostro. Rom. 8.

IN hac lectione Apostolus nobis ostendit tria. Primò, quanta nobis bona proueniant ex charitate, nempe, dilectoribus Dei omnia in bonum & felicitatis cumulum cedere, cum dicit: *Scimus quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.* Si quis verò nouisse velit quinam reuera Deũ diligant: dicit Apostolus eos diligere Deum, qui secundum propositũ vocati sint sancti, hoc est, quos præscierit, elegerit, vocauerit, iustificauerit Deus: nam hi Spiritum sanctum habent, per quem diffusa est charitas Dei in cordibus ipsorum: hoc est, per quem & cognoscunt summam erga se Dei charitatem, & dignè redamare eum possunt. His ergo quos fide sola Deus saluare proposuit, & quos præsciens credituros vocauit ad *Diligentes Deũ ij sunt qui omnia in bonũ cooperantur.*

ſalutē, non ex eorū meritis, ſed ſuæ propoſito volūtatis: His, inquam, Deum pro vocationis gratia diligentibus, omnia cooperantur in bonum, ſiue proſpera ſint, ſiue aduerſa. Nihil enim poteſt diuinæ voluntatis propoſitum elidere, quin potius etiā hæc quæ ſalutē electorum impedire videbātur, hāc Deo volente etiā promouent. Spiritus quoque ſanctus omnia vertit in bonū ſuo auxilio.

Etſi iam ſoli Deo cognitum perſpectúmque eſt à quibus verè diligatur, quos, inquàm, prædeſtinauerit: ſunt tamen in promptu indicia certa, vnde dilectores Dei & ab hominibus cognoſci queant, nimirum ex fructibus, ex pietate, & innocētia vitæ. Vult ſanè amari Deus, non corde duntaxat inuiſibiliter, ſed & verbis factíſque viſibiliter. Quicunque ergo iuxta cordis affectum omnia ſua & verba & opera iuxta verbi Dei præſcriptum componunt, ij haud dubiè veri dilectores Dei & electi ſunt. Quare ſi & nos verè electionis ac vocationis noſtræ certiores eſſe velimus, per bona opera prodamus eā oportet: iuxta illud Petri 2. cap. 1. Fratres ſatagite, vt per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis. Hęc enim facientes, non peccabitis aliquando. Sic enim abundè miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti. atque huc & illud Pauli 2. Timoth. 2. ſpectat, vbi is ita dicit inter alia: Firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc: Cognouit dominus, qui ſint ſui. Et, Diſcedat ab iniquitate omnis qui inuocat nomen domini.

Indicia quibus dilectores Dei deprehendi queant.

Electio ac vocatio noſtra per bona opera eſt ponendu.

Sed quia non ſat habet hæc vocatio Dei, ſed omnino etiā noſtra accedat volūtas neceſſe eſt, adiecit, *Nam quos præſciuit, & prædeſtinauit cōformes fieri imagini filij ſui, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus* Pręſcius vtiq; Deus eſt, præuidétque qui ſint vocatione digni, dein prædeſtinauit, hos ſcilicet, quos ſibi deuotos fore præſciuit, ipſóſque eligit ad promiſſa præmia capeſſenda, ita quòd prædeſtinationem (etſi non tempore, natura tamen) præcedit agnitio. Prædeſtinationem intellige, optimam & immutabilem Dei de electorum ſalute voluntatem. Porrò ſicut nō de omnibus hominibus dixit, prædeſtinauit, ita nec de omnibus dixit, præſciuit. Quos enim præſciuit, prædeſtinauit conformes fieri imagini filij ſui. Ergo bonos

Prædeſtinatio.

Agnitio præcedit prædeſtinationem.

nos tãtùm prçſcire Deus videtur. nam cęteros non præſcire, ſed neſcire dicitur. Nouit enim dominus qui ſunt eius. Ad eos autem qui non ſunt digni vt ſciantur à Deo, Saluator ait Matth. 7. Diſcedite à me, quia nunquã noui vos, operarij iniquitatis. Nam omne quod malum eſt, ſcientia eius vel præſcientia quodammodo habetur indignum. Itaque quos ab æterno olim gratos fore præno uit, hos etiam prædeſtinauit conformes fieri imagini filij ſui. Ad hoc ergo vt diuinæ prædeſtinationis effectum conſequamur, Dei filio nos conformari oportet, non quidem in mortuorum ſuſcitatione, non in perſcrutatione cordium, non in vniuerſorum gubernatione, non in liquidi maris quaſi ſolidi itineris calcatione, (hoc enim non Chriſtianum eſſet, ſed Luciferianum) ſed in humilitate & manſuetudine, in paupertate & patientia, in caſtitate & innocẽtia, in obedientia vſque ad mortem, ſicut in ſe nobis exemplum præbuit, dicens: Non veni facere voluntatem meã, ſed eius qui miſit me, Ioan. 5. Hac proinde ratione pater quos dignos prçnouit, conformes facit imagini filij ſui, vt quod ille eſt per naturam, hoc iſti per gratiam adipiſcantur, vt videlicet & ipſi nuncupentur filij Dei. Ad cuius gratiæ conſiderationem nos B. Ioannes hortatur, dicens; Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, vt filij Dei nominemur & ſimus: quorum ipſe dicitur primogenitus, & eſt: vnde (Hebr. 2.) non confunditur eos fratres vocare, dicens, Narrabo nomen tuum fratribus meis, &c.

2. Tim. 2.

Omne malum ſcitia Dei & præſcientia indignum.

1. Ioan. 3.

Conſequẽter enumerat prædeſtinationis effectus cùm ſubdit, *Quos autẽ prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iuſtificauit: quos autẽ iuſtificauit, illos et magnificauit.* Hic Apoſtolus depingit obiter ordinem iuſtificationis, & gradibus quibuſdam ab eo quod eſt omnium primum, peruenit ad id quod eſt omnium ſummum, quò res ſit firmior & abſolutior.

Ordo iuſtificationis depingitur.

Primus gradus electio, ſeu prædeſtinatio eſt, hoc eſt, libera Dei voluntas, qua hominem ab æterno in ſui & amoris & regni conſortium eligit, idque citra vllum reſpectum vel meritorum vel operum, ex ſola mera & gratuita gratia ſua.

Iuſtificationis gradus quadruplices.

Secundus gradus eſt vocatio, qua nimirum, Deus ele-

ctum iam hominem factū, siue in infantia, siue pueritia, siue iuuentute, siue senectute vocat, non modo externa verbi sui prædicatione, sed & internè per Spiritum sanctum, cor electi innouantem, & fidei dono replentem.

Tertius gradus iustificatio est, hoc est, remissio peccatorum & donatio iustitiæ. simulátq; enim Deus electum spiritu suo imbuit, vt & peccata sua ex animo agnoscat, & in Christum omnem suam fiduciam collocet: statim eum gratia iustificat per fidem, remittit illi omnia peccata: perinde habet illum iustum, ac si ab æterno iustus fuisset. dat quoque illi voluntatem & facultatem viuendi posthac iustè & sanctè. Hîc tum bona opera & merita incipiunt, quæ tamen mera ac gratuita sunt dona: atque hæc demum electionis, vocationis & iustificationis testimonia sunt. 2. Petr. 1. ac magis etiam iustificatum iustificant, hoc est, maiorem gratiam à Deo impetrant. Largitur enim Deus gratiam pro gratia. Ioan. 1.

Glorificatio bonorū operū merces.

Porrò quartus gradus magnificatio, seu glorificatio est, hoc est, donatio immortalitatis, præmium vitæ æternæ. Hæc quidem bonorū operum & meritorum vocatur merces, imò merces quoq; est, verùm certè merces tanta, ad quam ne omnes quidē totius mundi afflictiones pares sunt, Rom. 8. qua nec omnia omnium piorum bona opera sunt digna: eóque meritò & ipsa à diuo Paulo gratia Dei vocatur, Rom. 6. & ab omnibus item sanctis patribus. In summa, gratia est electio, gratia est vocatio, gratia est iustificatio, gratia est glorificatio. Porrò horum quatuor vnum, videlicet prædestinatio, in Deo est: reliqua tria, videlicet vocatio, iustificatio, magnificatio, sunt in nobis. Nam prædestinatio nostræ salutis nequaquam in nobis est, sed occulta in thesauris suis apud Deum, sicut propheta ait: In manibus tuis sortes meæ. Discemus igitur hinc, nō esse præsumendum alicui de meritis suis, nihil habere nos quod non acceperimus à Deo. 1. Cor. 4. eóque in solo Deo esse gloriandum. 1. Cor. 1. & 2. Cor. 10.

Prædestinatio in Deo solo est occulta.

Deus Christi prædicatione, morte & resurrectiōe pra

Sensus ergo verborum hic est, Prædestinatos vocauit per prædicationem Iesu, iustificauit per mortem illius, glorificauit per resurrectionem, ac præmiū immortalitatis. Siue vocauit per doctrinam Euangelicam, iustificauit per baptismum, glorificauit per dona spiritus. Aut dici

dici poteſt hunc in modum, Quos Deus prædefiniuit, seu prædeſtinauit, in hoc ſcilicet, vt per Chriſtum adducantur ſibi, hos vocat etiam in communionem Chriſti: & vocatos per hunc Chriſtum ſuum, peccatis omnibus abſoluit, id eſt, iuſtificat: tandémque imagine ſua in eis reſtituta, & diuinitate quadam plenius impertita, glorioſos & ſui communione beatos reddit. *deſtinatos vocauit, iuſtificauit et glorificauit.*

2 Secundò oſtendit quòd diligentes Deum, illa bona habent cũ ſecuritate. Nam cùm ij verè prædeſtinati ſint ad glorificationem æternam, nulla prorſus creatura incommodare ſaluti eorum poteſt, ſed omnia inſeruire eidem (velint nolint) oportet. Si velit eis nocere quiſpiam, habent pro ſe Deum potentiſsimum. Si quis eos coram Dei iudicio accuſare aut condemnare propter peccata velit, habent Deum iuſtificatorem, Ieſúmque Chriſtum aduocatum & defenſorem. Si quis intentare illis volet afflictiones & mortem, aut liberantur diuinitus, aut per afflictiones mortémque glorificantur mox vita æterna. Si labuntur in peccata, & remiſsionem conſequuntur, & ſolicitius pòſt viuunt. Hinc ſubdit, *Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis cõtra nos?* At ſi dicat: Si nos cùm adhuc hoſtes eſſemus, poſt iuſtificationem acceptam tot bonis dignatus eſt Deus, quantò magis quum nos ille tutabitur, quis tum poterit aduerſari? Quin etiam ſi in nos vel ipſe terrarũ orbis inſurgat, in noſtram gloriam diuina ſapientia hunc omnem vertet inſultum. Nam ſi Deus pro nobis, vt pater pro filiis, vt Saluator pro iis quos ab æterno ad ſalutem præfiniuit, vocauit, remiſsis peccatis cooptauit, paulò pòſt gloria ſua plenè donaturus: quis contra nos quicquam valeat, vt hanc plenam & ſolidam noſtram fœlicitatem vlla ex parte imminuat? *Diligentes Deum qua bona habẽt cum ſecuritate. Deus iuſtificator, Chriſt⁹ aduocatus & defenſor.*

Qui etiam proprio filio ſuo nõ pepercit &c. Quis pater alteri cuiquam parcat amplius, quàm filio? quid ſeruatum æquè cupiat, atq; proprium filium? imò quid non impendat quis, vt ſaluũ habeat filiũ? At Deus ſic pro nobis eſt, ſic noſtræ ſaluti ſtudet, vt quò nos perpetuò ſalui eſſemus, non ſolùm filio ſuo non pepercit, nec eum quouis modo pro ſalute noſtra impendit, ſed tradidit ipſe eum, vt pro nobis vel turpiſsima morte moreretur. Idem expreſsit Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum

vnige

vnigenitum daret, &c. Quod hîc Apostolus per proprium filiũ, id dominus per vnigenitum expressit, nempe, verum Christum Deum & hominem. Sequitur.

Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Vt liberati peccatis, æternam vitam viueremus, Deus filium suum proprium, malorum omnium depulsorem donauit. Ergo cum hoc depulsore malorum, conciliatoréque bonorum omnium, donauit nobis omnia. Subdit:

Christus omniũ malorum propulsor.

Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat, &c. Interrogationes istæ nõ videntur tam rogare, quàm instare, & fiduciam veritatis exprimere, vt cùm interrogatur, Quis accusabit aduersus electos Dei? Respondetur, Nemo. Et quod subiicitur, Deus qui iustificat: ratio est confidentiæ, quam interrogatio præcedẽs expressit. Deo enim iustificante & absoluente quis ausit accusare? Et vt id quis ausit, & reos nos etiam peragat, præstò est satisfactio, mors Christi, imò potẽs aduocatus, qui nos omni quamlibet merita condemnatione eripiat, Christus mortuus, rediuiuus, & ad dexterã Dei sedens & regnans. Hic enim interpellat pro nobis. Nemo ergo ausit criminari eos quos Deus non solùm vocauit, sed etiam elegit. Ecquis est qui condemnet spiritu adiuuãte imbecillitatem nostram, patre autẽ iustificante, filio verò pro nobis mortuo? Porrò quos ipsa trinitas iustificauit, quis cõdemnet? quasi dicat, nemo. Hęc certè irrefragabilia sunt. Animaduerte quòd non dixerit seruos Dei, sed electos, dignitatem illorum amplificans. Itẽ non dixit, Qui remittit peccata: sed quod maius est, Qui iustificat: ne per interpellationem diminutionem quandam intelligas. Primùm parem adeóq; ęquã dignitatem posuit, nimirum quòd sit ad dexteram patris. Deinde adiscit, interpellat: hoc intelligens, quòd per incarnationem, quia homo factus est, pro nobis ad patrem interpellet, quoniam ipse Pontifex est, vt ad Hebræos docetur. Vnde etiam Ioãnes 1. cap. 1. Aduocatum, inquit, habemus apud patrem, Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Hæc autem Apostolus explicat, vt Christianos oppressos & tribulatos consoletur, ne animum despondeant.

Mors Christi, iustificatio nostra.

Spiritu sancto adiuuãte, nemo potest nostrã imbecillitatẽ damnare.

Cùm ergo ita comparatum sit cum dilectoribus Dei, simus & nos in horũ catalogo. Meminerimus quot quantáque

tâque ille in nos contulerit beneficia: creando scilicet nos, quum nihil essemus: sed in primis tradito pro nobis filio proprio, quum perditi essemus: eligendo & iustificando nos, quum reprobi & iniustissimi essemus. Cogitemus item, non semel duntaxat Christum morte resurrectionéque sua expiasse nostra peccata, sed & etiamnum intercedere pro nobis, placaréque patrem: nõ quidem voce, sed passionis suæ merito. Ideóque quemadmodum Deus pater omnia sua nobis donauit, quemadmodum Christus omnia pro nobis & passus est, & fecit: sic & nos, tum nosipsos, tum omnia nostra addicamus perpetuò Deo: & in eius gratiam, & ad nominis ipsius gloriam, quiduis & faciamus & vitemus & patiamur. *Beneficiorum Christi memores simus oportet.*

3 Tertiò Apostolus suo exemplo ostendit quòd Dei dilectores & ab eo prædestinati pro tot & tantis acceptis bonis, cum omni constantia & mentis firmitate illi adhæreant, nec ob quæque pericula ab eo diuellantur. Nam postquàm ineffabilem patefecit patris & filij & Spiritussancti in nos charitatem, diuino spiritu totus accensus sic ait. *Quis ergo nos separabit à charitate Christi? &c.* Respexit ad illud, Quis accusabit aduersus electos Dei? Quis condemnet? Pertinent enim hæc ad probandum propositionẽ hanc: Omnia coöperantur in bonum, &c. Prædestinatos & electos erigit Paulus, vt ne succumbant, animúmve despondeant audientes afflictionem, persequutionem, & huiusmodi. Omnium, inquiens, dominamur per gratiam Christi. Omnibus, inquit, ad iniuriam expositi sumus, nos Apostoli videlicet: tãquam nos oporteat primùm mactari, cui sanè rei nihil contradicamus. Catalogum istorum quibus ipse & alij Apostoli initio exerciti sunt, exposuit. 1. Corin. 4. 2 Corinth. 4. 6. & 11. Totum hunc locum August. libr. de doctrina Christia. 4. ca. 20. profert velut exemplar orationis, quæ vehementiam cum ornatu coniunxerit. *Mentis firmitate christo adhærendum.*

Separabit à charitate. Charitas hîc videtur accipi, quâ nos dilexit Deus, & ad redamãdum prouocauit. In hunc sensum accipiũt beatus Ambrosius & Augustinus: Chrysostomus intellexit de dilectione Dei in nos, propter verbum conclusionis sequentis, cùm addit: Quæ est in Christo Iesu.

Et ne

Propter Christum quotidie nobis mors est subeunda, voluntate, si non natura.

Et ne forte ob id videantur iis malis afflictari quasi à Deo destituti, prophetam inducit huiusmodi clamantem, contestantémque illa plurimum consolationis habere, quæ propter Deum toleramus, etiam si quotidie mors ipsa sit subeunda: quod fieri voluntate potest, natura non potest. Sicut scriptum est, inquit: *Quia propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis*, id est, oues occisioni destinatæ. Occisionis pro mactationis positum. Ea est, quum lanius contrectat & explorat pecudem, num idonea sit vt iuguletur. Locus hic desumptus est ex Psalm. 43. ac si diceret, Quotidie reputati sumus vt oues mactationi destinatæ, à quibus quotidie aliquæ mactantur. Vehemens est in eo Psalmo sanctorum querulatio. Vide quæ in hunc locum apud Dauidem adnotata sunt.

Insidiatores & aduersarij nostri, qui.

Sed in his omnibus superamus, &c Nō solùm vincimus, sed etiam superuincimus, excellenter vincimus, hoc est, per eos qui nobis insidiantur, coronamur. Insidiatores enim & aduersarij nostri sunt nobis coronarum suppeditatores, si modò iniuriam propter Christum feramus. 1. Petr. 4. In his omnibus superamus non nostra virtute, sed per eum qui dilexit nos.

Satan nobis cōcitat, vt à Deo deficiamus.

Matth. 4.

Certus sum &c. Persuasus sum (hoc modo legit Hieronymus ad Algasiam, quæstio. 9.) siue confido, habeo compertum de istis, quæ patimur, afflictione, angustia, &c. quòd nihil nos auellet à charitate Christi. Satan illa nobis concitat, & in hoc, vt à Deo deficiamus, tanquam nullam curam nostri gerente, aut certè nos odiente: id quod ipsi Iob, & domino nostro Iesu Christo esurienti in deserto persuadere conabatur: sed Deus donat spiritum suum, quo superuincimus omnia, id est, perstamus in fide Christi immoti.

Neque mors, inquit, *neque vita*. Nihil in vita, nihil in morte: vel, nihil inter viuos, nihil inter mortuos sic valet, & formidabile est, vt possit nobis auertere dilectionem Dei. Aut in hūc sensum dici potest, Siue viuendum sit, siue moriendum, nihil tamen poterit incidere, quod alienet à nobis Deum.

Neque angeli, neq̄ue principatus. Per angelos videtur intelligere non malos tantùm, sed etiam bonos: vt huic dicto

insit

inſicea hyperbole,qualis ineſt illi ad Galat.1.Si angelus de cœlo euangelizet vobis pręterquã quod euãgelizauimus vobis,anathema ſit. Non ꝙ boni angeli auertere à Deo velint:hoc abſit. Enimuero vehemens deſideriũ ſignificare quęrens,& ardorẽ erga Deũ,ad hos ſermones peruenit Paulus. Angelos autẽ videtur dicere adminiſtratorios ſpiritus, quos mittit Deus in miniſteriũ propter eos qui hæreditatẽ capient ſalutis,Heb.1.Principatus,angelos principatu, hoc eſt, ampliore imperio fungentes.Virtutes,qui mira & portẽta efficiũt,vltionemq́; Dei exequũtur in malos:quales erãt qui euerterũt Sodomã & Gomorrã,qui ſecuerũt mare rubrũ,& alia miracula ediderunt pro populo Dei cõtra hoſtes eius.Dici etiã poteſt & intelligi de malis angelis: quia peccata noſtra merentur vt & malis angelis ſua ſit in orbe poteſtas.Diſtribuit Paulus hos quoque in malos angelos, rectores mundi,tenebrarum huius ſeculi,in principatus & poteſtates:vt Ephe.6. Colo.2. Et 1.Corin.5.loquitur de vtriſque bonis & malis.Ita videtur in præſenti loco de vtriſque intelligere, quũ dicit nullos principatus nullásque virtutes poſſe nos ſeparare à Dei dilectione:vt tamen in eum ſenſum accipiatur qui præmiſſus eſt.

Virtutes, angeli, vltionũ Dei exequutores.

Neque inſtantia neque futura, &c. Neque præſentia, neq, futura bona poterunt nos ſeparare,&c. Aut dici poteſt,neq; præſentia,&c. id eſt,nulla tẽporis longitudine fiet,vt à domini gratia ſeparemur. Ad Philip.1.ca. Confidens hoc ipſum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vſque in diem Chriſti Ieſu. Altitudinẽ (vt opinantur quidã)regnum appellat:profundum autẽ gehennam:præterea æternã vitam, & æternam mortẽ. Aliter: id eſt,neq́ſe valde celebria,neq; apprimè incelebria nos ſeparabunt à dilectione Dei : neque alia creatura,etiam ſi alia tãta creatura eſſet, quãta eſt viſibilis & inuiſibilis, nihil quicquam tamẽ ab ea nos charitate diuellet. Quia ergo ſuprà audiuimus diligẽtibus Deũ omnia in bonum cooperatura,& his neque peccatum neque Satanam neque mundum neque infernum nocere poſſe,idcirco quò & nos tanta ſecuritate gaudere poſsimus,ipſi quoque ſedulò diligamus Deum, hunc timeamus, huic fidamus, ad huius verbum & voluntatem noſmet componamus,

Altitudinẽ regnũ, profundũ gehennam Paulus appellat.

hunc denique laudemus ore, corde, vita. Ipsi honor & gloria in secula seculorum. Amen.

EPILOGVS.

1 *Consolatorius locus, habens argumētum ab vtili, hoc est, Quacunque afflictio contingat à carne, mundo, vel Satana, eam prodesse, & misericordia Dei opus esse, quod nos iram aut plagam aliquando interpretamur.*

Salus nostra in Dei electione est sita. 2 *Gradatione pulcherrima docet vnde sit salus nostra, nimirū ab electione Dei. Quos prædefinierat, eosdem & vocauit per Euangeliū. vocatos iustificauit fide, tādē glorificauit. Hac prædestinatiōis necessitas docēs misericordiā Dei, quæ citra vllæ merita prædefiniuit grata est spiritui, odiosa carni*

3 *Argumenta beneficentiæ Dei erga nos, maxima & summa solatia: Proprio filio nō pepercit. Redamemus sic amati, nec quicquam separet nos à dilectione Dei, qua illi conglutinamur per Iesum Christum.*

IN FESTO EODEM APOSTOlorum, Euangelium.

Ioan. 15. *Ioan. 13.* *Ephes. 5.* *1. Theß. 4.* *Psal. 24.*

In illo tempore dixit Iesus discip. s. Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, &c. Finis Euangelij: Quia odio habuerunt me gratis.

HOc Euangelium necessariam nobis proponit doctrinā de vita verè Christiana, & quæ pericula homini fideli in hoc mundo sint expectanda, & quibus cōsolationibus se debeat sustinere, ne ab aduersariis prorsus prosternatur. Christus enim in hac concione facit tria.

Fraternæ dilectionis præceptū. 1 Primò cohortatur discipulos suos ad fraternam dilectionem, dicēs, *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos.* quasi dicat, Moses vestros patres & maiores multis onerauit legibus, & multa eis tradidit præcepta: sed spiritum & facultatem seruandi & implēdi ea non subministrauit: Ego Christus hoc vnicum mādatum do vobis, vt inuicem diligatis, vt huius dilectionis virtute mihi inferamini. quod si feceritis, veri mei discipuli eritis.

Christiano fides sola nō sufficit. Non enim sufficit in Christianismo, fidem ore confiteri: sed requiruntur etiam charitas, pœnitentia, & legis obedientia. Fides excitat inuocationem, & inuocando

impetrat

impetrat dilectionem,quæ facit arborem bonam. Fides autem ore iactata quanuis vera sit, si vitam per charitatem nō corrigat,nec legem impleat, nihil prorsus prodest,nec facit arborem bonam.1.Corinth.13.Hinc hęreses & schismata oriuntur. Nam quando nos iuxta doctrinam Apostoli Iacobi & Christi Iesu clamamus fidem solam sine charitate esse mortuam,neminémque iustificare,nec ipsam fidem facere nos veros discipulos Christi, sed illud charitatis esse officium: statim emergunt, qui contra Christum & eius Apostolum, falsò doceant solam fidem iustificare,& discipulos Christi nos facere, atque ad salutem sufficere: sed hæc opinio vt hæretica est reiicienda. *Hæreses et schismata, vnde.*

Nos catholici dicimus cum Christo, q veri discipuli Christi cognoscantur in hoc, q inuicem se diligant. Est autem sciendum q fides iustificet impium, sed illa tantum, quæ per dilectionem operatur, dicente Paulo ad Galat.5. In Christo Iesu neque circuncisio aliquid valet,neque præputium,sed fides quæ per charitatem operatur. Fides iustificat, ita tamen vt iustificandi virtutem & efficaciam à charitate recipiat. Vnde opera iustificati cùm ex charitate procedant, non solùm sunt fidei testimonia, sed etiam charitatis actiones vita æterna dignæ propter spiritum inhabitantem vnde procedunt.Est autem dilectio præcipua virtus Christianismi. Nam iustificat impium, Galat.5.delet peccata,Luc.7.confert Spiritum sanctum, Act.2.facit nos manere in Deo,& Deum in nobis, Ioan.15. & 1.Ioan.4. dat meritum æternæ vitæ promerendæ. est patiens & benigna:non æmulatur.non agit perperam:non inflatur:non est ambitiosa:non quęrit sua:non cogitat malum: omnia suffert, credit, sperat & sustinet:nunquam excidit,1.Corinth.13.Hæc dilectio discipulis erat valde necessaria: quia ab omnibus odiū erat illis expectandum. Necesse igitur erat, vt se mutuò saltem amarent: & cùm Christi essent discipuli, necesse erat vt magistro summū exhiberent cultum, dilectionē scilicet, erga Deum & proximum. Vnam fidem erant prædicaturi: ideò necesse fuit ipsos vnum cor vnámque habere affęctionem. *Fides iusti ficandi efficaciam à charitate accipit.* *Mutua dilectionis virtus.*

Impediunt autem dilectionem duo vitia: Auaritia seu

Auaritia & cupiditate homines inci dunt in laqueos diaboli. cupiditas: de qua dicit Paul.1.Timoth.6. quòd radix sit omnium malorum: quæ sua tantùm commoda quærit, per quam incidunt homines in tentationē,& in laqueos diaboli. Alterum est inuidia & odiū:de quo Poëta: impedit ira animū,ne possit cernere verum. Caueamus ergo Christiani ab his furiis:& oremus, vt Dominus charitatem & dilectionem diffundat in cordibus nostris per Spiritum sanctum, Rom.5.

Dilexit nos Christus gratis & spontaneè, & nō nostra. Modum dilectionis ex seipso tradit,d.*Sicut dilexi vos.* Dilexit autem nos Christus, primò & gratis spontaneè, Oseæ 14. Quis enim prior dedit illi, & retribuetur ei? Rom.11.Hinc Ioannes 1.4. In hoc charitas,ꝙ ipse prior dilexit nos,&c. Et Paulus Ro.5. Cōmendat charitatē suā Deus,ꝙ cùm adhuc inimici essemus.&c. Deinde dilexit non nostra,sed nos:Item non peccata,sed personas. *Christus sua omnia ad commodū nostrū ordinauit.* Præterea sic nos dilexit,ꝙ omnia sua ad dilectionem & cōmodum nostrū ordinauit:verba,opera,miracula,vitam, seipsum:corpus,sanguinē,animam, diuinitatem:verbis docuit,exemplis præcessit,miraculis confirmauit,& vitam expendit, seipsum obtulit, corpus & sanguinem in cibum dedit & potum,animam in pretium, diuinitatem in subsidium,& refugium cōtra diabolum. *Proximū diligere iubemur, sicut dilexit nos Christus.* Eodem modo & nos iubemur diligere proximum.

Hoc præcepto interdicitur nobis quæcunque vindicta, quemadmodum Christus nulla iniuria ad odium, nullo damno ad vindictam permotus fuit. Dictum est enim Deut.32.Mihi vindictam,& ego retribuam. Sicut enim Deo adimit gloriam, qui ipse se iustificat, qui sibi sapiētiam arrogat,ita Dei gloriæ derogat,qui vindictam sibi arrogat.

Malac.1. *Maiorem hac dilectionem nemo habet,&c.* Hoc addit ne quis subiiciat, quemadmodum olim Iudæi, In quo dilexisti nos? *In summo gradu dilexit nos De⁹* Ac planè ostendit, ꝙ non tantùm nos dilexerit,sed & summè dilexerit,& summo gradu. Habet enim dilectio gradus quosdam: *Dilectionis & charitatis gradus tres.* Infimus gradus est,vbi quis diligit diligentem se. Hoc enim etiam publicani & ethnici faciunt, Matth.5. Altior autem gradus est, si diligat eum qui nō benefacit,aut diligit. Summus autem, si diligat inimicum, qui & odit & malefacit. Sic magna charitas est benefacere de suo: Maior autem benefacere de

seipso:

ſeipſo:maxima autem, mori pro his, quos diligis. Facilè enim pecuniam & operam impendimus, non ſic autem vitam, quæ chariſsima eſt. Vtróque autem modo Chriſtus ſummam charitatem, & qua maior eſſe non poteſt, oſtendit. Nam & inimicos dilexit, & denique vitam pro eis impendit. Nec huic dilectioni ſimile eſt, ꝙ aliqui gētilium pro patria mortui ſunt:vt Curtius & duo Decij, qui ſe pro patria deuouerunt. Hoc enim fecerunt laudis cupiditate, & honorifica mortis conſuetudine. qua mortis horror vel parte aliqua molitur. Proinde non è vera charitate, qua ciues diliguntur, hoc proficiſcebatur, ſed qua potius vnuſquiſque ſe ſuámque gloriam diligit. Mori autem turpiter, idque pro inimicis, hoc opus, hic labor eſt. Poſſet adhuc inueniri qui glorioſa morte pro amicis occumberet, ſed qui turpi morte & pro inimicis moriatur, nemo facilè inuenietur.

Curtius et duo Decij pro patriæ amore mortui.

Quod autem Chriſtus dicit, *Pro amicis ſuis*, Non intelligit de his qui ipſum dilexerunt.Nemo enim Chriſtum prior dilexit, ſed de his quos ipſe adhuc inimicos exiſtentes, prior dilexit, & morte ſua amicos fecit. Vnde Paulus, pro bono forſitan quis mori ſuſtinet. Commendat autem charitatem ſuam Deus, quòd cùm adhuc eſſemus peccatores, Chriſtus pro nobis mortuus eſt,Rom.5.

Nemo prior Chriſtū dilexit.

Hoc ſuo exemplo Chriſtus docet non ſimplicem à nobis exigi dilectionem,ſed ſummam, qua ſi opus fuerit, etiam vitam pro fratribus ponamus, 1. Ioan.3. Vbi videre licet, quantum nos abfuimus ab hac dilectione, qui etiam grauamur vel minimum quid fratribus impendere. Signanter autem hoc verbo monet Apoſtolos ad fortitudinem,vt & ipſi exemplo ſuo diſcant, proximorum ſalutem pluris facere, quàm ſua ipſorum incommoda, vel etiam mortem.

Summam dilectionē à nobis Chriſtus exigit.

Vos amici mei eſtis,ſi feceritis quæ,&c. Ne cauſſetur de grauitate præceptorum,addit promiſsionē, & quidē nō vulgarem. Amicitiam enim ſuam offert, quæ quantum bonum ſit,vel ex hoc coniici poteſt, ꝙ etiam in mundo nihil iucundius eſt amicitia vera & ſyncera. Nulla autē amicitia hominū glorioſior eſt, quàm amicitia Dei.

Amicitia vera nihil in mundo hoc iucundius.

Nulla amicitia hominũ est gloriosior, vtilior, constantior quàm Dei.

Hæc est de qua tam magnificè sancti gloriãtur, vt Ioannes 1.cap:3. Videte, inquit, qualem charitatem dedit nobis Deus, &c. Et 2.Pet.1: Quoniam omnia nobis diuinæ virtutis suæ, quæ ad vitam & pietatem donata sunt, &c. Deinde nulla amicitia vtilior est quàm Dei: id quod manifestant exempla Patrum & omnium piorum. Præterea, nulla amicitia constantior: Deus enim quos semel in amicitiã suscipit, perpetuò retinet, nisi ipsi desciscant. Nunquid, inquit, Isa.49. Potest mater obliuisci infantis sui? &c. Ego tamen nõ obliuisear tui. Ad hæc nulla amicitia insignis tam facilè acquiritur, quàm amicitia Dei. Tantùm enim dicit: *Si feceritis quæ præcipio vobis.* Omnes igitur possumus hãc amicitiam adipisci, quicunque tandem sumus, si ipsius præcepta seruamus.

Homines omnes serui erant, quia peccatores.

Peccatum seruos nos omnes fecit.

Seruitutis lex iugum augebat, ardua exigebat, nec vires subministrabat.

Iam nõ dicam vos seruos. Hoc loco Christus subiicit testimonia amoris sui, erga nos: quorum primum est, ꝙ nos non seruos, sed amicos fecerit. Serui erant omnes homines, quia peccatores, Ioan.8. Omnis enim qui facit peccatum, seruus est peccati: Nemo nostrum audebat coram Deo comparere, nemo audebat sperare hæreditatem Dei, quin suo tempore etiam è domo Dei eiiciendi eramus. Seruus enim non manet in domo in æternum. In hoc mundo seruos nos fecit peccatum. Deinde serui eramus diaboli qui potenter nobis dominabatur, & quocunque volebat nos ducebat. Præterea & lex seruitutis iugum augebat, quæ & multa & ardua exigebat, nec tamen vires subministrabat, quo fiebat, vt legem quidem ferentes, inuiti tamen & reluctantes, sola spe mercedis, aut timore pœnæ sequerentur. Atqui legem sic obseruare verè spiritus est seruitutis, non spiritus filiorum. Christus igitur dicendo: *Iam non dicam vos seruos*, Ostendit ꝙ ipse nos & à peccatis, & à diabolo, & à lege liberare possit & velit, non vt lex non fiat, sed vt non damnet. Item vt voluntariè fiat & seruetur, quod solus Spiritus.s. præstat, quem Christus dat. Emphasim autem habet, ꝙ dicit, Iam, Iam, inquit, per passionem meam peccatum abolebo, Iam cum diabolo cõgrediar, & vincam, Iam maledictum legis destruam, factus maledictum. Roma.8. Iam spiritum vobis impetrabo, quo deinceps Dei præcepta non seruili spiritu, sed spiritu adoptionis

adoptionis, spiritu libertatis impleatis.

Quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Sicut Paul⁹ discernit filios in hunc modū, filios esse, in quibus spiritus adoptionis est, Rom. 8. seruos in quibus spiritus nō est, filios hæredes esse vitæ æternæ, seruos eiici: sicut & solus Isaac hæreditatem patris adeptus est, Ismaël aliò ablegatus, Galat. 4. Ita Christus hic discernit seruos ab amicis, quòd serui nesciant voluntatem domini, amici sciant. Non solemus enim seruis concedere arcana consilia. Verè autem dictum est; Seruus nescit quid faciat dominus eius: Qui enim peccati & diaboli seruus est, non intelligit opera Dei, etiam in creaturis, nec attendit, cur quódque faciat Deus. Nescit ex creaturis cognoscere creatorem, eiúsque potentiam & bonitatem, Roma. 1. Sed nec scit aut intelligit, quid Deus pro salute hominum fecerit & faciat, nec intelligit quid in futuro de bonis & malis futurum sit. Hinc Christus Luc 19. Si cognouisses & tu, &c. Sed ab scondita sunt ab oculis tuis; &c. Matth. 11. Confiteor tibi Pater, quia abscondisti hæc à sapientibus, &c. Tanta est cæcitas & ignorantia impiorum: Deinde etiam qui sub lege seruit; nescit quid faciat dominus eius, nescit quid sibi velit lex, nescit quòd non ad iustificationem data sit, sed ad peccati ostensionem. Deinde nescit cur Dominus aduersa immittat, ideò cùm mali quippiam acciderit, irascitur, impatiēs est, blasphemat, &c. Itēm nescit bonam Dei voluntatem etiam in aduersis constare, nescit quid de Deo boni sperare possit. Pij autem sciunt consilium domini esse, remittere peccatum, iustificare credentem, sub cruce benedicere, sub morte viuificare, &c.

Filij Dei sunt in quibus spiritus est adoptionis.

Seruorum & amicorum distinctio.

Peccati et diaboli serui Dei opera, consiliū, & bonam volūtatem nesciunt.

Lex ad iustificationem, & ad peccati ostensionē data.

Vos autem dixi amicos. Magna Christiani hominis dignitas, quòd amicus Dei dicitur, & est. Hinc enim securè accessum habet ad Deum. hinc nihil non à Deo expectare & petere audet: hinc etiā ad hæreditatem filiorum Dei admittitur, &c. Verùm vnde hæc tanta gratia? *Ego,* inquit, *vos dixi amicos,* Ego illud nomē imposui, ad hūc honorē perduxi. Per ipsum enim gratificauit nos: Et per ipsum accessum habemus ad Patrem: Et de plenitudine eius accipimus. Monet igitur hoc verbo, vt deinceps nō

Hominis Christiani dignitas, quòd Dei amicus dicitur, & est.

Eph. 1. et 2. Ioan. 1.

Per Christū ad pa-

trem accessum habemus. vt serui, sed vt amici, in domo Dei conuersemur, hoc est, vt non tantùm timore pœnæ, vel spe mercedis mala fugiamus, & bona faciamus, sed amore & voluntate, vt Deo complaceamus, monet etiam vt in amicitia Dei, quam accepimus maneamus: iuxta illud: Manete in dilectione mea.

Amicitiæ & dilectio nis signum maximũ. *Quia omnia quæ audiui à Patre meo nota, &c.* Signum amicitiæ & dilectionis est, quòd nobis voluntatem Patris, hoc est, Euangelium annuntiauit. Nisi enim nos dilexisset, non tanta bona nobis reuelasset. Magni igitur æstimemus verbum Dei, & Euangelium: quandoquidem audimus, quod solis amicis conceditur. Obserua quôd non simpliciter dicit, Omnia vobis nota feci. Non enim necesse est simpliciter omnia nosse, sed addidit, Quæ audiui, non dicit, quæ scio, sed quæ audiui: hoc est, quæ iussus sum manifestare. Omnia, inquam, quæ ad salutem vestram necessaria sunt, & iam ostendi per verbum meum, & deinceps ostendam per Spiritum meum. In hunc modum & Ioannes dicit, 1. cap. 2. vnctio vos docebit de omnibus .s. ad salutem necessariis. Cæterùm per hoc quòd dicit, se ea à Patre audiuisse, innuit, quòd qui verbum suum recipit, nõ solùm eius, sed & Patris amicus efficitur. Omnia hæc eò tendunt, vt videamus quæ à Deo donata sint nobis, 2. Pet. 1.

Omnia ad salutẽ necessaria nobis Christus manifestauit.

Exordium et finis aut nostræ salutis perfectio. *Non vos me elegistis, &c.* Paucis & breuissimis verbis hîc explicat exordium & finem, vel perfectionẽ nostræ salutis, vt non absurdè hîc exclamare possim cum Mose, Deut. 6. Verbum quod hodie tibi præcipio, semper sit in corde tuo, narrabísque filiis tuis, sit quasi signum in manu tua, &c. Docet autem hoc primo verbo, quòd Deus nullius hominis debitor est, q.d. Qui per alios honorem aliquem consequũtur, meritò eorum debitores sunt. Vos autem me non elegistis, nihil mihi priores contulistis, nullius vestrum debitor eram, nihil meriti eratis, vt ad tantam gratiam perduceremini, poteram & vos cum aliis relinquere, quod in vobis est, non minus periissetis, quàm cæteri infideles. Sic in Isaia dicit, cap. 43. Non me inuocasti Iacob, &c. sed seruire me fecisti in peccatis tuis, &c. Sic Paulus ait, Ephes. 2. Gratia saluati estis per fidem, non ex operibus, Dei donum est,

est, ne quis glorietur. Item Tit. 3. Apparuit benignitas & humanitas Dei,non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos,&c.

Sed ego elegi vos, Quo verbo ostendit vnde sit salutis nostræ principium. *Ego*,inquit,*elegi vos*. Quod potest intelligi, vel de electione ad Apostolatum, vel de electione æterna ad salutem. Vtrobíq; enim gratia est,non meritum,& vtrunque per Christum fit. In ipso siquidem & per ipsum elegit nos Deus ante mundi constitutionem, Ephes.1. Ipse item est,qui ascendens in altum,dedit dona hominibus. Et alios quidem dedit Apostolos, alios Euangelistas,&c. Ephes.4. Singulæ autem dictiones emphasim habent. Ego, inquit, qui Deus sum, ac propterea nullius indigens, ego qui punire & damnare poteram,non simpliciter assumpsi,sed elegi vos,multis aliis neglectis s ex massa corruptionis. Elegi autem vos qui in nulla re præ aliis conspicui eratis. Non, inquit, elegit te Dominus, quòd maior esses aliis,sed tantùm ob id quòd dilexit, &c. Deuter.7. Nec propter iustitias vestras, cùm sis populus duræ ceruicis, Deuter.9. Elegi vos non diuites, non potentes, sed vos pauperes, idiotas, &c. Videte igitur vocationem vestram fratres,1. Corinth.1.Docet igitur Christus hoc verbo,quòd ipse sit auctor nostræ salutis. Deinde quòd gratia est, quicquid habemus, siue sint dona illa iustificantia, fides,spes,charitas,Spiritus,scilicet,siue externa illa dona, quæ alio nomine dicuntur gratiæ gratis datæ : de quibus Paulus in prima ad Corinth.12. & ad Ephes.4. scribit, vtraque dona per Christum accepimus, vtraq; in ipsum referenda sunt, Sequitur.

Salutis nostræ principium ex æterna electione ad salutē, pendet.

Electio ad Apostolatū & ad salutem pendet à Christo.

Elegit nos Deus,quia dilexit.

Salutis nostræ author Christus.

Donorum alia interna: alia externa.

Et posui vos vt eatis,Iterum alludit ad parabolam de vite & palmitibus. Sicut,inquit, ex vna vite plures palmites nascuntur,quorum aliqui posteà & ipsi plantentur,vt ex vna vite cum tempore efficiatur tota vinea: sic & ego vos posui & plantaui, vt & alij ex vobis pullulent, sicq́ue totus mundus impleatur. Posui vos vt eatis,vos latius extendatis. Non enim tantùm vestri caussa electi estis, sed & pro salute aliorum. Item posui vos vt eatis: nolite sedentes expectare, donec homines ad fidem veniant, sed errantibus manum porrigite, & etiā audire

Episcopi in Ecclesia positi non vt sibi, sed vt saluti aliorum consulant.

nolentibus, imò & persequentibus sermonem salutis ingerire, &c. Hoc est officium Apostolorum. Pertinet hoc verbum etiam ad omnes. Ideò enim in Ecclesia positi sumus, non vt nobis tantùm consulamus, sed vt etiam alios, quos possumus adducamus. Item ideò in Ecclesia positi sumus, vt eamus de bono in melius, de fide in opus, sempérque proficiamus, non vt sedeamus, multò minus vt retrocedamus.

Episcoporũ munus est vt in horrea domini fructus afferant.

Et fructum afferatis. Quod etiã refertur ad Apostolos, quorum officiũ est fructus ferre in horrea domini, iuxta illud Psal. 25. Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua. Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. Hinc Paulus. 1. Corin. 9. Væ mihi si non euangelizauero. Signãter autem dicit, *vt fructum afferatis*, non vt ab aliis fructum accipiatis, sed vt ipsi aliis profitis. Licet quidem pastoribus accipere de lana ac lacte ouium, sed non hoc potissimum est, quod eis incumbit, sed pascere, custodire, fouere, &c. Deinde etiã ad omnes nos pertinet verbum hoc: nobis enim indicitur vt fœcundi simus operibus bonis, si non volumus excindi, & in ignem mitti. hinc Dauid dicit, Psalm. 91. Iustus vt palma florebit, &c. Et Christus Matt. 5. Luceat lux vestra coram hominibus. Et Paulus. 1. Tim. 6. Studeant diuites fieri bonis operibus.

Pastoris est vt bonis operibus diues fiat.

Euangelium, verbum est in æternũ constans.

Et fructus vester maneat. Manet fructus Apostolorum, quia sunt Ecclesiæ in æternum manentis fundamentum, Iesu Christo summo angulari lapide existente, Ephes. 2. Deinde ideò manet fructus eorũ, quia prędicarunt Euangelium, quod est verbum in æternum constans, Luc. 21. Cælum & terra transibunt, verba autẽ Christi non. Præterea ideò etiam fructus eorum manet, quia pro labore suo in æternum præmiabuntur. Hoc igitur verbo Apostolos consolatur, ne propter suam humilitatẽ desperent se quicquam posse in mundo fructificare. Non solùm inquit fructificabitis, sed etiam fructus vester manebit.

Piorũ fructus in æternum præmiabitur.

Manet & piorum fructus, propterea quòd sunt fructus spiritus in æternum manentis, Galat. 5. Deinde quòd & ipsi æternaliter præmiabuntur. Admonemur ergo hoc verbo vt ea operemur, quorum fructus perpetuò manent, non temporalia quæ transeunt. Qui enim in carne

ſeminat,de carne metet corruptionem, Gala.6.Theſaurizate ergo vobis theſauros in cælo,&c.

Vt quodcunque petieritis Patrem in nomine meo,&c. Ne vel de labore, vel ſua infirmitate cauſſentur, addit inſignem promiſsionem,qua oſtendit vnde auxilium ſit petendum,vt fructificare poſsimus,nempe,à Deo per orationem. Primus fructus Spiritus, ſcilicet,oratio. Miſit enim Deus Spiritum filij ſui in corda noſtra clamantem, Abba,Pater,Ro.8.Manet autẽ iſte fructus in nobis. nam quamprimùm renati fuerimus è ſpiritu, ſine intermiſsione Deum vt Patrẽ appellamus. Vnde Paulus.1.Theſ.5. Sine intermiſsione orate.Non igitur habet Chriſtianus quòd conqueratur de impoſsibilitate præceptorum,cùm tantam habeat promiſsionem & toties repetitam.

Spiritusſancti fructus primus,oratio.

Hac mando vobis vt diligatis inuicẽ, Hoc iam tertio præceptum charitatis repetit,vt ſciamus ante omnia à Chriſtiano exigi charitatem. Hinc cùm dixiſſet Apoſtolorũ officium eſſe, vt euntes fructum ferant, prædicando ſcilicet gentibus,congruè ſubiecit præceptum dilectionis, quod vel ſolùm eos ad huiuſmodi pios labores inducere debet. Qui enim cogitat ſibi præceptum eſſe vt diligat proximum,is non facilè fugiet pro ſalute proximi laborem ſubire. Præterea dicturus de futura ipſorum perſecutione,præmittit præceptum dilectionis. Non paruum enim ſolatiũ præſtat in aduerſis,mutua dilectio fratrum, vt quando nullum à mundo habemus ſolatium, ſaltem inter nos alter alterum conſoletur.

1.Ioan.4.

Ante omnia à Chriſtiano exigitur charitas.

Fratrum mutua dilectio præſtat in aduerſis ſolatium maximum.

2 Secundò in hac concione prædicit Chriſtus ſuis diſcipulis perſecutionem, & admonet ne patiantur ſe ea diuelli à Chriſti & mutua dilectione. Mundus vos odio habebit & perſequetur,nõ ait,proſequetur vos odio rex quidam, princeps aliquis, fratres,famulus, vicinus, vna ciuitas,aut vnum tantùm regnum:ſed totus mundus,qui nihil aliud eſt, quàm cœtus hominum contemnentium verbum Dei, non credentium Euangelio, abnegantium veritatem, negantium Eccleſiam Romanam, non agnoſcentium ſeptem ſacramenta, non confitentium charitatis iuſtitiam. Hic cœtus iunctus principi & capiti ſuo diabolo, Catholicos omni tempore & loco perſequetur. Neceſſe eſt ergo vt tantum odium mundi

nimia

Christus et Romana Ecclesia docet inimicos diligendos. nimia charitate mei superetis. Nunquam enim conueniet inter Christum & mundum. Nam Christus, Apostoli, & Ecclesia catholica Romana docent diligendos esse inimicos, charitatem iustificare, opera iustificatorum, quia Spiritu Christi fiunt, digna esse vita æterna. Mundus verò docet odisse quotquot verè fideles sunt, vt qui filij Christi sint, negat charitatis virtutem, & eius dignitatem, facitque iniuriam Spiritui sancto, qui in nobis viuit.

Mundus docet odiẽdos esse fideles, negátque dignitatem charitatis ac virtutẽ.

Cùm enim mundus maior sit pars: nempe, Turcæ, Gentiles, Iudæi, Barbari, Lutherani, Hugonistæ, videtur pios omnes oppressurus. Sed consolatur nos Christus, dicens, *Ego elegi vos*, Item, *Scitote quia mundus me priorem vobis odio habuit*, Ac si dicat, nihil noui vobis continget: vetus mundi ingenium est, quòd ingratus est in bene consulentes. Hinc 1. Ioan. 3. Nolite mirari si odit vos mundus. Nec solùm cum omnibus sanctis, sed cum capite vestro Christo patiemini. Multò autem melius est cum sanctis & Christo pati, quàm cum impiis gaudere. Si enim cum illis patimur, simul etiam cum illis glorificabimur. 2. Corinth. 1.

Mundus prius Chrm̃ stũ odio habuit, quàm nos.

Melius est cũ sanctis pati, quàm cum impiis gaudere.

Non est seruus maior domino suo. Nihil enim est quod æquè consolari potest hominem, & patientem reddere quàm si cogitet se non maiorem esse domino. Quomodo enim audebit murmurare, quum videat dominum eadem, imò maiora passum esse? Quomodo audebit dulcia appetere, qui videt dominum spinis coronatum? Hoc modo Elias consolabatur seipsum, 3. Reg. 19. Obsecro, inquit, domine, tolle animam meam. Non enim melior sum quàm patres mei Summa, Ideò nos elegit, vocauit, iustificauit Deus, vt efficiamur conformes imagini filij eius, Rom. 8. Christus crucifixus est, nemo ergo meliora sperare debet. Qui, inquit, vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me, Matth. 16.

Consolatio maxima inde nobis oritur, quia domin⁹ maiora quàm nos passus est.

Si me persequuti sunt, & vos persequẽtur. Hæc enim inimicitiarum consuetudo est, quòd qui dominum persequuntur, etiam seruos fidelitati eius studentes persequantur, Luc. 23. Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet: inquit Christus. Qui in Deum impius est, quomodo

Inimicitiarum consuetudo.

pius

pius erit in proximum?

Si sermonem meum seruauerunt, & vestrum seruabunt, Si me in verbis meis insidiosè obseruauerunt, & vobis laqueos ponent. Vel si mihi crediderunt & vobis credẽt. Quo verbo monet, ne ideò à prædicatione cessent si pauci credant. Nam & Christo pauci crediderunt. Et Moses fidelis in domo Dei, ex omnibus quos ex Ægypto duxit, vix duos in terram promissam induxit, Num.14. Et prophetæ nusquam non conquerũtur se non audiri. Domine, inquit Isaias 53. quis credidit, auditui nostro? Item 49. Hæc dicit dominus vt reducam Iacob ad eum, & Israël non congregabitur. Et Oseas 7. Ego, inquit, erudiui eos, & ipsi cogitauerunt in me malitiam. Exemplo igitur agricolæ, ager diligenter colẽdus, sed fructus Deo committendus, quòd ipsius opus est, ipse dat incrementum. 1. Cor.3. Paulus plantat, Apollo rigat, Summa. *Ideò non à prædicatione cessandum, si pauci credant.* *Agri fructus Dei est opus.*

Ex his omnibus mirifica & incomparabilis oritur nobis consolatio, quæ minuit dolorem, cùm scimus Christum eadem & maiora passum, quàm nos patimur, cùm scimus etiam nos non de mundo, id est, de regno satanæ, sed membra Christi esse. Et hæc eò attentiùs obseruemus, quò maior est, ac dignior, qui nobis doctrinam proposuit. Quis etiam dubitabit crucem subire, quam Christus ascendit? Quis contemnet Ecclesiam Romanam, quam Christus ædificauit? Incredibilem quoque lætitiam pariunt Christianorum animis verba illa Christi, Ego elegi vos: Scitote quia me mundus priorem vobis odio habuit. Quis est tam stupidus, qui non vltro lubénsque grauissima quæque pro Christo Iesu, & pro eius Ecclesia catholica, atque eius doctrina, tormenta, conuitia, probra, & alia quæ mundus excogitare poterit, non toleret, potiùs quàm ab ipso deficiat? *Ego elegi vos, incredibilis lætitia fit animis Christianorum.*

3 Tertiò in hac concione consolatur Christus discipulos, vt patienter ferant futuras, & iam imminentes afflictiones. Est autem hæc consolatio quadruplex, Sic enim ait, 1 *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit.* Hic considerabimus, iniquum esse seruum illum, qui cùm videat herum suum pane & aqua contentum, velit vino & delicatissimis cibari. Non decet nos *Consolationis genus quadruplex.* *Primum.*

igitur

igitur crucem, quæ est symbolum ducis nostri, militare, abhorrere.

Secūdum.

2 Ait, *de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo: propterea odit vos mundus.* Hic cōsiderabimus, quòd Christus nos elegerit de mundo, qui si sua misericordia nos non elegisset, ex mundo & de mundo sicut cæteri essemus, & perditi. Et quia Christus nos elegit, & relicto mundo ipsum sequimur, confitemur, & imitamur: ideò mundus nos odit. Mala autē scabies nō amat nisi cōmodè scalpentem. Obserua hîc malitiā mundi, quòd nedum malus est in se sed & bonos odit, & argui nō vult, quod est certissima dānatio eius. Prouerb. 29. Viro qui dura ceruice corripientem contemnit repentinus superueniet interitus.

Scabies mala commodè amat scalpētem.

Tertium.

3 *Hæc omnia facient vobis propter nomen meum, &c.* Hîc considerabimus tormenta & reliqua grauissima mala, Apostolis, martyribus, à tyrannis & mundo illata, non propter sua peccata, sed propter confessionem nominis Iesu illis fuisse inflicta. Quia credebant & confitebantur Iesum esse salutem, Saluatorē, redemptorem, reconciliatorem animarum nostrarum: ideò illos neci dabant. Fœlices eos qui pro Christo patiuntur, atque reliquos pios catholicos, qui propter nomen Christi & eius sponsæ Ecclesiæ Romanæ, persecutionem patiuntur. I[illegible] P Petrus 1. ca. 4. Si exprobramini in nomine Christi, [illegible]ti. Item, communicantes passionibus Christi gaudete, vt in reuelatione gloriæ eius gaudeatis. Et illud Eccl. 4. Pro iustitia agonizare pro anima tua, &c. quia Matth. 5. Beati qui persecutionem patiūtur propter iustitiam. Ostendit igitur Christus hoc verbo sibi fieri, quicquid mali piis infertur, iuxta illud Luc. 10. Qui vos spernit me spernit. Et illud Zach. 2. Qui tāgit vos, tangit pupillā oculi mei.

Grauissima tormenta non nisi propter confessionē nominis Iesu martyribus illata.

Quartum.

4 *Nesciunt me, & oderunt me. Qui autē me odit, & Patrē meum odit.* Hîc considerabimus, quemadmodum olim Iudæi errabant, dicētes nosse Deū ipsúmq; Patrē habere cùm Christū verū eius filium persequerentur: ita & nunc nostri tēporis hæretici errāt, dicētes se nosse Christū, cùm eius spōsam, Ecclesiā Romanā, summo odio prosequantur. Qui odit Ecclesiam Romanam, odit & Patrem eius, & sponsum Christū Iesum Saluatorē nostrum: qui illam regit, gubernat, protegit atq; defendit. Hinc impletum

Hæretici ideò errāt, quia Christi spōsam odio prosequuntur.

oraculum

oraculum, Psal.34. Quia odio habuerunt me sine caussa, imò retribuebant mala pro bonis. Quibus verbis indicat Iudæorum peccatum in summo gradu esse. Tolerabile siquidem est apud mundum saltem, si quis prouocatus aliquem odit, vtcunque ignosci potest, si quis ignotum oderit. cæterùm quis ignoscat illi, qui & notum & benemerentem odio prosequatur? Gratis igitur odiebãt Christum, quia nihil mali ipsis fecerat, nec quicquam mali in ipso erat, neque aliquam odij caussam, sed summæ dilectionis fomitem illis præstabat.

Iudæi gratis Christũ odio habebant.

Qui igitur veri discipuli Christi sunt, doctrinam eius quam Romana tenet Ecclesia, charã habeant. Si ob istam caussam complures odio ipsos prosequuntur, nec mirentur, neque turbẽtur: nam Christum etiam mundus odio magno prosequutus est: non debet esse seruus supra dominum, discipulus supra magistrum. Quin lætentur vt qui pro Christi nomine patiantur, & à Christo sint electi, vt cum ipso in æternum regnent in gloria, Amen.

EPILOGVS.

1 *Ostendit mutuæ dilectionis necessitatem, qualitatem & vtilitatem. Ipsa enim in mediis malis, magno est solatio. inuictos reddens contra omnia mundi mala odiaq́;. Vnde Apost. Colloss 3. Super omnia autem charitatem habete, quòd est vinculum perfectionis, & pax Christi exultet in cordibus vestris, in quo & vocati estis in vno corpore. Augustinus bonus magister dilectionem sæpe commendat, tanquam sola præcipienda sit, sine qua non possunt prodesse cætera bona, (1. Corin. 13.) & quæ non possit haberi sine cæteris bonis, quibus homo efficitur bonus.*

Mutua dilectionis qualitas et vtilitas.

Sine charitate bona reliqua nõ prosunt.

2 *Duæ ciuitates ab exordio mundi construi cœperunt: Prima Dei, altera diaboli: Prima bonorum, altera malorum. Et hæ ciuitates semper sibi aduersantur. Ciues Babylonicos mundus diligit, vt suos: ciues verò Ierosolymitanos odit & persequitur. Non tamen de hoc tristandum sed potius gaudendũ. Per hoc enim apertè monstratur, quòd ciues sint sanctorum, quòd mundo dissimiles, quòd iusti, quòd veritatem dicant. Suo enim tempore stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, Sap. 5.*

Ciuitas dei & diaboli ab exordio mundi construi cœpit.

Ciues sanctorum: quĩ dissimiles sunt mundo.

3 *Caussa omnium malorum quæ mundus agit, est quòd nesciunt Deum, & quòd non attendunt quòd filium miserit.*

IN FESTO OMNIVM SANctorum, Epistola.

Apoc.7. *Ecce ego Ioannes vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis,&c. Finis Epistolæ: fortitudo Deo nostro, in secula seculorum, Amen.*

N hac lectione Apocalypsica describitur nobis vniuersa communitas, & politia Sanctorum, hoc est, Ecclesiæ mysticæ. Et sunt tria præsertim quæ in ea proponuntur, quæque
1 & nos expendere oportet. Primum est, quisnam sit Ecclesiæ seu Sanctorum auctor, collector, custos, & propugnator, de quo Apostolus sic inquit, *Vidi alterū angelum ascendentem ab ortu solis, habentē sigillum Dei viui, & clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terra & mari, dicēs: Nolite nocere terra, neque mari, neque arboribus, quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus suis.* Quemadmodū autē Satan princeps huius mundi est, Ioā.14. sic etiā in mundo dominatur, imò tyrannidem exercet in suos. Nā hoc datū illi est à Deo, vt quando impij & increduli nolint resipiscere, ipse eorum sit dominus & tyrannus. Verùm ille, quia est crudelitate [illegible] ditus, non satis habet suorum dominari, sed & [illegible] Dei, ipsam nimirum Ecclesiam insuper aut in suum [illegible] sortium abducere, aut extinguere conatur. Hinc nempe & dominus dicit, Videte: Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum. Quare ne ille pro sua libidine cum Ecclesia agat, accedit angelus ille ab ortu solis ascendēs & habens sigillum Dei viui, nimirum ipse Iesus Christus Seruator noster. Nam is ab ortu solis ascendit verè, hoc est, ab alto cælo oritur: verus ille oriens & sol iustitiæ, verus Mesias & Dei viuentis filius, quò ascendit, vt interpellaret pro nobis, qui secundum humanitatem angelus seu nuntius fuit, secundum verò diuinitatem, est sigillum Dei viui, hoc est, expressa imago inuisibilis Dei & paternæ gloriæ, Coloss.1. Hebr.1. Is, inquam, auctor & caput Ecclesiæ est, Ephes.5. Is Ecclesiæ est collector, Ioan.10. & 11. Is quoque Ecclesiæ est defensor ac custos, Ioan.17. Rom.8. Is voce sua magna, sua diuina potesta

Ecclesiæ seu sanctorū auctor, custos & propugnator Iesus Christus.

Satanæ potestas in impios à Deo data.

Luc.22.

Tituli Christi insignes.

poteſtate, ſuo verbo prohibet quatuor angelis, terræ & mari nocituris, hoc eſt, ipſis dæmonibus, ne noceant Eccleſiis ſanctis, electis credentibus, ne eis vel capillum vnicum auferant. Permittit quidem illis nonnũquam, vt in externum ſæuiant corpus, at vt in animam, nequaquã. Sic enim ait Ioann.10. Oues meæ non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea. Sic & Ioan.16. In mundo preſſuram habebitis, ſed confidite, ego vici mũdum. Et apud eundem 17. ad Patrem: Quos dediſti mihi, inquit, ego cuſtodiui, & nemo ex eis periit. En tanto auctore, propugnatore, collectore, cuſtode, & aſſertore, gaudet Eccleſia.

Chriſtus permittit vt dæmones aliquã do ĩ corpus externũ ſæuiant: non in animã.

2 Secundus autem eſt, quibus populis cõſtet Eccleſia, ſeu è quibus populis collecta ſit, de quo Ioannes ſic ait, *Et audiui numerũ ſignatorum, cẽtum & quadraginta quatuor millia ſignati ex omni tribu filiorũ Iſraël. Ex tribu Iudæ:*12000 *ſignati. Ex tribu Ruben:*12000.*ſignati. Ex tribu Gad:*12000.*ſignati. Ex tribu Aſer:*12000.*ſignati. Ex tribu Neptalim:*12000.*ſignati. Ex tribu Manaſſe:*12000.*ſignati. Ex tribu Symeõ:*12000 *ſignati. Ex tribu Leui, totidẽ. Ex tribu Iſachar, totidem. Ex tribu Zabulõ, totidẽ. Ex tribu Ioſeph, totidẽ. Ex tribu Beniamin.*12000 *ſignati. Poſt hæc vidi, & ecce turba multa quã dinumerare nemo poterat, ex omnibus gẽtibus & tribubus, & populis, & linguis ſtantes ante thronum, & in conſpectu agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorũ.* Ex his verbis docemur Eccleſiam collectã eſſe, & ex Iudæis & omnibus gentibus. Nã (vt Petrus in Act.cap.10. inquit) in omni gẽte qui timet Deũ & iuſtitiam operatur, is acceptus eſt Deo. Propterea & Paulus, Ro.10. dicit: Nõ eſt diſtinctio Iudæi & Græci. Nam idem dñs omniũ, diues in oẽs inuocantes ſe. Et Ephe.2. Chriſtus viuẽs euãgelizauit pacem, vobis qui procul aberatis, hoc eſt, gẽtibus: & iis qui prope, hoc eſt, Iudæis: Quia per illum habemus aditum vtrique in vno ſpiritu ad Patrem. Eſt igitur Eccleſia per vniuerſum orbem, per omnes populos diffuſa, ideóque rectè Catholica dicitur.

Ex omni gẽte Eccleſia eſt congregata, et præcipuè ex Iudæis.

Iudæorum quidem populum præ omnibus aliis ſibi prius in peculium elegerat dominus. vnde & ex his primùm Eccleſia collecta eſt: deinde verò vbi electis ſeparatis, alij iugum dominicum, ſuum Seruatorem, & Euã-

gelicam gratiã prorſus aſpernarẽtur, & reiicerent, ſunt & ipſi reiecti, Act. 13. Quare in illorum locum aſſumere dignatus eſt dominus gentes quaſcunque & nationes. Ita Eccleſia, vt dictum eſt, populus eſt tam ex Iudæis, quàm gentibus in fidei vnitatem & vnicam cæleſtis hæreditatis ſpem collectus:& ſemper ſtat ante thronum,& in conſpectu agni, hoc eſt, conuerſationem habet in cælis, conuerſatúrque ſine querela & coram Deo, & coram hominibus Hinc nimirum amictus eſt ſtolis albis,& palmæ in manibus eius. Nam ſtolarum albedo, vitæ ſignat puritatem: palmæ autem latam de peccatis victoriam. Et ex his ſignis vera Eccleſia deprehenditur.

Stolarum albedo, vita puritatē: palma autem latam ſignat de peccatis victoriam.

3 Tertiũ verò eſt, quas proprietates ſiue quæ exercitia Eccleſia habeat, quis ſit ſermo eius, quid prædicetur ĩ ea & è quibus ſignis poſsit deprehẽdi. de his Ioãnes ſic ait, *Et clamabant voce magna, dicẽtes, Salus eſt qui ſedet ſuper thronum Dei noſtri & agno. Et oẽs angeli ſtabãt in circuitu throni & ſeniorũ & quatuor animalium, & procubuerũt in cõſpectu throni in facies ſuas, & adorauerũt Deũ dicentes, Amen. Benedictio, & claritas, & ſapiẽtia, & gratiarũ actio, honor & virt⁹, et fortitudo Deo noſtro in ſecula ſeculorũ.*

Deo & Agno ſalutē dicere, eſt omnia Chriſto, non alicui creaturæ tribuere.

Porrò clamore magno Deo & Agno dicere ſalutem, eſt ſalutẽ & oĩa bona ſoli Deo & Chriſto tribuere, non viribus aut meritis, nec alicui creaturæ: eſt item omnia ad ſolius Dei gloriam, tãquam ad ſupremũ finem referre. Ii igitur verè ſancti & de Eccleſia ſunt, qui habent fidem veram, & conſcientiam purã, qui ſanctè & iuſtè viuunt, qui oẽs tentationes, afflictionẽſque patientia ſuperant, qui denique omnem ſalutem & gloriam vni Deo & Chriſto tribuunt. Quemadmodum enim Chriſtus cognoſcit ſuas oues, nempe Eccleſiam: ſic & Eccleſia viciſſim cognouit vocem ſui paſtoris & cuſtodis. Hinc de nullo alio ſcit loqui, de nullo alio canere, nullum alium laudare, adorare, colere, & inuocare, quàm illum ſolum nẽpe, ſedentem ſuper thronum Dei, id eſt, ad dextram Patris, & habentem omnem poteſtatem in cęlo & in terra, Matth. 28. Ei, inquam, vni aſcribit omnem benedictionem, honorem, ſapientiam, virtutem, & fortitudinem. Et hoc facit non ore ſolùm, ſed & corde atque vita.

Verè ſancti & Chriſtiani, qui.

Si ergo & nos in Eccleſia, ac ſancti verè eſſe volumus, his

his iisdem studeamus præditi esse signis, simus & ipsi fide vera & conscientia pura, sanctè, & iustè per charitatem, pérque bona opera viuamus, in omnibus tentationibus & afflictionibus præsenti simus robore, omnémque denique & salutem & gloriam Deo per Christum acceptam feramus.

ETILOGVS.

1 Christus auctor, propugnator, collector, custos et assertor est sponsæ sua Ecclesiæ. Quare oleum & operam perdunt angeli illi quatuor Tanarij, quatuor orbis terrarũ fines peruolãtes, vt noceãt. Typus eius loci, est conseruatio cõsignatorũ in Aegypto, Exod. 12. Angelus percutit quidem primogenita sed nõ domus signata, hoc est, Ecclesiæ filios, ipsámque Ecclesiam.

2 Ecclesia Christi ex Iudæis & gentibus collecta constat. Vtrobique multa millia, & multa turba signata, et ex omni natione quæ sub cælo est ad vnam Ecclesiam vocata. vnde Ecclesia omnium nationum & linguarum, soli Caluinistæ, soli Anabaptistæ, &c esse non possunt, qui in vnico frigido orbis angulo aut apud vnicam natiunculam latitant.

3 Ad filios Ecclesiæ pertinet colere semper & magnificare Deum, & omnis nostra salus ascribenda, cùm hoc etiam angeli faciant, Matth. 18. Hebr. 1. & 4. domini enim est salus, ait Psal. 3.

IN FESTO DIVORVM omnium, Euangelium.

In illo tempore. Videns Iesus turbas, ascendit in montem, &c. Finis Euangelij: Quoniam merces vestra copiosa est in cælis. *Matth. 5.*

Mnes quotquot sumus, nobis bene esse cupimus, & veram fœlicitatem ante omnia inquirimus. Quibus verò in rebus sita sit vera fœlicitas, & qui re vera beati sint, in hoc mirè variarunt huius seculi sapientes. Nam D. Augustinus lib. de ciuitate Dei 19. capi. 1. ducentas & octogintaocto sententias de vera beatitudine variantes numerat. Non solùm autem sapientes hîc variarunt, sed vulgi quoque variæ fuerunt opiniones, vt & hodie plerunque sunt. Cæterùm ex corruptis sententiis de fœlicitate in primis

Opinio sapientũ huius seculi varia de vera beatitudine.

oriuntur omnia peccata vitæ, dum quiſque vitium pro virtute ſectatur, ſicque aliis ſubinde atque aliis implicatur peccatis. Vt igitur noſtris prauis animis prauas opiniones eximeret dominus, veráſque contrà inſereret, diſ-

Beatitudo vera à Christo ſimplicißimè oſtenditur.

ſerit in hoc Euágelio de vera beatitudine: & ſic quidem diſſerit de hac, vt ſimpliciſsimè eam oſtendat, ſimúlque refutet quæ mundus exiſtimat beata.

Prius verò quàm ad beatitudinis explicationem veniamus, expendendę ſunt paucis hiſtoriæ circunſtantię, quas Matthæus adducit. Sic enim inquit: *Cùm vidiſſet Ieſus turbas, aſcendit in montem: & quum conſediſſet, acceſſerunt ad illū diſcipuli eius. & aperiens os ſuum, docebat illos.* Multæ turbæ (vt teſtatur Euágeliſta in fine præcedentis capitis) ſequebantur Dominus à Galilæa, à Decapoli, & Hieroſolymis, & Iudæa, & à regionibus trans Iordanem ſitis. Quum igitur has videret feruenti ſtomacho animi cæleſtes appetere dapes, non fruſtratus eſt deſiderium ipſarum: ideóque quum introducatur vbique in ſacris clemens & miſericors, quíque poſsit affici ſenſu infirmitatum noſtrarum, promptiſsimo animo totum pietatis negotium & ipſis Apoſtolis expoſuit fideliſsimè.

In montem cur Christus aſcenderit, & quid ſuo aſcenſu declarare voluerit.

Quòd autem aſcendit in montem, id primò fecit propter auditorum copiam: deinde verò & loci celſitudine declarauit, ſe nihil humile terrenúmque traditurū, ſed ardua cæleſtiáque omnia. Quin & Moſis retulit exemplum, vt qui legem proditurus populo, montē aſcēdiſſe legitur. Item propheticum dictum Iſaiæ 40. in ſeſe cōpletum opere declarauit. Super montē excelſum aſcende tu qui euangelizas Sion, qui euangelizas Ieruſalem.

Exod.19.

Conſeſſus Christi quid portendebat.

Præterea, ꝙ conſedit concionaturus, eo corporis habitu innuit ſe animum requirere attentum & pacatum, non oberrātem & tumultuantem per omnia. Sedit item tanquam doctor iuſtitiæ, & Euangelicæ legis inſtitutor, Iſa.33. Et iuxta Bernardum benigniſsimè prorſus inclinauit ſeſe, & exinaniuit vſque ad ſeſsionem. Sedit enim, vt ad eum quem nec ipſi quidem angeli ſtantem attingere poterant, etiam publicani & peccatores accedant: accedat Maria Magdalena: accedat & Latro in cruce, & Petrus negans: quaſi dicat: Venite filij, audite me: timorem domini docebo vos.

Quod verò dicitur os ſuum aperuiſſe, eo deſignatur dominum ſumma modeſtia & totius corporis geſtu, habitu exquiſitiſsimo in concionando eſſe vſum: ſuggillátúrque illi qui in concionibus indecoro corporis geſtu, athletica membrorum iactatione, & crebra turpíque totius vultus transformatione vtuntur. Aperuit tunc os ſuum, qui prophetarum prius aperuit ora. Heb. 1. Multifariè multíſque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, nouiſsimè diebus iſtis, &c. ac ſi dicat illud Iſa. 52. Ego ipſe qui loquebar, ecce adſum. *Modeſtia Chriſti in concionando.*

Nunc conſequenter in hoc Euangelio ſcalam certiſsimam erectã habemus, per quã ad æternam beatitudinẽ aſcenderunt omnes ſancti Dei: per quam & nos (ſi quidẽ beati cum illis eſſe velimus) aſcendere oportet. Habet autem ea octo gradus diſtinctos, quorũ primus eſt paupertas ſpiritus, de quo ad hunc modum dicit dominus. *Scalã ad beatitudinem æternam nobis erexit Chriſtus.*

1 *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorũ eſt regnũ cælorũ.* *Luc. 6.*

Mundus illos in primis beatos eſſe putat, quibus ampliſſimæ ſuppetunt opes, quas comitari ſolet ſuperbia turgens, & inſolens arrogantia. Pſal. 143. Beatum dixerunt populum cui hęc ſunt, &c. At Chriſtus illos potius beatos eſſe pronuntiat, qui pauperes ſunt, & pauperes quidẽ ſpiritu: hoc eſt, qui humili ac ſubmiſſa mente ſunt præditi, qui modeſtiſsimè de ſeſe ſentiũt, quique nihil præſidij in perituris opibus ac inani huius mundi ſtrepitu collocant. Hi enim vt reuera in terra fœlices ſunt, ita & poſt hanc vitam in ſummam extollentur in cælis ſublimitatem. Hæc quoque paupertas ſpiritualis aliud nihil eſt, quàm vera agnitio peccati, & ex hac abiectio con demnatióque ſuiipſius. De qua nimirũ ſpiritus paupertate loquitur dominus, Iſa. 66. Ad quem reſpiciam, niſi ad pauperculum & contritum ſpiritu & trementem ſermones meos? Quiſquis ergo ad iuſtificationem & ſpem beatitudinis pertingere cupit, ſic pauper ante omnia ſit neceſſe eſt, vt agnoſcat ex animo & peccata ſua, & com meritas pœnas, & Dei irã aduerſus peccata, vtque ob id ſeſe & coram Deo & coram omnibus hominibus humiliet, ac condemnet, quemadmodũ Publicanus tundebat pectus ſuum, & ait: Deus propitius eſto mihi peccatori. *Luc. 18.* *Primus gradus paupertas ſpiritus.* *Paupertas ſpiritualis quid ſit.*

Hæc beatitudo quanuis omnibus electis ſit cõmunis,

Paupertas spirit' beatis angelis propria. est tamen beatis angelis propria, qui angelis apostatis superbientibus, non habuerunt elationis spiritum. ruentibus enim malis angelis per superbiam, omnes reliqui angeli stabant in circuitu throni, & ceciderunt in conspectu throni in facies suas, per humilitatem, & adorauerunt Deum, Apoc.7.

Psalm 37. *Secundus gradus mãsuetudo.* 2 *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Habentur à mundo beati, qui peritia rei militaris, fortitudinéque bellica & regna sibi complurima subiiciunt, & orbi vniuerso terrori sunt: vt olim Assyrii, Babylonij, Medi, Persæ, Græci, Romani: itémque qui suum ius, imò suam libidinem citra respectum & metum cuiusquam per omnia grassando persequuntur.

Mites qui sint. Cæterùm dominus contrà mites beatos pronuntiat, qui videlicet cedunt improbitatibus, non resistunt malo, sed in bono malum vincunt, ergáque omnes & animo & verbis lenes sunt. His promittitur terra, longè nimirum spatiosior & melior ea, quam crudeles illi vi possident: non quæ tribulos profert & spinas, sed de qua *Psalm.26* Psalmista canit, dicens: Credo videre bona domini in terra viuentium.

Deinde hic gradus oritur ex primo. Qui enim verè peccata sua & commerita supplicia sentit, is sese quibuslibet hominum iniuriis quãtumuis immeritò sibi illatis ducit dignum, ideóque leniter & citra vllam indignationem eas sustinet, cogitans se longè grauiora commisisse ac cõmeruisse: timénsque, si talionem reddiderit, & Deũ mox sibi talionem redditurum. Si igitur videri volumus verè agnouisse peccata nostra, & humiles esse spiritu, simus mites, ne vlciscamur nosipsos, condonemus noxam lædenti, vincamúsq; in bono malum. Sic enim futurum est vt nec nos pro merito nostro puniturus sit Deus, sed transferat tandem in terram viuentium.

Mititas patriarchis conuenit. Hæc autem beatitudo potissimè patriarchis cõuenit, qui mitissimi fuerũt. Exẽplo sunt, Abrahã, Gen.13.& 16. Isaac, Gen.32.& 33. Moses, Numer.12. Dauid, 2.Reg.16.

Tertius gradus luctus. 3 *Beati qui lugent, quoniam cõsolabuntur.* Vulgò illi putãtur beati, quibus omnia cedunt prosperè, quíq; in risu & gaudiis versantur. Verùm si rem æstimauerimus, deprehendemus hos molles & effœminatos omnium esse mi-

ſerrimos. Nam dominus apud Lucam 3. Væ, inquit, vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. At beati ſunt domino lugentes, qui nimirum dolent & plorant apud ſemetipſos peccata commiſſa, errores, ſtudium nimium terrenarum, & neglectum rerum diuinarum: qui item tanguntur infortunio fratrum, mundíque adeò incredulitatem & ingratitudinem apud ſe feriò deplorãt. Hos conſolabitur dominus Deus pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis, remittens videlicet peccata, confirmans corda, & æternum in cordibus excitans gaudium. *Lugentes qui ſint.* *2. Cor. 1.*

Et hic gradus ex ſuperiori dimanat. Qui nanque intimè peccata agnouit, & immenſitatem iræ diuinæ ſeriò expendit, quid is aliud poteſt atque flere & ſcindere cor ſuum? Exemplo mulieris peccatricis Luc. 7. Petri Luc. 22. Dauidis Pſal. 6. 101. Lugeamus itaque & nos ob peccata noſtra, ſi ſapimus, & conſolationis diuinæ participes fieri velimus. Cor nanque contritum & humiliatum Deus non deſpiciet, Pſal. 50.

Hæc beatitudo etſi omnibus electis conueniat, præcipuè tamen dici poteſt de Prophetis, qui lugebãt populi peccata atque damnationem. Talis fuit Samuel, lugens Saulem 1. Reg. 16. Ieremias cap. 9. Et Chriſtus ipſe Luc. 19. Quos Apoſtolus ſecutus eſt. 2. Cor. 12. & Philip. 3. *Luctus præcipuè Prophetis proprius.* *Iſa. 65.*

4 *Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniã ipſi ſaturabuntur.* Cæcus mundus beatos cenſet Apitios, comedones & potatores, qui omnis generis cibis voluptatibúſque ſeſe ingurgitant. Atqui impuriſsimam hanc opinionem refutans dominus, eſurientes & ſitientes beatos eſſe dicit, qui nimirũ non deliciis ſeſe explent, neque fœlicitatis quicquam in voluptatibus, curáque ventris collocant, ſed maximo & deſiderio & ſtudio iuſtitiã ſectantur, fidem nempe, & vitæ innocentiam. Nam in his iuſtitia vera conſiſtit. Tales eſurientes & ſitientes ſaturabuntur à Deo: nam conferetur ipſis vera iuſtificatio hîc, & recipientur tandem in ſedes beatas, vbi ſumma eſt ſaturitas, Iſa. 49. Iere. 31. Quòd autem dominus diſertè dicit: qui eſuriunt & ſitiunt, non, qui eſurierunt & ſitierunt: eo indicat pios nunquam putare ſe ſatis eſſe iuſtos, ideóque ſemper ad altiora eluctari, non vero ſubſiſtere, non fieri *Quartus gradus, eſuries & ſitis iuſtitiæ.* *Eſurientes & ſitiẽtes qui ſint dicendi.* *Pij nũquã putãt ſe ſatis eſſe iuſtos.*

in iustitiæ studio segnes, iuxta illud Apoc. 22. Qui iustus est, iustificetur adhuc: & sanctus sanctificetur adhuc.

Ad iustificationẽ cõsequẽdam nõ sufficit agnoscere peccata, eaq; lugere, nisi esuries sitísque iustitiæ accedat.

Præterea nec satis est ad consequendam iustificationem, vt agnoscamus peccata nostra, & ob ea lugeamus: sed summè necessarium est vt hæc esuries sitísque iustitiæ accedat, hoc est, vt ad Iesum Christum iustitiam nostram in conscientiæ pauoribus confugiamus, iustitiæq; & meritorum eius fiducia & oremus & speremus cibum potúmque spiritualem, remissionem, inquam, peccatorum. Quare & ad hunc gradum conscendamus nos semper, ne in desperationis barathrum incidamus.

Esurie sitíque iustitiæ potissimùm laborarunt Apostoli.

Hunc gradum conscenderunt Apostoli, qui præ omnibus hominibus mundi desiderium habuerunt dilatandi iustitiam legis & Euangelij: propter quod discurrerunt nudi per mũdum, & pauperes, verbo & exemplo prædicantes, hominésque ad resipiscentiam necnon iustitiæ amorem pellicientes: quorum in tantũ creuit desiderium, vt pro iustitia fidei mortem subire non dubitarent: quod satis diffusè Actorum liber ostendit.

Quintus gradus misericordia.

5 *Beati misericordes, quoniã ipsi misericordiã cõsequẽtur.* Ponunt multi beatitudinem in frugalitate & auaritia: ideóq; thesauros congerũt, sibi ac suis duntaxat viuunt, nihílque impertiuntur pauperibus. Verũ dominus contrà beatos pronuntiat misericordes, idest, benignos, beneficos & liberales erga inopes: híſque misericordiam pollicetur tam in hac vita, quàm in futura, iuxta illud: Beatus qui intelligit super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum dominus, Psalm. 41. Item Psal. 111. Beatus vir qui miseretur & commodat, in æternum non commouebitur.

Misericordes qui.

Hic item gradus, & reliqui etiam tres, fructus nobis pœnitentia dignos, seu veræ iustificationis effectus proponũt. Mera nimirum & gratuita misericordia est, quoties remittit nobis pœnitentibus & credentibus Deus peccata. Imò quicquid præterea nobis vel etiamnum donat, nil nisi misericordia est. Par igitur est, vt quemadmodum ille copiosa erga nos vtitur misericordia, ita & ipsi misericordes vicissim simus erga proximos nostra ope indigentes. Vt autem æquitas huc nos hortari debet, sic multò magis secutura vtilitas. Nam si nos misericordes

Aequitas & nos au

ricordes ſimus, eam miſericordiam Deus longè copioſiori miſericordia compenſabit.

miſericordiam hortari debet, ſic multò magis ſecutura Vtilitas.

Hæc beatitudo conuenit ſanctis martyribus: qui tanta miſericordia pleni fuerunt, vt miſeriæ infidelium miſerantes, quos errore perfidiæ inuolutos cernebant, eos ad fidem allicerent: necnon propter infirmitatem fidelium, ne in fide titubarent, non ſolùm Deum orauerint, nec ſolùm ſua & ſuos, ſed etiã ſeipſos neci expoſuerint.

Miſericordia ſanctis martyrib⁹ maximè cõpetit.

6 *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum Videbunt.* Sunt plerique qui propter hypocriſim & externam ſanctimoniæ ſpeciem beati eſſe creduntur, vt olim Phariſæi, Mat. 23. & hodie Anabaptiſtæ. Contrà verò dominus beatos pronuntiat, qui ſunt mundo corde, hoc eſt, qui veram catholicámque habent fidem, & tam internè quàm externè veræ innocentiæ ſtudent. Hi Deum videbunt: hoc eſt, Dei conſortio & gloria æterna perfruentur, de qua viſione Apoſt. dicit. 1. Cor. 13.

Sextus gradus, cordis munditia.

Mundi corde qui dicantur.

Item in remiſsione peccatorũ ſeu iuſtificatione mundantur per fidem & ſpiritum ſanctum corda noſtra, quæ alioqui natura immunda ſunt. Iam non ſatis eſt ſemel mundatum eſſe, ſed & acceptam munditiem tueri oportet. Nam quid prodeſt ſui quòd lota ſit, ſi ſtatim reuertatur ad volutabrum luti? Mundati ergo nos, mundi ab inquinamentis ſcelerum maneamus: imò ipſum Deum oremus ſedulò cum Dauide, vt magis magiſque lauet nos ab iniquitatibus noſtris, cor mundum creet in nobis, ſpiritúque principali confirmet nos, Pſal. 50.

Non ſatis eſt ſemel mũdatum eſſe, niſi & acceptam mũditiem tueamur.

Prouer. 26.
2. Petr. 2.

Hæc ſexta beatitudo videtur, præcipua ſanctorũ Confeſſorum, qui vt cordis munditiam obtinere poſſent, contempſerunt terrena, mortificauerunt corpora, orationibus lachrymoſis altiſque ſuſpiriis ſupplicauerunt domino, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis. Et quia mundauerunt oculum quo Deus ipſe cernitur, conſecuti ſunt præmium cæleſte, vidéntque Deum in æternum.

Munditiès cordis præcipuè confeſſoribus attribuenda eſt.

7 *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Non pauci reperiuntur qui videntur ſibi beati, ſi rixas & diſsidia ſeminent, belliſque & tumultibus conturbent omnia. tum enim in ſinu gaudent. At dominus contrà pacificos pronuntiat beatos, qui ſcilicet vt ipſi pace gaudent, ſic &

Septimus gradus pax.

Pacifici qui.

dissidentes, & tumultuantes modis omnibus conciliare conantur. Hi nimirum filij Dei vocabuntur, qui vt ipse pacis Deus est, ita & pacem commendauit omnibus.

Ioan.14.

Item iuxta Apostolum, iustificati fide pacē habemus ad Deum per dominum nostrum Iesum Christum, quē est pax nostra, Rom.5. Ephes.2. Vult igitur Christus, vt quemadmodum ipse pacificauit nos, ita & nos alios porrò pacificemus: non eos solùm qui alios læserunt, sed & qui nosipsos. Si autem inter alios dissidentes sarcire concordiam debemus: facile videre est nos & in nobisipsis cupiditatum omnium malarum rebellionem compescere oportere, cúmque omnibus viuere in pace. Nam quomodo alioqui pacificabit alios, qui ipse pacem seruare nequit?

Pacificandi non solùm sunt qui alios læserūt sed & qui nosipsos.

Hæc beatitudo sanctarum virginum est. Vera etenim pax est, non posse a domino diuidi, secundum Augustinum, & in his quæ Dei sunt solùm delectari. Hanc habuerunt sanctæ virgines. Spreta etenim carnali delectatione, soli Deo adhæserunt, secundum illud Apostoli 1. Corint.7. Virgo cogitat ea quæ domini sunt, vt sit sancta corpore & spiritu. Vnde & sequuntur agnum quocunque ierit. Quare & filij Dei meritò vocabuntur, tāquam Iesu Christi imitatores præcipui, ac fratres Angelorum, qui in libro Iob filij Dei vocantur.

Pax vera est, nō posse à domino diuidi, & in iis quæ Dei sunt solùm delectari.

Pax sacras virgines cōcernit.

8 *Beati qui persequutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam illorum est regnū cælorum. Beati estis cùm probra iniecerint in vos, &c.* Mūdus infœlicissimos censet patria extorres, spoliatos facultatibus, & omnium odiis persecutionibúsque expositos: at dominus hos hic contrà censet beatos, hortatúrque ad exultationem & gaudium: sed eos beatos pronuntiat, non qui patiuntur ex merito, verùm qui propter iustitiam atque dominum affliguntur citra meritum. His promittit mercedem copiosam in cælis, tantò nimirum cumulatiorem illustriorémque, quantò maior fuerit affectus.

Octauus gradus afflictionum tolerātia.

1.Pet.3.
Marc.3.
Luc.14.

Beati pronuntiātur, non qui patiuntur ex merito, sed qui propter iustitiam affligūtur.

Item carissimè constitit Christo iustificatio & reconciliatio nostra, vt qui innumera grauissimáque ob eam immeritò perpessus sit. Non igitur durum nobis esse debet, si & ipsi in eius gratiam à malis hominibus indignè affligamur, quippe qui, si meritorum nostrorum haberetur

tur ratio, non temporalibus modò: sed & æternis paſsionibus eſſemus digni: quíque tamen pro breuiſsimi temporis afflictionibus, copioſiſsima mercede, nempe gaudiis nunquam perituris remunerandi ſimus.

Hæc octaua beatitudo eſt omnium electorum communis, quia vt dicit Apoſtolus. 2. Timoth.3. Omnes qui piè volunt viuere in Chriſto Ieſu, perſequutionem patientur, aut à carne quaſi nobis innatam, aut à mundo peruerſè illatam. Vnde & Loth, teſte Petro 2.cap.2. cruciabatur in Sodomis ex iniquis eorum operibus. *Perſequutionem pati propter iuſtitiam omnibus electis debet eſſe cõmune.*

Hic iam breuiter audiuimus gradus octo quibus aſcendere pertingeréque poſsimus ad veram, ſolidam, æternámque beatitudinem. Si itaque hanc ex animo cupimus, vt meritò cupere debemus, aſcendamus omnes pro virili per dictos gradus: ſimus pauperes ſpiritu, lugentes, mites, ſitientes & eſurientes iuſtitiæ, miſericordes, mundo corde, pacifici, & patientes. Sic enim & noſtra merces copioſa erit in cælis. Sed quia nemo venit ad Patrem niſi per ſupremam ſcalam Chriſtum, huius opem ante omnia imploremus, dicentes cum ſponſa myſtica: Trahe me poſt te, Cantic.1. *Beatitudinem amãs per dictos gradus aſcendat.* *Ioan. 14.*

EPILOGVS.

1 *Chriſtus Ieſus caleſtis doctor & orator ſummam caleſtis Philoſophia, hoc eſt, explicationem diuina legis clara breuitate, & blandiſsimis inuitamẽtis & promiſsionibus exponit.*

2 *Oratorum alij ſunt grãdes, graues, copioſi, tenues, ſubtiles, breues, interiecti, medij: Chriſtus omnia eſt, & optimus, qui dicendo animos audientium docet, delectat, permouet, promittens regnum calorum, conſolationem, hareditatem terra, miſericordiam, viſionem Dei, adoptionem filiorum Dei, mercedem multam in calis.*

3 *Paupertas ſpiritus, radix eſt omnis boni, & ſuperbia mentis radix omnis mali. Hinc mala maxima, & qua ferè perniciem toti orbi intulerunt.*

SEQVITVR ALIVS SERMO de omnibus ſanctis.

X hoc Euangelio obſeruabimus, Primò, quínam ſunt veri ſancti: ſcilicet non illi qui coram mundo ſpecioſam agunt vitam. Nam de his dicit Chriſtus Matth.6. Amen dico *Sancti non ſunt illi qui foris ſpecioſi.*

sunt, aut qui ab hæreticis celebrãtur, quíque propter hæresim patiuntur, ac certò statuunt se sola fide fieri sanctos.

dico vobis, receperunt mercedem suam: omnia faciunt vt videantur ab hominibus.

Nec illi sunt, qui ab hereticis celebrantur, quíque propter hæresim supplicio sunt affecti, vel firmiter ac certò statuunt se sola fide sanctos fieri. Nam de his verè dicit Paulus. 1. Corint. 13. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero: nihil mihi prodest. Ipsos charitatem non habere clarum est, quia non seruant vnitatem.

Sancti veri qui sint.

Veri sancti sunt, qui sacramento fidei initiati, mundo, carni, ac diabolo abrenuntiarunt, qui remissionem peccatorum sunt consequuti, qui gratiam Spiritus sancti receperunt, qui Christi sanguine redempti, reconciliati, iustificati, & sanctificati sunt, qui denique opera bona faciunt. Hos Christus quàm pulcherrimè describit præsenti Euangelio, cùm ait:

Sanctorum verorũ descriptio.

1 *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Nam pauperes spiritu sunt, qui in solũ Christum, non in diuitias fiduciam reponunt: qui etiam nihil boni habere se sciunt tam in corpore quàm in anima, quod à Deo per Christum non acceperint. Tales fuerunt Abraham, Loth, Iacob, Ioseph, Dauid, Iob, Constantinus. Verus igitur est Christianus, veréque pauper spiritu, qui vel paupertatem patienter fert, vel opes ac diuitias propter Dei gloriam hilari animo potest amittere, & omnia bona quæ habet tam in corpore quàm in spiritu, Deo datori accepta refert, vel qui volũtariam in religione profitetur paupertatem.

Pauperes spiritu qui.

Verus pauper spiritu religiosus voluntariã professus paupertatem.

2 *Beati qui lugent, quoniam consolabũtur.* Nam 2. Cor. 6. In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, &c. Lege ibidem ad longum.

3 *Beati mites, quoniam possidebunt terram.* Nam Psal. 36. Mansueti hæreditabunt terram.

4 *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam saturabuntur.* Nam docet vt cuique suum tribuamus: scilicet Deo fidem tanquam creatori, dilectionem tanquam redemptori, timorem tanquam iudici, & spem tanquam remuneratori.

Iustitia virtus reddẽs vnicuique quod suum est.

Proximo superiori obedientiam, pari beneuolentiam, & inferiori auxilium.

Sibi ipsi cor purum, os frænatum, & corpus castum conseruando.

5 *Beati misericordes, quoniã misericordiã consequẽtur.* Nã Psal. 40. Beatus qui intelligit super egenũ & pauperẽ, &c.

6 *Beati mundo corde, quoniam Deum videbunt.* Nã Ps. 50. Cor mundum crea in me Deus, &c.

7 *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Nã Christus pacem nobis commendauit, Ioan. 14.

8 *Beati qui persequutionẽ patiũtur propter iustitiã, quoniã ipsorum est regnũ cælorũ.* Nam multi patiuntur persequutionem, sed non propter regnũ Dei, nec propter iustitiã.

2 Secundò obseruabimus quibus in rebus consistat communio sanctorum. Hic audiamus ipsum doctorem gentium Paulum, ad Ephesios ita dicentem cap. 4. Obsecro vos vt dignè ambuletis vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia, supportantes inuicem in charitate, soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Et deinde subiicit: *Communis sanctorum quib⁹ in rebus cõsistat ex B. Paulo discere licet.*

1 *Vnũ corpus.* Hoc probat & testatur diuus Paulus Apostolus Rom. 12. Sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, &c. Et 1. Corinth. 12. Quemadmodum corpus vnum est, & membra habet multa, &c.

2 *Vnus spiritus.* Hoc probat & testatur idem Apostol. Rom. 8. Legatur totũ illud caput. Itẽ 1. Cor. 6. An nescitis quoniã membra vestra templum sunt spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri?

3 *Sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ.* Hoc probat & testatur idẽ Apost. 1. Cor. 1. Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem filij eius Iesu Christi domini nostri. Et 1. Timoth. 6. Apprehende vitam æternam, in quam vocatus es, &c.

4 *Vnus dominus* Hoc probat & testatur idem ad Gal. 3. Quicunque in Christo baptizati estis, Christũ induistis: non est Iudæus, neque Græcus: non est seruus, neque liber, &c. Omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu. *Vnus dominus.*

3 *Vna fides.* Hoc testatur & probat exemplum patriarcharum, prophetarum, ac piorum omnium tam veteris quàm noui Testamenti. *Vna fides.*

6 Vnum

Vnum baptisma. 6 *Vnum baptisma.* Hoc probat & testatur administratio baptismi. Non enim melior est baptismus ex Iordane, quàm ex Danubio, vel Rheno vel Scalda. Datur enim in Ecclesia in nomine Patris & filij & Spiritus sancti, Amen.

7 *Vnus Deus & pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.* Hoc probat & testatur Paul. Rom.3. An Iudæorum Deus tantùm? nónne & Gentium? &c. Item Ro.10. Idem dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum, &c.

Hinc docemur 1 quòd si vnum corpus sumus cum Christo, ipse autem est caput nostrum, & nos eius membra, quòd simus verè, & non apprehensiuè tantùm, participes virtutis eius, scilicet iustitiæ, innocentiæ, aliarúmque virtutum. Nam aliàs imaginaria duntaxat esset illa connexio. Secundò, si membra vnius corporis sumus omnes Christiani, ergo virtus vnius membri communicabitur aliis membris. Hoc probat scriptura ad Rom.15. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles, &c. & 1. ad Corinth.9. & Psal.118. Particeps sum ego omnium timentium te.

Virtus vnius membri corporis Ecclesiæ, cõmunicatur aliis membris.

2 Docemur, Cùm vnus spiritus sit qui viuificat omnes Christianos, qui etiam ipsos docet, non possunt Christiani sentire diuersa circa articulos fidei. Non est igitur idem spiritus Christi qui docuit Lutherum, Meláchthonem, Caluinum, Zvvinglium, Anabaptistas, ac reliquos nostri temporis hæreticos, sed est alius spiritus vel diaboli, vel mundi, vel carnis: cùm diuersa hi homines sentiant ac doceant ad salutem necessaria.

3 Docemur, non alia fide quàm ea quam catholica tenet Ecclesia, omnes pios esse saluatos: nempe fide, quæ coniunctam habeat bonam voluntatem. Non fide illa sola ante quadraginta annos excogitata. August. epist.107. & lib.2. de peccatorum mer. & remis. cap.29. item de natura & gratia cap.44.

Sanctos orare debemus, quia orant pro nobis. Tertiò obseruabimus quòd Sanctos debemus orare, quia orant pro nobis. Sicut enim angelorum charitas qua Deum diligunt, incitat eos vt nos diligant, & pro nobis orent: ita etiam charitas perfecta Sanctorũ ipsos incitat vt pro nobis orent. Sumus enim inuicem membra.

Hoc

Hoc docet scriptura Exod. 31. Iob. 5. & 42. Act. 7. & 27. Hieronymus cõtra Vigilantiũ: Ciprianus Epist. 1. lib. 1.

2 Quòd Sanctos debemus colere, quia templa fuerunt Spiritus sancti, qui singulari amore ipsos amauit, donisque maximis ornauit, & clarissimis virtutibus in ipsis habitauit hoc docet Euseb. lib. 8. Ecclesiasticæ histo. cap. 6. & lib. 4. cap. 1. Augustin. lib. 20. contra Faustum, cap. 21. Idem cap. 8. & 10. de Ciuit. Dei, lib. 22. & lib. 8. cap. 27. *Sãcti sunt colendi.*

3 Quòd loca vbi reliquiæ eorũ sunt, debeamus visitare, quia præsentia illius loci vbi requiescunt, vel mortui sunt, aut eorum memoria fit, affectus commouetur, vt ardentiori charitate Deum amemus, qui solus potest virtutem præstare qua Sanctos imitemur. Hoc docet Augustin. epist. 137. de reliquiis Sanctorum. Vide Gene. 50. 4. Reg. 13. Hieron. tom. 2. epist. 11. ad Riparium. August. de Eccles. dogmat. cap. 73. Chryso. hom. 66. ad populum Antiochenum. *Loca reliquiarũ diuorũ piè visitentur.*

Sunt etiam Sancti inuocandi à Christianis propter duas caussas. 1 Quia eorum meritis & orationibus multa Deus nobis concedit, alioqui non largiturus, tam spiritualia quàm corporalia. Hoc probant Dionys. cap. vlti. de Ecclesiast. hierarchia, Hieronymus ad Dardanum de terra promissi. Leo sermon. 2. & 3. de anniuers. Pontificatus sui, Ambros. lib. 1. de pœnitentia, August. sermon. de S. Stephano, Hieronymus contra Vigilantium, Greg. Nazian. in oratione in martyres Machabæos. *Sancti inuocandi à Christianis duabus de caussis.*

2 Quia sancti orationes nostras cognoscunt ad se directas, vel Spiritu Dei reuelante, vel angelis qui nobiscum sunt insinuantibus, vel præsentia sua audientes, sicut Moses & Elias præsentes fuerũt Apostolis in monte. Matt. 17. Hoc probant Augu. lib. de cura pro mortuis cap. 15. & sequent. Item Hieron. in commentar. in Isaiam. *Sancti orationes nostras cognoscunt.*

IN FESTO ANIMARVM
Euangelium.

In illo temp. Dixit Martha ad Iesum, Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus, &c. Finis Euangelij: Ego credidi quia tu es Christus filius Dei viui, qui in hunc mundum venisti.

Querimonia Marthæ, fidei que infirmitas.

Vangelio hoc continentur quinque. Primò querimonia Marthę,& fidei infirmitas: cùm ait, *Domine si fuisses hic, frater meus nō fuisset mortuus.* Prodit autē Martha his verbis querimoniam quam corde occultam de Christo gerebat. Nam perinde est atque si dicat, Domine misimus ad te nuntium qui de fratris nostri deplorata valetudine te faceret certiorem,& id quidem maturê satis, existimantes te nostri aut saltem Lazari tam esse amantem, vt mox opem esses laturus, sed frustratæ sumus mea soror & ego nostra spe. Nam te tardante sæua mors dulcissimum ac vnicum fratrem crudeliter nobis eripuit.

Sed & nunc scio quia quacūque poposceris à Deo, dabit tibi Deus. Prodit autem Martha his verbis, qualis sit fides quam de Christo conceperat,& quid de illo sentiat. Nam perinde est atque si dicat, Credebamus te tantæ esse autoritatis apud Deum, vt tua præsentia fratrem nostrum à morte eripere posses: quod & nunc potes, quia Deus nihil tibi negabit ex iis quæ ab ipso petieris.

Marthæ verba quid nos doceāt.

Hæc verba nos docent, 1 Quòd simul atque Christus petitionibus nostris annuere destiterit, mox conqueruntur homines, obliti illius diuinæ doctrinæ qua Christus nos docuit in oratione semper dicere, Pater fiat voluntas tua. Ita ipse Christus orauit, ita Paulus, ita Petrus, ita ipsa virgo Maria: idem igitur dicamus & nos Christiani. 2 Quòd qui aliter orat, magis affectui suo indulgeat, quàm se Dei voluntati submittat. 3 Quòd Martha fidem quidem habuerit, permixtam tamen votis immoderatis,& imperfectione maxima infirmatam. Nam potentiam Christi loco & tempori alligabat. Discamus nos tam sublimiter de Christi potentia sentire, vt fide inconcussa apud nos statuamus, ipsum posse, si velit nostris malis opitulari: vt qui sua potentia vbique semper sit præsens, Ierem.23.

Martha cōfitetur suffragia fidelium, etiā mortuis esse salutaria.

Notandum hîc quòd Martha videtur sentire suffragia fidelium etiam mortuis esse salutaria. Gradus autem infimus est, suffragia bonorum prodesse viuentibus. Exemplorum taliū scriptura est plena: Abraham, Loth, Genes. 19. & sancti patres toties exorarunt dominum Deum pro aliis. Moses iram Dei quasi violenter cohibuisse

buisse videtur. Dicit enim dominus, Dimitte me vt irascar. Sed maior gradus est, credere fidelium intercessiones etiam prodesse mortuis. Fortè ante Christi resurrectionem fides illa necdum adeò erat illustris, non tamen omnino ignorantiæ erat & incredulitatis tenebris sepulta. Precabatur enim synagoga pro mortuis, ex paterna traditione, quod haudquaquam fecisset, nisi intercessionem eam pro mortuis salutarem esse credidisset. Martham hoc credidisse, eius verba ad Christum arguunt. Dicit, Sed & nunc scio, quia quæcunque poposceris à Deo (pro fratre meo Lazaro iam mortuo) dabit tibi Deus. Quasi dicat, Tametsi frater meus sit mortuus, tamen non dubito intercessionem illam tuam illi etiam in alio seculo salutarem. Non credidit tum plenè Christum esse filium Dei viui, iudicem viuorum & mortuorum, sed maximum omnium prophetarum esse putabat.

Synagoga precata est pro mortuis.

Sic Ecclesia pro defunctis Deum interpellat. August. Orationibus verò sanctæ Ecclesiæ, & sacrificio salutari, & eleemosynis quæ pro defunctorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis misericordius agatur à domino, quàm eorum peccata meruerunt. Illis autem prodesse, qui ante mortem ita vixerunt, vt possint eis vtilia esse hæc post mortem. Nam qui sine fide per dilectionem operante, eiúsque sacramentis de corporibus exierunt, frustrà illis à suis huiusmodi pietatis officia impendũtur, cuius dum hîc essent, pignore caruerunt, vel non suscipientes, vel in vanum suscipientes Dei gratiam, & sibi non misericordiam, sed iram thesaurizantes. Rom. 2. Prouerb. 11. Mortuo homine impio, nulla erit vltrà spes. Verùm illi vtique ab.uunt spiritus mortuorum, qui orationes, oblationes, erogationes, multò feruentius obseruantiúsque pro eis impendunt, qui suos carne, non spiritu mortuos, non solùm carnaliter, sed & spiritualiter amant. Hinc & tempore synagogæ precibus & oblationibus defunctis subuenire studebant, vt patet 2. Machab. 12. August. serm. 44. ad fratres in ere. Defunctis cum omni diligentia misereri & subuenire debemus, & studeamus, attendentes quid Iudas Machabæus fecerit. Dixit

Ecclesia pro defunctis Deum interpellat.

Orationibus Ecclesiæ qui defuncti subleuentur.

Fidelibus defunctis non subueniendũ dicentes, satanæ filij sunt. enim q̃ sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. 2. Machab. 12. Qui ergo contrarium aut docent aut sentiunt, non Ecclesiæ filios, imò neç synagogæ quondam, sed satanæ qui mendax est & pater eius, clarè se ostendunt.

Colloquiũ Christi & Marthæ. 2 Secundò continetur hoc Euangelio colloquiũ Christi & Marthæ. Nam Iesus dicit, *Resurget frater tuus.* Hinc agnoscimus mirificã Christi comitatẽ, qui Marthæ infidelitatis vitio laboranti, suæque omnipotẽtiæ atq; diuinitati nõ parum detrahenti adeò conniuet, vt nõ modò *Comitas Christi erga Martham.* indignabundus à se eam non reiiciat aut deserat, verùm etiam incredibili benignitate ipsam ferat, & de resurrectione instruat, atque plura illi vltrò promittat, quàm ipsa vnquam ausa fuisset petere. Promittit nanque se illi restituturum fratrem, à mortuísque reuocaturum.

Ioan 5. Luc. 14. Ioan. 6. *Martha dicit. Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die.* Hinc cognoscimus naturæ humanæ ingenium, cuius ea est malitia, vt sibi relicta, auditis Christi promissionibus, vel de ipsis nimium præsumat, adeò vt impunè *Natura humana ingeniũ quàm prauum sit panditur.* sibi peccare licere arbitretur: vel ita extenuet, vt quæ Christus dicit & affirmat, neget aut deprauet. Illud faciunt Lutherani, hoc sacramentarij, atque alij hæretici. Debuit Martha audita Christi promissione absque vlla dubitatione credere, Iesum qui sibi loquebatur, tam esse potentem qui posset imperare morti vt discederet, animæ vt accederet, corpúsque viuificaret, & inde magnoperè lætari, & in gratiarum actiones erumpere.

Christiani plurimi eodẽ vitio laborant quo Martha, eáq; aeteriores sunt. Discamus Christiani, quãdo mortuos nostros lamentamur, & vltra modum eorum mortẽ dolemus, eodẽ nos vitio laborare quo laborabat Martha: imò deteriores esse. Nam illa credebat suum fratrẽ resurrecturum in nouissimo die: nos verò nostros mortuos deflemus quasi ethnici, ac quasi nunquam sint resurrecturi. Debet dolor quẽ atulit mors, deliniri ac mitigari amplissima Christi ꝑmissione, scilicet Resurget frater tuus. Oẽs mortui fratres nostri sunt, omnibus nobis Christus verba illa dixit: vnde admonet Apoc. 1. Thessa. 4. vt de dormientibus, hoc est, mortuis charissimis nostris, non contristemur sicut cæteri qui spem non habent resurrectionis & incorruptionis æternæ. August. Permittantur ergo pia

corda

corda de charorum suorum mortibus cōtristari dolore sanabili,& consolabiles lachrymas fundant,conditione mortali, quas citò reprimat fidei gaudium, qua credun- tur fideles quando moriuntur,paululum à nobis trāsire, & ad meliora peruenire.Vnde de martyribus ait Apo- stolus Heb.11. Alij distenti sunt, non suscipiētes redem- ptionem,vt meliorem inuenirent resurrectionem.

Mortuos suos Christiani moderatè lugere debēt, spem resurrectiōis habentes.

3 Tertiò continetur hîc conclusio colloquij.Dicit ei Ie- sus,*Ego sum resurrectio & vita:qui credit in me, etiā si mor tuus fuerit,viuet:& omnis qui viuit & credit in me,nō mo rietur in aeternum.*Hîc primū docet Christus,se resurré- ctionis nostrae atque vitę esse autorem:moxque declarat de qua resurrectione loquatur : nēpe de spirituali resur- rectione,& vita gratię.Christus dicit primū se esse resur rectionem,quia ordine prior est restitutio à morte in vi tam,quàm vitae status.docent haec verba Christi, totum genus humanum morti esse subiectum propter pecca- tum. Docent etiam à morte hac nūquam resurgere pos- se,quem ipse Christus vitae non restituerit.Docet Chri- stus se esse initium vitae & autorem , ipsúmque solum esse qui sua virtute nos resuscitare , vitaéque restituere posit.4.Reg.4. Nec Giezi nec baculus potuerunt pue- rum resuscitare,potuit tamen ipse propheta.

Conclusio colloquij.
Resurrectionis nostra vitaeq; autor Christus.
Genes. 3.
Eccles. 40.
Sapien. 1.
Rom. 5.
Verba haec Christi quid nos doceāt.

Est etiam considerandum, ꝙ sicut mors illa qua totū genus humanum tenetur demersum, est perpetua dam- natio animae & corporis, propter inobedientiā Adami, necnon temporalis carnis interitus , testante concilio Arausicano can.2.ita resurrectio illa quam Christus no bis pollicetur,& ita,est non tantùm perpetua illa beati- tudo quam pij omnes expectant : verùm etiam restitu- tio gratiae quā animabus nostris per Spiritum sanctū re- generatis,virtute suae passionis confert, Ioan 5.Ephes.2.

4. Quartò hîc continetur quomodo nobis resurrectio haec & vita contingant. Hoc Christus docuit cùm dixit, *Qui credit in me,etiā si mortuus fuerit,viuet.* hoc est,Qui mihi per fidem adhaeserit,etiam si corpore mortuus fue rit,tamen viuet:& si mortuus infidelitate,mihi credide- rit,viuet infidelitatis morte sublata.Ioan.5.Amē dico vo bis,quia venit hora,& nunc est, quando mortui audient ocem filij Dei,& qui audierint,viuēt. Et omnis qui vi-

Modus quo resurrectio haec & vita hominibus contingant.

pit,& credit in me, nō morietur in æternum. Ratio est: nam vitam in se habet manentem, quia Christus per fidem habitat in cordibus nostris, Ephe.3. Igitur quandiu sumus in Christo, manentem in nobis habemus vitam, quæ mori non potest, vtcunque corpus moriatur, vtcunque in puluerem redigatur. Credens enim mortuus, viuit: sicut non credens, viuens mortuus est. Apoc.3. Nomen habes quòd viuas, & mortuus es. Vnde docet Ecclesia fidem in Christum per charitatem operantem, esse vitam animæ: qua si anima destituatur, mors statim ipsam interimit, ac deglutit.

Fides per charitatē operans vita est anima.

Proinde qui volunt vitam æternam consequi, & æternam mortem euitare, debēt fateri 1 Se mortuos esse, id est, animas mortuas habere, quandiu fidem & charitatem nō habuerint: ac peccato æternæque damnationi obnoxias, dicente Paulo: Sicut in Adam omnes moriūtur, ita in Christo omnes viuificabuntur. 1. Corinth. 15.

Quid fateri debeant qui vitam æternā cōsequi, & æternam mortē euitare volūt.

2 Fateri debent Christum solum esse qui animas ita mortuas resuscitare possit, non naturam, non legem, dicente Christo Ioan. 5. Sicut enim pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere in semetipso.

3 Fateri debent Christum non tantùm resuscitare posse, verùm etiam posse vitam gratiæ præstare, dicente Christo Ioan. 6. Et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Qui credit in me, etiā si mortuus fuerit viuet, Ioā. 11.

Animæ fidelium in charitate manentes, viuūt i gratia & sperare debēt se vitā habituras æternam.

Hinc docemur, quod fidelium animæ quandiu in charitate manent, semper viuent in gratia, sperántque se vitam habituras æternā. Nam & si corpus morti obnoxiū est propter peccatum, spiritus tamen viuit propter iustificationem, estque habiturus vitam æternam. Ideo Christiani non tristari, sed potius lætari deberent in obitu suorum fratrum: vt qui transeant ex hac vita in aliam multò præstantiorem, in qua æternùm viuent. Ideo Christus dicit, non morietur in æternum. Et Sap. 3. Iustorum animæ in manu Dei sunt. Visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace. Item Sapien. 5. Iusti autem in perpetuum viuent, & apud dominum est merces eorum, & cogitatio eorum apud altissimum.

Mors fidelium trāsitus est ex hac vita in aliam multò præstātiorem.

5 Quintò continetur hic Marthæ confessio. Post colloquium illud quod Christus cum Martha habuit, sciscitatus

ſcitatus eſt dominus ex ipſa: *Credis hoc?* Quaſi dicat, Credis me non hominẽ tantùm, ſed verum etiam Deum, qui mortis ac vitæ imperium habeam? qui animas per peccatum mortuas viuificare poſsim per gratiam? qui viuificatas glorificare inſuper poſsim, æternáque illa beatitudine donare? Reſpõdit Martha, *Vtiq; domine, ego credidi quia tu es Chriſtus filius Dei viui, qui in hũc mũdũ veniſti.* Quaſi dicat, Ego credo te eſſe verum Meſsiam in lege promiſſum, verum Dei filium, verum hominem, à quo cuncta bona tum animæ tum corporis ſunt nobis expectanda Hinc docemur. *Marthæ confeſsio.*

1 Quòd fides ſit ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti, Rom. 10. *Confeßio Marthæ quid nos doceat.*

2 Quòd ex cognatione humanitatis Chriſti perueniamus in cõfeſsionem diuinitatis: quod contigit Marthæ.

3 Neminem eſſe qui ſolis ſuis viribus Chriſtum Dei filium cognoſcere aut confiteri poſsit, etſi eruditiſsimos audiat concionatores, vel ipſum Chriſtum audiat. Nam Martha frequenter Chriſtum audiuerat, dum ipſum hoſpitio acciperet, non tamen potuit agnoſcere eum eſſe filium Dei, priuſquam à Chriſto altius informaretur, & intus illuminaretur. Matth. 16. Beatus es Simon Bar. Iona, quia caro & ſanguis, &c. *Nemo ſolis ſuis viribus Chriſtum Dei filium cognoſcere aut confiteri poteſt.*

4 Fœlices illos eſſe, qui mox vbi Chriſtum audiuerint eorum corda pulſantẽm, & mentes illuſtrantẽ, captiuant intellectum in obſequium fidei & eius amorem, confitentúrque cum Martha: *Tu es Chriſtus filius Dei viui.*

APPENDIX.

1 Ex hac hiſtoria Euangelica colligimus ꝙ quanuis exterior noſter homo corrumpatur de die in diem, adeò vt tãdem mortuus, putidum appareat cadauer: Chriſtiani tamen perturbari minimè debeant: ꝙ interior homo renouetur de die in diem. 2. Corint. 4. Et ipſa mors Chriſtianorum eſt quædam à ſeruitute corruptionis mortis manumiſsio. Hoc credidit Martha, hoc crediderunt Apoſtoli, & vniuerſi alij ſancti: hoc credamus & nos Chriſtiani & cùm animarum feſta celebramus, lætabimur de earum gloria, & triſtabimur de calamitoſo noſtro exilio. *Mors Chriſtianorum eſt quædã à ſeruitute corruptionis mortis manumiſsio.*

2 Chriſtus ideo de ſpirituali vita diſſeruit cũ Martha,

De spirituali vita cur cum Martha disseruerit Christus. vt à cogitatione præsentis seculi & vitæ, Marthæ animum abducat. Optabat Martha fratri suo vitam corporalem & temporalem restitui: Verùm Christus inde occasione capta, præstantioris vitæ autorem se esse ostendit, ad cuius contemplationem & desiderium vult animum Marthæ erigere. Ita Ecclesia præsenti festo occasione mortis corporalis mortuorum, vult accendere animos & affectus ad amorem vitæ gratiæ in hac vita, & vitæ æternæ in futura.

Festum hoc cur ab Ecclesia celebretur. 3 Celebratur hoc festum ab Ecclesia, vt de morte carnis nos admoneat, ne superbiamus: & de immortalitate animæ ne desperemus. Ad hęc docet Christus hoc Euāgelio, Christianos multò magis debere esse solicitos de vita spirituali animæ non amittenda, vel obtinenda, qua anima æternùm viuet, quàm de vita temporali corporis, qua caro temporaliter viuit.

EPILOGVS.

1 INTER miracula quibus Christus diuinitatem suam confirmat, hoc præcipuum est, quo docet se dominum vitæ, mortis, & infirmitatum. 1. Reg. 2. Sapien. 16. Deut. 32. Tobiæ 13. Augu. Inter omnia miracula quæ fecit Christus, Lazari suscitatio maximè prædicatur: sed si attendamus quis fecerit, delectari potius debemus quàm mirari. Ille suscitauit hominem, qui fecit hominem. Plus est hominem creasse, quàm suscitasse.

Inter omnia Christi miracula quid maximè prædicetur.

Sermo Christi cōsolatorius omnibus mortē horrentibus. 2 Consolatorius sermo omnibus mortem horrentibus, quod Christus hîc dicit: Ego sum resurrectio & vita: qui credit in me, etiā si mortuus fuerit, viuet. hîc scito quod August. habet: animæ tuæ animam fidem esse. his verbis vnica spes nobis additur quæ fidelium animos ob mortem contristatos solatur. Hac spe primi parentis animum deiectum erexit Deus, quum sopore immisso vidit Ecclesiam Christo iungendam, & per ipsum glorificandam. vide Genes. 2. Ephes. 5. hac spe Abraham filium suum Isaac, in cuius semine benedicendæ omnes gentes, ad diuinum præceptum immolare voluit, Gene. 22. plenissimè sciens, quia quæcunque promisit Deus, potens est & facere, Rom. 4. Hac Iob confirmatus est, Etiā si occiderit me, in ipso sperabo, Iob 13. Caussam subdit suæ spei cap. 19. Scio quòd redemptor meus viuit, &c. Hinc

Spes resurrectionis Patribus animū addidit.

Hinc tertius septem fratrum, qui ob legem Dei ab Antiocho trucidabatur, linguam postulatus, citò protulit, & manus constanter extendit, & cum fiducia ait: E cælo ista possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero. Sit quoque reposita hæc spes in sinu nostro.

3 Christus confessionem Marthæ confirmat. Linum fumigans non extinxit Marthæ, imò inflammauit, ostẽdens se resurrectionem esse & vitam. q. d. Si credis me supplicum vota suscipere pro animam agentibus, crede etiam ea ipsa vota me suscipere pro vita functis. Nõ credebatur peccata dimittere posse. Dixit ergo paralytico, Matth. 9. Fili confide, remittuntur tibi peccata tua, &c. Suscitauit quoque Lazarum, vt credat totus mundus ipsum viuentium vota pro mortuis suscipere, iudicem viuorum & mortuorum. Vnum summopere necessarium scitu, nẽpe nulla prorsus suffragia, neque pro viuis, neque pro mortuis cælum penetrare, nisi per Christum, hoc est, fide Christi. Quàm ob rem dicit Christus, *Credis hoc?* vt eam ad talem fidem pelliceret, diceretque, *Ego credidi, quia tu es Christus filius Dei.* *Confessio Marthæ cõfirmatur.* *Suffragia nulla cælũ penetrant nisi p Christum.*

ALIVS SERMO DE ANIMABVS.

QVinque modis adiuuantur animæ quæ sunt in purgatorio: Primò, Sacrificio: quod est triplex: Oris, de illo ait Dauid Psal. 49. Sacrificiũ laudis honorificabit me. Cordis, de illo ait Dauid Ps. 50. Sacrificiũ Deo spiritus cõtribulatus: cor cõtritũ & humiliatũ Deus nõ despicies. Hęc duo prosunt animabus propter fidem, obedientiam, charitatẽ, pietatẽ, & alias virtutes eorum qui orãt. Hæc sacrificia in magno sunt pretio apud Deum, vt quę Christi virtute & meritis sint condecorata, & spiritu eiusdem Christi, qui habitat in eorum animis fiant. *Animæ quot modis adiuuentur.* *Sacrificiũ triplex.*

Tertiũ est altaris sacrificium. De illo ait Dauid Psal. 4. Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in domino, &c. Hoc prodest animabus propter inæstimabilem suũ valorem, & plusquam diuinam diuinitatem, ac propriam excellentissimámque virtutem: quæ tãta est, vt angelos & Sanctos ipsos lætificet, viuentes iustificet, & mortuos mirificè iuuet, eos tamẽ qui in purgatorio sunt, quorum pœnas delet. *Altaris sacrificiũ prodest animabus.*

1 Ratio huius suffragij est, quia nemo potest dicere dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto. 1. Corin. 12. 2. Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. 2. Corint. 3. Dauid ait, Potasti nos vino compunctionis, Psal. 59. Cùm Dei sint hæc dona; ipsi necesse est sint grata & accepta. 3. Inter reliqua opera charitatis Eucharistia maximè ad charitatem pertinet, & eius oblatio: quia est sacramentum Ecclesiasticæ vnionis. vnde cùm ipsa sit vinculum nostræ vnitatis, nobis omnibus communicat suas virtutes. August. hom. 17. de verbis Apostoli.

Eucharistia Ecclesiastica vnionis sacramentum est.

2 Secundò adiuuantur animæ oblationibus: quæ sunt multiplices: pecuniæ, cerei, animalia, ornamenta, pane & vinum. Quæ omnia, quamuis ipse Deus opus non habeat; à suis tamen creaturis bono animo oblata libenter accipit, odórque harum oblationum cælos transcendit, ad ipsúmque penetrat. Quæ etiam tantò hilarius iucundiúsque accipit, quanto maiori cum charitate à suis creaturis offeruntur: & vt illis pro quibus offerũtur, sint vtilia, misericorditer concedit. Pertinent enim hæc omnia ad diuinum eius cultum, ob idque ipsi sunt accepta. Damascenus in sermone de mortuis, docet cereos oleúmque pro his offerri.

Psal. 15.

Animæ adiuuantur oblationibus.

Hæretici nostri temporis hæc quasi suffragio scriptutarum sacrarũ destituta reiiciũt: atque idcirco nobis minimè licere causantur, quin Deum talia detestari temerè præsumunt affirmare. Sed hos rogo, licuerítne Abel sine expresso dei mãdato sacrificiũ illud primogenitorũ gregis sui, & adipẽ offerre? num fuerit Deus execratus illi⁹ sacrificiũ? minimè quidẽ: respexit enim dñs ad Abel, & ad munera eius, Genes. 4. Ita nobis Christianis licet primogenita gregis, panes, fruct⁹, ac reliqua omnia Deo nostro offerre: qui respiciet ad nos, & ad munera nostra, modò bona conscientia offerantur. Iudas Machabæus 12. millia drachmas argenti obtulit pro mortuis. 2. Machab. 12. Cõsuetudo hæc sacris scripturis nõ aduersatur, imò illis est admodum consona. Patres eam confirmant: confirmat eam vniuersalis Ecclesia, tum occidentalis tum orientalis. Horum, ac præsertim Ecclesiæ authoritas apud viros pios & bonos maioris ponderis esse debet,

Iudas Machabæus obtulit pro mortuis 12. millia drachmas.

bet, quàm hæreticorum vana audáxque præsumptio.

Adiuuantur animæ quæ sunt in purgatorio, applicatione sacrificiorum. Nam quemadmodum Christus se obtulit in cruce æterno Patri hostiam cruentam in sacrificium verum, non tantùm pro credentibus viuis qui tum erant, & in posterum subsequuturis, verùm etiam pro mortuis illis qui in fide & iustitia vera ex hoc mundo migrauerant: ita & modò oblatio eadem quam Ecclesia repetit ex Christi institutione, prodest non modò viuis credentibus, verùm etiam mortuis, qui satisfactione plena pro suis peccatis nondum peracta hinc discesserunt: qui in loco aliquo iuxta Dei voluntatem pœnas debitas luituri detinentur. Hinc Ecclesia ab Apostolis informata, & Spiritu sancto ipsam docente, statuit, non minus pro mortuis quàm pro fidelibus viuis sacrificium illud in satisfactionem pœnarum æterno Patri esse offerendum, & eius inæstimabile pretium vtriusque debere applicari.

Anima de functorum adiuuãtur applicatione sacrificiorum.

Ecclesia ab Apostolis informata statuit, nõ minus pro mortuis quàm pro fidelibus viuis altaris sacrificiũ offerendũ.

Quòd autem patres veri Apostolorum successores, & vicini eorum temporibus, ita vno ore consenserint, clarum est. Nam Tertullianus de Monogamia, Vxor, inquit, pro anima mariti oret, & refrigerium interim adpostulet ei, & in prima resurrectione consortium, & offerat annuis diebus dormitionis eius. Idem libr. de exhort. casti. Iam repete apud Deum pro cuius spiritu postules, pro qua oblationes annuas reddas, &c. Cyprian. lib. 1. epist. 9. negat pro eo offerri, nec sacrificiũ pro dormitione eius celebrari debere, qui excedens ad tutelam aut curam clericum nominasset. Ambr. de obitu Theodosij, trigesimum & quadragesimum obitus diem obseruari solitum scribit, atque vtranque obseruationem habere authoritatem, qua necessarium pietatis impleatur officium. August. libr. 9. Confess. cap. 12. scribit pro matre sua oblatum fuisse sacrificium pretij nostri. Beatus Ephrem in suo testamento, cùm trigesimum diem complesset, sui memoriam fieri petiuit.

Pro matre Augustini sacrificiũ pretij nostri oblatũ.

Vnde constat 1 anniuersariam illam memoriam quam pro mortuis Ecclesia celebrat, Tertulliani temporibus fuisse obseruatam.

Anniuersaria pro mortuis celebrata Tertulliani temporibus.

2 Orationes mortuis prodesse, nam alioqui Tertullia-

Orationes mortuis prosunt. nus non hortaretur vxorẽ vt pro mortuo oraret marito.
3 Pœnas pati animas in alia vita:aliàs enim non instaret Tertullianus vt refrigerium vxor animæ mariti adpostularet.
4 Oblationem Missæ illis animabus prodesse,quæ cælo exclusæ,in aliquo plectuntur loco.
Trigesimi diei cõmemoratio à morte defuncti ab antiquis temporibus celebrata. 5 Trigesimi diei à morte defuncti commemorationem, quæ fit in Ecclesia à viris fidelibus, non esse nunc excogitatam, sed ab illis temporibus acceptam.
6 Consuetudinem hanc,quam tenet Ecclesia Romana, celebrandi annuè festum animarum, non esse recenter commentam atque introductam, sed ab ipsis Apostolorum temporibus ad nos vsque deuolutam.
7 Non temerè ea esse statuta quæ de mortuis docet Ecclesia, sed antiquissimæ consuetudinis authoritate esse corroborata atque retenta. Quæ cùm sint longè grauissima testimonia, animos piorum in suam pertrahent sententiam.

Animæ defunctorum adiuuãtur orationibus. 3 Tertiò adiuuantur animæ defunctorum orationibus,dicente scriptura 2.Machab.12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare,vt à peccatis soluantur. Item dicente Ecclesia suis fidelibus filiis,Oremus pro fidelibus defunctis. Et in canone post consecrationem, Memento domine famulorum,&c. Ad orationes autem reducuntur omnia opera spiritualia:qualia sunt obsecrationes,petitiones,gratiarum actiones,contemplationes, exercitia alia spiritualia, meditationes, cùm spirituales sint hæ actiones,dependeatque earũ applicatio ex orantium intentione. Hinc est quòd dicamus orationes posse mortuos iuuare. Potest enim is qui orat, in eum finem suam orationem dirigere, vt illis animabus subueniat, quæ subsidiis summam habent necessitatem. Deus autem qui diues est in misericordia,quique humilium orationes respicit, ipsas acceperat, & iis pro quibus oratur, misericordiam suam clemẽter concedit Augustinus lib. de cura pro mortuis agenda,cap.1.

Animæ adiuuãtur eleemosyna. 4 Quartò adiuuantur eleemosyna. Nam Sapientia Ecclesiastici 7.dicit,Mortuo ne prohibeas gratiam. Augustin.quoque lib.de cura pro mortuis agenda refert eleemosynam ipsis prodesse. Et lib.de octo quæstio.ad Dulcitium,

citium, quæſtio. 2. Ad eleemoſynam reducuntur omnia opera miſericordiæ tam ſpiritualia quàm corporalia. Corporalia ſunt 7. paſcere famelicum, potare ſitientem, colligere hoſpitem, operire nudum, viſitare ægrotum, redimere ſeu ſolari captiuum, ſepelire defunctum. Spiritualia ſunt totidem, ſcilicet patienter ferre infirmũ, conſulere dubitanti, docere ignorãtem, conſolari afflictum, corripere peccantem, remittere offenſam delinquenti, orare pro perſequentibus & calumniantibus nos. *Matth.25.*

Omnia hæc opera mortuis ſuffragari poſſunt, quia ex charitate fiunt. Quæ charitas cùm ſit ſpiritus corporis myſtici Ieſu Chriſti, omnia facit communia, & cunctis membris influit. Sunt autem membra corporis Chriſti etiam animæ illę quæ in purgatorio pœnas debitas luentes detinentur, atque ita participes fiunt omniũ bonorum quæ alia membra Chriſti faciunt. ſunt enim participes omnium timentium dominum. Eleemoſyna verò cum ſit ipſius charitatis fœtus, & primarius effectus, eãque ratione ad ipſam pertineat: facit charitas vt ſicuti ipſa, ita & eius effectus proſint non modò viuis, verùm etiam mortuis membris: & tantò magis, quantò intentio orantis feruentius in hunc finem dirigitur.

Animæ defunctorum participes fiunt omnium bonorum quæ alia mẽbra Eccleſiæ faciunt.

5 Quintò adiuuantur ieiunio: ad quod reducuntur diſciplinæ, vigiliæ, peregrinationes, cilicia, maceratio carnis, lachrymæ, & vniuerſæ aliæ carnis afflictiones. Hæc omnia nec ex ſui ratione ad charitatem pertinent, nec ad directionem intentionis: quum ſunt charitati quaſi extrinſeca. Angeli enim etſi nunquam ieiunauerint, tamen charitatem habent ardentiſsimam. Et multi etiam Sancti antequam carnem macerare poſſent ieiuniis, abſtinentia, vigiliis, cilicio, peregrinationibus, atque aliis corporalibus exercitiis: charitatem ſunt conſequuti, vt Latro, Zachæus, Publicanus, Martha, & plerique alij Sancti. Nihilominus poſſunt hæc omnia ad charitatem reduci, & intentio ieiunantis poteſt ieiunij moleſtias & alias corporales afflictiones ex charitate aſſumere, & pro aliis ferre. Et quia ieiunium affligit corpus, poteſt tanquam pœnale opus ſatisfactorium pro defunctorum pœnis & eorum perſonis Deo offerri. Ideo Greg. 4. lib. Dialogorum cap. 39. poſuit quaſi ſuffragiũ quartum poſt ſacri

Animæ adiuuãtur ieiunio.

ſacrificium, eleemoſynam, orationem, & ieiunium.

Quibus animabus hæc omnia prædicta proſint. Quibus hæc omnia proſunt? Auguſtin. in Enchiridij cap. 110. Neque negandum eſt, inquit, defunctorum animas pietate ſuorum viuentium releuari, cùm pro illis ſacrificium mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in Eccleſia fiunt: ſed eis hæc proſunt, qui cùm viuerent, vt hæc ſibi poſtea prodeſſe poſſent, meruerunt. Item Gregorius libr. 4. Dialogorum. Dicamus ergo omnes in hac die, Requiem æternam dona eis domine, & lux perpetua luceat eis. Amen.

IN FESTO B. MARTINI Epiſcopi Epiſtola.

Eccleſ. 44. *Ecce ſacerdos magnus, qui in diebus ſuis placuit Deo, &c. Finis Epiſtolæ: odorem ſuauitatis.*

SVnt duo præſertim in hac lectione notanda, à quibus noſter venerabilis ſacerdos & Epiſcopus Martinus ab Eccleſia laudatur. Primũ eſt vita & opus, Et quantum ad hæc attinet, ſic inquit Syrach: *Ecce ſacerdos magnus, qui in diebus ſuis placuit Deo, & inuetus eſt iuſtus, & in tẽpore iracundiæ factus eſt reconciliatio. Non eſt inuentus ſimilis illi, qui conſeruaret legem excelſi.* Hoc ſacerdotale encomion, ſecundum literam quidẽ Aaroni & Phinee inſignibus illis apud Iſraëlitas Pontificibus, ad æternã ipſorum memoriã, à Syracho dedicatum eſt. Vndéq; & omnibus ſanctis Epiſcopis ac ſacerdotibus apud nos Chriſtianos, quoties illorũ ſolennitates agimus: porrò nũcupatur, vt qui & ipſi ſacerdotio ſanctè functi ſunt, ac proinde laudẽ mereãtur ſempiternam. At verò ſecũdũ genuinũ, internũ & myſticum ſenſum, in neminẽ iuſtius ac verius cõpetit, quã in illum ſolum, quẽ omnes Pontifices & ſacerdotes veteris teſtamenti præfiguratum, quémque teſtamẽti noui antiſtites ſemper ſedulò ſunt imitati, nimirũ Ieſum Chriſtum ſeruatorem noſtrũ, ad quem ſic Pater cæleſtis, medio iuramento, loquutus eſt: Pſal. 109. Tu es ſacerdos in ęternum, ſecundum ordinẽ Melchiſedech. Nã is omnia in ſe abſolutiſsimè expreſsit, quæ hîc cõmemorãtur. multi nãque fuerunt pij in vtroq; teſtamẽto, qui deo placuerũt: verùm nulli ita quẽadmodum noſter Sacerdos Ieſus. Nam quot-

Sacerdotalis officij encomion.

Encomion hoc nulli iuſtius competit quàm vero Pontifici & ſacerdoti Chriſto.

quot

quot illi placuerũt, in hoc & propter hunc placuerũt illi: athic illi placuit propter semetipsum, vnde & sic de illo in Euangelio, Mat.3. & 17. testatus est: Hic est filius meus charissimus, in quo mihi complacitum est, 1. Petr. 1.

Fuerũt & plerique iusti, qui iustitiã anxiè coluerunt & cõseruarũt Dei legẽ, sed nulli ita & tãta perfectione, atq; ipse. Illi enim ex ipso iusti fuerunt & coluerũt iustitiam: illi per hunc & huius auxilio legẽ conseruarunt. Nã ipse ipsissima omniũ iustitia est, & finis legis ad iustitiam omni credẽti. Verùm ipse per semetipsum fuit & est iustus, adeò vt peccatũ non fecerit, nec inuentus sit dolus in ore eius, 1. Pet. 2. Ipse itẽ per semetipsum legẽ excelsi conseruauit, adeò vt ne ynum iota aut vnus apex sit in lege, quẽ ille non perfectissimè impleuit. Hinc ipse in cruce pendens post degustatum acetum, quod illa vinea subamara dabat, per sextum verbum ait: Consummatum est. *Legis paterna Christus obseruantissimus.* *1. Cor. 1.* *Rom. 10.*

Fuerunt etiam quidam piorũ qui irã domini precibus assiduis mitigauere, velut Abrahã, Moses, Iosue, & Prophetę: verùm nulli tãto fructu, quàm noster sacerdos. Nã illi pro vna atq; altera gẽte interpellarũt, noster autẽ pro omnibus: illi pro expiatione obtulerũt sanguinẽ hircorum & vitulorũ, at noster semetipsum & proprium sanguinem Deo Patri obtulit: Ephes. 5. Heb. 9. illi aliquando non exauditi sunt, at noster Pontifex exauditus est pro sua reuerentia, æternam redemptionem inuenit, Heb. 5. *Ira paterna mitigator Christus.*

2. Posterius ꝙ hic considerandũ occurrit est finis & prę-mium eiusdẽ nostri sacerdotis, Et quantũ ad istud attinet sic Syrachus ad eius laudẽ prosequitur. d. *Ideo iureiurãdo fecit illũ dominum crescere in plebẽ suã, benedictionẽ omnium gentium dedit illi, et testamentũ suũ cõfirmauit super caput eius, &c.* Quia ille sic Deo patri placuit, iustúsq; inuẽtus est, & omniũ factus est recõciliator, hũc vicissim illi pater honorem detulit iuxta humanitatẽ, vt factus sit caput suæ plebis, hoc est, totius Ecclesiæ: omniũ itẽ tũ Iudæorũ tum gentiũ benedictio, atq; ita diuini testamẽti obsignaculũ: ad hęc magnificatio in cõspectu regũ, & corona gloriæ, adeò vt in nomine ipsius omne genu flectatur cælestium, terrestriũ, & inferorũ, & omnes cõfiteãtur ꝙ sit in gloria Dei Patris, Phil. 2. omniũ dominus, iudex viuorũ & mortuorũ. Certa de his adfert testimonia d. Pau. Col. 1. *Functionis sacerdotalis pramiũ.* *Honorem summum detulit Pater Christo pro sacerdotali officio ritè expleto.*

Ipse,

Ipſe,inquit,eſt caput corporis Eccleſiæ,qui eſt principiũ, primogenitus ex mortuis,vt ſit in omnibus ipſe primatum tenẽs,Quia in ipſo cõplacuit omnem plenitudinem inhabitare,& per eum recõciliare omnia in ipſum,pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cælis ſunt.Et Petrus Act.4. Hic eſt,inquit, lapis reprobatus à vobis ædificantibus, qui factus eſt in caput anguli, & non eſt in alio quopiam ſalus. Item Act. 10. Verbum miſit Deus filiis Iſraël, annuntians pacem, per Ieſum Chriſtum: hic eſt omnium Dominus.

Sic quia venerandus Antiſtes B.Martinus ab infantia deo placuit & iuuentus eſt iuſtus, per verum nouæ legis Pontificem & ſanctum ſanctorum ad Præſulatum ſublimatus eſt,in qua dignitate quia factus eſt deuotus populi reconciliator & interceſſor, nec inuentus ſit illi vix ſimilis,qui in eadẽ conſeruaret legem excelſi,ideo amauit eũ dominus & ornauit eũ,ſtoláq; gloriæ induit eum, nec non benedictione cæleſti hæreditauit illũ dñs Deus noſter. Bonorũ enim laborũ glorioſus eſt fructus, Sap.3.

Vitam autem B. Martini, quemadmodum à Sulpitio Seuero deſcripta eſt,ex Latino hagiologio petitam, ſacerdos pius clero populóque,tum ad eorũ eruditionem, tum emendationem proferre poteſt,ac debet.

EPILOGVS.

1 *Quia Eccleſia militans & triumphãs vna ſunt Eccleſia, ideò meritò ipſa militans Eccleſia laudes patrum vet. Teſt. in Christo dormientium, attribuit ſanctis noui teſtamenti, quia eodem Spiritu ducti, eadem fide præditi, iiſdem virtutibus donati, eadem charitate ſuccenſi, omni conamine legem Dei adimplere ſtuduerunt.*

2 *Omnis diuorũ laus,tanquã in ſuum ſcopũ dirigenda eſt in ipſum caput ſanctorũ omniũ Chriſtũ, è quo tanquam ex fonte,omnes ſancti ſuã iuſtitiã,pietatem,legis diuinæ adimpletionem hauſerũt. Vnde dixit Ioan.15. Sine me nihil poteſtis facere. hinc eſt quod verè ſancti dicunt cũ Dauide, Nõ nobis domine,nõ nobis ſed nomini tuo da gloriã,Pſal.113.Imò potiſsimùm cõuenit hæc lectio Põtifici noſtro Chriſto,qui et ipſe omnia quæ in ea cõmemorantur in ſe abſolutiſsimè expreſsit.*

3 *Finis & præmiũ per gratiã Dei bene actæ vitæ,necnõ ſacerdotalis officij ritè geſti,honor,benedictio,miſericordia,gra-*

tia, corona gloria, & aterna beatitudo. Hinc dicturus est dominus: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui, Matth. 25.

IN FESTO EIVSDEM S. Episcopi, Euangelium.

In illo temp. dixit Iesus discip. suis. Sint lumbi vestri pracincti, &c. Finis Euangelij: quia qua hora non putatis filius hominis veniet. *Luca 2.*

IN Euangelio hodierno, quod totum est parabolicum & allegoricum, docet nos parabolicè dominus quatuor. Primò quonam pacto nosmet dignè ad ipsius aduentum, hoc est, mortis horam, & diem nouissimum parare debeamus, ne inopinatò rapiamur in æternum exitium, cùm dicit: *Sint lumbi vestri pracincti, & lucerna accensa.* Hanc parabolam à viatoribus nocturnis sumpsit dominus. Nam hinc, vel stercoribus commaculentur, vel à sentibus remorentur, omnium primò vestimenta sua præcingunt, mox verò ne quà impingant, aut à semita deflectant, sed expeditiùs iter conficiant, lumina seu lucernam gestant in manibus. Iam sumus nos viatores spirituales, adeóque viatores nocturni, hoc est, vita nostra perpetuus cursus est, & progredimur vsque de die in diem, quemadmodū viatores de miliari in miliare, fitque iter nostrum noctu, hoc est, in caliginoso, cæcóque mundo. Hoc testatus est Dauid. 1. Paralip. 29. Peregrini sumus coram te & aduenæ, sicut omnes patres nostri, dies nostri quasi vmbra super terram, & nulla est mora. Et Apost. Heb. 13. Non habemus hîc manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Nam dum sumus in hoc corpore, peregrinamur à domino. 2. Cor. 5. Vult igitur dominus noster, vt & nos (viatorum & peregrinorum more) præcingamus lumbos nostros, luminaque gestemus in manibus, hoc est, vt animos nostros cohibeamus, subducamúsque à stercoribus peccatorum & sentibus voluptatum huius mundi, &, vt Apostolus vult, Heb. 13. Sint mores alieni ab omni auaritia contenti iis quæ adsunt: & iuxta B. Iac. 1. cap. simus abiicientes omnem immunditiam, & abundantiam mali

Similitudo aptissima à viatoribus nocturnis desumpta.

Viatores spirituales sumus & nocturni.

malitiæ, in mansuetudine suscipientes insitum verbum, quod potest saluare animas nostras. Item iuxta Petrum 1.cap. 2. tanquam aduenæ & peregrini abstineamus nos à carnalibus desideriis quæ militant aduersus animam, conuersationem inter gentes habentes bonam, &c. ac contrà in fide veram vitam agamus, pudicam, sobriam, iustam sanctámque, necnon corpora nostra ieiuniis, vigiliis, ac continentia aliisque exercitiis carni ingratis maceremus castigemúsque, 1. Corint.9. Galat.6. Nam per præcinctionem lumborum peccatorum voluptatúmque omnium constrictio seu resistentia intelligitur: Per verò lucernas accensas, bona opera (fide nimirum lúcida & charitate feruida) intelligenda veniunt. Sensus itaq; est. Si digné ad domini aduentum parare nos velimus, ante omnia à peccatis abstinere, & innocenter contrà viuere nos oportet. Non enim satis est, vt lumbi nostri præcincti sint, hoc est, vt non peccemus: sed & lucernis contrà accensis instructi simus necesse est, lucerna nimirum verbi Dei, Psal.118. luce veræ fidei, Ioan.12. & luce bonorum operum, Matt.5. Sic luceat lux vestra coram hominibus, &c. Nam cui hæc non adsunt, is cæcus est, & manu viam tentans, sicut Petrus habet. 2.cap.1. Ideóque non tantùm scriptum est: declina à malo: sed & additur statim: & fac bonum, Psalm.32. Item Isa.1. Quiescite agere peruersè, addit: & discite benè facere.

Lucerna lumborúm que pracinctio quid significent.

Atqui necdum hoc sufficere nobis debet, vt lucernas huiusmodi gestemus in nostris manibus, sed addendum etiam hoc, vt vigilemus, expectemúsque gnauiter, ad ipsum vsque domini nostri aduentum reditúmque, quemadmodum fideles serui, noctu foris agente domino, vigilare ac omni momento expectare illum sedulò consueuerunt. Audiamus porrò dominũ nos adhortantẽ: *Et vos, inquit, similes estote hominibus expectãtibus dominũ suum, quãdo reuertatur à nuptiis, vt cùm venerit ac pulsauerit, confestim aperiãt ei.* Hæc parabola à seruis fidelibus petita est. Nuptiæ antiquitus noctu peragi solebant: oportebat igitur seruos vigilare, & expectare dominos suos per totam noctem. Sic nimirũ & nũc spiritualiter agitur, inter Christum dominũ nostrum, atq; nos ipsius seruos, dominus quidẽ, qui nuptiis interesse dicitur, dominus noster

Nuptiæ olim noctu peragi solebant.

Iesus

Iesus Christus est, rex regum & dominus dominãtium, Apoc.19. Nuptiæ autem, cælestia sunt gaudia, Apoc.10. Serui verò sumus omnes nos, cuiuscunque simus vel sexus vel conditionis: quum enim venundati essemus per chirographum peccati diabolo, redemit ille nos, fecitque nos sibi peculium, Colloss.1. Tit.2. Nox verò potestas est tenebrarum, Luc.22. mundi maligni summa peruersitas, Ioan.3. & finis temporis gratiæ, Ioan. 5. At reditus domini à nuptiis, Christi aduẽtus est ad iudicium; spiritualis quidem & inuisibilis in hora mortis, corporalis verò & visibilis in nouissimo die, Ioan.14. Matt.25. Incertus autem domini reditus, & horæ mortis & diei nouissimi incertitudinem significat, Matth. 24. de die autem illa & hora nemo scit, neque angeli cælorum, Marc.13. neque filius, nisi solus pater.

Nuptiæ Christi cælestia sunt gaudia.

Serui domini sumus omnes nos.

Reditus domini à nuptiis, est aduentus eius vlti-mus.

Est ergo dominus noster profectus ad nuptias, hoc est, ascendit ad cælos, sedétque ad dextram Patris, & fruitur cælesti, diuináque gloria: at inde tandem rediturus est ad iudiciũ, idque in hora mortis inuisibiliter, & nouissimo die (vt dictũ est) visibiliter. Quũ ergo nos omnes simus serui ipsius, oportebit sanè & nos vigilare, expectaréque ipsum sedulò. Videmus enim, etiã si quis lucernis accẽsis noctu vel instructissimus sit, si tamẽ is somno indulgeat, excidere illas è manu ipsius, sicque mox extingui: ita videlicet, etiam si & nos quàm pientissimam arripuerimus vitam, si tamẽ dormiamus, hoc est, omnem metum ponamus, & agamus securè, peribit mox omnis nostra pietas. Nox enim adest, imò magis horribiliúsque ea totum modum in dies occupat, hoc est, totus mundus in maligno positus est, 1.Ioan.5. refrixit charitas, nutat ac labascit fides, defecere fermè virtutes oẽs, abundauítque interim iniquitas multorũ, Matt.24. ideóq; meritò sanè dicit Paulus dies esse malos, instaréque periculosa tẽpora, Ephe.5.2. Tit. 3. Venit autem dñs certò in nocte hac, & veniet quidem eo tempore, quãdo longissimè adhuc abesse ipsum putabunt homines mundani, 1.Thessa.5.2. Pet.3. Apoc.3. Si igitur consultum nos saluti nostræ volumus, procrastinationem ponamus, præcinctos habeamus lumbos lucernas accensas gestemus, quámque primùm & egrediamur domino obuiam, vigilemus & ex-

Seruorum Dei est vigilare & expectare ipsum.

Nox totum mundũ occupat.

Dominus eo tẽpore veniet quando longissimè abesse putabitur.

pectemus ipsum citra intermissionem omni momento à nuptiis cælestibus reuersurum, hoc est, perseueremus, cúmque metu ac tremore salutem nostram operemur. Scriptum enim est. 2. Timoth. 2. Nemo coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Et Matth. 24. Qui sustinuerit vsque in finem, hic saluus erit. Audiatur iterum Apostolus Tit. 2. Apparuit gratia Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegata omni impietate & secularibus desideriis, sobriè, & iustè, & pie viuamus in hoc seculo, expectantes beatā spem, & aduentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi, Et Psal. 26. Expecta dominum, viriliter age, confortetur cor tuum & sustine dominum. Et rursus Psal. 36. Expecta dominum & custodi viam eius, &c.

Audiuimus hactenus breuiter laborem nostrum. Ne ergo nos eius laboris & vigiliæ tederet, addit & præmiū hoc loco consequuturum, quum ait dominus: *Beati sunt serui illi, quos cùm venerit dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* Hic dominus vigilantes & succinctos pronunciat beatos, atque ne quis beatitudinem hanc imaginariam censeat, addit modum beatitudinis: nimirum, se (vtpote dominum) collocaturum suos ad mensam, & ministraturum ipsis, hoc est, æternā eis concessurum requiem, & sua ipsius donaturum eos gloria: hanc ineffabilem mercedem suis quoque promisit, Luc. 22. d. vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Item Apoc. 16. Ecce venio citò sicut fur. Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videāt turpitudinem eius, Idem cap. 21. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum. Iterum cap. 22. Ecce venio citò, & merces mea mecum est, dare vnicuique secundum opera sua.

Præmium succinctorum & vigilātium.

Ex his autē verbis colligere facilè possumus, quantopere sitiat dominus salutē nostram, vt nempe saluemur: colligere quoque possumus, quanta ipsius erga nos sit liberalitas, etiā si fecerimus maximè omnia, quæ & hic & alibi nobis præcipit, nihil tamen deberetur nobis. Nā

Liberalitas domini

omnia

omnia noſtra benefacta plus quàm ſatis à domino nobis antè refuſa ſunt,neque noſtra illi opus eſt beatitudine:nã ſine nobis & ab æterno regnauit, & porrò regnare poteſt. Attamen pollicetur nobis æternam fœlicitatem,tanquam præmium, ac ſi noſtris iuſtitiis ea deberetur: & ideò beatos nos eſſe cupit, vt & ſuum nobis offerat miniſterium,velitque miniſtrare nobis,tanquam ſeruis dominus, quum tamen nos ipſi miniſterium re vera debeamus. Tantum igitur, támque liberale præmium nos meritò extimulare omnes debet, vt alacriuš ſtudioſiúſque ſpirituales noſtros lumbos præcingamus,habeamus lucernas accenſas, vigilemus & expectemus dñm.

erga nos quàm magna ſit.

Præmij magnitudo ad virtutum amorẽ & vitiorum odium nos excitare debet.

3 Tertiò oſtendit dominus ſummam erga ſeruos ſuos longanimitatem,manſuetudinem, & patientiam. Poterat enim quiſpiã ad hæc dixiſſe: Audio quidem præmij magnitudinẽ, & maximam domini erga nos munificentiam:verùm quis ſemper habere poteſt præcinctos lumbos,& accenſas lucernas? quíſve ſemper vigilare & expectare ſic dominum poteſt? In multis enim offendimus omnes, Iacobi 3 & nemo purus à peccato eſt, teſte Iob. Ad hoc ergo ſic reſpondet conſequenter dominus: *Et ſi venerit in ſecũda vigilia & ſi in tertia vigilia venerit,atque ita inuenerit,beati ſunt ſerui illi.* Quibus verbis(vt diximus) patientiam & longanimitatẽ ſuam nobis cõmendat. Et ſi iure optimo nos omni tẽpore paratos eſſe oportet in prima vigilia,in ſecunda, & tertia, hoc eſt, in ipſa pueritia ſtatim, in adoleſcentia & in ſenectute, iuxta illud Thren.3.Bonum eſt viro cùm portauerit iugum domini ab adoleſcentia ſua.& illud Eccl.39. Iuſtus cor ſuũ tradet ad vigilandum diluculo ad Deum qui fecit illum, &c. tamen adeò clemens & longanimis eſt dominus, vt quos non inuenit per omnia paratos in pueritia,cum his ſit patiens vſque ad adoleſcentiam:& quos nec in hac paratos inuenit, eos toleret vſque ad vltimam ſenectam. nouit enim pronitatem noſtram in malũ, Gene.8.& inſtabilitatem in bono.Ideo longanimis eſt ſuper nos,nec ſtatim vlciſcitur lapſos nos,ſed patiẽter expectat ad pœnitentiam, iuxta illud Iſa.30. Expectat dominus vt miſereatur noſtri.Et 2.Pet.3.Non tardat dominus promiſſionem ſuam ſicut quidam exiſtimant,ſed patienter agit

Longanimitas & patientia domini nobis cõmendatur.

propter vos nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. Si igitur cessauimus hactenus aut lapsi sumus, surgamus, resipiscamúsq; vel adhuc: nondū enim serò est, quādiu differt aduentum dn̄s spes est salutis. Sed tamen interim is beatior erit, qui sic vitā suam componit, vt omni momento liberè effari audeat hoc dauidicum: Paratus sum & non sum turbatus, Psal.118. Item Psal.107. Paratum cor meum Deus, paratū cor meum.

Spes salutis est quādiu dominus differt aduentum suum.

4 Quartò docet quid nos præterea debeat cōmouere potissimùm, vt studiosius nosmet paremus. Estque horæ mortis iudiciique futuri incertitudo. Quia ergo nescimus quando maximè sit venturus, eò ꝙ tēpus illud ignotum est, certum tamen est adfuturum, (nam nihil morte iudicióque certius, hora verò nihil incertius) præstat & vtile atque necessarium est, vt semper vigilemus, necnō perpetuò parati & instructi simus bonis operibus, atque ab omnibus mundanarum rerum impedimentis expediti. Ob id nimirum dominus subiungit: *hoc autem scitote, quòd si sciret pater familias qua hora fur esset venturus, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam.* Tam timent homines opibus suis terrenis, vt ob has vel totas noctes insomnes ducant, ne se dormientibus, irrumpāt fures, & eas furentur. Quantò magis nos solicitos oportebit, ne opibus spoliemur æternis ac cælestibus? Vigilandum igitur nobis est perpetuò, semper, inquam, studendum iustitiæ & pietati, ne dies domini (qui tanquam fur in nocte veniet) nos imparatos obruat, 2. Pet.3. Nā sicut factum est in diebus Noë, ita erit & in diebus filij hominis. Edebant & bibebant, vxores ducebant, & dabant ad nuptias, vsque in diem qua intrauit Noë in arcam, & venit diluuium, & perdidit omnes. Similiter sicut factum est in diebus Loth. Edebant & bibebāt, emebant, & vendebant, plantabāt & ædificabant: qua die autem exiit Loth à Sodomis, pluit ignem & sulphur de cælo, & omnes perdidit, secundum hæc erit, qua die filius hominis reuelabitur, Luc.17. Matth.24. *Et vos igitur*, inquit, *estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.* Vltimam horam ignorare nos voluit dn̄s, vt semper suspecta sit, & ad eam preparemur, Eccl.5. ne tardes cōuerti ad dn̄m, & ne differas de die in diem, subitò

Morte iudicióque nihil certi⁹, hora verò nihil incertius.

Dies aduētus domini furi comparatur.

Horam vltimam nos ignorare vo-

bitò enim venit ira illius, & in tempore vindictæ disper- *luit domi-*
det te. Eccl.9. Quodcunque facere potest manus tua, in- *nus vt semi*
stāter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapiētia erūt *per suspe-*
apud inferos quò tu properas. Quæ enim paratæ erant *cta sit.*
virgines, intrauerūt cum sponso ad nuptias, & clausa est
ianua, Matth.25. Atque ne hîc caussemur nostram impo-
tentiam, quamplurimos habemus prædecessores, ipsos *Sancti præ-*
Apostolos, Martyres, Confessores, virgines, & viduas, *decessores*
atque inter hos ipsum etiam B. Martinum, cuius hodie *nostri.*
memoriam agimus. Et hi omnes ob id præcesserūt nos,
& glaciem prosciderunt, vt eos imitemur, eadémq; tan-
dem cum ipsis fruamur cælesti gloria, Amen.

EPILOGVS.

1 Christus nos hac lectione præmonet nostræ mortis & iudicij sui. fatemur quotidie in articulis fidei dominum venturum iudicare viuos & mortuos, sed certum tēpus eius aduentus nos latet. Signa quidē plurima dominus prædixit, quorū aliqua præcessere, pleráque quotidie videntur, pleráque expectantur, tamen horrendi illius diei certam horam inde colligere non possumus. Sic Heb.4. Statutum est homini semel mori. Et Sap.7. Vnus introitus omnibus ad vitā, & similis exitus manet omnes: hora tamen (iuxta Euang. Matth.24. & hic) mortis, nulli certa. Vnde & Poëta dicit: Tacito clam venit illa pede. Et sicut iudicium quædam signa prænuntiant, sic mors habet suos nuntios, casum, infirmitatem & senectutem, sed sic neque mortis hora fit certa. Quare hoc? Vt vigilemus, nósque apparemus bene viuendo & orādo, Matth.24. & 25. Marc.13. Luc.21.

Iudicij mortísque hora ex signis non fit certa.

2 Ad studium bonorum operum quum in vltimam horam tum in extremū diem, allicit nos & stimulat Seruator, præmiis allicit, incerto & improuiso suo reditu nos vrget & stimulat, Apoc.3. Si non vigilaueris: veniam ad te tanquam fur, & nescies qua hora veniam ad te.

3 Similitudine habitus ministrantium dominus docet sedulitatem nostram, vt stemus in fide, vigilemus in negotio salutis, mala non agamus, & bonis operibus insudemus: Psal. dicente, declina à malo & fac bonum. Nam tali modo optimus Christus voluit suos esse in hac sententia: vt extremum illum diem semper expectarent parati, ceu mox venturum. Et in hac sententia fuisse Petrum, Paulum, Hieronymum

& innumerabiles alios constat. Furem Hilarius diabolum intelligit sequutus Origenem, alij extremum diem. Vterque enim fur est, teste Petro 1.Pet.5.& 2.eiusdem 3.cap. Per patrē familias vnusquisque nostrū intelligitur, cui domus conscētia sub custodia cōmissa est. Dictū est ergo omnibus nobis. Vigilate, Marc.13. Nescitur dies nec hora, mors est certa, dies incerta, incertior hora. Cōsulat ergo anima qui sapit ille sua.

IN FERIIS CATHARINÆ virginis & martyris, Epistola.

Sapen.7. & 8. *Sapientia vincit malitiam, &c. Finis* Epistolæ: *& electrix operum illius.*

Lectionis huius verba sapiētissimus Israëlitarum rex Salomon in diuinę sapientiæ encomion loquutus est, quo nos omnibus aliis posthabitis in vnius eius amorem & admirationem citiùs & libentiùs rapiamur: & præsertim tractat duo: Primò ostendit quæ sit hæc sapientia, ne quis arbitretur hîc loqui eum de vulgari sapientia, quæ est affectio quædam animi, circa diuinarum, humanarúmque rerum cognitionem versans. Et ostendit se præcipuè loqui de ea sapientia quæ omnem sapientiam transcendit, & à qua omnis sapientia veluti riuulus è fonte proficiscitur, nempe de ipsa sapiētia Dei, quę est filius Dei Iesus Christus Seruator noster. hic enim summa illa Dei sapientia est, in quo omnes sapientiæ & scientię Dei thesauri recōditi sunt, Colloss.2. qui & nobis à patre factus est sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio.1.Cor.1. de hac dicit Salomon: *Sapientia vincit malitiam.* Vicit enim Christus morte sua diabolum, mortem, peccatum, &c. Apoca.5. Vicit leo de tribu Iuda, vide etiam, Luc.11. Ioan.12.& 14. Rom.5. Neque hunc potuit, neque potest vincere malitia, nam peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, Isa.53. 1.Pet.2. Imò nec vllum eorū vnquam potuit malitia vincere, qui huic sapientiæ adhæserunt, qui in hanc spei suæ collocarunt ancoram. Sic enim ipsa dicit, Matth.16. Et portę inferi non praeualebunt aduersus Ecclesiā meam. Et Paulus ait: Nihil damnationis illos manet, qui insiti sunt Christo Iesu: nam si Deus

1 (margin, beside "duo: Primò")

Sapientia Dei, filius Dei Iesus Christus. (margin)

Malitia non potuit vincere Dei sapiētiam. (margin)

Deus pro nobis, quis contra nos? Rom.8. hoc palàm factum est in S. virgine Catharina, quæ annos nata octodecim viros etiam grauissimos & humana philosophia clarissimos sua disputatione superauit, & superatos ad Christi fidem conuertit. Superest igitur, vt quando ipse vera sapientia sit, nos ab eo sapientiam postulemus, dicentes, illud Prouerb.5. deriuentur riuuli tui foras, in plateis aquas tuas diuide. Et quando ipse victor sit malitiæ, sub ipsius agamus præsidio. Omnia, inquit Apostolus, possum per eum, qui me confortat.

Malitia superare non potest Dei sapientia innitentes.

2 Secundò ostendit quos effectus habeat sapientia æterna, cùm subdit, *Attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter.* Iesus Christus æterni Patris sapientia à fine vsque ad finem attingit fortiter & disponit. Quia ille est, per quem condita sunt vniuersa, visibilia pariter & inuisibilia: per ipsum omnia gubernantur & implētur, Colloss.1. Ephe.4. Restat igitur, quādo ipse oīa moderetur & gubernet, vt nos ipsum nostrū regem agnoscamus. Isa.33. dominus iudex noster, dn̄s legifer noster, dominus rex noster, ipse veniet & saluabit nos.

Hunc Christum Dei sapientiam omnium dominus dilexit, ipse nāque Dei patris filius est charissimus, in quo sibi complacuit, Matth.3.& 17. In hoc voluit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare corporaliter, & reconciliari omnia erga se, siue quæ in cælis, siue quæ in terris. Quando erga ipsum Deus ipse tàm intimè diligat, par est vt & nos eum diligamus, idque neque verbo, neque lingua, sed opere & veritate, Ioan.3.

Sapientiā patris, christum diligere debemus, quem pater tam intimè amat.

Hic quoque sponsus ille est, quē omnes electi exquisierūt & amplexi sunt, de quo testatus est Ioā. Bapt. Ioā. 3. d. Qui habet sponsam sponsus est, &c. cui sponso & Paulus suos Corinthios despōnsauit: despōndi, inquiēs, vos vni viro, virginem castam exhibere Christo, 2. Corinth.11. Par quoque est vt & nos hinc sponso nostro seruemus fidem, ne nobis obiiciatur quod olim de synagoga conquestus. d. Iere.2. duo mala fecit populus meus. Me dereliquerunt venam aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas, &c. & Ose.4. Spiritus fornicationum, &c.

Sponso nostro fidem nos seruare oportet.

Christus etiam doctor disciplinæ Dei est, & elector operum illius, nam ipse cęlestem doctrinā, voluntatēm-

Doctor disciplina dei

Christus, et elector operum illius. que Patris è cælo attulit, & in nos apertè effudit. Verbũ, inquit Petrus, misit Deus filiis Israël, nuntians pacẽ per Iesum Christum: hic omnium dominus est, Act. 10. Hic inuenit (ait Baruch 3.) omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Iacob puero suo, & Israël seruo suo: pòst in terris visus, & cum hominibus conuersatus est. Et ipse dominus. Ioan. 15. Omnia quæcunque audiui à patre meo, annuntiaui vobis. Et ad Patrem, Ioan. 17. Manifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi in mundo, Verba quæ dedisti mihi, dedi eis: ego tradidi eis sermonẽ tuũ. Quum ipse denique doctor sit, quem dedit nobis Deus Pater, teste Iohele 2. cap. reliquum est, vt ipsius doctrinã amplectamur, quum præsertim & Pater cælestis hoc vnicè exigat, dum inquit: Hunc audite, Matth. 17.

Doctrinã Christi nos amplecti oportet.

Lectio hæc ob id hodiernæ festiuitati peculiariter cõsecrata est, ꝙ & ipsa B. Catharina virgo, spreta mũdana & vmbratili sapientia, hanc vnã tanquam verã & oĩa potentẽ & legerit & amauerit & exquisierit cũ Salomone, atque adeò tam mordicus tenuerit, vt ab ea neq; minis, neque pollicitis, neque verberibus, neque verbis, neque rotis, neque gladio potuerit auocari, sicque suo declarauerit exẽplo, verissimũ esse, quod hîc Salomon dicit, nẽpe malitiam non posse vincere sapientiam, & hãc à fine vsque ad finẽ attingere fortiter, & oĩa disponere suauiter. Vnde non ineptè in eius encomion tale canticum canit Ecclesia, d. Regnũ mundi, & omnem ornatum seculi contempsi, propter amorem domini mei Iesu Christi, quem vidi, quem amaui, in quem credidi, quem dilexi.

B. Catharinæ constãtia & fortitudo.

EPILOGVS.

1 *Sapientiæ increatæ cõmendatio & laus, in quã nõ incidit malitia, hoc est peccatũ, sed per eã potius à peccatis emũdamur. 1. Ioã 3. Scitis quia ille apparuit vt peccata tolleret, & peccatũ in eo non est. Omnis qui in eo manet, non peccat, &c.*

2 *Amabilem se reddit Sapientia ab vtilitate & pulchritudine. Ab vtilitate, quia multò plura, maiora, & meliora bona habentur per eam, quàm per diuitias temporales. Hinc ait, Quid sapientia locupletius quæ operatur omnia? Infinitus thesaurus est quo qui vsi sunt participes facti sunt amicitiæ Dei. A pulchritudine, quia nemo castum & immaculatum sese potest exhibere sponso suo Christo, nisi adsit donum*

num sapientia. Hinc Zach.9. Quid est bonum eius, & quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines? id est sapientia efficiens castas mentes.

3 *Prouerbium est apud d. Dionysium: Optimi est optima adducere. Sic omnium donorum mater sapientia nobis omnia secum adfert, contestante hoc Salomone, Sap.7. Venerunt, inquiens, mihi omnia bona pariter cum illa, temporalia scilicet & æterna. Merito ergo ea à nobis inuocanda, super salutem & speciem diligenda, atque regnis & sedibus & totius mundi diuitiis præponenda est.*

IN FERIIS EIVSDEM S. VIRginis, Euangelium.

In illo temp. dixit Iesus discip. suis, Simile fiet regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas, &c. Finis Euangelij: vigilate itaque: quia nescitis diem neque horam. *Matt.25.*

Saluator ostendit in hac parabola mortis iudicíique incertitudinem, atque post hanc vitam meritorum vacuitatẽ. Et ideo admonet non dormitandum aut cessandum esse in vita hac, sed assiduo cultu pietatis & officiis in proximum parandum nobis viaticũ in vitã futurã, quòd scilicet in resurrectione serò nimis quæsituri hoc ipsum simus, nisi hîc parauerimus maturè. Hinc admonet Seruator Ioã.12. Ambulate dũ lucẽ habetis, veniet enim nox, quãdo nemo potest operari, Ioã.9. Et Pau.1.Cor.16. Vigilate, state in fide, viriliter agite, & cõfortamini: omnia vestra in charitate fiant. Et Gal.6. Dũ tempus habemus operemur bonũ, &c. *Mortis iudiciíq; incertitudo ostenditur.*

Præsertim in hac præsenti parabola notatu digna occurrunt tria. Primò delineatur nobis status præsentis Ecclesiæ militantis. Cõparatur enim Ecclesia arcæ Noë continenti munda & immunda animalia: & areæ in qua est triticũ cum palea: item sagenæ, omne genus piscium capiẽti, Matt.13. & hîc decẽ virginibus, inter quas quinq; sunt sapiẽtes, & reliquæ quinque imprudẽtes & fatuæ: in qua nũc ægrè discerni possunt mali à bonis, & è cõuerso. Discretio hæc tantũ fiet post mortem in futuro iudicio, quãdo exibũt angeli, & separabũt malos de medio iustorum, & mittẽt eos in caminũ ignis, &c. Mat.13. Tũc enim *1 Ecclesia militantis status, qualis hîc sit ostenditur.*

ſicuti Saluator dicit Ioã.5. Qui bona fecerũt, ibunt in reſurrectionem vitæ, qui verò mala egerũt, in reſurrectionem iudicij, dicit ergo Chriſtus: *Simile fiet regnũ cælorum decem virginibus: quæ ſumptis lãpadibus ſuis exierunt obuiã ſponſo. Quinque ex eis erant fatuæ, & quinque prudẽtes. Sed quinque fatuæ acceptis lãpadibus, non ſumpſerunt oleũ ſecũ. Prudentes verò acceperunt oleum in vaſis ſuis.* Per decem virgines omnes in genere Chriſtiani intelliguntur: qui nimirum dicuntur virgines, quod caſtitatẽ habeant veræ fidei, ſintque in baptiſmo deſponſati vni Chriſto cæleſti ſponſo, ſatanæq; & omnibus eius operibus ac pompis renuntiauerint. Quemadmodum enim quis virgo naſcitur, ſic & nos in baptiſmate renaſcimur ſpirituales virgines, hoc eſt, à peccatis & corpore & ſpiritu puri: idque in eum finem, vt virginitatem huiuſmodi noſtram erga ſponſum Chriſtum illibatam ſeruemus, hoc eſt, in fide & in vita ſtabiles ſinceríque ſimus, iuxta quod omnes hortamur ab Eccleſia.d. ſtatim à baptiſmate accepto, Accipe ſtolam candidam, lampadem ardentem, & cuſtodi baptiſmum tuum, vt poſsis Chriſto occurrere. Hinc nimirum & Paulus ad Corinthios ſuos, quos per baptiſmum & fidem Chriſto adduxerat, inquit, Deſponſaui vos vni viro, vt virginem caſtam exhibeatis Chriſto, 2. Corinth.11.

Chriſtiani cur virgines dicantur.

Fidei caſtitas ſponſo noſtro ſeruanda.

Hîc verò cogitet iam vnuſquiſque noſtrûm, num etiam adhuc virgines ſimus, num etiam fidem Chriſto ſponſo ſeruauerimus. Certè qui vel fornicati vel adulterati ſunt, hoc eſt, vel in hæreſim, vel in impiam vitã inciderunt & extra veram orthodoxámque fidem agũt, Chriſtúmque vel ignorãt vel abnegarunt, ij in ſcripturis non virgines, ſed meretrices & adulteræ dicuntur: iuxta illud Oſee 4. Spiritus fornicationum decepit populum meum, & fornicati ſunt à Deo ſuo, nec in Chriſtianorum verorum albo ſunt, imò ne inter hypocriticos quidem Chriſtianos numerari ſunt digni: nam vt vt hypocritæ ſunt, virgines tamen adhuc ſunt, ſi non internè, externè ſaltem.

Hæretici adulteri, & Chriſtianorum albo indigni.

Rationem quur dominus Chriſtianos decẽ virginibus comparari hîc ſcire oportet. via domini, per quam nos oportet Chriſto ire obuiam, eſt via mandatorum Dei, Pſal.118. Mandata autẽ decem ſunt numero, vt omnibus conſtat. Cõparantur igitur Chriſtiani virginibus decem,

Chriſtiani

vt ad

vt admoneamur, decem præceptorum à nobis exigi obseruationem: quemadmodum & Matth.19. dominus ait: Si vis vitam ingredi, serua mandata. Porrò mandatorum horum summa est, fides in Deū, & charitas tum in Deum tū in proximū. Hæc in genere de Christianis dicta sunt.

cur decem Virginibus comparantur.

Sponsus autē cui obuiā exierūt virgines decem, Christus est, vti suprà ex Paulo ostensum est, 2. Corinth.11.

Sponsus Christus.

Per quinquè verò virgines prudentes, veri Christiani intelligendi veniunt, per fatuas Christiani adulterini & hypocritici: de vtrisque habes Matth.7. vbi Christus dicit: Omnis qui audit verba mea, & facit ea sapiēs est, &c. Qui verò audit, sed non facit, stultus est, &c. Item Deut. 32. Gens absque consilio & sine prudentia, &c.

Virgines prudentes Veri Christiani. Fatua adulterini & hypocritici.

Habuere virgines singulæ lampades, at non omnes oleum. Per lampades autem intelligūtur commodè, externa fidei confessio, & externa bona opera: per oleum verò, fides & charitas intelligi debent. Sic ergo omnes Christiani externè quidē fidem cōfitentur & bona opera exercent, verùm non omnes fidem etiam cordis habent, ac ex charitatis ductu, rectáque intentione bonis incumbunt operibus. Sunt itaque ij genuini Christiani, qui & ore fidem confitentur, & corde etiā fidem fouēt, ac quorum opera bona ex vera fide & charitate rectáque intentione proueniunt. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Contrà hypocritici sunt, qui fidem ore duntaxat profitētur, & externè operātur, veritate fidei & charitatis rectæque intentionis interim vacui, in quos torquetur hoc Euangelicum. Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuū tenebrosum erit. vide ergo ne lumen quod in te est, tenebræ sint. Nā sicut lampas sine oleo fœtet, sic opus sine intentione recta & charitate, ingratū est. 1. Cor.13. Si charitatē nō habuero nihil sum, nihil mihi prodest. Hinc iā colligere possumus, verine Christiani nos, an adulterini simus. In summa: Non externa fidei confessio, nec externa bona opera veros à falsis discernūt. nā vtriq; his insigniti sunt, verùm sola fides cordis, charitas ex vera fide promanās, cōscientia bona & pura, ac recta ad Deū intentio alteros ab alteris disterminant. Si ergo veri Christiani esse volumus, ante omnia, & vera perseuerātique fide, & vera charitate præ

Lampades externa fidei cōfessio & opera externa. Oleū fides & charitas. Christiani genuini. Christiani hypocritici. Opera sine intentione recta & charitate ingrata. Christiani Veri ac falsi per quem discernuntur.

diti

diti esse studeamus: sic enim vltrò & confessio & externa opera sequuntur.

Mora est aduentus Christi ad iudicium dilatio.

Iam sponsi tardatio & mora, de qua sequitur: Moram faciente sponso, aduẽtus Christi ad iudicium extremum dilatio est: qui nimirum in longum differt reditũ suum, non (vt impij iudicãt) quòd omninò emansurus sit, sed vt longanimitate sua inuitet nos omnes maximè imprudentes ad pœnitẽtiam & resipiscentiam, ac æternùm seruet, testibus Paulo, Rom.2. & Petro, 2.cap.3. Olim Gentiles in Deorum suorũ encomion hoc prouerbium statuerunt d. Dij laneos habẽt pedes. Multò magis hoc deprædicandum est de Deo nostro vero & Seruatore Iesu Christo, qui pius & lõganimis est super sponsam suã Ecclesiam, de cuius pietate sic ait Isa.30. Expectat nos Deus vt misereatur nostri. Sed attendẽda & pertimescenda hic est Lactãtij sententia, d. Diuina quidem ira tardè ad vindictam procedit, sed tarditatẽ supplicij grauitate cõpensabit. Audiẽdus ergo Habacuc, 2.cap. Si morã fecerit, inquit, expecta eum quia veniens veniet, & non tardabit.

Spõsus longanimus super sponsam suam.

2 Secundò ostenditur qualis Ecclesiæ militantis status tandem in fine futurus sit, & quis eius terminus, cùm subdit Christus: *Moram autem faciente sponso dormitauerunt omnes, ac dormierunt.* Quòd verò quum tardaret sponsus virgines omnes dormitare cœperunt & dormierũt: per hoc defectus & mors significatur, quibus tam boni quàm mali hoc in mundo obnoxij sunt: Nam omnibus semel moriendũ est, siue veri siue hypocritici, siue boni siue mali, quia secundũ corpus, vnus est omniũ interitus, siue pij siue impij: siue sapiẽtes, siue stulti: siue docti siue indocti, Eccles.2. Heb.9. Statutũ est hominibus semel mori, post hoc autem iudiciũ. *Media autẽ nocte clamor factus est. Ecce spõsus venit, exite obuiã ei.* Clamor in media nocte, quãdo altissimè dormitur, aduentum domini repẽtinum & inexpectatum ad iudiciũ significat: quemadmodum enim fur in nocte, ita dies domini veniet. Quum enim dixerint pax & securitas, tunc repẽtinus eis superueniet interitus, 1.Thess.5. Isa.30. Dum non sperat veniet ei contritio, & sicut in diebus Noë venit diluuium, & in diebus Sodomorum & Gomorrhæorum pluit Deus ignem & sulphur, ita erit & aduentus filij hominis, Matth.24.

Dormitio aut dormitatio mortem significat.

Clamor in media nocte inexpectatum domini aduẽtum denotat.

Item

Item Apoc.3. Si non vigilaueris, veniam ad te quasi fur in nocte, & nescis qua hora veniam ad te.

Porrò clamor ille nocte intempesta,sponsi præsentiam nuntians,& virgines à somno ad occurrendũ illi excitãs: turbã angelicã denotat,qua(eo tempore quo minimè pu tabunt homines) mortui omnes in ictu oculi excitabuntur ad vitã,ad iudiciúmq; Christi sponsi citabũtur,iuxta illud Matth.24.Tunc plãgent omnes tribus terræ,& videbunt filiũ hominis venientem in nubibus cæli cũ virtute & gloria multa. Et mittet angelos suos cum tubæ voce magna,& congregabũt electos eius à quatuor ventis,à summis cælorum vsque ad terminos eorum. Huius clamoris etiam Paulus meminit.1.Cor.15.Canet,inquit, tuba,& mortui resurgẽt incorrupti.Item.1.Thess.4.Ipse dominus in iussu & in voce archãgeli,& in tuba Dei descendet de cælo,&c. O quantus hic clamor,futurus est! Non erit anima tam altè in cælo,nec ita profundè in inferno,nec corpus ita absconditum in sepulchro,quin audiat hunc clamorem. Iste clamor semper feriebat aures B.Hieronymi,qui ait: Quoties diem iudicij cogito,toto corde contremisco:siue bibo,siue comedo,semper videtur sonare in auribus meis illa terribilis tuba: Surgite mortui,venire ad iudicium.O vtinam & nos sæpius,ma ximè inter epulas, comessationes, ebrietates & vanas voluptates,iudicij huius &clamoris recordaremur,certè à tam enormibus luxuriis & peccatis abstineremus. Memorare,ait Sap.nouissima tua,& in æternum non pecca bis. Vtinam Christi consilium adimpleamus, d.Luc.21. Attendite ne grauentur corda vestra, crapula & ebrietate,& curis huius seculi,ne irruat super vos dies illa repentina. veniet enim tanquam laqueus super iis qui sedent super faciem vniuersæ terræ. Sed quid tuba canet? Haud dubiè: *Ecce sponsus venit cum maiestate magna,exite de tumulis vestris obuiam ei.* Et tunc ait dominus Ioan.5. Omnes qui in monumentis sunt, audient vocẽ filij Dei. Sanè,inquam, tunc in momẽto,in ictu oculi, iuxta Ezechielem 37. cap. in campo magno ossibus mortuorum pleno, ossa ad ossa, & nerui ad neruos colligentur, quia surget corpus spirituale,quod seminatum est animale,& resurgẽs à mortuis,iam nõ morietur,mors illi vltrà non

Clamor tuba personãs est.

Clamor tuba quàm efficax.

Tuba vox quid canitura sit.

domi

Vox ultima tubæ iucunda & horribilis. dominabitur. O quàm iucunda erit hæc vox in auribus piorum,& horrenda in auribus impiorum, quemadmodum ad aduentum iudicis lætantur boni,& timent mali. O domine Iesu Christe fili Dei viui, da in illa hora auditui nostro gaudium & lætitiam & exultabunt ossa humiliata: *Oratio.* non timeamus tunc quæso domine ab auditione mala, quam audituræ sunt virgines fatuæ, quibus dicturus es: Ite maledicti in ignem æternum. O quàm plangent se tum omnes tribus terræ,& dicent montibus,cadite super nos:& collibus operite nos. O dies illa,dies iræ, calamitatis & miseriæ. O domine Iesu da nos esse in numero paratarum virginum, quibus dicturus es hanc vocem clamoris: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnũ à constitutione mundi, venite ad nuptias, quia omnia parata sunt, quæ ad æternam beatitudinis vitam attinent, Sequitur, *Tunc surrexerunt omnes virgines illæ,& ornauerũt lampades suas Fatuæ autem sapientibus dixerunt. Date nobis de oleo vestro,quia lampades nostræ extinguuntur. Responderunt prudentes dicentes: Ne fortè non sufficiat nobis & vobis:ite potius ad vendentes & emite vobis.* *1. Cor. 15.* In die extremo resurgẽt omnes boni & mali, *Resurrectio generalis diuersimodè fiet.* sed modo diuerso: sicut in hac vita,quidã è somno corporali excitantur à Deo,aliqui à diabolo: alij ad peccatum, alij ad virtutes: alij ad orationem, alij ad fornicationem: alij ad Missam & ad sacram concionem, alij ad tabernam,&c. Secundum hunc modum variè resurgent in iudicio,Daniel.12. Multi de his qui dormierũt in terræ puluere euigilabunt,alij in vitam æternam, alij in opprobrium vt videãt semper. Quod verò sequitur,quemadmodum expergefactę virgines omnes adornarint lampades suas: eo portenditur, simul atque mortui è terræ puluere euigilauerint, cõsideraturum tum vnumquẽque opera sua quæ in vita mortali gessit. Nam de solis operibus tunc quæstio fiet,: iuxta illud Matth.16. Futurum *Opera in futuro iudicio examinabuntur.* est vt filius hominis veniat in gloria Patris sui cum angelis suis,& tunc reddet vnicuique iuxta facta ipsius. Et Paulus. 2. Cor.5. Omnes manifestabimur ante tribunal Christi,vt referat vnusquisque prout gessit propria corporis, siue bonum siue malum. Nam Apoc. 14. Opera illorum sequuntur illos.

Sed

Sed quòd prudentes ornauerunt incenderúntque lampades suas, fatuæ verò tandem tum se oleum non sumpsisse secum senserunt, ob que olei carentiam lampades suas non potuerunt incendere, ideóque à reliquis petierunt illud: eo delineatur, quòd dies domini reuelaturus sit abscondita tenebrarum & consilia cordium. 1. Cor.4: quòd etiam tum sunt pœnitentia anteactæ vitæ tangendi hypocritæ & impij, sed serò nimis. Quandiu in hac mortali vita sumus, latet qui veri sint Christiani, qui contrà adulterini, at vt ventũ fuerit ad iudicium, vltima illa dies omnia declarabit. Tum enim iusti fulgebunt vt sol, Matth.1 . Iniusti verò & hypocritæ videbunt & se & sua opera meras esse nugas & tenebras. Ibi demum petent oleum, hoc est, tangẽtur pœnitentia, volent aliter actum, at serò, Ioan 9.

Dies domini reuelaturus est qua hic fuerunt abscõdita.

Quòd autem sapientes denegarũt fatuis olei sui communicationem, illud vix sibi sufficere dixerunt: significat, in illo die nemini prodesse posse aliena merita aut suffragia, sed vnumquenque suum ipsius onus portaturum, Gal.6. In præsenti seculo, orationibus, ieiuniis, eleemosynis, sacrificiis possumus adiuuari: cùm autem ante tribunal Christi ventum fuerit, nec Iob, nec Daniel, nec Noë, &c. rogare poterunt pro quoquam. Tunc vix quisque sibi sufficiet, vt sibi testimonium perhibeat conscientiã sua, 1.Pet.4. Vix iustus saluabitur, impius autem vbi parebit? Significat item, neminem piorum tunc confisurum suis meritis, sed in consideratione rigidi iudicij Dei omnia sua opera, pro insufficientibus habiturum, soláque diuina misericordia & gratuitis promissis nixurum.

Merita aliena aut suffragia in extremo die nemini proderunt.

Adhæc verò, quòd sapientes relegarunt fatuas Ironicè ad olei venditores: eo notatur illorum stultitia ac securitas, qui in præsenti vita audiunt adulatores spirituales, sicque veram pietatem negligunt: cuiusmodi assentatores sunt, qui alios ob externam iustitiæ speciem beatificant, neglecta vera animi pietate, aut peccatoribus ex falsis indulgentiis remissionem & culpæ & pœnæ (citra etiam omnem præcedentem pœnitentiam) pollicentur; aut in confessionibus (& præsertim in mortis hora) nimis largiter immensam Dei misericordiam inculcant, nulla interim iustitiæ diuinæ mentione habita: de quibus

Stultitia & securitas adulatoribus fidentiũ reprehenditur.

Olei Vendi tores qui sint.

bus agit Ier.cap.5. Qui hos inquam parasitos audierunt, ij in iudicij die videbūt se miserrimè esse deceptos:iuxta illud Isa.3. Popule meus,qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.

Dum autē irent emere,venit sponsus. Et quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias.& clausa est ianua: nouissimè verò veniunt & reliquæ virgines dicentes:Domine,Domine,aperi nobis: At ille respondens ait: Amen dico vobis,nescio vos. Dum irēt emere, hoc est,quęrere suffragiū,sed nimis tardè,venit sponsus Christus,cū magna maiestate & gloria, qui prius venerat in summa paupertate & humilitate,Zach.9.Mat.21.Quòd ergo sequitur postquā sponsus venisset, solas paratas virgines intrasse cū illo ad nuptias,clausámq; mox esse ianuam:inde docemur,nemini obuenturum vnquam cælestium nuptiarum & gaudiorum cōsortium,nisi qui paratus sit,hoc est,in fide veram charitatem,innocentiámque exercuerit,iuxta Sap.consilium d.Eccle.18.Ante mortē para iustitiam:aut saltem per veram anteactæ vitæ pœnitentiam, in sanguine Iesu Christi remissionē omnium suorū peccatorum sit consecutus,quia dixit Christus Luc.13. Si pœnitentiā non habueritis,omnes simul peribitis. Nā alterutrū adsit oportet. O quantæ exultationis vox:*Ecce sponsus venit*,ô quantæ dulcedinis:*Intrauerūt cum eo ad nuptias.*Sed ô quantæ item amaritudinis: *Et clausa est ianua*: Quæ ianua obsecro tū erit clausa?Ianua inquā,misericordię,ad indulgendum,quæ modò omnibus aperitur:Ianua gratiæ ad merendū,quæ modò omnibus offertur:Ianua gloriæ ad intrandum, quæ modò omnibus pœnitentibus reseratur, Matth.3.& 4. Sanè tū ea ianua erit clausa, quæ nūc patet venientibus ab oriente & occidente, vt recumbant cum Abrahā,Isaac & Iacob in regno cælorum,Matt.8. Ianua tunc erit clausa,quę nunc ait Ioan 6.Eum qui venerit ad me, non eiiciam foras,ea inquam, quæ nunc intromittit per pœnitentiam, homicidas, publicanos, meretrices, adulteros. Hócque genus reliquos, vel quamlibet graues peccatores, quandoquidem multus est dominus ad ignoscendū,& præstabilis super malitiam.Iohel.2.Tum verò nō talis erit,quia dicit:Et clausa est ianua, pietatis, scilicet,& misericordiæ, quæ nūc lachrymis, gemitibus, & pre

Aduentus Christi vltimus gloriosus.

Nuptiarū cælestium consortium nullis continget nisi paratis,& per veram pœnitentiā sanctificatis.

Ianua modo omnib9 patens, in iudicij die clausa erit.

& precibus pœnitentium facilè patet. tunc autem nullius pœnitentia, nullius oratio, nullius gemitus amplius admittetur. Etenim tunc erit clausa ianua, quæ Aaronē post idolatriam recepit, quæ Dauidem post adulterium intromisit & homicidium, quæ Petrum post trinam negationem non solùm non repulit, sed claues suas ei seruandas commisit, quæ publicanum Matthæum ingredi passa est, quæ latronem in cruce non exclusit, quæ & peccatricem Magdalenam non est dedignata. Hæc eadem ianua tunc omnibus virginibus fatuis, id est, peruersis & obstinatis peccatoribus & non paratis, æternaliter erit clausa: quia magna erit eius seueritas post iudiciū, cuius ineffabilis misericordia prærogata est. Hinc Amos dicit 5. cap. Cunctis qui foris sunt, dicetur, væ, væ, væ. Apoc. 21. Pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda.

Seueritas eius magna post iudiciū in eis qui nūc misericordia eius abutuntur.

Postremò verò ꝙ fatuæ à venditoribus olei reuersæ inanes, quātumlibet & pulsarint ostium, & apertionem petierint, tulere tamen repulsam, nec intromissæ sunt: inde docemur, non solùm post vltimū absolutum Christi iudicium neminem posse saluari contra opinionem Origenicam, sed & irrationabilem prorsus ac vanam illorum fiduciam, qui citra vel veram pietatem vel seriā pœnitentiam hoc in mundo exercitam sperare audent gloriam regni cælestis. Non enim miserebitur omnibus, qui operantur iniquitatem, Psal. 58.

Redēptio & salus post iudicium nulla.

Ne quis autem hîc latronem, & à suscepto baptismo morientes nobis obiiciat: dicimus longè aliam in his & fuisse & esse rationem, quàm in nobis. Latro enim morte prohibebatur seu impediebatur, quo minus vitæ pietatem vrgere potuerit: & in eadē ratione ipsi etiam baptizati, si à suscepto baptismate moriantur statim, excusantur: verùm cùm nos statim à suscepto baptismo aut accepta iustificatione moriamur, vel piè viuamus, aut post peccatum ex animo resipiscamus oportet, vel nihil nobis salutis polliceri queamus.

Fiducia quorūdam vana.

3 Tertiò concludit dominus parabolam, & hortatur vt ad exemplum prudentium virginū, serui fidelis, ac prouidi patris familiàs, vigilemus, necnon in tempore nobis paremus bonorum operum commeatum, quia ne-

Exhortatio ad vigilātiam & bonorum operum commeatum.

ſcimus diem & horam illius aduẽtus, qui cùm ſubitò extiterit, iam non erit amplius tempus benefaciendi, ſed vnicuique ferendum erit præmium pro retro geſtis, & ait: *Vigilate itaque quia neſcitis diem neque horã.* Ad nos viuẽtes hęc verba loquitur, ac ſi dicat, Si coronari cupitis, certate legitimè, ſi pręoccupari nolitis, vigilate omni momento; atque occurrite ſponſo Chriſto cum lucẽtibus ſincerę conſcientiæ & bonorum operum lampadibus. Nemo pœnitentiam in finem protrahat, dicẽs illud Auguſtini. Iuuenis ſum, faciam illud quod me delectat, & poſtea pœnitẽtiam agam: ac ſi diceret: Percutiam me gladiò, poſtea vadam ad medicum. Heu neſcis, vnius horæ puncto vulnus accipitur, quod vix longo tempore ad ſanitatem reducitur. Si quis tamen in extrema neceſſitate conſtitutus cupit recõciliari Deo: fateor quidem, pœnitentiam negare nõ poſſumus, ſed nec ſecuritatem dare poſſumus. Nunquid dico damnabitur? Sed nec dico liberabitur. Igitur vis à dubio liberari, tene certum, & dimitte incertum. Age pœnitentiam dum ſanus es, dum potes peccare, quia tunc deſeris peccata. Quando autem pœnites, cùm peccare non potes, peccata te deſerunt, & & tu non illa. Sera enim pœnitentia, rarò vera. Hac Auguſt. Hinc Sap. admonet. Eccl. 5. d Ne tardes conuerti ad dominum, neque differas de die in diem, &c. Sed quodcunque facere poteſt manus tua inſtanter operare, &c. Eccleſ. 9. Nam virgines paratæ introierunt cum ſponſo ad nuptias, verùm fatuis præcluſæ ſunt fores: hoc eſt, hypocritæ & impij coniicientur in tenebras exteriores, Matth. 13. 24. ibunt in ignem æternum, Matt. 25. At veri Chriſtiani ſubuehentur à Chriſto in regnum cæleſte. 1. Theſſal. 4. Quod vt nobis omnibus contingat, vigilemus, & ſubminiſtremus in fide virtutem, in virtute ſciẽtiam, in ſcientia temperantiam, in temperantia patientiam, in patientia pietatem, in pietate fraternam charitatem, in fraternitatis charitate dilectionem, 2. Pet. 1.

Pœnitentia in vltimum finẽ non protrahenda.

Pœnitentia ſera rarò vera.

Chriſtianorũ verorũ & falſorum præmium.

EPILOGVS.

1 *Virginitas quæ propter excellentiam ſuam præceptum non eſt, 1. Corinth. 7. eſt res ſublimis, quæ etiam apud veteres à priſcis ſanctiſque viris coli non potuit. Hæc tamen vt ſublimis virtus non ſufficiet, niſi adſit opus fidei & labor charitatis, quibus*

quibus Deo desponsamur virgines castæ.

2 *Quisque pro se videat, ne erremus, Deus non irridetur. Nullus nos defendere poterit, si oleum non habuerimus in lampadibus. Hortamur cum Apost. 2 Corinth. 6. ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim Isa. 49. Tempore accepto exaudiui te & in die salutis adiuui te, Ecce nunc tempus acceptabile, &c.*

3 *Crebrò repetit Christus, vigilate quia nescitis diem neque horam, ostendens ignorãtiam exitus ab hac vita vtilem esse. Igitur cũ illo Paulino epilogo libet receptui canere. Vigilate, state in fide, viriliter agite, estote fortes, omnia nobis cũ charitate fiant. Hac est vita Christiana. Et sic qui vixerint cùm apparuerit Christus, habebunt fiduciam, nec pudefient ab eo in aduentu eius sed introibunt cum sponso, scilicet, Christo ad nuptias.* *Ignorantia exitus ab hac vita nobis vtilis.*

Finis Euangeliorum & Epistolarum de Sanctis.

Hæ sequentes Feriæ suo loco reponendæ, inter sermonem, nempe, de angelis, & festum Simonis & Iudæ, fol. 178.

IN FERIIS LVCÆ EVANgelistæ, Epistola.

Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, &c. Finis Epistolæ: per fidem eius. *Ephes. 3. 1. Cor. 15.*

Ostquam Apostolus ostẽdisset Ephesiis gratiam cognitionis diuersorum ministeriorũ esse sibi collatam, consequenter pergit declarare ipsorum mysteriorum executionẽ quoque sibi demandatam, quorum ipse factus erat minister secundum donum gratię Dei, Act. 9. 1. Corinth. 4. Et prę sertim facit tria. Primò ostendit ministerij sui officiũ 1 sibi commissum quale fuerit, cùm dicit: *Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hac in gentibus euangelizare, &c.* Quibus verbis apertè decalrat sibi Apostolicam legationem inter gentes commissam, eámque non vulgarem, sed summam arcanáque complectentem mysteria, de qua dicturus Paulinæ modestiæ excellentiam *Paulina modestia excellẽtia.*

ostendit. Cùm enim diuinæ gratiæ magnificentiam prædicaturus est, audi quid dicat: Mihi omnium sanctorũ, vel vt alij volunt, hominum data est gratia hæc. Animi quidem erat demissi, ꝙ super prioribus peccatis, deletis etiam, lamentabatur, illorúmque recordabatur, ac modestiam tenebat: vt quando seipsum blasphemum vocat, &
1. Timo. 1. persequutorem, & contumeliosum. Verùm huic quod
Tit 3. iam dicit, nihil poterit conferri. Primùm enim, inquit, talis eram: Et abortiuum se etiam vocat, 1. Corinth. 15. Quòd vero post tantas virtutes, & in eo ꝙ præsens erat, adeò modestus est, vt & omnium se minimum esse dicat, multæ & excellentis est modestiæ, & eò quoque excellẽtioris, quòd non dicit: Mihi omnium Apostolorum, sed sanctorum minimo. nam alio loco dicit: non sum dignus, vt vocer Apostolus. Summa. Quamuis minimus non erat quoad potestatem sibi commissam, ex consideratione tamen status præteriti se minimum vocat. Ego sum minmus, inquit, Apostolorũ, qui nõ sum dignus vocari Apostolus, quoniã persequutus sũ Ecclesiã Dei, &c.

Apostolus minor tempore non labore. Item ꝙ hîc se omnium aliorum minimum vocet, & alibi etiam dicat, se plus omnibus laborasse, vtrunque verum est: & vnum referendum est ad laborem, aliud ad tempus vocationis suæ. Plus enim omnibus Apostolis laborauit, quia cùm cæteri in locis sibi distributis prædicarent, ille non solùm Iudæis prædicauit, sed etiam omnibus gentibus, quibus constitutus est magister & prædicator. Minimo autem quòd dicit, tale est, ac si diceret, nouissimo & vltimo. Nouissimus enim omnium Apostolorum ipse vocatus est ad gratiam Euangelij: quia illi ante passionem à domino, hîc verò post eius ascensionem de cælo vocatus est, Act. 9.

Paulus magister & prædicator gentium.

Quænã autem sit hæc gratia sibi data, subdit, *Vt Euangelizem*, inquit, *in gentibus imperuestigabiles diuitias Christi &c.* Vnde & alio loco dixit: Qui operatus est Petro in Apostolatum circuncisionis, operatus est & mihi inter Gentes. Et cum cognouissent gratiam Dei quæ data est mihi inter Gentes, &c. Gal. 2.

Gratia Paulo commissa magnitudo.

2 Secundò ponit commissæ gratiæ magnitudinem & excellentiã quę fuit reuelare & manifestare secreta Dei, quę sunt magna & occulta, cùm dicit. *Data est mihi gra-*

tia hic in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi. & illuminare omnes quæ sit dispensatio sacramenti absconditi, à seculis in Deo, qui omnia creauit. Euangelizare, est bona annunriare, quia Euangelium est bonum nuntium. Euangelizat ergo, non solùm qui Euangeliũ prædicat Christi ore prolatum, sed qui bona annuntiat, gratiæ Dei magnitudinem prædicat, & gaudia patriæ cælestis promittit, quæ in lege, & prophetis & Psalmis, necnon Euangeliis, dictisque sanctorum patrum continentur. Quasi ergo dicat Apostolus: Hæc gratia data est mihi, vt annunciem Gentibus bonum. Non enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare, 1. Corin. 1. Et ibidē 9. Væ mihi, si non euangelizauero, hoc boni annuntiare præcipitur, *Inuestigabiles nempe, diuitias Christi*, nimirum illa, de quibus idem Apost. alibi dicit. Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se, hoc est, gaudia patriæ cælestis, vita sine fine mansura. *Et illuminare omnes*, Non solùm Iudæos, sed etiam Gentes. Nam omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, 2. Timoth. 2. Ad hoc, vt intelligant, quæ sit dispensatio sacramenti, hoc est, quàm ingenti & admirabili dispensatione facta sit per Christum generis humani arcana redemptio. Quia ergo hoc quod priori loco dixit diuitias, in subsequentibus appellauit sacramentum, ideò per diuitias præsertim mysteria incarnationis, & passionis Christi intelligit Apostolus, necnon redemptionem generis humani, & fidem Gētium, & ꝙ de cętero nulla distantia sit inter Iudæos & Gentes in gratia Dei, quæ omnia rectè sacramentum appellat, & diuitias imperuestigabiles, quia ante Christi aduentum occulta & secreta fuerunt: Quę idem Apostolus vehementi stupore correptus admiratur, d. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, &c. Sed illæ diuitiæ, quas nullus antea potuit ad liquidum cognoscere eo ꝙ inuestigabiles essent: domino veniente, vestigabiles & comprehensibiles factæ sunt. Et quæ in sua natura inuestigabiles sunt, per gratiam & reuelationē Spiritus sancti hominibus fidelibus peruiæ & cognitæ factæ sunt. Sicut verbi gratia,

Euangeliũ bonum nũtium.

Euangeliũ redemptionis & salutis etiam gentibus annuntiatum est.

Rom. 11.

Statua, quam non potuit intelligere Nabuchodonosor quidnam prefiguraret, per reuelationem sancti Spiritus Danieli vestigabilis & comprehensibilis facta fuit, vnde & eius mysterium ipsi regi interpretatus est, Dan. 2. Sic etiam Apostolo data est gratia illuminare per fidẽ omnes qui voluissent credere, nec solùm illuminare, sed & euangelizare, quæ sit dispensatio, id est, distributio, vel ministratio sacramenti absconditi, in Deo, qui omnia creauit. Hoc ipsum hîc appellat Apostolus sacramẽtum, quod superius vocarat diuitias, mysterium scilicet incarnationis filij Dei, fidem & salutem Gentium, & gaudia vitæ æternæ, quod à seculis, siue ab initio, absconditum fuit in Deo vero, id est, in sola notitia Dei, qui creauit omnia. Nec dicit, Deo fuit absconditũ, sed in Deo, quousque ipse per semetipsum id manifestare dignatus est. Vnde appellatur sacramentum, quòd est res secreta & occulta, antequàm in publicum deducatur. Sacramentum hoc sapientibus & prudentibus, necnon huius seculi potentibus occultatum fuit, sed Apostolis apertum & reuelatum, Matth. 11. & 1. Corinth. 2.

Diuitias Christi, & sacramenti dispensationem, vocat incarnationis mysterium.

3 Tertiò ostenditur ab Apostolo quis finis fuerit reuelati sacramenti, & deinde quis inde sit subsequutus fructus, cùm subdit: *Vt innotescat principatibus et potestatibus in cælestibus per Ecclesiam multiformis sapiẽtia Dei secundum præfinitionem seculorum, quam fecit in Christo Iesu domino nostro, in quo habemus fiduciam & accessum in confidentia per fidem eius.* Ac si dicat, In eum finem sacramẽtum salutis à seculis absconditum tandem reuelatum & denuntiatum est Gentibus, vt innotescat, hoc est, manifesta fiat, multiformis sapiẽtia Dei principatibus & potestatibus in cælestibus. Sapiẽtia Dei vnica in essentia, multiformis in variis effectibus declarata est. Filius Dei natus est de virgine citra virilis seminis commixtionẽ, vagiebat vt infans in præsepio, sed ab angelis glorificabatur Deus in cælo: ab Herode quærebatur ad necem, tanquã homo, sed à magis stella duce quærebatur & adorabatur vt Deus: mortuus est vt homo, surrexit per virtutem diuinam: postquàm resurrexisset à mortuis, apparuit discipulis in habitu hominis, sed Spiritum sanctum dedit eis, vt Deus. Vt ergo ista multiplex sapientia Dei manife-

Sapientia Dei in variis effectibus multiformis demonstrata est.

manifestaretur principibus & potestatibus in cœlestibus (quas B. Hieronymus angelicas virtutes vult intelligi in cælo residentes) filius Dei veniens in mundum, reuelauit eam Apostolis suis, & per Ecclesiam, hoc est in Ecclesia prædicantibus Apostolis, manifestauit angelicis virtutibus. Dicit nanque B. Hieronymus, quod quædam angelicæ dignitates erant, quæ mysteria superius memorata ad purum non intellexerunt, donec completa est passio Christi, & Apostolis prædicantibus per omnes Gentes, cœpissent sua prædicatione Gentes ad fidem attrahere. Vnde domino propria virtute ad cælos ascendente dixisse feruntur illud Isaiæ, 63. Quis est iste qui venit de Edom, hoc est, de cruento & sanguinolento mundo: &c. Et illud Psal. 23. Quis est iste rex gloriæ? &c. Enimuero angelis & archangelis illud & solis constabat, quod Israël esset pars domini, populus eius, & allaturus esset dominus populo suo salutem, & eundem à prauis facinoribus exempturus. Quòd autem Gentiles tantum essent honoris consecuturi, & ad hoc, vt iuxta thronum Dei collocarentur, latebat vtique tam superiores quàm inferiores illas potestates. Gregorius autem Nyssenus, ante incarnationem affirmat, simplicem quãdam potestates cœlestes habuisse Dei cognitionem, videlicet, quod sola volũtate cuncta crearit, & eidem licere omnia præuidebant, moderaríque vniuersa & sapienter curare omnia intelligebant. Incarnato autem Dei verbo, ex contrario contraria sunt effecta. Nam per mortem vita succeßsit, per infirmitatem potentia, per ignominiam gloria, per viliora denique sunt consequuta, quæ Deum decerent. Sic igitur nunc multiformis cognita cælestibus Dei est sapientia atque potentia, quæ vbi nobis innotuere, potestates illæ per nos perfecta Ecclesia, quantis esset dignata bonis, ad certiorem sunt diuinæ sapientiæ cognitionẽ deductæ, idque secundum præfinitionem vel præordinationem siue prædestinationem seculorum, quam præfinitionem fecit siue impleuit in Christo Iesu, id est, per Christum Iesum. Sicut ergo Deus Pater præordinauit ante omnia secula, sic compleuit & manifestauit multiformem sapientiam suam per Christum.

Vocatio gẽtium latuit angelos & archangelos.

In quo habemus fiduciam & accessum in confidentia per

fidem eius. Quòd autem per Christũ effecta sint omnia, patet, inquit, ex eo, quia ille sit qui nos ad patrem deduxit: Veruntamen nequaquam sumus captiuorum more, nec vt sontes & noxij ad patrem deducti: sed fiduciã habemus, non simplicem quandam, sed vt cõfidere plurimùm possimus & audere. Verùm vnde huiusmodi nobis bona proueniunt? Per fidem inquit: hæc nanque prauis deletis facinoribus, fiduciam nobis adiecit & confidentiam. Summa. Duplicem ostendit fructum nobis à Christo prouenisse, spem scilicet perueniendi ad cælum & æternam hæreditatem, 2. Corinth. 3. & obtinendi facultatem, Rom. 5. Per quem accessum habemus per fidem in gratia ista in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. Hinc admonet Hebr. 4. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno.

Fides fiduciam adiecit & confidentiam.

EPILOGVS.

1 *Paulus gratia Dei Gentibus destinatus Apostolus, vt sacramentum sibi apertum & concreditũ, multis temporibus filiis hominum absconditum, reuelaret, Gentes esse scilicet cohæredes & concorporales, & comparticipes promissionis Iudaicæ in Christo Iesu per Euangelium, Rom. 15.*

2 *Prædicationis Apostolicæ præcipuus hic scopus fuit, Gentibus denũtiare parietem illum inimicitiarum, qui hactenus Iudæos à Gentibus segregauerat per Christi sanguinẽ demolitum esse, omniúmque electorum, siue è Iudæis, siue è Gentibus, fore vnam Ecclesiam. Christus dicitur lapis angularis, Matth. 21. propterea quò. duos in se populos tanquam parietes complectitur. Hinc & Paulus Ephe. 2. Ipse, inquit, est pax nostra qui fecit vtraque vnum. Et post pauca dicit Gentibus conuersis, Iam non estis hospites & aduenæ, sed ciues sanctorum & domestici Dei, superædificati super fundamẽtum Apostolorum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, Hoc sic futurum præcinuit Zacha. cap. 6. Ipse inquit ædificabit templum domino, & consilium pacis erit inter duos illos, puta Iudæos & Gentes.*

3 *Fides omnium donorum & meritorum donum, sine qua nemo placebit Deo. Hinc credere oportet accedentem ad Deum quia est, & inquirentium se remunerator sit, Heb. 11.*

Præsens

PRæsens lectio ab Ecclesia recitatur in honorem S. Lucæ, B. Pauli discipuli & itineris socij, eo quòd & ipsi data sit gratia nō solùm euangelizādi, sed etiā Euangelium scribendi. Scripsit autem Euangelium sicut audierat non solùm à Paulo qui cum domino in carne non fuerat, sed & à cæteris Apostolis, vt Lucas ipse in principio sui voluminis declarat. De hoc etiam Paulus: Misimus, inquit, cum illo fratrem, cuius laus est in Euāgelio, 2. Cor. 8. Item 2. Timoth. 4. Lucas, ait, est mecum solus. Et Coloss. 4. Salutat vos Lucas medicus charissimus. Acta vero Apostolorum sicut viderat, composuit.

IN IISDEM FERIIS Euangelium.

Post hæc autem designauit dominus & alios septuaginta duos, &c. Finis Euangelij: dignus est enim operarius mercede sua. *Lucæ 10. Matt. 9. & 10.*

QVi ad administrandā Rempublicam assumuntur, his in primis necessarium est vt sciant cur ad id assumantur, & quid ad eorum munus requiratur: alioqui nec bonum promouere, nec pericula Reipublicæ præcauere poterūt, & sibi & aliis perniciem adferunt. Vnde verè dictum est, Eccles. 10. Væ terræ cuius rex puer est. Quantò igitur pericula animarum præponderant periculis corporum, tantò magis necessarium est Ecclesiastico pastori vt sciat ea quæ officij sui sunt. Ob eam caussam Christus emissurus 72. discipulos, prius eorum officium ipsis depingit, neque id solùm, sed & præcipit vt certi sint hanc Dei esse voluntatem & præceptum, vt officio suo inuigilent, nimirum pœnas daturi, si quid negligant eorum. Hinc est quòd Apostolos legimus tam diligenter officio suo functos. Sic Petrus, Act. 6. Non est, inquit, æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis, Sic Paulus 1. Corinth. 9. Væ mihi si non euangelizauero: necessitas enim mihi incumbit: sequitur ibidem, Ob id cùm liber essem omnium me seruum feci. Itē Act. 20. Certus sum quòd me vincula & carceres Ierosolymis manent, sed

Pastori Ecclesiastico necessariū est vt sciat quæ officij sui sunt.

Apostoli diligenter officio suo fūcti sunt.

nihil horum vereor, dummodo consumem cursum ministerij mei. Hinc ibidem his quos præsbyteros constituerat, dixit: Attendite vobis & vniuerso gregi, &c. Hinc est quod Ieremias 1. cap. dixit. a. a. a. Domine, ecce nescio loqui. Et ob eandem caussam Ionas cap. 1. Fugit à facie Dei. Sic Exod. 4. Moses diu reluctatus est, donec dominus quasi iratus cogeret ipsum subire munus illud, educendum scilicet populum. Hinc idem dicebat Quare imposuisti mihi hoc onus? &c. Quod si quidam ex nostris attenderent, non tanto strepitu ad quælibet officia sese ingererent.

Verbi Dei mysteria nō licet cuiuis tractare nisi diuinis à Deo doctis & missis.

Discipulorum quatuor genera.

Hæc dum Christus curat, potissimum sex facit. Primò designat & emittit præter Apostolos etiam alios discipulos 72. Nam sicut summum in Ecclesia est verbum Dei, quo nihil in terris habemus diuinius, ita non cuiuis licet tractare hæc mysteria, nisi diuinis planè & à Deo doctis ac missis. Vnde hìc notandum, quòd quatuor genera discipulorum in scriptura leguntur: Primum eorum, qui à Deo non ab homine neque per hominem eliguntur, quales fuerunt Prophetæ & Apostoli, & hi 72. discipuli: sicut & Paulus hoc ipsum de se prædicat, Galat. 1. Secundum genus eorum, qui à Deo quidem vocantur, sed per hominem statuuntur, quales fuerunt ij de quibus dicitur Numeri 11. Congrega mihi 70. viros, &c. Itē ij quos Apostoli ordinauerunt, quales fuerunt Titus & Timotheus. Huc quoq; pertinēt ij qui nūc quoque per Episcopos vel communitatem eliguntur. Tertium genus eorum, qui ab homine non à Deo vocantur, quales sunt ij, qui hominum fauore in sacerdotium vel prælaturam subrogantur: huc pertinent ij, qui vel muneribus, nummis, vel aliis, eligētium animos demulcent, sicque eliguntur. Talis fuisse legitur Alcimus, 1. Machab. 7. miserrimi vtique huiusmodi homines, qui quod onus est, maximum, scilicet curam multarum animarum, honorem æstimant, qui aliorum curā ambiunt, cùm quisquam vix pro seipso rationem reddere satis possit. Hinc Paulus Act. 20. valde exaggerat hunc statum. Et Moses, Num. 11. Cur afflixisti seruum tuum, vt poneres hoc onus super me? &c. At nostri ambitiosuli interim securè & otiosi viuunt, nullam curam habentes

Homines miserrimi aliorum curam ambientes.

pro ouibus. Quartum genus discipulorum est eorum, qui nec à Deo nec ab hominibus vocantur, sed seipsos ingerunt, de quibus dominus Iere.32. dicit, ipsi currebât, & ego non mittebam eos, &c. Et Paulus .2.Cor.11. Operarij iniqui, inquit, trásfigurât se in Apostolos lucis, &c.

Sed de primo genere hîc agitur, qui à Deo, non ab homine missi sunt, cùm Lucas dicit: *Designauit dominus & alios septuaginta duos.* Sicut Apostoli repræsentarunt Episcopos: sic 72. discipuli secundi ordinis præbyteros repræsentarunt. Secundi ergo ordinis septuaginta duo designantur, qui totidem linguarum gentibus Euangelium prædicarent, quemadmodum prius duodecim Apostoli ad conuertendas duodecim tribus Israël vocati erant. Vnde & prohibiti erant ne in vias gentium irent, &c. Matth.10. Ita, inquam, & ij propter exteras gentes destinantur imbuendas, in septuaginta duas linguas diuisas. Designauit igitur hos dominus Iesus, id est, signanter elegit, & quos ab æterno prædestinauit ad hoc opus, temporaliter ad hoc instituit & ordinauit. Fœlices certè ij qui à domino destinantur. Non enim possunt non esse animo syncero.

Apostoli Episcopos repræsentant, & hi discipuli reliquos secundi ordinis presbiteros & sacerdotes.

Et misit illos binos. Sicut misit eum Pater, sic misit eos, Ioan. 20. Misit eum Pater ad debellandum diabolum, destruendam mortem, peccatum, iram Dei, ad conferendam vitam, remissionem, &c. Hæc autem omnia parata sunt per mortem Christi, nondum tamen distributa erant. Ideò nunc eos mittit vt ea per verbum suum distribuant, & quidem tanto affectu, quanto ipse ea perfecit. *Binos misit*, vt vnius charitatis spiritum habeant. Ad idem facit illud quod ante passionem orans dixit, Ioã.17. Volo vt vnum sint sicut & nos, hoc est, vnius voluntatis ac mentis, vt sint vnũ corpus, ita vt quilibet sibi collata dona aliis communicet, quemadmodum membra in corpore, & tanto affectu, quanto tu me misisti, & obediui. Simul mittit, eadẽ præcipit vt doceant, vno ore annuntiandum esse Euangelium, alioqui nullũ fructum, sed sectas, dissensiones, contẽtiones & inuidiam parit: id quod declarat dies hæc, quia nõ idipsum dicant omnes, 1.Cor.1. Ob id igitur discipulos binos misit & binos, nimirum admonẽs vt fraternæ charitatis memores essent, citra

Binos cur miserit discipulos Christus.

citra quam nullus est Euangelij fructus. Quanquam & ob id quoque binos emiserit vt sufficerent labori, & eò alacriores essent. Deinde vt se mutuò consolarentur in persequutionibus, irrisionibus, tribulationibus, &c. Eccles. 4. Melius enim est duos esse simul, quàm vnum. Item Prouerb. 18. Frater qui adiuuatur à fratre, tanquam ciuitas firma.

Notus omnibus esse voluit, qui venit saluandis omnibus.

Misit illos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum quo ipse erat venturus. Ne aduentus eius lateret, mittit illos ante faciem suam. Voluit enim omnibus notus esse, qui venit saluandis omnibus. Ideò inquam, mittit illos, vt sicut præcursor Ioannes præibat parare vias eius, ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum: necnon redderet domino plebem perfectam, conuerteretque corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum: sic & illi corda hominum pararent ad suscipiendum Christum.

Prædicatione verbi domino corda preparantur.

Per prædicationem enim verbi Dei Domino corda hominum præparantur. Gregor. Prædicatio præuenit, & sic ad habitaculum mentis dominus venit. Ad seruantem eius sermonem venit, & mansionem facit, Ioan. 14.

Missionis & designationis caussa.

2 Secundò dicebat illis caussam & rationem potissimam, quare & illos designaret ad hoc opus: *Messis quidem multa: operarij autem pauci.* Matthæus 9. cap. sic ait, Et circumibat Iesus omnes ciuitates & castella docens in synagogis eorum & prædicans Euangelium regni, & curans omnem languorem & omnem infirmitatem. Nam sequebatur eum turba multa, quia videbant signa quæ faciebat super iis qui infirmabantur, Ioan. 6. Hinc omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes, Luc. 6. Videns autem turbas, misertus est eis, quia erant vexati, & iacentes sicut oues non habentes pastorem, Matth. 9. Tunc dicit discipulis suis. *Messis quidem multa*, quasi dicat. Sufficeret quidem mea prædicatio in Iudæa, sed habeo & aliam messem inter Gentes, aliásque oues quæ non sunt ex hoc ouili, Ioan. 10. ad quas ego non visibiliter venturus sum: ad illas igitur adducendas necessaria est non solùm Apostolorum, sed & aliorum discipulorum missio, &c. Attendenda penitus est hæc similitudo vel metaphora

taphora messis. Messem enim dicimus cùm fruges terræ iam ad maturitatem prouectæ, desecantur, & in horreo reconduntur, pro futuro cibo. Iuxta hoc duplicem in scriptura habemus messem. Altera de qua Christus Matth. 13. loquitur, cùm dicit: Sinite vtraque crescere ad messem, &c. Et hæc messis Christo exponente consummatio est seculi. Verùm de hac nihil hîc ad propositum. Altera de qua Ioan. 4. dicit: videte regiones, quàm albæ sint ad messem, & hæc nunc est, nihílque aliud est quàm prædicatio Euangelij, qua homines à terra retrahuntur ad aream Ecclesiæ, vt ibidem expurgati, tandem transeant ad æternam gloriam. Huius messis sata spiritualia & spicæ intellectuales, sunt qui prophetarum voce culti, ad fidem Christi perueniunt. Quæ seges albescit, cùm iam maturus, hoc est, promptus animus est ad suscipiendam fidem & Christi religionem. Sicut enim fruges frustra & sine fructu ante maturitatem desecantur, sic vt Euangelium fructuosè prędicetur, necesse est vt seminatio præcesserit, scilicet prædicatio legis: quæ mortificat, terret, &c. Deinde necessarium est, quòd maturæ sint fruges, hoc est, salutem sitiant: & tunc est tempus metẽdi. At sicut in messe, nedum grana ipsa, sed & paleæ, & stramina in horreum inuehuntur, vbi postmodum per triturationem & cribrationem ab inuicem separãtur, imò semper plus palearum & straminum inuehitur, quàm tritici, adeò vt ipsum triticum præ paleis videri nequeat. Sic in Ecclesia verbum Dei omnibus sine discretione personarum prædicatur, omnes introducuntur ad domum conuiuij & boni & mali. Discernuntur autem per triturationem, id est, tentationem, & cribrationem, id est, hęresum permixtionem, hîc soli electi persistunt, quorum paucissimi sunt. Semper enim maior pars paleæ sunt, hoc est, plures sunt semper, qui verbo Dei abutuntur, vel infructuosè audiunt, adeò vt inter ipsos pij vix conspiciantur. Verè igitur dictum est, multi sunt vocati, pauci electi, Matth. 20.

Metaphora.

Messem quid vocamus.

Messis duplex ex scriptura.

Messis sata & spica qui.

Ecclesia omnes admittit bonos & malos.

Plus palearum habet Ecclesia quàm tritici.

Operarij pauci. Ex prædicta similitudine messis colligimus operarios dici prædicatores. Nec dicit: Pauci sunt doctores, prædicatores, sacerdotes, sed pauci operarij. Non enim operarij omnes sunt qui sacerdotes aut prædicato

Operarij prædicatores sunt.

Operarij

omnes non sunt, qui prædicatores & sacerdotes.

dicatores. Sunt quidam qui officia ambiunt, non vt operentur, sed vt otientur: quos Zacharias cap. 11. idola vocat. Sunt alij qui operantur quidem, sed mercenarij sunt: sua enim quærunt. Sunt alij qui operantur quidem, sed infideliter. Multa ergo requiruntur ad operarium, Primò vt sciat operari. Nemo enim tam stultus, qui ad metendum conducat eum, qui metere nesciat. is enim plus damni quàm vtilitatis adferret. Sic aliud est verbum Dei prædicare, aliud prædicare illud, quomodo oportet. Et quidem primum plurimi sciunt, non autem secundum. Plerunque enim fit vt publicis concionibus homines magis offendantur, quàm ędificētur: nec mirum, cùm nihil nisi conuitia, blasphemias & scommata in vtranque dignitatem, & maximè in sacramenta, audiant: fieri quidem non potest, quin verbum Dei aliquos offendat, nempe Pharisæos, sicut & Christo contigit: sed propter eos non intermittendum verbum Dei. Id autē curandū, ne nos aliquid cōmittamus, quo verbū Dei in contemptū veniat. Potestatem enim accepimus non in destructionē, sed in ædificationem, 2. Cor. 13. Sic idem Paulus docet, 2. Cor. 6. Nemini dantes offensionē vllam, vt non vituperetur ministerium nostrum. Deinde ad operariū requiritur quòd fidelis sit. Hoc nunc quæritur inter dispensatores, &c. 1. Cor. 4. Fidelis autem dicitur, si & fideliter laboret, & fideliter prouideat, ne labor suus inutilis reddatur domino suo. Sic prædicatoris est, fideliter laborare, & præcauere omnia, per quæ prędicatio impeditur. Huius figurā habes Nehem. 4. cū filij Israël reuersi è Babylone reædificarent ciuitatem, de ipsis scribitur: vna manu faciebant opus, altera tenebāt gladiū, nimirū propter aduersarios. Sic Paulus docet Titū cap. 1. vt amplectatur sanā doctrinam, quò posit exhortari, & etiā aduersarios reuincere, &c. Exemplū autem fidelis operarij in Paulo quoque habes. Sic enim de seipso dicit, Act. 20. Vos scitis quòd nihil omiserim, quo minus annuntiarē omne consiliū Dei vobis. Idem 1. Cor. 9. Cùm essem liber omnium me seruum feci. Et Gal. 4. Filioli quos iterū parturio, &c. De eodem legis quomodo aduersarios deuicerit, præsertim in epistola ad Galatas. En hi sunt operarij veri, quorum heu pauci sunt, qui nihil nisi Christum quærant: de quibus idem

Requisita ad bonum operariū.

Operarius artem operandi scire debet.

Operarius fidelis sit.

Exemplum fidelis operarij Paulus.

dem Paulus. 1. Corinth.4. Et si decem millia pædagogorum habetis, sed non multos patres.

3 Tertiò monet Christus quid in hac penuria nobis agendum sit, *Rogate*, inquit, *dominum messis, vt mittat operarios in messem suam*. Ex quibus verbis innuitur quàm deflendum sit verbo Dei priuari. Nisi enim magnum aliquod damnũ inde sequeretur, non diceret Christus: Rogate, Rogat, vt rogetur. Cùm igitur Christus hîc sic ingemuerit, & populo compassus sit, eo quod non haberent operarios, deniq; & orare præceperit, vt Deus mittat operarios: sequitur quòd magnũ est periculum vbi verbum Dei subtrahitur, econtra magnum donum cùm Deus verbum suum mittit. Quanta autem vtilitas consequatur prædicationem verbi Dei, ostendit Ioannes Apoc. 14 cùm ait: Vidi angelum qui habebat Euangelium eternum, &c. sequitur: Et audiui alium dicentem: Cecidit Babylon illa magna, &c. Viden quòd per verbum Dei regnum diaboli cadit, quod alioqui inexpugnabile est? Ad idem facit illud Ieremiæ 3. dabo vobis pastores, &c. sequitur: Et tũc dices Pater meus es tu Ecce fructus, nec mirum. verbum enim Dei ignis consumens est, id est, accendens corda frigida, & malleus conterens petras, corda, scilicet, dura. Econtrà nihil magis deflendum, quàm destitui verbo Dei. Id autem fit tripliciter, Primò cùm omninò destituimur verbo Dei: quod quàm sit miserum, patet ex hoc, quòd Deus cõminantur Amos 8.d. Mittam in vos famem verbi Dei, &c. sequitur: Tũc occidet vobis sol in meridiem, Et commouebuntur & deficient virgines. Imò iuxta alium Prophetam, vbi non relinquit semen verbi Dei, quasi Sodoma & Gomorrha similes erũt. Secundò cùm paleæ pro vero tritico proponuntur, & ideo periculosius est perniciosius, quòd sub titulo verbi Dei simplices decipit. Cùm enim eo titulo proponitur quasi esset verbum Dei, tanto auidius assumitur, & minimè cauetur. Idem fit de libris qui titulum verbi Dei præ se ferunt, intus tamen nihil nisi humana figmenta, deceptiones, & blasphemias continent. Quem autem non deciperent huiusmodi pomposi tituli? Magis igitur officiunt huiusmodi libri, quàm paganorum libri, qui nullum titulum verbi Dei præ se ferunt. Tertiò proponun

Verbo Dei carere magnum malum, & dãnum.

Vtilitas verbi Dei, & virtus.

Verbo Dei possunt homines destitui tripliciter.

Libri falsò titulo verbi Dei præ

Seferentes, magis officiũt quàm Paganorũ libri.

ponuntur etiam verba scripturæ, sed non debito modo. Huius figuram habes 1.Reg.4. cùm filij Israël aliquoties infœliciter pugnassent contra Philistæos, tandem adduxerunt arcam, sed quia in arca tantùm confidebant, sed sine fide, ideo & victoriam & arcam perdiderũt. Sic verè cum magno spiritu iactamus nos de scientia scripturarum, quia tamen in ore tantùm scripturas gestamus, non in corde, facilè cadimus. Non enim litera scripturæ in ore prolata saluat, sed verbum Dei corde conseruatum. Contra huiusmodi igitur pericula Christus remedium adhibet, d. *Rogate dominum messis, &c.* q. d. Potens est Deus omnia præstare si petieritis. Rogate vt mittat operarios, non otiosos, qui ædificationem, non destructionem: animarum salutem, non propriũ commodum quærant. Rogate vt mittat, ne à seipsis veniant, vt vera doceant, ne per spiritum malum decipiantur. Ad hoc enim conatur diabolus, vt sit spiritus mendax in ore Prophetarum ad decipiendos homines, 3.Reg.21.

Litera scripturæ ore prolata nõ saluat, sed Verbũ Dei ore conseruatum.

Quid agendum sit cum pastoribus destituimur.

Ex his verbis colligere possumus, quid agendum sit, cùm destituimur pastoribus, aut cùm pastores sibi viuũt, non gladio illud vindicãdum, sed precibus. Propter peccata siquidem nostra, Deus regnare facit hypocritam, Iob.34. Sic ad Ezechielem dicitur, Linguam tuam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans, quia domus exasperãs est: deinde quòd omnium maximè ea petere debemus quæ spiritualia sunt. Sic & Matth.6. dicit: Primùm quærite regnum Dei. Item Luc. 11. Matth.6. Sic orabitis: Panem nostrum supersubstantialem da nobis, id est, panem viuum. Quòd si talem panem à patre petierimus, certè non dabit nobis pro pane lapidem. Sed quia nos solùm temporalia petimus, ideò nec temporalia, nec spiritualia habemus.

Spiritualia omniũ maximè petenda.

Discipuli quales se erga peccatores gerere debeant, et quibus armis muniri debeãt.

4 Quartò docet discipulos hos, quales se erga peccatores præbere debeant, & quibus armis eos munitos esse velit. Nam 2. Tim.3. Omnes qui piè volunt viuere persequutionem patientur. Item Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Ante omnia itaque suos munit & armat, quia eis prædixerat diabolum omnibus viribus ipsis restituturum. Et dicit: *Ite: ecce ego mitto vos, sicut agnos inter lupos.* En arma

ma quæ diaboli insultibus opponas, humilitatem, scilicet, patientiam, simplicitatem, beneficentiam, &c. Poterat quidem Christus suos etiam externè reddere fortes & formidabiles omnibus, sed non hoc expedit Euangelio. Neque enim violentia violentiam, iniuria iniuriam, superbia superbiam extinguit, sed mansuetudo, lenitas, munificentia, &c. iuxta illud Prouerb. 13. Vir iracundus suscitat rixas, mitis extinguit suscitatas: hæc vera fortitudo est, & optimum vincendi genus patientia. Is enim verè fortis est, qui magnum onus portare potest. Et quod onus maius & intolerabilius, quàm conuitia, ignominiæ, aduersitates? &c. Qui hęc ferre nouit æquo animo, is verę fortis est. Hinc Sapiens Prouerb. 16. Melior est patiens viro forti, &c. Item 24. Vir sapiens fortis, & vir doctus robustus, &c. Hinc Christus, Matth. 5. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Dicit ergo: *Mitto vos sicut oues &c.* Nullum periculum præsentius est oui, quàm si in lupum inciderit: maius periculum, si non vnus tantùm lupus, sed plures irruant: omnium autem maximum si in medio luporum sit. Hoc igitur exemplo Christus futura discipulorum & omnium Christianorum pericula prædicit. Cum lupis, inquit, vobis res erit, & iisdem multis, imò in medio luporum eritis, nullibi securi, vndique imminebunt pericula, ex omni parte cautos esse oportet. Idem dicitur, Ezechiell capit. 2. Fili hominis, mitto te, &c. sequitur: cum scorpionibus habitas.

Arma discipulorum contra insultus diaboli.

Optimum vincendi genus patientia

Onus magnum iniurias ferre.

Pericula verorũ Christianorum prædicuntur.

Sed cur obsecro suos Apostolos Christus voluit esse inter lupos, & ad lupos mittere? Nunquid vt ipsi quoque in lupos verterentur? Nequaquam: sed sicut oues inquit. Oue ad prospiciendum sibi nihil stultius, animal est prorsus inerme, atque iniuriis omnium expositum, à solius pastoris cura & defensione pendens: hominibus tamen nullum animal commodius oue. Tales nos esse voluit Christus, videlicet, vt à solo Deo pendeamus, non nostra quæramus commoda, non aduersa extimescamus, sed tantùm aliorum commoditatibus inseruiamus. Hi verè oues Christi sunt. Talis erat Paulus, qui ob prædicationem Euangelij aliorúmque

Quæstio.

Solutio.

Animal nullum cõmodius oue.

salutem, nulla non pericula & labores subiuit, 2. Corinth.11. Ter virgis cæsus sum, inquit. Vult igitur Christus his verbis, vt qui Apostoli officium gerit vel discipuli, paratus sit omnibus succurrere, omnia perferre, etiam animam tradere pro omnibus, vt vel hinc discas quàm pauci veri pastores sint.

Impedimentum omne negotij Euangelici abiiciendū præcipit.

Solicitudo omnibus Christianis interdicitur.

Diffidentia grauiùs in prælatis quàm in subditis punietur.

Auaritia maximè clerum infamat.

Solicitudo terrenorū maximè sacerdotibus inhibetur.

Doctrinā Euangelicam nihil sic suspectā reddit atque ambitio & auaritia.

5 Quintò præcipit vt omne impedimentum quod negotium Euāgelicum impedire posset, abiiciāt, omnemque fiduciam & totius vitæ curam in Deum Patrē collocent, cùm subdit, *Nolite portare sacculū neque perā, neque calceamenta, &c.* Quæ verba nedum Apostolis, sed omnibus quoque Christianis dicta sunt: Iuxta illud Matth. 6. Nolite solíciti esse animæ vestræ, quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini, &c. Si ergo hæc omnibus Christianis præcipiuntur, multò magis sacerdotibus & pastoribus dicta erunt. Grauiùs enim punietur in prælatis diffidentia, quàm in subditis: id quod patet in Mose, & Aarone, qui ob vnam diffidentiam puniti sunt, Exod.20. cùm populus vix post decem tentationes Dei, eodem iudicio punitus sit, Numer. 14. Verùm nunc nulli (vti vereor) Deo minus fidunt, quam sacerdotes, adeò vt & vulgi sermone feratur, neminem magis auaritiam sectari, tenacius retinere quàm sacerdotes, vt verè de illis dictum videri possit, illud Isa. 56. Canes impudentissimi, nescierunt saturitatem. *Nolite*, inquit, *portare sacculum ad reponendam pecuniā.* Vnde apud Matthæum dicit: Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris. Quo præcepto ab omni eos liberat solicitudine terrenorum, vt vacationem omnem tribuerent verbo Dei. Verum enim est Christi dictum, Matth.6. Nemo potest duobus dominis seruire. Vnde & Apostolus. 2. Timoth.2. monet, Nemo militans Deo, implicet se negotiis secularibus. Quod etiā discipulis ideo mandat, ne doctrina eorum suspecta esset, quam vel maximè suspectam reddit ambitio & auaritia: id quod & in externis experimur. Nō facilè creditur ei, qui scitur ambitiosus esse & auarus. Deinde hoc exigit à discipulis, vt externa opera fidem facerent verbis eorum. Prædicaturis siquidem regnum cælorum, mortificationem carnis, contemptum mundi, &c. congruebat vt & factis ostenderent

derent se non terrena, sed cælestia quærere. Alioquin frustra de cælestibus loquitur, quem nihil nisi terrena quærere videmus. Huic certè rectè improperari posset illud Apostoli, Rom.2. Qui alium doces, teipsum nō doces? qui doces legem obseruādam, per præuaricationem legis Deum ipse inhonoras? Et illud: Medice, cura teipsum. Demum his verbis voluit, vt expediti & alacres pergerent ad euangelizandum: ob id omnia interdixit, quæ impedimento esse possent. Impediunt autem diuitiæ, sarcinæ, vestimenta superflua, arma ad defensionem, &c. Ne igitur discipuli dicerent, Mittis nos ad ignotas regiones & barbaras, quis nutriet? quis vestiet? quis defendet? sicque in externis præsidiis comparandis & portandis impedirentur. Ob id Christus omnia simul illis interdixit, q.d. Præcipua intentio vestra, non sit ex verbi prædicatione in sacculo pecuniam reponere audiētium, neque victum in pera. Non enim prædicabitis vt edatis, sed edere debetis vt prædicetis. 1. Corinth. 9.

Impedimēta sermonis Euangelici.

Non voluit dominus tamen his verbis ostēdere, quasi fas non esset, vnquam futurum, eos qui tractāt rem Euāgelicam aliquid necessariæ sarcinulæ secum ferre, imò plus laudis fortassis mereretur, qui suo sumptu Euangelium annuntiaret, quemadmodum Paulus fecit, 1. Cor. 9. Nec dubium quin in maiori pretio esset Dei verbum si hoc seculo infirmo competenter prouisum esset concionatoribus de superabundantibus & superfluis quorundam monasteriorū diuitiis, gratísque (prętermisso quæstu sordido) verbum Dei annuntiarent. Neque etiam peccaret Ecclesiasta si ad inhospitalem gentem profecturus, commeatus aut pecuniæ nonnihil secum ferret. Sed his verbis omne sermonis Euangelici impedimentum amouere voluit, quo fœliciori successu eorum sermo curreret.

Laudē meretur magnam qui Euangeliū suo sumptu denuntiat.

Non peccat concionator Euā gelicus si quando cō meatū secum ferat.

Neque virgam, addit Matth. 10. Quod etiam virgam prohibet accipere, quam tamē apud Marcum. 6. cap. concessit. Hoc modo dubium dissoluitur. Duplex est virga, vna regum gentium, quæ dominationis virga dicitur, hæc Apostolis inhibetur, secundum illud Luc. 22. Vos autem non sic. Idem docet Petrus 1. cap. 5. non quasi dominātes in clerum. Item Paulus. 2. Corinth. 1. Non quasi

Virga duplex.

Doctrina pulchra ex Paulo contra rigidos pralatos. dominemur fidei vestræ, id est, non hoc dico, fuisse me animaduersurum in vos, ꝙ dominemur vestri propter fidem, quia videlicet credidistis, non hoc quæro vt tyrannidem in vos exerceam, vt nostra quærerem, sed vt adiutores simus gaudij vestri, ministri sumus non ad vexandum vos, sed vt gaudium vestrum iuuemus. Per virgæ igitur baiulationem prohibet Christus, ne terrenæ potentiæ aut defensioni innitamur, ne vindicandi libidinem in corde habeamus, ne vi nosipsos defendamus. Vult enim vt simus tanquam oues inter lupos. Item ne homines vi aut gladio ad fidem cogere conemur, Apostolis certè gladio externo non vtendum, postquam Christus dixit Petro, Matth.26. Conuerte gladiũ tuum in locum suum. Et Apostolus ad Timoth.1.cap.3.& Tit. 1. Episcopum, inquit, oportet esse irreprehensibilem, &c. *In vet.Testa.sacerdotibus gladiis vti licebat.* subdit: non percussorem, &c. In vet. quidem Test. gladiis vti licebat, ne deleretur gens è qua Christus nasciturus erat. Christo autem nato, iam gladio alio non est opus, nisi gladio spiritus, quod est verbum Dei, Ephe.6. Hinc de Christo dicitur, Psal.44. Accingere gladio tuo, id est, assume humanitatem, qua nobis verbum salutis annunties. In eodem Psalmo, Sceptrum regni Christi nihil aliud est, quàm verbum Dei: virga, inquit, directionis, virga regni tui. *Virga viris Euãgelicis concessa.* Hæc igitur virga permittitur Apostolis, virga scilicet, directionis, virga pastoralis solicitudinis super curam animarum solicitè vigilantis, quæ nihil aliud est, quàm lex vitæ & disciplinæ. Faxit autem Deus vt virga nobis permissa ritè vtamur, ad ædificationem scilicet, & non ad destructionem.

Verbi Dei negotiũ festinatè peragendum. *Et neminem per viam salutaueritis.* Festinatè iubet verbi negotium peragere, ne alicuius obuij confabulatione remorentur ab iniuncto itinere. Neque simpliciter ait: Neminem salutaueritis, cùm sit vsus humanitatis alios salutare. *Vsus humanitatis alios salutare.* Nam angelus salutauit Mariam, Lucæ 1. Christus discipulos & mulieres, Matth.28. Luc.24. Et Apostolus monet: Salutate inuicem in osculo sancto: qui etiam scribit, ꝙ Lucas medicus salutarit condiscipulos: Sed addidit, in via, quia non salutatio fraterna inhibetur, sed ne per nimias salutatiões & vana colloquia obstaculum fiat Apostolicæ functionis. Et tali modo lo

quendi

quendi vſus eſt Eliſeus, quum mitteret feſtinãter Giezi ſeruum ſuum ad ſuſcitandum puerum mulieris defunctum, 4. Reg 4 d. Accinge lumbos tuos, &c. ſequitur: Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum, &c.

In quancunque domum intraueritis, primùm dicite, Pax huic domui, &c. Quaſi dicat, Quid ſoliciti eſtis de hoſpitio? Totus mundus vobis patria erit, domini eſt terra & plenitudo eius. huius autem vos negotium agitis, deinde cùm cælum hominibus annunciaturi ſitis, non deerunt, qui domicilium terrenum adminiſtrabunt. Magna bona portabitis, non deerunt qui illa gaudenter ſuſcipiant, vix fieri poterit, vt vſquam ſit tam deplorata ciuitas, in qua nullus reperiatur, qui tales hoſpites non ſit cupidè recepturus, cùm ſint qui medicum corporalem magno conducant, & è longinquo accerſant. Qui enim ęgroti ſunt, in aduentu medici gaudent. *Diſcipulis veris non defuturũ hoſpitium.*

Matth. 10. ait Seruator: *In quancunque ciuitatem aut caſtellum intraueritis, interrogate quis in ea dignus ſit.* Ac ſi dicat, Non opus eſt vt in diuerſoria meritoria diuertatis, ſed inquirite, ſi quis illic ſit probitate vitæ commendatus, & auidus regni cæleſtis, itémque veræ ſalutis, cui mundus hîc tædio ſit, qui ſuſpiret promiſſum Meſſiam, qui ſimplicitate vitæ & beneficentia in pauperes maioris etiam profectus ſpem de ſe præbeat. Huic vos eritis hoſpites gratiſsimi, deinde & ipſe vobis erit hoſpes conueniens. Non enim paſsim ad quoſcunque prædicator Euãgelicus diuerti debet, ne Euangelium malè audiat, ſi ad ſceleratos prędicator Euangelicus diuertat. 2. Corinth. 6. Nemini dantes vllam offenſionem, vt non vituperetur miniſterium noſtrum. Eccleſiaſt. 7. Melius eſt, inquit, nomen bonum, quàm vnguenta pretioſa, maximè in prędicatore. Nam vnguenti pretioſi odor, totam quidem habitationem implet: bona autem fama omnes vicinos adit. Signanter autem dicit Chriſtus. Interrogate quis dignus ſit, non quis diues aut potens, ne viderentur ſua quęrere, aut ambire fauorem potentum, aut contemnere pauperes. *Eccleſiaſtæ diuerſoria meritoria vitare debent.* *Hoſpites quales quærere debeãt viri Eccleſiaſtici.*

Primùm dicite: Pax huic domui. Verè Euangelica & apoſtolica ſalutatio. Quid iucundius, & magis neceſſarium pace? Verùm non de pace externa hic loquitur, *Euangelica & Apoſtolica ſalutatio.*

ſed interna,erga Deum ſcilicet,quę quantum bonum ſit ex Iſaia 32. cap.diſcimus, dicente: Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium pacem:ſequitur fructus:euangelizantium bona,ſalutem,dicentes,Sion,regnabit Deus tuus, q. d. Omnia hęc conſequuntur pacem hanc, omne bonum,ſalus,Deus ipſe. Nam in pace factus eſt locus eius. Nihil enim melius pace conſcientię, pace erga Deum. Tales enim ſecurum acceſſum habent ad Deum in omni anguſtia. Et quoniam hanc pacem per Chriſtum habemus, cuius regnum, regnum pacis dicitur, Iſa.2.& 3. ideo hanc pacem omnibus offerre debebant diſcipuli. Ob id, & externis verbis iubentur ſalutare eos, quibus prędicaturi eſſent.

Bona pacē cōſequētia.

Et ſi ibi fuerit filius pacis: &(vt Matthęus habet cap.10.) domus fuerit digna, *requieſcet ſuper illum pax veſtra. ſin autem,reuertetur ad vos*.Hinc videre licet aliud eſſe iudicium Dei,aliud hominum.Non omnes recipiētes Apoſtolos digni ſunt.Sunt enim qui hypocriticè recipiunt. Dignus autem eſt qui ſyncero & auido corde ſuſcipit. Super hunc itaque requieſcet & pax veſtra.Vides quanta bona promiſſa ſint ſuſcipientibus Apoſtolos ac diſcipulos. Sin autem reuertetur ad vos, tamen commendabitur charitas veſtra & ſolicitudo,qua etiam indignis pacem obtuliſtis.

Iudicium Dei aliud ab hominū iudicio.

Bona promiſſa diſcipulos ſuſcipientibus ingentia.

In eadem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos ſunt. Nolite tranſire de domo in domum,ne vel leuitatis vel cupiditatis argui poſsitis. Quæuis domus,quiuis victus ſufficere debet viris Euangelicis. Vides ex his ꝙ Chriſtus Apoſtolos ſuos ab omni ſuſpicione leuitatis, ambitionis,auaritiæ, gaſtrimargiæ, &c. voluit eſſe alienisſimos.Grauitas decet maximè Eccleſiaſticos.Nec mirum ꝙ Apoſtoli talium pręceptorum memores,multos conuerterint,neque item mirum ꝙ non eodem feruore verba noſtra accipiantur à populo, cùm tam lōgè ab hac Apoſtolorum regula deflexerimus,vt nihil in nobis cōſpiciatur,quàm leuitas,ambitio,auaritia.Hinc dominus ait, Quia ſcandalizaſtis plurimos in lege, dedi vos contemptibiles, Malach.2.

Grauitas maximè decet Eccleſiaſticos.

6 Sextò. Diſcipulis omnem puſillanimitatem & diffidentiam eximit,certioréſque facit de mercede, cùm dicit:

tit: *Dignus est enim operarius mercede sua.* Q.d. Patris negotium agitis. Patri igitur erit curæ necessaria vobis suppeditare. An non & id mundani homines faciunt? Non solicitus est seruus pro cibo. scit enim ꝙ dominus suis ex seipso cibum suppeditabit operanti. Si ergo mundani homines cùm sint mali, bona tamen præstant seruis suis & operariis, quantò magis pater suis operariis, Luc. 11. qui solem suum oriri facit etiam super malos, Matth. 5. & temporalia etiam malis præstat? Non est cur vos diffidatis. Nõ deseret Deus fideles operarios, etiam in media fame. Id quod ex Elia disces, 3. Reg. 17. quem in fame etiam dominus per coruos pauit.

Apostolis & fidelibus nunquam de futura temporalia.

Deinde his verbis non tantùm discipulis, sed omnibus etiam Christianis omnem diffidentiam eximit. Quid enim aliud sumus quàm operarij in vinea domini? Operarios itaque suos pascet, iuxta verbum quod hìc dicit, & Matth. 10. *Dignus est operarius cibo suo.* Ad hoc facit illud quod non semel inculcat. Scit pater vester, quòd his indigetis, Matth. 6. Item Ioann. 16. Ipse pater amat vos, quia vos me amastis. Item Luc. 12. Nolite timere pusillus grex, complacuit patri vestro vobis dare regnum. Qui ergo regnum dare vult, quomodo minora negabit? Hinc Dauid Psalm. 33. Inquirentes dominum, non deficient omni bono. Sic Abraham, Isaac, Iacob, etiam in aliena terra peregrinos nutriuit, quod satis testatur liber Geneseos. Sic ipsi Ioseph nihil defuit. Sed eum quoque dominum totius Ægypti constituit, Genes. 41. Sic ipsi Iob nihil defuit, etiam cùm omnia amisisset. Sic perire non potuit Loth, etiam in Sodomis, Genes. 19. Sic viduam Sareptanam etiam in media fame per Eliam nutriuit, 3. Reg. 17. Omnia hæc scripturę loca eò tendunt, vt discamus Deum etiam ventrem nostrum curare, si ex fide vocationi nostræ & Dei voluntati respondeamus. Salus enim iustorum à domino, quasi dicat, Ista ad te pertinent, alia non curato, committe Deo, omnem curam proiicite in eum, quoniam ipsi cura est de vobis, 1. Pet. 5 Hoc fecit Dauid, cùm diceret, Ad te leuaui oculos meos, &c. Item, Oculi omnium in te sperant domine, Psalm. Præterea ex his verbis: *Dignus est operarius mercede sua.* Ostēdit Christus, ꝙ

Diffidētia ab omnibus Christianis longè absit.

Deus etiā ventrē nostrum curat, modò vocationi nostræ respondeamus.

Minist[r]is Ecclesiæ debetur victus & cætera vitæ necessaria.

ministris Ecclesiæ debetur victus & alia necessaria. Sic enim in lege dicitur, Deute.25. Non alligabis os boui triturant. Qui brutis consulit, nos vtique instruit. Qui non vult fraudari bouem cibo suo, nō vult quoque fraudari operarium vel mercenarium operis sui, iuxta illud, Deuteron.24. Non negabis mercedem indigenti. Multò minus fraudari vult cibo suo operarium & doctorem verbi sui. Hinc Paulus, Galat.6. Communicet is qui catechizatur verbo, ei, qui se catechizat in omnibus bonis. Item.1.Thessal.5. Rogamus vos fratres, vt noueritis eos, qui inter vos laborant. Et 1.Corinth.9. Quis militat suis stipendiis vnquam? quis plantat vineam? &c. Vide Apostolum pulchrè hæc deducentem ibidem.

EPILOGVS.

1 Ostendit Christus quanta diligentia Euāgelicum semen spargendum sit, & quanta animi deuotione & desiderio suscipiendum & amplectendum. Hinc enim præter Apostolos, è numero discipulorum & alios septuaginta designauit, qui sua prædicatione præpararent animos audientium in aduentum domini. quemadmodum antè duodecim selegerat Apostolos. In cuius rei figuram filij Israël olim venerūt in Elim, vbi fuerunt duodecim fontes, & septuaginta palmæ. Exo.15. Numer.33.

2 Admirabili sermonis tropō discipulis adhuc crassis eximere voluit Christus omnem solicitudinem earum rerum, quæ solent animum remorari à cælestibus, successūque verbi Dei. Nam vt poëticum dictum habet: Pluribus intentus deficit ad singula sensus. Nemo commodè duobus dominis seruire potest, Matth.6.

3 Mirabilis Dei operatio hîc nobis expendenda relinquitur: Ab omnibus denudat Apostolos, & tamen omnia tribuit Prohibet aurum & peram, & tamen promittit nihil bonum eis defuturum: vnde tanquam nihil habentes omnia possidera[nt] [2].Corinth.6.

Laus soli Deo Opt. Max. semper.

IN SERMONES DE SANCTIS
AEGIDII TOPIARII INDEX
alphabeticus, in quo a primam paginam, b alteram indicat.

A

B

D

Diaboli

F

I

R

Samari

Simili-

FINIS.

CONCIONES

IN EVANGELIA ET EPISTOLAS, QVAE PER TOTAM QVADRAGESIMAM POPVLO IN ECCLESIA

proponi solent, è Tabulis F. Iacobi Veldy Augustiniani collectæ: necnon ex S. Patrum, Neotericorúmq; Orthodoxorum scriptis, magno studio auctæ & locupletatæ.

Per D. AEgidium Topiarium Flandrum.

Omnia iudicio correctionique S. sedis Apostolicæ submissa sunto.

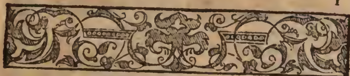

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium.

M. D. LXVIII.

IN DIE CINERVM
EPISTOLA. IOHELIS, 2. CAP.

Hæc dicit dominus Deus Conuertimini ad me in toto corde vestro: &c. Finis Epistolæ. Et non dabo vos vltra opprobrium in gentibus, dicit dominus omnipotens.

IOHEL Prophetes, per quem dominus præmissa verba loquutus est populo Israëli, quantum in se fuit studiosè inseruiuit, si fieri potuisset, in eius salutem. Adumbrauit ergo illi, atque oculos posuit Dei iram & vindictam excitauit atque inuitauit eum ad salutarem pœnitentiam, defleuit eius exterminium & exitium, publicam eius luxit calamitatem & cladem, clamauit pro populo eo ad dominum Deum ex toto corde suo. Sed præfractus populus benedictionem Dei noluit, ideóque elongata est ab eo, Psal. 108. Vltrò sibi malum consciuit pertinax populus. Hinc etiam prophetæ varia illi prædixere Dei iustitiæ flagella. Primò Assyriorum: deinde Babiloniorum siue Chaldæorum, tertiò, Medorum, & Persarum, & Macedonum: quartò Romanorum. Hæc sunt cornua illa quatuor quæ propheta Zacharias longè antè præuidit, vt patet eiusdem capit. 1. Quum itaque graui comminatione propheta Iohel populum Iudaicum perterruisset, hac lectione docet vnicum amouendi mali remedium esse pœnitentiam. Hoc

Ira & vindicta Dei Iudæis ab oculos ponitur.

Pænitentia amouẽdi mali remediũ vnicum.

ipſum etiam conteſtante Ieremia cap.18. Si pœnitentiā egerit gens illa à malo ſuo quod locutus ſum aduerſus eam, agam & ego pœnitentiam ſuper malo quod cogitaui vt facerem ei, &c. Agit autem potiſsimùm tria.

Populus Iudaicus ad pœnitentiā inuitatur.

Pœnitētia in quibus conſiſtit.

Conuerti quid ſit.

1 Primò, hortatur ad veram pœnitentiam, quam conſtituit in vera cordis ad Deum conuerſione, ieiunio, fletu, planctu, & cordis ſciſſura, d. *Conuertimini ad me, in toto corde veſtro*, hoc eſt, Ceſſate facere malum, abſiſtite peccato, & facite bonum per reliquum temporis, quod vobis ad pœnitentiam eſt ſupernè datum. Nam conuerti, primò eſt malum conſilium carpere, ſecundò à Belial ad Chriſtum conuerti, denique fructus dignos pœnitentiæ proferre, pro ſuperbia, humilitatem, pro auaritia, eleemoſinæ largitionem & hoſpitalitatem, pro libidine, cœlibem vitā: pro luxuria & crapula, abſtinentiam & ieiunium. *Toto corde* addit, hoc eſt, concepto odio peccati, & amore iuſtitiæ. Totum cor exprimit affectum bonum, quem ſequitur effectus non malus. *In ieiunio*, per quod vitia comprimantur, mens eleuetur, virtus & præmia largiantur. *In fletu, & planctu*, vt exitus aquarum deducant oculi, quia nō cuſtodierunt legem Dei, exēplo Dauidis, Petri, & Magdalenæ. *Et ſcindite corda veſtra*, hoc eſt, tuam propriam prauitatem, mali cordis peſsimum conſilium, quia cor praua eructat, cor eſt malæ voluntatis prauus conſultor, Matth.15. *Et non veſtimēta veſtra*, more hypocritico: nihil enim commeruere veſtes, neque veſtis ſuaſit vt præuaricaueris & delinqueres.

Cor ſcindere quid ſit.

Pœnitētia partes contra expreſſum Dei verbū Lutherus reiicit omnes.

Quæ ſanè prophetica doctrina, multis paraſangis ab illo Lutheri diſtat axiomate, qui pœnitentiā tantùm eſſe vult nouam vitam, eámque neſcio quo ſpirituali gaudio exordiendam, ac proinde omnes pœnitētiæ partes, ſcilicet contritionem ex cordis conuerſione prodeuntem: confeſsionem, ſciſſura veſtium ſignificatam: & ſatisfactionem, quæ ieiunio, fletu, planctu, reſtitutione peragitur, tollit, quanquam expreſſo Dei verbo præceptas. Si enim cordis contritio propter Dei offenſam & gehennæ metum, ſit vera ad Deum conuerſio, profectò non efficit hominem hypocritam. Siquidem hunc Deus abominatur: Spiritum autem contritum & humiliatum Deus non deſpicit, Pſal.50.

Elegan

Eleganter autem distinguit propheta inter veram & falsam pœnitentiam, dum ait: *Scindite corda vestra*, quæ, scilicet tument purulentia peccati vtrium instar, quæ ni si scindantur rumpuntur: spontaneam itaque significat Deum exigere peccati confessionem, *Non vestimēta vestra*, vt solent hypocritæ sua facere, vt videantur ab homi nibus, sine fide, vel amore Dei, Matth. 6.

Pœnitētia vera & falsa distinguitur.

Quibus verbis significat propheta externam illam operum laruam, si cordis pietate destituatur, veniam nō promereri: iuxta illud. 1. Timot. 4. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est, &c. Ac ne quis desperaret de magnitudine scelerū, Dei proponit benignitatem, mansuetudinem, misericordiam, patientiam & longanimitatem, qui non solùm recipit pœnitentes, sed vt pœniteant preuenit, auferēdo (vt loquitur Ezech. cap. 19.) cor lapideum, & conferēdo cor carneum. Hinc secundò ait: *Conuertimini ad dominum Deum vestrum, quia benignus et misericors est, patiēs, & multa misericordia, & præstabilis super malitia.* Quorsum dominus dicitur resipiscētes in suam gratiā recipere? Nunquid vt pergamus peccare? Haudquaquā: Sed vt tam clementem, tam bonū dominū nobis reconciliare studeamus, paratum nobis parcere resipiscentibus: Nam ait, Non est meæ voluntatis mors impij, sed magis vt conuertatur & viuat, Ezech. 18.

Opera externa absq; cordis pietate veniā non merentur.

Dei misericordia, patientia & longanimitas immensa.

2 Secundò Nostri temporis Hæreticorum fiduciam & securitatem tollit, qua sibi omnia statim tuta pollicētur, si tantùm credant. *Quis scit*, inquit, *si Deus conuertatur*, scilicet, à malis quæ peccantibus comminatur: & ignoscat agentibus pœnitentiam: & relinquat post se benedictionem, gratiæ, scilicet & misericordiæ? Sub dubio enim de Dei misericordia loquitur propheta, ne magni tudo clementiæ faciat negligentes, atque vt optare nos potius doceat quàm præsumere. Sensus ergo est, Conuertetur Deus certò ad nos, modò nos quoque reuertamur ad ipsum: Pœniteat nos peccati, & pœnitebit eum in nos destinatæ plagæ siue pœnæ. Palam hoc factum est olim, Psalm. 105. vbi sic legitur: Et memor fuit testamenti sui, & pœnituit eum secundum multitudinem mi sericordiæ suæ. Vide item Iere. 26. Ionæ 3. exemplo sunt Niniuitę. S. Hieronymus in hunc locū propheticum ait:

Fiducia & securitas quorundā, tollitur.

Quis sit,&c.q.d.Sententiam tempero, & opto magis quæ præsumo.Sperandum pœnitentibus,quoniam Deus bonus est : imò vt Euangelista habet,solus bonus. Non solùm ergo culpas remittet, sed & pœnam secundum diuitias bonitatis suæ tradet obliuioni, benedicet terræ, & dabit fructum suum, aërem attemperabit, Martis furorem compescet,omnia expectanda è manu clementię eius,1.Paral.29.Post remissam culpam & acceptam Dei benedictionem, ostendit & hortatur, sacrificium & libamen domino Deo nostro offerendum, q. d. Reconciliati Deo,assiduè vosipsos victimam laudis illi offeratis, Illi soli vos totos offerte, quia oues eius pascuæ estis. Rom.12. Obsecro vos fratres, per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuētem, sanctam, Deo placentem.

Pœnitentibus sperandum, non præsumendum.

Cæterùm quia vera pœnitentia res sit admodum difficilis & rara, vehementi spiritu omnes cuiuscunque sortis homines ad pœnitentię medicinam hortatur,dicens, *Canite tuba in Sion*, id est, prædicatione verbi Dei, omnes exhortemini ad pugnā cōtra spiritualia nequitiæ in cœlestibus:ne quis desit, quoniam incautum hostis possit opprimere: *Sanctificate ieiunium* : est enim hoc præcipuum scutum quo hostium tela excipiuntur, quæ à carnis illecebris sumere solet. Tunc autem verè sanctificatur ieiunium, quando non ex tristitia fit, sed vt præcipit Christus,Matt.6. *Vocate cœtum,congregate populum*, quasi dicat, nemo salutis consequendæ occasionem negligat:omnibus enim hanc Deus parauit,qui vult, volūtate sua antecedente, omnes homines saluos fieri, 1.ad Timoth. 2. si tamen ipsi non desint vocationi. *Sanctificate Ecclesiam*& ad communem plebem ista referri possint, tamen ad ecclesiæ ministros non ineptè referes, quos vbique ad sanctimoniam hortantur prophetæ, Isa. 52.Mūdamini qui fertis vasa domini.*Coadunate senes*,vt scilicet ipsorum exemplo lasciua iuuentus prouocetur ad pietatem, extincto concupiscentiæ carnalis ardore, *Congregate paruulos,& sugētes vbera*.sicut videlicet olim Niniuitæ.Ionæ 3. Pauperum enim & humilium semper Deo placuit deprecatio. Psal.8. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudē,&c.*Egrediatur sponsus de cubili suo*

Exhortatio vrgens ad pœnitentiam.

Ieiunium quando sanctificetur.

Voluntate antecedente vult omnes homines saluos fieri.

Sanctificatio præsertim Ecclesiæ ministros decet.

241

suo, & sponsa de thalamo suo, id est, tempore pœnitētiæ ij 1.*Cor.7.*
qui delitiis & voluptatibus assueuerunt, abstineant ab *Pœnitētiā*
opere nuptiali. Pœnitentia enim tam corporis quàm *corporis &*
animi puritatem requirit. Simile vides Exod.19. vbi cō- *animi pu-*
iugale debitum propter festa solemnia, & in aliis arduis *ritatem rē*
per Mosen prohibetur Synagogæ officiis. Et Apost. Ne *quirit.*
fraudetis vos inuicem, nisi si quid ex consensu, vt vacetis ieiunio & precationi. Quia enim omnes peccauerunt, iusto Dei iudicio in omnes ipsius ira deseuiit; Sed qui nequit obliuisci misereri Deus, Psal.76. concione isthaç prophetica omnes se paratum recipere pollicetur: si tamen ex fide & vera pœnitentia, mutatis affectionibus, veniant, & vt loquitur Isa.cap.1. si quiescant agere peruersè, discant benefacere, quærant iudicium, subueniant oppresso, iudicent pupillo, & defendāt viduam. Ea enim *Benignitas*
est Dei benignitas, vt si ista præstiterimus, sese nobis ob- *Dei sese no-*
stringat, venite, inquit, & arguite me, si videlicet miseri- *bis obstrin-*
cordiæ sinum perclusero, si gratiam denegauero. *git.*

Fundatur etiam ex hoc loco ille laudatus mos Eccle- *Supplica-*
siæ, quo in necessitatibus, stationes, processiones, & hoc *tiones hic*
genus supplicationum, solet celebrare, quem vt papi- *fundātur.*
sticum noui euangelici irrident, cùm tamen Christus quoque dicat, Matth.18. Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo, & vbi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Vulgò quoque dicitur: Publica vota placant.

3 Tertiò, Non contentus Prophetes ad pœnitētiæ medicinā inuitasse magistratū politicum, nobiles, plebeios, senes, & paruulos, siquidem omnis ætas offenderat, & maledicto erat obnoxia: Sacerdotes quoque, quos mini- *Sacerdotes*
stros Dei appellat, quasi ipsorum preces efficaciores esse *sese ira Dei*
possent, hortatur, vt sese iræ Dei opponant, & inter ve- *opponant.*
stibulum & altare plorent, dicentes: *Parce domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem tuam in opprobrium, vt dominentur eis nationes.* Celebris est in sacra scripturā *Oratio iun-*
oratio iuncta lachrymis. Vtinam hanc formam nunc *cta lachry-*
imitentur Ecclesiæ ministri, & sese murum opponant *mis in Ec-*
pro domo Dei. Ezech.13. quam singularis ferus depasci- *clesia cele-*
tur, Psal.78. perfodit fur, nemine vigilante: & falsa hæ- *bris.*

reticorum doctrina, vt cancer serpens, miserè dilaniat. Alia sanè mox foret Ecclesiæ facies: consequeretur enim effectũ promissionum diuinarum, hoc est, remissionem peccatorum, pacem cum Deo, Roma. 5. perfectionem virtutũ, & continuum gratiæ auxilium. Hæc enim sub metaphoris frumenti, vini, & olei significauit propheta: dum ait: Zelatus est dominus terram suam, indignatione scilicet, quam propter peccata conceperat, remissa: pepercit populo suo, qui non vult aliquem perire, sed omnes ad veritatem venire: memor scilicet, promissionem, pacti, iuramenti & testamenti, que pepigit cum patribus nostris, & perfecit in filio suo, quem proposuit propitiatorem per fidem iis qui per veram pœnitentiam resipiscerent à laqueis diaboli, 2. Timo. 2.

Sacerdotũ officiũ pro suis & populi erratis orare.

Pulchrum est & Deo acceptabile sacrificium, sacerdotem in presbyterio, hoc est, in loco sacerdotibus duntaxat consecrato, (quem ne quidem Cæsarem Theodosium occupare permisit Ambrosius) stare, & officio suo fungentem pro suis & populi orare erratis, Heb. 5. Post hæc enim sequitur, hominem cum Deo in gratiam redire, post hæc, inquam, sequitur reconciliatio & indulgentia, Primò oratur: Parce domine, &c. Ad hoc respondetur: Zelatus est dominus terram suam, & pepercit populo suo. Item Matth. 18. Quia rogasti me, exorasti, ecce omne debitum remisi: Quin etiam, victus, amictus, salubritas corporũ, temperies aëris, pax, & hoc genus tẽporalium donorũ subiicientur, tum sub pedibus nostris, nobis primò regnũ Dei & eius iustitiã quærentibus, Matt. 6. Scit nanq; Deus pater quale figmentum sumus, & quibus opus habeamus: vnde & apud Isa. 55. cap. sic ait: Imber cœli & nix inebriet & fœcũdet terrã, faciãtque eam germinare, & det semen serenti, & panem edenti, &c.

Orationem humilem comitatur Dei misericordia & benedictio.

EPILOGVS.

Verbum dominicum denuntiatur per vniuersum orbem, terrarum omni populo ipsum vehemẽtissimè ad pœnitentiã dum eius adhuc locus est vocans. Pœnitentia ea non verbis simulanda, sed re ipsa præstanda, in scandalorũ omnigenium euitationem & communem omnium ædificationem. eáque: non procrastinanda. Pœnitendum citò, Stultum est dicere cras viuam, viuendum hodie, Ecclesiasti. 5. & Ecclesi. 9. Ad pœniten

Pœnitendum citò.

pœnitentiam pertinet contritio, & confeßio Adami interni, lugentis & plangentis peccata quum occulta tum manifesta, nota nobis simul atq; ignota, voluntaria nō solū, verū etiā ea quæ casu cōmisimus. Ad quam etiam pertinet fides firma in Deū, & fiducia certa gratiæ diuinæ. Talis pœnitentia habet vim & efficaciā ad cōmouendā Dei clementiā, ad auferendum à nobis omne indignationis eius suppliciū, & ad consequendam pacē & benedictionē omnem. Pœnitentiam agite, ait seruator & appropinquabit regnum cælorum, Matth.4.

FERIA QVARTA CINERVM, Euangelium.

Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes, &c. Finis Euangelij: Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. *Matth.6.*

HOc Euangelio Christus nos docet modum ieiunandi & regulam. Non vult enim disciplinæ cœlestis magister irreligiosè agi, quod fieri pro religione præcipitur, nec patitur inuocantium se laborem & abstinentiam, quibus æternā parat mercedem infructuosè iactantiæ vitio deperire, quia gloria vana siue Pharisaica illa ostentatio & hypocrisis præsens nebula est, omnia corrumpens opera bona: Et præsertim tria proponit. *Modus ieiunandi & regula.*

1 Primò damnat hypocritarum ieiunium, qui simulatè tristes, exterminant facies suas, venantur laudem humanam ex abstinentia, lucidáq; ex ieiunio ora circunferūt, vt scilicet appareant hominibus ieiunantes. *Ieiunium hypocriticum.*

Vocat autē scriptura eos hypocritas, qui labiis Deum honorant, & corde alieni sunt ab eo, Isa.29. hoc est, vt loquitur Apostolus Tit.1. verbis fatentur se nosse Deum & factis negāt: aut vt Christus, Matt.15. ait, Qui transgrediūtur mandatum Dei propter traditiones suas: qui quum suam velint statuere operum iustitiam sine Christo, iustitię Dei non sunt subiecti, Rom.10. atque inflati hac sua sanctimonia audent cum Deo expostulare dicētes, vt est Isa.58. Quare ieiunauimus & non adspexisti? Quare humiliauimus animas nostras & nescisti? Rogant denique iudicia iustitiæ, & appropinquare Deo volunt, sic omnia *Hypocrita.*

suis operibus tribuentes, vt gratiæ Dei prorsus nihil concedant: Quibus pulchrè respondet Propheta docens cur vt cætera ipsorum opera, ieiunium quoque Deus abominetur: quia ad lites & contentiones ieiunarent, percuterent pugno impiè, & omnes debitores repeterent, &c. Igitur quia omnia hypocritarum opera quum ex fide & charitate erga Deum non proficiscantur, sunt inutilia, quanquam iram potius quàm gratiam promereantur, meritò ab eorum imitatione dehortatur Christus, dicens: *Quum ieiunatis*, vel ex Ecclesiæ præcepto, vel ex voti obligatione vel voluntario assumptóque aliquo ieiunio, nolite fieri sicut hypocritæ tristes: de quibus Iob. 8. cap. ait, Spes hypocritæ peribit. Idem cap. 21. Isa. 29.

Opera ex fide & charitate non proficiscentia inutilia.

Peccatum pharisaicũ.

Peccatum ergo pharisaïcum fuit vanam gloriam venari ex virtutibus, eásque facere vt viderentur ab hominibus: vnde affirmante Christo receperunt hîc mercedem suam. At nos verò longè eorum malitiam superamus, qui non de virtute gloriamur, vt ieiunio, abstinentia, castitate, sed de gula, ebrietate, adulterio, raptu, stupro, iniustitia, &c. de quibus rectè loquutus est Salomon Prouerb. 2. Lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis. Contra quos Dauid duriter agit. Psal. 51. d. Quid gloriaris in malitia, qui potens es iniquitate? &c. Propterea, inquit, destruet te Deus in finem, euellet te, & emigrabit te, &c.

Malitiam pharisaicã superãtes.

Hominis Christiani ieiunium.

2 Secundò docet Christus quale verum Christiani hominis esse debeat ieiunium. Vult autem illud ornari capitis vnctione, & faciei lotione. Quæ quum apud Palestinos siue Iudæos, imò etiam apud pleróque Ethnicos, fuerint lætitiæ & hilaritatis symbola, facilè ostendit Christus ieiunium non esse tantùm apud Christianos rem ἀδιάφορον, sed gratam & acceptam Deo, nec tantùm pro naturæ aut valetudinis ratione suscipiendum, vt volunt nostri Sardanapali, qui vt quibusuis voluptatibus explendis sufficere possint, nullam volunt corpori molestiam ciborum inedia adferri. Si quidem vt illi volũt, ventris vacuitas, capitis vertigines, cerebri debilitatem, ac stomachi molestiam ob malos humores, quibus ventriculus impletur, pari. Proinde nescio qua impuden-

Sardanapalorũ commentum & impudẽtia.

tia

tia docere non verentur Deum aut hæc non præcepisse, aut nō requirere,eo quòd naturæ repugnent. Atqui longè aliter Christus, qui quomodò ieiunandum sit formulam tradens, vult hilari vultu, candido affectu & pura conscientia obseruari. Per olei quippe vnctionem, spiritualem lætitiam & exultationem intelligit, qua Pater filium suum vnxit, Psal.44. hilarem namq; datorem diligit Deus, 1.Corint.9. Per faciei lotionem omnis depositio sordium intelligitur: de qua lotione Isa.1.cap. agit. Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarū ab oculis meis ait Dominus. Facies enim animæ conscientia est. Et in Epistola hodierna Ioel ait, Sanctificate ieiunium. Ieiunium quippe sanctificare est adiunctis bonis aliis dignam Deo ostendere carnis abstinentiam. Quid aliàs prodest tibi, inquit Chrysost. si quotidie à carnibus abstines, & quotidie carnes fratris tui deuoras, & inuidia pallescis? Huiusmodi namque ieiunatores à cibis tantùm abstinentes, & interim prauè agentes, dæmones imitantur, quibus esca carnalis non est & nequitia spiritualis semper inest. Item caput nostrū Christus est, Ephes.1.& 5. Quum ergo ieiunamus hoc caput vngere iubemur, quod fit, (teste Ambrosio) quando prandia nostra quæ nobis substrahimus, pauperibus erogantur, iuxta illud Psalm.58. Frange esurienti panem tuum, &c. Nam Christus, Matth.25. dicturus est: Quod vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis: Idque hilari vultu lætóque animo fieri à nobis debet, iuxta illud Ecclesi.35. in omni dato, hilarem fac vultum tuum.

Olei vnctio & faciei lotio quid denotent.

Ieiunium sanctificare quid.

Ieiunatores externi dæmonū imitatores.

Caput nostrum quādo vngitur.

Certè qui quomodo agendum sit ieiuniū præscribit, is nunquam id damnabit, nisi secum ipse pugnare velit. Intelligit autem Christus ieiunij nomine vniuersam corporis castigationem, qua abstinemus ab illicitis voluptatibus, impietate, secularibus desideriis & concupiscentiis malis, vt scilicet exhibeamus nos sicut Dei ministros, 2.Corinth.6. sed ita vt fletum, planctum, & cordis scissionem, cæteráque pœnitentiæ opera adhibeamus, Non auaritiæ & ostentationis caussa, sed vt Deo placeamus, & carnem spiritui subiiciamus. Sic enim fore vt sit apud Deum meritorium: iuxta illud, Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Gratia enim Dei,

Ieiunij nomine quid intelligat Christus.

suis operibus tribuentes, vt gratiæ Dei prorsus nihil concedant: Quibus pulchrè respondet Propheta docens cur vt cætera ipsorum opera, ieiunium quoque Deus abominetur: quia ad lites & contentiones ieiunarent, percuterent pugno impiè, & omnes debitores repeterent, &c. Igitur quia omnia hypocritarum opera quum ex fide & charitate erga Deum non proficiscantur, sunt inutilia, quanquam iram potius quàm gratiam promereantur, meritò ab eorum imitatione dehortatur Christus, dicens: *Quum ieiunatis*, vel ex Ecclesiæ præcepto, vel ex voti obligatione vel voluntario assumptóque aliquo ieiunio, nolite fieri sicut hypocritæ tristes: de quibus Iob.8.cap. ait, Spes hypocritæ peribit. Idem cap.21.Isa.29.

Opera ex fide & charitate non proficiscentia inutilia.

Peccatum pharisaicũ.

Peccatum ergo pharisaïcum fuit vanam gloriam venari ex virtutibus, eásque facere vt viderentur ab hominibus: vnde affirmante Christo receperunt hîc mercedem suam. At nos verò longè eorum malitiam superamus, qui non de virtute gloriamur, vt ieiunio, abstinentia, castitate, sed de gula, ebrietate, adulterio, raptu, stupro, iniustitia, &c. de quibus rectè loquutus est Salomon Prouerb.2. Lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis. Contra quos Dauid duriter agit. Psal. 51. d. Quid gloriaris in malitia, qui potens es iniquitate? &c. Propterea, inquit, destruet te Deus in finem, euellet te, & emigrabit te, &c.

Malitiam pharisaicã superãtes.

Hominis Christiani ieiunium.

2 Secundò docet Christus quale verum Christiani hominis esse debeat ieiunium. Vult autem illud ornari capitis vnctione, & faciei lotione. Quæ quum apud Palestinos siue Iudæos, imò etiam apud plerósque Ethnicos, fuerint lætitiæ & hilaritatis symbola, facilè ostendit Christus ieiunium non esse tantùm apud Christianos rem ἀδιάφορον, sed gratam & acceptam Deo, nec tantùm pro naturæ aut valetudinis ratione suscipiendum, vt volunt nostri Sardanapali, qui vt quibusuis voluptatibus explendis sufficere possint, nullam volunt corpori molestiam ciborum inedia adferri. Siquidem vt illi volũt, ventris vacuitas, capitis vertigines, cerebri debilitatem, ac stomachi molestiam ob malos humores, quibus ventriculus impletur, pari. Proinde nescio qua impuden-

Sardanapalorũ commentum & impudẽtia.

tia docere non verentur Deum aut hæc non præcepisse, aut nõ requirere, eo quòd naturæ repugnent. Atqui longè aliter Christus, qui quomodò ieiunandum sit formulam tradens, vult hilari vultu, candido affectu & pura conscientia obseruari. Per olei quippe vnctionem, spiritualem lætitiam & exultationem intelligit, qua Pater filium suum vnxit, Psal. 44. hilarem namq; datorem diligit Deus, 1. Corint. 9. Per faciei lotionem omnis depositio sordium intelligitur: de qua lotione Isa. 1. cap. agit. Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarũ ab oculis meis ait Dominus. Facies enim animæ conscientia est. Et in Epistola hodierna Ioel ait, Sanctificate ieiunium. Ieiunium quippe sanctificare est adiunctis bonis aliis dignam Deo ostendere carnis abstinentiam. Quid aliàs prodest tibi, inquit Chrysost. si quotidie à carnibus abstines, & quotidie carnes fratris tui deuoras, & inuidia pallescis? Huiusmodi namque ieiunatores à cibis tantùm abstinentes, & interim prauè agentes, dæmones imitantur, quibus esca carnalis non est & nequitia spiritualis semper inest. Item caput nostrũ Christus est, Ephes. 1. & 5. Quum ergo ieiunamus hoc caput vngere iubemur, quod fit, (teste Ambrosio) quando prandia nostra quæ nobis substrahimus, pauperibus erogantur, iuxta illud Psalm. 58. Frange esurienti panem tuum, &c. Nam Christus, Matth. 25. dicturus est: Quod vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis: Idque hilari vultu lætóque animo fieri à nobis debet, iuxta illud Ecclesi. 35. in omni dato, hilarem fac vultum tuum.

Olei vnctio & faciei lotio quid denotent.

Ieiunium sanctificare quid.

Ieiunatores externi dæmonũ imitatores.

Caput nostrum quãdo vngitur.

Certè qui quomodo agendum sit ieiuniũ præscribit, is nunquam id damnabit, nisi secum ipse pugnare velit. Intelligit autem Christus ieiunij nomine vniuersam corporis castigationem, qua abstinemus ab illicitis voluptatibus, impietate, secularibus desideriis & concupiscentiis malis, vt scilicet exhibeamus nos sicut Dei ministros, 2. Corinth. 6. sed ita vt fletum, planctum, & cordis scissionem, cæteráque pœnitentiæ opera adhibeamus, Non auaritiæ & ostentationis caussa, sed vt Deo placeamus, & carnem spiritui subiiciamus. Sic enim fore vt sit apud Deum meritorium: iuxta illud, Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Gratia enim Dei, operib

Ieiunij nomine quid intelligat Christus.

operibus bonis præmia vndique in ſcriptura connectit, Matth.10.Ioan.5.1.Timoth.4.Heb.10.

3 Tertiò, ne ſuſpicarentur auari ſe poſſe quod genio ſubtrahunt cupiditati & auaritiæ accumulare, docet ieiunium non tantùm in ciborum abſtinentia, corporis maceratione, & ventris inedia eſſe conſtitutum, vt impij putabant hypocritæ, verùm alteram illius partem, eleemoſynam nempe, adiungendam iubet, quæ non ſecus atq; ignem aqua, ita peccatum extinguit: Hinc Chriſtus, date eleemoſynam, & ecce omnia munda vobis. Sine hac inquit Auguſt. ieiunium nullum bonũ eſt. Porrò priúſquam Chriſtus formulam eleemoſinæ præſcribat, prius malorum omnium radicem cupiditatem, diuitiarũ ſitim atque theſaurizandi ſtudium animis ſuorum eximere conatur, dum theſaurizare vetat in terra, quòd huiuſmodi theſauri variis ſint periculis obnoxij. Nam vel erugo & tinea demolitur, vel latrones & fures effodiunt & furantur, vel ipſi quoque theſauri ſuos congeſtores in laqueos diaboli conijciunt, & deſideria multa inutilia & nociua, ipſos in interitum & perditionem demergẽtia. Vbi ſunt (inquit Baruch 3.cap. Principes gentium, & qui dominantur ſuper beſtias quæ ſunt ſuper terram? Qui in auibus cœli ludunt, qui argentum theſaurizant & aurum in quo confidunt homines, & non eſt finis acquiſitionis eorum? Qui argentum fabricant, & ſoliciti ſunt, nec eſt inuentio operum illorum? Exterminati ſunt, & ad inferos deſcenderunt, & alij loco eorum exurrexerunt.

Ieiunio eleemoſyna adiungi iubetur.

Theſaurizare cur vetat in terra.

Rectè ergo monet diuites Apoſtolus 1.ad Tim.6.non ſperare in incerto diuitiarum, ſed in Deo viuo, atq; adeò veris virtutibus animum exornare. Item Sapi.Eccleſi.5. Noli anxius eſſe in diuitiis iniuſtis, noli attendere ad poſſeſſiones iniquas, & ne dixeris: mihi ſufficiens eſt vita. Nihil enim proderunt in tempore vindictæ & obductionis. Nulla autem virtus æquè nos Deo gratos atque acceptos reddit, atque ipſa eleemoſyna, quam Apoſtolus vocat hoſtiam acceptam Deo, odorem ſuauem & benedictionem, ſi tamen non ex triſtitia, aut ex neceſſitate offeratur. Vide Eccleſiaſtici 17. Sic enim omnia mundat. Luc. 11. id eſt, interna & externa, dum pro malitia qua exhibuimus, charitatem proximo impendimus, pro rapina munific

Virtus nulla gratiores nos Deo reddit, atque eleemoſyna.

munificentiam, iuxta illud Ephes.4. Qui furabatur, iam nõ furetur: magis autem laboret manibus suis, vt habeat vnde tribuat necessitatẽ patienti. Sic enim fiet vt in cœlo thesauros incorruptibiles cõparem⁹: dicit ergo saluator: *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, vbi neque erugo neque* Luc.12.
tinea demolitur, &c. Thesaurum non intelligit metalli saltem, sed omnium huius mundi opum. Thesaurus est ieiunium, oratio, castitas, obedientia, & hoc virtutum omnigenum genus. Thesaurum eum angeli aureis acerris Deo offerunt, tanquam sacrificium holocaustomatis. Thesaurus item est panis, vinum, vestis, domus, & hoc genus bona pauperibus data. Thesaurum eum manus pau- *Thesauri*
perum deferent in cælum. Ecce quibus vtaris iumentis, *Christia*
quibus vehiculis & nauibus. Vis ergo mente semper in *norũqui.*
cœlum rapi? Age thesaurum tuum illuc præmitte. *Vbi enim thesaurus tuus, ibi & cor tuum.* Si itaque terræ defossus permanserit, cor tuum in cœlum nunquam erigetur. Gaza verò tua missa in cœlum, animus tuus in terra suppressus nunquam remanebit. Si ab perfectionis fastigium cõtingere nequis, vt per viam arctiorem sequutus Christum, omnia tua des pauperibus, saltem vel superflua pauperibus eroga, de quo ait Apostolus.2.Corint.8. Non vt aliis sit relaxatio, vobis autem angustia: sed vt ex æqualitate in præsenti tempore vestra copia succurrat illorum inopiæ, &c. Ioannes quoque docet partem dandam non totum. Et Zachæus ait, Lucæ 19. Dimidium do pauperibus. Apostolus iterum commendat idipsum diuitibus, 1.Timoth.6. eos contra desperationem muniens, vbi ait: Sint faciles ad impertiendum, libenter communicantes, recondentes sibi ipsius fundamentum bonum in posterum.

EPILOGVS.

Præceptor noster & seruator Christus Iesus docuit nos in Ieiuniũ le. præsenti lectione ieiunandi modum, cuius abusus taxatur, gis & Euã. non ieiunium ipsum, quod testimoniũ habet tam legis quàm gelij testi- Euangelij. Docuit nos item thesaurizandi viam, ieiunandi moniũ ha- modum non vult esse hypocriticũ, diuitias congregandi viam, bet. non vult esse auaritiam, sacrámque auri famem: Quam iuuet præceptum hoc tam ratum, & tam salutare audire, hactenus paucis reuelatum.

FERIA

operibus bonis præmia vndique in scriptura connectit, Matth.10.Ioan.5.1.Timoth.4.Heb.10.

3 Tertiò, ne suspicarentur auari se posse quod genio subtrahunt cupiditati & auaritiæ accumulare, docet ieiunium non tantùm in ciborum abstinentia, corporis maceratione, & ventris inedia esse constitutum, vt impij putabant hypocritæ, verùm alteram illius partem, eleemosynam nempe, adiungendam iubet, quæ non secus atq; ignem aqua, ita peccatum extinguit: Hinc Christus, date eleemosynam, &ecce omnia munda vobis. Sine hac inquit August. ieiunium nullum bonũ est. Porrò priúsquam Christus formulam eleemosinæ præscribat, prius malorum omnium radicem cupiditatem, diuitiarũ sitim atque thesaurizandi studium animis suorum eximere conatur, dum thesaurizare vetat in terra, quòd huiusmodi thesauri variis sint periculis obnoxij. Nam vel erugo & tinea demolitur, vel latrones & fures effodiunt & furantur, vel ipsi quoque thesauri suos congestores in laqueos diaboli coniiciunt, & desideria multa inutilia & nociua, ipsos in interitum & perditionem demergẽtia. Vbi sunt (inquit Baruch 3.cap. Principes gentium, & qui dominantur super bestias quæ sunt super terram? Qui in auibus cœli ludunt, qui argentum thesaurizant & aurum in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? Qui argentum fabricant, & soliciti sunt, nec est inuentio operum illorum? Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alij loco eorum exurrexerunt.

Ieiunio eleemosyna adiungi iubetur.

Thesaurizare cur vetat in terra.

Rectè ergo monet diuites Apostolus 1.ad Tim.6.non sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo, atq; adeò veris virtutibus animum exornare. Item Sapi. Ecclesi.5. Noli anxius esse in diuitiis iniustis, noli attendere ad possessiones iniquas, & ne dixeris: mihi sufficiens est vita. Nihil enim proderunt in tempore vindictæ & obductionis. Nulla autem virtus æquè nos Deo gratos atque acceptos reddit, atque ipsa eleemosyna, quam Apostolus vocat hostiam acceptam Deo, odorem suauem& benedictionem, si tamen non ex tristitia, aut ex necessitate offeratur. Vide Ecclesiastici 17. Sic enim omnia mundat. Luc. 11. id est, interna & externa, dum pro malitia qua exhibuimus, charitatem proximo impendimus, pro rapina munific

Virtus nulla gratiores nos Deo reddit, atque eleemosyna.

munificentiam, iuxta illud Ephes.4. Qui furabatur, iam nō furetur: magis autem laboret manibus suis, vt habeat vnde tribuat necessitatē patienti. Sic enim fiet vt in cœlo thesauros incorruptibiles cōparem°: dicit ergo saluator: *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, vbi neque erugo neque tinea demolitur, &c.* Thesaurum non intelligit metalli saltem, sed omnium huius mundi opum. Thesaurus est ieiunium, oratio, castitas, obedientia, & hoc virtutum omnigenum genus. Thesaurum eum angeli aureis acerris Deo offerunt, tanquam sacrificium holocaustomatis. Thesaurus item est panis, vinum, vestis, domus, & hoc genus bona pauperibus data. Thesaurum eum manus pauperum deferent in cælum. Ecce quibus vtaris iumentis, quibus vehiculis & nauibus. Vis ergo mente semper in cœlum rapi? Age thesaurum tuum illuc præmitte. *Vbi enim thesaurus tuus, ibi & cor tuum.* Si itaque terræ defossus permanserit, cor tuum in cœlum nunquam erigetur. Gaza verò tua missa in cœlum, animus tuus in terra suppressus nunquam remanebit. Si ab perfectionis fastigium cōtingere nequis, vt per viam arctiorem sequutus Christum, omnia tua des pauperibus, saltem vel superflua pauperibus eroga: de quo ait Apostolus.2.Corint.8. Non vt aliis sit relaxatio, vobis autem angustia: sed vt ex æqualitate in præsenti tempore vestra copia succurrat illorum inopiæ, &c. Ioannes quoque docet partem dandam non totum. Et Zachæus ait, Lucæ 19. Dimidium do pauperibus. Apostolus iterum commendat idipsum diuitibus, 1.Timoth.6. eos contra desperationem munies, vbi ait: Sint faciles ad impertiendum, libenter communicantes, recondentes sibi ipsius fundamentum bonum in posterum.

Luc.12.

Thesauri Christianorū qui.

EPILOGVS.

Præceptor noster & seruator Christus Iesus docuit nos in Ieiuniū le. præsenti lectione ieiunandi modum, cuius abusus taxatur, gis & Euā. non ieiunium ipsum, quod testimoniū habet tam legis quàm gelij testi- Euangelij. Docuit nos item thesaurizandi viam, ieiunandi moniū hamodum non vult esse hypocriticū, diuitias congregandi viam, bet. non vult esse auaritiam, sacrámque auri famem: Quam iuuet præceptum hoc tam ratum, & tam salutare audire, hactenus paucis reuelatum.

FERIA

FERIA QVINTA POST CInerum Epistola, Isaiæ 38.

In diebus illis. Aegrotauit Ezechias vsque ad mortem,&c. Finis Epistolæ, & protegam eam dicit Dominus omnipotens.

Ræsens historia facta est eo tempore quo Sennacherib rex Assyriorum maxima manu totam depopulatus erat Iudæam, & ipsam quoque obsidione cinxerat Ierosolymam. Rex Ezechias vndiq; conturbatus,cupiebat vel auro pacem sibi coemere : missis itaque ingentibus donis Sennacherib,nihil profecit.Fatale hoc fuit.Dominus Deus tyrannũ indurauit,vt gloriam suam in ipso illustraret. Inter hæc mala rex improba oratione Dei inuocauit auxilium,consolatur per Isaiam,qui ei denunciat orationem eius à Deo exauditam,nempê tãtum Assyriorum exercitum Deo Israël & omni Iudæorum populo ludibrium futurum,& ea via qua venerat,regem ad suos rediturum.Hæc ad longum non solùm apud Prophetam,sed & historicum videre licet, 4.Reg.18.& 19.2. Paral.32.Sub hoc tẽpore ægrotauit Ezechias.Quo enim morbo laborauerit, textus non exprimit, habet tamen quòd vehemens & acutus fuerit, cui etiam mors comes erat:Dominus Deus hoc morbo Regem tetigit vt ipsum à vana gloria vel sic liberaret. Poterat nãque de Assyriis percussis & in fugam actis inaniter & carnaliter gloriari, hoc ne faceret, ipsum percussit,teste Hieronymo,Voluit etiam eius fidem probare. Solet Deus quos diligit,percutere item solet vt curare queat. Quapropter hac Epistola Propheta docet, Deo familiare esse, suos electos in hac vita punire,ne cum hoc mundo damnet.Agit autem potissimum tria.

Ezechias consolatur per Isaiã.

Ezechias cur morbo tactus.

Prouerb.3. Hebr.12. Apocal.3.

1 Primò, Comminatur mortis denuntiatione Ezechiã, qua eius cõscientiam corporis infirmitate afflictam percellit, dicens : *Dispone domui tuæ, quia morieris tu & non viues.* Sic enim solet Deus suos electos, ne felicitate rerum præsentium efferantur, plerunque metu mortis. & futuri iudicij percellere, vt abiecta propria fiducia illi

Metu mortis & iudi-

illi sese totos committant, qui & vult & potest illos detẽtatione eripere, vt docent exempla, Abrahæ de Vr Chaldæorum, Genes.11. Danielis de lacu leonum, Daniel.13. Iob de maxima afflictione, Iob 1. Susanæ de falsis iudicibus, Daniel.13.

cij futuri, cur suos Deus aliquando percellit.

Est autem obseruãda omnibus Episcopis, Pastoribus, prædicatoribus & Confessariis, magna hæc Prophetæ in dicendo apud regem potissimum, & nobili victoria clarum, libertas, qua postposita omni adulatione liberè Dei voluntatẽ annunciat, nihil veritus regis indignationem, capitis periculum & officij priuationem. Quibus hodie illi qui principibus à secretis conscientiæ sunt, ita impediuntur, vt aut raro, aut nunquam sicut oportet, Dei voluntatem ipsis annuntient, sed potius omnia placentia, quò fit vt principes, regna, respublicæ, & imperia funditus perdantur & corruant, vt docet historia, Achab. 3. Reg.22. Quæ permittuntur nonnunquam à Deo sic fieri iusto suo iudicio, & merito nostrorum peccatorum. Qui regnare facit hominem hypocritam, propter peccata populi, Iob.34.

Libertas Propheta in dicendo obseruanda.

Adulatores in principũ aulis regnorum & rerum publicarum ruina sunt.

Nulla autem est doctrina æquè necessaria regibus, principibus, imperatoribus, atque dynastis, quam vt disponant domui suæ, & sciant se morituros, sedulóque animo reuoluant hoc Poëticum: mors, sceptra ligonibus æquat. Sic enim facilè tyrannidem omnem & fastum deponent, atque adeò horrendas illas βυλιμίας, quibus miserè suas respublicas exhauriunt, relinquent. De hac re vide Isa.3. Item Micheæ.3.

Doctrina principibus per maximè necessaria.

2 Secundò proponit decumbentis Ezechiæ, Primò pœnitentiam, quæ significatur auersione faciei à rebus momentaneis & caducis ad parietem cordis, per veram contritionem & fiduciam in Deum; deinde orationem eius proponit, quam obtulit ex fide, qua credidit Deum exauditurum inuocantes, iuxta illud, Quum clamauerint ad me, exaudiam eos, Psalm.90. Tertiò eius lachrymas proponit, quibus tanquam testibus declarauit assidentibus animi sui consternationem, ex comminatione diuina conceptam. D. Hieronymus dicit Ezechiam propterea faciam suam ad parietem vertisse, quòd templum ad eam partem situm fuisset. Locum orationi san-

Ezechia decumbẽtis pœnitentia & oratio, & lachrymæ.

ctific

ctificatum mente adiit, cùm hoc corpore non posset.

Verbi Dei efficacia. Ex quibus intelligimus efficaciã verbi Dei penetrantis vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, Heb. 4. quod lenissimo momento amputat quicquid est carnalium affectionum, ac restituit Charitatem, qua totus in Deum animus fertur, amplectitúrque orationem, qua Deo non tam colloqui licet, quàm ipsum iratum placare. Hinc de ipso Ezechia sic dicit S. August. Suplicantis fletibus regis & famuli sui pius dominus ad misericordiam flexus est.

Quæstio. Sed quid est quod sanctissimus hic rex adeò ostentat operum suorum merita, dicens se ambulasse coram Deo in veritate, in corde perfecto, & fecisse quod bonum est in oculis domini. Nunquid meritis operum fidere cuiquam licet? quum dicat Daniel. cap. 9. se nolle posternere preces in iustificationibus suis: quem gloriari nemo possit mundum se habere cor, Prouerb. 20. & facientes quæ præcepta sunt serui inutiles simus? Lucæ 17. Paucis respondetur, nos non fidere operibus, vt à viribus liberi arbitrij proficiscuntur: atqui quum ex fide, & spiritu Christi inhabitante, & charitate diffusa in cordibus nostris excitemur ad opera pietatis, quæ in nobis & per nos operatur Deus: vt sunt ieiunium, corporis afflictio, oratio, eleemosyna, & chameuniæ sperare nos posse mercedem, docent scripturæ, iuxta illud Matth. 20. Redde operariis mercedem: & apostolicum hoc: Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, &c. 2. Timoth. 4. Ita fit vt coronet in nobis Deus sua dona. Vnde & Paulus Rom. 6. vitam æternam gratiam vocat: quia gratis illa donantur, quibus redditur vita æterna. Quando igitur in oratione Ezechias prætexit comminationi diuinæ suam innocentiam, animi integritatem & iustitiam, nequaquam id ea opinione fecit, qua illi, quos damnat Apostolus Rom. 10. sed humilis quædam est beneficiorum Dei commemoratio. Sic celebre fuit regio prophetæ Dauid, dicere se legem Dei custodiuisse, Psal. 58. & 118. Daniel. etiam è spelunca leonum exemptus, dicit leones sibi non nocuisse, quòd iustitia apud ipsum sit inuenta, Cap. 6. Samuel item synceritatem suam prædicat,

Responsio.

Ex operibus possum' sperare mercedem.

Laudãt se aliquando sancti & qua ratione hoc faciunt.

cat,1.Reg.12.d. Loquimini de me coram domino,& coram Christo eius, vtrum bouem cuiuspiam tulerim, aut asinum, si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuiuspiam munus accepi,&c. Hoc pharisaico supercilio non faciunt sancti, sed Dei gloriam quærunt, non suam, Deum iustificant, non se: denique omnia ad ædificationem & faciunt & loquuntur. Docemur hîc quales consciētias exemplo sanctorum patrum habere debeamus. Sic nobis viuendum, in hoc incumbendum vt & nos similia dicere possimus.

Veritas verò ea de qua Ezechias hîc potissimū agit, opponitur duplicitati & hypocrisi, & est religionis puritas qua solum Deum Israël coluit, idola abominando omnia. Huius loci habes exēplum. 4.Reg.17. Æneum anguē comminuit, atque ipsum Nehustan vocauit. Excelsa & lucos abstulit, adhæsit domino Deo Israël, & præcepta eius cōseruauit,&c. In veritate ambulare vides quid sit, 3.Reg.2. vbi Dauid præcepta dat filio suo Salomoni. Ioannes præcipuè veritatis vocabulo vtitur, veritatem loqui, veritatem facere, veritatem in se habere, in veritate stare & manere, Deum in veritate inuocare, adorare, quærere, Deo in veritate seruire,&c. Vniuersæ viæ domini misericordia & veritas. Prisci ergo reges & electi veteris testamenti, in veritate solum Deum Israël adorauerunt, 3.Reg.8.15. 1.Paral.12.28.& 2.Paral.16.

Veritas Ezechiæ.

Ambulare in veritate.

3 Tertiò docet Propheta, quem effectum humilis ista regis pœnitentia est consecuta, nimirum triplicem: Sententiæ scilicet diuinæ mutationem, inopinatæ salutis restitutionem, ac vitæ ad 15. annos prorogationem. Est enim ea Dei erga pœnitentes clementia, vt vltra quàm petant aut intelligant rependat, 2.Corinth.9. Denique quàm grata sint veræ pœnitentiæ opera, testatur hîc locus. Hæc inquit propheta, dicit dominus Deus Dauid patris tui: *Audiui orationē tuā, & vidi lachrymas tuas*,&c.

Pœnitētia Ezechiæ effectus triplex.

Errant igitur vehementer, qui impudenter docent omnia bona opera esse peccata, & iram potius quàm misericordiam promereri: aut contritionē, quæ ex cōsideratione iræ Dei nascitur, cōstituere magis peccatorem. Certè Dauid gloriatur Deum tanti fecisse suas lachrymas, vt eas posuerit in conspectu suo, Psal.55. Imò Dauide mor-

Error opera damnantium.

BbB

Dauidis mortui merita adhuc viuunt. tuo, eius adhuc merita viuunt: vt testantur scripturæ, Isa. 37. Ezech. 6. adeò vt Deus ciuitatem sanguinum idololatriæ deditam, voluptuosam & fornicariam Hierusalem, vt est apud Prophetas, polliceatur se protecturum à tyrannide hostium, Assyriorum, Chaldæorum, Ægyptiorum, & Babyloniorum, & meritò sanctorum. Tanti enim apud Deum pietas valet, vt impiis quasi patrocinari videatur, dum vindicem Dei iustitiam remoratur, Gen. 18. Sed quum sententia Dei sit semel determinata, nec possit aliter q̃ diffinierit euenire, quomodo Ezechię oratione & lachrymis mutari semel diffinita potuit sine Dei mutatione? Respõdeo, ex fide potius q̃ ratione, Deũ in quo præteritum & præscientia non significant actum prætereũtem prorsus esse immutabilem. Proinde quum res in se, & secundum inferiores causas sint contingentes, necessarię tamen sunt, quatenus subiiciũtur sentẽtiæ diuinę, quę falli non potest. Ita Ezechias secundum causas inferiores erat moriturus, dum dicebatur illi: dispone domui tuę, &c. qui tamen secundum Deum non erat moriturus. Iustus est Deus & clemens. Vnde nonnunquam sententiam mutat, videns nos vitam mutauisse nostram. Simile vides Ionę 3. vbi post sententiam datam, Niniuitis pepercit. Apostolo item post mortis sententiam vitam permisit, 2. Corinth. 1. *Mutat De⁹ aliquando sententiam contra nos latam.*

EPILOGVS.

Ezechias rex pius decumbens, iussus se morti preparare, flendo atque orando dominum Deum, in cuius manu est & mors & vita, exorauit, & exorando vitam ipse sibi prorogauit. Fidei nanque oratio, quæ cum lachrymis & bono proposito, hoc est, in veritate fit, cælos penetrat. Deo ergo in necessitatibus confidendum. Non est quod adeamus Deum Accaron inuocare, 4. Reg. 1. Non possunt idola, quæ nihil sunt nos iuuare, Ochozias occidit, Ezechia morti addicto resurgente. *Fidei oratio cælos penetrat.*

FERIA QVINTA POST CInerum Euangelium, Matth. 8.

Luca 7. *Cum autem introisset Iesus Capharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans eũ, & c. Finis Euangelij: Et sanatus est puer ex illa hora.*

Euan

Vangelium hoc in quo quadrifaria eáque insignia pręsertim exempla habemus fidei, scilicet, charitatis, orationis & humilitatis, proponit quatuor. 1 Primò, Centurionis singularem erga famulum amorem, beneuolentiam & pietatem, dum ægrum tãta pro sequitur humanitate, vt quasi filium complectatur, nec, vt solẽt improbi heri, (quos ἄστοργους, id est, sine affectione vocat Apostolus) domo expellit, atque ad publica nosocomia deferri iubet, sed impulsum legis naturæ sequutus, dictantis vt alteri faceret quod sibi fieri vellet, docẽtísque seruis (teste Cicerone) æquabilitatẽ pręstandam, eísque tanquam mercenariis vtendum, domi ipsum fouet, nutrit, medicísque curandum tradit, nihil non humanitatis impendens, intelligens hoc veri esse domini officium, vt quod æquum & iustum est, seruis pręstet. Re ipsa quasi pręsagiens quòd in Christo Iesu non sit neque seruus, neque liber, Gal. 3. & quòd fidelis seruus velut altera anima in pretio sit habendus, Ecclesiasti. 33. Nam serui, vt Seneca dicit, humiles sunt amici, & ideò amicabiliter debent tractari. Non quòd in Repub. Christiana (vt impij volunt Anabaptistę) seruorum erga dominos tollenda sit obedientia, quum Paulus in politia quam vult optimè institutam, eam præcipiat, Ephes. 6. Coll. 3. Serui, inquit, obedite dominis cum timore, tremore, & simplicitate cordis, sicut Christo, non ad oculum seruientes. Vide etiam ad Tit. 2. & 1. Pet. 2.

Centurionis erga famulum amor & pietas. *1. Reg. 30.* *Seruis æquabilitas præstanda.* *Serui humiles amici.* *Anabaptistarum error impius.*

Deinde Centurionis singularem erga Christũ fidem & obedientiam declarat. Nam quum intelligeret famuli ægritudinem esse talem, vt humana arte iuuari non posset, non tamẽ desperat, aut malis artibus remedium quęrit, sed concepta in Christum fiducia, cuius mansuetudo, pietas & misericordia, qua passim non venientes solũ admittebat, sed vt venirent inuitabat. Matth. 11. ipsi iam innotuerat, ac ægritudine famuli permotus, impellente eum charitate, quæ nunquam otiosa esse potest, sed flet cum flentibus, infirmatur cum infirmantibus: non contentus seniores Synagogæ & amicos ad Christum misisse, qui pro ipso deprecarentur, lex nimia sui ipsius deiectione, qua sese Christi colloquio &

Centurionis fides & obediẽtia.

familiaritate indignum æstimauerat, sumpta tandem ex Christi humanitate fiducia ipsum adit, animi angustiam alterius causa susceptam aperit.

Cẽturio bonus Princeps, & paterfamilias.

Ex his etiam liquescit Centurionem quum boni patrisfamilias, tum boni principis officiis optimè perfunctum fuisse. Ad bonum patremfamilias pertinet familiam ritè regere, instituere & curare, eique bene præesse: Principis verò est paci & concordiæ communitatis studere, cultum, honorem, ac Dei timorem promouere. Cæterùm vt curet plus à subditis amari, quàm timeri. Talem fuisse Centurionem testatur Lucas capit. 7. Præstat enim Salomonem esse quàm Roboamum.

Oratio Cẽturionis.

2 Secundò admirandã ipsius Cẽturionis ad Christũ habitam orationem proponit, qua famuli ægritudinem & sui ipsius anxietatem, magna animi deiectione ostendit, dicẽs, *Domine puer meus iacet in domo Paralyticus, & malè torquetur.* Extorsit autem hanc orationem necessitas, quæ efficacissima esse solet occasio conuersionis ad Deum: Iuxta illud, Imple facies eorũ ignominia, & quærent nomen tuũ domine. Habet hîc quod imitetur quisquis aduersitate, ægritudine, inopia, fame, ac paupertate laborat, vt, scilicet, non pedibus, sed fide Christũ adeat, in ipsum curam omnem proiiciat, iuxta illud Psalmi: Iacta in domino curam tuam, & ipse te enutriet. Id quisquis ex toto corde Deo potius quàm suæ industriæ, operi, aut curæ fidens fecerit, is hauddubiè non aliam erga se Dei experietur clementiam, quam Centurio hic expertus est Christum: fit enim ob magnam multorum diffidentiam, qua Deum laboribus suis postponunt, quòd vel ægestate, vel miseria, vel inedia perire videantur, vt contra præter magnam conscientiæ quam experiuntur tranquillitatem, fœlicitatem quoque vitæ præsentis adsequuntur, qui toti à Deo pendent, quærentes primùm regnum Dei & iustitiam eius, Matth. 7. Quibus & si aduersi quid accidat, mox cum Centuriones ex fide Christum inuocant, & statim audiũt suauissimam illam consolationem: Ego veniam: ego curabo eum. Nulla enim est animi afflictio, nulla miseria corporis, cui non statim vbi saluti expedire iudicauerit, medetur mitissimus Iesus: qui sanat omnes contritos corde, & sanat

Necessitas orationem extorquet.

In aduersitatib⁹ quid faciendum.

Diffidẽtia quid faciat in hominibus.

contri

contritiones eorum, Psalm. 1.46. Iesus itaque delectatus hominis fide, qua non dubitaret & absenti verbo mederi posse, quo magis notam faceret hominis fiduciam cum summa humilitate coniunctam, respondit per internuntium, dicens, *Ego veniam: & curabo eum.* Ex quo liquido constat primò, Christum semper maiora dare quam rogatur: deinde, personarum acceptionem non esse apud eum. Nam ad filium Reguli, inquit Gregorius, ire noluit, etiam rogatus, ne diuitias honorare videretur: ad seruilem verò personam, ne spernere videretur, mox ire consensit. Iesus ibat cum eis, ait Lucas 7. cap. Contra hoc exemplum multi peccant hodie maximè nobilistæ, de quibus conqueritur Innocentius, d. Clamat pauper, & nullus audit: loquitur diues, & quilibet applaudit, hos adhortatus Iacobus 2. cap. d. Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi gloriæ. Etenim si introierit in conuentum vestrum vir aureum annulum habens, in veste candida: introierit autem & pauper in sordido habitu, &c. Vide item Leuit. 19. Deuter. 16. Prouerbior. 24. Ecclesiastic. 42.

Christus semper maiora dat quam rogatur.

Personarum acceptores nobilistæ.

3 Tertiò, Centurionis quã Christo exhibuit humilitatem proponit, dum ait: *Domine non sum dignus, vt intres sub tectũ meum. Tãtum dic verbo, & sanabitur puer meus.* Nouit enim ex lumine rationis Deum esse immensum, quem cœli cœlorũ capere non possunt. Ac si dicat, Alienigena ego sum, gentilis, idololatra, effusos sanguinis, & accinctus gladio, minimus catellus. Edam ergo tantùm micula mensæ filiorũ: dic tãtum verbũ, & sanabitur puer meus. Tu es verbũ patris missum, vt sanes miseros. Quæ profectò virtus tanti est à Christo æstimata, siquidem aliarum omnium virtutum quasi basis sit, vt sibi mentis, & famulo corporis, ex Christi misericordia consequeretur salutẽ, vt dicit Origenes. Significauit autem hoc miraculo Christus sese verum esse à Deo patre orbi datum liberatorem ac seruatorem, qui (quod impossibile erat legi, tum naturæ, tum Mosaicæ, conferre scilicet veram salutem, nimirum peccatorum remissionem gratiam qua tentationibus resistamus, reconciliationem cum Deo) gratis exhiberet, vt iustificati gratis ipsius

Humilitas Centurionis.

Liberator atque seruator orbi datus Christus.

hæredes simus secundum spem vitæ æternæ, Tit. 3.

4 Quartò, Euangeliũ hoc proponit ipsius Christi præclarum de Centurionis fide testimonium, qui sequentibus se turbis & Apostolis dixit: *Non inueni tantam fidem in Israël.* Ex quibus intelligimus quàm verè dixerit Christus, Ioan. 9. Ego in iudicium veni in mundum, vt qui non vident, videant: & qui vident, cæci fiant. Horrendum profectò Dei iudicium, quo populum Israëliticum quem vt peculium suum tantis beneficiis ornauerat, nimirum sui cognitione, lege, Prophetis & scripturis, tanta seueritate: iustissimo tamen iudicio, passus est ita excæcari, & obdurari, vt agnitam veritatem, id est, Christum opprimerent, vt meritò hic Centurio homo bellis, rapinis, idololatriæ & auaritiæ quondam deditus, ob animi affectiones (iam enim istis vale dixerat, adeóque religionem imbiberat, vt Iudęis synagogam extruxerit) ipsis præponeretur à Christo. Quo hauddubiè significabatur fore, vt gentes fierent ciues Sanctorum, domestici Dei, & gratiæ Dei cohæredes, Ephes. 2. hoc enim indicat Christus dum ait: *Multi venient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abraham, Isaac & Iacob, &c. Filij autem regni proiicientur in tenebras exteriores.* Vide Isa. 2. Ioan. 10. Rom. 11.

Testimonio Christi præclarũ de fide Centurionis.

Iudæorum abiectio, & vocatio gẽtium prædicitur.

EPILOGVS.

Cùm Dominus docuisset sinceritatem fidei in leproso facillimam esse viam ad salutem, qui Iudæus erat, declarans Iudæis hanc primùm oblatam gratiam, Matth. 15. Ita mox in Centurione ostendit ne gentibus quidem esse præclusam, si modo fides adsit Euangelio digna, imò declaratur, quia Iudæi oblatam salutem respuerunt, regnum Christi translatum iri ad gentes, quarum primitiæ fuit Centurio, hoc ipsum etiam prædixit Christus, Matth. 21. Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Item Paulus & Barnabas, Actorum 13. Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, &c.

Gentium primitiæ Centurio.

FERIA SEXTA POST CINERUM, Epistola, Isaiæ 58.

Hæc

Hæc dicit Dominus Deus: Clama ne cesses: &c. Finis Epistolæ: quia misericors sum dominus Deus tuus.

Via Isaias Propheta inciderat in mores Iudæorum corruptissimos, iubetur à Deo satyrica oratione ipsos perstringere, ac laudata vera iustitia & virtute, damnat hypocrisim, atque in ipso Propheta omnes verbi Dei ministros instruit, ostenditque non solius fidei Euangelium, omni statui & ordini denuntiandum, sed etiam vniuersis & singulis peccata eorum annuntianda. Prædicat quippe Euangelium pœnitentiam in remissionem peccatorum. Hinc Apost. 1. Corinth. 14. Si omnes propheretis, ingrediatúrque incredulus vel idiota, coarguitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus, & sic occulta cordis eius manifesta fiunt, atque ita procidens in faciem suam, adorabit Deum, renuntians quòd Deus reuera in vobis sit.

Pænitētiā prædicat Euangeliū in remissionem peccatorum.

Agit autem potissimùm quinque,

1 Primò, Quia legatione fungitur, tāquā Deo exhortante per ipsum, verbi minister, necesse esse docet Propheta, vt clamet quasi tuba stentoria exaltet vocē suam, & annuntiet populo Dei peccata eorum. Sunt autem prædicatori verbi Dei in primis necessaria, Dicendi libertas, ne scilicet metu vel amore, veritatem eloqui vereatur. Corripe, ait Apost. coram omnibus, quia auribus graues sunt peccatores omnes, Isa. 6. alioqui, qui non intonat, canis mutus damnabitur, Isa. 56. Ezech. 33. Exiget Deus ab eius manibus animas eorum quæ perierunt. Authoritas, ne Domini maledictioni obnoxius erret, Hiere. 23. Cognitio scripturarum, ne scilicet, cæcus cęco ducatum prętet, & dicat malum bonum, & bonum malum, Isa. 5. Ezech. 3. Comede volumen istud, & vadens loquere ad filios Israël, &c. Et Pietas, ne in docendo cor à lingua dissentiat. Salutis enim reus existit, qui quod dicit, negligit, August. serm. 3. de verbis domini, Act. 1. Cœpit Iesus facere & docere.

Verbi Dei prædicatoris necessaria.

Hęc quisquis neglexerit pręsidia, pro panacea cicutam

offert, vt noſtra hæc ætas magno ſuo experitur damno. Nec enim aliunde tantùm excreuerunt hæreſes & ſchiſmata; quàm ex imperitorum hominum magna pro dolor, temeritate, qua non miſsi à domino, currunt, Ierem.23. inſcitia, qua non intelligentes quæ loquuntur, aut de quibus affirmant, 1. Timoth.1. cupiditate, qua docent quæ ignorant, ſuo ventri potius quàm Chriſto ſeruientes, Roma. 16. Philip.3. & auaritia, qua excæcati adulterant verbum Dei ad gratiam hominum, 2. Corinth.2.4.cap.

Hæreſes & Schiſmata vnde excreuerint.

Proinde quũ nulla re magis egeant regiones albæ ad meſſem, quàm fidelibus operariis, rogandus eſt dominus meſsis, vt mittat operarios in meſſem ſuam, Matth. 10. Ioan.4. qui falce verbi Dei hæreſes, ſchiſmata & ſcãdala ex agro Eccleſiæ colligant.

Eccleſiaſtæ veri munus.

2 Secundò docet veri Eccleſiaſtæ munus eſſe, non ſolũ vt eſt Hie.1. ædificare, & plantare, verùm prius deſtruere & euellere, ex animis hominum omnem falſam religionem, fidem, doctrinam, atque opinionem, quam leui momento, concipiunt de Deo, iuſtitia, & operibus: Quemadmodum hi Iudæi falſa ſuperſtitione imbuti, ignorantes Dei iuſtitiam, ita ſuam volebant ſtatuere, vt Deum quaſi iniuſtitiæ arguerent, quod ipſorum opera videretur negligere, quum non ſecus ac gens quæ iuſtitiam faceret, & iudicium Dei ſui non derelinqueret, ſed ſimulata quadam pietate, de die in diem Deũ quærerẽt, & ſcire vias eius vellent: Et quaſi fiducia bonę conſcientiæ freti, *rogant iudicia iuſtitia*, quaſi dicentes: Iudica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingreſſus ſum, Pſalm. 25. *& appropinquare Deo volunt*, qđ nemini licet, niſi qui vias impias deſeruerit. Eſt hæc verè hypocritarum iuſtitia, quæ ſine fide in Chriſtum conſtat, qui factus eſt nobis à Deo patre iuſtitia, ſanctificatio, redẽptio, cui niſi & noſtra innitatur iuſtitia, fruſtra illi inniteremur. Deuia ergo, tam ad dexterã, quam ſiniſtram, vitanda ſunt omnia. Alterum eſt manum mittere ad aratrum & retroſpicere, hoc eſt, animum deſpondere, deficere, ceſſare, &c. Alterum ſeſe extollere, & ſe coronare. Pij verò dicunt ſe inutiles eſſe ſeruos, Luc. 17. Seipſos accuſant, Prouerbior. 18. Deſipit & deuiat, qui

Superſtitio Iudaica.

Iuſtitia hypocritica. *1. Corint.1.*

qui cum domino in iudicium ire præsumit, misericordia remota. Psalm.142. Non intres in iudiciũ cum seruo tuo, quia nõ iustificabitur in cõspectu tuo omnis viuens.

3 Tertiò quasi per mimisim ipsorum hypocritarum de suis operibus gloriantium, & Deo quasi oscitantiam exprobrantiũ, proponit quæstiones, dicens: *Quare ieiunaui- mus, & non aspexisti? quare humiliauimus animas nostras, & nescisti?* Quasi dicat: Nunquid (vt est Iob.22.) circa cardines cœli versaris, & humanarũ rerũ curã negligis? Sic enim mox iniquè de Deo cogitat caro ebria opinione propriæ sanctimoniæ: quã frequenter in iis constituit quæ odit Deus, vt sunt ea quæ fiũt sine fide in Deũ: charitate in proximum & misericordia: sola scilicet opinione comparandæ existimationis apud homines, quos perstringit Christus, Lucæ 16. Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda vestra, &c. Erant autem qui ex hoc loco quæcunque pietatis, fidei, misericordiæ, obedientiæ, humilitatis, abstinentiæ, & voluntariæ paupertatis exercitia, libera voluntate suscepta, damnant, quasi quæ eadem sint cum Iudaicis istis operibus. Neque enim opera ipsa ieiunij & humilitatis Iudæorum damnat Deus, sed quòd fierent praua intentione, corruptis circunstantiis. Ideò scilicet, quòd in diebus ieiunij, inueniretur voluntas ipsorum plus æquo indulgens libidini, & affectibus suis, auaritiæ, simoniæ, inuidiæ, aliísque vitiis: Omnes debitores repeterent, non quòd debita exigere non liceat, & iustè data repetere, sed seueritatem reprehendit erga eos qui soluendo non essent, Vide 1.Corinth.6. Quod ad lites & contentiones ieiunarent, quum seruum Dei non oportеat litigare, sed mansuetum esse, 2.ad Timoth.2. Quòd denique percuterent pugno impiè, scilicet, contra ordinem iuris, contra legem, ex cupiditate vindictæ. Ideò Apostolus non vult Episcopum esse percussorem: nunquam enim concupiscentiam coercebit, qui manum continere nequit. Probantur ergo hîc ea opera bona, quæ fiunt affectu bono. Zacha.7. reprobantur quæ fiunt prauo, sicut patuit olim in Abel & Cain, Genes.4. Quare cõcionator quisque Catholicus debet schismaticos & hęreticos sanctas Ecclesiæ disciplinas ridentes, iuxta atque

Hypocritarum mimisis.

Opera non dãnat De⁹. sed prauã intentionẽ.

Opera bono affectu facta probantur, et reprobantur prauo affectu facta.

superstitiosos Catholicos hypocriticè ieiunantes & sabbatizantes, acriter arguere,& vtrique suum errorem diligenter indicare.

Animus in ieiunio & pietate candidus esse debet & syncerus.

4 Quartò, docet qualem velit sibi Deus in ieiunio & pietate animum exhibere,nimirum candidum & syncerũ, *Ne ieiunetis*,inquit *vt audiatur in excelso clamor vester*, quem de vobis pauperes quos affligitis ad cœlum vsque efferunt,Eccle.35 *Vt contorqueatis caput*, superstitiosè scilicet ieiunio corpus dolore vexantes, ad ostentationem & hypocrisim, non depositis malis animi affectibus, vt *saccum & cinerem sternatis*: neque enim solam corporis afflictionem quærit Deus, & humiliationem animæ per iniuriam corporis: sed potius, inquit Hierony.ea facere quæ pręcepit dominus. Atque ideò vt ostendat Propheta huiusmodi operum laruas sine fide & vera pietate Deo non placere, interrogat, *An istud vocabitis ieiunium & diem acceptabilem domino*? quo scilicet paratus sit audiendis orationibus vestris. Quasi dicat minimè. Sicut non delectatur victimarum nidoribus, oblationibus ex iniquo, ita nec huiusmodi prodigiosi ieiuniis: Placet tamen abstinentia coniuncta fidei & charitati. hoc enim est quod ait.

Abstinentia fidei & charitati coniuncta placet.

1 *Solue colligationes impietatis*, id est, iniquas cautiones, quibus per calumniam opprimitis pauperes.

2 *Solue fasciculos depriměntes*,id est,syngraphas vsurarias, alioqui licet iusta repetere: hæc Hiero.

3 *Dimitte eos qui confracti sunt liberos*, quos scilicet iniquis exactionibus in carceribus & ergastulis detinetis.

4 *Omne onus disrumpe*, quo pauperes deprimitis, Iac.5.

5 Nónne diuites per potentiã opprimunt vos?&c. Iubet ergo Propheta ex charitate quemlibet proximo condonare quancunque querelam: atque adeò omnia iniqua pacta rescindere. Neque verò hæc sufficere ad perfectam iustitiam iudicauit Propheta, quæ Deo placere posset, quum de proprio quoque iubet elargiri egentibus. Dicit namque Psalm. Declina à malo & fac bonum. Ideóque addit, *Frange esurienti panem tuum*, *Egenos vagósque induc in domũ tuam. Quum videris nudum*,*operi eum*, *Carnẽ tuam*, id est,secundum Septuaginta, domesticos seminis tui, *ne despexeris*. Idem vides nobis præscribi, Matth.25.

Iustitia perfecta, declinare à malo & facere bonum.

Quintò

5 Quintò, cōtra nostri temporis errores quasi præsagio quodam Spiritus sancti impulsus vnico ariete deiicit insaniam eorum, qui bonis operibus omne meritum adimere nituntur, docens quomodo iustitia nostra ex operibus esse potest, & non ex fide tantùm. Promittit enim peccatoribus, si, qualia præscripsit, opera fecerint, *Quòd Erumpet quasi mane lumen ipsorum*: illud scilicet, de quo Zachar. 4. vobis timentibus nomen meum, orietur Sol iustitiæ. *Quòd sanitas citius orietur.* Psal. 6. Sana me domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. *Quòd anteibit faciam eorum iustitia, & gloria Domini colliget eos*: Quatuor operum bonorum præcedentiū speciebus, annexuit quatuor species præmiorum. *Opera bona pænitentia meritoria & iustificatoria.*

Ergo qui est in tenebris peccatorum, exhibeat opera pietatis, ad quæ scilicet præuenientis gratiæ auxilium eum impulerit, quæ preparabunt peccatorem ad peccatorum remissionem consequendam: Quando enim huiusmodi opera fiunt sine charitate, præparatoria tantùm sunt: nam quod primò ipsi peccatori exoritur lumen, è prima qua preuenitur gratia fit. Quando autem fiunt à iustificato, tunc lumen, hoc est, incrementum gratiæ, vt videre licet apud Cypria. serui de eleemosy. & Augu. lib. 1. contra Cresco. grammaticum: vbi eleganter docet nos mundari, 1 Verbo veritatis ab illo qui dixit Io. 15. Iam vos mundi estis propter sermonem, &c. 2. Sacrificio contriti cordis. Psalm. 50. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum. 3. Eleemosyna, ab illo qui ait: Date eleemosynam, quod superest, & ecce omnia munda sunt vobis: non quòd dicamus his operibus mereri quenquam reconciliationem. Absit enim hoc, sed, vt est apud August. præparamur ambiendo gratuitam Dei misericordiam, neque enim pugnant gratuita Dei misericordia, & nostra præparatio: quia illa præparatio est gratiæ Dei nos preuenientis. Vide lib. 3. Confess. cap. 17. *Tribus mundamur.*

Sic ergo in statu iustitiæ affectis maiora adhuc pollicetur Deus, nempe, Exauditurum se dum inuocabimus, & clamantibus se dicturum, Ecce adsum. Ea enim Dei est misericordia erga sperantes in eum, vt deserat nunquam De his præmiis habes, Ioan. 12. Qui mihi ministrat, honorificab *Præmia iustorum.*

norificabit eũ pater meus cœlestis. Item Matt. 19. Vos qui secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim, &c. Iterũ Ioan. 16. Quicquid petieritis, accipietis, &c.

EPILOGVS.

Obseruatiũculas et ceremonias externas et tra veram pietatẽ contemnit De⁹.

Dominus Deus dixit per Prophetam, se ieiunia, sabbatorum solennitates, & hoc genus caremoniarum & castigationis contemnere, nisi declinemus a malo, & faciamus bonum: Reges, principes, duces, comites, equites, consules, patricij, negotiatores, vsurarij, imo etiam quicunque Episcopi & Prælati (qui caremonijs Ecclesiæ oblectantur, quique sese frequenter castigant, sed subditi'js superbissimè & inclementer dominamur, ac in carne eorum gloriantur) lectionem hanc diuinam ritè excutiant: Ecclesia pia & sedula mater, miseræ plebis, & pauperum curam præcipuè agens, non abs relectionem hanc in his ieiuniorũ sacris initijs legendam statuit.

FERIA SEXTA POST CINERVM, Euangelium, Matth. 5. & 6.

Leuit. 19.

Audistis quia dictum est: diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum, &c. Finis Euangelij: & pater tuus qui vides in abscondito, reddet tibi.

EVangelio hoc quo ostẽditur Christianorum iustitiam, nedum Ethnicorum, sed etiam Iudæorum, longè excellere debere, Christus docet tria. 1 Primò docet imperfectionem veteris legis, quæ tantùm iram operabatur, dum auget prohibitione peccatum, Rom. 7. propter transgressionẽ posita est, dum metu pœnæ abstinent à vitiis, & subintrauit vt abundaret delictum, Rom. 5. peccatum demonstrabat, dũ per eam cognitio peccati est, non deletio, Rom. 3. neminem ad perfectũ adduxit, dũ pædagogus tãtum fuit ad Christum, vmbram habens futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum, Galat. 3. Hebr. 10. Hæc tamen sancta, iusta, & bona, sed iis qui legitimè ea vtuntur, quanquam iustis non sit posita, sed iniustis, peccatoribus, plagiariis, homicidis, impiis & sceleratis. Nam iusti, vt Abraham, Isaac, Iacob, Daniel, cæterique patres, nõ timore, vt ancillæ filij, sed amore vt liberæ filij, legi seruieb

Legis veteris imperfectio.

uiebant, quum habuerint ſpiritum, non huius mundi, qui inimicos Dei conſtituit,ſed qui ex Deo eſt, quo non amicos tantùm diligebant,ſed etiam inimicos,vt Dauid, 1.Reg.24.26.2.Reg.16.Et Moſes,Exo.32. Sed hoc ipſum nō lex naturæ tantū ſuadet,ſed etiam Moſaïca lex talem dilectionem nobis commendat,Deut.24.Item Leuit.19. Repetitur lex hæc Matt.22.Item Rom.12.& 13. *Lex Moſaica dilectionem proximi nobis cōmendat.*

2 Secundò,docet Chriſtus legis Euangelicæ perfectionem, quæ conſiſtit in dilectione inimicorum, beneficio eorum qui nos oderunt, & oratione pro perſequentibus & calumniantibus nos. Quæ licet iuxta Auguſti.lib.de ſpiritu & litera, ſint difficiliora quàm vt à nobis in ſtatu naturæ corruptæ impleri poſſint, præcepta ſunt tamen propter auxilium gratiæ,quę diffunditur in cordibus noſtris,nō per naturam,quia illa nos filios iræ conſtituit ex vitio primi parentis,Epheſ.2.neque per legem,quia hęc terrendo & iubendo quod ſine gratia impleri nō poteſt, homini tantùm demōſtrat ſuam infirmitatem, vt quærat demonſtrata infirmitas ſaluatorem, ſed per ſpiritum gratiæ: quò ſit vt ſimus legis non auditores tantùm, ſed factores, diligentes inimicos, non reddentes malum pro malo:ſed econtrario,benedicentes,quia ſicut eſt voluntas Dei,vt benefaciendo obmuteſcere faciamus imprudentium hominū ignorantiam,& carbones ignis congerendo ſuper caput ipſorum,vt Stephanus, Act.7.Paul.Ro.9. Dauid:eo tamen iudicio, vt naturā in eis non vitia diligamus. Nam Dauid iniquos odio habuit,diligētes amicos, ſed ita vt potiora quæ in eis ſunt, nobis ſint chariora, vt anima præferatur bonis externis,& fama fortunę præferatur. Et per ſpiritū adoptionis,per quem efficimur hæredes Dei & cohęredes Chriſti, qui nos inimicos ſibi reconciliauit,Ro.5.Pro impiis mortuus eſt,vt nos offerret Deo,mortificatos quidem carne,quod baptiſmo & vero vſu ſacramentorum incipit hîc,& perficitur in morte,viuificatos autem ſpiritu: nam corpus quod corrumpitur aggrauat animam,ſed ſpe ſalui facti ſumus. Qui benefecit iis qui oderunt eum gratis: nam pertranſiuit benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos,quoniam Deus erat in eo,Act.10. Qui orauit pro perſequētibus dum in cruce pēdens dixit:Pater ignoſce eis,quia neſciūt quid faciunt, *Luc.6.* *Pſal.118.*

Luc.

Gratia Dei possibilia omnia. Luc.23.Hæc ergo lex de inimico diligẽdo nobis per gratiam Dei facta est ad præstandum facilis. Hinc, Dominus ait Matth.11.onus suum esse leue. Ioannes quoque dicit 1.cap.5.Mandata Dei grauia non sunt.

Perfectio iustitiæ christianæ, & quid efficiat. 3 Tertiò, Christus docet perfectionem iustitiæ Christianæ, quæ efficit vt simus filij Patris cœlestis. Videte qualem charitatem dedit nobis pater, vt filij Dei nominemur & simus.1.Ioan.3.Non ex voluntate carnis aut voluntate viri,Ioan.1.sed ex Deo nati.Voluntariè enim genuit nos verbo virtutis suæ, vt simus initium aliquod creaturæ eius,Iacob.1.id est, diuinæ consortes naturæ, si tamen fugimus eius quæ in mundo est concupiscentiæ corruptionem,2.Pet.1. Nam quicquid est in mundo, aut est concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ,quæ non est ex patre, sed ex mundo.Quæ quum non secus ac leuis quędam vmbra transeant, fit vt suos cultores prorsus dimittant sine vlla consolatione. Efficit quoque vt simus perfecti, sicut pater noster cœlestis perfectus est, non perfectione naturæ, quæ nulli mortali contigit vnquam, ac ne angelis,quidem,sed perfectione gratiæ secundum mensuram donationis Christi pro conditione vitæ præsentis. *Qui solem suum oriri facit super bonos & malos*: Quia summa eius misericordia conseruat bonos ne excidant à iustitia. Iustus enim si ceciderit, non collidetur,quia Dominus supponit manum suam. Psal.36.& inuitat malos ad pœnitentiam. Rom.2. An ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiā te inuitat? nolens mortem peccatoris,sed magis vt conuertatur & viuat. Ezechiel.18.

Misericordia Dei Patris erga nos summa.

Ex illius igitur fauore, qui hanc perfectionem fuerit consecutus, vt inimicos diligat, benefacit iis qui oderunt eum, orat pro persequentibus & calumniantibus: denique filius Dei nominetur & fit, caueat ne coram hominibus iustitiam suam faciat, aut tuba canat sicut hypocrita, caueat etiámne popularis auræ fauore captus spe immortalitatis illius, & immarcessibilis gloriæ excidat.Nam Saluator dicit: Amen dico vobis,receperunt mercedem suam.

Iustitia Hypocritica fugienda.

Eleemosynam ergo facere iubemur,sed non ad iactantiam & ambitionem, sed ad proximi releuationem, ad

Ecclesi

Ecclesię ædificationem,& ad gloriam Dei. Quòd si syncero affectu eleemosynam fecerimus, maxima nos pręmia manere hîc audiuimus. Æterna pręmia eleemosynę occultę hîc promittuntur, tunc palàm donanda. In manifesto, ait, reddet tibi pater, idem est,quod cùm magna gloria. Tanta pręmia eleemosynę promissa si quis probè secum reputauerit,statim omnia sua vẽdet,vt auctionem in cœlo eam omnem decuplò sibi promissam faciat. Pauperes itẽ,de quibus tanta sibi paruo redimere possit pręmio,tãquam seipsum diliget. De huiusmodi pręmiis vide Matth.19. Luc.16. 2.Corinth.9. *Eleemosyna commẽdatio.* *Pramia eleemosyna.*

Eleemosyna dicitur à miseratione, & fructus est pręcipuus charitatis. Non est igitur eleemosyna, quòd plerique nihil dant miseris,nisi iam vitiatum,corruptum & putrefactum. Sunt & qui dant saltem iis, quibus ratione mercedis hoc ipsum quod debent,parcè & illiberaliter dãt,quę largitio etiam mercedis gratiam perdit, nedum non eleemosynę nomen meretur. Merces operarij non morabitur (vt Moses ait Leuit.19.) apud te vsque mane. Exempla & encomia verę eleemosynę vide Danielis 4. Tob.4 & 12.Act.10. *Eleemosyna fructus charitatis pracipuus.* *Charitas se se extendit ad omnes.*

EPILOGVS.

Præsens lectio charitatẽ nobis cõmendat,nõ modò erga fratres & propinquos, verũ etiã erga extraneos quoslibet exercitandam: Et quòd charitatis præcipuus fructus eleemosyna, quæ tamen fit citra omnem ambitionem & gloriam vanam. Beatus qui hæc intelligit, atque præstat. Sine hac perfectione filij Dei patris esse nequaquam poterimus, regnique eius comparticipes. Nisi enim abundauerit iustitia nostra plusquam Scribarũ & Pharisæorum,non intrabimus in regnum cœlorum. Matth.5.

SABBATO POST CINERVM, Epistola, Isaiæ 58.

Hæc dicit Dominus Deus: Si abstuleris de medio tui catenam: & desieris digitũ extendere,&c. Finis Epistolæ: Os enim Domini locutum est.

Concio

Oncionatur hac Epistola Propheta de beneficiis quę pœnitentibus à Deo sunt parata, si tamen in statu iustitiæ perseuerent. Agit autem potissimum quatuor.

A quibus abstinendum si iustitiam parare volueris.

1 Primò, A quibus, ad iustitiã veram parandã, sit abstinendũ: dum ait: ***Si abstuleris de medio tui catenam***, id est, si deposueris omne pondus, & circunstans peccatũ (Heb. 12.) scilicet fraudulentarum cautionum, contractuum, technarúmque, quibus opprimere miseros soles, atque adeò funes omnes quibus constringeris, ***Si desieris extendere digitum tuum***, vt scilicet, non solùm ipse malum non facias, sed ne communices aliorum peccatis, consensu, quem digiti extensione indicare solebant Iudæi, ***Si loqui quod non prodest***, scilicet, ***desieris***: quia corrumpunt bonos mores colloquia praua: & de omni verbo otioso reddenda ratio erit, Matth. 12. idcirco ab iis abstinendum, non solùm quæ nocent, sed etiam quæ non prosunt, vt sunt temeraria de proximo iudicia, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas ad rem non pertinens, Ephes. 5. Quia enim hęc sunt in omni vita perniciosa, iis tamen maximè qui ad ęternę vitę perfectionem anhelant, obsunt, propria peccati conscientia, aliena peccata promouere, quum possis impedire: & Dei odium vel contemptus: hęc enim metaphorica phrasi significare voluisse Propheta videtur.

Sed quo modo ille naturę videtur tribuere, quod impossibile omnes vbique scripturę testantur? vt sunt illę, Iere. 10. Scio, Domine, quia non est hominis via eius, nec viri, vt ambulet in ea: Item Io. 6. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me, traxerit eum. Iterum Ioan. 15. Sine me nihil potestis facere. Est enim adeò debilis & infirma natura post lapsum effecta, vt irretire sese peccati vinculis possit, non autem expedire, nisi gratia pręueniatur: Sed voluntatis atque arbitrij libertas ostenditur, & sui quasi admonetur officij. Eoipso enim quo pręcipit vt aut sapiamus, aut catenam peccati abiiciamus, obedientiam nostram requirit, quę nulla potest esse sine libero arbitrio: quod quia non potest sine gratuito Dei adiutorio perficere, docetur confugere ad gratiam, & dicere: Da mihi intellectum, vt discam mandata tua,

Voluntatis & arbitrij libertas.

Psal.

Psal.118. August.Epiſtola 46.

2 Secundò, Oſtendit quid ad iuſtitiæ conſeruationem ſit agendũ. Neque enim ſatis eſt ad iuſtitię perfectionem recedere à malo, Pſal.33. Ideò vtranque iuſtitiæ partem complectitur. Commendat autem potiſsimùm ipſa opera miſericordiæ quæ enumerat Chriſtus, Matth. 25. 1. Paſcere eſurientem. 2. Veſtire nudum. 3. Viſitare infirmum. 4. Colligere hoſpitem. 5. Captiuos viſitare. 6. Sitientes potare. 7. Sepelire defunctum. Quæ pulchrè duabus partibus complectitur Propheta, dicens: *Si effuderis eſurienti animam tuam, & animam afflictam repleueris,* hoc eſt, vt loquitur Apoſtolus, 2. Corinth. 9. Si non ex triſtitia aut neceſsitate, ſed ex animo tribueris, vt magis videaris beneficium accipere quàm dare: hilarem enim datorem diligit Deus. Siquidem in paupere liberalitas eſt Paulo benedictio, parſimonia verò ei auaritia eſt, 2. Corinth. 9. Quare qui parcè ſeminat, parcè & metet, & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

Quid agen dum ſit ad iuſtitia cō ſeruationē.

Opera miſericordia paucis complectitur.

Eſt enim tanta Dei Opt. Max. liberalitas & munificentia, vt rependat pro paruis magna, pro terrenis cœleſtia, pro temporalibus ſempiterna: Adeò vt ne calicem aquæ frigidæ ſinat irremuneratum, Matth. 10. Magna enim vis eſt eleemoſynæ, quæ peccata redimit, Daniel. 4. Omnia mundat, Luc. 11. & 12. à morte liberat, Tobiæ 12. Non quòd per ſe eleemoſyna ad mundationem ſufficiat, quomodo principaliter opus ſit miſericordia Dei & ſanguine Chriſti, in quo & aliorum omnium redemptionem habemus, ſi dignos pœnitentiæ fructus fecerimus, Baſilius in regulis contractioribus.

Liberalitas & munificentia Dei.

Eleemoſyna vis.

3 Tertiò, Ampliſsima proponit præmia iis qui non ex triſtitia aut neceſsitate à vitiis ad virtutes redirent: quãquam non omnino mali ſint qui ex ſpiritu timoris eleemoſynas dant, gratiores ſunt tamen illæ quę ex charitate procedunt, ſi tamen non fiant ex rapina, fraude, vſuris & dolis. Offerentis enim ex iniquo oblatio immunda eſt, vt & illius ſacrificium qui de ſubſtantia pauperis offert, quaſi qui excerebret canem, Iſa. 66.

Præmia à vitiis ad virtutes redeuntium.

At quiſquis ſuam effuderit animã, ſcilicet, de ſua ſubſtantia fecerit eleemoſynam, huic orietur in tenebris

lux illa ſcilicet, quæ illuminat omnem hominem, Ioan. 1. Tenebræ erunt ſicut meridies, id eſt, ſi fuerint peccata ſicut coccynum, velut nix, dealbabuntur in ſanguine agni, Iſa. 1. Apoc. 14. Per Chriſtum enim, qui eſt lux in tenebris peccatorum & ignorantiæ lucens, continget peccati remiſsio, ablutio, iuſtificatio, ſanctificatio, redemptio: plenius autem dum corruptibile hoc induet incorruptionem, & mortale immortalitatem, & dum qui videmus per ſpeculum in ænygmate, videbimus facie ad faciem gloriam domini, 1. Corinth. 15. 1. Corinth. 13. Alludit enim Propheta ad gloriam illam futuræ immortalitatis, qua fulgebunt iuſti ſicut ſol in conſpectu patris, Matth. 13. dum abſterget omnem lachrymã ab oculis, vt mors, luctus, clamor & dolor amplius non ſint, ſed iuſtitia, pax, gaudium in Spiritu ſancto, quum Deus erit omnia in omnibus, Apoc. 21.

Promiſsio ſpiritualis. Neque hæc ad hanc vitam perfectè pertinent, ſicut nec ea quæ ſubiicit Propheta, dicens: *Requiem dabit tibi Dominus*, quam ignorantij, quorum cor quaſi mare feruet, vt dicas: Benedic anima mea Domino, qui replet in bonis deſiderium tuum, Pſal. 102. *Implebit ſplendoribus animã tuam*, id eſt, abolitis peccati maculis, Luce Euãgelij qua agnoſcas te pacem habere cum Deo, perfundet, Rom. 5. *Oſſa tua liberabit*, id eſt, corpus quod corrumpitur, immortalitatis gloria veſtiet, iuxta illud: Scimus ſi terreſtris noſtra domus huius habitationis diſſoluatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternã in cœlis. 2. Corinth. 5. Pſal. 33. *Eris quaſi ortus irriguus, cuius non deficient aquæ.* Semper enim corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem, vt nunquam perfecta ſit hîc quies, dum animus ſecum ipſe diſsidet, dum caro aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem concupiſcit, nec antè plena fiet liberatio, quàm mortale hoc induerit immortalitatem.

4 Quartò. Quia paucis ea eſt fidei conſtantia, v[illegible] ... ctè ad cœleſtia illa tantum animum erigere poſs[illegible] ... circo & temporalium bonorum promiſsionem demulcet Propheta, ſcilicet nominis & famæ celebritate apud poſteritatem conſequenda. Æſtimauerunt enim ſancti,

Promiſsio temporalis.

magni

magni beneficij loco;famæ bonum, Ecclesiastes 7. Huc enim spectare videntur Prophetæ phrases metaphoricę è re rustica petitæ, *Vocaberis ædificator sepium. Fūdamēta generationis & generationis suscitabis, Vocabitur in te ædificator sepiū, Conuertēs semitam in quietē.* Sublimiora hæc videntur quàm quę iustis in hac vita conuenire possint. Videntur enim (quod Prophetis familiare est) Christo potius, quàm alteri cuiquam conuenire, qui collapsa naturæ & Mosi lege, nouam Euangelicam ædificatam sepem attulit, quæ continet ne à feris diripiamur, quàm & perpetuam esse voluit, qua & semitas cōuertit in quietem, dum humana corda malo dęmoni peruia data peccatorum remissione iustificat: *Si auerteris à sabbato pedem tuum,* ne scilicet proprios sequaris affectus, & quiescas ab eis quę Deo displicent: *Nec feceris voluntatē tuam in die sancto meo* Hoc enim est propriè sabbatum sanctificare, seipsum abnegare, & propria relicta, Dei in omnibus sequi volūtatem, Luc.10. Quibus verbis ostendit non satis esse iustitiæ viam iam ingressum esse, sed oportere persistere. Nec enim qui cœperit, sed qui perseuerauerit, hic saluus erit: Hoc enim est quod ait Propheta: *Tunc delectaberis super dominum,* quia scilicet, dabit tibi petitiones cordis tui, vt eum facie ad faciem videas, *Sustollam te super altitudinem terræ,* id est, ablata corporis corruptione illam viuētium terrā, quam mites possidebunt concedam, Matth.5. Psal.36. *Cibabo te hæreditate Iacob patris tui,* qui victor vitiorum æternitatem est consecutus, eam & tibi concedam, si fortiter contra spiritualia nequitiæ depugnaueris. Hæc summa est piis omnibus consolatio, qua erigere sese contra omnes aduersitates (quibus concidere facilè solet animus) possunt: dū intelligunt id quod leue est & momentaneum tribulationis, æternum gloriæ pondus operari, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, &c. 2. Corinth. 4. Hebr. 12. Isa. 6.

Viam Dei ingredi non sufficit, sed in ea persistere oportet.

EPILOGVS.

Euangelicus Propheta Isaias lectione præsenti dehortatus atque detestatus est hypocrisim humanorū operum, monuitq; Christianam iustitiā amplectēdam qua est declinare malū, & facere bonū, cui promittit quum temporalem, tum æternam mercedem subsecuturam. Os enim domini locutum est.

Iustitia christiana est declinare malum & facere bonum.

SABBATO POST CINERVM

Euangelium, Marci 6.

Matth.14. *Et cum sero esset, erat nauis in medio mari, & ipse solus in terra, &c. Finis Euangelij: & quotquot tangebant eum, salui fiebant.*

Basanizomeni sunt omnes Christiani in hoc mundo. Vangelium hoc, in quo de tentationis nocte agitur, admonet nos esse basanizomenos, hoc est, eos qui sunt ærumnosi, & laboriosi, talésque perpetuò maneremus, si dominus nos nesciret: quia vana salus hominis. Dominus autem illuminatio nostra, & salus nostra, dominus protector vitæ nostræ. Psalm.26. Ideóque non timendum neque trepidandum. Et proponit tria.

Aduersitas summi patris voluntas: & quare immittitur. 1 Primò, docet fidelibus nullam accidere aduersitatem absque summi patris voluntate: ipsum autem subinde id facere, vt suorum fidem, sine qua impossibile est placere Deo, Hebr.11. & patientiam, in qua possidebunt animas suas, Luc.21. exerceat. Quia enim plerunque marcescit sine puluere virtus, ideò suos electos subinde tentat aduersis. Psal.118. Bonum mihi quia humiliasti me, & prosperis, ne naturæ nostræ imbecillitas, vel *Electos tentat Deus aduersis & prosperis.* eleuetur rerum præsentium nimia fœlicitate, ac tandem Dei obliuiscatur, Psalm.81. vel frangatur nimia seueritate rerum aduersarum. Ideóque orat fidelis: Domine, ne in furore tuo arguas me, Psal.8. & 72.

Afflictio iustorũ & impiorum disparẽ sortitur. Etsi verò æquali tentationum pondere videatur Deus affligere in præsenti iustos, vt Abraham, Loth, Dauid, Apostolos, &c. & impios, vt Pharaonem, Antiochum, Herodem, in vtrisque tamen sortiuntur disparem finem: hos enim purgat, vt fructum plus adferant. Omnem enim qui fert fructum purgabit eum, Ioan. 15. Istos verò vt perdat, quia omnem palmitem, in me, ait Christus, non ferentem fructum, tollet eum, & in ignem mittet, & ardet. Ioan.15.

Spes liberationis ad gnauiter laborãdum. 2 Secundò, ostendit fidelibus gnauiter esse laborandum in aduersis: spe futuræ liberationis, quam ex verbo Dei concipiunt, scientes Deum esse fidelem: qui non patietur eos tentari supra quàm possint. 1. Corinth. 10.

10. nec derelinquere omnes qui ſperant in eum. Pſalm. & adeſſe in tribulatione, audire clamantes, eripere & glorificare, Pſalm. 90. Proinde etſi circumeat tanquam leo rugiens aduerſarius vt deuoret, fortiter ei in fide reſiſtendum ab eis: quia experiuntur quòd tribulatio patientiam operatur, Rom. 8. & patientia operatur veram probationem, probatio verò ſpem, quæ non confundit. Quare licet, vt hîc Apoſtoli derelicti videantur in mari procelloſo, & vndarum æſtibus agitato, grauiſsimis, ſcilicet, aduerſitatibus mundi, carnis, & diaboli, in nocte tenebroſa ignorantiæ rerum diuinarum & curis huius ſeculi: in ventis contrariis, doctrinis, ſcilicet, variis & peregrinis: nequaquam tamen merguntur fluctibus, vel deſperationis vt negent Dei prouidentiam: vel ipſo facto, ſicut Cain, Geneſeos 3. & Iudas, Matthæi viceſimo ſeptimo: Vel præſumptionis, vt Lucifer, Iſaiæ decimoquarto. & Nabuchodonoſor, Danielis quarto. In quibus etſi eſſet pœnitentia peccati admiſsi, deerat ſpes miſericordiæ. Vera enim pœnitentia eſt, vt nec ſperantem pœnitentia, nec ſpes deſerat pœnitentem, aſſertore Fulgentio. *in aduerſis nos antmare debet.* *Pænitẽtia vera quæ ſit.*

3 Tertiò, ſignificat huius Euangelij hiſtoria Chriſtum nunquam ſuos deſerere: ſi tamen vocationi ſuæ non defuerint, nec ſpei ancoram deiecerint, ſed laborent fideliter in remigando, inſeruiendo vocationi in qua vocati ſunt, Epheſiorum quarto. Qui enim Nohemum in cataclyſmatis ſeruauit tempeſtate, & qui populum ſuum ſicco pede per mare Erythræum tranſduxit, idem ſuos fideles etiam in ſtagno huius ſeculi conſeruare poteſt & vult, nec longè poteſt abeſſe qui vbique eſt, & qui omnia ſua habet in manu. Quòd autem Chriſtus in prima, ſecunda, & tertia vitia non venerit, vt ſuis opitularetur, fecit vt ſuorum patientiam exerceret: tanta enim eſt naturæ prauitas, vt niſi morbum agnouerit, & naturæ ſuæ imbecillitatem, mox acquiſitam ſalutem propriæ tribuit induſtriæ, & Dei potentiam non agnoſcit, miſericordiam non prædicat, bonitatem non laudat. Atque ideò in quarta demum vigilia accedit Chriſtus, id eſt, rebus iam deploratis, & in ſumma deſperatione conſtitutis, vt eius omnia ad- *Vocationi ſuæ ſatiſfacientes nũquam deſerit Chriſtus.* *Patientiã ſuorũ exercet Deus.*

scribamus prudentiæ, cantemúsque cum sorore Mosi domino, &c. Exod. 15.

Deinde monet hic locus, vt Apostolorũ exemplo nõ defatigemur animis dum à Deo corripimur, ne cum hoc mundo damnemur, Hebr. 12 Sed licet moram faciat, esse tamen expectandum, quia veniens veniet, & ambulabit super mare, vt fluctus tentationum, procellas aduersitatum & ventos contrarios supprimat, vt amplius nihil sit quod iustos contristet, qui iustificati ex fide pacem habent ad Deum, Romanor. 5. Medicus Christus infirmis condolens, verbis supra mel dulcibus suos perterritos & stupidos consolabitur, dicens: *Confidite, ego sum, nolite timere.* Vtinam nunc in tanta religionis Christianæ perturbatione adsit Dominus Iesus, qui spiritu suo persecutionum, symoniæ, hæreseon, schismatum ac flagitiorum procellas comprimat, & pastores, Episcopos, Pontifices officij sui moneat, vt fortiter remis scripturarũ Ecclesiam tueantur, vide Ezech. 3. & 33. Item Act. 20.

Verbũ Christi ad consolãdum miseros vnicè efficax.

Sequitur vltima lectionis pars de miraculis quæ Iesus edidit in terra Genezareth. Obserua hîc, postquam cognouissent Iesum, continuò ægrotos illi quoscunque adduxerunt & afferebant. Hæc est vera fides, quæ sola saluat, nempe operosa, & per charitatem efficax, Galat. quinto. Salutaris & sancta quoque humilitas fuit, quòd hîc pij homines duntaxat Christi vestem contingere optabant, æstimantes se contactu sancti sanctorum indignos. Fides quoque per hoc facta est illustrior: Simile habes Matthæi nono, in Hæmorrhoissa.

Fides operosa sola saluat.

EPILOGVS.

Euangelica hac historia duo maxima nobis proposuit ritè æstimanda Christi miracula: Alterum, quod Christus veluti dominator maris, & mitigator fluctuum eius, super æquor maris, haud secus quàm in terra campo, deambulauit. Quare in mediis tempestatibus cum Petro inclamandus: Saluos nos fac Domine, nec dubium quin manus nobis porrecturus sit adiutrices. Sic enim dixit, Isaia 43. Noli timere, quia redemi te, & vocaui te nomine tuo, meus es tu. Cùm pertransieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te. Cùm ambulaueris in igne, non combureris, & flam

Maris dominus & fluminum Christus.

flamma non ardebit in te, quia ego dominus Deus tuus sanctus Israel, saluator tuus. Hinc Psalm. 36. Cùm ceciderit iustus, non collidetur: quia dominus supponit manum suam. Item Psalm. 117. Impulsus euersus sum vt caderem, & dominus suscepit me. Alterum, quòd omnes ægroti vestis eius contactu, ab omnibus morbis curabantur. Quamobrem non in ipsis solùm infirmitatibus, sed in momento etiam mortis sperandum in eo. Nam & si ambulauero, inquit Dauid Psalm 22. in medio vmbra mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.

DOMINICA PRIMA QVADRAGESIMÆ, Epistola, 2. Corinth. 6.

Adiuuantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis, &c. Finis Epistolæ: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.

DE tempore gratiæ Dei in Christo nobis exhibitæ, tempore accepto, & die salutis, de quibus concorditer Prophetæ prædixerunt, præsertim Isaias 49. cap. agit hîc Apostolus Nam ineffabilia bona per Christum contigerunt, maledictio nostra in illum reiecta, & benedictio eius tota ab illo in nos manauit, vnde & ad Christianam vitam amplectendam, quàm hic mira breuitate etiam describit, inuitat & hortatur, Tit. 2. Apparuit gratia Dei saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos vt abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè, &c. Tria autem sunt præsentis Epistolæ primaria capita.

1 Primò, docet quanti periculi res sit abuti beneficio gratiæ Dei: quare hortatur fideles, ne in vacuum gratiam Dei suscipiant, neglectis Spiritus sancti donis, desideriis carnis inseruiant, ad Tit. 2. Tanquam canes reuersi ad vomitum, & suæ lotæ in volutabro luti, rursus crucifigant in semetipsis filium Dei, 2. Pet 2. Prouerbi. 26. & ad Hebr. 6. intelligit autem Apostolus nomine gratiæ Dei, non vulgaria istæc tantùm præsentis vitæ beneficia, quæ malis æquè ac bonis concedit Deus, sed eam quæ beneficio Christi consistit in redemptione à seruitute peccati, Roma. 6. & 7. in liberatione à malis

Res periculosa abuti beneficio gratiæ Dei.

Gratia dei nomine quid intelligat Apostolus.

culpæ, Galat. 3. & in absoluta remissione Peccatorum. Ephes. 1 Hoc enim est admirandum illud gratiæ beneficium, de quo locuti sunt Prophetæ, 1.Pet.1.quo, scilicet, proposuit Deus ex singulari sua voluntate adoptare nos in filios per Christum, & qui per totam vitam obnoxij eramus seruituti diaboli, carnis, & mundi, quibus tanquam imperiosissimis dominis ad suam ipsorum voluntatem obtemperabamus gehennæ & iræ filij, & effecit vt essemus sancti, & immaculati coram ipso, hoc est, hæredes Dei, Rom. 8. cohæredes Christi, & consortes diuinæ naturæ, 2.Pet.1.

Gratia præcipuus effectus. Quo nihil præclarius accidere potuit mortalibus, cui quotquot ingrati fuerint, in pristina videlicet peccata relabendo, hi demum in vacuum sese eam recepisse demonstrant gratiam, quando is sit gratiæ primarius & præcipuus effectus: non vt ex bonis faciat meliores, iuxta August. sed ex malis bonos: postea verò, iuxta Prosperum in Epist. ad Rufinum, per profectum ex bonis factura meliores, vt ex authoritate Prophetę indicat Apostolus, pollicens quòd in tempore accepto, & die salutis, hoc est, tempore noui testamenti, quo charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, per quem, dum sicut oportet oramus, exaudimur, operamur & adiuuamur.

Credere et operari, hic opus est. Quia ergo iuxta B.Petrum 1.cap.2. HemeraEpiscopis nunc adest, hoc est, tempus & dies in qua respexit nos Deus salutaris noster, factu operæpretium est vt satisfaciamus admonitioni Apostolicæ, vt credamus, scilicet, & operemur benè, Ioan. 12. Adhuc ad breue tempus lumen vobiscum est, ambulate donec lumen habetis, ne vos tenebræ occupent: Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis sitis. Et Apost. Gal. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum: Beatus hic in facto suo erit, qui Apostolo fuerit obsecundatus.

Differētia temporis noui testamēti. 2 Secundò, Ostendit Apostolus differētiam temporis noui testamenti, quo reuelata est gratia Euangelij per Christum in quo recōciliati sumus Deo per mortē eius: per quem accessum habemus ad patrem, per quē gratia & veritas facta est, Ioan. 1. Zach. 13. pignus & arrabonem æternæ vitæ, scilicet Spiritum sanctum, accepimus.

Hæc

Hæc enim, aliáque immensa per Christum collata Ecclesiæ beneficia significat Apostolus per μετωνυμίαν, tempus, ac dies salutis, pro Christo, qui author est omnis salutis, nouissimis istis diebus singulari patris beneuolentia exhibito, ponēs. Etenim de illo testatur pater, Matt. 3. & 17. quòd in illo sibi complacuerit, adeo vt non possint non esse accepti propter ipsum, quotquot renascuntur ex aqua & Spiritu sancto, Ioan. 3. & fide per dilectionem operante credunt. 1. Pet. 2. quotquot factores legis fuerint, & non auditores tantùm, Iacob. 1. atque non timore tanquam serui sub lege, sed amore, tanquam filij sub gratia constituti, legi obedierint.

Hebr. 1.
Author salutis Christus.

Sunt enim hi veri palmites in vite manentes, propter occultam illam communicationem Spiritus sancti, quos cælestis ille agricola licet purget, variis nimirum afflictionibus, tum externis, vt morbis, penuria, fame, exilio, morte, tum internis, vt dolore, tentationibus variis, anxietate conscientiæ, &c. non id tamen alia de causa facit, quàm vt fructus plus adferant, Ioan. 15. Neque enim suos Dominos affligit vt perdat, sed vt sanet: adeò vt licet quandoque negligere videatur suorum preces, magis ipsorum fidem & inuocationem excitet: atque vt agnoscant ex hac Apostoli doctrina nunc esse tempus acceptabile: quo scilicet, antequam clament, exaudiantur, Isa. 65. Si tamen vt oportet, orauerint, scilicet, in nomine Christi, Ioan. 16. ex fide, spiritu, & mente, Iacob. 1. 1. Corinth. 14. Ioan. 4. instanter, & perseueranter, Matt. 7. Luc. 11. Tales etenim quum in spiritu & veritate adorent propter Christum, exaudiuntur à patre, tum etiam propter inhabitantem spiritum eius, Rom. 8. qui docet quid & quomodo orent. Siquidem ita vitam instituũt, vt ipsos pater æternus exaudiat inuocantes, adiuuet dimicantes, & erigat labentes.

Dominus suos nō affligit vt perdat, sed vt sanet.

3 Tertiò, Christianæ vitæ formulam proponit omnibus, Primò, Verbi Dei ministris, quales sunt Episcopi, Pastores, & Concionatores: Quos vult Apostolus esse formam gregis ex animo, 1. Petr. 5. Imitatores Christi, vt filij charissimi. Ephes. 5. Operarios inconfusibiles, 2. ad Timot. 2. Siquidem hos posuit in Ecclesia Spiritus sanctus, quam acquisiuit Christus sanguine suo, Act. 20.

Ministris verbi Dei vita forma præscribitur.

nimirum in ædificationem corporis Christi, in consummationem filij Dei, Ephes. 4. donec occurramus omnes in vnitatem fidei in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.

In vocatione qua vocati sumus permanendum.

Deinde promiscuis fidelibus, quorum est acceptam semel fidei professionem conseruare: Sacramēta Ecclesiastica, certissima salutis nostræ symbola amplecti, & reuereri: in ea vocatione, in qua vocati sunt, permanere, 1. Corinth. 7. & obedire præpositis, non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis, 1. Pet. 2.

Libertas vitæ & fidei passim omnibus concedenda non est.

Fallentur enim grauiter, qui eadem esse munia volunt plebis, quæ pastorum. aut omnem, non tantùm vitæ, sed & fidei, libertatem esse passim concedendam, quando, vt quotidiana docent exempla, non abundè magis serpat morum corruptela, quàm ex fidei licentia, qua passim fit, vt quot sint capita, tot sint sententiæ, vt vel hæreticorum paradoxa abundè testantur, qualia sunt, solam fidem sufficere ad salutem, iustum in omni opere bono peccare, baptismum, aliáque sacramenta esse futilia hominum commenta, & id genus multa. Ex quibus quanta secuta sit in Republica Christiana morum corruptela, passim omnes sentiunt, nec tamen dolent. Atqui longè aliter Paulus sentit, qui obsecrat Corinthios per nomen Domini, vt idipsum dicant omnes, & non sint in eis schismata, síntque perfecti in eodem sensu, & in eadem sentētia, 1. cap. 1. Qui & hoc loco omnium fidelium vitam talem esse vult, vt nemini dent vllam offensionem, ne iis quidem qui occasionem quærunt maledicti gratia, vt non vituperetur ministerium: siquidem hoc in ignominiam cedit creatoris, iuxta illud, Propter vos nomen meum blasphematur, Isa. 52. Sed potius vt in omnibus exhibeant se sicut Dei ministros, obediendo videlicet illius præceptis, ex verbi Dei præscripto, vitam instituendo, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, &c. Quod an nostri faciant Sardanapali, ipsi viderint. Certè nihil minus apud ipsos inuenias quàm eas virtutes, quas hîc enumerat Apostolus. Siquidem pro ieiuniis amplectuntur Gastrimargiam, pro castitate libidinem, pro necessitate abundantiam, pro patientia

Fidelium vita sine offensione esse debet.

Sardanapali nostri à virtutib⁹ Apostolicis alienissimi

indignat

indignationem, pro charitate odium, pro Spiritu sancto spiritum soporis & vertiginis, pro scientia ignorantiam, &c. Adeò nihil est sani in tota vita ipsorum, vt facilè agnoscas quàm sint à spiritu Christi alieni.

EPILOGVS.

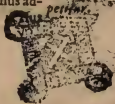
In lectione hac hortatus est nos Apostolus ad vitam Christianam, quæ in duobus sita est, actione nimirum & passione: & idcirco etiam docuit quo pacto in vtraque nos gerere prè debeamus. Vt autem hortatio huiusmodi eò penitius animis nostris insideret, duas proposuit causas mouentes. Quarum prior est gratia oblatio, altera temporis opportunitas. Oblatio quidem gratia, quòd iam abundè in nos Dominus misericordiam suam & effuderit & effudat per fidem in Iesum Christum. Opportunitas verò temporis, quòd (quandiu hîc agimus in viuis) tempus sit acceptabile, & fructiferum, diésque adsint salutis. His igitur motis causis, hanc Pauli parænesin & audiè audire, & factis exprimere pro viribus oportet. Nec enim satis est quòd diuina gratia semel prauis facinoribus exempti, & ad salutem admissi simus, si deinceps ad pristinam vitam reuertamur: sed oportet gratiam semel acceptam mordicus retinere: siquidem salutis veræ ac æternæ velimus esse capaces. Nam vt non minor est virtus tueri partas opes, quàm eas corrodere: ita nec minoris virtutis est retinere conseruaréque acceptam gratiam, quàm comparare eandem. Apoc. 3. Ecce venio citò: tene quod habes vt nemo accipiat coronam tuam. *Exhortatio ad vitam Christianã.* *Causa ad vitam Christianã nos mouentes dua.*

DOMINICA PRIMA QVADRAGESIMÆ EUANGELIUM, Matth. 4.

Tunc Iesus ductus est in desertum à spiritu, vt tentaretur à Diabolo, &c. Finis Euangelij: & ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei. *Marci 1. Luc. 4.*

EVangeliũ hoc duabus potissimùm de causis huic Dominicæ assignatum est, Primò, vt Christiani nos statim in exordio ieiunij nostri certum fundamentum & obiectum haberemus. Deinde vt admoniti simus ad- *Ieiunij nostri fundamentum ex Euangelio petitur.*

uersus insidiosos insultus Diaboli, contra quem potissima arma sunt ieiunium, precatio, & gladius spiritus, quod est verbum Dei. Matth. 17. Ephes. 6 Qui vt hîc patet, tunc vel maximè seuit, cùm eius regnum impetimur, aut eius potestati nos subtrahere conamur. Proponit autem triplicem Christi cum Satana conflictũ, quem non sui ipsius, sed nostra omnium caussa suscepit.

Tentatur Christus de cura & solicitudine victus.

1 Est autem primus conflictus de cura & solicitudine victus, & diuitiis comparandis, quibus victui & necessitati succurratur. Christus enim ea ratione ductus fuit à Spiritu sancto in desertum, famelicus & esuriens factus est ieiunio 40. dierum exhaustus & defatigatus est, vt ab immanissimo Satana tentaretur, hoc est, propter nos tentationes pateretur, & eas vinceret ipse nobis, tum nos quoque per ipsum vincere disceremus. Vnde non tantùm exempli caussa tentatus est; sed & in hoc vt per hanc victoriam nos vinceremus. Omnes enim victoriæ, omnes triumphi Christi, omnium credentium in Christo sunt. Vnde & in Euangelio dicit, Confidite, ego vici, Ioan. 16.

Tẽtatus est Christus nobis.

Diabolus ergo occasionem nactus adoritur Christum: quanquam dubius de successu, quòd sciret sanctissimos illos Mosen, Exodus 34. & Heliam. 3. Regum 19. (de quorum tamen humanitate non dubitauit) similem inediam sustinuisse. Nititur autem Christum adducere in diffidentiam, pusillanimitatem, & desperationem, qua victus discedat à fiducia, quam habebat erga patrem, penes quem est omnium rerum prouidentia & cura. Sapientiæ sexto. Atque eisdem prorsus technis indies fideles opprimit & tentat, quos inopia rei familiaris, penuria, paupertate, & ægritudine oneratos perspexerit: quibus nihil æquè molitur, quàm fidem de promissionibus diuinis eximere, ex præsenti calamitate con uincere cupiens Deum ipsorum curam abiecisse, atque ideò licere malit artibus, scilicet, fraudibus, periurio, imposturis, deceptione, & vsuris, rem familiarem augere, necessitati succurrere. Hoc est enim quod ait: Dic vt lapides isti panes fiant.

Nisus Satanæ aduersus Christũ.

Technis quibus nos tentet Diabolus.

Fideles chri

Sed Christum imitentur fideles, fidant diuinę promissioni,

ſioni, inſeruiant vocationi, quærant regnum Dei & iuſtitiam eius, &c. Matthæi 6. Denique reſiſtant Diabolo, & opponant illi, quod oppoſuit Chriſtus: nimirum, *Non in ſolo pane viuit homo, &c.* ſic fiet vt fugiat ab eis, atque cum confuſione diſcedat, Iac. 4. Epheſ. 4. 1. Petr. 5.

...ſtum in tentatione imitari debent. Deut. 8.

2 Secundus conflictus eſt de comparanda humana gloria, ſed rationibus illicitis, ac verbo Dei prohibitis, dum ait: *Si filius Dei es, præcipitate deorſum, Nam ſcriptum eſt* Pſalm. 90. *Angelis ſuis mandauit de te, &c.* Pari modo Chriſtianos etiam ſubinde vana gloria tentat, vt immittat præſumptionem cogitationis ſanctæ de ſemetipſis, & quaſi ſingularibus donis frui meritò debeant præ aliis, quaſi plura meruerint, quàm cæteri homines. Verùm huic reſiſtant oportet fideles, ſumentes armaturam Dei, vt poſſint in omnibus perfecti ſtare: nempe, vt monet Apoſtolus Ephe. 5. induere loricam iuſtitiæ, calceare pedes in præparationem Euangelij pacis, ſumere ſcutum fidei, galeam ſalutis aſſumere, gladium ſpiritus arripere, quod eſt verbum Dei. Eſt enim nobis colluctatio non aduerſus carnem & ſanguinē tantùm, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum. Neque vlla ratione nobis ceſſandum eſt. Nunquam enim ceſſat hoſtis, ſed vt Leo rugiens circumit quærens quem deuoret. 1. Petri 5. Si enim ſemel, bis, térq; victus, ne ſic quidem abſtinuerit à Chriſto, quia ſecundum Lucam 4. cap. receſſit ab illo vſque ad tempus, multò minus à nobis deſiſtet. Vt autem prætextu verbi Dei Chriſto præcipitium perſuadere conatus eſt, vt ſic patrem cœleſtem tentaret, ſuis viribus nimium tribueret, ac auram captaret popularem, acſi diceret: Video te bona omnia perſuadere tibi de Deo Patre, adeò vt nec in eſurie ipſa de eius cura addubites. Quum ergo huic maxima de te cura ſit. Securus eſto, nullum timeto diſcrimen, idéoque confidenter te deorſum præcipitato. Nam ſcriptum eſt: *Angelis ſuis, &c.* ita etiamnum piis omnibus ſpe conciliandæ exiſtimationis ſuggerit falſarum opinionū paradoxa, abuſuum defenſionem, ac fomenta ſeditionum.

De gloria humana tētatur Chriſtus.

Chriſtianos quo vana gloria tentet Satanas.

Arma Chriſtianorum contra Satanæ tētationes.

Nunquam in prælio ceſſādum, quia hoſtis ſemper nobis importunus eſt.

Hi enim reuera ſeſe de pinnaculo Templi deiiciunt, qui captiui à diaboli laqueis veritatem Dei in mendacio detinent,

detinent, & fidei, sacramentorum atque scripturarum integritatem peruertunt, Ecclesiæ vnitatem doctrinis variis & peregrinis scindunt: nòn tam ventris quam existimationis caussa, vt infœlici hoc nostro seculo, dæmonis hauddubiè impulsu sese deiecerunt, quotquot sunt nouarum opinionũ architecti: quales sunt ferè primarij: Lutherus, Zvynglius, Oecolampadius, Brentius, Caluinus, Beza, Viretus, Svecheldius, Muncerus, & Menno Frisius: Qui propria perditione nõ contenti, sectas nõ metuunt introducere: atque vt hic Satan, prætextu scripturarum, tanquam pellibus ouinis, eas fidelibus obtrudunt: pari prorsus ratione, ea nimirum ex scripturis supprimentes, quæ caussæ suæ officere posse perspiciunt. Nec hoc mirũ iuxta Apost. 2. Corinth. 11. Ipse enim Satanas transfigurat se in angelum lucis: non est ergo magnum, si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitiæ, quorum finis erit secundum opera ipsorum.

Opinionũ nouarũ architecti de templo sese deiiciunt. Sectarij pro pria perditione non contenti, et truncatim scripturas afferunt & omittunt.

Atqui Christum imitentur fideles, ac clauum clauo pellant, scripturis perfidè citatis, verùm scripturarum intellectum opponant, quem videlicet intellectũ Ecclesia semper, vbique, ab omnibus defendit, hoc est, quẽ Christiani orbis vniuersitas, antiquitas & consensio est tuta. Sic enim fiet, vt nõ facilè erroribus seducantur. Atque vt in promptu habeant semper contra quancunque tentationem peculiare antidotum, verbum Dei & sedulò audiant, legántque & diligenter retineat, necnon cuique aduersario hoc pacto respondeant. Tu qui scripturam perperam adduxisti, audi vicissim clarissimum scripturę locum: *Non tentabis dominum Deũ tuum*: Quare tu scriptura detorta mones, vt in scripturam peccem? &c. Sic nimirum fiet, vt quemadmodum diabolus à Domino discedere cum pudore coactus est, ita & aduersarius in Domini potentia victus discedere cogatur.

Intellectu scripturarũ Vero, scriptis falsò adductis re sistendum.

Deut. 6.

3 Tertius conflictus est, de adipiscenda dignitate & potentia in hoc seculo, de habendi cupiditate & diuitiis, hoc est, ambitione, cupiditate regnandi, & pollicitatione regnorum. *Hæc omnia*, inquiens, *tibi dabo, si prostratus adoraueris me.* Sic enim fieri solet in nobis, malo scilicet illo genio, seu Dæmone potius impellente, vt dum sufficiens est paratus victus, qui necessitati sufficiat, mox irrepat

De habendi cupidita te, dignitate, & poten tia tẽtatur Christus.

irrepat dominandi affectus, qui nos subinde ita transuersos rapit, vt honestatis, pietatis, religionis, fidei, & amicitiæ nullam prorsus rationem habeamus: quot fit plerunque vt amicus amico tendat insidias, imò filius subinde patri, socer genero, filia matri, & affinis affini exitium paret. Cuius rei exempla tam ex sacris, quàm prophanis peti possunt: Absalon cupiditate regnandi victus, patri insidias struxit, 2.Regum 15. 16. 17. Esau fratri suo Iacob, Genes.27.

Dominandi affectus in qua mala nos rapiat.

Sed obseruandum est quibus conditionibus huic malæ nostræ cupiditati sese satisfacere polliceatur: Si nimirum ante ipsum cadentes, adorauerimus: inuidet enim Deo suam potentiam, maiestatem & gloriam, eámque sibi vendicare conatur, falsò dictitans sese mundi principem, ac monarcham. Hinc nihil intentatum relinquit, quo nos à fide in Deum abalienet, & ad se colendum pro Deo permoueat. Sicut autem Deum adorat, qui ipsi legitimum honorem & timorem impendit, scilicet, toto corde, tota mente, & tota anima diligens, ipsius promissionibus fidens, mandatis obediens, minas metuens: ita & huic dęmonis præcepto obtemperat, qui legitima vocatione relicta, vt existimationem sui apud alios obtineat, hæreses docet, schismata suscitat, Dei præcepta contemnit, ac seculi mores amplectitur. Denique animam ipsam venalem circunferunt, quos hæc inuaserit ambitio: ex hac misera Reipublicæ Christianæ facies nascitur, qua sursum ac deorsum tam in Repub. quàm in religione voluuntur omnia. Siquidem exemplo Christi, rari sunt qui gladio spiritus Satanæ resistant, verbo Dei obtemperando: Temperantiæ laus est abolita, nemo se non admiratur, & adorat suæ sapientiæ idolum, sua latifundia nemini sufficiunt, ad proximi vicini arua adspirat quisque, deficiunt miseri à bono ad malum, quod est ante Satanam cadere: Student auaritiæ, quod est diabolum adorare, Velocius in studio diaboli currunt, quàm incitantur. At Christus auaritiæ & idololatriæ opponens manifestum Dei præceptum de solo Deo adorando, docet ne vel diuitias, vel honores, vel creaturam vllam præferamus Deo, sed ipsum vnum agnoscamus verum Deum, in ipsum solum credamus,

Dei gloriã, potentiam & maiestatem sibi vendicare conatur diabol.

Ambitiosi animã venalem circunferunt.

Ante Satanam cadere & eũ adorare qui dicuntur.

Deut.6. & 10.

Creatura nulla Deo preferẽda. mus,ei vni fidamus, ipsum ante omnia diligamus, colamus, timeamus, inuocemus, 1. Tim. 1.

Postremò verò audiuimus, repulso diabolo, venisse angelos Dei, ac Christo ministrasse. Hinc eam pij accipiunt doctrinam & consolationem, quòd non deserturus eos sit in tentatione Dominus, neque vltra vires suas tentari permissurus, 1. Corinthiorum 10. sed & incrementum daturus eis, & liberaturus eos, ac per angelorum ministerium eos custoditurus, ne impingant ad lapidem pedes suos, Psalmo 90. De hoc ministerio angelico obseruandum, quod Sanctus Augustinus commemorat in Soliloquiis: Insuper, ait, facis Angelos tuos spiritus propter me, quibus mandasti vt custodiant me in omnibus viis meis, ne fortè offendam ad lapidem pedem meum. Hi enim sunt custodes super muros ciuitatis tuæ nouæ Hierusalem, & montes in circuitu eius, vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem tuum, ne quando rapiat vt Leo animas nostras, dum non esset qui eriperet: Ille antiquus serpens aduersarius noster diabolus, qui quasi Leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Hi sunt ciues beatæ ciuitati supernæ Hierusalem, quæ sursum est mater nostra, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis: vt eos liberent ab inimicis suis, & custodiant in omnibus viis, confortent quoque & moueant, & orationes filiorum tuorum offerant in conspectu gloriæ maiestatis tuæ. Diligunt nempe conciues suos, per quos suæ ruinæ scissuras instaurari expectant: ideóque magna cura & vigilanti studio assunt nobis omnibus horis & locis succurrentes & prouidentes necessitatibus nostris, & soliciti discurrentes inter nos & te Domine gemitus nostros atque suspiria referentes ad te, vt impetrent nobis facilem tuæ benignitatis propitiationem, & referant ad nos desideratam tuæ gratiæ benedictionem. Ambulant enim nobiscum, attentè considerantes quàm piè, quámque honestè in medio prauę nationis conuersemur, quantóq; studio & desiderio quæramus regnũ tuum & iustitiam eius, quantóque timore ac tremore seruiamus & exultemus tibi in lætitia cordis nostris. Adiuuant laborantes, protegunt quiescentes, hortantur pugnan

Angeli administratorij spiritus & custodes nostri.

Augustini sentẽtia de angelorum ministerio obseruãda.

gnantes, coronant vincentes; congaudent gaudentibus, compatiuntur patientibus, pro te, inquam, patientibus. Grandis est eis cura de nobis. Magnus est affectus dilectionis eorum erga nos. Et hoc totum propter honorem tuæ inæstimabilis charitatis, qua dilexisti nos. Diligunt enim quos tu diligis, custodiunt quos tu custodis, & deserunt quos tu deseris: nec diligunt operantes iniquitatem, quoniam & tu odisti operantes iniquitatem, & perdes omnes qui loquũtur mendacium. Quoties bene agimus gaudent angeli, & tristantur dæmones. Quoties à bono deuiamus, diabolum lætificamus, & angelos tuos suo gaudio defraudamus. Gaudium enim est eis super vno peccatore pœnitentiam agente. sed diabolo super vno iusto pœnitentiam deserente. Hũc præsentem locum quisque diligenter attendat, certò sibi inde persuadens, si vitando ea quæ in mundo sunt vitia, diabolo restitit, angelos qui ipsi in huiusmodi certamine adfuerunt adiutores, adhuc etiam sibi adesse custodes & congratulatores, & propediem adfore coronatores.

Cura angelorum de nobis & affectus erga nos grãdis.

EPILOGVS.

Audiuimus principio statim à suscepto baptismate, actum esse Dominum Iesum à Spiritu sancto in desertum, vt tentaretur à diabolo. Hinc edocti sumus primò, quòd nec nobis post baptismum sit aliud expectandum certius, atque tentatio diabolica, iuxta illud Sapientis, Ecclesiasti. 2. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Deinde, quòd non sit signum irati Dei, sed diuina permissio ad nostram salutem, quando tentationibus exponimur, Roma. 5. Iac. 1. Secundò, audiuimus tentatum esse Dominum in deserto, quum ieiunasset, quúmque esuriret iam: Inde nimirum discendum nobis venit, tum omnium maximè tentari nos à Satana, quando à prauo seculi consortio semoti sumus, ac solis vacamus rebus diuinis, quando item ieiunamus ac maceramus carnem quando denique inopia rerum laboramus. Nam eos qui in medio prauorum conuersantur, qui comessationibus & ebrietatibus indulgent, quíque in abundantia rerum omnium agunt, intentatos ille sinit, quòd nempe, sponte sua voluntatem eius faciant. Caterùm accepimus quibus

A baptismate tentatio expectãda.

Tentationes permittuntur ad nostram salutem.

Quãdo maximè tẽtamur à Satana.

iaculis petierit Satan Christum, nimirum tribus, ventris cura, seu crapula, superbia, seu arrogantia, & auaritia, sub quibus sanè tribus, omnes tentationes comprehenduntur, imò è quibus scaturiunt mala omnia. Nam quicquid (vt inquit Ioannes 1. cap. 2.) in mundo est, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorũ, aut superbia vitæ. Item quibus armis illa retruderit, & tentatorem vicerit, eumq; à se abegerit, scilicet, ieiunio, precatione, & gladio Spiritus, quod est verbum Dei. Quoties igitur & nos adoritur ille, taliáque iacula in nos detorquet, hoc est, ad desperationem, nimiam confidentiam, & idololatriam nos solicitat, sumamus ante omnia gladium spiritualem, verbum Dei, ac fidei scutum, extinguemusq; omnia eius tela ignea. Etsi enim nos natura non tam fortes sumus, vt pares esse possimus illius machinis, quia tamen Christus vires eius egregiè pro nobis fregit, per hunc possumus omnia, Philip. 4.

Arma, quibus diabolum Christus abegerit.

FERIA SECVNDA HEBDOMADæ primæ, Epistola, Ezec. 34.

Hac dicit dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores, requiram gregẽ meum de manu meorum, &c. *Finis Epistolæ*: & pascam illas in iudicio.

Pastores mali captiuitatis Babylonicæ causa.

IVxta literam liberatio ex captiuitate Babylonica hîc prædicitur, cuius pastores vtriusque status, cori & fori moderatores, socordes & pessimi, præcipua causa fuerũt: Sed per eam Ecclesiæ regnum adumbratur, Christúsque verus ac bonus pastor præsignatur, de cuius officio in hac Epistola agit Propheta. Quia enim semetipsos pascebant pastores, ouibus passim luporum morsibus relictis, policetur Deus ouium suarũ se rationem habiturum, grauissimáque exhortatione & comminatione vtriusque status optimates excitat & vrget. Tria autem proponit Propheta.

Bucolica metaphora promittitur Chri-

1 Primò, Bucolica quadam metaphora promittit se oues suas, ab æterno scilicet prædestinatas, quæsiturum, quarum & si nulla perire potuit, erant tamen per pastorem Christum, in quo electæ sunt ante mundi constitu

263

ſtitutionem, Epheſ.1. quærendę, viſitādæ, ac liberandæ. Id enim impoſsibile erat legi, in quo infirmabatur per carnales hominis affectus, ita vt neminem ad perfectū adducere poſſet, quæ operabatur iram, quum errantibus ouibus mortem comminaretur, caulam oſtenderet, ſed vt repeterent gratiam præſtare nequibat: Ideò inquit, *Ego ipſe requiram oues meas, & viſitabo eas, ſicut viſitat paſtor gregem ſuum, &c.* quæ videlicet perierunt domus Iſraël, Matth.15. merito nimirum primi illius originalis peccati quo tota periit humani generis maſſa, vt ex ea qui à Chriſto requiruntur, ſolam agnoſcant indebitam gratiam, qua ex miſericordia auerſos vocat, impios iuſtificat. & qui deſeruntur, ſolam agnoſcant vindicem iuſtitiam, qua iuſtè, dignos deſeri, deſerit.

ſtus oues ſuas quaſiturus, viſitaturus & liberaturus.

Quos autem ita viſitat Dominus, vt à maſſa perditionis ſeparet, non iam ex bonis, inquit Auguſtinus, facit meliores, ſed ex impiis bonos, vt ex fide viuentes per dilectionem benè operentur. Quos autem ita inuenerit, 1 Viſitat in virga, ſcilicet, iniquitates eorum, Pſal 88. ne damnet cum mundo. 2 Separat ab hœdis, ne mali peſtifero contagio perdant. 3 Educit de populis, transferendo de morte ad vitam, 1. Ioan.3. 4 Congregat de terris vitæ præſentis in terram viuentium. Quibus verbis complectitur Propheta amplißimam promißionem gratiæ noui teſtamenti per Chriſtum (qui authore Petro, eſt princeps paſtorum) afferendæ: Qui graue iugum, quo miſerè oues opprimebant paſtores iniqui, ſuſtulit, ſubſtituto leui illo Euangelico iugo, oues ſuas demulcet, dum parcit peccantibus, nolens mortem peccatoris, Matth.11. Ezech.18. condonat reſpicientibus, expectando vt miſereatur eis, Iſaiæ 30.

Promiſsio ampliſsima gratia noui teſtamenti.

2 Secundò, Paſtoris Chriſti colligentis oues errantes, beneficia quæ tempore noui teſtamenti ſit exhibiturus, enumerat, voce Domini dicentis: *Inducam eas in terram ſuam*, quaſi dicat: Etſi videantur balantes & diſperſę oues meæ in alieno verſari ſolo, & quaſi peregrinantes à Domino, & communibus hœdorum malis obnoxiæ, non tamen peribunt, ſed inducam in terram cœleſtem.

Paſtor bonus Chriſtus nouo teſtamento præcipuè promiſſus.

Paſcam eas in mōtibus Iſraël, id eſt, non tantū corruptibili & perituro cibo, vel in loco parū tuto, vbi prædæ fa-

cilè obiici possint: sed in tabernaculis fiduciæ, in locis tutissimis, Isa. 32. *In riuis, & in cunctis sedibus terræ*, quasi dicat, Non in aridis locis, vbi siti diuinarum consolationũ affecti riuulos aquæ viuæ desiderare possent: sed fiet in eis fons aquæ salientis in vitam æternam, vt hauriant aquas in gaudio de fontibus saluatoris, Ioan. 4. Isa. 12.

Beneficia in nouo testamēto per Christũ exhibita.

In pascuis vberrimis pascam eas, vt nihil scilicet quod ad æternam ipsarũ salutem esse necessarium posset desideretur: Iuxta illud, Isa. 5. Quid vltra debui facere vineæ meæ, & nõ feci? *In montibus excelsis erunt pascua earum*, quia totæ in Deum ferentur, neglectis momentaneis & perituris. Vbi gustarint quàm suauis sit Dominus, non iam terrena quærent, sed ea quæ sursum sunt, vbi Christus est in dextera Dei sedens, Coloss. 3.

Requiescent in herbis virentibus, in pascuis pinguibus pascētur. Promissio est de futura beatitudine, de qua Isa. 32. Sedebit populus meus in tabernaculis fiduciæ, in pulchritudine pacis, in requie opulenta.

Pastores ad exēplar veri Pastoris Christi sese componere debent.

Sublimiora hæc sunt promissa, quàm quæ alicui pastori, præterquam Christo, conuenire possint, qui solus est animarum pastor, quid ouium saluti expediat sciens: cuius ad exemplar vult tamen Deus omnes sese componere pastores, nisi horrendæ illi maledictioni subiici velint: Væ pastoribus qui pascebant semetipsos, neglectis nimirum ouibus: alioqui permittit Apostolus, vt qui gregem pascit, de lacte comedat, & qui altari deseruit, de altari viuat, 1. Corinth. 9.

Pastorum vt alij boni, alij mali, ita dispăria eorũ officia.

Misericordia Dei singularis quando pastores dat qui sciētia ac doctrina

Sicut autem pastorum alij sunt boni, alij autem mali, ita dispăria sunt officia. Nam veri pastoris est, requirere oues, visitare, ad caulam reducere, pascere verbo & exemplo, doctrina & sacramentis. Paratus enim est talis pro ouibus animam ponere. Siquidem per ostium, quod Christus est, in ouile ouium accesserit, Ioan. 10. Accidit autem singulari Dei erga populum suum misericordia, vt huiusmodi det Pastores, qui scientia atque doctrina nimirum iuxta cor Dei, pascant, Iere. 3. Pascunt autem iuxta cor Dei qui nihil subtrahunt vtilium, quo minus annuntient Domini voluntatem, Actorum 20. qui veritatem Euangelij prodigiosis opinionibus & hæresibus non corrumpunt: qui ouium salutem proprio

quæſtui & ventri præponunt: qui denique lupos, greges infeſtantes, fortiter gladio ſpiritus verbi Dei repellunt. *iuxta cor ſuum paſcunt.*

Mali verò paſtoris eſt, oues veniente lupo relinquere, lac comedere, lanis operiri, quod craſſum eſt occidere, infirma non alligare, perdita non quærere, cùm auſteritate imperare, onera grauia imponere, & digito non attingere, Matth. 23. quia nimirum fur eſt & latro, quum non per oſtium, ſed aliunde, intrârit: nec illi de ouibus cura, vt meritò huiuſmodi idolum vocet Zacha. 11. cap. Dantur verò huiuſmodi, meritis ſubditorum exigentibus, iuxta illud: Dominus eſt qui regnare facit hypocritam propter peccata populi, Iob 34. quales vereor hoc tempore, ne multos patiatur Eccleſia, qui ſunt, vt eſt apud Iſaiam cap. 56. Speculatores cæci, canes muti non valentes latrare, videntes vana, amantes ſomnia, canes impudentiſsimi, neſcientes ſaturitatem, ignorantes intelligentiam, declinantes ad auaritiam. *Plebs mala paſtorem malũ meretur.*

3 Tertiò, Ne putarent fideles ſe prorſus à Deo deſeri, ſi tales eſſent nacti paſtores, qui ipſorum curam prorſus abiicerent, pollicetur Deus in huiuſmodi caſu ſe paſtoris munia obiturum, dicens: *Ego ipſe paſcam oues meas, & accubare eas faciam*, vt ſcilicet tutò cum Propheta dicant, Pſalm. 22. Dominus regit me, nihil mihi deerit, in loco paſcuæ ibi me collocauit, &c. Quod ideò facturum ſe pollicetur, vt ſine timore de manu inimicorum liberati, ſeruiamus illi, Luc. 1. *Munia paſtoris ſe obiturum pollicetur Deus.*

Neque his cõtentus longè maiora pollicetur, dum ait: *Quod perierat requirã, quod abiectũ fuerat reducam, quod confractum fuerat alligabo, quod infirmũ fuerat conſolidabo, quod pingue & forte, cuſtodiam.* Emphaticòs hęc quum dicantur, vt cuilibet periodo ſua adſit energia, omnes tamẽ id vnum inſinuare puto, quo ſuauiſsima illa Euangelij voce ſignificauit Chriſtus, dum ait ſe veniſſe, vt peccatores ſaluos faceret, Matth. 9. Luc. 19. Et Apoſt. 1. Tim. 1. Venit Chriſtus Ieſus in hunc mundum peccatores ſaluos facere: Et Propheta Ezech. 18. Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat. Nemo ergo peccati grauitate perculſus deſperet: adeſt enim qui erigit omnes alliſos, qui ſanat contritiones, qui lineum fumigans non extinguit: cuius gratia fit, vt in accepta ſemel iuſtitia *Conſolatio contra deſperationẽ.*

perseueremus, tentationibus resistamus, ex peccatis sau cij reuiuiscamus, & sanemur. At verò ne quis inani fiducia de huiusmodi diuinis promissis ita sibi blandiretur, vt interim suauiter negligeret quæcunque salutis adipiscendæ sunt remedia proposita, docet quo modo diuinas istas suas promissiones sit exhibiturus, scilicet, *in iudicio & iustitia*. Neque enim temeritate fortunæ, casu, aut fatali quadam necessitate, qualem Stoici somniarunt, eueniunt omnia in rebus humanis, sed iudicio Dei iusto (Iustus enim es inquit Propheta, Psal. 118. & rectum iudicium tuum). Pascua hæc æternæ fœlicitatis, quæ tanquam merces bonis redditur operibus eorum, qui non crediderunt tantùm, sed in vinea domini laborarunt, retribuetur, Matth. 20.

Remediũ contra inanẽ præsumptionem.

EPILOGVS.

Correxit hoc loco verbo Domini Propheta dyscolos pastores & superintendentes vtriusque ordinis, sic Dominici gregis curam agentes, vt ipsi instar luporum lanient & deuorent. Hoc cùm commune sit ingenium & chori & fori principum, cœlestis pater curam suam gregi suo per semetipsum promittit, missurumq; vnicum filium suum pastorem optimum, nempe sapientiæ, intelligentiæ, clementiæ, paupertatis & omnis boni fontem. Hinc quum pastoriam functionem suscepisset, ait Ioan. 10. Ego sum pastor bonus, bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis.

FERIA SECVNDA DOMINICÆ primæ, Euangelium, Matth. 25.

Cum autem venerit filius hominis in maiestate sua & omnes angeli eius cum eo: tũc sedebit super sedem maiestatis suæ, &c. Finis Euangelij: Et ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem, in vitam æternam.

Fidei articulus de secundo Christi aduentu astruitur.

Rticulus fidei Catholicæ de aduentu magni Regis Iesu Christi, quo venturus est è cœlo, hoc est, à dextera gloriæ Dei, in potestate magna & maiestate, ad iudicandum viuos & mortuos, hîc astruitur, vt eum

eum cordi committentes à peccatis absterreamur, & ad virtutes prouocemur, quia docet Christus fore tunc diē, quo cuncta quę fiūt sub sole, sit adducturus in iudicium. Ecclesiastes 12. Rom. 14. 2. Corinth. 5. In hoc Euangelio potissimùm tria obseruanda sunt.

1 Primò, Maiestas iudicis, quæ consideranda est, vel secundum personæ vel conditionis dignitatem: Quo ad personæ dignitatem, & filius Dei Patri æterno æqualis secundum diuinitatem, & filius hominis Patre minor secundum humanitatem, cui pater omne iudicium dedit, vt omnis qui credit in ipso non pereat, Ioan. 3. & 5. Hic igitur tantus, in die iræ, tribulationis & caliginis, Sopho. 1. quo tribulabitur fortis, quo nec aurum neque argentum poterunt liberare homines aut iumenta, ad iudicium veniet: sed ita, vt ignis ante ipsum præcedat, vt inflammet in circuitu inimicos eius, & cum principibus populi sui sedeat in sede maiestatis suæ, Isa. 3 Apo. 1. *Tunc congregabuntur ante eum omnes gentes, & segregabit eas ab inuicem, &c.* Ibi sisti habebūt omnes, omnes gentes hîc apparebunt, exemptus erit nemo. Tunc pueri & infantes, senes, mares, fœminæ omnes citò venient, tubæ angelicæ parentes omnes, viuentes in ictum oculi mutabuntur, & in simili momento excitabuntur, tanquam dormientes mortui. Tanta virtus est verbi Dei. Tūc iuxta B. August. lib. 22. de ciuitate Dei, cap. 15. vbi de fidelium resurrectione agit: omnia Christianorum corpora resurrectura sunt ea ætate, qua resurrexit Christus, id est, circa annos triginta, siue supra, siue infra eam ætatem fuerint defuncti. Tunc fiet segregatio electorum & abiectorum: Tunc hæretici Lutherani videbunt, quid intersit inter verbum & opus: Tunc scandala auferentur è mundo omnia, & separabuntur zizania & hœdi, quia infructuosi, steriles & nocentes: Bonum semen, quia fructuosum & commodum seruabitur. Illa comburenda in aceruum vnum in tartara coniicientur, hoc in horrea thesaurorum Dei referetur. De hac re vide Ezech. 34. Matth. 13. & 25.

Iudicis maiestas ex persona & conditionis dignitate indicatur.

Scandala in secundo aduētu auferentur omnia.

Quantum verò ad conditionis dignitatem est misericors: Nam talem eum experientur pij, leuantes capita sua & dicentes: aduenisti redemptor noster, est & iustus:

Apocal. 6. nam talem cum experientur impij, dicentes montibus, cadite super nos. & collibus, operite nos, Luc. 23. Zacha. 13. Hunc nemo poterit fallere criminũ occultatione: siquidem omnia nuda & aperta sunt oculis eius, Hebr. 4. nec corrumpere oblatione munerum, vt iudicem prophanum. Deute. 26. Exod. 23. siquidem, ipse Dominus Deus potens & terribilis, personã non accipiet nec munera, Deut. 10 Dum enim ad iudicium sederit, libri aperientur, Apoc. 20. & mox aderunt testes, conscientia & synderisis, aderunt & accusatores, dæmones, scilicet, & angeli mali, quanquam non erunt necessarij, quia (vt est apud Malach. 3.) Ipse Dominus accedens ad iudicium: erit testis velox maleficis, adulteris, ac periuris.

Iudex Christus nec falli nec corrũpi poterit.

2 Secundò, Differentia iudicandorum hic est obseruanda, quam exprimit Christus bucolica quadam metaphora sumpta à bubulcis, dum ait: *Statuet oues à dextris suis, hædos autem à sinistris.* Hi iræ iudicis obnoxij, illæ glorię Christi participes. Ipse iudex œcumenicus medius inter electos & abiectos sedebit, sententiam cuiuis parti dicturus, neutri parsurus.

Iudicandorum differentia.

Agnos, quo nomine pios, qui virtutibus insignes, non sua, sed quæ Christi sunt quæsierunt, intelligit, statuet à dextris, vt vel ex ipso loco immortalitatis gloriã intelligamus. Isa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, &c. quia nomine dextrę omnis fœlicitas significatur. Hœdos, id est impios, & damnãdos, ob fœdã scelerũ sentinam, contemptũ Dei, cupiditatem, & neglectũ bonorum operum statuet à sinistris: quibus omnis miseria & infœlicitas, vt nomine tenebrarum: iuxta illud, 1. Reg. 2. Impij in tenebris conticescẽt, intelligitur. Fiet autem ista locatio iudicandorum, angeli ministerio, ídque in ictu oculi, in nouissima tuba, cuius efficacia fiet, vt omnes, qui in momentis sunt, audient vocem filij Dei: ita tamen, vt resurgãt pij, qui Deo, eiúsque verbo firma fide adhæserunt, quæ per charitatem operatur, ad vitam & gloriam: impij verò qui abusi sunt Dei patientia, dicentes in corde suo: Non est Deus, Rom. 2. Psal. 14. resurgãt ad mortem & pœnam.

Agnorum nomine pios intelligit. *Hœdi impij.* *1. Corin. 15.* *Ioan. 5.*

Afferunt autem hæc insignẽ consolationem bonis, ex consideratione immarcessibilis glorię Dei, & terrorem

Consolatio insignis pro bonis.

insig

insignem malis, ex consideratione æternæ damnationis. Ex iis autem intelligimus non eundem esse interitum hominum & iumentorum: sed iustissimum illum iudicem daturum cuique secundum opera sua: sed ita, vt præcedat generalis corporum resurrectio: De qua. 1. Corint. 15. Daniel. 12. Iob. 14. Ezech. 37. *Terror ingēs pro malis.*

3 Tertiò, Obseruādam in hoc Euangelio dispar iudicis sententia, secundum disparem iudicandorum conditionē, Erit enim vna absolutionis sententia, plena misericordiæ. Nam Ro. 6. Gratia autē Dei vita æterna & plena iustitiæ: Nam 2. Timoth. 4. Aposto. dicit, Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quā reddet mihi in illa die iustus iudex, &c. Dum iis qui à dextris erunt, dicet, *Venite benedicti patris mei: &c. Nam esuriui & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi potum: hospes fui, & collegistis me: infirmus, & visitastis me in carcere, & venistis ad me. nudus, &c. & operuistis me. Quod enim vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Vide cādide lector, non soli fidei, sed operibus vitam æternam tanquā mercedem reddi. Iudex non dicet, *Venite benedicti &c.* quia promissioni meæ credidisti, sed quia dedistis & fecistis. Alibi etiam dicit factores saluandos, & nō fidei ostentatores, Matt. 7. Nō enim sufficiet venisse ad nuptias, quod est credidisse, teste B. Augustino: sed oportet etiam veste nuptiali ornatum esse, hoc est, charitate præditum. Non etiam sufficiet lampada gestasse, & virginem esse, sed sapientem esse virginem, & oleum habere tunc saluificum erit, hoc est, credere, & charitatem fidei, vitam habere. Sic etiam baptizatum esse & credidisse in illa die non saluabit, sed in fide charitati studuisse, bonisque operibus insudasse. Malè ergo iustum in omni opere bono peccare, & opera nostra non esse meritoria apud Deum docent hæretici: non enim vult Deus iniquitatem, nec peccatis mercedem decernit, nisi supplicium, & ignis æmulationem, quæ cōsumptura est aduersarios. Quòd autem hæc sententia sit misericordiæ atque etiam iustitiæ docet ex scripturis August. Epist. 105. lib. de gratia & lib. arb. cap. 8. 9. & lib. contra Iulia. cap. 3.

Iudicis Christi sententia dispar. *Isa. 58. Ezech. 18.* *Non soli fidei sed operibus vita æterna tāquā merces reddetur.* *Error hæreticus refutatur.*

Altera sententia erit condemnationis, plena æquitatis

Sap. 1. quia, quòd in inferno mali pereant, non eſt diuini operis, ſed humani: æquitas enim, inquit Fulgentius, diuina hoc exigit, cui nulla placet iniquitas: & plena terroris, quia ligatis manibus & pedibus, proiicientur in tenebras exteriores, vbi erit fletus, ſtridor dentium, & horror: vbi denique vermis impiorum non morietur,

Dolores inferni perpetui, et aeterni.

& ignis non extinguetur, Iſa. 66. Marc. 9. quia dolores erunt acerrimi & perpetui, vbi pœnales ſenſus torquent animas, nec extorquent: puniunt corpora damnata, nec finiunt. Proſper de vita contemplatiua, capit. 12. contra miſericordes illos hæreticos Origeniſtas, qui multis olim ſophiſmatibus ignem illum temporarium dogmatizarunt, quaſi verbum domini non ſit æternum, & quaſi Deus æternitas non exiſtat, qui contrarium hîc docet. Quòd autem Dei iuſtitia poteſt pro peccatis momentaneis & temporariis reddere æterna ſupplicia, vide apud D. Auguſtinum, Epiſtol. 49. quæſti. 4. de Ciuitate Dei, lib. 21. cap. 18. 29. in Enchir. cap. 112. Hæc erit ſententia

Pſal. 6. Matth. 7. Luc. 13.

cõtra iniuſtos. *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus eſt diabolo & angelis eius: Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare, &c.* cumulum pœnæ in tribus oſtẽdens, In excluſione viſionis diuinæ, quæ grauior erit

Tria quaedam damnatorũ pœnam exaggerantia.

ipſa gehenna, imò mille gehennis: In paſſione ignis, quo omnis pœna deſignatur, Pſal. 10. In cohabitatione dæmonũ, Iac. 2. Iudiciũ ſine miſericordia fiet eis, qui non fecerunt miſericordiam. Horrendum eſt, quòd illi neque vt ſcorta, neq; vt latrones, neq; ob aliud graue flagitium pu-

Damnari non ſolũ ob flagitia, ſed de bono etiã omiſſo.

nientur, ſed vt hi, qui bonum non fecerunt, Prouerb. 21. Qui obturat aurem ſuam ad clamorem pauperis, clamabit & ipſe, & non exaudietur. Chriſtus enim in membris ſuis egens refocillatur, vel negligitur.

Hac prolata ſententia, ibunt ij, qui faſcibus peccatorum preſſi ſunt, in ſupplicium æternũ, recepturi pro di-

Ioan. 5.

uerſis criminibus diuerſa ſupplicia, Apocal 18. Quãtum

Beatitudinis diſtinctio.

glorificauit ſe, & in delitiis fuit, tantum date illi tormentum & luctum: Iuſti in vitam æternam, recepturi ſingulos denarios, Matth. 20. iuxta tamen diuerſitatem meritorum glorioſiores claritates & mãſiones, ſicut ſtella diſfert à ſtella in claritate, 1. Cor. 15. & in domo patris multæ manſiones ſunt, Ioan. 14.

EPILOGVS.

In præsenti lectione declaratum est nobis qualênam sit iudicium extremũ, quod credimus tam viuos quàm mortuos manere, in quo iudex Christus, apud quem personarum respectus non est, cuique iuxta opera sua est retributurus. Tum demum videbimus opera bona posse custodire. Nihil est quod præsumptuosi nostri Euangelici noui de huius vita exitu suos beatificãt & alios condemnant: Iudicia Dei abyssus multa, Diabolus artifex vafer, & serpẽs lubricus multos decipit: Illa dies declarabit omnia. Nos Catholici vigilemus omni tempore orantes, vt digni habeamur fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante filium hominis, Luc. 21. *Fides nostra de extremo iudicio.*

FERIA TERTIA PRIMÆ HEBdomadæ, Epistola, Isaiæ 55.

Quærite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum propè est, &c. Finis Epistolæ: & prosperabitur in his ad quæ misi illud.

Vum Dominus Deus, Rex & protector omnium, nostra salus, beatitudo, & omnia sit, docemur in hac Epistola eum ab omnibus semper, vbiq;, in omni bono instituto, in omni cõsilio, in omni anxietate & tribulatione, in hoc tẽpore accepto, diéq; salutis, sedulò quærendum esse: deinde monemur, vt cessemus peccare, vt absistamus à peccati: sed ex contrito corde verè resipiscendo, atque nouam vitam, honestam & piam amplectendo: quod ni fecerimus, peccati remissionem, gratiámque diuinam non consequemur.

Docet autem quatuor, 1 Primò, Veram pœnitentiæ formulam præscribens, hortatur nos, Quærere dominum, sed dum inueniri potest, eúmque inuocare, sed dum propè est, dum scilicet in corpore sumus, dum locus est pœnitentiæ: quia à mortuo perit confessio, Ecclesiasti. 17. Est enim & sera & inutilis damnatorum pœnitentia, quorum malitia ascendi semper, Psal. 73. vt viuorum, licet etiam vltimo vitæ articulo opportuna & vtilis est, si tamen ex fide propter Deum offensum proficiscatur: quanquam nec mala sit, quæ metu gehennæ *Dominus quãdo quærendus.* *Damnatorum pœnitentia sera & inutilis.*

suscip

suscipitur, licet hæc altera sit imperfectior.

In omni loco & tẽpore quærendus Deus. Est autem non certo loco tantùm Deus quærendus, quia est vbique per potentiam, essentiam, iustitiam, Isa. 66. Ier. 23. Nec certo tempore anni tantùm quærendus est, quia est semper, tam nocte, id est, tempore tribulationis, quàm die, id est, rebus secundis exaudire paratus, sed perpetuò quærendus: idque fide, spe, & charitate, qua sapiamus de ipso in bonitate. Si tamen, vt monet Sapiens, Sapientiæ 1. cap. in simplicitate cordis, sine fuco corde perfecto ad ipsum curramus. Appropinquat enim appropinquantibus sibi, & apparet iis qui fidem habent in ipsum, Sap. 1.

Misericordia Dei singularis erga impios resipiscentes. 2 Secundò, Ne quem desperatio consequendæ remissionis peccatorum frangeret, proponit singularem Dei misericordiam: qua vti solet erga impios, qui iuxta ipsius voluntatem vias suas derelinquunt, cogitationes iniquas deserunt, opera tenebrarum abiiciunt, atque veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris, deponunt. Neque verò his contentus Propheta, siquidem initium tantùm est iustitiæ Christianæ à malis abstinuisse, non perfecta iustitia, quæ in perfectione virtutum consistit: *Iustitia perfecta.* iubet ad Dominum reuerti, vt est Psalm. 33. Prohibeat linguam suam à malo, labia eius ne loquantur dolum, diuertat à malo, inquirat pacem & persequatur eam. Quæ nequaquam ita dici putabimus, quasi hæc solis liberi arbitrij viribus possimus, quum sine gratia ne velle quidem bonum, tantum abest vt agere possimus: sed officij sui admonetus, vt agnita infirmitate, quærat redemptorem.

Ac ne diffidas, misericordiam, bonitatem, & clementiam Dei commendat, vt & Ierem. cap. 3. quæ nunquam magis elucet, quàm dum, vt ait Augustinus, serm. 16. de verbis Apostoli, prædestinauit antequam essemus, vocauit quum auersi essemus, iustificauit quum peccatores essemus, & glorificauit quum mortales essemus. *Promissa gratiæ noui testamẽti splẽdidissima q̃ sint.* Hæc enim sunt splendidissima illa promissa gratiæ noui testamenti, quæ significantur his Prophetæ verbis, quibus pollicetur Deum fore propitium peccatis nostris. Siquidem multus est ad ignoscendum adeò vt alienum opus facere dicatur, si quando irasci aut punire iure cogatur,

Alienum opus quãdo Deus facere dicitur.

gatur, Isaiæ 28. Aliena est enim Dei crudelitas, vt eo loco notat Diuus Hierony. Deus non iudicat more hominum. Humana enim iudicia sic se habent, quoties homo sua prodit facinora, statim rapitur ad supplicia, & vt vulgatum habet verbum. Qui fatetur, suspenditur. Contrarium verò est apud Deum: Fatentibus sua peccata indulget, abscondentes condemnat, Lucæ 7. Matth. 18. Mundus malefactores vult perire: contrà Deus non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat, Ezechiel. 18. Luc. 1. 2. Corinth. 5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, &c. Ne ergo Dei iudicium sic æstimemus, vt iudicium humanum & mundi, dicit Propheta Dei consilia longè esse alia, atque sunt humana. Mundus dat veniam coruis, & sua censura vexat columbas. Furunculos patibulo adiudicat, magnos prædones adorat. Facit huc quod Christus ait, Luc. 16. Quod hominibus excelsum est, abominandum est coram Deo.

Iudicium Dei aliud quàm hominum iudicium.

3 Tertiò, Vt maiorem ingerat consequendæ veniæ fiduciam, docet non ex ratione humana de Deo cogitandum. *Non enim*, inquit, *cogitationes meæ sunt vt cogitationes vestræ, neque via mea sunt vt via vestra.* Siquidem Dei sunt cogitationes pacis, & non afflictionis, Isaiæ 29. atque ideò parcit peccantibus, nolens mortem peccatoris, vt ostensum est ex Ezechiele, decimooctauo. Lento gradu ad vindictam properat, & expectat nos, vt misereatur nostri, Isaiæ 30. Hominum verò cogitationes sunt vanæ, Psalm. nonagesimotertio: quales de corde exeunt, Matthæi 15. quare & malos fructus producunt, scilicet, odium, iram, inuidiam, homicidia, contentiones, &c. Galat. 5. Arbor enim mala & putris, malos fructus profert, Matth. 7.

Ex humana ratione de Deo nõ cogitandũ.

Atque hoc est quod sumpta metaphora à rebus maximè distantibus, cœlo & terra scilicet, significat, dum ait: *Sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltata sunt via mea, &c.* Neque enim potest vlla esse comparatio rerum humanarum ad diuina, quando finiti ad infinitum nulla esse proportio queat. Malè ergo de voluntate Dei, gratia, iustificatione, prædestinatione & sacramentis, iudicant, qui vel ex Philosophiæ principiis, aut solo ingenij

Cõparatio rerum humanarum ad diuina nulla est sicut nec finiti ad infinitum.

genij acumine differere de his impudenter audent, quando in huiusmodi voluntas, ratio, atque industria humana, longè cernat hebetius, quàm oculus noctuæ lucidissimos solis radios aspiciat: quare in his certissimè est sequenda scripturæ amussis.

4 Quartò, Quò certius persuadeat Deus paratum se esse recipere pœnitentem, quum nemo, nisi præueniente Dei gratia tactus, respicere queat, quam sub metaphora imbris significat, docet ipsam Pœnitentiam, qua quis de peccatis suis propter Deum offensum dolet, ad sacram confessionis ancoram pro consequenda remissione accurrit, & satisfactionem sacramentalem merito & efficacia sanguinis Christi efficacem amplectitur, non nisi gratia Dei excitari: quemadmodum terra, quæ natura sua frigida est & sicca, nisi secundum accipiat imbrem, qui eam perfundat, inebriet & germinare faciat, sterilis manet, qui solus incrementum dat, adeò vt is si defuerit, nullus agricolæ labor profuerit, 1. Corint. 3. Is enim est qui semen serenti & panem comedenti præstat. Ita est & gratia ista cœlestis, quæ frequenter ex auditu verbi Dei concipitur, quæ licet subinde, vt est Matth. 13. videatur cadere secus viam, aut in petrosa, aut inter spinas, vt perire prorsus videatur, cadit tamen etiam in terram bonam. Neq; enim potest ad Deum redire vacua, sed facit quæcunque voluit Deus, & prosperatur in his quos ab æterno elegit, & prædestinauit, vt fructum gignat in aliis centesimum, in aliis sexagesimum, in aliis trigesimum.

Gratia Dei pœnitentia referēda & accepta bona omnia.

Gratia Dei imbri comparatur.

EPILOGVS.

Admoniti sumus præsenti lectione, vt domino Deo sedulò inseruiamus & adhæreamus, iuxta illud Psal. Mihi adhærere Deo bonum est, &c. idque simplici corde, hoc est, ne bona opera peccatis quoque misceamus, diabolo simul & Deo seruiendo sed vt Deo soli obsequamur bona faciendo, & ab omni peccato nos puros custodiendo. Deinde habuimus hîc admonitionem, qua discamus dominum Deum nihil vnquam friuolum atque vanum dixisse, nihil vnquam promisisse quod irritum sit factum, sed omnia quæ per Prophetas prædixit, cōtigisse, quæ promisit præstitisse omnia. Quod & Iosue testatus est, d. cap. 23 Omnia quæcunq; promisit Dominus, contigerunt vobis, & non periit vel verbum vnicum incassum, &c.

Verax & fidelis De⁹ in promissis suis.

FER

FERIA TERTIA HEBDOmadæ primæ, Euangelium, Matthæi. 21.

Et cum intrasset Hierosolymam, commota est vniuersa ciuitas, dicens: Quis est hic? &c. Finis Euangelij: & relictis illis, abijt foras extra ciuitatem in Bethaniam, ibique mansit. *Marc. 11. Luc. 19.*

Ostquam Hebræorũ pueri magno applausu Christum recepissent, breui Spiritus sancti tacti spiramine, Euangeliũ præsens pergit ostẽdere, quomodo tota Hierosolymorũ ciuitas obstupuerit, videns rem insolitam & tam mirabilem, mirans frequentiam, non intelligens veritatem: Et complectitur tria.

Confessio plebis Hierosolymitanæ de Christo.

1 Primò, humilem & piam plebis Hierosolymitanæ de Christo confessionẽ quam extorserũt, Christi sanctimonia, innocentia vitæ, virtus miraculorum, & docendi authoritas, quæ in ipso erant longè admirabiliora, quàm in aliquo vnquam fuerant Prophetarum. Hęc tamen excæcati Principes, Pharisæi, Sacerdotes & Scribæ, ita continebant ac deprimebant, vt horum causa odium ipsi & inuidiam conciliarent. A qui impossibile erat, vt admiranda hæc Christi opera essent irrita, ac à fructu vacua, Isa. 55. Quare licet essent iuxta patris æterni voluntatem absçondita à sapientibus & prudentibus, Matth. 11. (quales etiam nunc sunt, qui suæ sapientiæ sic innituntur, vt omnia rationibus humanis metiri velint, nihil fidei concedentes, qui insuper secum, & cum suis consiliariis deliberant de verbo Dei, de ritibus, de cæremoniis ac de sacramentis, quæ pro suo arbitrio figunt ac refigunt:) sunt tamen reuelata paruulis & humilibus, id est, nihil sublime de se sentientibus, sua peccata confitentibus, solum Deum sapientem ac prudentem agnoscentibus. Hi enim excæcatis huius mundi potentibus & carnalibus, corde credunt per fidẽ, & ore confitentur, Ro. 10. per confessionem, Christum esse verum Prophetã in mũdum missum.

Opera Christi non fuerunt irrita ac fructu vacua.

Valuit quidem pro eo tempore plurimum huiusmodi acclamatio Iudæorum, tum quòd Iesum filium Dauid confit-

confitebantur,tum quòd Prophetam illum(scilicet Deut. 18.promissum)excipiebant,profitentes item è Nazareth aliquid boni posse oriri-sed inuidia plerosque eorum excæcabat,ne hoc quod viderunt viderent. Vnde audientes aliquos dicere, *Hic est Iesus Propheta ille*:dicunt:Nunquid Christus veniet ex Galilæa? Item, Nemo vnquam Propheta ortus est è Nazareth,Ioan.7.Nos verò plus Iudæis in eius laudem dicamus cum B.Petro & Apostolis, Tu es Iesus filius Dei viui, Matth.16. Ioan.11.Item cum Baptista:Hic est agnus Dei,qui aufert peccata mundi.Ioã.1. Matth.1. Semen Eue caput contereus serpentis, Gen.3. Semen Abrahæ, in quo benedicuntur omnes gentes, Genes.22.Galat.3.Hic verus & vnicus Messias,Daniel.9. Rex & pastor Israel. Ezech.34.

Inuidia excæcauit Iudeos, vt hoc quod viderunt non viderent.

2 Secundò, Complectitur seueram Christi Iustitiam, quam exercet iu impios Sacerdotes, & prophanos Symoniacos,templi Dei violatores, qui pietatis prætextu quæstui inseruiebant suo, qua nulla est perniciosior peccandi licentia. Itaque templum Dei ante omnia ingressus, zelo quodam accensus Christus hanc corrigit, dum vendentes & ementes eiecit, nummulariorum mensas,& cathedras vendentium columbas subuertit. Quo facto haud dubiè significauit, quàm grauis eos maneat pœna, qui cultus diuini prætextu, cupiditatibus suis inseruiunt, & sacra prophanis miscent, confidentes in verbis mendacij, dicentes, Templum Domini templum Domini,Ierem.septimo,speciem quidem habentes pietatis, virtutem autem eius abnegantes, quales sunt, beneficiorum fœdissimi harpiæ, Symoniacæ labis turpissimi ministri, patrimonij pauperum inuasores,atque bonorum crucifixi decoctores. In hos enim grauissimè animaduertet Christus, & flagello, templo illo cælesti illos expellet.

Iustitia Christi seuera in impios templi Dei violatores.

Quia autẽ penes sacerdotalẽ dignitatẽ,erat etiã & iudiciaria potestas,Deut.17.Christus autẽ erat à patre missus Sacerdos & iudex, ideò ipse iudicis partes exercuit, nec Herodi aut Pilato, penes quos erat ciuilis magistratus authoritas,hos tẽpli prophanatores corrigendos dedit, significans prophani Principis officium nõ esse,prætextu abusuum Ecclesiasticorum, opes & thesauros Ecclesiarum

Põtificum est reformare abusus, non Principum.

ſiarum inuadere, in prophanos vſus conuertere, quòd ſine ſacrilegio id fieri nequeat, etſi paſsim id videamus: ſibi autem illam vindiĉtam ſeruauit, vt olim in Heli (1. Reg. 2.) & Samuelis (1. Reg. 8.) filios grauiter animaduertit, quos tanta ſeueritate puniuit, vt nemo ſine horrore ipſorum ſupplicium legat.

Zelus ille Chriſti noſtrates hodie arguit & diiudicat, dum vendunt ea quæ gratis acceperunt. Zelum Domini comediſſe Chriſtum vides Ioan. 2. & Pſal. 68. D. Hieronymus cum B. Chryſoſtomo opus hoc zeli Chriſti dicũt maius eſſe miraculum quod edidit, Addit S. Hiero. igneum quiddã atq; ſydereum radiaſſe ex oculis eius, & diuinitatis maieſtatẽ luxiſſe in ipſius facie, eáque deterruiſſe Synagogę Pontifices, vt olim eorum maieſtas maxima fuerit, quæ ipſi Alexãdro magno, atque eiuſdem cognominis Pompeio etiam ſtupori fuerat. Chriſtus ex hoc zelo reliquit Pontificibus exemplum reformandorum abuſuum. Inter abuſus verò reformatione potiſsimùm indigẽtes, præcipuus eſt negligentiæ docendi, qua optimates Eccleſiæ quiduis potius agunt, quàm vt doceant, qua illis docẽdi officiũ ſordet, &c. vide Iſa. 56. Itẽ reformandus abuſus altaris, quo ſacramẽta omnia facta ſunt venalitia. Neceſſarium quoq; eſt templorum materialium decus reformare. Sufferũtur hodie talia in templis fieri, quæ nullus Conſul pateretur fieri in ſenaculo, imò etiam in foro. Factæ ſunt Eccleſiæ cathedrales in Germania noſtra inferiori omnes (vnde aliarum decorum peti conuenit) emporia & theatra. In porticibus Ethnicorum tam frequens deambulatio non fuit, atque in noſtris Baſilicis quotidie fieri videmus. Quid quòd & lenocinia in templis fiunt & homicidia Templum Chriſti in templum Iouis, Mariæ in Veneris diceres conuerſa. Vnde puto non temere, ſed permiſsione diuina fieri, vt templa noſtra à factioſis aduerſariis negligantur, contemnantur, imò aliquando ſpolientur, diruatur, exurentur & ſolo æquentur. Quod Danie. 9. & Matt. 23. ſatis innuitur. Sanctus Marcus ait Chriſtũ Ieſum non ſuſtinuiſſe, vt aliquod vas, aut onus per templũ Hieroſolymitanum portaretur. Et nos, proh pudor, templum, in quo corpus & ſanguis Domini ſumitur, in quo ad menſam ſa

Miraculũ Chriſti maius.

Abuſus præcipuus, qui.

Templorũ decus neglectum corrigendum.

eram quotidie angelorum exercitus conueniũt,tam effrontes contaminare audemus, & ꝙ omnium est absurdissimum, desecratis & prophanatis corporibus & animabus,illud prophanamus atque dehonestamus. Vnde fit ꝙ exemplo Christi neque templa Spiritus sancti viuida, neque templa manu facta ritè colamus, atq; ob id disperdat vtraque Deus, 1.Cor.3. Obseruandum tamen hic, quòd Christus non templum, sed mensas subuertit nũmulariorum,docens non rem ipsam(quod aduersarij volunt) tollendam,sed abusum corrigendum. Porrò sequitur quid in templo fieri conueniat. Ex sacris literis per os saluatoris dicitur domus orationis, Isa.56.Hiere. 7.Deo ergo in templo supplicandum, sed more puerorum,Matth.18. Deus exaudit orantes in templo, 3.Reg. 8.2. Paralip.5.&c. Sed an ne tantùm domus orationis? Nonne & gratiarum actionis, & prædicationis,& sacramentorum administrationis? vtique: Nam orationis vocabulo comprehenduntur omnia, quæ ad cultum diuinum spectant,sicut in Genesi inuocationis nomine, vniuersus diuinus cultus appellatur,vbi Enos dicitur cœpisse primùm inuocare nomen domini, Gen.4. & Saulus persequebatur omnes qui inuocabant nomen Iesu, hoc est,qui amplectebantur fidem & religionem Christianã, Actor.9. Hinc apud Lucam,19. de Christo etiam dicitur: Et erat docens quotidie in templo.

Res ipsa tollenda nõ est sed abusus corrigendus.

In templo quid faciendum.

3 Tertiò, Admirandam Christi in cæcos, claudos, & mutos complectitur gratiam miraculorum,qua eos qui laborabant ignorantia rerum diuinarum, & variis opinionibus claudicabant, curauit. Vnde eius agnoscere licet misericordiam, qui eos qui se totos illi credunt, secundum corpus sanat, & animam iustificat, quando eos quos ab æterno à massa perditionis separandos elegit, misericorditer vocauit in admirabile lumen suum, iustificauit,data peccatorum remissione, atq; glorificauit, vt essent ciues & domestici Dei, vtque in cœlesti Hierusalem iucundum illud Osanna perpetuò cum angelis Deo concinant. Hoc enim adumbrasse arbitror carmen hoc epinicion quod paruuli,simplices,ac lactentes Christo Hierosolymam ingredienti concinebant. Hoc cùm iuxta naturam inuidiorũ Principes Sacerdotum & Scribæ illi

Misericordia Christi erga miseros præcipua.

Puerorum epinicion quid adumbret.

bæ illi inuiderent, ostendit Euangelium præsens admirandam Christi contra Scribas & Pharisæos responsionem qua ipsorum sycophantias, adinuentiones quęstuosas, technas & calumnias refutat authoritate scripturæ, dicens: *Domus mea domus orationis vocabitur*, Item Psal. 8. *Nunquam legistis, quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem?* Vnde eius agnoscere licet iudicium, quo iustissimè facit, vt qui vident cæci fiant, Ioan. 9 id est, Scribas & Pharisæos, qui externa vitæ sanctimonia, authoritate iudiciaria, & propria iustitia freti Christum contempserunt, & suam volentes statuere iustitiã, Christi iustitiæ, virtutum, ac meritorum non sunt facti participes, sed propria ipsorum malitia obdurati & excæcati, suo merito sunt relicti, quia semper restiterunt Spiritui sancto, vt meritò ipsos cæcos ac duces cæcorum vocaret Christus.

Apologia Christi contra inimicos suos.

Scribæ & Pharisæi sua ipsorum malitia excæcati & relicti

Ab inobedientibus ergo ab obedientes se confert, & inter illos versatur. Nam (teste Hiero.) tantæ fuit paupertatis & ita nulli adulatus fuerat, vt in vrbe maxima nullum hospitem, nullámque inueniret mansionem: Abiit in Bethaniam, relictis inimicis. Malos enim homines melius locum dando, quàm respondendo quis vincere potest, quia malitia sermonibus non instruitur, sed excitatur, Chrysost.

Christus Hierosolymis nec hospitem nec mansionem inuenit.

Mali homines cedendo quàm respondendo magis vincuntur.

EPILOGVS.

Euangelica hac historia enarrauit, quomodo Christus ex zelo quo affectus erat erga Patrem, ingressus templum, primò inde vendentes & ementes deturbauit, ibique abusus correxit, à sanctuario (sicut Ezech. 9. mandauerat) incipiens. Secundò malè habentes curauit, qui tum demum, reformatione scilicet facta, optimè curantur. Tertiò laudem Dei cui liuidi Pharisæi derogauerunt, asseruit. Vt ergo & nos possimus dicere cum Dauid rege, Laus eius semper in ore meo. Psal 33. incumbit nobis, vt vitam nostram corrigamus, templum Dei prophanatum & meretricis corpus factum Christo subtractum reconciliemus in specie, quia non est pulchra laus Dei in ore peccatoris Ecclesi 15. & innocentia fontem maximè decet per innocẽtes in astra extolli: Sic enim tandem videbimus Ecclesiam reformatam in genere vniuersam. Hoc vt fiat, faxit omnipotens Deus.

Zelus Christi erga patrem.

Laudem Dei asseruit Christus.

FERIA QVARTA HEBDOMADæ primæ, Epistola, Exod. 24.

In diebus illis, Dixit Dominus ad Mosen, Ascẽde ad me in montem, & esto ibi, daboq; tibi duas tabulas lapideas, &c. Finis Epistolæ: Et fuit ibi quadraginta diebus & quadraginta noctibus.

Pistola hęc, quę de donatione legis, & quomodo, & in quem finem data sit, agit: ostendit tria perquàm necessaria dogmata.

Cura & solicitudo Dei quam habet pro populo suo.

1 Primò ostendit quãta cura & solicitudine Deus vineam electam & populum acquisitionis, ereptum de fornace ferrea, & domo seruitutis sit tutatus, non solùm magistratu Polytico quem gerebant Moses, Iosue, & 70. seniores, Exod. 18. & Ecclesiastico, quem gerebant Aaron, Eleazar, & Tribus Leuitica, verum etiam legis custodia, quæ licet neminem ad perfectum adduceret, propter transgresionem tamen posita, vt loquitur Apostolus, erat sancta, iusta & bona, vtpote à Deo profecta, qui est ipsissima sanctitas, iustitia ac bonitas. Tum etiam si ipsius finem, ob quem à Deo est euulgata, perpendas, quem fuisse docet Apostolus charitatem de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta. Quanquam enim hanc nunquam sunt consequuti Iudæi, duri & incircuncisi corde, & auribus ipsorum id vitio accidit, non legis: quod ostendit Deus, dum in tabulis lapideis, clangore tubarum, monte fumigante & fulgure & tonitru promulgaret. Vt enim frangeret hanc ipsorum duritiam, & conscientias ipsorum terreret, ac probaret vtrum diligerent eum an non, ita descendit. Quòd autem potissimùm Mosen & Iosue voluerit huius esse ministros, cósque ad se ea de causa vocarit, significare voluit officium esse magistratus Polytici, leges non proprio ingenio excogitatas, sed diuinitus acceptas esse populo dãdas, ac iuris seueritate conseruandas, Roma. 13. Digresioni locus est de officio iudicum. Amplifica, repete, & exortare.

Rom. 7.

Finis legis charitas.

Officium magistratus Polytici de Dei lege.

Bellua multorũ capitũ Resp.

2 Secundò, Ostendit quòd Reipublicæ administratio eget authoritate ministrorum. Bellua enim est multorum capitum Respublicæ, Ideò decessurus in montem ad

tem ad Dominum Moses, magna solicitudine præficit Aaronem, tanquam in rebus spiritualibus summũ Præfectum: & Hur, cui ciuilium quæstionum descidendarum authoritatem cessit. Pereat enim necesse est Respublica, si duo hæc, ſ[?] quibus constare nequit, fulcra corruant, nempe Religio, quæ in vero cultu rerum diuinarum cõsistit, videlicet, verbo Dei, legitimo sacramentorum vsu & pietate quæ secundum Deum est. Est enim Pontificum, & Episcoporum, Pastorum, & Concionatorum, fidei quæstiones ex præscripto verbi Dei, diffinitionibus Ecclesiæ & conciliorum, gladio spiritus dissecare, Deut.17. Et iustitia, quæ bonis sua tribuit præmia, & malis sua supplicia: Quemadmodum eleganter, 2.Paralip.cap.19. præscribit Iosaphat, vbi iubet non ex affectu, sed cum timore Domini, diligentia, & iustitia ius cuique administrare, idque sine cupidine munerum, Deut.16. Exod.23. Leuit.19. Ecclesiastici 20.

Republica administratio eget authoritate ministrorũ Ecclesiasticorum & polyticorũ. Pontificum & Pastorũ officium.

Quòd verò Moses instinctu spiritus Aaronem præfert, nec tamen diuelli ab eo vult Hur, significare voluit præter prærogatiuam Ecclesiasticæ dignitatis concordiam, vnitatem & pacem, quæ in omni Republica esse debet inter vtrunque magistratum, qua sublata, corruũt res magnæ ac prorsus dilabuntur, Luc.11. ea verò incolumi, res paruæ crescunt, Authore Salustio. Neque verò hanc coniunctionem quis ita interpretetur, vt sacra prophanis misceat. Iniquum enim est Senatum prophanum velle subuertere iura Ecclesiastica, & Ecclesiasticum velle subuertere iura ciuilia vel polytica. A tribus, inquit Ecclesiasticus capit.26. timuit cor meum, & in quarto facies mea metuit, delaturam ciuitatis, collectionem populi, calumniam mendacem, &c. Idem cap.25. In tribus beneplacitum spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus: concordia fratrum, amor proximorum, & vir & mulier sibi benè consentientes.

Concordia, pax & vnitas, inter vtrũq; magistratum esse debet. Salustij sententia verissima.

3 Tertiò Ostendit quomodo mons Synai, quẽ Apost. Galat.4. comparat Agar in seruitutem filios generanti, gloria Domini illustratus, significare videtur (altius enim hîc assurgere oportet, quando & Paulus hîc allegoriam est sequutus) eos, qui per gratiam Christi non tantùm essent futuri legis auditores aut serui,

Mons Synai quos significet.

sed factores & filij, ablato velamine. Quo fit vt hic videamus tantùm per speculum in ænigmate, 1. Corinth. 13.accepta libertate spiritus adoptionis filiorum Dei,in quo clamamus Abba pater, Roma.8.quandoque transferendi ad gloriam illam cœlestem per Christum paratam,Ioan.14. quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec cor hominis comprehendit, Isa. 64. vbi erunt iuxta Christi promissionẽ æquales angelis Dei, Matth.24.ful gentes sicut stellæ in firmamento, Daniel.12.tecti meritò sanguinis Christi, id est, beati, quia tecta, id est, deleta erunt peccata, Psal.31.& immortales, 1. Cor.15.sex diebus, quemadmodum hic Moses, donec die septimo, id est iuxta B.Augustinum,ipso magni iudicij die,in resurrectione vocẽtur de medio caliginis,vt mortale hoc induat immortalitatem, & fiat sermo qui scriptus est: Vbi est mors victoria tua? &c. Oseæ 13.

Interim enim sancti licet reuelata facie gloriam Domini contemplentur,vt habet fides Catholica,desiderio tamen assumendi corporis tanguntur, atque euocari illud de medio caliginis & sepulchri petunt.Ideo Christus hunc diem,Luc.21.vocat diem redemptionis iustorum, Leuate, inquit, capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Interea spes gloriæ Domini est Israëlitis secundum spiritũ, hic videlicet adhuc pugnantibus, & credentibus per fidem, nondum per speciem cernentibus instar ignis,dum scilicet,per varias tribulationes, angustias, pressuras, & afflictiones, quibus excoquit ad purum peccati scoriam instar ignis, qui piis fit ad probationem impiis verò ad interitum.

Dies extremus cur redemptionis dies dicitur.

EPILOGVS.

Magistrat⁹ Ecclesiasticus & polyticus cur populo præficitur.

Solicitudo & cura Dei pro populo suo,quia legem eis tradidit, quam obseruent, viamque ostendit per quam ambulent cui etiam præfecit magistratum tuum Ecclesiasticum, qui legem ipsam interpretaretur, tum Polyticum, qui eandem legem tueretur, eiúsque obseruantissimos deffenderet: contemptores verò pœnis afficeret: Quales fuere Aaron & Eleazar,& Tribus Leuitica, in rebus spiritualibus:Moses, Iosue,& 70.Seniores in rebus ciuilibus aut polyticis: Quod & Moses, ascensurus in montem, sedulò fieri curauit exemplo Dei edoctus, præficiens Aaronem pontificem, qui ea quæ ad

ad religionem & ad Dei cultum spectarent, curaret, & Hur Polyticum, qui res ciuiles tractaret, ne populus Domini esset, sicut oues absque pastore, Numer. 27. Omnis enim Respub. sine his duobus consistere nequit, religione nimirum & iustitia qua ita sibi mutuò cohærere debent, ne alterum alteri præiudicium faciat.

FERIA QVARTA HEBDOMADÆ primæ, Euangelium, Matth. 12.

Tunc responderunt ei quidam de scribis & Pharisæis, dicentes, Magister, volumus à te signũ videre, &c. Finis Euangelij: Quicunque enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis est: ipse meus frater, soror, & mater est.

LEctio præsens Euangelica secundum historiam Iudæos præsertim taxat, qui noluerunt credere, nisi vidissent signum, quibus etsi sæpe fuissent data signa, nihilominus tamẽ ipsi in suo errore perstiterunt, in qua Christus agit quatuor.

1 Primò, Docet iudicium carnis odio, inuidia, & maleuolentia excæcatæ, non intelligere quæ sunt Spiritus Dei, 1. Corinth. 2. & 3. Quo fit, vt neglecto Dei verbo signis firmiore, 2. Pet. 1. petant à Christo signa & prodigia, dicentes, *Magister, volumus à te signum videre*, Quod scilicet excedat facultatem naturæ creatæ. Verùm cùm hæc non peterẽt ad fidei, doctrinæ, & veritatis confirmationem, quarum causa Deus Opt. Max. non in nouo tantùm, sed & veteri testamento solet hæc beneficia concedere Ecclesiæ: sicut dum lex promulgaretur, audiebantur tonitrua, micabant fulgura, tubarum clangor perstrepebat, & mons fumigabat: Quæ partim ob duritiam populi indicandam, partim ob legis conscientiam terrentis naturam significandam à Deo fiebant. Sic voluit Christus Euãgel: j prædicationẽ signis confirmari, donec ea satis altas egisset radices, Marc. 16. Ideóque Paulus docet ea non fidelibus dari, qui contra spem (vt de Abraham testatur idem Apost. Rom. 4.) in spem credunt, qui contempta vtilitate humanarum cogitationũ, ad fidei altitudinem adsurgunt, & toti etiam in summa rerum desperatione constituti, ab ipso Deo dependent

Iudicium carnis non intelligit quæ sunt Spiritus Dei.

Signa data nõ fidelibus, sed infidelibus.

ſed ea docet dari infidelibus, quorum inquinata mens eſt & conſcientia, ad Tit.1. Quibus opertum eſt Euangeliũ Dei, quibus Deus huius ſeculi excæcauit mentes, vt non fulgeat eis lux Euangelij, 2.Corinth.4.quemad modum hi Phariſæi: quo fit, vt apertiſsimis ſignis magna peruicacia reſiſtant, proprio iudicio excæcati. Hinc factum eſt, quòd non ſolùm illis petitum ſignum negauit, verùm etiam acriter propter poſtulationem eam increpauit, generationem eos prauam, & adulteram vocans, vtq́ue Domino Deo inſtar adulteræ illudere verita non ſit. Iudæi nanque bona ex parte Domino Deo ſemper cõtrarij ſunt inuẽti, lubricæ fidei, & perfidi homines, Iudàicum hoc ingeniũ, incuſatur etiã Dominus, Deu.32.

Seueritas Dei erga incredulos. 2 Secundò, Proponit ſeueritatem Dei erga incredulos qui veritatem Dei in mendacio detinebant, dum ait: *Signum non dabitur generationi huic praua*, quæ ſemper reſtitit Spiritui ſancto: Prophetas occidit, Matth.23. Dominúmque occidit Ieſum, 1.Theſſal.2. atque adulteræ, quia mutauit gloriam Dei in idolum, Hiere.2. Fontem aquæ viuæ dereliquit, coluit Baal, Aſcaroth, omnémque militiam cœli, 3 Reg.12. Oſeæ 7. Ezech.8.23. Sed nõ potuit obliuiſci miſereri Chriſtus, ſiquidem miſſus erat ad oues quæ perierunt domus Iſraël: proinde ne quam excuſationem de peccato ſuo habere poſſent, Ioan.15. ſignum promittit, ſcilicet, Ionæ Prophetæ, ſed quòd videntes non viderent & intelligentes non intelligerent: Quale olim etiam fuit illud de Haalma Maria Achaz regi datum, Iſa.7. Pollicetur autem ſignum Propheticũ, vt agnoſcerent, quocum ſibi negotium eſſet: ſcilicet cum Deo, qui poſſet occulta cordium ac renes ipſos rimari, Hierem.17. abditiſsimáſque ipſorum cogitationes prodere: & cum homine, qui poſſet iram patris æterni, à quo erat in mundum miſſus, ſua morte placare, vt meritò agnoſcere poſſent ipſum eſſe maiorem Iona Propheta, qui morte ſua Chriſti typum tantum expreſsit, dum abſorptus à ceto, terræ eſt reſtitutus, qui prædicatione quoque ſua impios Niniuitas ad veram pœnitẽtiam ſine vllis ſignis adduxit, Ionæ 3. & Salomone Rege, qui pacifico imperio Chriſtũ adumbrauit, ſapiẽtia illũ expreſſit, in quo ſunt omnes theſauri ſapiẽtiæ & ſcientiæ Dei.

Iona 2. Signum ſibi datũ nõ intellexerũt Iudai.

Christus maior Iona & Salomone.

reconditi, Colloſ. 2. qui etiã prudentia ſermonis videtur Reginam Saba ad veri Dei cognitionem adduxiſſe.

3 Tertiò, Commendat iuſtitiam diuini iudicij, qua ſententiam damnationis pronunciat contra rebelles & incredulos Sacerdotes, Scribas & Phariſæos, quorum tãta fuit contra Prophetas à Deo miſſos ad veritatem annuntiandam, contra Chriſtum doctrinã ſuam cœleſtem miraculis confirmantem: atque contra Apoſtolos Euangelium & ſacramentorum doctrinam ſanguine ſuo ſtatuentes, rebellio, vt manifeſtæ veritati ſemper reſiſterent, Act. 7. Matthæi 23. *Sententia dãnationis contra Iudeos iuſta.*

Proinde ſententiam à Chriſto contra ipſos pronuntiandam in die iudicij confirmabunt viri Niniuitæ, homines, ſcilicet, barbari, infideles, nulláque lege inſtituti, qui comminatione futuri excidij audita ab homine obſcuro, & multis miraculis claro, mox tamen pœnitentiam egerunt, qua non tantùm lætam ſententiam euaſerunt, ſed & peccatorum remiſſionem ſunt conſecuti. Confirmabit etiam eandem Regina Auſtri, quę (Ioſepho teſte) Æthiopiæ & Ægypto imperauit, mulier imbellis, ſexu fragilis aſſueta delitiis: ſola tamen audita fama Salomonis, tantum laboris ſuſcepit vt ipſum audire admiraretur, & tantum nõ obſtupeſceret ad illius ſapientiam, quum tamen impij Principes, Sacerdotes, Scribæ & Phariſæi Chriſtum verum Dei filium, ſeſe verum eſſe Deum & Meſſiam promiſſum diuina virtute teſtantem, ſpreuerint ac contempſerint. Rectè ergo Iudæorum grauiſſimum erit iudicium, quòd apud eos tanti non fuit Euangelium Chriſti eiúſque cœleſtis ſapientia, quanti apud niniuitas vnius Ionæ vnicum verbum & apud Reginam Saba ſapientia Salomonis. Niniuitæ itaque atque Regina Meridionalis plagæ, regionis nempe, Sabæ, ad Auſtrum ſitę, in extremo iudicio iudicabunt Iudęos, hoc eſt, ex Niniuitarũ reſipiſcẽtia, & Reginæ Sabæ ſapientiæ Salomonicæ deſiderio, cõdemnabilis apparebit Iudæorũ pertinacia, atq; contemptus. Rationem addit Chriſtus, d. *Ecce plus quàm Ionas & Salomon hic.* Sic & aliàs fides gentium qualiſqualis, perfidiæ Iudęorũ præfertur, Matth. 8. Luc. 7. Tyrus quoque & Sidon Hieroſolymitanis, Corozainis & Bethſaidanis anteferuntur, Matthæi 11. Luc. 10. *Niniuita Regina Auſtri quomodo cõdemnabũt Iudaicam generationem.* *13. Reg. 10 1. Paral. 9.*

Samaria quoque adeò non peccauit, atq; Iudæa, Ezech. 16. Denique Sodoma & Gomorra dicuntur remissius habituræ iudicium, quàm Iudæi.

Dei & sacramentorum cõtemptores eadẽ qua perti naces Iudæos manet sententia.

Obseruent hæc verbi Dei & sacramentorum contemptores: hos enim, nisi resipuerint, eadem manet sententia, quam hîc Christus impiis comminatur Iudæis. Sunt enim hæc memoriæ tradita ad nostram eruditionem & exhortationem. Si iudicium condemnationis Iudæorum tantum & tale, quantum & quale putabimus & credemus fore nostrum, si exemplò Iudæorum Christo non obtẽperauerimus: Qui non videat, nobis in extremo die Lacedæmonios Heroas, Socratem, Athenienses, Areopagitas, Romanos item Quirites Iustitiæ æmulos, conferendos? O qualis confusio, o qualis dolor tunc erit illis, qui videbunt se virtutibus ciuilibus ab Ethnicis superari. O quantus erit eorum numerus Pseudochristianorum, qui tunc per tales Ethnicos Heroas & Philosophos condemnabitur: Sequuti sunt illi lumen rationis humanæ. Accessit nobis ad lumen hoc, lux cælestis gratiæ: maximo ergo supplicio digni erimus, nisi Ethnicos omnes in omni virtutum genere superauerimus.

Supplicio maximo digni erunt Christiani, nisi Ethnicos virtute superent.

Surgat ergo è graui socordiæ somno anima Christiana, caueat ne tantam negligat salutem dormitando in mortem secundam. Reginæ Sabæ exemplo requiramus Dominum dum propè est: Niniuitarum exemplo obaudiamus præceptori tanto, dum adhuc tempus & locus pœnitentiæ nobis superest. Tempus instat quando operari non licet, Iudex ante ianuam adstat. Beatus, qui dum operandi tempus est, verbum Dei audit & custodit, Luce 11.

Iudicium quàm terribile maneat relabentes.

4 Quartò, Terribili quadam similitudine ostendit, quàm terribiles eos maneat iudicium, qui post acceptam notitiam veritatis, & pœnitentiam factam ab operibus mortuis, rursum in semetipsis crucifigunt filium Dei, & tanquam canes reuertuntur ad vomitum, Hebr. 6. 2. Pet. 2. Hos enim malus ille dæmon, tanquam Leo rugiens, & ambulans per loca arida & inaquosa, id est, homines nullo cœlestis gratiæ rore perfusos, bonis operibus, quæ præparauit Deus, vt in ipsis ambulemus, destitutos, quum nulla verarum virtutum præsidia

reper

reperiat, circuit, quærens vt deuoret: & adſumptis ſeptem aliis ſpiritibus multò ſe nequioribus, huiuſmodi homines vacuos, id eſt, vt loquitur Petrus, 2. capit. Epiſtolæ 2. fontes ſiccos, nubes ſine aqua, & arbores autumnales, id eſt, iuxta B. Auguſtinum lib. de fide & operibus, cap. 25. qui fidem, quam acceperunt, bonis operibus non exornant, ingreſſus inhabitat: quo fit vt fiant nouiſſima illorum peiora prioribus. Quibus melius eſſet, non cognouiſſe viam iuſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorſum conuerti, &c. 2. Pet. 2. Niſi enim in ſanctitate & iuſtitia ambulemus omnibus diebus noſtris poſt acceptam notitiam veritatis, fiet vt iſta Chriſti comminatio nobis etiam contingat.

Fontes ſiccos nubes ſine aqua & arbores autũnales qui dicantur.

Sequitur parua hiſtoria de ſpirituali Chriſti cognatione. Adhuc autem eo loquente, aduenerunt cognati Ieſu, comitantes matrem ipſius, cupientes illum conuenire de rebus aliquibus familiaribus, qui more Hæbræo fratres dicuntur, ſicut patet in Abraham & Loth, Geneſ. capit. 13. Beatus Hieronymus dicit credibile eſſe quendam inſidiatorem malignũ Beatam Virginem cum fratribus Domini aduocaſſe & adduxiſſe, vt Chriſtum, qui dixerat ſe è cælo veniſſe, filiúmque Dei ſe eſſe re ipſa mendacij argueret, & præſentia mediocris (imò minimæ) ſortis cognatorum, vt plebeiũ hominem ipſum eſſe euidenti argumento ex contemptu conuinceret. At Dominus docere volens minimum eſſe tribuendum talibus affectibus, quoties negotium agitur Euangelicum, pluris autem faciendam cognationem animorum, quàm corporum, quæ virtute, non ſanguinis propinquitate, conciliatur, quæque longè patet latius, nuntianti reſpondit: *Quæ eſt, mater mea, &c.* Non quòd negaret matrem & fratres, exire contempſit, cùm & ipſi matri, in paſſione poſitus, maximæ ſolicitudinis tribuerit affectum, ſed quòd reſponderet inſidianti & importunanti, Si vere, inquit, cognatos noſſe vultis, quíque mihi ſunt chariſſimi, ſpirituum affinitatem magnifico, non corporum. Hãc ſibi quiſque parare poteſt, vt per Euangelium noua natiuitas eſt, ita eſt & cognatio. Non agnoſco cognationem cuiuſquam, niſi per fidem renaſcatur ex patre cæleſti, iámque vt filius germanus patri cœleſti ad æterna

Luc 8. Marc. 3.

Hebraiſmus eſt familiares aut cognatos vocare fratres.

Vt eſt natiuitas ſpiritualis, ita et cognatio.

æterna vocanti obtemperet. Isti sunt mater mea, qui me quotidie in credentium animis generant, qualis Paulus fuit, Galat. 4. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis, 1. Corint. 4. In Christo enim Iesu per Euãgeliũ ego vos genui: Isti fratres mei qui faciunt opera Patris mei. Fratres eius sciamus ergo nos esse & matrem, si voluntatem patris eius implemus, vt & cohæredes simus eius, qui non in sexibus, sed in factis discernit. Nec ab hac cognatione excluditur dignissima omnium beatissima Virgo, quæ verbum Dei ardentius audiuit, quæ accuratius custodiuit, & quæ plus cęteris omnibus laborauit, & quę supra hęc omnia, etiam vera mater veri Saluatoris nostri Iesu Christi, mater & propinqua carne, mater & propinqua spiritu.

Propinqui Iesu veri qui sint.

EPILOGVS.

Dominus & præceptor noster Iesus Christus in æternum benedictus in hac Euãgelica lectione obstruit ora mendacissima & blasphema Iudæorũ, eorum damnationẽ ipsis ob oculos ponens, quæ illis ideò contigit quòd eius verbũ non reciperent. Paruula appendix historica itidẽ hodierno Euangelio annexa est in qua fit euidens, quisnam Christo Iesu proximior sit, nempe qui sermonem Dei audiunt, & faciunt illum, Luc. 8.

Damnatio Iudæis cur prædicitur.

FERIA QVINTA PRIMÆ hebdomadæ quadragesimę, Epistola, Ezechielis. 18.

Et factus est sermo Domini ad me, dicẽs, Quid est quod inter vos parabolam vertitis in prouerbium istud in terra Israel: dicentes: Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt, &c. Finis Epistolæ: Hic iustus est: vita viuet, ait Dominus Deus.

N hac Episto. Prophetica, quę docet omnia ea prouerbia sensui Catholico pugnantia abolenda, ea verò quę sana, diuina & vera sunt probãda & amplectenda, concionatur Propheta.

1 Primò, De diuina ęquitate, quę reddit iustis pręmia: deinde de diuina iustitia, quę reddit iniustis supplicia.

Aequitas & iustitia diuina.

cia. Malè ergo de Deo loquuntur impij, dũ ipsum temeritatis accusant: quòd quasi impio peccante, innocentem affligeret. Id enim prouerbiali figura apud Iudæos iactabatur, dum passim temerè dicerent: *Patres nostri comederũt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt.* Quo prouerbio impudentissimè tribuebant Deo iniustitiam, quòd nimirum, à culpa liberos cum reis damnaret temeritatem, quòd sine iudicio mala bonis, & bona malis impartiretur: & crudelitatem, quòd iustos crudelibus suppliciis affici fineret. Atq; hanc suam de Deo opinionem confirmari putabant illa, Exod. 20. & 34. Deut. 5. sententia: Ego Dominus, qui reddo peccata patrum in filios vsq; in tertiam & quartam generationem: his scilicet, qui oderũt me, transeũte, scilicet, hæreditario malo & impietate ex radice in ramos, hoc est, posteros. Ceterùm & lex vult, ne parentum culpas soluant filij, si non patrizent, Deut. 24. Est enim potius magnæ clementiæ, longanimitatis & patientiæ, quòd nolit aliquem perire, patienter omnes ad pœnitentiam expectans. Estque magnæ item clementiæ signum pœnã differre peccati, teste Apost. Ro. 2. Tribulatio & angustia in omnem animã hominis operãtis malum. Sunt enim iudicia Dei vera, iusta, & incõprehensibilia: Rom. 11. Apoc. 16. Malè ergo iniustitiæ & temeritatis accusantur ab impiis. Contra blasphemiã hanc Propheta hic verbo Domini seueriter intonat. Idem facit Hieremias contra eandem calumniam, cap. 31.

Blasphemia & calumnia Iudaeorum in Deum impudentißima.

Clementia & longanimitatis Dei signum.

Psal. 118.

Iudicia Dei vera, iusta, & incõprehẽsibilia malè accusantur ab impijs.

2 Secundò, docet ex persona ipsius Dei, æquitatẽ diuini iudicij in eo consistere, quòd sine merito neminẽ puniat. Siquidẽ, Augustino teste, non antè Deus est vltor, quàm sit homo peccator. Quòd verò omnes puniantur, hoc ideò fieri quia omnes peccauerunt, Rom. 3. adeò vt si parcat, non nisi misericorditer faciat, si puniat, non nisi iustè puniat, vt scilicet, indebitam gratiã agnoscat redẽptus, & diuinã iustitiã sentiat relictus: habet enim potestatem figulus luti facere aliud vas in honorem, aliud in cõtumeliam. Ideò (inquit) *Omnes animæ meæ sunt*: creatione scilicet, non merito: quasi dicat, Ergo anima & patris & filij vuam acerbam comedens, punitur iustè, Hiere. 31. Nec potest iniustitiæ argui, qui omnia quæcunq; facit in vero iudicio facit. Ideo anima quæ peccauerit, ipsa morietur.

Vltor antè Deus non est, quàm sit homo peccator.

Rom. 6.

Isa. 45.

Hier. 18.

Animæ omnes Dei sũt creatione, non merito.

Siquid

Siquidem per peccatum mors, tribulatio, angustia, fames, afflictio, corruptio & aduersitas, & si quid aliud, Apostolo teste Rom.5.8. naturam humanam occuparũt: quæ licet iustis sint exercitia virtutum, sicut impiis pecca torum supplicia. omnia tamen ex primo peccato: in quo omnes peccauerunt, originem habẽt, vt docent August. lib.1.de peccat.meritis, cap.4.5.6.7. de Ciuitate Dei lib. 13.cap.18.in Enchir. cap.60.de Trinitate capit.16.lib.13. Et quanquam Christus nos à peccato liberarit passione, morte, sacramento regenerationis, ac fide in ipsum, reliquit tamen in natura corrupta omnes istas afflictiones, siquidem efficacia mortis Christi non omnia in præsenti vita operatur. Sustulit enim in fidelibus electis æternæ damnationis reatum, relictis momentaneis istis afflictionibus, in gloriæ augmentum.

Mors Christi quid in electis sustulit.

Tuetur itaque Deus æquitatem iudicij sui, dum ait: *Anima quæ peccauerit ipsa morietur*. Si ergo nemo mundus à sorde, nec stellæ, neque infans cuius est vnius diei vita super terram, meritò anima quę peccauerit, ipsa morietur, synecdochicῶs anima pro homine accepta. Nec filius portabit iniquitatẽ patris, aut econtra: si nẽpe, æternas illas pœnas intelligas. Nam temporalibus suppliciis sæpe filij ob parentum peccata affliguntur, 2.Regum 12. Puer Dauidis ex Bethsabeæ natus affligitur atque acerba morte aufertur ob peccatum eius: Vide August.lib.3. contra Iulia.capit.4.5. Neque hoc contra diuini iudicij æquitatem aut iustitiam esse putabimus, quanquam paruulos propriæ actionis nulla grauent peccata: habent enim quo cum nascuntur originale, vt est, Psal.50.Rom. 5.quod ita baptismate tollitur, vt tamen adhuc ex iustitia temporalibus pœnis sint obnoxij.

Aequitatem iudicij sui tuetur Deus.

Filij sæpe temporalibus suppliciis ob parẽtũ peccata puniuntur.

3 Tertiò, Enumeratione multarum virtutum docet hominem consequi posse veram iustitiam, vt scilicet, possit in iusto Dei iudicio consistere, stola immortalitatis accepta, qua viuet, & non morietur. Itaque ostendit hîc Propheta ex operatione virtutum, hominem non solùm reputari aut haberi iustum: quia scilicet ipsi imputatur à Patre æterno Christi iustitia, iuxta illud, 1.Corinth.1. Qui factus est nobis iustitia, sanctificatio, redemptio, &c. Verùm etiam ipsum esse reuera iustum ab inhærente ex spiritu

Iustitiam verã homo consequi potest.

ſpiritu Chriſti ipſum inhabitante,& ad opera bona mouente,iuſtitia. Qui facit iuſtitiam (ait Ioann.1.capit.3.) eſt iuſtus. Signantur enim fideles Spiritu promiſſionis ſancto,vt ſint Dei inhabitantis templa. Itaque ex ſcriptu ris dicimus fideles ſanctos & iuſtos, propter inhabitantē eos Spiritum ſanctificationis& iuſtitiæ, qui,quia ſanctus & iuſtus eſt,ſanctos & iuſtos facit. Eſt quidem ipſa natura ex vitio originis contracto immunda, Deo odibilis, cæca concupiſcentia rerum noxiarum, & ignorantia rerum agendarum, vt rectè dicatur arbor mala, Matth.7. nec poſſe iuſtificari in conſpectu Dei,Pſalm.142. Atqui, quod impoſſibile erat naturę,ſicut de lege loquitur Apoſtolus,Rom.8. Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne,vt iuſtitia legis impleretur in nobis,&c.

Fideles quo modo ex ſcripturis dicā tur iuſti.

Dicit ita; Propheta hominem fieri iuſtum:*Si*, nempe, *fecerit iudicium & iuſtitiam in terra*, hoc eſt,in iuſtificationibus Domini ambulauerit, ſiue verſatus fuerit irreprehenſibilis,quales Lucas deſcribit Zachariam & Elizabeth,cap.1.Vide Pſal.17.Prouerb.14.Scriptura ſacra ferè iudicium& iuſtitiā copulat,vt vtrunq; diligatur & opere præſtetur,2.Reg.8.Pſal.98.Iſa.56.

Iudiciū & iuſtitiā cur ſcriptura copulet.

Si in montibus non comederit, nec leuarit oculos ſuos ad idola domus Iſrael,Sap.14.Iſa.44.Leui.16.Deut.18.Hiere. 16.Idololatria tunc potiſſimum in montibus patrabatur, qui in libris Regum,& Paralipomenon vocātur excelſa. Fuit potiſſimùm ſita in ſacrificiis, quæ Apoſtolus vocat idolothyta,hoc eſt,idolis ſacrificata,1.Corinth.8.de idolothyto qui ſumebant,idololatriæ cōmunicabant. Ergo omne cōmercium cum idololatris prohibetur fidelibus, Iſa.52.2.Corinth.6. Hieronymus dicit hæc quadrare in hęreticos,qui verè excelſa petunt,qui ſupra ſenſum communem exotica proferunt dogmata omnibus adoranda, qui humiliter non ſentiunt, & qui Eccleſiaſticam deſpiciunt ſimplicitatem.Hinc etiā relictis Eccleſiaſticis conuentibus, concionaturi ſuas tenebras, ſiluas dumóſque petunt,necnon montes ſolitarios conſcendunt:Nolite ad eos exire,nolite eis credere admonet Seruator,Matt.24. Marc.13.Luc.17.

Idololatria ferè in mōtib' fiebat.

Cōmercium idololatrarū fidelibus prohibetur.

Hæretici idololatræ in excelſis ſacrificantes.

Si vxorem proximi ſui non violarit.Si quis de huius peccati enor

Adulterij enormitas cati enormitate & pœna aliquid scire cupiat, cōsulat Mosen, Exod.20. Deut.15. & 22. Num.5. Apostolum, Rom.1. 1. Corint.6. Ephes.5. Heb.13. Apoc.21.22. Leges tabularū aiunt, mœchum in adulterio deprehensum necato: Videant sibi, quibus hodie lusus est mœchia, ne dicam gloria in confusione ipsorum. *Mœchia hodie lusus est.*

Si ad mulierem menstruatam non accesserit: nam effrenis libido cōiugum inhibetur tanquam adulterina, quia adulter est, inquit Hieronymus, vxoris propriæ amator ardentior, 1. Thess.4. Sciat vnusquisque vas suum possidere in sanctificatione & honore, non in passione desiderij, &c. Hinc non sine causa Salomon docuit, tempus item esse abstinēdi à complexibus. Ecclesiastes 3. Tempus hoc est menstrui & puerperij. *Adulter est propriæ vxoris ardētior amator.*

Si hominem non contristauerit, vim inferendo & tyrannizando: Quo verbo prohibetur omnes genus calumniæ & violentiæ: vide Hiere.22. & 25. Ephes.4. Nolite contristare Spiritum sanctum, qui habitat in vobis. *Tyrānis & violentia prohibetur.*

Si pignus debitori reddiderit, pauperculo, scilicet, qui domi illo pignore quod tradidit, opus habet: Legis hoc decretū est, Exod.22. Deut.22.24 Huiusmodi impignorata rem ante Solis occasum domū referre aut certè mittere iubentur fideles etiam in lege Euangelica. Luc.6. *Pignus debitori reddendum.*

Si per vim nihil rapuerit. Nam omne genus fraudis, calumniæ, circunuentionis, furti, rapinæ, exactionis & violentiæ prohibetur, Isa.1. 2. 3. Iac.4. & 5. Sed & audiatur Ethnicus Cicero, Detrahere aliquid alteri, inquit, & hominē hominis incōmodo suum augere cōmodum, magis est cōtra naturam, quàm mors. Item idem, Qui secūdum naturam volet viuere, nunquam cōmittet, vt alienū appetat, & id quod alteri detraxerit, sibi assumat. Constat itaq; contra naturam esse rapere, & hominem inopem aggrauare, consequiturq; & contra naturæ conditorē & pauperum patrem & protectorem esse. Plus dicit B. Hieronymus, Epist.34. Amico rapere quicquam, furtum est: Ecclesiam fraudare, Sacrilegium est: Accepisse aliquid erogandum pauperibus & esurientibus, apertissimi sceleris est: Aliquid inde subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat: vide 1. Corinth.5.6. *Rapina prohibetur.* *Rapina cōtrariatur naturæ & cōditori naturæ.*

Si panē suum esurienti dederit, Isa.58. Eccl.17.18. Matt.

6.1. Cor

6. 1. Corinth. 9. Daniel. 4. Luc. 11. Obseruandum hîc quod ait, *Panem suum*, nam non est alicuius meriti, de præda aliquid dare egenis. De suo quisque dare iubetur, Prouerb. 3. Luc. 10. Item obseruandum quod addit, *dandum esurienti & nudo*, contra eos qui liberales sunt vbi non oportet. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. *Eleemosyna de præda facta Deo ingrata.*

Si nudum operuerit vestimento, Matth. 25. Nudus eram & operuistis me, &c. Isa. 8.

Si ad vsuram non commodauerit. Sequitur item, *Et amplius non acceperit*, Psal. 17. Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, Matth. 5. Mutuum date nihil inde sperantes, Deut. 15. & 23. Exod. 22. Ecclesiastici 29. *Vsura prohibetur.*

Si ab iniquitate auerterit manũ suã: quia odio est Deo impius & impietas, Sap. 14. Eccle. 12. Æquitas nobis hîc commendatur in omni negotio seruanda, & ἀδικία, hoc est, iniquitas interdicitur. Ab hoc malo vult nos longè esse effectu, nimirum & affectu. Abstinere manus, est eius mali immunem esse. Sic ait Dauid Psal. 7. Non est inuenta iniquitas in manibus meis. *Aequitas in omni opere seruanda.*

Si iudicium verum fecerit inter virum & virum, Deut. 16. 24. 27. Rectum iudicium hîc præscribitur. Iuste iudicate filij hominum, ait Psalmographus. Rectè iudicat, qui nullam personam curat, non statum, fœdera, non cõsectaneos, obsequia, conditiones, amicitias, munera: & quicquid id est, quo mentes humanæ solent captari, respicit. Vtinam locus hic in Senaculis & cõsistoriis omnibus fidelium scriptus, non solùm legatur, sed & cordi commẽdetur & practicetur. Sequitur: *Et in præceptis meis ambulauerit, & iudicia mea custodierit, vt faciat veritatẽ.* Ambulare in præceptis, iudicia Dei custodire, facere veritatem, eodem coincidunt. Epilogus est totam lectionem comprehendens. *Iudicium rectũ quis faciat.*

Hæc quum eleganter interpretetur, D. Hieronymus succincta elucidatione prosequi placuit. Illud autem obseruasse profuerit contra eorum sententiã, qui impudenter asserunt iustũ in omni opere peccare, Prophetã ex enumeratione omnium istarum virtutũ aliam longè conclusionem inferre, scilicet, *Hæc qui fecerit, hic iustus est vita viuet, & non morietur*, si tamen in ipsa virtutum *Error assentium iustum in omni opere peccare, refutatur.*

Perseuerã-tia co-debetur. operatione perseuerauerit:soli enim perseuerantiæ debetur corona. Si nanque exciderit iustitia, iam secũdum hunc eundem Prophetam, omnes iustitiæ eius obliuioni tradentur. Rectè ergo docet Ecclesia opera bona mereri vitam æternam: idque ex iustitia, sicuti mala æternam damnationem, iuxta illud, Stipendiũ peccati mors. & licet addat, Gratia Dei vita æterna: quia secundum Augustinum Epistola 106. ex gratia fit, vt ipsa opera faciamus: tamen Apostolus sibi non solùm gratiam pollicetur à Domino reddendam, sed etiam mercedem pro cursu fœliciter exantlato, 2. ad Timoth. 4.

EPILOGVS.

Iustitia diuina vult vt vnusquisq; onus suũ portet. *Dominus Deus, qua eius est iustitia, non sustinet vt dicatur in eius iudicium alios pro aliorum facinoribus plecti, iuxta hoc Ethnici: Quicquid delirant Graij, plectuntur Achiui: Sed sic diuina visum est iustitia, vt dicatur, Vnusquisque onus suum portabit. Ad hanc sententiam hodie dicitur, Neminem pro alio quouis damnari. Postremò etiam hic opera iustificatoria enumerata sunt parte aliqua, vt ex illis reliqua quisque colligere possit & omnibus certum fiat, solam fidem haudquaquam iustificare. Christus quoque adstipulatur verbis Propheticis, Hoc fac, ait, & viues, Matthæi 19. Marci 10.*

FERIA QVINTA HEBDOMADæ primæ, Euangelium, Ioan. 8.

Dicebat Iesus ad eos, qui crediderunt ei Iudæos, Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis, &c. Finis Euangelij: Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi.

Vangelium hoc, in quo ostẽditur quàm miserum reddat hominem peccatum & peruersum: contrà, quàm fœlicem, benignum & obsequentem iussis diuinis gratia continet tria, omnibus perquàm necessaria.

Manere in sermone Christi quid sit. 1 Primò, Quomodo vera libertas parari possit, dum ait: *Si manseritis in sermone meo* Manet autem in sermone & verbo Dei, quod potest saluare animas nostras, Iac. 1. Quisquis opere exercere studet quod audit & credit,

dit, Matth. 7. Auditur autem hoc verbum auribus exter nis, quando solo tinnitu verborum aures feriuntur, sine vllo motu Spiritus sancti, quod prorsus frustra & inutiliter fit: quia non auditores legis iusti sunt apud Deum, Roma. 2. Si enim quis auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum, &c. Iac. 1. *Sermo Dei variè auditur.*

Auditur item auribus internis, quando occulta reuelatione Spiritus sancti animi secreta pandūtur, vt veritas verbi admittatur. Isa. 50. Mane erigit mihi aurem vt audiam eum quasi magistrum: & Psal. 84. Audiam quid loquatur in me Dominus, &c. & Deuter. 13. 27. 1. Reg. 12. Et Ioan. 6. Omnis qui audiuit à patre, & didicit, venit ad me: Et hoc auditu cessat in homine cæcitas & obduratio mentis. Psal. 94. Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. Itaque hoc auditu amplissimam illam consequemur, quam hîc Christus promittit, promissionem, scilicet, vt simus verè ipsius discipuli, qui non ex sola fide discernūtur, siquidem præter hanc, & alias notas dedit Christus, quibus possent dignosci veri & falsi discipuli. Veri cognoscuntur fide: *Si manseritis in sermone meo,* id est, si verè credideritis, quia ego sum, &c. spe, quæ eos non confundit, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. sed patienter expectans: & charitate. In hoc cognoscent omnes quòd verè discipuli mei sitis, si dilectionem habueritis ad inuicem, Ioan. 13. Matt. 10. Qui amat patrem suum aut matrem suam plusquàm me, nō est me dignus. Falsi verò per hoc cognoscuntur, quia fœlici tempore credunt, & aduerso recedunt, Luc. 8. qui denique verbis fatentur se nosse Deum, factis negant, Tit. 1. De falsis agit Ioan. 1. cano cap. 2. E nobis exierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum, sed vt manifesti sint, quoniam non sunt omnes ex nobis. *Veri discipuli à falsis dignoscū tur.*

Deinde hanc consequemur promissionem, vt cognoscamus veritatem, primò, fidei, id est, Christum, Ioan. 14. Ego sum via, veritas, & vita. Omnis qui est ex veritate, audit vocem meam, Ioan. 18. Christus enim non cognoscitur ex externa specie, sed ex verbo suo, Ioan. 5. Secundò, vitæ, qua deponentes mendacium, loquimur verita- *Veritatis cognitio quæ promittitur qualis sit.*

tem cum proximo : ambulando in sanctitate & iustitia, non solum coram hominibus, sed coram Deo omnibus diebus vitæ nostræ, Luc. 1. Tertiò, doctrinæ: Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet de doctrina mea vtrum ex Deo sit, Ioan. 7. Quasi etiam dicat, Aliis in varios errores prolabētibus, in sermone meo permanentes, cognoscent veritatem, quæ eos errare non sinet.

Libertas Christiana quæ sit & in quibus consistat. 2. Secundò. Continet quę sit Christiana libertas, dum ait: *Veritas liberabit vos*, scilicet, à peccato, quod inuidia diaboli intrauit in orbem terrarum, & sua tyrannide omnes ita oppresit, vt nemo sit mundus à sorde, non infans quidem, cuius est vnius diei vita super terram: Quod per vnum hominem in hunc mundum intrauit, in quo omnes peccauerunt, Roma. 5. à quo sola liberat indebita gratia conditoris iuxta B. August.

A corruptione, scilicet, merito peccati inflicta naturę. Graue enim iugum super filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, &c. Eccle. 40. quo fit, vt corpus quod corrumpitur, aggrauet animam, & deprimat terrena inhabitatio sensum multa cogitantem, Sap. 9. Hæc iuxta Augustinum lib. 14. de Ciuitate Dei, cap. 3. non peccati causa, sed pœna: ex qua & cæteræ nascuntur infirmitates, quibus subiicitur natura nostra. Ipsa enim creatura vanitati subiecta est, non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe, donec liberetur à seruitute corruptionis, Rom. 8.

A miseria, quam omnes experimur, dū sentimus aliā legem in membris nostris captiuantem nos in lege peccati, qua sit vt quod adiacet velle bonum perficere non possimus: Adeò vt etiam sanctissimus exclamet Apost. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Rom. 7. Ac sibi ipsi respondens, veram huius loci interpretationē afferens, ait: Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Et quid maius promitti potuisset? Nec vana pollicitatio est, id quod videmus in Apostolis, qui cum Christo permanentes in tentationibus eius, Luc. 22. acceperunt Spiritum S. qui eos docuit omnem veritatem, Ioan. 16. eósque liberauit ab erroribus vniuersis, ab omnibus quæ in mundo sunt concupiscentiis, à timore mortis, à timore inimici, à misera illa

seruitute

seruitute peccati,tandémq; in perfectione libertatis cõstituit de qua Paul.Ro.8. Quia ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertaté gloriæ filiorũ Dei.

Errant ergo toto cœlo,qui putant Christum hoc loco omné libertatem fidelibus permisisse, vt magistratui Ecclesiastico ac Polytico,qui à Deo Ecclesiæ est institutus, obediétiã denegét. Siquidé omnis potestas, & Pótificia, de qua.Luc.10. Qui vos audit,me audit,&c.& Matth.18. Si Ecclesiam nõ audierit,sit tibi,&c.& Regia,de quaRo. 13. Non sine causa Rex gladiũ portat. Ité vis non timere potestatem,&c.& 1.Reg.8.1.Pet.2. Siue Regi quasi præcellenti,siue ducibus,&c.subditi estote,à Deo est: & qui potestati resistit,Dei ordinationi resistit: qui autem Dei ordinationi resistit,ipse sibi dãnationé acquirit,Rom.13. *Error libertinorum ca tum.* *Potestas quum Pontificia tum Regia à Deo est.*

Promittit itaque Christus non libertaté quæ sit velamen malitiæ,1.Pet.2.& carnis,qua scilicet,proni in omne nefas ruamus, iuxta Paulũ. Vos in libertatem vocati estis fratres,tantũ ne libertaté in occasioné carnis detis, Gala.5.Sed per charitaté spiritus seruite inuicé. Pugnãt enim *ἀντὶ διὰ πάσων* inter se hæc duo(quę imperiti Anabaptistæ non discernũt)videlicet,carnis & spiritus libertas. Nã carnis libertas,libera à iustitia,peccato seruiens, filios iræ & damnationis constituit, & captiuos sub lege peccati. *Qui enim facit peccatũ seru' est peccati.* Huiusmodi liber vocatur iustitiæ,quia iustitia caret: Libertas verò spirit' libera à peccato,seruit iustitiæ,Ro.6. Liberati à peccato,serui facti estis iustitię. Filios iræ,efficit filios adoptiõis,hęredes Dei & cohęredes Christi,Ro.8.Gal.4 *Libertas spiritus & carnis inter se pugnant & differunt.*

3 Tertiò,Cõtinet Euangeliũ hodiernũ quę sit miseria, quam peccati tyrannis affert: quũ enim Iudæi impudenti mẽdacio negassent sese vnquam seruiuisse, quũ toties victi Ægyptiis,Babyloniis,Chaldęis seruissent,vt ex historiis facilè est videre. Christus docés se,nõ de corporea illa seruitute loqui,quę cõsistere cũ libertate spiritus potest,vt ostendũt Ioseph, Daniel,aliisq; innumeri; ostẽdit generali isthoc axiomate omnem peccatorem esse seruum. Siquidem illi peccatum dominatur, quod prohibet Apost.Rom.6.d. nõ ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore vt obediatis concupiscentiis eius. *Miseria, quam peccati tyrannis affert.* *Peccator omnis seruus est.*

Dicitur auté facere peccatũ,qui iuxta Iacobũ à ꝓpria *Peccatum facere quis dicitur.*

concupiſcentia contra Dei legem illectus & abſtractus, dicto,facto, ac voluntate liberè illud agit, nulla ſcilicet, impellente fatali neceſsitate. Peccatum enim adeò eſt voluntarium, vt ſi non ſit voluntarium, iam non ſit peccatum nec ſeruum, conſtituat, qui ſtipendium peccato debitum mereatur,Rom.6.

Filij & ſerui diſpar conditio. Diſpar autem eſt conditio ſerui & filij: Quia ſeruus non manet in domo in æternum. Timore tantùm agit, & ſpe mercedis, quum tãtùm habet ſpiritum ſeruitutis, in timore. Filius autem manet in domo in æternum: quia accepit ſpiritum adoptionis filiorum Dei, regeneratus non ſemine corruptibili,ſed incorruptibili per verbum Dei, 1.Pet.4. Dedit enim eis filios Dei fieri,iis qui credunt in nomine eius, Ioan.1. Galat.3. Omnes autem filij Dei eſtis per fidem,quæ eſt in Chriſto Ieſu.

Concludit itaque Chriſtus gratiam redẽptionis, qua à ſeruitute ac dura peccati tyrannide liberãtur, quotquot ſunt occulta Dei ſapientia præordinati ad vitam,non liberandos vi & energia legis. Si enim per legem iuſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſſet:non operibus liberi arbitrij:quia & ſi per naturã iuſtitia, inquit Auguſt. lib. de gratia & lib.arbit.cap.13. ergo Chriſtus gratis mortuus eſſet,Imaginaria eſt enim omnis libertas,quę aliũdè quàm per Chriſtum obtinetur. Quòd enim impoſsibile erat legi,in quo infirmabatur per carnem, Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum. Roma.8. reſtituens eam libertatem quam peccato amiſeramus.

Libertas omnis quæ aliũdè quã per Chriſtũ paratur imaginaria eſt.

EPILOGVS.

Lectio præſens oſtẽdit, quòd Chriſtus filius Dei, ſicut adoptionem filiorum Dei pro inenarrabili ſua benignitate cõmunicat,ita & vera libertatis gratiã nobis præſtat. Quia enim omnes homines ſeruituti obnoxij erant, nec quiſquam eorum alios eripere poterat, deſcendit filius Dei de cælo, & homo factus, ſua cruce,morte & reſurrectione nos liberauit à iure peccati,ne nos occidat à iure mortis,ne nos damnet: à iure afflictionum,ne nos moleſtia afficiant: à iure Satanæ, ne nos perdat: & reſtituit nos iuſtitia gaudio, vita, & Deo. Non quidem omnino abſtulit peccatum, mortem, afflictiones, &c. Hæc enim non auferũtur extrinſecus à credente, In

Aſſertor noſter Chriſt⁹ & vera libertatis donator.

mundo

mundo inquit pressuram habebitis, Ioan. 16. Similiter omnes moriũtur, præterea credentes sæpenumero in ignes inferni cõiiciuntur, Vt Dauid Iob Nõ igitur nos liberat Christus à sensu horum malorũ, donec venerit nouissimus ille dies, Apo. 21. sed liberat nos à iure & dominio ipsorũ, & adimit eis aculeum quo omnes homines peribant. Hinc in Osee 13. De manu mortis liberabo eos, &c. Et Apost. 1 Cor. 15. Vbi est mors aculeus tuus? &c. Sentimus quidem afflictiones, sed non perimus occidimur, sed non morimur persecutionem patimur, sed non destituimur, 2. Corinth. 4. Videmur quidem tristes, semper tamen sumus gaudentes: castigati, sed non mortificati, 2. Corin. 6. Hic igitur videmus quam necessarius sit nobis *Christus*
Christus. Quem enim ipse Christus liberũ facit, is verè liber *quàm ne-*
est, etiam si ex ancilla natus sit. Qui autẽ per Christum non *cessarius no-*
fuerit in libertate collocatus, is verè mancipiũ est crudelissi *bis.*
morũ dominorum, etiã si fuerit à nobilissimis ac liberrimis parẽtib⁹ prognatus Deinde edocti sumus hic, quòd vera libertas non in hoc consistit, vt nulli subiecti simus, ac facere possimus, quicquid libet, sed vt à iure peccati & mortis liberi simus. Huic libertati seruitus corporalis non obstat, nec impedit. Apud Deum enim, neque seruus neque liber, Galat. 3.

FERIA SEXTA HEBDOMAdæ primæ quadragesimæ, Epistola, Ezec. 18.

Anima quæ peccauerit, ipsa morietur: Filius non portabit iniquitatem patris, &c. Finis Epistolæ: vita viuet & non morietur. *Deut. 14. 4. Reg. 4. 2. Para. 25.*

IN lectione præsenti pergit Propheta impium prouerbium diluere, de quo supra facta est mentio: Patres comederũt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupuerũt. Impium hoc prouerbium grauissimo locupletíque argumento confutat & ostendit nullum alterius damnari peccato, sed suum quenque exoluere debitum: Et facit in hac Epistola præsertim tria. *Iustitia*
1 Primò, Ostendit Dei singularem iustitiam, qua pollicetur filium non portaturum iniquitatem patris nec pa- *Dei singu-*
trem iniquitatem filij. Nam, inquit Propheta, Iustitia e- *laris & mi-*
rit super iustũ, Ostẽdit & singularem Dei misericordiã, *sericordia ostenditur.*

qua pollicetur impio, si pœnitentiam egerit ab omnibus peccatis suis, & custodierit vniuersa præcepta, peccatorum remissionem. Nam, inquit Propheta, Impietas erit super impium. Ergo sicut peccatis debetur mors, Iaco.1. ita iustitiæ vita, Roma.6. 2.Timoth.4. Nec propterea gratiam deprimimus, quando omnis nostra iustitia ex præuenientis Dei gratia profluit. Nam, vt vera fides habet, sine Christo nihil possumus facere, Ioan.15. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, 2. Corinth. 3. Non possumus venire ad patrem, Ioan. 6. Non denique nisi ad peccandum sine ipso valemus, August. lib.3. cap. 8. contra duas Epist. Pelagia. Illo verò gratia sua nos præueniente, & per spiritum suum excitante nos, & præparante opera bona, vt in ipsis ambulemus, Ephes.2. fit vt vitam æternam mereantur iusti, tantùm abest, vt in quouis opere bono peccent.

Conuersio vera & pœnitentia in quo consistat.

Quia verò nulla potest esse hominis iustitia vbi dominatur iniquitas, hortatur impium ad veram cordis conuersionem ac pœnitentiam, quam non constituit solùm in humilitate confessionis, sed in renouatione hominis interioris, quum peccatori ex diuina inspiratione correcto, & malum displicet quod amauit, & bonum placet quod odiuit. Atque ideò, iuxta Grego. malè illi pœnitent, qui se de nequitia criminis accusant, & prauitatē non corrigunt voluntatis. Vtrūq; enim vera iustitia requirit, hoc est, pœnitentiam ab omnibus peccatis, & obedientiam vniuersæ legis. Hinc ait, *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est.* Deinde addit, *& custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudiciū & iustitiam, &c.* Hæc scriptura, scriptura fulcitur. Dauid dicit Psal. 30. Declina à malo & fac bonum. Declinare à malo, est penitus odio peccati ad iustitiam conuerti. Facere bonū est obedire. Hoc vult etiā Apost. Ro.12. vbi ait, Odio habentes malum, & adhærentes ei quod bonum est. Siquidem nefas est dimidiam sperare salutem, aut ita iustitiam colere, vt vtroque claudices pede. Idcirco vniuersa præcepta impleri iubet: siquidem in vno qui offenderit, factus est omnium reus: quia iuxta August. reus fit omnium qui aliquid contra charitatem agit, in qua tota lex pendet & Prophetæ, August. Epist.

Præposterè pœnitētes.

Declinare à malo & facere bonum quid sit.

Salutem dimidiam sperare nefas est.

Epist. 29. Sic etiam Innocentius, ser. 1. Dominicæ tertiæ Quadragesimæ.

2 Secundò, Hortatur ad vitæ melioris propositum ex consideratione diuinæ bonitatis, qua non solum peccatores recipit, verũ etiã vt resipiscant efficit, concessa misericorditer displicẽtia peccati, & desiderio rerum diuinarum. Sic enim resipiscentibus ita miseretur, vt iuxta Prophetam, omniũ præcedentiũ iniquitatũ non recordetur: nimirum quo ad pœnã æterni exilij, ac exhæredationis. Culpa enim quæ ex natura sua pœnã meretur æternam, ex misericordia redemptoris cuius sanguis emundat cõscientias nostras ab operibus mortuis, accedẽte legitimo sacramentorum vsu, cum pœna æterna deletur, atque (vt docent scripturæ, 2. Reg. 12. & 16.) immutatur in momentaneas & temporales. Sic olim sanctissimis illis quibus gratis condonabat peccata: nempe, Mosi, Aaroni, Mariæ sorori Mosis, & Dauidi, qui grauibus flagitiis iram diuinam fuerant meriti, post peccata remissa grauissimas pœnas immisit, Psal. 98. Sic enim nõ recordari dicitur, quia non statuit amplius æterna pœna punire, nec imputare, Psal. 31. & 88. Neq; verò id cũ ipsius aut iustitia aut misericordia pugnat, quòd remissis peccatis, visitet in virga iniquitates, & in verberib⁹ peccata, ita tamẽ vt misericordiã suam nõ auferat: omnis enim huiusmodi correptio, licet amara, pœnitentiam operatur in salutẽ stabilem, Heb. 12.

Bonitas Dei ad pœnitentiam nos inuitat.

Sic culpã & pœnam remittit Deus vt pœnã æternã mutet in tẽporalem.

Deinde vt ostendat quid vel cõmodi vel vtilitatis huiusmodi pariat pœnitentia, subiungit Propheta, *In iustitia sua quàm operatus est viuet.* Quomodo ergo dicit Apostolus, vt inueniat in illo non habens meam iustitiam? Philip. 3. Sed non pugnat cum Propheta Paulus. Siquidẽ Paulus de illa loquitur, quam statuebant ij qui sine Christo saluari volebant, ex solis scilicet, liberi arbitrij viribus, & legis cognitione acquisitam: Propheta verò, de illa quæ ex fide est & gratia spiritus parta. Ergo Christiani hominis iustitia est vitæ æternæ meritoria.

Vtilitas pœnitentiæ.

Ex his omnibus satis liquescit vias Dei & vias huius mundi, sibi in immensum distare. Mundus ait, Remittam, sed recordabor. Deus, Omnium iniquitatum eius non recordabor. Idem Hier. 31. quod Apost. quoque pulchrè in nouum deriuat testamentum. Sed & Isa. 1. dicit,

Voluntas Dei et mũdi lõgè differunt.

Hebr. 8.

Abſiſtite à peccatis,diſcite benefacere. Sequitur: *Si peccata veſtra vt cruor fuerint atra,vt nix candida fient. Itẽ,* Si obedieritis mihi,bona terræ comedetis.Deinde mundus etiam parcere recuſat. Domini verò proprium eſt parcere ſemper& miſereri.Mũdi ingenium eſt,ſtatim de inimicis ſumere ſupplicium,pœnis afficere,&c.Dei verò eſt condonare.

Clementia Dei pœnitẽtiam verã à nobis requirit. Præterea hortatur ad melioris vitę propoſitum ex cõſideratione diuinæ clementiæ, dum teſtatur Deum nolle mortem peccatoris,ſed magis vt cõuertatur& viuat.Quę prorſus Euangelica doctrina, vt deſperationem & diffidentiam, quam facilè ſolet peccator ex conſideratione iniquitatum concipere,tollit, ita tremori noſtro & ſpem & fiduciam ſuggerit, vt ſcilicet, cum fiducia accedamus ad thronum gratię,vt miſericordiam inuenire poſſimus, Hebr.4. Sed ita demùm certam experiemur hanc ſpem, ſi permaneamus in fide fundati & ſtabiles,Colloſſ.1. Hic

Mens Dei quæ ſit. item videmus quæ ſit mens Dei: Iuſtitiam diligit & miſericordiã vult.Mortem peccatoris non vult,nec tamen ad aliam atque aliam iniquitatem illi parcit, ſed vt conuertatur & viuat.Apoſtolus quoque ait, 1. Timoth.2. Deum velle omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire Petrus quoque ait, 2.cap.3. quòd Deus patiens ſit erga nos, dum non vult vllos perire, ſed omnes ad pœnitentiã recipere. Exemplum eius loci vides,Gen. 18. Vbi tot millibus Sodomitarum & Gomorrhæorum propter Abrahæ preces paratus erat parcere, ſi ſaltem decem innocentes in ciuitatibus illis eſſent reperti. Et Dominus Ieſus fleuit ſuper ciuitatem, quòd nõ agnouiſſet tempus viſitationis ſuæ,Lucæ 19.Denique ſat temporis dedit ad pœnitentiam Iudæis crucifixoribus ſuis, vt per dignã pœnitentiam,Dei patris horribilem à ſe amouerent indignationem, Act.2.3.4. Hinc in eodémq; cap. immediatè poſt hanc lectionem iterum ait ſibi non eſſe voluptati,ſi pereat p[illegible]tor:Sed & ſubdit continuò,Conuertimini,& agite pœn[illegible]ciam,&c.

Si verò quæratur cur hæc Dei voluntas, qua vult omnes homines ſaluos fieri, & eius poteſtas, qua poteſt de potentia abſoluta omnes ſeruare,non ſemper impleatur, quum indies multi peccatores, & quotquot prædeſtinati non

non sunt relinquantur? Hîc opus est distinctione illa cõmuni qua voluntas Dei distinguitur in voluntatem signi & beneplaciti. Quarum hæc non semper impletur propter libertatem voluntatis humanæ, Isa. 66. Quæ nolui egistis, Act. 7. Vos semper restitistis Spiritui sanct. &c. quæ solùm vocatur voluntas per metonimiam, quæ media proponit, quibus illa à nobis possit impleri: illa verò semper impletur, quia eadem cum ipsius essentia creditur, cui nullus resistere potest: quia omnia quæcunque voluit fecit, Psalm. 113.

Volũtas Dei duplex.

3 Tertiò, Ne qui semel sunt iustificati temeraria persuasione securitatem sibi pollicerentur, ostendit iustum quando à iustitia sese auerterit, & iniquitatem fecerit secundum omnes abominationes, quod humanæ voluntatis volubilitate facilè accidit, si gratia Dei desit, qua tentationi resistitur, non victurum, quia per antithesim virtutẽ opponit vitiis, & vitam morti. Ergo si virtus vitam æternam merebatur, & impius resipiscens gratiam inuenit, omnino vitium mortem tanquam stipendium accipiet, & iustus desipiens iram in se Dei prouocabit, vt omnes iustitiæ eius quas fecit non recordentur, ac in præuaricatione qua præuaricatus est in ipsa moriatur. Non quòd vlla cadere in Deum possit obliuio, cui tam præterita, quàm futura omnia semper sunt præsentia, quia non statuit illis coronam reddere. Subsequens enim impietas, illarum sustulit dignitatem & meritum: ac iuxta Eccles. 11. cap. Si ad Austrum aut Aquilonem ceciderit lignum, ibi erit. Vltimam nanque in homine voluntatem Deus dignatur, aut æterna gloria, aut æterno supplicio. Etsi enim præter æquitatẽ esse videatur, quòd momentanea impietas æterno puniatur supplicio, tamen si rem recta ratione metiamur, vt eleganter habet Augustinus, Epistola 49. quæst. 4. quia æternam voluit impius habere peccati perfruitionem, æternam vindictę inuenit seueritatem.

Securitatẽ nemo sibi polliceri debet.

Obliuio nõ cadit in Deum.

Volũtatem vltimã dignatur De9 aut æterna gloria, aut æterno supplicio.

Concludit itaque Propheta contra impios, qui Dei arguebant iudicia atque iustitiam, quòd ea parum essent æqua, quia eos qui iustè vixissent, si semel à iustitia exciderent, statim æterno damnaret supplicio: Docens iustissimè eos æterna morte puniri, qui in obduratione, &

Aeterna mors iustissima Dei punitio.

fine

ſine pœnitentia peccatorum decederent, ſicut & eos qui in iuſtitia perſeuerarent, pro merito iuſtitiæ reddit immarceſſibilem gloriæ coronam. Nam vnuſquiſq; in quo inuenitur, in eo iudicabitur, inquit Beat. Hieronymus. Si itaque iuſtus corpus Chriſti, hoc eſt, communionem ſanctorum deſeruerit, ſeque corpori diaboli inſeruerit, cum diabolo & eius membris in ignem æternum ibit. Nō hîc proderit quod aliquando in Chriſti corpore fuerit, permanſiſſe nanque in ſanctorum communione debuit. Dominus Ieſus pronuntiat beatos eos qui in finem perſeuerarint, Matt.24. & mittentes manum ad aratrum, & reſpicientes retrò, ineptos eſſe regno Dei ait, Exod.16. & Num.14. Videmus quàm exitioſum fuerit in Aegyptum reſpexiſſe. Exēplis quoq; oſtenditur, non prodeſſe bene incepiſſe, & non perſtitiſſe. Chore, Dathan & Abiron proculdubio primò graues extitere viri, ſed poſtquam Moſi malitioſè reſtitere, nil profuit illis prior grauitas, Numer.16. Pſal.103. Sic Iudas Scarioth Apoſtolus fuit, Matth.10. Et Nicolaüs diaconus, Act.6. Sed quoniam ille Senatū Apoſtolorū dereliquit & Dominū Ieſum Iudæis tradidit: nihil profuit illi aliquando cū Apoſtolis fuiſſe, Act.1. Huic itē nihil profuit, quòd in diaconū erat electus quia defecit turpiter, Apoc.2. Debent ergo qui currunt non retineri, ſed ad currendum viam excitari. Bene cucurriſtis, ait Apoſt. quis vos impediuit? Curramus ergo vt comprehendamus, 1 Corinth 9.

Perſeuerantia in bono nobis eſt opus.

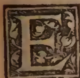
EPILOGVS.

Verbis nō obſcuris in Epiſtolica hac lectione dictum eſt, neminem aliorum delicto aut dānari aut ſaluari. Oſtenſum eſt item in eadē lectione, Dominū Deum peccatori reſipiſcēti non propitiū non eſſe poſſe: Iuſto verò viā iuſtitia deſerenti & ad iniquitatem deficienti, diſtrictum iudicem futurum. Iuſtus non minus eſt Deus quàm clemēs. Caueat ergo ſibi vnuſquiſque ne iudicium eius incurrat, ab opere bon: ad quod vocatus eſt, deſiſtēdo. Miſerū verbum fuiſſe iuſtum. &c. Labora talis ſis, qualis iudicari velis. Eſto factor legis. & non iudex: Et time iuſtum iudicem venturum & paſtorem qui ſeparaturus eſt oues ab hœdis. E duobus alter aſſumetur, & alter relinquetur, Luc. 17 Relinquetur qui ceſſat. aſſumetur qui pergit. Det Deus vt ſic perg-amus, vt aſſumamur.

Iuſtus æquè atque clemēs Deus.

FERIA SEXTA HEBDOMAdæ primæ, Euangelium, Ioan.5.

Post hæc erat dies festus Iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolymam, &c. Finis Euangelij: Abijt ille homo, & nuntiauit Iudæis quia Iesus esset qui fecit eum sanum.

Vangelium hoc in quo duo nobis exempla conspicienda proponuntur, eáque maximè inter se contraria, alterum in Iesu seruatore, obedientiæ videlicet, erga Deum Patrem, & charitatis erga homines: alterum in Iudæis impiis, inobedientiæ nimirum, erga Iesum, & odij erga eundem, & erga sanatum infirmum, complectitur quatuor. *Exempla duo inter se contraria.*

1 Primò, Significat fore, vt breui festa Iudæorum, vtpote quæ typica tantùm erant, abrogentur. Fuerunt autem Iudaica festa præcipua Paschæ, Exod.12. Pentecost. Exod. 23. Leuit. 23. & Scenophegiæ, Leuit. 23. Hæc Christus, etsi subiectus legi non esset, quia tamen non venit soluere legem, aut Prophetas, sed adimplere. Matth.5. aliorum more excoluit: sed ita, vt significaret fore propediem illa abroganda. Siquidem Iudæi illa nõ ex intentione legislatoris colebant, quos grauiter Isaias, cap.1. Heremias cap.6. Amos, cap 5. & Oseas, cap.2. perstringunt significantes ipsorum vitio fieri, vt nauseam Deo pariant ipsorum festa. Christus autem vt festorum veram rationem indicaret, & quid sit ea feriari & sanctificare ostenderet, ipsis interesse voluit. Ascendit autem ad festum Pentecostes, in memoriam datæ legis institutum, vt hoc insigni aliquo miraculo faceret perspicuum. Ascendit autem variis de causis, 1. vt legi satisfaceret. 2. Vt gloriam Patris promoueret, Ioan.8. 3. Vt miraculis hominum infirmitatem iuuaret. Ioan.9. Me oportet operari donec dies est. *Festa Iudaica præcipua fuere tria.* *Iudaica festa quorum vitio Deo abominabilia.* *Festa cur excolueris Christus.*

Quum autem esset Hierosolymis Probatica piscina extis & intestinis sacrificiorum lauandis accommoda: quam etiam annuè insigni aliquo miraculo Deus ornare solebat, Angeli ministerio, qui Christũ referret, in eius porticib *Probatica qualis locꝰ fuerit.*

porticibus iacebat magna multitudo languentium, cæcorum claudorum & aridorum, expectantium aquæ motum, quem angelus diuina virtute semel annuè faciebat. Neque enim aliunde quàm è cœlo allato auxilio humanæ naturæ miseria sanari poterat, quia omnes peccauerant, Roma. 3. Psalm. 52. 13. donec aduenit Christus, magni consilij Angelus, qui animorum & corporum morbos, cæcitatem, paralysim, & languores nostros auferret, in corpore suo super lignum, vt peccatis mortui iustitiæ viuamus, 1. Pet. 2.

Baptismi præludium piscina. Hoc igitur facto præluſit ad futurum baptismi sacramentum, atque adeò homines ad ipsum baptismum præparauit, vt cum viderent in aqua piscinæ morbos corporis sanari, non diffiderent etiam in aqua baptismi peccata ablui, quem per Prophetam Ezechielem capit. 16. Deus promiserat, d. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Per aquam nanque piscinæ baptisma nostrum peroptimè præfiguratum est. Sicut enim in piscina morbi corporum sanabantur, sic in baptismo peccata. Deinde, sicut aqua piscinæ non sanabat nisi turbata vel mota esset ab Angelo, ita inefficacia sunt omnia sacramenta, & media, nisi à verbo Domini moueantur, hoc est, nisi habeant verbi appendicem, & fide accipiantur. Præterea sicut in piscina illa nullus sanabatur nisi primus descendisset, ita nemo saluatur, nisi per Christum primogenitum fuerit & ipse primogenitus factus. Omnia enim primogenita legis in Christum primogenitum respiciunt. Proinde, vt credentes alia bona Christi per fidem mutuò accipiunt, ita & primogenitura donatur vt saluentur. *Numer. 3. Exod. 13.* Nam soli primogeniti ad Deum pertinēt. Ideò & Paulus fidelibus loquens dicit, Heb. 12. Accessistis ad cōcionem primogenitorum, qui conscripti sunt in cœlis.

Baptismus piscina excellentior in quo fuerit. In hoc autem baptismus noster piscinam illam excellit, quòd non vno loco affixus est, sed vbique haberi & administrari potest. Deinde quòd non vnum peccatum tantùm, sed omnia tollit. Præterea quòd non certis diebus, sed semper patet. Est enim fons patens in ablutionem peccatoris & menstruatæ, Zach. 13. nec vnum tantum sanat; sed omnes accurrentes. Omnis igitur nobis adempta

pta est excusatio, si in peccatis remanserimus. Atque hîc satis constat, quàm abundè in nouo testamento gratia Dei effusa sit. Quòd si illi tam diligenter expectabant motum aquæ propter sanitatem corporis recuperandam, quantò magis nobis vniuersis & singulis, infantibus & senibus, accurrendum est ad fontem gratiæ, ad thronum misericordiæ, vt gratiam inueniamus in tempore opportuno? Heb. 4.

2 Secundò, Insinuat in eo, quem 38. amicos decubuisse describit, humanæ naturæ miseriam & paralysim: quæ dum vellet sine Christo vel per legem, quæ propter trãsgressionem posita erat, & iram operabatur, Galat. 3. vel per naturam, quę tota erat ad malum propensa, Genes. 6. Hier. 17. vt ne bonum cogitare posset, sanari nec posset. Si enim ex illis vera contingeret salus, gratis Christus mortuus esset, quare iacentes in nosocomio non sanabãtur nisi accessu Angeli, id est, accedente Christo, qui acrimonia verbi, omnium animos peccatorum ægritudine corruptos & oppressos, sanaret. Venit enim non vocare iustos, sed peccatores, Matth. 9. ad pœnitentiam, Luc. 5. quæ vera est post naufragium tabula, qua ad portum salutis transmeare valemus. Hæc merito Christi, salutem stabilem operatur, remissionem peccatorum obtinet, & ex filiis iræ filios regni facit. Hanc enim non tantùm apertis verbis commendauit Christus, Luc. 13. d. Si pœnitentiam non habueritis, omnes similiter peribitis, & aliis locis innumeris: verùm factis quoq; expressit, dum ægris sanitatem & mortuis vitam restituit. Quod enim externis illis miraculis agebatur, id in animis peccatorum, occulta Spiritus sancti operatione fieri monstrauit. Vt autem in hac Probatica piscina Angelorum ministerio in vsum piorum edebantur miracula, signa, ac prodigia ad Mosaicæ doctrinæ confirmationem: ita in noua lege ad veritatis Euangelicæ probationem eorundem Angelorum ministerio fiunt miracula ad memorias martyrum, vt docet Augustinus lib. 9. confess. cap. 7. Epist. 137. lib. 20. contra Faustum, cap. 21.

Miseria humana natura insinuatur.

Pænitẽtia secũda tabula post naufragiũ.

Miracula in noua lege cur fiũt.

Morbi diuturnitatẽ Euangelista in hoc homine ideò tam exactè ponit. Primò, vt miraculi magnitudo commendetur. Deinde, vt doceat, non fortuitò hominem hunc

hunc tanto tempore morbo affectum fuisse, nec casu hominem non habuisse, qui eum in piscinam mitteret. Hæc enim omnia voluntate Dei sic dispensata sunt vt glorificaretur Christus. Hic ergo discamus omnes nostras afflictiones potissimùm voluntate & opere Dei diutius durare, vt tandem Dominus in nobis glorificetur. Sic de cæco infra cap. 9. dicitur: Neque hic peccauit neque parentes eius, vt cæcus nasceretur, sed vt manifestentur opera Dei in eo. Sic Israëlitæ, non ideò tam durè tàmque diu in Ægypto afflicti sunt vt perderentur, sed vt glorificaretur nomen Domini, ipsis liberatis, & Rege potentissimo deiecto. Sic Iob multis mensibus in grauissimos inferni dolores coniectus est, vt per doloris diuturnitatem, manifestum fieret omnē hominē esse mēdacem: Deū autem solum veracem, Rom. 3. sicq; nomē Dei per illum glorificaretur. Sic & Ioseph diu post somniū suum partim in seruitute, partim in vinculis mansit, Genes. 37. sed nulla alia ratione, quàm vt nomen Dei per illū glorificaretur. Nomen autē Dei glorificatur, quando facto quopiā manifestatur eius potentia, sapientia, aut misericordia, vt inde pij assurgant in laudē eius, & discant confidere & timere. Hinc igitur & nos discamus patienter ferre manum Domini, nec per infidelitatem festinemus, sed per fidem expectemus, certi quod etiam si Dominus moram fecerit: veniens tamen veniet & nō tardabit. Adhuc quidē visus procul est, apparebit tamen in finē, & nō mētietur, Abacuc 2. In tempore erit respectus illorum, inquit Sap. 3.

Afflictiones volūtate Dei diutius aliquādo durat, vt glorificetur in nobis.

Nomē Dei quando glorificatur.

3 Tertiò, Singularē Christi misericordiam & potēciam complectitur. Misericordia eius est, qua eū qui 38. annis decubuerat, misericorditer aspicit, cæteris neglectis, Ro. 11. quia scilicet, voluit à massa perditionis separare. Quod summa afflictorum consolatio esse debet, nempe, quòd Dominus eos videt, & insuper cognoscis eorū afflictiones. Sic in Ægypto vidisse dicitur afflictionem filiorum Israël, Exo. 3. Exegit autem ab ipso infirmo prius propriç infirmitatis, miseriæ & paupertatis confessionem, dum ait: *Vis sanus fieri?* Est enim Christi gratia, qua vocat auersos, iustificat peccatores, & glorificat mortales: ac beneficio eius, quo præuenit, adiuuat atque sustentat dimicantes indignus, qui non ex animo miseriam suam agnoscit.

Misericordiam suam patefecit Christus in hoc infirmo.

Afflictorū cōsolatio est quòd Deus eos videt.

Non

Non est enim aliud ægritudinis nostræ remediū, quàm vera agnitio peccati, qua teste conscientia agnoscimus nos esse iræ filios, damnationis reos, indignos misericordia Dei, non tamen desperantes, sed ex fide propter mediatorem, confugientes ad thronum gratiæ per veram contritionem: quámque humilis confessio peccati, qua peccatum sacramentali confessione à Christo instituta Ecclesiæ ministris confitemur, tunc demum sacramēti virtute quod à Christi verbo vim habet, sanamur. *Aegritudinis nostra remedium agnitio peccati.*

Potentia eius est, quæ eundem infirmum solo verbo sanat, iubendo vt grabatum tollat, & sanus abeat. Est námque ea verbi Dei vis & efficacia, vt assuetos lecto deliciarū, scilicet, libidinis ac voluptatū illecebris, seu quadā paralysi dissolutos, & animi robore destitutos, mox erigat ad subeundos graues & acerbos veræ pœnitentiæ labores, vt orationibus Deum solicitent, lachrymis per singulos dies stratū rigent, atq; ieiuniis corpus castigēt. Hoc enim est verè grabatū tollere: abhorret nāq; ab huiusmodi operib⁹ caro, siquidē prauis ipsius operibus hęc repugnāt. Neq; verò hæc quæ patres vocant satisfactionis opera, quicquā Christi merito aut satisfactioni derogant, vt magis ipsum cōmendent, siquidem illius spiritu in nobis diffuso per charitatē operante à nobis aguntur. *Potentia Christi circa infirmū, & verbi Dei vis.*

4 Quartò, Perfidam hypocritarū in Christum calumniam complectitur. Qui enim conspecto tātō miraculo debuerant in Dei laudem erumpere, hi propria malitia ac inuidia excæcati, Christo nituntur insidias consiliare, dum clamant: *Non est hic homo à Deo, qui sabbatum nō custodit.* & languido sanato nituntur odium conciliare, Dū clamant: *Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatū tuum.* *Calumnia hypocritarū in Christum perfida.*

In quibus iudicium rationis ac carnis agnoscere licet, quæ dum vera fide & pietate, quæ secundum Deum est, destituitur, in præceps cæca ruit, nec Dei potentiam aut misericordiam intelligit, sed veram pœnitentiam vt hypocrisim damnat. Sed qui se sanatum à Deo agnoscit, hic nec pudore cedit, nec clamosis rabulis terretur, sed fortiter prędicat Dei potentiam, & agnoscit beneficium remissionis peccatorum. At nos, reiecto odio Pharisaico, hîc admonebimur, ne aut iis qui beneficio afficiuntur, aut iis qui ea in ope destitutos effundunt, inuidea- *Iudicium carnis cæcum.*

mus refragemúrque vnquam. Sed multò magis monemur, ne sub prætextu religionis pietatísue, tyrannidem exerceamus.

EPILOGVS.

Historia hac Euangelica ostendit Christum Iesum Seruatorem nostrum Hierosolymis miserum quendam, qui triginta & octo annis ægrotans decubuit, sua clementia nutu curasse. Deinde etiam Iudæos misericordiæ hoc diuinæ opus reprehendentes, confutasse atque inuidiæ reiecisse, atque per hoc nefandos sabbati eos esse violatores, se verò illum fuisse obseruantissimum: vt qui in eo præstantissimum opus misericordiæ exercuerit, quo sabbatum ritè celebratur sanctificatúrque. Citra misericordiam, eleemosynam, & fugam vitiorum feriari, parum prædicatur apud Isaiam, Amos, & Zachariam.

Sanctifica re sabbatū quid.

SABBATO HEBDOMADÆ primæ, Epistola, 1. Thessal. 5.

Rogamus autem vos fratres, vt noueritis eos qui laborant inter vos, & præsunt vobis in Domino, &c. Finis Epistolæ: Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, vt integer spiritus vester, & anima, et corpus sine querela, in aduentu Domini nostri Iesu Christi seruetur.

IN præsenti lectione Apostolus Fratres bis compellat. Primò, omnes in genere, tam laicos quam clerum. Deinde clerū, hoc est, animarum curatores, & mysteriorum Dei dispensatores. Illos obsecrat vt fratres, hos peculiariter flagitat. Fratres tam hos vocat, quā illos. Est enim vniuersitas fideliū, fraternitas vera, teste B. Hieronymo super Isa. cap. 19. vbi describit quinq; Ecclesiæ ordines Episcopos, Presbyteros, Diaconos, fideles, & catechumenos. Plebem precatur, vt clerū in pretio habeat ipsi deferendo. Clerum exhortatur obnixius, vt tanto honore se dignos exhibeant: Dignos verò tum se exhibent, cùm vocationi suæ respondere conantur. Facit autem Apostolus peculiariter per hanc Epistolam tria.

Ecclesiæ ordines quinque.

1 Primò

1 Primò, Rogat laicos, vt honoris Episcoporum rationem habeant, ac vult vt nouerint quibus deferãt, & sciãt quare ipsis deferẽdũm. *Noueritis*, ait, *eos qui laborant inter vos, & præsunt vobis in Domino, & monent vos.* Laborantibus, præstantibus siue præsidentibus, & in spiritu lenitatis alios adhortantibus deferendum est. Duplici honore digni sunt, ait ad Timoth. 1. cap. 5. qui bene præsunt in verbo & doctrina. Angeli enim sunt Domini exercituum, Malach. 2. Mysteriorum Dei dispensatores sunt, 1. Corinth. 4. Non literæ, sed spiritus sunt administratores, 2. Corinth. 3. D. Chrysost. hîc multis encomiis Sacerdotalem statum in cœlum extollit, tribuit illi principatum, cui laicos subditos vult. Id verò facit authoritate Apostoli, 1. Cor. 16. Vbi vult fratres, familiæ Stephanæ & Fortunati, & Achaici (qui Ecclesiæ moderatores egere) esse subditos. Rationes has affert Chrysost. d. Orant pro te, administrant tibi charismata diuina, per Sacramentum baptismi regenerant te, exhortantur, & erudiunt te, & media nocte vocati ad te veniunt. Et infra, Per Sacerdotes estis geniti in æternam generationem, per illos contigit vobis regnum: omnia quæ ad salutem vestram sunt commoda, per eorum manus efficit Spiritus sanctus, per illos vobis portæ regni cœlorum reserantur. Qui Christum diligit, Sacerdotem qualemcunque non habebit odio: per ipsum enim sacrã cõsecutus est mysteria. Et lib. 6. dialog. dicit Sacerdotem alloqui Spiritum sanctum, sacrosanctam offerre Hostiam, & omnium nostrum Dominum manibus attingere. Mox subdit, & qui poterit talis satis coli? Recordare quales manus, qualis lingua, per quæ hæc fiunt & dicuntur. Denique lib. 3. exclamando ait, O miraculum, ô Dei erga nos charitatem, qui suprà sedet dexter Deo hîc in sacrificio manibus Sacerdotis tenetur. Alludit huc B. Ambros. in hæc verba: Honorificentia Sacerdotis, non de timore magis fit, sed de amore, &c. Apostolus hîc tria exprimit quæ fideles ipsis teneantur: Honorem, scilicet, propter laborem verbi: charitatem, propter moderamen, quia sunt patres: & pacem, propter admonitionem, vt eorum verba & aliquando verbera æquo animo sufferant. Prius videt & dolet Sacerdotium

Laici Episcopis & Prælatis deferant.

B. Chrysost. in lib. dialog. de Sacerdotio.

Encomion et dignitas officij Sacerdotalis.

Fideles Sacerdotibus tria tenentur.

hoc tempore adeò esse contemptum. Vix credo tempore Arrij ordinem hunc tam admirandæ celsitudinis, tam fuisse vilem, atque hodie est. Sacerdotem hodie esse, planè est contumeliosum. Vnde & dictio Sacerdos aut Presbyter teutonico idiomate prolata, pro probrosissimo prorsus vocabulo habetur. Vnusquisque ex ordine nostro curet, ne lædatur à seipso.

Episcopi officium est monere inquietos.

2 Secundò, depingit Apostolus Episcopis, Pastoribus, & omnibus Ecclesiæ primatibus suum officium: Primū est, *Corripere inquietos*, vel iuxta veritatem Græcam monere inordinatos. Omnes Pseudocatholici sunt inordinati; quia disciplinam Ecclesiæ negligunt, & legem Dei præuaricantur, non tamen hæretici dicendi sunt. Potissimùm verò inordinati & irrequieti sunt hęretici, qui disciplinas Ecclesiæ antiquare, & ipsam legem diuinam planè irritare conantur. Merito bonorum operum irritato, legem Mosaicam non solum, sed & Christi præceptum nouum, charitatis nimirum, in nihilum redigere student. Vnde irrequieti ipsi & factiosi, omnia irrequietant, hoc est, seditionibus conturbant, sensum sacræ scripturæ communem & Catholicum obliterant, omnes ferè sopitas hæreses excitant, sacramenta omnia partim pro sua libidine perperam administrant & tradunt, partim prorsus negant, traditiones Apostolicas & disciplinas Ecclesię vna cum solennitatibus, & cæremoniis abolere nituntur omnes. Denique irrequieti sunt, quoniam omnes in suam sectam inducere & donis & blanditiis, cogere etiam nimis non persuadent. Hos duriter increpandos per Episcopos sancit hîc Apostolus, vt tam ipsi, quàm alij ex correptione tali fiant cautiores. Hæc correptio acerba & seuera item significare potest excommunicationem, vitationem nimirum, de qua ait ad Tit. 3. Hæreticum hominem post vnam & alteram correptionem deuita, sciēs quia subuersus est. Idē est quod Matth. 18. Dominus ait, Sit tibi tanquam Ethnicus, &c. Et 2. Thessal. 3. dicit iterum Apost. Denuntiamus vobis fratres in nomine Domini Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundum traditionem, quam acceperūt à nobis. Atqui si non proderit nuthesia vel dura correptio Pontificialis, locum ha-

Hæretici inquieti et inordinati.

Correctioni Pōtificiali ad-esse debet cēsura Cæsariana.

bet exusia Cæsaria: de qua, Romano.13. Exusiam eam B.Augustinus, quanquam inuitus, inuocauit contra Donatistas, fidelis Episcopus, & Pastor.

Secundum est, Consolari pusillanimes. Peritus medicus debet pro morbi qualitate temperare sua pharmaca. Pastoris industrij est pecus suum nosse, Prouerb. 27. Sunt enim in Ecclesia duræ ceruicis & indomiti plerique, sunt rursus meticulosiores plus æquo: vnde nec vna admonitio vtrisque conuenit. Hinc sacra scriptura tam ad comem, quàm ad duram hortatur increpationem, Rom.14.& 15. Item 2.Timoth.3 ait, Omnis scriptura diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, & ad erudiendum in iustitia: vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. Bonus ergo pastor infirmis & pusillanimibus patet esse debet consolationis, Act. 4. præfractis verò fulmen. 2.Thessal.3. Tit.3. Act.5. illis dicat, Bono animo estote, confortamini, nolite timere, &c. Isa.35. his verò dicat, Marau attha. hoc est, Dominus venit, scilicet, est iudicium, 1.Cor.16. Matth.15.

Episcopi est infirmos in fide suscipere.

Tertium est, Suscipere infirmos, qui varij sunt in Ecclesia. Sunt enim Neophyti, qui ferè infirmi sunt in fide, & in disciplinarum & religionis obseruantia. Sunt etiam infirmi constitutione corporali, qui non possunt per imbecilitatẽ corporis, vigilias, ieiunia, & alias disciplinas præstare. Denique infirmi sunt plerique mente, siue cõsciẽtia: sunt autem superstitiosuli, quos vulgus vocat angustæ conscientiæ homines. Contrarij sunt illis factiosi hæretici, quorũ cõsciẽtiæ vsq; adeò sunt amplę, vt in illis ciuitatẽ decem milliũ ciuiũ ædificare posis, quemadmodũ quidã magnũ Alexãdrũ depixit. Iuxta ergo vniuscuiusq; affectus pastores debent infirmos portare & assumere, Rom.14. Infirmis esse debent infirmi, 1.Cor.9. Sic sunt sufferendi infirmi, quemadmodũ alij aliorũ onera leuãt, Gal.6. Idem est quod Apost. vult, vbi ait, Supportãtes siue adiuuãtes inuicẽ. Quartũ est, Vt patiẽtes sint ad omnes longanimes: vult Apostolus Prelatos erga omnes esse alienos ab iracundia, Eph.5. Psal.4. Virtute hac pulcherrima vult vt se veros exhibeãt Dei ministros, 2. Cor.6. quę etiã fructus est spiritus, Gal.5. Virtutis huius

Infirmi varij sunt in Ecclesia.

Coloss.3.

Patientia & longanimitas precipuè Prælatis est necessaria.

exemplum eſt Deus Pater ipſe, Rom.2. 2.Pet.3. exemplum hoc potiſsimùm eis imitandum, Matth. 5. Hoc verbo etiam ipſos adhortatur ad aduerſa quoque omnia æquo animo ſuſtinenda. de qua re vide exemplum B.Iob,Iac.5.Eulogium Philoſophicum,vtrámque virtutem complectitur. Suſtine & patere. Vtraque Epiſcopis præcipuè commendatur.Nam ſi omnibus dicitur,In patientia veſtra poſsidebitis animas veſtras, multò magis hoc ſibi dictum credant Epiſcopi, qui exemplar virtutum debent eſſe gregi,1.Timoth.3.& 4.Tit.1.

Malum pro malo nemini faciendum.

3 Tertiò, In genere hortatur ad ea, quæ tam clero, quàm laicis ſunt præſtanda. *Videte*, ait, *ne quis malum pro malo alicui reddat.* Quo damnatur falſum hoc Ethnicũ dictum, Par pari referto. Idem nobis præſcribitur, Matth.5.Luc.6. Ad magiſtratum quidem pertinet, ab iniuria defendere imbecilles, & vlciſci eos qui iniuriam patiuntur,&c.Romanorum 13. 1. Pet.2.Sed ſi priuatim cauſa vlciſcendi ſeſe, malum pro malo reddiderit, æquè atque priuatus peccat, imò longè magis quàm priuatus, teſtibus Chryſoſt.& Theophylacto.

Bono malũ vincendum omnibus.

Semper quod bonum eſt ſectamini in inuicem & in omnes. Suprà monuit ne quis alicui malum pro malo reddat, hîc iubet omnibus facere bonum. Alterum prohibet, alterum iubet. Hoc enim modo æmulamur Patrem cœleſtem, Matth.5.Luc.6.Locus iræ non dandus, Roma.12. Oportet enim noſtram iuſtitiam eſſe maiorem, quàm fuit Patrum in veteri teſtamento, ne dicam Ethnicorum, Matth.5.

Lugendi cauſſa fidelibus non deeſt nec abeſt conſolatio.

Semper gaudete, Contriſtatos verbo hoc potiſsimùm alloquitur. Lugendi cauſa maxima eſt fidelibus. Quis enim tam duri cordis eſſe poſsit homo, qui hodie non lugeat, videns tantam Eccleſiæ Catholicæ calamitatem? Quod Turca necdũ deuaſtauit: hoc omni Turca perniciosius perdit hæreſis Lutherana, Zuingliana, Caluiniſtica, Anabaptiſtica,&c. Omnes hæ ſectæ vna vehementia ſanctam matricem impugnant Eccleſiam. Quis hæc conſiderans nõ illachrymetur ex corde amaro? Accedit huic tanto malo cuiuſq; crux. Sed & eſt quod quiſq; commiſit hoc defleat. Sic publica & priuata omnibus lugẽdi imminet cauſſa. Pios itaque fideles luctuoſos monet vt

gaudeant

gaudeant, iuxta hoc quod Christus ait, Matth. 5. Beati qui lugent, qnoniam consolabuntur. Seruator suis discipulis contristatis promisit gaudium nunquã ab ipsis auferendum, Ioan.16. Apost. quoque, Philip. 4. gaudere itẽ iubet, d. Gaudete, iterum dico gaudete. Apud Matth. 5. cap. Christus gaudij huius reddit rationem, d. Quia merces vestra magna est in cœlis. Quorum, inquis, merces? Eorum, qui hîc lugent, qui hîc iniũria afficiũtur. Apost. Iacobus etiam monet idem, d. cap. 1. Pro summo gaudio ducite fratres, quoties in tentationes varias incideritis, &c. In Deo solidum hoc nostrum gaudium est situm. Cæterùm in mundo conturbemur oportet.

Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite, &c. Duo hîc fidelibus præscribit Apost. Continuam orationem, & gratiarum actionem. Improbè orandum, sempérque obsecrandum etiam præscribitur nobis, Luc. 18. Non ergo septem preces canonicæ, pro Papisticis nugis sunt habendæ, sed planè pro Apostolicis. Septies in die laudem dixi tibi, ait Psal. Idem, Media nocte surgebam ad cõfitendum tibi, Psal. 118. Septies in die, & media nocte precari, est continuè precari. Canones enim fatentur continuum esse, etiam quod fit per interuallum, modò fiat perseueranter. Ad continuam orationem vetus noster Adam, hoc est, vetustas, vrgere nos debet. Septies quippe in die cadit iustus, quare & orationis suffragio vt resurgat, necesse habet. Facit ad hoc præcipuè oratio Dominica, in qua assidue precamur, Dimitte nobis debita nostra. Modum, quo hanc Apostolicam admonitionem facilius præstemus, ostendit B. Augustinus, d. Si bene viuis, laudas: cùm agis negotium, precaris: laudas, cùm cibum capis: oras. cùm in lecto requiescis: laudas, cùm dormis: plus attendit Deus quid viuas, quàm quid sones. Cõstat itaque posse pium hominem semper precari, imò non posse non semper precari. Qui Deum timet, vocis preces, votis cordis addere nouit, neutrum negligit D. Ambrosius ait, assiduam orationem iudicis animum ad indulgentiam mouere atque flectere. Huius loci habes parabolam, Luc. 11. Gratiarum actio potissimùm fit in Missæ sacrificio sacrosancto, quod Grȩci Eucharistiam vocant. Quare admodum salutare est audire

Canonicæ preces non vanæ.

Iustus semper orat.

Gratiarum actio i missæ potissimum fit.

Missam, quanquam aduersarij ob hoc pium opus Catholicos irrideant. Supra gratiarum actionem hanc publicam, debent pij domi & vbique in omnibus Deo gratias agere. In omnibus, ait Apostolus, etiam in iis quæ veteri Adamo sunt aduersa, exemplo S. Iob, qui ait, Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum.

Deus non solam fidē vult sed etiam bona opera.

. *Hæc est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis.* Postquàm Apostolus præscripsisset fidelibus ea quæ ad salutem, atque per hoc etiam ad iustitiam consequendam faciunt, præscriptum tale confirmaturus atque vehementius commendaturus, parenthesi præmissa vtitur, dicens, voluntatem Dei esse, vt talia præstemus, à quo omnia bona nobis donantur, & sine quo nihil boni agere valemus, Ioan. 15.

Spiritum in baptismate susceptum nemo suo vitio extinguat.

Spiritum nolite extinguere. Hoc est, iuxta Ambro. Si aliquem ad horam Spiritus s. repleuerit sua gratia, vt possit interpretari diuinas scripturas, & diuina mysteria loqui, nolite eū prohibere, quin loquatur & doceat. Quia Deus qui os asinæ aperuit, quę seni nō aperit, reuelat sæpe iuniori quod melius est. Vel secundū Aug. Spiritū s. nolite extinguere, qui quāuis cū vni⁹ substātiæ sit cū patre & filio in sua natura, nō potest extingui, per vitiū tamē nostrū extinguimus illū in nobis, dū illū à nobis excludimus peccādo. Spiritus s. inquit Sap. disciplinæ effugiet fictū. Dū ergo tradim⁹ corpus nostrū libidini, & cōiūgimus illud meretrici, quod tēpore baptismi & manu⁹ impositionis factū est templū S. Spiritus, excludimus illū à nobis & fugamus, & quantū est in nobis, dicit Aug. extinctores sumus eius. Sed ne hoc agamus, ait Apost. Spiritum S. qui in vobis cœpit habitare tempore baptismatis, nolite fugare à vobis, neque extinguatis illum in vobis peccando, & tradendo corpus vestrum diuersis turpitudinibus, quod templum eius debet esse, 1. Cor. 6.

Doctores Catholici non spernēdi.

Prophetias nolite spernere, id est, Si aliquis valet explanare dicta Prophetarum, sicut Hieronymus, cæterique doctores ad ædificationem auditorum, loqui & prędicare, nolite illū despicere, nolite contēnere, sed humiliter attendite & amplectimini quę docet, quemadmodū pessimè aduersarij omnes Ecclesiæ patres contemnūt, suos

interim impoſtores cœlo æquātes,omnia illis ſubiicientes,atq; in numero ſanctorum collocantes.

Omnia autem probate:hoc eſt, Omnia quæ probatione egent, per rationes diſcutite, ſeparando, nempe,bonum à malo,pretioſum à vili,virtutem à vitio,&c. Hinc Paulus, Galat.6.Opus ſuum vnuſquiſque probet, & ſic in ſemetipſo tantùm gloriam habebit,non in altero:& paulò inferius, Bonum autem facientes, non deficiamus:tempore enim ſuo metemus,&c. *Quod bonum eſt,tenete*:quaſi dicat, Poſtquam omnia ita à vobis per rationes fuerunt diſcuſſa,ſeparando,nempe,bonum à malo,&c.tunc quod bonum eſt,amplectimini,vtendo rectæ rationis iudicio, ſcripturarúmq; authoritate,& teſtimonio. *Ab omni ſpecie mala abſtinete vos*, id eſt, ab omni re mala,à praua cogitatione, peruerſóque opere abſtinete vos, ſed in omni virtute, iuſtitia & veritate,perfecti ſtate,vt poſſitis adimplere legem Domini.Loquimini veritatem vnuſquiſque cum proximo ſuo,&c.Zachar.8.

Ad extremum orat Apoſtolus pro Theſſalonicenſibus, vt adimplere poſsint ea, quæ ſcripta ſunt in lege, & prædictas exhortationes, cùm ait, *Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos per omnia,vt integer ſpiritus veſter: & anima & corpus ſine querela in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur.* Quaſi dicat,Deus Opt.Max.ſolus cordiū ſcrutator, & cuſtos, per omnia, quorū vos admonui omnibus virtutibus mundet vos,ornet. & perficiat,vt mens veſtra ab omni labe, & delicto,ſit immunis, incorrupta atq; integra permaneat,ſimiliter & anima & corpus immaculata, & ſine reprehenſione permaneant vſque in diem iudicij, & non recedat à vobis gratia, quam accepiſtis à baptiſmate,Spiritus ſancti. Qui quidem nos ab omni malo liberet,atque defendat. Amen.

SABBATO HEBDOMADÆ primæ, Euangelium, Matthæi 17.

Et poſt dies ſex,aſſumpſit Ieſus Petrum,et Iacobum, & Ioannem fratrem eius: & ducit illos in montem excelſum ſeorſum, & transfiguratus Marc.9. Luc.9.

est ante eos, &c. Finis Euangelij: Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis à mortuis resurgat.

Via Christus suis gustum regni cœlestis ante mortem se exhibiturum fuerat pollicitus, vt dictis fidem faciat, atque adeò fidelibus omnibus certam spem futuræ immortalitatis suggereret, specimen quoddam latentis in se diuinitatis in ista transfiguratione voluit exhibere. Docet itaque Christus hoc Euangelio quatuor.

Qui digni sunt in mõtem Domini conscendere. 1. Primò, Qui digni sint ex singulari ipsius misericordia, vt in montem Domini conscendant, vt non per speculum in ænigmate, sed reuelata facie gloriam Domini contemplentur: scilicet Petrus, Iacobus & Ioannes: siquidem hi (vt relicto cortice literæ, ad sublimiora mysteria adsurgamus) eos nobis adumbrant, quos Propheta Regius Psalmus 14. habitaturos in monte sancto pollicetur, dum interrogationi Deo propositæ sibi ipsi respondet ex Spiritus sancti reuelatione, Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? id est, quis, superatis huius mundi illecebris, periculis, malis denique omnibus vitæ præsentis, dignus erit, qui à te deposita hac domo manu facta, admittatur in cœlestem illam tuam gloriam, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit? Isaiæ 6. aut quis requiescet in monte sancto tuo? Cui quæstioni respondet eum ingressurum, 1 qui ingreditur sine macula, 2 qui operatur iustitiam, 3 qui loquitur veritatem in corde suo, 4 nec agit dolum in lingua sua, 5 non facit proximo suo malum, 6 qui iurat proximo suo, & non decipit, 7 qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, & 8 qui munera super innocentem non accipit. Pauca hæc capita qui pro conditione vitæ præsentis seruarit, is demum dignus, qui Christi gloriam cernat: quam suo sanguine nobis præparauit. Ipse enim abiit parare nobis locum, Ioannis 14. ac montem illum Tabor (quem Egesippus ait esse altitudinis stadiorum

30. ac miræ rotunditatis vt non immeritò regno cœlesti comparari queat) cœlestem scilicet Hierusalem conscendat, sed cum Christo. Siquidem aliis non contingit huius tanti mysterij suauitatem aspicere, quàm quos Christus, qui factus est nobis à Deo patre sapientia, iustitia, sanctificatio, redemptio, via, veritas, & vita in montem duxit, id est, à terrenis hisce amore cœlestium accendit. *Altitudo montis Tabor.*

2 Secundò, Hac transfiguratione se voluisse à cordibus discipulorum auferre scandalum crucis, quod dissuadere Petrus conabatur, Matth.16. & voluntariæ passionis contemptum, cùm viderent faciem, & vestimenta eius splendere sicut Sol,& alba facta sicut nix: quibus Ecclesiæ fidem & spem confirmaret, vt scilicet, ipsa quæ est corpus eius, ad Ephes.1. qua esset commutatione donanda, intelligeret. Siquidem in beata illa gloria, iusti sicut Sol. Matth.13. Stellæ in perpetuas æternitates, Dan. 12. & Scintillæ in arundineto, Sap.3. fulgebunt: quum Deus absterget ab oculis eorum omnem lachrymam, vt Apoc.21. Isa.25. 2. Corinth.5. Tum mors, luctus, clamor & dolor amplius non erit, quia præcipitabit Dominus mortem in sempiternum, auferet lachrymam ab omni facie,& opprobrium populi de vniuersa terra. Voluit autem Christus hanc gloriam non in alieno, sed proprio corpore exhibere, vt hac imagine, eorum insaniam destrueret, qui putant omnia pecudum instar morte deleri, aut nihil post hanc vitam hominis superesse. Atque etiam eorum qui licet animæ resurrectionem cōcedant, negant tamen corporum futuram, quòd humanis rationibus inuestigare nequeant, quomodo corporea hæc moles toties mutata, in pristinam sit reditura formam. quem errorem confutat Paul.1. Corinth.15. Iob 14. aliisq; in numeris scripturæ locis. *Transfiguratio Domini fidem et spem Ecclesiæ confirmauit.* *Causa trāsfigurationis Domini in proprio corpore.*

3 Tertiò, Hoc admirando spectaculo, cui Mosen mortuum, & Eliam etiam num superstitem adesse voluit, vt se mortis ac vitæ Dominum demonstraret atque illum, vt legis authorem, nonne Moses dedit vobis legem? Ioan.7. Lex per Mosen data est, Ioannis 1, cuius tamen à Iudæis vt transgressor accusabatur, hunc, vt legis Zelatorem, quo testimonium à lege & Prophetis haberet, *Moses & Elias mortui adsunt in transfiguratione.*

sese

ſeſe eſſe maiorem iis, quum vulgi iudicio tantùm Prophetarum quiſpiam eſſe putaretur. Matth. 16. atque adeò ſuam doctrinam non eſſe nouitiam, ſed ab iis olim multis ante ſeculis confirmatam, patet locus dicendi de veritate fidei Catholicæ, quam hactenus Eccleſia à Chriſto vſque defendit cõtra omnes aduerſarias poteſtates. Tum etiam patris æterni præſentia & voce, qua de filio ſuo æterno Ieſu Chriſto conteſtatur, non ſub caliginoſa, denſa, vel fumigante nube, qua ſeueritas legis exprimebatur, Exod. 16. ſed lucida, candida, & amœna, quia nouus hic Nomothetes non erat allaturus ſpiritum ſeruitutis in timore, ſed ſpiritum adoptionis filiorum Dei, non legem terrentem, ſed ſpiritum viuificantem. Præcipit enim audiri filium ſuum prompta ſcilicet obediendi omnibus mandatis eius voluntate: quaſi dicat, Ille meus filius, non adoptiuus, ſed proprius: ille, per quem omnia facta ſunt: ille, ſine quo factum eſt nihil. In hoc enim mihi complaceo: per illum mihi quotquot credent in nomine eius, fide per charitatem operante, mihi placebunt. Hunc audite: quia veritas eſt, & vita: ille virtus mea, & ſapientia mea. Ipſum audite, qui ſanguine ſuo mundum redimit, diabolum ligat, vaſa eius capit, qui peccati chyrographum, & præuaricationis eius pacta dirupit. Ipſum audite, qui viam aperit in cœlum per gradus crucis. Quid trepidatis redimi, quid pauetis ſaucij liberari? Leo Papa.

Filius Dei audiendus.

4 Quartò, Hominem carnalem, cuius typum hîc Petrus expreſſit, non poſſe intelligere ea quæ ſunt ſpiritus Dei, nec altius aſſurgere, quàm humanæ rationis acumine aſſequi queat, 1. Corinth. 2. Proinde attonitus tantæ gloriæ aſpectu, & ignarus quid dicat, petit tria fieri, ſcilicet, Chriſto, Moſi, & Eliæ, tabernacula, quia filium Dei viui hunc fuerat confeſſus, quaſi illius confeſſionis etiámnum memor illum cæteris proponit, vt legis authorem hunc venerabatur: proinde dignum qui Chriſto adeſſet, & hunc nouerat Zelo legis impiis ſeſe Regibus etiam cum capitis periculo oppoſuiſſe, ac dignum iudicabat qui Chriſto in gloria coniungeretur. Porrò quum Petrus ab Euangeliſtis perſtringatur, ignarus quid diceret: multos tamen videas hanc perſonam magna quadam

Homo carnalis nõ intelligit quæ ſunt ſpiritus Dei.

dam animi tranquillitate ac conscientiæ securitate & exprimere, ac imitari, vel votis ac precibus, vel factis & gestibus stultis, scilicet, ac temerariis, non tantùm sæpe contra conscientiam, sed contra etiam voluntatem Dei, atque eius verbum.

DOMINICA SECVNDA quadragesimæ, Epistola 1. ad Thessal. 4.

De cætero ergo fratres, rogamus vos, & obsecramus in Domino Iesu, &c. Finis Epistolæ: & nullius aliquid desideritis.

Git Apostolus in hac Epistola tria.

1 Primò Hortatur fideles, vt memores vocationis suæ sanctæ in qua vocati sũt à Deo secundum propositũ gratiæ suæ dignè ambulent, vt Deo placeant. Quę quum pro ratiõe officij sui imperare posset, rogare maluit, Phili. 1. ne cum austeritate imperare velle videretur, Ezech. 34. sed vt mansuetudinis formã superioribus daret, Gal. 6. Hortatur autem non ad solam fidem, sed vt opera Christiano homine digna perficiant, vt scilicet, Apostoli præcepta, & statuta superare contendant vitæ puritate, non contenti tantùm parêre præceptis, verumetiam vltra quàm præceperit agant. Sic enim fidei suæ energiam declarabunt si queadmodum terra solet sua semina cum fœnore reddere, ita contendant morum puritate, innocentia & sanctimonia succincti (vt loquitur Petrus, 1. cap. lumbos mentis, & sobrij perfectè sperare in eam, quæ offertur, gratiam, & per bona opera certam suam vocationem efficere. Tunc enim verè Deo placebunt, dum non amplius configurati prioribus ignorãtiæ desideriis exuunt veterem hominem qui corrumpitur secundum desideria erroris, & induunt nouum, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis. Hoc est, vt habet Paulus, Romanorum 13. dum de somno surgunt peccati, dum abiiciunt opera tenebrarum, dum induunt arma lucis, vt in die honestè ambulent, non in cubilibus, impudicitiis, comessationibus, ebrietatibus, cõtentione æmulation

Fideles sua vocationis esse memores debent.

Fideles opera Christiano homine digna perficere debẽt.

lationéq; : sed induunt Dominum nostrum Iesum Christum, nec curam carnis faciunt in desideriis. Hunc enim spectabat Paulus, dum ait: *Scitis quæ præcepta dederim vobis per Dominum Iesum.* Ergo quum P. velit fideles plura agere quàm præceperit, nemo, nisi impius damnare opera supererogationis potest, qualia sunt à Christo, Matth. 19. vel de paupertate, vel de continentia consulta. Nam ad ea quæ sunt pręcepti ex iure religionis obligamur, siquidem non hominum, sed Dei sunt mãdata, quanquam per homines, Dei tamen ministros lata.

Fideles plura agere debent, quàm præceperit Dominus.

2 Secundò, Non contentus communibus præceptis religionis eos obstrinxisse, moralia quædam secundæ tabulæ tanquam ex Dei voluntate repetit: quasi dicat, voluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta est sanctificatio vestra. Intelligit autem per sanctificationem temperantiam, quę est ab actibus venereis, quo malo vix vllum est aut grauius, aut fœdius, dum quis membra Christi tollens facit membrum meretricis: qui enim adhæret meretrici, vnum corpus efficitur, 1. Corinth. 6. Corpus enim nostrum non fornicationi, sed Domino est consecrandum, Hebr. 12. 13. Adeò enim Deo est inuisum hoc malum, vt & præsentibus, & æternis suppliciis puniat, Numer. 5. Hebr. 13. Fornicatores & adulteros iudicabit Deus. Nec regnum Dei possidebunt: ideò & excommunicatione punit Apost. 1. ad Corinth. 5. Imò ne nominari quidem vult inter fideles, Ephes. 5. Vide Prouerb. 5. 7. Neque verò sacræ literæ tantùm, sed barbaræ quoque nationes, in adulteria, scortationes, & fornicationes grauissimè peranimaduerterunt. Nam adulteros Græci verberabant, tondebant, naribus priuabant, & occidebant. Arabes capite puniebant. Ægyptij virgis cedebant. Tartari publica lege statim occidebant. Vt facilè intelligas ipsum quantumlibet corruptam naturam ab his tamen vitiis abhorruisse, quæ prôh dolor, ludum nunc arbitratur potior Christianorum pars. Neque verò ad perfectionem vitæ Christianæ satis arbitratur Apostolus ab his abstinuisse criminibus. Sed vult quenque fidelem & coniugatum, vxorem, quam vasis nomine intelligit, possidere in sanctificatione, & honore, hoc est, vt habet August. lib. 1. de nuptiis & concup. cap. 8. vt non solùm alienam

Corpus nostrũ Domino non fornicationi cõsecrãdum.

Animaduersio Græcorum in adulteros.

non

non appetat,sed ne propriam quidem in concupiſcentiæ carnalis morbo poſſideat. Sed vt maritalē cōgreſſum,cui morbida libido eſt annexa,adhibeat tanquā neceſſarium ſoboli in gloriam Dei procreandæ,nō voluptatis cauſſa, hac intentione qui ſuam coniugem poſſidet, habet nō in paſſione deſiderij,ſicut gentes. Illo quippe cōcupiſcentiæ malo vtitur,non vincitur,quādo illā inordinatis motibus æſtuantem frenat & cohibet. Nec niſi propagationi conſulens adhibet,ſicut ſancti patres Abraham,Iſaac,Iacob, & Dauid, qui, vt habet idem Auguſt. lib. 3. de doct. Chri. cap. 12. ſufficiendæ prolis cauſſa plurium vxorum habebant,inculpabilem conſuetudinem.

3 Tertiò, Quia magnos in omni Republica motus excitare ſolet auaritia. Ideò grauiſſimè eā prohibet,dicens, *Ne quis ſupergrediatur,aut circumueniat fratrē in negotijs,* contractuum,ſcilicet,mercatus,aut aſſecurationū, aliiſq; congreſſibus Reipub. neceſſariis, dum fraude, impoſturis dolo malo, ex aliorum incommodis & damno, ſua quærit commoda. Quando videlicet mendax in ſtateris, Pſal. 61. Prouerb. 11. 16. 20. pondus & pondus eſt in domibus ipſorum, Deut. 25. Oſe. 12. Ezech. 45. & faſciculis iniquarum cautionum miſeros opprimit, Iſa. 5. 58. 10. Huiuſmodi perſtringit Iſa. cap. 10. dum ait: Væ qui conditis leges iniquas,& ſcribentes ſcribitis iniuſtitiam idque, vt opprimatis in iudicio pauperem, vt vim faciatis cauſſæ humilium,vt ſint viduæ præda veſtra,& vt pupillos diriperetis. His grauiſſimè comminatur Propheta. Et Paul. dum ait: *Quoniam Vindex eſt Dominus de his omnibus.* Quū enim ex auaritia malorum omnium radice hæc proficiſcantur,quam idolorum ſeruitutem vocat, Epheſ. 5. fieri nequit vt regnum Dei poſſideat quiſquis ex iniquo diteſcere ſtudet. Siquidem auari,rapaces,& fures,regnum Dei non poſſidebunt, 1. ad Corinth. 6. Nunquam enim, vt habet Auguſtinus in Epiſtola ad Macedon. Remittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum, non ſolùm furto, & rapina: verùm etiam fraude,dolo, impoſturis, & periuriis. Hæc enim tam ſunt reſtitutioni obnoxia, quàm illa. Atque huc reſpexiſſe videtur Apoſtolus, dum tanta ſeueritate Dei iudicium proponit iis, qui malis actibus quæſtum facere ſtudent. Quum tamen huiuſmodi

Magnos in Republica motus excitare ſolet auaritia.

Auaritia radix omnium malorum.

impoſt

impostores, & vsurarij, non sint habituri partem in regno Christi, & Dei.

DOMINICA SECVNDA quadragesimæ, Euangelium, Matthæi 15.

Mar. 7. *In illo tempore, Egressus inde Iesus, secessit in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egressa, &c. Finis Euangelij:* Et *sanata est filia eius ex illa hora.*

Admirandum fidei, patientiæ, & charitatis exemplum complectitur hoc Euangelium, cuius primaria argumenta sunt tria.

1 Primò, Mulieris Syrophenissæ orationé complectitur, quæ singularem ipsius fidem, pietatem, & inuocationem insinuat. Siquidem quòd Christum inuocat, vt filium Dauidis, vt sibi misereatur, fidei est, qua credidit Christum Messiam esse: nõ solùm filium Dauidis, sed verum quoque Deum, qui & vellet, & posset afflictis succurrere, longè rectius de Christo edocta, quã nostri sint Anabaptistæ Svuencfeldiani, Seruetiani, & Enthousiastæ, qui ipsius vel humanitatem, vel diuinitatem negant, non secus quàm olim Apollinaristæ, Euthichiani, Manichæi, & Mahometistæ: quorum omnium impietatem vna hac breui periodo perstringit hæc mulier à Spiritu sancto edocta, qui pignus & arrhabo est hæreditatis nostræ. Interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Rom. 8. & docet omnem scientiam. Siquidem vt oremus, sicut oportet nescimus, qui datur nobis Spiritus ille precum, is est qui afflictam, & consideratione peccatorum consternatam conscientiam erigit in spem diuinæ misericordiæ, atq; (vt hanc mulierem) ad Christum Dei virtutem impellet, quam dirigunt fides, spes, & charitas concepta ex auditu verbi, consideratione misericordiæ, & singulari Dei erga nos amore. Illud tamen hîc obseruare pios oportet, Deum subinde sese quasi aliũ exhibere qua sit. Cùm enim natura clementissimus sit & piissimus, ostentat tamen quandoque se paulò seueriorem, & quasi suorum preces negligentem, quòd non alia ratione

Anabaptistarum & aliorũ hæreticorũ impietas.

ratione facit,quã vt magis magísque excitet,& exerceat electorũ suorũ fidem,& aliis etiã cõspiciendã proponat.

2 Secundò,Proponit mulieris in orando pro filia à dęmonio vexata constantiam : non enim mox animum deiicit,etiamsi non statim exaudiatur, sed fortiter in ipsa perseuerat inuocatione , exemplo viduæ, quia, vt est Luc.18.orationis perseuerãtia quod cupiebat,consequebatur à iudice:accusat Christi seueritatem, qui ipsius orationem,lachrymas, fidem, humilitatẽ, qua sese etiam ad geniculationem vsque deiecit,neglexit:& detestatur conceptam de Christo opinionem,deceptam sese existimans,quòd duriorem illum experiretur,quàm existimarit:vt meritò magnam illius fidem & patientiam,admirari liceat,quæ contra spem,in spẽ tamen(vt de Abrahã testatur Apost.Ro.4.)credidit,nec quasi proprię orationis diffideret, Apostolorum iuuatur suffragiis.Sanctorũ enim preces non diffidẽtibus aut desperantibus,sed credentibus & sperantibus,patrocinãtur. Neque propterea irritas esse diuorum preces existimabimus,ꝙ eas hoc loco neglexerit:siquidem aliis locis innumeris eas scripturæ commendant. Nam Abrahæ preces pro Abimelech suscepit Deus,Gen.20. Paulus sanctorũ preces sibi prodesse posse credens , eas in omnibus penè Epistolis petit,& orant fideles pro Apostolo Petro captiuo,& exaudiuntur, Act.12. Malè ergo hinc negatiuè argumentãtur,qui sanctorum inuocationem damnant : neque enim ideò non audiuit Christus Apostolos , quasi indignæ fuissent ipsorum preces , sed vt magis mulieris fidem exerceret, vt constantiam omnibus faceret perspicuam, vt denique doceret,si quando aliorum preces ambimus, nos proprias non debere aut omittere,aut negligere : siquidem tunc demum illæ prosunt, quæ ab aliis funduntur preces , quum ipsi & oramus, & vitam emendamus. Quod igitur ait Christus, non decere, vt panis filiis negetur, & canibus detur , significare voluit gratiam noui testamenti , cognitionem nimirum Euangelij , aliáque eius beneficia,Iudæis primùm præparata, Act.13.Vobis oportebat loqui verbum Dei, &c. non autem gentibus, qui canum mores, infidelitate & scelerum licentia, imitabantur. quo dicto vehementer pupugit mulieris ani-

Perseuerãtia in oratione requiritur.

Sanctorum preces credentibus et sperantibus patrocinãtur.

HhH

mum, & quæ relicta videbatur infidelitas expurgabatur: est enim sermo Dei viuus & efficax, &c. Hebr. 4.

Fidei & constantiæ præmium. 3 Tertiò, Fidei & constantiæ præmium, quod est reconciliatio cum Deo, quę ex gentili facit Israëlitam, & ex catella filiam Dei, hoc est, vt loquitur Apostol. hæredem Dei, & cohæredem Christi, Rom. 8. Efficit enim hoc fides, quæ, Augustino teste, prima datur, per quam cætera impetrantur. Tanta autem fuit huius tam fides, tum humilitas, vt à Christo canis appellata, non solùm non excanduerit, sed sese etiam magis deiecerit. Est autem

Primus ad salutẽ gradus agnoscere propriæ naturæ miseriam. hîc primus ad salutem gradus, agnoscere propriæ naturę miseriam, infirmitatem, & malitiam, denique indignam omnibus Christi beneficiis, adeò vt misericordię sit quicquid à Deo contigerit. Est autem hæc Dei misericordia tanta, vt non solùm filios pascat, sed etiam catellos, micis à mensa decidẽtibus, hoc est, peccatores, impios, & infideles alat beneficiis rerum præsentium: necnon præmium, scilicet, sanitatis in filia restitutio, quæ virtute Christi liberabatur à Satana, qui eam alligauerat, & matri pro ea deprecãti redditur. Quo haud-dubiè significare voluit Christus, Ecclesiæ fidem & orationem, quæ pro peccatoribus & hostibus fidei indies offertur, irritam esse non posse, atque adeò ipsos pœnitentes virtute sacramentorum absolutos restitui vnitati Ecclesiæ, eíque obedire debere. Nam remissio peccatorum, & iustificatio, quæ Christi beneficio contingit, non affert libertatem illam carnalem, sed spiritus. quo fit, vt Ecclesiam agnoscant, eam reuereantur, & eius pręceptis obtemperent. Potest & ethica doctrina ex hoc Euangelio peti, qua monentur parentes, vt non solùm filiorum corporibus aut fortunis consulant, sed salutis potius & animæ rationem habeant: cùm contrà potius indies parentes agere videamus: neque enim aliunde tanta morum corruptela erepsit, quàm ex nimia parentum indulgentia.

FERIA SECVNDA HEBDOMADÆ secundæ quadragesimæ, Epistola, Daniel. 9.

Et nunc Domine Deus noster, qui eduxisti populum

populum tuum de terra Aegypti in manu forti, &c. Finis Epistolæ: quia nomen tuum inuocatum est super ciuitatem et super populum tuum.

Ratio hæc Danielis nostro seculo pernecessaria, agit potissimùm tria.

1 Primò, Magna animi deiectione tribuit Deo gloriam, honorem, & potentiam, quòd populum suum eduxerit olim de terra Ægypti, id est, de domo seruitutis, & fornace ferrea. Idque in manu forti, & brachio extento, dum Reges potentissimos, omnésque aduersarias potestates ita deleuerit, vt victorem vbique populum suum faceret. Est autem obseruanda Prophetæ in hac oratione plusquàm Rhetorica, vtpote à Spiritu sancto profecta, venustas, & elegatia. Siquidem non antè causam proponit, quàm eius quem exorare conatur, beneuolentiam captarit. Solet enim irati animus ad deteriora prouocari, quando qui displicet, ad intercedendum mittitur. Itaque, quod commune est omnibus Prophetis, tribuit Deo iustitiæ, potentiæ, & æquitatis laudem: nam omnia quæcunque facit, in verò iudicio facit, & quia omnes peccauerunt, iustè omnes punit, vt agnoscant hi quibus parcit, ipsum nisi misericorditer parcere. Proficiscitur autem hæc confessio ex vera cordis contritione, consideratione iræ Dei, & agnitione peccati, quæ excitantur in nobis gratia Dei, lumine fidei, & spe. Sic Dauid, Psal. 50. mox vt peccatum agnoscit, tribuit Deo iustitiæ laudem: Tibi soli, inquit, peccaui, & malum coram te feci, vt iustificeris in sermonibus tuis. Hos autem fructus parit in nobis afflictio, miseria, egestas, & tribulatio. Daniel nanque in captiuitate constitutus, Deo hanc iustitiæ laudem tribuit. Hominibus verò tribuit confusionem, ignominiam, & miseriam, dum ex vera confessione, & agnitione iræ Dei, se suósque omnes accusat, ac diuinam iustitiam commendans, ait, Peccauimus, iniquitatem fecimus, Domine, in omnem iustitiam tuam, quare iusto tuo iudicio populus tuus ductus est in

Irati animus ad deteriora prouocatur.

Confessio ex vera cordis contritione proficisci debet.

captiuitatem,templum sanctuarij tui desertum est,& ciuitas Hierusalem, super quam inuocatum est nomen tuum,deserta est. Vtinam hanc confessionem ex animo omnes pij hodie, quos tangit misera Ecclesiæ facies,sicut verbis passim ita animo syncero imitentur. Passim quidem omnes miseram religionis faciem dolent, sentiunt se iustè puniri, & Dei iustitiam agnoscunt, atqui radicem mali nemo in sese agnoscere vult,tantum abest vt eradicare conetur: &, vt est Hiere.8. Nemo est qui agat pœnitentiam de peccato suo,dicens,quid feci? Quo fit vt quicquid est auaritiæ, luxuriæ, superbiæ, gulæ, & inuidiæ,ac si quid est talium flagitiorum in tanta rerum omnium,ac collabentis religionis calamitate succrescat potius quàm minuatur, quum nemo sit qui se murum opponat pro Domo Dei.

Omnes religionis miseriā dolent, sed nemo agit pænitentiam.

Dei ira quomodo occurrēdum.

2 Secundò,Omnibus Episcopis,Pastoribus, Regibus, & Principibus,quorum est gladio spiritus verbi Dei,ieiunio,cilicio,& oratione occurrere iræ Dei,ac vindicem eius iustitiam deprecari,vt Dauid,2.Reg.24.exemplum præbet,vt scilicet, iuxta Prophetam, præoccupent faciē Dei in confessione. Sed ita ne in sola peccati confessione subsistant: ea enim mox desperationem pareret. Sed spe misericordiæ diuina, exemplo Danielis, erigendus est animus, petenda est remissio, & pœnitentia subeunda. Sic olim Deus Dauidi,2.Reg.12. Achab,3.Reg.21. Niniuitis,Ionæ 3.& Magdalenæ,Luc.7.peccati veniam gratis concessit. Est enim remissio peccatorum gratuita, Roma.5.Iustificati gratis,&c. Siquidem ante eam nulla merita,quibus ea redderetur, in peccatore reperiuntur: ac ne orationis meritum se extolleret,iuxta Augustinū, ipsa quoque datur, sed fide præuia, quæ non oranti datur. Ideò Propheta,vt Deo suus constaret honos, & gloria, post agnitionem peccati supplex orat, vt exaudiatur,non orationis meritum prætexens, sed meritū Christi:id enim intelligit,dum ait, *Exaudi Deus noster orationem serui tui, & preces eius: & ostende faciem tuam super sanctuarium, quod desertum est propter temetipsum. Deus meus inclina aurem tuam, &c.* Id est,respice, non ad preces meas, sed in faciem Christi tui, cui negare nihil potes. Si quæras ergo, an nullum sit orationis meritum?

meritum?Respõdeo cum Aug. Epist.105. Orationis meritum hîc sese extollere non posse,imò ne ad vincendas quidem temporalium rerum cupiditates.sed fontem omnium bonorum esse auxilium Domini. Ac tum demum orationem efficacem esse, quando suæ innititur basi, id est, merito Christi. Ideò ipse Christus nos iubet orare Patrem in nomine suo,Ioannis 16. Matth.21.mittit Spiritum sanctum in cordibus fidelium,qui quid & quomodo oporteat orare docet, Rom.8.& orantes, vt exaudiri se credant,hortatur. Quicquid petieritis, credite: & fiet vobis, Ioannis 14. *Orationis meritum vnde.*

3 Tertiò,Docet publicas calamitates,quales sunt, bella, excidia regnorum,depopulationes vrbium,pestem, famem, hæreses, schismatáque, aliáque id genus vitæ incommoda iustissimo Dei iudicio non tam ob exercitia virtutum, quàm merito peccatorum infligi: quæ si, vt oportet, de manu Domini recipiamus, nec Patris disciplinam reiiciamus, mox quicquid est vitiorum ex animis nostris auferetur. Et quanquam iusti videamur,tamen quasi communi malorum sensu perculsi humili confessione oportet, vt iram Dei agnoscamus, petamus liberationem, & imploremus misericordiam: sed per Christum,quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, Rom.3.cui & omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem accipere per nomen eius, Act.3.Sic si petamus, fiet vt aperiat oculos suos,& videat: inclinet aurem suam,& audiat desolationem, qua miserè Christiana religio decerpitur: idque ab hostibus. non tantùm externis, vt sunt hæretici,schismatici,Iudæi,& Gentiles,quorum perfidia latissimè nunc vbique dominatur: verùmetiam domesticis, non minus quàm illi perniciosis:quales sunt hypocritæ Symoniaci,adulteri,fornicatores,ebriosi, & auari,propter quos nomen Domini miserè, pròh dolor, blasphematur,vt impiorum iudicio nulla penè videatur religio magis deplorata, vt meritò in sola Dei misericordia spem omnem collocare debeamus, ac cum Propheta dicere,Exaudi Deus meus, placare, attende, & fac secundum misericordiam tuam propter temetipsum Deus meus. *Publica calamitates ob peccata infliguntur.*

FERIA SECVNDA HEBDOmadæ secundæ, Euangelium, Ioan. 8.

Ego vado: & quæretis me, & in peccato vestro moriemini, &c. Finis Euangelij: quia ego quæ placita sunt ei, facio semper.

Complectitur hoc Euangelio Christus tria. 1 Primò, Horrenda quadam comminatione terret impios, & infideles Iudæos, qui ipsum, vt verum Mesiiam recipere recusarunt. Est autem ista comminatio vaticinium futuræ internecionis totius populi Iudaici. Dicit ergo, *Ego vado*, scilicet, per crucem, mortem ignominiosam & paßionẽ, ad patrem, vt electis & prædestinatis præparem locum, non vobis qui me persequimini, ac tum quæritis me, non amore inueniendi, & affectu credendi, sed odio persequendi. Est enim ea naturæ à Deo deserta prauitas, vt ea omnia in sui perniciem vertat, quibus ad salutem vti debuerat: sic Pharisæi, hypocritę, & hæretici, qui sua iustitia, hypocrisi, & prauo scripturæ intellectu, Deũ se quærere simulant, & Christi veram cognitionem eò minus inueniunt, quia non ex fide quærunt: ideò iusto Dei iudicio fit ipsis mensa eorum in laqueum, retributionem, & scandalum irretiantur, conterãtur, & cadant, Est enim Christus talibus lapis offensionis, & petra scandali, iis qui non credunt verbo, in quo & positi sunt, 1. Petr. 2. Ii enim nunquam inueniunt Christum.

Iudæorum infidelitas. 2 Secundò, Describit quale ipsos maneat meritò infidelitatis, inuidiæ, & persecutionum Christi ab ipsis exhibitarum: supplicium dicens: quia non creditis me esse filium Dei Mesiiam in lege promissum, & Redemptorem mundi, moriemini in peccatis vestris, hoc est, æterna vos manet damnatio. Dicitur autem quis in scripturis mori peccato, Rom. 6. quod fit, dum quis virtutis Christi ita particeps factus est, vt prorsus in illo si emortua natura illa ex peccato contracta corruptio, vt amaros illos peccati fructus non amplius edat, de quibus loqui-

Mori peccato quid.

tur

tur Apostolus,Galat.6.Mori pro peccato,quod fit, dum quis iuxta pronuntiatã,Gen.3.sententiam,naturæ debitum soluit,vel naturæ viribus dissolutis,vel illata extrin secus morte violenta occumbit, quod bonis æquè ac malis commune est, licet dispari ratione: nam malis est peccati meritum,bonis verò exercitium virtutum Christus autem dum dicitur mortuus pro peccatis, intellige non à se commissis, sed vt ea, quæ nos commisimus, auferret: & mori in peccatis, quod fit cùm quis à massa perditionis iusto Dei iudicio non separatus, in odio & contemptu Dei finire permittitur hanc vitam: quod comminatur Christus iis qui peccãt in Spiritũ sanctum, Matth.12. quod & irremissibile vocat:pro quo non vult orari Apost.Ioh.1.Epis.ca.5.hoc nullis electis potest accidere, Ioan.10. Absit enim, inquit Aug. vt fine regenerationis aut reconciliationis sacramento finire hanc vitam permittatur prædestinatus ad vitam.Est ergo meritò pertimescenda hæc comminatio, quam non solis Iudæis factam putabimus, sed omnibus infidelibus hæreticis, & impiis quibus æterna damnatio tanquam mali operis merces(stipẽdium enim peccati mors) reddetur, nisi præueniente Dei gratia resipiscant à laqueis diaboli, qui in eis voluntatem excæcauit iudicium subuertit, & rationem sepeliuit, quasi miscuisset illis Dominus spiritum soporis & vertiginis, vt iuxta Isaiæ cap.14. videantur percussisse fœdus cum morte, & cum inferno fecisse pactum.

Mori pro peccato.

Christus quomodo dicitur mortuus pro peccatis.

Mori in peccatis quid.

3 Tertiò, Quodnam sit carnis gratia Dei non illustratæ de verbo Dei iudicium, scilicet, non recipere veritatis cognitionem, salutem ipso verbo oblatam reiicere, & suum authorem Deum contemnere. Ita enim impij hi tam seuera comminatione non mouentur, excæcati nimirum propria malitia: sed potius rident, dicentes. *Nunquid interficiet semetipsum, quia dicit, Quo ego vado, vos nõ potestis venire*? aut in dispersionẽ gentiũ iturus est, & docturus gentes? Ioan.7.nõ intelligentes quid sit priuari Christo, vel ab ipso deseri: est enim excidere à gratia, priuari via, veritate, & vita, & morti æternæ obnoxium fieri: ab iis autem quisquis exciderit, mox diaboli traditus potestati, ipsius voluntati paret, perpetuò cum

Iudicium carnis gratia Dei nõ illustrata de verbo Dei.

ipso periturus, Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternū. Christus autem qua erat singulari clementia, etiā erga reprobos illos Iudæos, blando ac suaui responso ostendit hanc ipsorū perfidiam, iniquitatem, & malitiam, causam esse cur à Deo desererentur, dū ait, *Quo ego vado, vos non potestis venire*, quasi dicat, Ego per crucem, mortem, ac sepulturam pergo ad gloriam, vitam, & resurrectionem. *Vos autem quia de hoc mundo estis*, & quæ sunt mundi diligitis, scilicet, concupiscētiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitę, eò non potestis venire. Horret enim caro crucem, ac proinde ad gloriam non potest accedere, nisi Christum imitetur.

FERIA TERTIA HEBDOMADæ secundæ Quadragesimæ, Epistola, 3. Reg. 17.

Luc. 4.

Factus est sermo Domini ad eum dicēs, Surge, & vade in Sareptam Sidoniorum, et manebis ibi, &c. Finis Epistolæ: iuxta verbum Domini, quod loquutus fuerat in manu Eliæ.

Dei prouidentia.

Omplectitur huius Epistolæ historia tria. 1 Primò, singularem Dei prouidentiam, quam, vt voluit Aristoteles, non solùm erga vniuersalia, sed etiam erga omnia gerit particularia, maximè tamen erga verbi sui Prophetas, ministros, & prædicatores, quos quum soleat mūdus odisse & persequi: nō enim fert sua mala corrigi, x Ioh. 2. hos in suā clientelā Christus suscipit, vt olim sanctissimū Eliam tēpore famis, 3. Reg. 17. mane, & vesperi pauerat, ad torrentē Carith, ministerio corui deferētis carnes & panē. Ipse enim est qui dat escam omni carni. Psal. 134. & 103. Maximè tamen eis qui omnē solicitudinem suā in ipsum proiiciunt, scientes eum ipsorū suscepisse curam, 1. Pet. 5. Qui licet nūquam suorū curam deponat, patitur tamen quandoque suos persecutionibus, inedia, paupertate, fame, & angustia, aliisque præsentis vitæ incommodis, sic affligi, vt ipsos quandoque vitæ tędeat, vt quasi desperatione fracti exclament, Pereat dies

Omnis solicitudo in Deum proiicienda.

in qua natus sum, Iob 3. Obsecro Domine, tolle animam meam, 3. Regum 19. Tædet animam meam vitæ meæ, Iob 10. Vt quid Domine recessisti longè, despicis in opportunitatibus, in tribulatione? Psalm. 9. Atqui iuxta Paulum, 2. Corinthio. 4. non angustiantur, licet operiantur, id est, anxij reddantur, non destituuntur: licet persecutionem patiantur, non derelinquuntur, licet deiiciantur, non pereunt: semper mortificationem Iesu Christi in corpore suo circunferentes. Ideò sanctissimum hunc legis suæ zelatorem licet extrema pati sinat, tamen in exemplum omnium eorum qui fortiter gladio spiritus Baalitas, idololatras, Mennonistas, Zuinglianos, Caluinistas, & Lutheranos, aliásque omnes fidei pestes opprimunt, etsi quandoque succumbere videantur, ne facilè animos deiiciant, sed vt in ipso spem omnem in afflictione collocarent, exsiccato iam Torrente ablegauit in Sareptam Sidoniorum, ad mulierculam marito destitutam, & pauperem: nam extra portam ligna colligebat. Quo significauit veros verbi Dei ministros tempore persecutionis non aliò quàm ad Ecclesiam quæ destituta Christo videtur, & paupercula, confugere debere, quæ merito crucis omnibus vbique aduersariis restitit.

2 Secundò, Plusquam stupendam obedientiam Prophetæ in summa omnium necessitate constituti, & mulieris Sidoniæ laborantis inopia rei familiaris, qua ex fide, omni tergiuersatione, quam humana ratio suppeditare potuisset, seposita, ille obediuit verbo Dei. Statim enim surrexit & abiit in Sareptam Sidoniorum, hæc vocanti & iubenti Prophetæ mox obtēperauit, vt in vtroq; sexu agnoscas latentem spiritus energiam, quæ tempore noui testamenti reuelata est, fuisse significatam. Atque intelligas, vt iudicare videtur Christus, Lucæ 4. in hac muliere ex gentibus collectam Ecclesiam, quæ verbum Dei repellentibus illud Iudæis, Act. 14. non externo tantùm suscepit auditu, sed interiori. Est enim certissima veræ Ecclesię, quam Paulus sponsam Christi, domum Dei, & columnam & firmamentum veritatis appellat, nota, nō solus scripturæ contextus, sed vera obedientia, qua captiuatur intellectus in obsequium fidei. In qua nec ex

Certissima vera Ecclesia nota Verbū Dei cum obediētia susciperе.

iudicio rationis humanæ interpretatio fit scripturarum, vt fieri proh dolor, videmus in synagogis Satanæ, & conuenticulis hæreticorum: vbi tot sunt scripturarum interpretationes, & sententiæ, quot capita sunt professorum, ac plusquam ex diametro pugnantes. Atqui vera Christi Ecclesia, quam vnam, sanctam, Catholicam, & Apostolicam confitemur, audito veri Eliæ verbo, excipit illud non vt hominum verbum, sed sicut verè est verbum Dei, cuius si sublimitatem in omnibus non intelligit, non superbè ad rationis humanæ limam exigit, sed humiliter se excusat, vt hæc Sareptana, quæ paupertatem suam prætexit, quòd panem non habeat, sed paululum tantùm farinę, & pugillum olei, id est, quod solis naturæ donis panē verbi Dei, quod procedit de ore Dei, quo viuimus, Matth. 4. comparare nequeat, nec verum illius assequi intellectum.

Fructus fidei. 3 Tertiò, Fructum fidei, qua mulier destituta marito, facultatibus orba, egestate astricta, & paruulorum turba oppressa, his nihil impedita mox credidit diuinæ promissioni, & obedientiæ, qua neglecta propria salute, facit quæ præcepit Elias, suscipit Prophetas, non de se, non de paruulis solicita occidit in se hospitalitatis intuitu naturæ officia, vt non immeritò hanc cum Abraham, Isaac, Iacob, aliísque sanctissimis conferre aliqua ex parte possis. Neque irrita fuit hæc tanta virtus, haud dubiè ex spiritu Dei profecta: mox enim quasi diuina mercede remuneratur. Nam vbi nec ros, nec pluuia, nec veris aura, nec colonus, fit viduæ manus perenne torcular, & omnia in omnibus sermo Prophetæ affatim viduæ ministrabat, siquidem hydria farinę non deficit, nec lecythus olei est imminutus. Ita enim potens est Deus omnem gratiam abundare facere in nobis, vltra quàm petimus, aut intelligimus, 2. Corinth. 9. Atque hęc est peculiaris Ecclesię, à sponso suo Christo, qui eam mundauit lauacro aquæ in verbo vitæ, gratia, vt iis quæ saluti fidelium sunt necessaria, non destituatur. Parata enim habet farinæ sata Euangelica, quibus famelici & esurientes replentur bonis, qui nempe esuriūt, & sitiunt iustitiam, nec saturi sunt persuasione propriæ iustitiæ, & vnctionem Spiritus, qua potest consolari eos qui in omni

in omni pressura sunt: Nempe, verbo veritatis, sacramentorum legitima administratione, & charitate, quæ diffunditur per Spiritum sanctum in cordibus fidelium, Matthæi 16. in vera Christi Ecclesia, vt nunquam defuerunt, ita nec deficient: perstitit enim firma hactenus istis quasi spiritualibus vitæ necessariis instructa toto orbe diffusa Ecclesia, quæ indies qui ingenui sunt eius filij, seruantes vnitatem spiritus in vinculo pacis, in hac vita pascuntur, & sustentantur, vt possint resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare, educati, scilicet, super aquam refectionis in loco pascuæ, donec videant Deum Deorum in Syon.

FERIA TERTIA HEBdomadæ secundæ, Euangelium, Matthæi 23.

Tunc Iesus locutus est ad turbas et ad discipulos suos, dicens, Super Cathedram Mosi sederunt Scribæ et Pharisæi, &c. Finis Euangelij: Qui autem se exaltauerit, humiliabitur: et qui se humiliauerit, exaltabitur.

Contra fanaticos illos agit Christus, qui omnem Ecclesiasticam functionem sublatam volunt: quique improbitate ac licentia vitæ hanc fœdè contaminant, æstimantes virtutem sacramentorum ex virtute ministrorum dependêre: Proinde Christus hoc in Euangelio tria ostendit.

1 Primò, Dum ait, *Super Cathedram Mosi sederunt Scribæ & Pharisæi, & omnia quæcunque dixerint vobis seruate & facite*, ostendit authoritatem non tantùm ciuilem, de qua Paulus Romanorum 13. sed etiam Ecclesiasticam ex Dei esse ordinatione: non enim est potestas nisi à Deo, & fideles in libertatem vocatos, debere tamen ministris Ecclesiæ parêre, scilicet in iis quæ ex verbo Dei aut scripto, aut tradito docent maximè si quando nihil aliud spectant, quàm quod Dei gloriam, proximorum salutem

Authoritas ciuilis & Ecclesiastica est ex Dei ordinatione.

Cathedra Mosi qua potestas. salutem promoueat. Est ergo Cathedra Mosi, legitima docendi, imperandi, corrigendíque potestas, à Deo, qui Mosen primùm, additis certis vocationis suæ signis, vocauit, collata: quam pòst in Polytia Iudaica semper defendit, vt videre licet in Iosue, Gedeon, Samuel, summis Sacerdotibus, omnibus Prophetis, penes quos & polytica & Ecclesiastica erat authoritas, donec sublata iudiciaria potestate, Regia est instituta: tunc enim penes Sacerdotes tantùm & Prophetas remansit authoritas Cathedræ, quibus sublatis, quod ante tempora Machabęorum accidisse Iosephus libro 13. cap. 7. quando Scribæ & Pharisęi sunt rerum potiti, testatur, quorum vita etsi improba & hypocrisi, omnino constaret, ipsorum tamen doctrinã, quia à Mosi, & decalogi diuinitus, traditi doctrina non dissideret, voluit Christus à turbis, quę non possunt altius in diuinarum rerum considerationem assurgere, recipi: neque vult hoc suo pręcepto propter improbos mores, piam & sinceram doctrinam contemni.

Christi Cathedra est potestas à Christo Apostolis & omnibus Episcopis collata in Ecclesia. Cathedra autem Christi, publica potestas à Christo Apostolis, & omnibus Episcopis collata in Ecclesia: iuxta illud, Sicut misit me pater, & ego mitto vos: scilicet, cum potestate prędicandi Euangelium omni creaturę, baptizandi omnes gentes, ligandi & soluendi: iuxta illud. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & sacrificandi corpus Christi, iuxta illud, Hoc facite in meam commemorationem, Luc. 22. Complectitur denique hęc potestas omnia quęcunque ad Ecclesię, quam vocat Apostolus corpus Christi, integrum ac perfectum pertinent ministerium, in ędificationem, non autem in destructionem: quę quum non dependeat ex ministrorum, sed Dei instituentis virtute, prohibet hoc loco Christus hanc contemni, ob ministrorum improbitatem aut lasciuiam. Si enim efficacia erant ministeria Sacerdotum veterum, quę tamen typica & vmbratica, multò magis certè Euangelica ministeria à Christo instituta, necnon Cathedra pestilentię, Satanę potestas, quę sese in peruersa doctrina exerit in Ecclesię Christi perniciem. *Satanæ potestas quæ.* Huic insident non ij tantùm qui impię sunt vitę, sed quotquot falsa doctrina Christo repugnant. quales sunt omnes aduersarij fidei, quorum hęresis, vt cancer,

cancer, serpit, 2. ad Corinth. 2.

2 Secundò, Arguit impiam & superstitiosam Pharisęorum religionem præposteram, qui ex rebus externis sanctimoniam metiebãtur, dum onera grauia humanarum, scilicet, constitutionum, pugnantium cum verbo Dei, quas damnat Christus, Matthæi 15.23. & importabilia. Quid tentatis Deum imponere iugum super ceruices, quod neque nos, neque patres nostri portare potuimus? Act. 15. Imponunt super humeros hominum, vt seueritate præceptorum tanquam seueri Aristarchi, apud plebem haberentur: quum ipsi tamen digito non mouerent. quum veri sit Episcopi, quem posuit Christus, regere Ecclesiam, Act. 20. & Pastoris, quem vult pascere gregem sibi commissum, 1. Pet. 15. & prædicatoris, cuius est prædicare opportunè, importunè, 2. Timoth. 4. officium verbo, & opere præstare quod docent. Turpe est enim, distento ventre, ructante crapulam stomacho, crepare ieiunia: ac denique bacchanalia viuere, quum Curios simules. Ea enim verè est, quam hîc Christus detestatur hypocrisis, duplex apud Deum iniquitas, quibus nihil esse mundum potest, quũ inquinata sit ipsorum mens & conscientia. Proinde quum in iudicio Dei consistere nequeant, vtpote vera iustitia destituti, omnia sua faciunt vt videantur ab hominibus. Nam dilatant phylacteria, magnificãt fimbrias, amant primos recubitus, primas Cathedras in synagogis, salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi. Ea est enim carnis natura non illustratæ verbo Dei, quod voluit Deus esse lucernam pedibus nostris, vt splendore externarum cæremoniarum, quarum corporalis exercitatio ad modicum vtilis est, quum pietas sit, quæ ad omnia valeat, laudem venetur humanam. Damnant aduersarij ex hoc Christi verbo, quicquid penè est piarum cæremoniarum in religione Christiana, aut Monasticis exercitiis, quæ ceu compendia quædam consequendæ salutis, pia patrum ex verbo Dei instituit religio, quasi tam essemus (vt illi loquuntur) stupidi ac bardi, vt salutem metiremur ex natura rerum externarum, scilicet, vestitus, rasuræ, vitæ genere, aliísque tyrociniis vitæ Monasticæ: quum nihil minus vnquam docuerit vera Christi Ecclesia, quæ ex

Sanctimonia nõ metiẽda in rebus externis.

Est veri Episcopi regere Ecclesiam.

Hypocrisis duplex apud Deum iniquitas.

Impietas Hæreticorũ circa cæremonias.

viua fide per solum Christum, agnoscit seruari se posse. Proinde nec locum nec habitum per sese quęquam sanctificare, quin potius Tragicis huiusmodi Monachis, qui præter externum vestitum, nihil prorsus habent veræ religionis aut pietatis, vt meritò cum iis quos hic perstringit Christus, conferri possint, hæc maioris fore damnationis caussa asserit.

3 Tertiò, Vult Christus populum abducere ab admiratione Pharisæorum, falsáque opinione, quam de seipsis habebant, quanquam hoc (vt monet Augustinus lib. de vnitate Ecclesiæ cap.5.) nobis nō sit imitandum, quia hęc Christus Pharisæis exprobrat, non vt homo tantùm, sed vt occultorum cognitor. Itaq; Christus quum sanctimoniæ laruam huiusmodi abstulisse, suos veram humilitatem, ac modestiam animo docet, dum prohibet Rabbi, vel patrem vocari, quòd, scilicet, vnus sit magister, & Pater in cælis: quo loco non putabimus Christum simpliciter horum cognominū vsum prohibuisse siquidem Paulus sese vocat doctorem gentium cum fide & veritate, vult etiam seruos dominis suis morem gerere, filios patres reuereri, & discipulis licet eos à quibus instituuntur, præceptores & magistros vocare. Verùm damnat Christus horum agnominum vehementes affectus in eis, qui solius inanis gloriæ caussa ista petunt: vt sic pluris apud plebem fiant, & ab ipsorum placitis populus dependeat. Est enim vnus & verus Pater Deus, vnus & verus magister Christus: à cuius debemus pendêre præceptis, vt nō liceat nobis alterius cuiuspiam iurare in verba magistri. Peccant igitur, qui studio inanis gloriæ, istum honorem expetunt, vt scilicet, tāquam semidei ab hominibus salutentur, nec aliter, quàm oracula, ipsorum responsa recipiātur. Quod absit, vt cogitet homo Christianus, qui scripturarum cognitionem habet. Si enim Paulus, qui verus erat Gentium doctor, in fide veritatis noluit dominari fidei suorum, 2. Corint. 1. nequaquam decet cum hac opinione titulos venari, vt scilicet, velint ob promotionis dignitatem ita suscipi, ne decedere ab ipsorum doctrina liceat, dum audent scripturas, non ex intentione Spiritus sancti, non ex communi sacrosanctæ Ecclesiæ consensu, sed proprio arbitrio interpretari, quod solius est Christi

Christi. Talium proh dolor, hoc infœlici nostro seculo quanta sit turba, satis suo malo variæ experiuntur regiones: in quibus miseræ plebeculæ magna & incredibili tyrannide dominantur sectarij: qui sua variarum hæreseωn paradoxa, non secus ac si diuina essent oracula, proponunt. Vult enim Christus omnes sibi esse subiectos, qui magisterij titulos accipiunt: non vt honoris tantùm sint otiosi magistri, sed qui populum docent, ne quid contra ipsius verbum doceant.

FERIA QVARTA HEBDOMADÆ secundæ quadragesimæ, Epistola, Ester.13.

Mardochæus autē deprecatus est Dominum, memor omnium operum eius, & dixit, Domine, Domine rex omnipotens, &c. Finis Epistolæ: & ne claudas ora te canentium. *Luc.18.*

Sther in oratione, quam ex animi angustia domino offert, agit tria.

1 Primò, vt gratiam Dei atq; eius in se misericordiam obtineat, humili confessione, Deo tribuit omnipotentiam, imperij dominatum, & gloriam quibus epithetis, tanquam soli Deo propriis, solent veteres, si quando in rerum desperatione essent constituti, ipsum ex fide inuocare, qua crediderunt esse eum solum, qui & posset, & vellet suos de tentatione eripere, qua fiducia erecti fortiter quicquid esset aduersitatum, miseriarum, persecutionum, & afflictionum ferebant, scientes non nisi iusto Dei iudicio, & suorum peccatorum merito accidisse, non casu aut fortuitò, vt solent impij, Dei prouidentiam ignorantes, dicere in corde suo, Non est Deus, Psalm.13. Quales nunc multi sunt Epicurei, Sardanapali, Alcinoi, & canes impudentissimi: quos non magis præsentium temporum agit calamitas, quæ si prorsus omni sensu essent destituti: sic suis immersi deliciis & voluptatibus, vt quasi Stoicam quandam indolentiam induisse videantur. At longè profectò aliter nostra Esther, quæ licet in summis agere deliciis videretur, nempe, potentissimi regis Assueri coniunx

Omnipotētia soli Deo propria.

iunx chariſſima, in palatio omnium rerum copiam habens, tota deliciis pigmentorum affluens, & Regio diademate ornata, orbis Regina, angitur tamen populi ſui afflictione, quem intellexit impiũ Aman in capitis periculum adduxiſſe, & ex charitate, quæ propriis cõmunia anteponit, commune populi periculum in ſe ſuſcipit, & quaſi ſola damnationis ſententia ſubiaceret, dolet: Ieiunat, orat, cinere & ſacco veſtitur, & pro ſe orare iubet. Intelligebat enim hac methodo Deum peccati merito offenſum, & ſupplicia minitantẽ, ad miſericordiam flecti, tenſum arcum remitti, gladium iræ Dei vibratum occultari. Itaque iſtis pœnitentiæ armis ſeſe irato Deo opponit, dicens, *Domine, Domine in ditione tua cuncta ſunt poſita, non eſt qui tuæ poßit reſiſtere voluntati. Tu feciſti cælum & terram, & quicquid cœli ambitu continetur, & Dominus vniuerſorum tu es.* Quæ plena fiduciæ oratio ſoli Deo omnem tribuit gloriam & honorem, in illius ſinum ſe totam coniicit, vt oſtendat ex ipſo ea omnia quæ humanæ ſaluti expediunt dependère.

Pœnitentia arma, ieiunium, oratio & cinis.

2 Secundò, Captata beneuolentia, artificio planè Rhetorico ſtatum cauſſæ, humili orationi proponit, inſinuans non populum tantùm ſuum, ſed ſe quoque periculo inuolutam eſſe. Itaque nõ prætexit aut ſua, aut populi iam condemnati merita, virtutes, iuſtitiam, & ſanctimoniam: hæc enim, quia exigua erant in populo, ideò periculi magnitudine conſeruata, expoſita neceſſitate clamat, dicens, *Domine Deus Rex Regum, miſerere populo tuo, volunt nos inimici noſtri perdere, & hæreditatem tuam delere. Ne deſpicias partem tuam, quam redemiſti de Aegypto, &c.* Sic ſolent fideles ad Dominum, quum tribularentur clamare, Pſalmo 119. & 30. In te Domine ſperaui, non confundar in æternum: In iuſtitia tua libera me, & eripe me. & Danielis capitulo 9. Non in iuſtificationibus noſtris proſternimus preces ante faciam tuam, ſed in miſerationibus tuis multis, &c. Eſt autem tota patetica oratio & emphatica: quaſi dicat, O Deus, tu qui ſolus potes, non intres in iudicium cum populo tuo, ſed miſerere, non mihi tantùm, quæ, ſi externa ſpectes, non ita egeo: ſum enim potentiſſima orbis Regina, extra periculum conſtituta, Regio amplexu ſecura, & formæ venuſtate

omnib

omnibus gratissima: sed populo tuo, qui licet peccarit, tuus tamen est populus; iure creationis, quem ad imaginem & similitudinem tuam creasti; iure redemptionis, quem in manu forti eduxisti de terra Ægypti. Nec satis id tibi clementissimo Patri, sed addidisti tui cognitionem, legem, voluntatis tuæ indicem, cæremonias, quibus excoli voluisti ab ipso, & regionem fertilissimarum possessionem opulentam, vt non possis non tuum agnoscere populum, tot beneficiis olim à te affectum, quem nunc coniurati nominis tui hostes volunt data pecunia perdere, delere, trucidare, & extinguere: ne scilicet, vlla supersit sanctissimi nominis tui memoria. Parce igitur vt viuentes laudemus nomen tuum, nequando dicant gentes, vbi est Deus eorum? Nam populo tuo saluo, & incolumi, me quoque ancillam tuam seruasti. Constabit promissionum tuarum veritas: confundentur inimici tui.

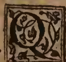
3 Tertiò, Necessitate detecta, addit petitionem, qua petit exaudiri, dicens, *Exaudi deprecationem nostram propitius esto sorti & funiculo hæreditatis tuæ, & conuerte luctum nostrum in gaudium*, vt scilicet, *viuentes laudemus nomen tuum*. Siquidem in tãta animorum consternatione, vbi tam acerba imminẽt capiti pericula, fieri nequit, vt mens officium faciat, vt ex fide Deum inuocet, colat, adoret, vel reuereatur. Ideò Dauid expertus in se hanc animi conseruationem, ex consternatione iræ Dei, quam peccatis suis fuerat promeritus, exclamat, Anima mea turbata est valde, Psal. 6. Defecit virtus mea, Psalm. 70. Ossa mea sicut cremium aruerunt, Psalm. 101. Aruit cor meum, &c. Psalm, 101. Ideò Psalm. 34. petit, Dic animæ meæ, salus tua ego sum. Hoc enim est quod Esther hoc loco petit: *Conuerte luctum nostrum in gaudium*, vt scilicet, ex spiritu tuo diffuso in cordibus nostris, agnoscamus præsentium temporum pericula, calamitates, & miserias, quibus hostes fidei Ecclesiam opprimunt, & cum sanctissima hac deprecatrice ex vera contritione, & peccatorum cognitione, in ieiunio, fletu, planctu, & cinere, sic Dominum oremus, vt ex oremus, & Regum ac Principum animos ad Ecclesiæ suæ defensionem excitet, hæresiarcharũ, qui in Ecclesiæ

perniciem coniurarunt, conatus impediat, vt idipsum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata, sed in charitate, quæ est vinculum perfectionis, laudemus Deum in corde puro, conscientia bona, & fide non ficta.

FERIA QVARTA HEBDOMADÆ secundæ, Euangelium. Matth. 20.

Et ascendens Iesus Hierosolymam, assumpsit duodecim discipulos secretò, & ait illis, Ecce ascẽdimus Hierosolymam, &c. Finis Euangelij: & dare animam suam in redemptionem pro multis.

Pænitẽtia sine merito passionis Christi efficax esse nõ potest.

QVia sacra pœnitentia, ad quam nos quadragesimæ tempus hortatur, efficax sine merito passionis Christi esse nequit, hoc Euangelio nobis proponit quatuor.

1 Primò, Discipulis secretò enumerat passionis suæ futuræ omnia mysteria, scilicet, quòd tradetur Principibus Sacerdotum & Scribis, condemnabitur morte, tradetur gentibus, illudetur, flagellabitur, crucifigetur, & tertia die resurget: quibus verbis Christus, præter quàm quòd diuinitatis suæ potentiam, qua futura omnia præscire sese demonstrabat, ostendit arcanum Dei Patris concilium, quo voluit filij sui humilitate antiqui hostis superbiam elidere, ac de peccato damnare peccatum, vt iustitia legis impleretur in nobis, si tamen compatimur. Nequit enim vera Christiani hominis iustitia, quæ non nisi merito passionis Christi contingit, in deliciis consistere: quare si Christum pati oportebat, & ita intrare in gloriam suam, Luc. 24. multò magis nos ob varias causas. Prædicit autem Christus omnia scilicet.

Christus voluntariè passionem suscepit.

1 Vt ostenderet sese, iuxta Prophetarum oracula, non inuitum, sed prorsus voluntarium passionem suscepisse, Isa. 53. Ioan. 10. oblatus est, quia ipse voluit, potestatem habeo ponendi animam meam, &c. Neque Iudæorum conuictum potentiam, morti succubuisse, sed propria voluntate, & amore nostri: propter nimiam enim charitatem qua dilexit nos lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

2 Vt diſcipulorum animos contra futuram tempeſtatem præmuniret: periculum enim erat, ne fidei ſuſceptæ ſemen prorſus ſuffocaretur, ſi prçter opinionem eripi ſibi viderent eum, cui hactenus fidem habuiſſent: ex cuius doctrina vitam iuſtituiſſent ſuam. Etſi enim ſæpius moniti, nondum tamẽ conſiſtere poterant irruente malo, ſed ſcandalizabantur, quid futurum, ſi omnino tale quid nihil expectantes, vidiſſent obtorto collo ſibi Chriſtum abripi, ac poſt varia ludibria in crucem adigi.

3 Vt falſam, quam de temporali regno iam imbiberant opinionem ipſorum animis euelleret. ſiquidem credebant illa Prophetarum vaticinia, qualia ſunt apud Iſa. 32.54. Pſal.71. Iſa.9. Daniel.7. aliiſque locis innumeris, corporea prorſus fore: vnde rogabant, Domine, ſi in tẽpore hoc conſtitues regnum Iſraël? Indicat enim aliud ſcilicet, ſpirituale regnum, ſe meditari, & iam parare per paſsionem.

4 Vt oſtenderet ſe eſſe eum promiſſum in lege Meſſiam, in quem omnia collimarent dicta Prophetarum: neque alium poſtea expectandum, ſed in hunc eſſe ſpem omnem collocandam, atque ex præteritorum certitudine futura eſſe expectanda: atque ideò reſurrectionis, in qua ſalutis fidelium ſumma conſiſtit, meminit.

2 Secundò, Docet quid plerũq; ſub prætextu Euangelij venari ſoleat humana ratio, ſcilicet honores, diuitias & gloriam. ſiquidem ſola reſurrectionis mentione audita, mater filiorum Zebedæi, animalis adhuc, nec intelligẽs quæ Dei ſunt: ſomniabat enim externũ regnum, in quo ſceptrũ, gladius, & arma eſſent corporea, proinde à Chriſto, quem adorabat petit, *Vt ſedeant duo filij, vnus ad dexteram, & alius ad ſiniſtram*, id eſt, vt hic in rerum adminiſtratione primas teneat, ac Rempublicã gubernet, & hic, ſecũdo loco, conſanguinitatis iure, regni negotia curet, particeps non tam curarum, quàm quæſtus & lucri. Chriſtus autem docet, vt ex reſponſo patet, ſuum regnum conſtare fide, Euangelio, oratione, Spiritu ſancto, & ſacramentis, quibus reſiſtit Satanæ, morti, inferno, mundo & carni. Non eſt igitur quod in hoc regno quis fœlicitatem aut ſecuritatem quærat: nam per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei, Act.14.

Ratio humana ſub prætextu Euangelij honores, diuitias, & gloriam venatur.

Regnum Chriſti cõſtare fide, Euangelio, oratione, Spiritu ſancto & Sacramentis.

& Christum ipsum oportuit pati, & ita intrare in gloriam suam. Propterea respondet non matri, sed filiis, à quibus erat subornata, *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Aut baptizari baptismo, quo ego baptizabor?* quasi dicat. Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit, 2. ad Timoth. 2. Luc. 18.

3 Tertiò, Præsumptionem horum fratrum, quæ plerunque ex ignorantia, & superbia nascitur, qua, non agnita rei, quam ambiunt, difficultate, tantùm vt libidini suæ faciant satis, etiam quæ vltra vires sunt, aggredi non verentur, & obliti propriæ infirmitatis, tamen vt aliis præstantiores videantur, suis viribus maiora expetunt: hos quisquis in concilium adhibuerit Duces, præsumere quiduis non audebit tantùm, sed etiam aggredi, licet cœlum terræ miscendum foret, tantùm valet læua in homine ambitio, vt peccatũ peccato addere non vereatur. Huius ambitionis tyrãnide fit, vt Ecclesię, imperia, regna, Respublicę, ciuitates, & familiæ nõ tantùm dilabantur, sed intereant, euertantur, ac funditus pereãt, dum regnis, & Ecclesiis inhiant Principes Ecclesiastici, & Principes prophani, quando illorum sit verbo & exemplo Ecclesiam regere, non opes quærere, non arma vibrare, & horum sit imperia armis protegere, ab hostibus defendere: quò fit, vt dum sutor vltra crepidam iudicare pergit, magna subsequatur perturbatio, iustóque Dei iudicio fit, vt dum extra vires nostras efferimur, turpiter subinde, vt Cãtherius in portu labamur. Sic Ozias, dum præter suam dignitatem, Sacerdotiũ vsurpat, lepra percutitur, & Chore, Dathan, Abiron, viui absorbentur à terra, Iãnes & Mambræ. Monet hîc igitur Christus, nequis vltra vires suas sese efferat, vt Petrus, q propria sui ipsius fiducia promisit se cum Christo, nõ in carcerẽ tãtũ, sed & in mortẽ ire, Matt. 26. & Thomas, qui dixit ad reliquos discipulos, Eamus, & moriamur cũ illo: sed quid accidit? Petrus ter negauit, & Thomas multis Christi reuelationibus post resurrectionẽ nõ credidit, Ioã. 2.

Ambitio omnia diruit & funditus euertit.

Nemo vltra vires suas sese efferre debet.

4 Quartò, patientiam Christi, quam ostendit erga hos duos fratres, quibus amicissimè respondet, dicẽs, *Calicẽ quidẽ meum bibetis, & baptismate, quo ego baptizor, baptizabimini. Sedere autem ad dexteram, aut ad sinistram, non*

est

est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. Quasi dicat, Patiemini quidē propter nomen meum, & heredes regni mei vos futuros spōdeo, tamē in me prius offendemini: sed quia tandem non est naturæ vestræ viribus, sed ex mea virtute pro me patiemini, etiā regnū Patris mei accipietis, & erga reliquos Apost. qui ęgrè ferebant duorū fratrum ambitionem, quod aliis pręferri voluissent. Sed Christus eos conuocās, tribus efficacissimis argumētis eos conciliat, dicens *Scitis quia Principes gentium dominātur eorū & qui maiores sunt, potestatē exercēt in eos Nō ita erit inter vos, sed quicūque voluerit maior fieri, sit vester minister: et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus sicut filius hominis non venit ministrare sed ministrari, & dare animā suam in redēptionem pro multis.* Iis tribus argumentis quorum 1. à similitudine regni profani sumit. 2. ab humilitate, quæ decet eos qui humilitatē Euangelicā profitētur. 3. ab ipso Christo qui cū diues esset, ita pro nobis egenus factus est, vt non haberet vbi caput reclinaret, vt scilicet, ipsius inopia diuites efficeremur, Apostolos corripit: nam ex ignorantia, & carnali prudentia eorū prodibāt cogitationes. Permisit autē Dominus Apostolos huiusmodi vitiis subinde labi, vt pòst prædicatores Euāgelij effecti, dicerēt patienter ferre lapsos: iuxta illud, Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis huiusmodi instruite, &c. Gal. 6. Christus igitur breui hac cōcione duorū fratrum ambitionē humilitatis commendatione deprimit, & decem discipulorū indignationem cōpescit, siquidē omnibus se in exemplū proponit: hac docet ipsos non debere putare suū regnū iis artibus esse administrādum, quibus mundanum administratur: quasi dicat, Pater meus duos in mundo ordines, veluti duo luminaria magna constituit, mundanum, scilicet, & spiritualem, quem commisit administrandum Imperatori, Regibus, Ducibus, Principibus, Comitibus, Senioribus, Iudicibus: & Episcopis, Pastoribus, Doctoribus, Presbyteris, Concionatoribúsque. vt illi, scilicet, gladio externo bonos defendant, & malos puniant: hi verò vigilent pro animabus subditorum, Euangelium prædicent, sacramenta administrent, & excommunicatione legitimè vtantur: quasi dicat,

Duo in mūdo ordines, mundanus & spiritualis.

Non decet vos gladio pugnare, sed verbo diuino, ad Tit. 1. Vt potēs sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Quare ex mea vita exēplum sumite. Ego Dominus cœli & terræ omnium vestrū sum factus seruus: præbete ergo etiam vos erga omnes faciles, &c.

Solet hoc loco disputari ea quæstio, num scilicet iniquè agant parentes, qui suis liberis dignitates procurant, aut Ecclesiasticas, aut ciuiles, de qua vide August. Epistol. 121. To. 2. Item Prosperum libr. 3. de Vita contemplatiua cap. 28.

FERIA QVINTA HEBDOMADÆ secundæ Quadragesimæ, Epistola, Hieremiæ 17.

Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, &c. Finis Epistolæ: Ego Dominus scrutans cor, & probans renes: qui do vnicuique iuxta viam suam, & iuxta fructum adinuentionum suarum.

Ac Epistola tria proponit Propheta.

1 Primò, Ostendit in quo potissimùm hominis sit cōstituta damnatio, & maledictio: in eo scilicet, ꝙ confidit in homine, ponit carnem brachium suū, & à Domino recedit cor eius. Hæc faciunt, qui confidunt in virtute sua, Psal. 48. 117. Prouerb. 11. suam volunt statuere iustitiam, Rom. 10. & iustitiæ Dei nolunt subiici, Roman. 10. Huiusmodi quàm grauia & horrenda sequātur supplicia, scripturæ testantur: nam à gratia exciderunt, qui in lege iustificari volunt, id est, qui sine Christo propriis viribus salutem assequi nituntur, Galat. 5. vt in iis glorientur. Inimici Dei constituuntur qui voluerint amici esse huius seculi, Iacob. 4. Dominus dissipabit ossa eorum, qui hominibus placent, Psalm. 52. Tales olim fuere Philosophi, Iudæi, Pelagiani, & Pseudoapostoli, hypocritæ & Anabaptistæ, qui excæcati propria malitia, laborantes ignorantia veritatis, & concupiscentia rerum noxiarū, euanuerunt in cogitationibus suis, & dicentes se esse sapien

A gratia exciderunt qui iustificari in lege volunt.

ſapientes, poſuerunt carnem brachium ſuum, dum ſcilicet, in carne gloriantur, id eſt, in rebus carnalibus, quos rectè inimicos crucis Chriſti vocat Apoſtolus: quum non oporteat eum, qui gloriatur, in alio, quàm in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, gloriari: alioqui, vt minatur Propheta, erunt quaſi myricæ in deſerto, non videbunt quum venerit bonum, & habitabunt in ſiccitate in deſerto, in terra ſalſuginis. Quibus metaphoris ſignificat Propheta omnem eorum iuſtitiam, qui ſine Chriſto iuſtificari voluerunt, fore rem futilem & abiectiſsimam, vt eſt Iſa.59. Oua aſpidum ruperunt, telas araneæ texuerunt. Telæ eorum non erunt in veſtimentum, neque operientur operibus ſuis, opera eorum opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum. Eſt enim myrica, herba humilis & abiecta, quæ ſolo arenoſo & ſterili delectatur, maleficis ad odia concitanda in vſu: ſic impij, qui licet hîc exaltentur, vt Cedri Libani, deiicientur, nec videbunt gloriam Domini, Iſa.26. Sed proiicientur in tenebras exteriores, poſt mortem ſcilicet, ipſis & auxilio gratiæ cœleſtis, & occaſione bonarum operationum ſublatis, ac flumine illo cuius humore fœcunda ſunt fidelium pectora ad producendos virtutum fructus, obturato, in ſalſugine deſperationis perpetuo permanſuri, Pſal.103.

Chriſti in cruce maximè gloriandum.

Myrica quid.

2 Secundò, Per locum à contrario deſcribit fœlicitatem eius qui cõfidit in Domino. Huic enim erit Dominus fiducia, illuminatio, fortitudo, firmamentum, & liberator. Is autem dicitur in Domino confidere, qui, depoſita omni opinione proprię ſanctimonię, totus à Deo pendet, non contentus, aut propriæ conſciẽtiæ, 1.Ioh.3. aut adulantis vulgi teſtimonio, ſed etiam, ſi omnia quæ præcepta ſunt fecerit, ſe totum tamen in Dei proiicit miſericordiam, dicens cum Propheta, Si iniquitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit? Pſalm. 139. Iſte intelliget veritatem, & fidelis in dilectione acquieſcet illi: Sap.3. depoſita: vt loquitur Apoſtolus ad Philip.3. omni, quam ex carne, id eſt, rebus carnalibus, quæ ſpiritu Chriſti deſtituuntur, fiducia: vt inueniatur non habere ſuam iuſtitiam quæ ex lege eſt: ſed eam, quæ eſt ex fide Ieſu Chriſti. *Erit enim hic*, vt habet Propheta,

Fœlicitas hominis qui confidit in Domino, qua.

quasi lignum quod transplantatur super aquas, Psal.1.Ier.17. scilicet gratiæ spiritualis, qua fit, vt de ventre eius fluāt aquæ viuæ, Ioan.7. Quod ab humorem mittit radices suas, id est, omnium actionum suarum intentionem ad Christum dirigit, qui est fons patens in ablutionem peccatorum, Zachar.13. Non timebit, quum venerit æstus persecutionum, & aduersitatum, quia non contristabit iustum quicquid illi acciderit, sed gaudebit sciens quid tribulatio, patientiáque operatur, Roma.8. *Erit folium eius viride*, id est, tota vitę ipsius actio gratia virtutum ad ædificationem proximi ornata, ita constans, vt nec eleuetur prosperis, nec frangatur aduersis, *& in tempore siccitatis non erit solicitum*. nec desinet facere fructum, sciēs inutilem seruum, qui Domini pecuniam non dederit ad vsuram, proiiciendum in tenebras exteriores, Luc.12. Matth.25. Elegans antithesis, qua opponitur hominis verè iustificati, & in solo Deo fiduciam habentis fœlicitas, miseriæ infidelis. Ex qua contra nostri temporis aduersarios confirmare licet, opera iustorum, & eorum qui ex fide in Christum opera exercent virtutum iustitiæ, mercedem accepturos. Siquidem, Apostolo teste, non est iniustus Deus vt obliuiscatur laboris nostri, Hebr.6. Sunt itaque opera fidelium, (Nemo enim, secundum Augustinum, computare bona opera potest ante fidem, in præfa. Psal.31.) & eorum qui confidunt in Domino bona, iusta, & sancta, æternæ vitæ meritoria, imò dum à spiritu Christi fidelem inhabitante proficiscuntur talia, vt possint ex iustitia in iusto Dei iudicio, quod secundum ęquitatem reddet, vnicuique secundum opera, mercedē expectare, quod metaphoricēs exprimit Propheta, dum ait, *Non timebit quum venerit æstus. Erit enim folium eius viride, & in tempore siccitatis non erit solicitum*: quanquam enim cesset cum morte bene operandi facultas, permanet tamen actarum virtutum & fidei viror ex merito Christi permanentis.

Inutilis seruus Domini qui pecuniam suā non dedit ad vsurā.

Opera fidelium qua.

Cor hominis prauū non natura sua, sed vitio primi parentis.

3 Tertiò, Neque falsa persuasione putaret se statim esse securum posse, si animo suo fiduciam aliquā de Deo concepisset, docet Propheta non esse humani iudicij, ea de re pronuntiare. Est enim cor hominis prauum, & inscrutabile non natura sua: creauit enim Deus hominē rectū, vt volun

vt voluntas Deo in omnibus obediret, nec à se ipsa dissentiret, sed vitio primi peccati, quo tota est læsa natura, cordis illa prauitas accessit, adeóque excreuit, vt ipsi etiam homini sibi subinde parum notus sit animus. Vnde exclamant sancti, Ab occultis mei: munda me Domine, Psalm.18. Maior est Deus corde nostro, & nouit omnia, 1. Iohel.2. Quò fit vt nemo sciat amoréne an odio dignus sit, Ecclesiast.9.non tam propter occultum Dei iudicium, quàm propter latentem cordis humani prauitatem. Quare ineptissima est illa de speciali fide, aut certa fiducia in Deum,doctrina:debent enim fideles, iuxta Pauli doctrinam, ad Philip.3. cum timore & tremore suam ipsorum salutem operari, ex fide credere, & sperare in misericordia Dei,vt docet Augu.lib.j.de præ. dest.sanct. cap.11. Neque verò propterea docemus, aut desperationem, aut diffidentiam ex verbo Dei & diuinis promissionibus certissimè concipiendam: etsi enim illæ in se certissimæ sint, proponuntur tamen sub conditione: certissima quidem est promissio de vita æterna, de remissione peccatorum, sed quæ nulli contingent, nisi seruantibus mandata, sicut innumeris locis docent scripturæ, Matthęi 9. & 11.Ioann.4. Zachar.11. Ioan.10. Quare rectè docemus fide, & spe animum esse ad Deum erigendum, credendum verbo Dei, sperandum in multitudine misericordię nominis eius, virtutibus animum excolendum: atqui nunquam pręsumendum. Si enim Apostolus, qui nullus sibi conscius erat,in hoc tamen non audebat se iustificatum præsumere, nec seipsum iudicare. Qui enim iudicat me. Dominus est, inquit, 1. Corinth. 4. Multò minus certò nobis est pręsumendum, quum cordis nostri latebras inuestigare nequeamus. Siquidem solus Dominus est qui probat corda: & renes, & reddit vnicuique secundum viam adinuentionum suarum: quia enim fons humanarum operationum, authore Christo, Matthęi 15. Est cor pronum ad malum ab adolescentia sua, Genes.6.& renes impudicitiæ fomitem subministrant, ostendit Propheta mala esse ea omnia, quæ ex his duobus proficiscuntur: ac proinde iudicio Dei obnoxia, nisi gratia remissionis deleantur.

Fideles cũ timore salutẽ suam operari debens.

Fide & spe animum ad Deum erigendum.

Dominus solus probat corda et renes.

FERIA QVINTA HEBDOmadæ secundæ, Euangelium, Lucæ 16.

Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendidè. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, &c. Finis Euangelij: Si Mosen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

Via sic comparatum esse videmus, vt ex præsentium rerum fœlicitate, aut inopia æstimare soleant homines futuram conditionem, vt scilicet, omnes diuites beatos, contrà omnes pauperes miseros & iræ filios reputent: ostendit hoc Euangelio Christus ex præsentibus rebus futuram conditionem non esse metiendam. Proponit itaque quatuor.

Ex præsentibus reb⁹ futura cõditionõ metienda.

1 Primò, Duorum hominum & vitam, & mores, disparem, nempe, diuitis, in maxima rerum omnium fœlicitate & luxu: nam induebatur quotidie purpura, & bysso: is enim erat diuitis huius superbi affectus, vt ex fruitione opum, quasi supremam fœlicitatem metiretur, non habens aliquam in vestitu personæ, conditionis, dignitatisque rationem: siquidem vestium vsus à natura concessus, necessitati & conditioni pro vtilitate Reipublicę, non luxui seruire debet: alia enim Regi, Principi, Duci, Senatori, priuato, plebeióque vestis conuenit. Publicos enim decet dignitatem, quam ex Dei vocatione sustinent, tueri: quæ ratio in priuatis hominibus locum non habet. Damnatur ergo in hoc diuite, non rerum vsus, sed turpis abusus, siquidem non contentus vestium deliciis, addidit gulæ cupedias, quibus & effrenem, lasciuámque concupiscentiam, satis per se in omnem libidinem irruentem prouocaret. Nam epulabatur quotidie splendidè, & delicatè, quasi dicat, cum diuitiarum comes sit luxus, huic Deus venter erat, hunc coluit iuxta Isa. 5. cythara, lyra, tympano, tibia, & vino. & pauperis, in summa rerum omnium indigentia: nam iacebat ad

Vestiũ vsus luxui seruire nõ debet.

ianuam

ianuam diuitis vlceribus plenus, cupiens saturari de micis, quæ caderent de mensa diuitis, & huius vlcera canes lingebant. Hæc siquis humana solùm ratione perpendat, quis non iudicabit hunc (maximè si aliquam existimet esse rerum inferiorum apud Deum prouidentiam) omnium fuisse infœlicissimum, quando huic mala acciderint, quasi, iuxta Ecclesiasten capitulo 28. opera egerit impiorum? Neque enim sola paupertatis cruce acerbissima, sed ægritudinis, miseriæ quoque premebatur, adeò vt sicut illo diuite nemo fœlicior, ita hoc nemo miserior iudicari poterat. Cæterùm, quum non fortuitò, aut casu, sed singulari Dei Optimi Maximi prouidentia, & diuitibus, & pauperibus æquè accidant. Nunquam cogitabit diues sese ob diuitias fœlicem, aut Deo gratum, & pauper ob paupertatem à Deo desertum. Sunt enim & diuitiæ & paupertas, res adiaphoræ: sola verò iustitia aut iniustitia, est quæ hominem Deo conciliat, aut inimicum constituit, necnon & eorum mortem, quæ vtrunque dispar est subsecuta. Nam pauperi, terminus erat omnium miseriarum, laborum, famis, & cruciatuum, sed diuiti finem attulit voluptatum, deliciarum, conuiuiorum. Statutum est enim hominibus semel mori, & post hoc iudicium, Hebræorum cap. 9. quò scilicet decerneret præmia vitæ æternæ iustis, & pœnas gehennæ impiis. Iustus enim est Deus, nec potest obliuisci operis nostri, & fidelis, vt non patiatur nos tentari supra id quod possumus: Ideò Lazarum, qui magna fortitudine & patientia durum paupertatis telum sine inuidia superauerat: Laudabilis enim paupertas cum timore Dei, Prouerbior. 15. vt quia socius passionis fuerat, esset & consolationis. Si enim cōpatimur, & conregnabimus, & diuitem immitem, superbum, omnibus voluptatum illecebris diffluentem, sperantem in incerto diuitiarum, impium, securum, quasi iustorum opera habentem, quum duceret in bonis dies suos, tenentem tympanum & cytharam, ex hac vita euocat, sed ita vt illum ab angelis deferri luberet in sinum Abrahæ: Sunt enim iustorum animæ in manu Dei, vt non tangat illos tormentum mortis. Nam oculi Domini super hunc metuentem Deum, vt erueret à morte anima eius, & aler

Diuitiæ & paupertas res adiaphora.

Paupertas laudabilis cum timore Dei.

Iustorum ossa ita Deus custodit, vt vnum ex iis non conteratur.

& aleret eum in fame. Custodit enim omnia ossa eorum, vt vnum ex eis non conteratur, Psalm.32.33. Sapient.3. Nam pretiosa in conspectu Domini mors sanctorũ eius, Psalm.115.& hunc mortuum & sepultum, atq; in inferno constitutum horrenda illa statim subsequerentur tormẽta. Iudicium enim sine misericordia illum decebat, qui non fecerat misericordiam cum proximo suo, Iacob.2. Competit enim huic illud Eccl.8. Vidi impios sepultos: qui quum adhuc viuerent, in loco sancto erant, & laudabantur in ciuitate quasi iustorum operum.

Bonorum operũ merces reposita est.

2 Secundò, Hisce duobus exemplis quum docuisset rebus pręsentibus sic esse vtendum, vt in vsum pauperum nobis eas esse collatas agnosceremus: ac proinde bonorum operum mercedem esse repositam vitam æternam, sicut ex ipsorum neglectu diuiti huic est reddita æterna damnatio, tanquam auaritię, luxurię, gulę, & libidinis stipendium, sicut & Lazaro est, licet ex gratia, merito bonorum operum, scilicet, patientię, longanimitatis, fidei, obedientię, tolerantię, passionúmque reddita vita ęterna, contra eorum sententiam, qui alicuius meriti esse negant opera bona. Cæterùm ex iis quę amborum mortem sunt subsecuta, apertissimè animę immortalitatem conuincit contra insanos eorum errores, qui putant omnia morte deleri. Proinde cùm, vt inquit Augusti. nihil faciat malam mortem, nisi quod sequitur mortem: nec mala mors sequi potest, vbi bona vita pręcessit, sermone 24. de verbis Domini. Ergo splendida sepultura diuitis nihil superbo diuiti contulit ad salutem, siquidem curatio funeris, inquit Augustinus, conditio sepulturę, pompa exequiarum, magis sunt solatia viuorum, quàm subsidia mortuorum. Si enim aliquid prodest impio sepultura pretiosa, oberit pio vilis aut nulla, Augustin. lib.1. de Ciuit. Dei capit.12. Abiecta verò pauperis nihil inopi Lazaro obfuit: licet enim humana deessent exequiarum seu parentalium subsidia, aderant tamen Angelica ministeria, quo vel solo argumento eorum respondere possumus errori, qui negligenda fideliũ corpora putant: sunt enim fidelium in Christo dormientium corpora sancta, propterea quòd Spiritus sancti ea inhabitantis fuerint organa: ac proinde non negligẽda, maximè

Sepultura conditio & pompa exequiarum, magis sunt solatia viuorũ quàm subsidia mortuorũ.

maximè verò propter ſpem reſurrectionis. Siquidem, vt idem inquit Aug. omnes illæ ſcripturarum authoritates, quibus ſepulturæ cura commendatur, non hoc admonēt quòd vllus inſit ſenſus cadaueribus, ſed ad Dei prouidentiam, cui talia placent etiam pietatis officia, corpora quoque mortuorum pertinere ſignificant, propter fidem reſurrectionis adſtruendam, lib. 1. de Ciuit. Dei capit. 12. Item cap 3. lib. de Cura pro mortuis.

3 Tertiò, Dialogiſmo, quo ſerā huius diuitis pœnitentiam deſcribit, petentis ab Abrahamo ſibi miſereri, Lazarum ad ſe mitti, aquæ gutta refrigerari, & flammæ cruciatu liberari, oſtendit Chriſtus illud eſſe veriſſimum quod habet Eccleſiaſtici 14. ante obitum operandam eſſe iuſtitiam, quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum: irrita enim ea omnis eſt pœnitentia, quæ mortem ſequitur ſecundam. Derogat enim iuſtitiæ, & æquitati diuinæ, quiſquis damnatis ſuam prodeſſe poſſe pœnitentiam credit, aut pro ipſis Deo ſupplicat. Neque tamen propterea irritas eſſe quis opinetur Eccleſiæ preces, quas illa quotidie Deo pro defunctis certa fide effundit: ſed iis quos in Domino mori credit: nam pro iis qui peccant peccato ad mortem non orat. ſed quia quoddam eſſe vitæ genus agnoſcit non ita malum, vt iis omnino iuuari poſſit, pro omnibus autem orat, & ſacrificium crucis Deo Patri, vt habet Auguſti. lib. 9. Confeſſ. capit. 12. offert, occulto Dei iudicio relinquens. quibus prodeſſe ea poſſint. Errat enim quiſquis ex hac ſcriptura eneruare volet pro defunctis preces. Siquidem de eo loquitur Chriſtus, qui peccauerat peccato ad mortem: quare & ſera illius fuit pœnitentia: qualis erit eorum quæ deſcribitur Sapient. 5. Cruciabitur ergo poſt mortem, qui carnem ſuam cum vitiis, & concupiſcentiis non crucifixerit, vt ſcilicet, agat dignos pœnitentiæ fructus: huius enim vermis non morietur, & ignis non extinguetur. Contrà verò Lazarus, id eſt, fidelis quilibet iuſtificatus ex fide pacem habet, nactus oleum gaudij pro luctu, & pallium laudis pro ſpiritu mœroris, vt eſt Iſaiæ 61.

Ante obitū iuſtitia operanda.

Orare debemus pro defunctis.

4 Quartò, Reſponſione Abrahæ ſolatium, & refrigerium negantis diuiti, etiam pro fratribus deprecanti, oſtend

ostendit viuos non egere pro vitæ suæ ratione instituenda, aut reuelationibus, aut apparitionibus spirituum. Habemus enim, vt inquit Petrus, firmiorem Propheticum sermonem, cui benefacimus attendentes tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco, 2. Pet. 1. Nunquid enim populus visionem requireret pro viuis à mortuis? Ad legem & testimonium respiciendum monet Isaias cap. 8. Nam qui admonitionibus scripturæ non crediderit, nec mortuorum reuelationi credet, quum ea plerunque incerta, & fallax sit: siquidem Angelus Satanæ subinde se transfigurat in Angelum lucis, 2. Corinth. 11. Non enim cuilibet, sed ex singulari Spiritus sancti dono, datur discretio spirituum. Si enim hæc ansa preberetur demoni, nescio quem nō fidelium ille facilè in suam massam pertraheret. Proinde quisquis Mosen, & Prophetas non audierit, sed pertinaci animositate resistere verbo Dei peccando etiam contra conscientiam, perrexerit, huic certè nullæ spirituū reuelationes proderunt, nisi ad maiorem obdurationē: vt videns non videat, & audiens nō intelligat. Vtuntur aduersarij hoc loco, velut robustissimo ariete, quo putant sese inconcussam Catholicæ Ecclesiæ doctrinam deiicere posse, qua docet sanctum esse & salubre pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. Sublatis enim, inquiunt, apparitionibus vanis spirituum, intercedant necesse est Papisticæ vigiliæ, preces, oblationes, sacrificia, ac denique quæstus omnis sacrificulorum. Quasi verò hæc sanctissima fidei doctrina imaginariis, & falsis, ac dæmoniacis niteretur apparitionibus, ac non potius solido Dei verbo, Apostolorum prædicationi, veteris Ecclesiæ authoritati & consuetudini. Apparitiones tamen spirituum humanorum è corporibus defunctorum Dei permissu quandoque fieri credit Ecclesia Christi, vt videre est apud Augustinum lib. de Cura pro mortuis, cap. 11. lib. de spiritu & anima cap. 29. vbi docet has per diuinam potentiam quandoque certis de causis fieri. Vide etiam lib. 12. de Genesi ad literam cap. 13.

FERIA SEXTA HEBDOmadæ secundæ quadragesimæ, Epistola. Genese. 37.

Dixitque

Dixitque Ioseph ad eos, Audite somniũ meum quod vidi: Putabam nos ligare manipulos in agro, &c. Finis Epistolæ: Fratres meos quæro, indica mihi vbi pascant greges, &c.

Lura continet hæc Epistola, quàm qui breui tabella complecti queãt: primaria autem videntur esse quatuor.

1 Primò, Somnij enarratio innocẽti Ioseph diuinitus reuelati, Christi, cuius Typum, & figuram gessit, mysteria sublimia continet, verùm quia litera occidit, spiritus autem viuificat, altius est hæc historia, quam ad Ioseph referenda: præsagiebat quidem hoc somnium ipsi Ioseph regnum, administrationem Regiam, & imperium totius Ægypti, sed ita vt typum tantùm gerere veri illius liberatoris Christi, qui non solam Ægyptum, verùm etiam Syriam, id est gentes & Iudæos, fame verbi Dei periclitantes pasceret. Erexit enim Deus subinde hac fide Patriarcharum animos, dum venturi Messiæ, id est, Christi promissionem Abrahæ, Isaac, Iacob, & Dauidi toties proponit. Nemo autem verius totam œconomiam vitæ Christi, & mysteriorum eius expressit, quàm noster hic Ioseph. Quem Pater præ cæteris magis dilexit: nam illi dedit tunicam polymitam, id est, varij coloris: aliáque multa præ cæteris beneuolentiæ signa: eò quòd eum iam senex ex Rachele dilectissima suscepisset, quibus adumbratus est vnicus ille Dei Patris amor, quo filium suum Christum ab æterno dilexit, & dum venit plenitudo temporis, in mundum misit, Galat. 4. vt iuxta somnij huius interpretationem, vt est Heb. 1. esset hæres vniuersorum, adorarent eum etiam secundum humanitatem omnes Angeli Dei, thronus eius esset in seculum seculi: & adorarent eum omnes Reges, omnes gentes seruirent ei, per fidem nimirum, & fructũ bonorum operum, Psalm. 71. Hæc enim adumbrarunt & manipuli & stellæ Patris, matris, & fratrum adorantes manipulum Ioseph, atque vt hæc somnij simplex enarratio caussa odij erga innocentem fuit: ita prædicatio Christi Iudæis scandalum, gentibus autem stultitia, odium

Ioseph typũ & figuram Christi gessit.

odium Christo conflauit.

Cura patris Iacob in filios in pascuis gregũ occupatos. 2 Secundò, Patris Iacob erga filios in pascuis gregum occupatos cura, quos licet inuidia, & maleuolentia erga innocentem cerneret laborare: noluit tamen quenquam meritos negligere, vt nec Pater æternus totum mundum in maligno positum, & æternæ damnationis reum reliquit. Sed filium suum vnigenitum misit in similitudine carnis peccati, vt de peccato damnaret peccatum in carne, iustitia legis impleretur in nobis, peccatores vocaret ad pœnitentiam, & ereptos de potestate tenebrarum transferiet in regnum filij dilectionis suæ. Sicut autem innocens hic ad fratres est missus, ita secundum humanitatem ex Iuda ortus Dominus noster, Hebr.7. Missus est ad oues quæ perierunt domus Israël. Matt.15. Atque vt horum fratrum inexcusabilis est inuidia, qua erga innocentem exarserunt, ita & de Iudæis meritò cõqueritur Christus, Ioan.15. dicens, Viderunt & oderunt me gratis, nunc excusationem non habent de peccato suo, & locuti sunt aduersum me lingua dolosa, & sermonibus odij circundederunt me, Psal.108. Quòd verò ablegatus à patre Ioseph, in agro oberrauit, mysticos significat Christum in similitudine carnis peccati, qui dum cũ publicanis & peccatoribus manducat, hominum iudicio talis censebatur, Matth.11. Potator vini, &c. Atque sic placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Verùm ne sic quidem excusantur Iudæi. Nam vt fratres Ioseph agnouerunt: ita ipsi edocti per Mosen, Psalmos, & Prophetas, agnoscere Christum potuerunt, nisi excæcati propria militia fuissent. Imò vt hi videntes Ioseph, dixerint, *Ecce somniator venit*. Ita Iudæi dixerũt, Hic est hæres, venite, occidamus eum, Matt.20. Sed quia iam, iuxta Isaiam capit.29. miscuerat eis Dominus spiritum soporis, clauserat oculos eorum, & Principes, & prophetas eorũ excæcauerat. Idcirco vt hi fratres (quanquam longè horribilius) offenderunt in lapidem offensionis, & petram scandali.

Inuidia in innocentem execrabilis. 3 Tertiò, Impiorum fratrum in innocentem inuidia, quam declararunt vestium expoliatione, proiectione in cisternam veterem, & venditione. Ex quibus prçter mysterium inuidiæ naturam etiam profanis hominibus

execrab

execrabilem agnoſcere licet,quæ nulli æquè ac ſuo nocet authori. Pugnat enim aduerſus domeſtica decora, vt malit inuidus perpeti mala,quàm,vt habet Chryſoſt. proximum videre in gloria. Denique vel hinc inuidiæ ferociam videas,quòd nec naturam, nec beneficium re- uereatur: nam in fratrem, in eum denique, qui viſendi eos cauſſa, laborem periculoſum ſuſceperat, ferociunt: *Venite*,inquiunt,*occidamus eum,& videamus quid proderunt illi ſomnia ſua*. Sic Christo Dei filio lucem Euangelicam afferenti,& impia ipſorum opera arguenti,Principes, & Phariſæi reſtiterunt,dicẽtes, Venite, Hierem.11. mittamus lignum in panem eius, id eſt, morte turpiſsima condemnemus eum, eradamus eum de terra viuentium,& nomen eius non memoretur amplius:quia Sap. 2.contrarius eſt operibus noſtris,Improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ, &c.Hęc cogitauerunt, & errauerunt: excæcauit enim eos malitia eorum. Nam vt horum fratrum concilium pulchrè diuina prouidentia eluſit, ita & Iudæorum conatum de Chriſto perdendo. Nam Ioſeph, dum fratres perdere nituntur, ad Ægypti gubernationem, imperij dignitatem,& Reipublicę conſeruationem promouent: ita Chriſtum dum perdere conantur Iudæi, efficiunt,vt ſit caput Eccleſię,iudex viuorum & mortuorum,& Princeps Regnum terræ.

Inuidia ferocia.

4 Quartò, Fucus excogitatus humano conſilio ad euitandam patris indignationem, dum à feris deuoratum falsò aſſerunt,& veſtes ſanguine tinctas oſtentant, Atqui pater,ſpiritu ſancto verba eius dirigente,exclamat,*Fera peſſima*, inuidiam rectè intelligimus, *deuorauit filium meum.* Sic Iudæi, dum impio crimini prætextum quęrunt, Reip.tranquillitatem, dicentes, Ne forte veniant Romani & tollant locum noſtrum & gentem, Ioh.11. iuris patrocinium:Nos legem habemus,& ſecundum legem debet mori, Ioan. 8. legis zelum: Si non eſſet hic homo malefactor, non tibi tradidiſſemus eum. Intellexit totus vbique diffuſus orbis per inuidiam ipſos Chriſtum tradidiſſe,ac falſis eum teſtimoniis obruiſſe, atque ita in humanam Chriſti naturam plenitudine gratię & eritatis ornatam ſæuiiſſe, diuinitate quæ impaſsibilis

est, illæsa persistente, sicut Ioseph saluo, eius tunica hœdi sanguine aspersa est, vt in omnibus vmbræ, & figuræ responderet corpus, & veritas. Quia enim sine sanguinis effusione. Apostolo teste, fieri non potuit remissio, omnia nanque mundantur in sanguine: ideò voluit & Christus, nō per sanguinem taurorum aut vitulorum, sed per proprium introire in sancta sanctorum, Heb. 9. vt mundaret conscientias nostras ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti. Neq; enim est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri, Acto. 5. Porrò Ioseph veste spoliatus, & in cisterna veteri proiectus, pulchrè mysterium mortis Christi refert, qui carne spoliatus ad inferos descendit, vt liberaret eos, qui in tenebris & in vmbra mortis sedebant, vt in sanguine testamenti sui educeret vinctos de lacu, in quo non erat aqua: quemadmodum quod Ismaelitis venditur, adumbat gratiam noui testamenti à Iudæis repudiatam, gentibus esse manifestatam.

FERIA SEXTA HEBDOMADÆ secundæ, Euangelium, Matthæi 21.

Marc.12. Luc.20. Isa. 5. Hiere.2.

Homo erat Paterfamilias qui plantauit vineam, & sepem circundedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis, & peregrè profectus est, &c. Finis Euangelij: *Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas, quoniam sicut Prophetam eum habebant.*

Pharisæi propria malitia excæcati.

Harisæis propria malitia ita excæcatis, vt manifestam veritatem à Christo oblatam recipere nollent, Christus horrenda comminatione prædicit eorum excæcationem & reprobationem, qua auferreretur ab eis regnum Dei, & daretur gentibus facientibus fructum eius. Agit itaque hoc Euangelio Christus quinque.

1 Primò, Conuincit Iudæos sub metaphora Patrisfamiliâs, qui plantatam vineam muniuit sepe, torculari, & turri, id est, legis cognitione, sacrificiorum oblationibus, & Angelorum custodia: innumeris erga ipsos collatis

collatis beneficiis. Vinea enim Domini Sabaoth, domus Israél est, Isa. 5. Hiere. 2. Psal. 79. Quum enim omnes gentes demisisset ingredi vias suas, vt est Acto. 17. solos Iudæos misericorditer de fornace ferrea, & domo seruitutis, scilicet, Ægypto, Duce Mose, variis portentis, magna Ægyptiorum clade, per mare rubrum, per desertum cœlesti alimonia pastos in opimam promissionis terram, fluentem lac & mel, deduxit: quibus ne quid ad fœlicem Rempublic. deesset, dedit Duces, Principes, Reges, qui viribus, & armis externam politiam administrarent, ac hostes propellerent, ciues defenderent, religionem tuerentur, idolomaniam prohiberent: quales fuere, Moses, Iosue, Dauid, Ezechias, Iehu, & Iosaphat, & Sacerdotes, Leuitas, Ministros, & Prophetas, qui sacrificiis, oblationibus, precibus, & verbi prædicatione populum Deo reconciliarent, & à recto aberrantem reuocarent, vt Aaron, Eleazar, Achimelech, Isaias, Hieremias, & Ezechiel. Huiusmodi enim fidis colonis & ciuilibus, qui profana tuerentur, & Ecclesiasticis, qui sacrorum curam gererent, Clementissimus hic Paterfamiliâs hanc Rempublic. elocauit: quibus hoc tantum curæ erat, vt bonorum operum fructus Deo referrent. Sic Iosaphat magistratum ciuilem ad pietatem & Dei timorem prouocabat, 2. Paral. 19. Sic denique omnes Prophetæ totam Rempubl. ad Dei timorem, veram cordis conuersionem, fidem venturi Messiæ adhortabantur, 4. Reg. 17. *Vinea Domini domus Israël.*

2 Secundò, Iudæos ingratitudinis, qua, neglectis tantis Dei beneficiis, ordinationi Dei resistebant, & rebellionis arguit, dum ait, ***Agricolæ apprehensis seruis alios ceciderunt, alios occiderunt, & alios lapidauerunt***, vt Hieremiam, Isaiam, & Zachariam, filium Barachiæ, aliósque innumeros, Actor. 7. quibus verbis Christus horrendam mentis cæcitatem, qua propria malitia semper restiterũt Spiritui sancto, in Iudæis perstringit: qua licet mererentur semel à Deo deseri, atque omnibus acceptis beneficiis priuari, quia tamen eius tanta est erga hominem *φιλανθρωπία*, & humanitas, qua etiã auersos vocat, nã contentus fuit semel atque iterum ad pœnitentiam, peccati confessionem, & cordis conuersionem, Iudæos vocasse *Iudæorum ingratitudo.*

ministerio variorum Prophetarum, Sacerdotum, & piorum Principum: sed quemadmodum semper rebus desperatis, aut dum ipsi in captiuitate constituti, audita Prophetarum prędicatione, resipiscerēt, misit eis Saluatorem in Ægypto Mosen, in Assyria, Isaiam, Naum, Ionam: & in Babylone, Esdram, Zachariámque. Ita nunquam sine sui cognitione, etiamsi subinde eam reiicerent, dereliquit Iudęos, nolens aliquem perire, sed omnes ad veritatis cognitionem venire. Sed quem Prophetarum non sunt persecuti? quum tamen ipsi apud Deum essent, Exod. 19. gens sancta, regnum Sacerdotale, & populus acquisitionis.

Christus nūquam Iudaeos reliquit sine sui cognitione.

3 Tertiò, Magnam Iudęorum exaggerat malitiam, qui tantis beneficiis à Deo affecti: siquidem ex singulari Dei beneuolētia, adoptio filiorum, gloria, testamentū, legislatio, obsequium, & promissa, vt est Rom. 9. ipsorū erāt: nihilo tamen meliores sunt effecti: externa siquidem hęc omnia Dei immensa beneficia, nisi beneficio gratię Dei legitimus accedat horum vsus, obsunt magis q̄ prosunt, non ex natura sua, sed vitio hominum mente corruptorum. Verùm ne sic quidem destitit benefacere Deus. Nunquid enim incredulitas ipsorum fidem Dei eneruauit? absit: est enim Deus verax. Quia ergo neque lex, neque Prophetæ veros fructus bonorum operū producere in ipsis potuit, quibus remissio peccatorū, iustificatio, & salus ęterna pararetur, misit clementissimū hic Paterfamiliàs, vbi venit plenitudo temporis, filium suum, nō vt iudicaretur, vel condēnaretur mūdus per ipsum. Atq; ideò inquit, *Fortè verebūtur filium*: quasi dicat, Non dubitādo, sed quid ipsos facere oporteret insinuādo: hunc filiū qui verus est mearū possessionū hæres, licet non mittā in apparatu Regio, & in naturę diuinæ maiestate, sed in similitudine carnis peccati, in forma serui, &c. Poterunt tamen, si legis, quam habent cognitionem admittant, agnoscere. Quod ni faciant, sua id culpa facient.

Dei Patris charitas.

4 Quartò, Singularē Dei Patris charitatē commendat, qua misit filiū suū in mundū, & Iudæorū excæcationem proponit, qua agnitū hæredem non receperunt, Ioan. 1. sed malis Ducibus, scilicet, auaritia, ira, inuidia, & odio, accēsi, in eū, cui pro tantis beneficiis acceptis liberalitatem,

tem,amorem,charitatem, & beneuolentiam rependere debuerant, feruntur insani, nec antè sæuire desistunt, quàm & hæredem eiectum extra vineam: Christus enim extra castra passus est, Hebr.13. occiderint, & hæreditatem regni terreni magna tyrannide inuaserint. Sed quid accidit? vt possiderent, occiderunt, & quia occiderunt, perdiderunt. Hæc enim ipsorum fuit contra Christum coniuratio, dum reuersi ad iniquitates patrum suorũ, Hiere. 11. & Sap.2. dicunt, Circumueniamus iustum, quoniam contrarius est operibus nostris, grauis est nobis ad videndum. Venite, mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra, morte turpissima condemnemus eum, &c. Perstringit itaque Christus obstinatam Pharisæorum, Scribarum, & Sacerdotum scientiam, vt etiam inuiti cogerentur contra se sententiam dicere: siquidem ea veritatis vis est, vt etiam ab improba mente erumpat. Rogati enim quid huiusmodi agricolis parricidis pœnæ esset infligendum. Respondent, *Malos malè perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis.*

§ Quintò, Vt minor illis esse excusatio posset de peccato suo, scilicet, infidelitatis, quo Christo, & manifestæ eius veritati resistebant, eos scripturis Prophetarum apertè conuincit, ostendens sese esse lapidem reprobatum ab hominibus ædificantibus, id est, à Principibus Sacerdotum, Scribis, & Senioribus, quibus Reipublicę Iudaicæ erat imperium commissum, vt scilicet, ædificarent domos spirituales, sed per Christũ, qui dum sua iustitia, quæ ex lege est, ædificium hoc absoluere vellent, nec poterant: venit Christus, aliis lapis angularis, qui fecit vtraque vnum, ad Ephe.2. electus, probatus, & pretiosus. Vt qui crediderint in eum non confundātur: item offensionis, & scandali, iis scilicet, qui offendunt verbo, nec credunt in quo positi sunt, 1.Petri 2. Christus enim est fidelibus factus à Deo patre, 1.Corinth.1. sapientia, iustitia, sanctificatio & redemptio: Ii tamen, quia premuntur infirmitate carnis, vt sæpius etiam ea quæ nolint, agant: quò fit vt quandoque etiam sancti cadant, vt de Petro, & Dauide testantur scripturæ, quibus, vt loquitur Augustinus, vtilis subinde est lapsus, vt pòst maiori cautione vitam instituant, tales & post amissam gratiam di-

Christus lapis reprobatus.

Christus lapis angularis.

gni essent, qui ea semper indigerent: quia tamen ita cadunt, vt super lapidem Christum maneant, ipsum nec negantes, nec contemnentes, sed potius per fidem ipsum tenentes. Sic lapsi confringuntur quidem, sed non conteruntur. Iusti enim si ceciderint, non collidentur, quia Dominus supponit manum suam: habent enim gratuitum Dei auxilium, qui per pœnitentiam reseruantur ad salutem hauriendam ex fonte gratiæ Christi. Infidelibus autem & hæreticis ruina, offensio, & scandalum. si quidem ij, non tantùm super lapidem cadunt, vt ex humana peccent infirmitate: sed quia filium Dei conculcant, fidei tesseram rumpunt, charitatem, quæ est vinculum perfectionis, violant, Ecclesiam Catholicam & Romanam, quæ est corpus Christi, turpiter lacerant: hos grauis illa duplicis contritionis manet sententia, qua à lapide Christo in iudicio illo supremo conterentur sine spe veniæ aut misericordiæ consequendæ.

Infidelibus & hæreticis ruina, offensio & scandalum.

SABBATO HEBDOMADÆ secundæ Quadragesimæ, Epistola, Gene. 27.

Quod cùm audisset Rebecca, & ille abiisset in agrum, vt iussionem patris impleret, dixit filio suo Iacob, &c. Finis Epistolæ: Voluntas Dei fuit, vt citò occurreret mihi quod volebam, &c.

Complectitur hæc Epistola historica grauissima mysteria de electione Iacob, & reprobatione Esau, in qua describenda proponit quatuor.

Rebecca Iacob decipit.

1 Primò, Rebeccam diuini adhuc oraculi memorem muliebri astu, sed quem diuina prouidẽtia gubernaret, decipere parentẽ Isaac senem: oculis caligãtem, & lecto affixum: quẽ vt intellexit velle Esau iure natiuitatis primogenito, supremã largiri pro patriæ consuetudine benedictionem, fraudis occasionem nacta, (si tamen fraus appellari debet quod diuinitus agitur) & Esau feroci, hispido, & venatore iussu patris in agrum ad venationẽ egresso, euocat Iacob totum mansuetum, lenem, & in taber-

tabernaculis habitãtem: cui paternum proponit consiliũ de primogenituræ priuilegio conferendo, suo vt acquiescat cõsilio iubet, fore vt ipsi tanta dignitas cõferatur, si modò obtẽperet, & è caula duos tantùm hœdos afferat. Si quæras, anne peccarit Rebecca, ꝙ fraude Esau circũuenerit? Respondeo ꝙ non. Siquidem ex diuina prædestinatione, & iure emptionis, Gen. 26. Hebr. 12. Iacob dignitas hæc debebatur: ipsiq; enim in matris vtero luctãtibus respondit oraculum, fore vt maior seruiret minori. Deinde & Esau victus impatientia gulæ fratri suo cesserat Iacob, vt meritò à fraude excusari ambo debeãt. Paulus Roma. 9. hoc mysterium ad Iudæorum & Gentium refert reprobationem, & ad vocationem: ad Iudęos quidem pertinebat adoptio filiorum, gloria, testamentum, leg. latio, & promissa. Sed quia indignos se reddiderunt æternæ vitæ, ad gentes sunt translata. *Rebecca nõ peccauit quòd fraude Esau circumuenerit.*

2 Secundò, Iacob ignarum mysterij singulari quadam erga patrem reuerentia, matris consilium detrectãtem, dum ex rationibus humanis, vt penè solet vbique carnis prudentia, argumẽtatur, patrem facilè posse vel malitiam, vel imposturã deprehendere ex corporis habitu dissimili. Erat enim Esau corpore hispido, robusto, & voce stentorea: Iacob verò corpore gracili, tenero, & voce exili. Itaque timet ne pro benedictione, & fauore paterno, consequatur maledictionẽ, & odium. Pulchrè autem significat hæc tergiuersatio iudicium carnis iudicãtis de rebus diuinis ex solis præsentibus. Sic olim ad petram contradictionis dubitauit Moses, Num. 20. 11. de esu carniũ. Sic Apostoli admirati sunt, Act. 11. gentibus datam esse pœnitentiam in remissionem peccatorum, eásque esse cohæredes, concorporales, & comparticipes promissionis Dei in Christo Iesu, Eph. 3. Atqui hoc erat sacramentum voluntatis diuinæ absconditum à seculis, vt gentes, quæ non sectabantur iustitiã, consequerentur iustitiã. Rom. 9. sed eã, quę ex fide est Iesu Christi, quẽadmodum Iacob non propriis viribus, industria, vel consiliis: sed matris, quæ præterquàm quòd periculum omne in se suscepit, etiã vestibus odoriferis & valde bonis, quæ apud se habebat. i. virtutibus & meritis Christi, à Patre Iudæis primùm paratis, gentium nuditatem, fa-

ćta illis peccatorum remiſsiõe, & data vera iuſtificatione, contexit, additis cibis. i. ſacrificio crucis, Patri æterno gratiſsimo, quibus cum fiducia ingrediũtur ad Patrem, dicentes, Pater mi, comede de venatione filij tui. i. ex fide per ſpiritum inhabitantem, clamantes, Abba Pater. Ego ſum Eſau, non quidem natura, ſed prędeſtinatione.

3 Tertiò, Iſaac admirantem inopinatam ferarum capturam, dum ait, *Quis es tu fili mi? Quo modo tam citò inuenire potuiſti?* qui pulchrè nobis ſingularem Dei Patris exprimit clementiam, qua reuerſos per pœnitentiã, qua ex ſingulari gratia eos ipſe præuenit, excepit humaniſsimè: quum enim ipſa pietate clementior ſit, qui negare ſeipſum nequeat, 2. ad Timot. 2. mox ſuorum vocem agnoſcit, Ioan. 10. vt, Luc. 15. indicat filij prodigi parabola. Sic prædicatione Apoſtolorum, reſipiſcentes Iudæos, & gẽtes mox in gratiam recepit, Act. 3. 4. 10. 11. quo accepta fiducia per Chriſtum, ſeſe filios eſſe profeſsi ſunt: quia nimirum, cibos à matre paratos, conceptam, ſcilicet, ex prædicatione fidem, manſuetudinem, modeſtiam, aliáque pietatis opera igne charitatis excocta Patri offerunt. Quòd verò Iſaac tangendo, & palpando explorat Iacob, priuſquàm cibos accipiat: quoniam quæcunque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, Roma. 15. huc ſpectaret opinor, vt credamus eam ſolam, quæ ore fit, fidei confeſsionem, non ſufficere. Neque enim, vt impudenter aſſerunt hæretici, de ſola fide, & incredulitate iudicabit Deus, ſed de operibus, quæ ſi arſerint, illi detrimentum patientur: idcirco & Pater ille cœleſtis ſuos explorat, vt ignis aurum ſolet: non vt perdat, ſed vt purget: eget enim corrupta noſtra natura continua exercitatione, ne ad eadem prolabatur. Itaque explorat, ſi quod ore profitemur, opere quoque & perficiamus.

Oris confeſſio nõ ſufficit.

4 Quartò, Benedictionem, qua ſecundum æternũ Dei propoſitum, quo antequàm vel boni, vel mali quicquam egiſſent, prædeſtinatus erat à Deo benedicendus Iacob. Iſta enim benedictione, qua Iſaac, Iacob benedixit, ſymbolum tantùm erat benedictionis diuinæ faciendæ per Chriſtum, qua ſine vllis præcedentibus meritis à maſſa perditionis erant ſeparandi ſecundũ prædeſtinationem,

& pro

& propositum gratiæ Dei, vasa misericordiæ à vasis iræ: qui benedicuntur omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo, ad Ephes.1. Aut si ad Christum referre libet, qui postquam semetipsum humiliauit vsque ad mortem, accepit à Deo Patre, 2. Pet. 1. gloriam honorem, & nomen super omne nomen, cuius odor est tanquam odor agri pleni, cui benedixit Dominus: nam de plenitudine eius nos omnes accepimus, gratiam pro gratia, Ioannis 1. Christus itaque constitutus iudex viuorum, & mortuorum, electos ante mundi constitutionem, benedicit, ita vt sint benedicti. Eos enim nemo potest rapere de manu Patris sui, Ioann. 10. Habent enim tanquam semen, cui benedixit Dominus, Isa. 61. & manet firmum Dei propositum, ita vt, iuxta Paulum, Rom. 8. neque tribulatio, angustia, mors, fames, periculum, & persecutio possit eos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu, qui etsi vt Iacob accepta benedictione, patiantur persecutionem ab Esau, probatio ipsis tantùm est fidei. Est interim etiam erga impios tanta Dei pietas, vt non puniat bis in idipsum. Nam Esau, quanquam non inuenerit pœnitentiæ locum, etsi cum lachrymis quæreret, tamen in terrenis, & perituris rebus illi benedictionem concessit. Siquidem non nisi diuino beneficio etiam mali & reprobi rebus terrenis vtuntur.

SABBATO HEBDOMADÆ secundæ Euangelium, Luc. 15.

Homo quidam habuit duos filios: & dixit adolescentior ex illis, patri: Pater, da mihi portionem substantiæ quæ me contingit, &c. Finis Euangelij. *Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum saginatum, quia saluum illum recepit, &c.*

Ocet hoc in Euangelio mitissimus Saluator noster Christus potissimùm quatuor.

1 Primò, Sub ænigmate prodigi adolescentis, quid possit natura sine gratia, scilicet, post acceptam portionem substantiæ

à patre, abire in regionem longinquam, & eam dissipare viuendo luxuriosè. Sufficit enim liberum arbitrium, vt est vitio primorum parentum læsum & eneruatum, ad malum: ad bonum autem, nequaquam, nisi adiuuetur ab omnipotenti bono. Siquidem & naturæ, & gratiæ dona, à Deo in ipsa creatione collata, dum iis inconsultius vtitur primus homo, illis grauiter læditur, & istis priuatur, nec potest, nisi illo sanante, & restituente, qui dedit vti bene: qualis enim ille peccati merito est factus, talis ex vitiata propagine omnes in lucem edidit, auersos à Deo, contrarios, mortales, corruptibiles, & peccatores. Amissa enim originali illa iustitia, per quam consistebat illa virium inferiorum & superiorum harmonia, consecuta est statim ἀταξία illa, & rebellio, quam omnes in natura experimur. Hanc enim significare voluisse videtur Christus vehementi fame, quæ regionem inuaserat. Non enim de fame panis, vt Propheta loquitur, intelligit: sed de fame audiendi verbum Dei. Mox enim naturam inuasit ignorantia rerum agendarum, & concupiscentia rerum noxiarum, ignorantia Dei: denique rerum omniũ quæ salutem promouere possent. Quoad enim latuit veritatis via, quantò magis eam quærebat, eò minus inuenire contigit. Siquidem humanæ philosophiæ salebræ longè minus satisfacere poterant, quàm porcorum siliquæ. Quanquam enim prima fronte magnã honestatem & modestiam pollicerí ipsa philosophia videretur: nihil tamen sublime aut diuinum afferre potuit.

Liberũ arbitrium.

Originalis iustitia.

2 Secundò, Dum hunc asotum resipiscentem, ac miseriarum pertesum proponit: vnde contingat homini auerso veræ pœnitentiæ initium, quod non nisi à bona voluntate nascitur, scilicet, non ex solis liberi arbitrij viribus, & sed ex Dei dono in oculto præuenientis omnem humanam cogitationem. Non enim idonei sumus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis. Meminerimus igitur, iuxta August. Epist. 106. quòd patrem hic asotus non quæsierit, antequam quæsitus est ab illo, qui venit quærere, & saluum facere quod perierat. Est enim opus gratiæ Dei, vt meritum hominis bonum & initiet ad iustitiam, & consumet ad gloriã: primò, inchoans voluntatem bonam:

Pœnitẽtia vera initium.

nam: deinde, eandem adiuuans inchoatam, vt eadem voluntas & diuino dono bona sit, & diuino adiutorio malam superare possit concupiscentiam. Ita enim hic noster asotus, accepto radio cœlestis gratiæ, rationem auersam, intellectum obscuratum, & voluntatem peccato corruptam illustrante, vt ex fide (sine qua nec oratio nec pœnitentia placent) quàm procul esset à Deo, (longè enim à peccatoribus salus, Psalm.118.) alienus esset à pietate, (nulla enim conuentio luci ad tenebras, 2. Corinthio.6.) & graui peccatorum pondere premeretur, agnosceret. Nulla enim rectè suscipitur pœnitentia, quam non peccati propriaque miseriæ cognitio præcesserit, quam dum fidei lumen præcedit, tum demum surgit à somno peccati, Rom.13. ad Ephes.5. Surge qui dormis, &c. Patrem adit misericordiarum, & Deum totius consolationis, qui cõsolatur nos in omni tribulatione, 2.Corinth.1. peccatum confitetur. Qui enim abscõdit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & ea reliquerit, misericordiam consequetur, Prouerb.28. confessione, scilicet, sacramentali à Christo instituta: & deiicit se infra ministrorum & seruorum conditionem. Oratio enim humiliantis se nubes penetrat. Videant ex hoc loco aduersarij, qui non verentur asserere, contritionem, & quæ absolutam iustificationem præcedunt, efficere hominem magis peccatorem. Neque enim displicent Deo hæc prodigi opera, qui patrem adit, eum inuocat, peccatum confitetur: vt nec publicani pœnitentia, nec Cornelij Centurionis, licet nondum regenerati, opera, Act.10. Lucæ 18.

Cõfeßio sacramẽtalis.

3 Tertiò, Quantum sit gaudium in cœlo super vno peccatore pœnitentiã agente. Non vult enim Deus mortem peccatoris: proinde pœnitentia, quam iubet per legem, & dat per gratiam, qua gratia illum, qui adhuc longè est, quia nondum per pœnitentiæ sacramentum reconciliatus, videt misericordia motus, accurrit, ruit in collum eius, & osculatur eum: dum misericordia illius præuenit nos, Psalm.58. Antequam clamemus ipse exaudit, Isa 65. Clamat enim in nobis interpellando per spiritum, Rom. 8. & eum qui inimicus erat, reconciliat per sanguinem filij, vt pacem habeat ad Deum, Ro.5. Illud interim obseruandum

Sola bona Volūtas nō sufficit ad iustificationem. uandum arbitror, ad veram iustificationem non sufficere solam bonam voluntatem, nisi dum cætera, quæ ad veram pœnitentiam requirit scriptura, vt sunt confessio & satisfactio, moriendi necessitas excluserit: subuenit enim tunc misericordia Redemptoris, cuius sanguine & purgantur & delentur peccata. Neque illius efficaciæ derogat, qui has pœnitentiæ partes amplectitur, tanquam solidissimas post naufragium tabulas: iis enim enatare licet, vt hic asotus, magnitudine scelerum horrorem iræ diuinæ concepit, Psalm.118. Confige timore tuo carnes meas: consideratione clementissimi Patris in spem veniç erigebatur. Audiuit enim illud, Venite ad me omnes qui laborat. &c. Matt.11. & scelerum detestationi veram pœnitentiam substituit. Itaque ex iræ filio, & damnationi obnoxio, factus est filius Dei: & propter fidem in Christum, sine qua impossibile est placere Deo, & propter opera ex fide profluentia. Vt enim sine fide non placent opera, ita nec econtrà: quanquam plerunque fidei iustificatio tribuatur: hoc ideò fieri cum August. puto, quia fides prima datur, per quam cætera impetrantur: quia fides fundit orationem. Quomodo enim inuocabunt in quem non crediderunt? Rom.10. Ostendit medicum, à quo solo est salus expectāda, docet qua methodo animorum morbi pellantur, & amplectitur spem & charitatem. Addit orationem, qua fidei impetres firmitatem, coniungit pœnitentiam nec quicquam quod ad salutem requiratur omittit. Sic qui hunc pœnitentem imitabitur, is quum Deus non sit personarum acceptor, eandem ab ipso gratiam consequetur.

Fides & opera.

Sine fide nō placent opera.

4 Quartò, Insignem Dei clementiam, qua solet is erga eos, qui verè & ex animo resipiscunt, vti, quia enim peccator dum sese à Deo auertit, perdit innocentiam, iustitiam, charitatem, & Spiritum sanctum: siquidem hæc cum conscientia peccati consistere nequeunt. Spiritus enim disciplinæ effugit fictum, nec potest habitare in corpore subdito peccatis, Sapien.1. Ea autem est immensa Dei Patris clementia, vt redeunti per pœnitentia mox iubeat daret primam stolam, id est, participes faciat iustitiæ Christi, omniúmque meritorum ipsius, per gratiam. Sic enim illum induuntur quotquot in illo baptizantur,

Dei clemētia.

zantur, Rom. 6. & quod de baptiſmo, ſimile de pœnitentia. Reſtituit enim hæc, quod in baptiſmo acceptum per peccatum amiſimus, & annulum in manum, id eſt, arrhabonem ſpiritus, quo ſignantur fideles: eſt enim annulus datæ hæreditatis, & firmæ charitatis teſtificatio, quæ ſine iuſtitia non imputatiua, ſed vera & inhærente: iuxta illud, Qui facit iuſtitiam iuſtus eſt, acquiri & recuperari non poteſt. Hæc enim & charitatem in ſe complectitur, iuxta Auguſt. perfecta charitas, perfecta iuſtitia, cap. 70. de nat. & gra. & calceamenta in pedes, id eſt, in præparationem Euangelij pacis, necubi coluber inſidians plantam ingredientis inuadat, vtque ſuper ſcorpiones & ſerpentes ſecurius ambulet, non iam gradiens ſecũdum carnẽ, ſed ſecundũ ſpiritum, & vitulum ſaginatum in epulas, id eſt, participem facit corporis & ſanguinis filij ſui: hanc enim gratiam filiis, qui reſtituti ſunt in libertatem ſpiritus, & à peccato purgati, concedit, vt participes fiant corporis & ſanguinis Chriſti. Nam qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat, nõ diiudicans corpus Domini, 1. Corinth. 11. Neque verò iſtis contentus clementiſſimus Pater, vt oſtendat quanti apud ipſum momenti ſit vera pœnitẽtia, vult proximum quenque de pœnitentis ſalute gaudere. Ideò inquit, Manducemus, & epulemur, quia hic filius meus mortuus fuit, quantum ad malitiæ abundantiam, & reuixit. Perierat ſine vlla ſpe recuperandæ ſalutis quantum in ipſo erat, & inuentus eſt.

Perfecta charitas, iuſtitia perfecta.

Hierony. ad Damaſum de vocatione duorũ populorum hoc Euangelium interpretatur, To. 3. fol. 127.

DOMINICA TERTIA QVAdrageſimæ, Epiſtola, Epheſ. 5.

Eſtote ergo imitatores Dei, ſicut filij chariſſimi, & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis, &c. Finis Epiſtolæ: Fructus enim lucis, eſt in omni bonitate, & iuſtitia, & veritate.

Ioann. 13. & 15. 1. Ioan. 4.

Agit

Absoluta Christianorũ perfectio consistit in imitatione Dei.

Git in hac Epistola Apostolus quatuor.
1 Primò, Docet absolutam Christianæ vitæ perfectionem consistere in imitatione Dei. Collocat autem hanc Apostolus non in productione rerum ex nihilo, quod solius diuinæ potentiç est, & in gubernatione cœlestium, terrestrium, infernorúmq; , vel in potenti illa virtute, qua absoluta sua potentia, omnia quæcunq; vult facit, tam in cœlo quàm in terra. Sunt hæc enim ita propria & peculiaria ipsius diuinæ naturæ, vt nulli creaturæ, ne Angelicæ quidem, cõmunicari possint: multò minus imbecilli nostræ naturæ. Proinde quum hæc impossibilia sint, qualia nunquam præcepit Deus. Præceptum enim, quod ego præcepi tibi hodie, non est supra te. &c. sed prope est verbum in ore tuo, Rom. 10. Deut. 30. Hanc imitationem constituit in dilectione Dei, & proximi, in qua, vt est Matt. 22. & Rom. 13. vniuersa lex pendet & Prophete. Quum igitur hæc sola sit, quæ (vt habet Augustinus Tract. 5. in Ioannem) diuidit inter filios regni, & filios gehennæ, meritò in ea Apostolus perfectam Christianæ vitæ sanctimoniam constituit, quando sine illa in nobis nihil esse possit, quod æterno Patri aliquo modo placere queat, 1. Corinth. 13. Prçcipit autem Apostolus, non qualemcunq; dilectionem, quam videlicet, ipsa suggerit natura, qua amicos, parentes, nosipsos, diuitias, vel benefactores diligimus, quam & Ethnici, &, vt loquitur Christus, publicani habent: sed talem, quam, non tantùm docendo inculcauit, sed corà m exhibuit ipse Dei filius, qui ex singulari charitate nos quum inimici essemus dilexit, Rom. 5. vocauit quum auersi essemus, iustificauit quum peccatores essemus. Deniq; pro persecutoribus cum lachrymis orauit, vt non perirent, Hebr. 5. & exauditus est. talem denique, qua, vt est Matt. 5. diligimus inimicos, benefacimus iis qui oderunt nos, & oramus pro persequentibus & calumniantibus nos. Illam etenim intelligit Apostolus, dum ait, *Sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo &c.* Sicut enim illa Christi hostia. Deo Patri fuit gratissima, ita & illa charitas, qua Deum proximúmque diligimus, est longè gratissima, Ioan. 13.

Præcepta Dei nõ sunt impossibilia.

Similitudo.

Secundò

2 Secundò, Ethices pręcepta formandis, ſcilicet, moribus per neceſſaria pręſcribens, ab ipſa pudicitia orditur: ſiquidem luxuria, fornicatio, & adulterium, quibus non tantùm in Deum, ſed in proprium corpus peccatur, 1. Corinth. 6. nec ſolùm iræ filios conſtituunt, ſed membra, quę templa Spiritus ſancti eſſe debebant, corrumpunt, quod in iis cernere licet, qui in paſſionibus deſiderij voluptatibus ſuis ſeruiunt: nec antè deſiſtunt, quàm ſanie ac tabo diffluentibus membris miſeri langueant, quanquã nec ſic quidem fomes ille peccati, concupiſcentia habitans in membris, & paſſiones peccatorum malam deſerant voluntatem: ſiquidem, Auguſtino teſte lib. de nuptiis & concupiſc. cap. 25. tantas ſubinde vires accipit, vt deficientibus membris, eiſdémque corporis partibus ad illud opus minus valentibus, turpius & procacius inſanire non deſinant. Quod quum intellexerit Apoſtolus, nomine fornicationis, & immũditiei omnem actum venereum extra legitimum vſum matrimonij, illicitum & lege Dei prohibitum interdixit. Adeò vt inter fideles ne nominãdam quidem putarit illam impietatem quam hodie ludum tantùm arbitrantur noſtri Sardanapali, quum tamen olim Iudęi illam morte punierint, Leuit. 18. Aegyptij virgis caſtigarint, Arabes capitis ſupplicio vindicarint: & hanc ſoli illi qui de Chriſti Ieſu fide & religione gloriantur, iocum æſtimabunt, & inultam ſinent. Prudenter autem Apoſtolus huic morbo, qui non animum tantùm, ſed corporis medullas perrodit, auaritiam, quam omnium malorum radicem appellat, coniungit, quòd nulla lues æquè omnes animi potentias, ſcilicet, intellectum, memoriam, & voluntatem, corrumpat, atque hæc auaritiæ peſtis, quæ deiicit homines in laqueos diaboli & interitum, non ſecus atque idololatria ſolet. Rectè ergo Apoſtolus hanc nõ tantùm vitandam, ſed ne nominandam cenſet.

Luxuria, fornicatio, & adulteriũ, nõ ſolũ filios iræ cõſtituũt, ſed & membra, quæ Spiritus S. tẽpla eſſe debẽt, corrũpunt.

Auaritia omniũ malorũ radix.

3 Tertiò, Hortatur ad pietatem ſpe mercedis, & metu ſupplicij. Quia ſic comparatum eſſe videbat, vt boni, & mali à peccato deſiſtant, illi virtutis amore, & iſti formidine pœnæ. Proponit itaque ſingulari non tantùm Rhetorices artificio, ſed Spiritus ſancti impulſu piis immarceſſibilem illam gloriæ coronam tanquam bonorum operum

operum mercedem, 2. ad Timot. 4. impiis horrenda gehennæ supplicia, tanquam stipendia peccatorũ, dum ait, *Hoc autem scitote, intelligentes, quòd omnis fornicator, immundus, vel auarus non habet hæreditatem in regno Christi, & Dei*. Ergo à contrario, iturus in ignem æternũ. Nam, vt habet August. lib. 6. cõtra Donatist. cap. 8. factis Deum negat, spem non habet, quia malam gerit conscientiam: perfidus est, quia id non agit, quod Deo vouit, & dæmoniacus est, quia diabolo in suo corde locum præbet: vt non immeritò illi iungantur in pœnis, cui voluntate, & toto cordis affectu seruierunt, nisi vera subsequatur admissi sceleris pœnitentia, quę virtute meritorum Christi deleat, non ipsa tantùm peccata, sed ipsas quoque pœnas peccatis debitas. Quia verò tam cæca est natura, vt prona semper in præceps ruat, longéque aliter de Deo, veritate scripturarum, & iustitia, non tantùm sentiat, sed etiam loquatur, quasi videlicet, huiusmodi acerbæ cõminationes hyperbolę tantùm sint. Neq; enim credere possunt tantã in Deo esse tyrãnidem, vt momẽtanea peccata æternis suppliciis vindicare velit: quò fit vt cõsuant multi puluillos sub omni cubitu, Ezech. 13. Ideò eleganter eos perstringit Apost. admonens fideles ne decipi sese patiãtur inanibus verbis, hoc est, verisimilibus argumentis ex scripturis non rectè aut citatis, aut intellectis, ex iudicio rationis: aut ex philosophia petitis, quibus facilè cedere imperiti solent, maximè si ea, quæ carni adlubescant suggerãtur, quod non aliunde quã ex iusto Dei deserẽtis iudicio contingere docet August. lib. 5. cap. 3. contra Iulia.

Natura cæca.

Fideles caueãt ne inanibus verbis decipiantur.

4 Quartò, Ostendit dignitatẽ eorum qui erepti de potestate tenebrarũ, ignorantia veritatis, & de vinculis peccatorum, consecuti sunt libertatem glorię filiorum Dei, cognitionem scripturarum, & iustificationem vitæ. Horum enim alia longè est conditio & dignitas, quam antè: siquidem prius fuerant serui peccati, captiui ad ipsius voluntatem: hoc enim est quod ait, *Eratis aliquando tenebræ*, obscuratum, scilicet, habentes intellectum, Ephes. 4. alienati à vita Dei. Quod in ipsis non tam peccatum fuit, quàm pœna peccati. Siquidem subinde solet Deus peccata peccatis vindicare, vt docet Augustin. lib. 5. contra Iul. cap. 3. Apostolus autem ostendens à quo sint non tantùm

Dignitas ereptorum à potestate tenebrarum.

Peccata peccatis solet De' vindicare.

tantùm illuminati, sed etiam abluti, sanctificati, & iustificati: quod est, vt loquitur Apo. esse lucem in Domino, & habere illuminatos oculos cordis, ac scire quæ sit spes vocationis, hortatur, vt nihil quod huic derogare possit, admittant: ideò inquit, *Vt filij lucis ambulate*. Non enim estis filij neque noctis, neque tenebrarum, vt scilicet, aut dormiatis, aut ebrij sitis, vel in cubilibus aut impudicitiis turpiter luxuriantes, (quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est dicere) aliquid præter vocationis vestræ dignitatem admittatis. Si verò hanc prout oportet tueamini, mox admirandam illius suauitatem experiemini. *Sunt enim fructus lucis in omni bonitate, iustitia*, qua ex bono thesauro proferimus ad ædificationem, quæ sunt bona, pudica, & sancta, reddimus vnicuique quod suum est, Deo, scilicet, gloriam, & honorem: proximo verò, amorem, & ædificationem: *& Veritate*, qua dirigimur in perfectam cognitionem voluntatis Dei, vt hæreses omnes detestemur, & fidei integritatem amplectamur.

DOMINICA TERTIA QVAdragesimę, Euangelium, Lucæ 11.

Et erat eiiciens dæmonium, & illud erat mutum, &c. Finis Euangelij: Quinimo: Beati qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud. Matt. 9. & 12. Mar. 3.

TRia agit hoc Euangelium.

1 Primò, Insigni miraculo ostendit, Christi tum clementiam, tum potentiam erga miserum, in quo mirè exercuerat Dęmon suam tyrãnidem. Nam vera fidei cognitione, quam corporis cæcitas significabat, auditu verbi, quo saluantur animæ, quod surditas pulchrè adumbrabat, & peccatorum confessione, & laude Dei illum priuauerat, quo intelligeret iis potissimum veram salutis rationem homini posse cõtingere: grassatur enim potissimum falsis de Deo opinionibus, ignorantia veritatis, & cupiditate peccandi: vt scilicet, totum hominem perdat, tanta Vera fidei cognitio.

illius est maleuolentia, atque adeò potentia, vt iusto Dei iudicio id permittente, his armis multos deiiciat: non tamen omnes. Nam impeditur Christi potentia, qua suos eripit de potestate tenebrarum, & misericordia, qua reos damnationis æternæ, misericorditer præuenit. Vt quemadmodum hunc miserum à dæmonio liberauit, ita eos ex filiis diaboli, faciat filios Dei, concessa remissione peccatorum, qua dignè possint suam Deo laudem tribuere, illi gratias agere, inuocare, agnoscere, & diligere. Hi enim effectus vt meritorij fint, remissionem peccatorum sequuntur, non præcedunt. A mortuo enim perit confessio, Ecclesiastici 17.

2 Secundò, Proponit quàm varia fuerint de hoc Christi facto hominum iudicia. Nam alia Pharisæorum maledicentium & calumniantium, & alia plebis admirantis & obstupescentis. Ex quibus agnoscere licet diuersa hominum ingenia, in quibus vna, atque eadem Christi operatio varios producit effectus. Nam vt solis eadem operatio lutum indurat, & ceram emollit: ita hoc Christi stupendum miraculum in hunc finem editum, vt se verum Mesiam, Dauidis filium, ac Euangelij doctrinam confirmaret, istis fuit odor mortis in mortem: illis autem odor vitæ in vitam, vt non immeritò ad mirari possimus abditissimum abyssum iudiciorum Dei, quo dignos deseri deserit, non impartiẽdo gratiam, qua veritatis lucem amplectantur, sed ita relinquendo, vt videntes non videant, & intelligentes non intelligant, Isa. 6. Ioan. 12. Itaque quod debuissent adscripsisse potentiæ diuinæ, per calumniam Beel-zebub tribuunt.

Humana malitia augmentum. Ita enim solet paulatim crescere humana malitia: nam primò negant Christum esse filium Dauid, secundò pollicentur se credituros, si non tantùm terrenum aliquod edat signum, sed cœleste: quæ maxima erat ironia: & tertiò Principi dæmoniorum tribuunt, quod sola diuina potentia fieri animaduertebant. Christus autem pro singulari sua clementia leniter hanc ipsorũ calumniam tribus efficacissimis argumentis refutat, non tam sui, quàm Patris sui æterni caussa: atque adeò Euangelij, *Miracula Christi.* quod mundo attulit. Nam si admisisset miracula sua, virtute Dæmonum fieri, doctrinam quoque suam mox suspe

suspectam fecisset, quasi eodem spiritu profectam, quo miracula: quod omnino ferendum non erat. Nam in eo cardo salutis humanæ versabatur. Itaque hanc calumniam confutat Christus ab administratione, concordia, & politia regnorum, quæ si his quasi vinculis non contineantur, subsistere nequeunt. Siquidem omne regnum in se diuisum desolabitur: diuisum est autem regnum, vbi legitimæ potestati resistũt subditi, ac quod de regnis & monarchiis, idem de priuatis familiis iudicium esse docet Christus: quòd, scilicet, concordia facilè crescant, & discordia dilabantur. Ex his infert Christus fieri non posse, vt Satan Satanam eiiciat. *Politia regnorum vnde.*

3 Tertiò, Ex proprietate exorcistarũ, vel Apostolorũ energumenos iuuantium, Ducis atrium suum defendẽtis contra iniuriam hostium, & immundi Spiritus veterem suam mansionem repetentis, efficacissimè docet criminationis huius falsitatem, atque in ipsos accusatores calumniam retorquet, docens se non alio Spiritu, quàm sancto Dæmones abigere, quemadmodum ipsorum filij, quos vel inuiti fatebantur Spiritu sancto id facere. Pulchrè autem ostendit hîc Christus naturam inuidiæ, quæ de rebus optimis iudicat pessimè, & de pessimis optimè. Nunquam enim iudicium, aut rationem in iudicando sequitur, sed corruptam affectionem. Cæteris autem duobus argumentis ostendit vsum huius miraculi. Significat enim regnum Dei, quo scilicet ipse potentia verbi sui in cordibus piorum regnaret, hoc est, vt contereret caput serpentis, Genes.3. destrueret eum qui habebat mortis imperium, Hebr.12. & deleret quod aduersum nos erat, chyrographum decreti, Colos.2. iam adesse, iuxta vaticinia Prophetarum: id quod etiam ex ipsius miraculis animaduerti posset, quæ prorsus aliena sunt ab effectibus & operationibus Satanæ. Videre etenim licet, quòd Christus dispersa colligit, & collecta cõseruat: Satan verò collecta dispergit, sana debilitat, furatur, & mactat, Ioan.10. Atqui pulcherrima hæc Christi doctrina quum irrita in Pharisæis videretur, peperit tamen in vna muliere fructum veræ fidei, & confessionis: nam de Christo magnificè prædicauit, Luc.11. Quod vt nobis contingat orandus est Deus. *Exorcista.* *Inuidia natura.* *Christus dispersa colligit, & collecta conseruat: diabolus contrà.*

FERIA SECVNDA HEBDOMADÆ tertiæ quadrag. Epist. 4. Reg. 5.

Naaman princeps militiæ Regis Syri, erat vir magnus apud Dominum suum, & honoratus, &c. Finis Epistolæ: *veniat ad me, & sciat esse Prophetam in Israel, &c.*

Singularis Regis Syriæ beneuolentia in suum militiæ Principem.

HVius Epistolæ historia quatuor cōplectitur. 1 Primò, Singularem Regis Syriæ erga suū militiæ Principem Naaman beneuolentiam, & fauorem: nam literis commendatitiis, & authoritate Regia munitis, illum in Iudęam ad Regem, sanitatis recuperandæ caussa misit. Concepta scilicet, erga Deum Israël fiducia, & spe sanitatis adipiscendæ, ex relatu ancillæ captiuæ. Neque enim haberi in Deum fiducia potest, nisi ex auditu fidei, aut legis cognitione, quę ꝙ ad perfectum neminem adducere potuit, sed tan quam sub pædagogo suos continuit: ideò & parua, & captiua fuisse describitur hæc ancilla: perfectio enim ser uabatur per Christum afferenda: neque verò minor in ipso erat Naaman erga religionem pietas, morbi potentia id agente: peculiare enim esse Deo solet non tantum occulto motu, sed quasi violento ad se quosdam vocare, nempe, aduersitatibus, morbis, persecutionibus, & paupertate, aliisq; id genus afflictionibus, quæ tum prodesse non tantùm corpori, sed & animæ creduntur, quum, vt habet Aug. ad meliora compellunt: iuxta illud Psal. 118. Bonum mihi, quia humiliasti me, & Psalm. 82. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Fit enim nescio qua naturæ prauitate, vt in rebus prosperis Deum prorsus aut contemnamus aut negligamus, nisi infirmitatis aliqua correptione coërceamur. Itaque Principem hunc, licet magnanimum, fortem, & potentem, lepræ tamen morbo ita exercuit, vt honores & diuitias facilè contempserit præ sola sanitate.

Afflictiones ad meliora compellunt.

Perfidia Ioram Regis Israël erga Deum viuum.

2 Secundò, Perfidiam Ioram Regis Israël erga Deum viuum, cuius virtutem, quam intellexit admirari Syros, ipse contempsit. lectis enim Regis Syrię literis, ex diffidentia scidit vestimenta sua: & expauit, dicens, *Nunquid Deus ego sum?* &c. Ipso facto præsagiens fore, vt regnum

ipſius propter infidelitatem ſcinderetur, vt gratia fidei, Prophetica, donum miraculorum, quibus præ cæteris nationibus pollebat Iudæa priuaretur,& gentibus daretur. Cuius myſterij Symbolum hîc Naaman pręſe ferebat. Atqui Eliſæus, audita Regis ſui diffidentia, animi conſternatione,& triſtitia,(Eſt enim hoc veri Prophetę, & miniſtri verbi Dei munus) eum grauiter obiurgat, atque ex authoritate diuina ipſius incredulitatem damnat, non adulatur, vt noſtri ſolent Principum prędicatores, non loquitur placentia, metu amittendi officij correptus: ſed liberè increpat, dicens, *Quare ſcidiſti veſtimenta tua*, animi tui, ſcilicet, infidelitatem prodens? *Veniat ad me, & intelligat Prophetam eſſe in Iſraël.* Hoc verò erat horrēdum Dei iudicium, de quo Chriſtus, Ioan. 9. ſe nimirum veniſſe in mundum, vt qui non vident videant,& qui vident cęci fiant. Huius enim iudicij typum gerit hæc hiſtoria. Nam Iudæi Dei cognitione præditi, excæcantur, & gentes ignorantia Dei laborantes, illuminantur, & participes fiunt myſteriorum Chriſti. Sicut enim ad Eliſæum cum equis, curribus,& famulis accurrit Naaman, ita futurum erat, vt audita prædicatione Euangelij, ad Chriſtum accurrerent gentes. Vide Pſal. 17.85. Zach.18. Iſa.40.43.49.65.66. Roman.15. ſpe nimirum iuſtificationis, peccatorum remiſsionis, & ſalutis adipiſcendæ per Chriſtum in ſanguine ipſius, quem voluit Deus eſſe lauacrum regenerationis,& renouationis. Sed quid ſibi voluit tanta Eliſæi ſeueritas non prodeuntis, ſed per famulum tantùm ſanitatis remedium indicātis? hoc, nempe, quod ait Apoſtol. Quia in ſapientia non cognouit mundus Deum, placuit illi per ſtultitiam prędicationis ſaluos facere credentes: quòd non potentia diuinitatis, ſed gratia incarnationis,& Apoſtolorum prędicatione ad fidem & ſacramenta vocarentur.

Principum prædicatores quales.

Vocatio gentium.

3 Tertiò, Indignationem Naaman contemnentis Prophetæ præceptum, qua eleganter Philoſophorum, Poëtarum, & Gentium ſuperbia ſignificatur, humilitatem crucis ridētium, vt nec animales, percipiunt ea quę ſunt Spiritus Dei. Stultitia enim eſt illis, dum ad rationis humanæ iudicium exigere volunt conſilia diſpenſationis diuinę. Atque vt hîc Naaman cōtempſit præceptum

Naaman Propheta præceptum contemnit.

de lotione in Iordane, & prætulit fluuios Syriæ & Damasci, Abana & Pharfar, ita carnales magni æstimāt hęretici, rident fastum humanæ sapientię, diuitias, & voluptates, & fidei simplicitatem, Sacramentorum humilitatem, & Ecclesię infantiam. Quò fit, vt alieni à gratia, vel impietate, vel infidelitate, quam in scripturis leprę morbus significare solet, pereant, quemadmodum periturus erat hic Naaman, nisi singulari Dei beneficio animo mutato passus fuisset sibi persuaderi. Neque verò humano hoc factum est tantùm consilio, sed inspiratione diuina. Neque enim, vt falsò putabat Pelagius, sola externa vocatio, cognitio, adhortatio, & correptio sufficit animo corrigendo, quin potius magis irritabunt, si desit spiritus viuificans, qui de nolente volentem faciat, & ita moueat, vt dicat, Audiam quid loquatur in me Dominus, Psal. 84. vt quemadmodum Naaman Eliseo, & famu lo ita scripturis, legi Euangelio, & Ecclesię obtemperet, captiuando intellectum in obsequium fidei, remedia sacramētorum æger infirmitate peccati amplectatur. Sunt enim septem Ecclesiæ sacramenta per Christum efficacia ad remissionem peccatorum, iustificationem, & ad gratiam Dei consequendam instituta.

Externa vocatio.

Septem Ecclesiæ sacramenta ad iustificationem consequendam instituta.

4 Quartò, Plusquàm stupendam Dei potentiam, & gratiam, quam ministerio Prophetæ exhibuit incredulo, quem non solùm credentem effecit, sed verbo suo obsequentem. Requirit enim perfecta iustitia mādatorum Dei obedientiam, sine qua nec licet sacramentorū energiam, & vim experiri. Pulchrè autem septies hæc repetita lotio septiformem Spiritus sancti gratiam adumbrauit, quæ per Christum in baptismo omnibus fidelibus erat conferenda, de qua Isa. 11. Cuius primarij effectus sunt, veteris vitæ expoliatio, & noui hominis per peccatum amissi restitutio, Roman. 6. vt huius leprosi caro restituta est, sicut caro pueri paruuli. Est enim is effectus sacramenti baptismi, vt reatū mortis æternæ tollat, omnium peccatorum indulgentiam conferat: gratiam, qua tentationibus resistat baptizatus, concedat, & ex filio gehennæ filium adoptionis efficiat. Atque hoc est, quod ait Apostolus, Christum nos fecisse saluos per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti,

Baptismi effectus.

cti, quem effudit in nos abundè : iuxta illud Ezech.36. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, &c. Vt baptizati in Christo sint tanquam noua creatura, quia iam in eis nihil damnationis est, dum non secundum carnem ambulant, sed secundum spiritum, Roma.5. Nam quæ remanent in baptizatis infirmitates, concupiscentia, carnis erga spiritum rebellio, mors, aliàque vitę incommoda nullam habent in se peccati rationem, ne ipsa quidem concupiscentia, si quando illi ad illicita impellenti consentitur: relinquuntur enim ad exercitium tantùm, ita vt rectè dicantur baptizati, propter inhabitantem spiritum, carere omni peccato, & si non careant omni malo, inquit Augustinus contra Iulia.libr.6.cap.5.

FERIA SECVNDA HEBDOMADÆ tertiæ Euangelium, Lucæ 4.

Et ait illis, Vtique dicetis mihi hanc similitudinem, Medice, cura teipsum, &c. Finis Euangelij: Ipse autem transiens per medium illorum ibat.

Erstringit hoc Euangelio Christus varium & inconstans vulgi ingenium, quod leui momento huc illuc impellitur: quem enim antè ad sydera vsque extulit, hũc breui post in tartara deprimit. Itaque quatuor hoc loco præcipuè agit.

1 Primò, Ministros verbi monet, ne temerè margaritas porcis proiiciant, aut sanctũ canibus, id est, ne ingratis auditoribus, aut contemptoribus frangant panem verbi : sed tales ciuitates, vrbes, vicos, & pagos deserentes, etiam puluerem de pedibus suis excutiant in testimonium, Luc.9.10. Act.13. Matth.10. contemptus, & ingratitudinis. Vult enim Christus ministris verbi Dei suum reddi, honorem, ac vitæ necessaria : ideò iubet, vt admissi in domum, edant & bibant, de iis quæ apponuntur, Luc.10. Galat.6. Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat in omnibus bonis. Di- *Christus ministris verbi suis vult reddi honorem debitum.*

gnus est enim operarius mercede sua. Hinc Sareptana, Sunamitis, 4.Reg.4. Martha, Ioan.12. Maria Magdalena, Iohanna vxor Chusæ, Susanna, Luc. 8. Galathę, Gal.4. & Macedones, 2.Corinth.11. in scripturis laudantur: quòd Eliæ, Elisæo, Christo, Apostolis, & Paulo vitæ necessaria, si non ad luxum, certè ad necessitatem suppeditarint, 1.ad Thessa.2.5.Rom.15.Philip.4. Siquidem, vt apertè hoc loco testatur Christus, fieri nequit, vt in ea Republica sementem faciat semen verbi, vbi contemptus est ministrorum. Sequitur enim ibi necessariò ignorantia, cui sola veritatis doctrina mederi potest: qua neglecta, in omnia passim ruit vitia iuuentus, quæ semel corrupta vitæ licentia, quod superest temporis in omni lasciuia transigit. Hinc multas videmus alioqui florentes Respublicas eò dilabi, vt Catholicæ doctrinæ cognitionem aut prorsus amittant, aut pro neglecto habeant, dum malunt suis cupiditatibus indulgere, quàm eos, quos contemnunt verbi ministros audire.

Cōtemptus ministrorū malus.

2 Secundò, Singulari quadam prudentia (nam in eo omnes erant thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei reconditi, ad Colossen.2.) docet, vnde accidit, vt frequenter verbi prędicatores contemnantur, idque ab exemplo Eliæ, & Elisæi, quorum hic in Iudęa ita contemnebatur, vt tempore famis, quum clausum esset cœlum annis tribus, & mensibus sex, à nulla diuitum matronarum hospitio dignaretur, sed postquàm corui, & Angeli ministerio pastus esset, in Sareptam Sidoniorum, quæ ciuitas est Phœnicię, inter Tyrum & Sidonem sita, ad pauperculam est ablegatus, 3.Reg.17. Iste quum gratia sanitatum polleret, multísque miraculis meritò esset suspiciendus, (ornauit enim huiusmodi donis etiam veterem Ecclesiam Deus, quibus veros à falsis decerni voluit ministros) nulli tamen leprosorum contigit per illum mundari, nisi Naaman Syro, 4. Reg.5. Quod nequaquam ipsorum vitio accidisse docet scriptura, sed ob insignem contubernalium, & superbiam, qua Prophetas notos & inter se educatos contemnebant: ita enim vsu venire videmus, vt domestica penè contemnamus. Parit enim nauseam copia, etiam rerum maximarum

Domestica penè contēmnimus.

marum, quum cõrà externa ſæpe viliſſima admiremur: & inuidiam, qua eos proſequebantur, tanquam ipſorum laſciuię hoſtes. Odit enim ſemper mundus veros Dei miniſtros. Quò fit, vt præclariſſima ipſorum dona, quibus ad doctrinę confirmationem eos ſolet ornare Deus, videant & negligant. Sic Eliſæum Caluum vocarunt pueri, 4. Regum. 2. Paulum contemptibilem Pſeudoapoſtoli vocabant, 2. Corinth. 10. Chriſtus itaque exemplo horum Prophetarum tacitè Nazaręos perſtringit, indignos eſſe eos declarans, (licet miſſus eſſet ad oues, quæ perierant domus Iſraël, Matthęi 15.) quibus doctrina cæleſtis, cui pertinaciter reſtiterunt, miraculis aliquibus confirmaretur. Alludens hiſce duabus hiſtoriis, fore, vt iuxta Prophetarum oracula, gratia noui teſtamenti, & ſacramentorum veritas, ſublatis Iudaicis cæremoniis & vmbris, Syris, & Sidoniis, id eſt, gentibus, in obedientiam fidei ſeſe ſubiicientibus, daretur: qua de re variis in locis concionantur Prophetę, Iſa. 43. 54. 66. Oſe. 1. Hierem. 16. Zacha. 8. 9. 14. Pſalm. 17. 85. aliiſque innumeris ſcripturę locis. Significantur enim iſtis duobus, ſcilicet, lotione Naaman, & farina viduę, primaria duo ſymbola & ſacramenta noui teſtamenti baptiſmus, quo caro peccati lepra infecta inſtàr paruuli reſtituitur, & cœleſtis illa alimonia Euchariſtię corporis & ſanguinis Domini, quo filij, quo paſcuntur electi. *Gratiæ noui teſtamẽti.*

3 Tertiò, Horrendum Dei iudicium, & quod iure omnes perhorreſcere debemus, proponit in iſtis Nazaręis, quorum malitia vel ipſius Satanæ ſupèrare videtur. Is enim præcipitium tantùm ſuadere auſus, vim nullam intentare prę̨ſumpſit, ſed rationibus, ſcripturis victus abſcedit: hi verò præterquam quòd peruerſi non corriguntur, ſed magis & irritantur, & accenduntur. Nam non contenti dicteriis ac ſcommatibus, Dei filium, quem non poterant, niſi affectata ignorantia, non agnoſcere, è ſynagoga expellunt, extra ciuitatem protrudunt, ad montis cacumen pertrahunt, & pręcipitium intentant. Ex quibus perſpicere licet, quos fructus in homine pariat voluntas humana, fidei lumine deſtituta, odio, & inuidia excæcata. Tantum enim abeſt, vt oblatam veritatem recipiat, vt magis etiam oppugnet, atque prę- *Horrendum Dei iudicium.* *Fructus voluntatis humanæ in homine.*

cipitare conetur: quod malum eò est grauius, quò potiora sunt, & maiora præsidia, ac dona quæ reiiciuntur. Hi etenim Nazaræi ciues præter eam, quam ex scripturis habere potuerant, de Christo cognitionem, habebant familiarem ipsius conuictum & contubernium, quę si, vt oportebat, voluissent obseruare, intellexissent facilè, longè illum cæterorum hominum naturam, mores, ingenium superare, vtpote in quo omnia diuinum quid potius, quàm humanum præ se ferrent. Sed hic peculiaris est inuidis genius, vt gratuitis Dei donis in perniciem sui potius, quàm salutem vtantur. Quod & in nostri temporis hęreticis animaduertere licet, quibus semel est decretum veritatem agnitam oppugnare. Huc enim omnes suos conatus intendunt, vt Christum, id est, fidei veritatem, Ecclesiæ adimant, ac tandem præcipitent.

Genius inuidi.

Christi potentia & diuinitas.

4 Quartò, Christi potentiam & diuinitatem, qua potuit contra naturam corporis physici, sine vlla penetratione dimensionum, non tantùm densissima quæque penetrare, verùm etiam hostium furori, oculis, & conatui sese subducere, ipsósque illudere, vt sæpius captantes, nunquam caperent, nisi dum vellet ipse: quod efficacissimum erat diuinæ potentiæ argumentum. Mortalium etenim nullus est, ne Regum quidem, aut imperatorum, qui non frequenter inuitus & satis reluctans in hostium manus incidat, ac dedere sese cogatur. Si quis alius scripturæ locus, certè hic vnus debuerat crassos sacramentariorum errores elidere, ac prorsus eneruare. Si enim potuit diuinitas corpus mortale adhuc passibile, & qualitatibus corporeis obnoxium tale efficere, vt nec videri, nec palpari, aut vllo sensu corporeo percipi posset: quídni potuit virtute verbi sui corpori glorificato hoc præstare? Sed crassior est hic error, quàm vt refutari debeat: statim enim vt indicatur, se prodit.

FERIA TERTIA HEBDOmadæ tertiæ quadragesimæ, Epistola. 4. Regum 4.

Mulier autem quædam de vxoribus Prophetarum

tarum clamabat ad Elisæum, dicens, Seruus tuus vir meus, mortuus est, &c. Finis Epistolæ: vt cùm venerit ad nos, maneat ibi.

Roponit hæc historia tria.

1 Primò, Miseram viduam omnibus modis deplorandam, scilicet, improbi creditoris seueritate oppressam, ære alieno grauatam, filiorum captiuitate afflictam, & sanctissimi mariti morte consternatam: adeò vt ad huius mulieris calamitatem augendam, nihil penè amplius addi posse videretur. Proinde quũ omni humano præsidio destitueretur, quòd huiusmodi miserabiles personæ, quales sunt viduæ, peregrini, pupilli, & orphani, ferè soleant in iudiciis aut contemni, aut negligi, vt cõqueritur Dominus, Isa.1.10. Hiere.5.7. Ezech.22. Zacha.7. eum accedit, qui sese tanquam præclaro epitheto appellat, Psal.67. patrem orphanorum, & iudicem viduarum, Deum scilicet, cuius fidelissimum ministrum Elisæum sibi contra aduersarium patrocinari petit. Officiũ enim est Episcoporum, Pastorum, & Concinatorum, pauperum necessitati succurrere, vt de B. Paulino Episcopo Nolano, Ambrosio, & aliis, testantur historiæ, qui sacra vasa pro redimendis afflictis sæpe vendiderunt. At nunc, proh dolor, plures inuenias qui comedant potius quàm subleuẽt domos viduarum, pauperum, & orphanorum: ita occupauit multorum animos auri illa sacra fames, vt rarissimè nunc aut Paulinos, aut Elisæos inuenias.

Vidua, pupilli & orphani in iudiciis cõtemnuntur & negligũtur.

Pater orphanorũ & viduarũ Deus

2 Secundò, Insignem Elisæi mansuetudinem erga afflictam, suam operam quacunque ratione posset offerentis, dum ait. *Quid vis vt faciam tibi? Dic mihi quid habes in domo tua?* Ita enim oportet afflictas conscientias, vel egestate rerum temporalium fractas, vel consideratione peccatorum consternatas, ne abundãtiori tristitia absorbeantur, 2. ad Corinth.2. consolati, non vt conqueritur apud Ezech. Dominus, cap.34. cum austeritate & amaritudine in desperationem adigere. Gal.6. Si præoccupatus fuerit homo, &c. Obseruandum autem est Prophetæ prudens & sagax consilium: siquidem non suadet fraudem esse creditori faciendam. Iubet enim Deus omnibus

Mansuetudo.

Fraus creditori non facienda.

bus debita reddere, Rom.13. aut impuro quęstu redimendam vexationem, vel malis actibus rem familiarem augere. Siquidem hęc cum verbo Dei pugnant. Hoc enim esset verè mulierculam oneratam peccatis in damnationem adducere: Quum potius hortatur ad industriam œconomicam, curam rei familiaris, & ad operas lanæ, ac telæ, nocte & die, vt, scilicet, non habeat tantùm quo creditoribus satisfiat, sed vnde tribuat necessitatem patientibus, ad Ephes. 4. dum iubet petere à vicinis vasa vacua non pauca, in ea sedulo infundere oleum, quod domi est, ipsos quoque filios, ne otiosi panem manducent, ad operas impellendas. Sic enim fore pollicetur, vt conatibus tuis faueant superi, vt labores manuum tuarum manduces, si vocationi tuæ obtemperes. Si pręcepto Dei obsequaris, & regnũ Dei primùm quęras, & eius iustitiam, tunc omnia facilè adiicientur, quemadmodum huic mulieri, dum ex fide credit Prophetę, munificam Dei in se beneuolentiam experitur, vt non adsit tantùm quo creditoribus satisfiat, & filij redimantur, verùm etiam vnde suppetat, quod naturę sufficiat.

Regnũ Dei primò quærendum & eius iustitia.

Fides & obediẽtia erga verbum Dei.

3 Tertiò, Promptam mulieris erga verbum Dei fidem, & obedientiam. Non enim ex consideratione paupertatis & inopię, quam coram oculis cernebat, ruit in diffidentiam, vt vulgus hominum solet, non alia, quàm quę ante pedes sunt, aspicere, ex illis secundum iudicium rationis, argumentari, & quasi nulla foret de rebus humanis cura, solicitudo, vel prouidentia Dei, ita prorsus omnia ex sua industria metitur, & siquid præter spem sibi accidere sentiat, ibi mox sese prodit, quę animo latebat diffidentia neglectus diuini, contemptus vocationis, qua ad operas quisque suas ex pręcepto Dei tenetur. Quò fit, vt fraudibus, dolo & technis, animos adiiciat, quòd plures cernat his artibus emergere, diuites fieri, possessiones augere, dignitatibus potiri, voluptatibus diffluere. Beatum etenim iudicat populum cui hæc sunt, Psalm. 143. Atqui aliud longè dictat fides, scilicet, respicere in bonam Dei Patris voluntatem, in Deum spem omnem, & fiduciam reponere, & gnauiter obtemperare vocationi. Sic nostra hęc vidua, dum ex fide, Prophetæ verbis paret, Dei fit digna miraculo,

qui

qui operibus manuum eius benedicit, vt omnia etiam mutuò accepta vasa impleantur. Potens enim est Deus omnem gratiam abundare facere in nobis, vltra quàm petimus aut intelligimus, 2 Corinth. 9. Si tamen, vt oportet, in ipso fiduciam collocemus, credamus ipsi curam esse de nobis 1. Petri 5. Atque in sudore vultus vescamur pane, Genes. 3.

Si quem allegoria delectet, non ineptè hanc viduam, veterem synagogam intellexerit, quę Saluatoris Christi aduentu, soluta lege prioris mariti legalis, debitis non solùm peccati originalis, sed actualis adstricta diabolo, cui non erat, quo satisfaceret: (Si enim per legem iustitia esse potuisset, omnino gratis Christus mortuus esset, Galat. 2.) Olei tamen aliquid, quo vngeretur, supererat, sed clausum: quia sub velamine legis gratia Spiritus sancti latebat. Ad postquam verus ille apparuit Elisæus Christus, eius per Apostolos prædicatione factum est, vt gratia illa mutuatitiis vasis, id est, nō Iudæis solum, sed gentibus perfunderetur: quo oleo nō solùm redimuntur à creditore, id est, diaboli tyrannide, sed viuunt de reliquo: quia gratia Christi, & vnctione spiritus inhabitantis, & diffusi in corda ipsorum, eruuntur de potestate tenebrarum, & transferuntur in regnum Dei, dum per fidem & obedientiam, legi satisfaciunt. *Christus verus Elisæus.*

FERIA TERTIA HEBDOMADÆ tertiæ, Euangelium, Matthæi 18.

Si autem peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum, &c. Finis Euangelij: Non dico tibi vsque septies, sed vsque septuagies septies. *Luc. 17. Leu. 19. Eccl. 19. Iacob. 5.*

Omplectitur hoc Euangelio Christus doctrinam omnium saluberrimum, & nostro seculo pernecessariam, quo ita abundauit iniquitas, vt planè refrixerit charitas, quę est vinculum perfectionis, quam vult Christus

ſtus eſſe fraternæ correctionis amuſſim. Agit autem potiſſimum quatuor.

1 Primò, Dum ait: *Si peccauerit in te frater tuus, &c.* Non præſcribit actum iuris vel ciuilis, vel Eccleſiaſtici: ſed correctionis fraternæ, quam vult non ſecus ac iuridicum ab omni affectione mala eſſe liberum: ſiquidem omnis corruptus iudex malè examinat verum: fieri autem debet animo libero ab omni vindictæ cupiditate, ira, odio, & inuidia. Si enim iudicem profanum his velint eſſe liberum leges, quòd hi peſſimi Conſules peruerſam ſubinde dictare ſententiam ſoleant: certè eum qui proximi ſalutem amiſſam reſtituere parat, decet quàm liberrimum ab huiuſmodi affectionibus eſſe. Sed oportet amore, & commiſeratione eum qui peccarit, corrigere: cúmque qui peccarit, apertè vult Apoſtolus coram omnibus corrigi, vt cæteri timorem habeant, 1. ad Tim. 5. Eum verò qui peccarit clanculum, vult Chriſtus inter te & ipſum ſolùm corripi: ſed ita, vt vtrinque lex charitatis ſeruetur: nam quæ pro charitate ſunt inſtituta, nō debent eidem repugnare. Ea ergo ſi vel in iudice, vel in priuato prodierit de corde puro, conſcientia bona, & de fide non ficta, proximi tantùm ſpectabit ſalutem, & pœnitentiam, non confuſionem, ignominiam, nec perditionem. *Ideò ſi te audierit,* inquit, *lucratus es fratrem tuum.* Galat. 6. Si præoccupatus fuerit homo, &c.

Correctio fraterna.

Peccator publicus corā omnibus arguendus.

2 Secundò, Quia præuidebat Chriſtus fore tantam hominum impudentiam, vt non ſolùm peccare non vereentur, ſed etiam perfricta fronte auderent criminum eſſe defenſores: ne ſic tamen deſperandum monet: *Sed adhibe,* inquit, *tecum vel vnū, vel duos vt ſcilicet: in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum,* iuxta legis decretum, Deut. 19. Neq; verò putabimus omnes paſſim ſine delectu eſſe admittendos, ſed qui ſint eodem charitatis affectu imbuti, ab inuidia alieni, arcani continentes, & ſalutis fraternæ æquè ac tuipſe, amantes, ne ſcilicet, leuiū hominum garrulitas peccantis famam lædat. Spectari enim vult Chriſtus tantùm hoc facto emendam peccantis, non pernicem. Proinde ea vitanda, quibus promoueri poſſet potius, quàm impediri hoc malum. Sed quid ſi duræ adeò ceruicis ſit, vt ne ſic quidem à peccato deſiſtat

Impudētia hominum.

Emenda peccatis ſpectanda in correctione fraterna.

sistat? Num deserendus, vel desperandus erit frater, pro quo Christus mortuus est? Num, vt diaboli mancipium, inferni pabulum & mundi proletarium relinquetur? absit. Charitas enim, ex qua hic prodit affectus, patiens est, benigna est, omnia sperat, omnia sustinet, 1. Cor. 13. Quare non antè desistit, quàm nullam superesse spem videt. Hic igitur monet, vt si lenibus hisce non proficias medicamentis, cauterion aut incisionem adhibeas. Est enim vt morborum, ita & ingeniorum varietas. *Quòd si non audierit,* inquit, *dic Ecclesiæ.*

3 Tertiò, Ne quisquam putaret omnem vitæ licentiam cuilibet esse permissam, ac nulla iam superesse mali extirpandi remedia, quando priuata, aut coram testibus acta correctione nihil profecisses. Iudiciariũ in Ecclesia sua Christus instituit tribunal, vt vel sic humana coërceatur audacia, vt tuta sit inter improbos innocentia: non enim cõfusam & seditiosam Rempublicam instruit suam Ecclesiam Christus in summa ἀταξίᾳ quotidianarũ seditionum: sed non secus atque in profano regno, aut imperio, vnum esse voluit ex diuina sua ordinatione, penes quem summa rei esset: ita in Ecclesia iudiciariam potestatem esse iussit, cuius esset nascentia indies scandala opprimere, sed aliis artibus, quàm regna politica, quæ vtuntur fascibus, armis, torturis, exilio, & capitalibus sententiis. Iis enim sublatis, quid forent regna, nisi publica latrocinia? Nihil enim æquè Rempublicam continet, atque disciplinæ seueritas. Sed Christus Ecclesiam suam leni disciplina & iugo dulcissimo regi voluit, scilicet, Euangelio, fide, & sacramentis, quibus, veluti suauissimis pharmacis, infirmitati fidelium occurri voluit. Verùm si exulcerata membra iis offenderentur potius quàm iuuarentur, non eam prorsus aut imbecillem vel inermem reliquit, ne posset resistere occurrenti malo: addidit enim fulmen illud quouis exilio, tridente, equuleo, & igne ferocius, quòd corporibus illæsis, animam tamen acerbo vulnere sauciat, ac bonorum omnium cõmunione priuat, nempe, excõmunicationem, qua vult eum qui Ecclesiam non audiuit haberi vt Ethnicum, & à corpore Ecclesiæ abscissionem, qua vult eum haberi vt publicanum. Quo nescio siquid magis sit formidandum homini Christ

Iudiciariũ in Ecclesia sua Christ instituit tribunal.

Disciplinæ seueritas Rempu. cõtinet.

Excommunicatio.

Christiano.huiusmodi enim separat⁹ est à corpore Christi:quare nec membrum illius manere potest.Si non maneat membrum Christi, non vegetatur spiritu Christi. Quisquis verò spiritum Christi non habet, hic non est Christi. Traditur enim Satanæ,quia extra Ecclesiam Satanas est,sicut in Ecclesia Christus. Ergo vt hominis viui membrum si præcidatur ab eius corpore, non potest tenere spiritum vitæ: sic homo qui præciditur de Christi iusti corpore, nullo modo potest tenere spiritum iustitię, etiamsi figuram membri teneat,quam sumpsit in corpore. Augustinus ad Vincentium.

Ecclesiastica excommunicatio non inanis, neque contemnenda.

4 Quartò, Ad maiorem confirmationem veritatis iuramento confirmat, non esse irritam, aut inanem huiusmodi sententiam, quæ in Ecclesiæ contemptores pronuntiaretur. Pollicetur enim eam & in cœlis ratam fore, dicens, *Quicquid ligaueritis super terram, erit ligatum & in cœlis.* Hic enim est legitimus clauium vsus à Christo concessarum Ecclesiæ ministris, qui dum legitimè, & pro ratione officij vtuntur, vel ligando peccantes deliberata malitia, ac animo pertinaci, vel soluendo pœnitentes, dignos, scilicet. Sequitur tunc ex diuina ordinatione vel vindicta, vt in exordio nascentis Ecclesiæ sequebatur exagitatio mali Dæmonis in interitum carnis, 1. Corinthior. 5. vel gratia, quam in animis experiebantur hi, qui vnitati fidelium restituebantur: vt in adultero Corinthio videre licet, 2. Corinthior. 2. Porrò licet apertos, & externos excommunicationis effectus, quales Apostolorum temporibus statim subsequebantur latam sententiam, Deus Ecclesiæ subtraxerit, nequaquam tamen existimabimus, minoris eam iam esse momenti, quàm tunc fuerit. Eadem enim est potestas etsi non eadem ministrorum sanctimonia. Non enim est homo qui ligat, sed Christus, qui hanc potestatem dedit, quæ iam non minus vim suam in animam rebellem hominis exerit, quàm olim, dum in corpora quoque sæuiret. Verùm hîc admonitos velim Ecclesiæ Christi ministros, ne passim leuissimis, scilicet, de caussis terribili hac abutantur potestate, quam in ædificationem, non autem in destructionem acceperunt: sed tum demum, quum non videtur alia superesse corrigēdi fratris medela. Vide

Legitimus clauiũ vsus quando.

Excommunicationis effectus.

Paul

Paulum,1. Corinth.5. 2.ad Thessal.3. Aug.ser.10.de verbis Domini, lib.de fide & operibus, cap.3.

FERIA QVARTA HEBDOMADæ tertiæ, quadrage. Epistola. Exod.20.

Honora patrem tuum & matrem tuam, vt sis longæuus super terram, quam Dominus, &c. Finis Epistolæ: oues vestras, & boues in omni loco, in quo memoria fuerit nominis mei. *Matth 15. Ephes.6.*

Ontinet hæc Epistola tria. 1 Primò, Præceptorum secundæ tabulæ enumerationem, videlicet, *Honora patrem tuum, & matrem tuam. Vt sis longæuus super terram. Non occides. Non mæchaberis Non furtum facies. Non loqueris contra proximum falsum testimonium. Non concupisces domũ proximi tui nec desiderabis vxorem illius, non seruum, &c.* Quibus præceptis optima instituitur à Deo politiæ forma: ergo & propter Deum obediẽtia istis debetur, Ro.13. Sunt autem hæc præcepta, fontes omnium legum politicarum. Nam primò sancitur imperium, & præcipitur obedientia, tã externa quàm interna erga parentes, magistratus, superioresq;: Hoc verò de diligendis parentibus præceptum etsi naturæ sit, tamen ex authoritate diuina ita obligat, vt nulla religio, quãtũuis sacra, præiudicare illi queat: Sicuti nec votũ, nec professio. Collocat autẽ scriptura hunc honorem parentibus debitum, Matth.15. Prou.23. Ecclesi.3. Ephe.6. in timore, reuerentia, subuentioneq;: quæ qui neglexerit, vt eis, scilicet, vel maledicat, contemna, egestate perire sinat, maledictioni Dei succumbit legibus humanis occidẽdus, Patet locus dicendi de mutuo parentum erga liberos, & liberorũ erga parentes officio. Secũdò, Munitur pax, prohibetur cõtumacia erga gubernatores, vt sunt iniustæ cædes, iniusta bella, odia, inuidiæ. Tertiò, Muniuntur coniugia, ne vagæ grassentur libidines, inordinatæ flammæ furores amãtium. Quartò, Muniuntur dominia rerum, ne manifesta & certa furta admitiãtur, ne imposturæ negotiationum, vsuræ βδελυγμία, mendacia pactorũ, contractuũ. Porrò hoc secundũ præceptũ secundæ tabulæ, vt & *Præcepta secunda tabula.* *Mutuum officiũ patrum & filiorum.* *Pax.* *Coniugia.* *Dominia rerum.*

tertium Christus, Matth. 5. enarrat, dum prohibet priuata odia, vindictæ cupiditatem, externas corporum iniurias, & non tantùm turpia libidinis delicta, sed etiã prauam animi concupiscentiam, damnans omnem concubitum extra legitimum matrimonium, eiúsque concupiscentiam. Parit autem horum preceptorum neglectus in omni Republica grauissimos motus, seditiones, & excidia. Siquidem non ob sola odia, & bella pereunt imperia, regna, vrbésque: sed etiam occasione impudentissimarum libidinum, vt testantur historiæ de Sodomis, Dauide, Athenis, Troia, alijsque florentissimis regnis & Regibus. Etsi enim leges humanæ vix puniãt libidines, tamen testãtur scripturæ Deũm grauissimè semper hæc puniuisse, & in iudicio puniturum, Ephes. 5. Quintò, Muniuntur diuina authoritate iudicia, præcipitur veritas. Violant hoc præceptum omnes calumniæ forenses, fuci, elusiones in negotiis. Sextò, Septimò, His duobus præceptis intelligimus à Deo prohiberi, non solùm opera externa, sed ipsam concupiscentiam, quæ in corrupta natura est, quæ semper in se mala est, etiamsi non accedat consensus, quia habet annexam contumaciam repugnantem legi Dei. Quatuor autem reliqua præcepta pulchrè confutant errores fanaticorum hominum, qui docent Euangelium tollere omnẽ proprietatem: quemadmodum hodie Anabaptistę. Suuecfeldiani, & Adamitæ docent. Si Euangelio tollatur rerum proprietas, ergo præcipitur bonorum cõmunio: si omnia omnibus communia, nullũ ergo perpetrari furtum potest. Si perpetrari non potest, frustra prohibetur. Sũt ergo iuxta impium istorum doctrinam vxores, liberi, prædia, opes, iumenta, omnibus communia, quod natura horret. Alioqui & leges, & tribunalia, Romano. 13. authoritate diuina constituta, sunt tollenda, sed seipsam hæc fanatica doctrina, dum prodit, destruit. Fideles autem intelligant omnia hæc diuina præcepta conferre seruantibus præmia, & negligentibus pœnas. Quanquam enim in primo tantùm, mentio fiat præmiorum aut pœnarum, ad ingula tamen præcepta pertinent: præmia sunt, qui fecerit ea, viuet in eis: pœnæ, maledictus omnis qui non permanserit in omnibus, quæ

Decem præceptorum neglectus in omni Republica grauissimos motus & seditiones parit.

Euangeliũ omnem proprietatem nõ tollit, vt falsò docẽt Anabaptistæ.

scripta

scripta sunt in lege Galat. 3.

2 Secundò. Naturam legis, cuius erat terrere timore pœnarum dum ait, *Populum vidisse voces lampades sonitum buccinæ, & montem fumigantem*, quę præterquam quod diuinam legislatoris maiestatem declarent, cuius potentiæ tota deseruiret mundi machina, pulchrè naturam explicant eorum, qui timore sub onere legis, tanquam serui premuntur non autem vt liberi sub gratia constituti: hæc enim significabant spiritum seruitutis, quo erant impellendi ad cultum vnius Dei,& ab idololatria,ad quam ex conuictu Ægyptiorum erant propensissimi, retrahendi. Sic nanque solet Deus mentis elationem,animi superbiam, & sui contemptum deprimere externis terriculamētis, vt sui timorem incutiat, qui licet, iuxta Ioannem, esse in charitate nequeat, quum perfecta charitas foras mittat timorem, introducit ille tamen charitatem non secus, ac seta filum solet. Atque ideò quum perterriti,& stupefacti timore starent attoniti Iudæi, atque omnem pollicerentur obedientiam Mosi, dicentes, *Loquere tu nobis, & audiemus*, vt facilè multa solet polliceri animus consternatus, audierunt à Mose, *Nolite timere. Vt enim probaret vos, venit Deus.* Cuius exemplo debēt Episcopi,pastores,& ministri verbi Dei, dum subditorum animos seueritate scripturarum in peccatorum cognitionē adduxerunt, & vident ex consideratione iudicij diuini attonitos, mox earundem scripturarum suauitate erigere, ac docere, Deum ideò minari, vt pareat: corripere, non vt perdat, sed vt emendet. Ezech.18. Matth.11. 1.ad Timoth.1. *Animus cōsternatus multa polliceri solet.*

3 Tertiò. Prohibitionem idololatriæ,cum præcepto veri cultus.dicens, *Non facietis Deos argenteos.nec Deos aureos facietis vobis.* Sinecdochicōs omnem idololatriam intelligēs. omnemq; simpliciter cultum prohibens, qui cum iniuria creatoris sit coniūctus. Vide Sap 14. Isa.46. Psalm. 113. vbi idola, authores, & cultores æternæ maledictioni deuouentur, quia confidunt in re nihili. Scimus enim, inquit Apostolus, quòd idolum nihil est in mundo. Illi autem, vt habet Hiere. mutant gloriam Dei in idolum, qui confidunt in homine, ponūt carnem brachium suum, & recedunt à Deo, fodientes cisternas *Prohibitio idololatria.* *Idolum nihil est in mundo.* *Qui sunt qui mutāt*

Dei gloriā in idolum, dissipatas quæ continere non valent aquam, Hierem.2. Hoc est, qui sic à rebus creatis pendent, vt in eis spem omnem ac fiduciam collocent, hos demum veros appellare idololatras licet, vt de auaris testatur Apostol. Ephes.5. 1.Corinth.6. Hoc loco abutuntur hæretici, vt Sanctorum,& imaginum cultum euertant,sed quàm recte ipsi viderint. Non enim fideles sic vel imagines venerantur,vel diuos colunt, vt à Deo recedant, vt in eis, Deo neglecto,omnem fiduciam,ac spem collocent. Nūquam enim id permisisset à Spiritu sancto edocta Ecclesia, sed tantùm modo ad venerationem, suffragiorum imperationem, & ad imitationem & imaginum vsum, & Sanctorum memorias concedit. *Altare de terra facietis mihi, & offeretis super illud holocausta, pacifica vestra, & oues vestras, & boues, in omni loco, in quo memoria fuerit nominis mei.* Quibus verbis veram Deum colendi rationem præscripsit, quæ in ratione veri illius sacrificij consistit. Cuius typum omnia illa vetera sacrificia gerebant,id est,in sacrificio illo cruento, quod in cruce filius Dei obtulit in corpore suo, quod è carne terrena suscepit:in hoc altari,id est,in huius merito quisquis sacrificium contriti cordis, spiritus cōtribulati,vel laudis obtulerit, iuxta spiritualis Sacerdotij, quo omnes fideles secundum Petrum sunt Sacerdotes, consuetudinem,verè Patri in odorem suauitatis offeret sacrificium: idque merito,& efficacia altaris Christi, scilicet, huius qui semetipsum obtulit immaculatū Deo,per quem accessum habet ad Patrem per fidem,Rom.5. Omnia,quæcunque petierit, impetrat, Ioan.16. Saluatur ab ira per ipsum, Roma.5. Sicut enim displicebat Deo olim victima, quæ in alio, quàm in terreo hoc altari offerebatur, quandiu in eremo errabant Iudæi, ita Deo inuisa est omnis oratio,quæ Christi merito non innititur: hunc etenim solum proposuit Deus propitiatorem eis, qui & ignorāt, & errant,victi,scilicet,vel ignorātia rerum agendarum, & concupiscentia rerum noxiarum.

Error hæreticorum circa imagines.

FERIA QVARTA HEBDOMADÆ tertiæ, Euangelium, Matthæi 15.

Tunc

Tunc accesserunt ad eum ab Hierosolymis Scribæ, & Pharisæi, dicentes, Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem Seniorum? &c. Finis Euangelij: *Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.*

MAgna verborũ acrimonia inuehitur Christus. 1 Primò, In falsam Sacerdotum, & Scribarum superstitionem, qua humanas traditiones sine verbo Dei traditas, Pontificum mandatis Dei præferrent, clauum clauo pellens: interrogantibus enim, *Quare discipuli transgrediuntur traditiones Seniorum?* respondet, *Quare vos propter traditiones, & superstitiones vestras, transgredimini mandatum Dei?* Opponit itaque Christus per antithesin, & traditionibus hominum mandatum, & statutis hominum, præceptum Dei. Intelligit autem Christus, non solùm illud mandatum Dei, quod scripto per Mosen est traditum, verùm etiam quod viua voce per cabala, siue traditionem acceperant, sicut hominum intelligit traditiones, quæ humano ingenio, contra Dei verbum erant excogitatæ, quales erant hæ Pharisaicæ, qui dicebant, *Qui dixerit patri vel matri, Munus quodcunque ex me est tibi proderit,* Matth.16. Et si dixerit homo patri, vel matri Corban, Marci 7. Neque enim Christus simpliciter omnes traditiones damnat. Peccaret enim alioqui Paulus, 2.Thessal.2. Itaque fratres state, & tenete traditiones, quas accepistis, siue per sermonem, siue per Epistolam. Proinde errant, qui arbitrantur Christum simpliciter quascunque damnare traditiones. Damnat enim eas solum traditiones, quæ ita sunt hominum, vt nullatenus Dei esse posśint, id est, solo ingenio humano excogitatæ, sine vlla Spiritus sancti reuelatione, quæ tales sunt, vt Dei præceptis repugnent & contrarientur.

Mandatũ.

Traditiones.

Non omnes traditiones damnandæ.

2 Secundò, Christus itaque, vt falsam illis de iustitia operum, quam ex huiusmodi superstitionibus conceperant, laruam detraheret, acerrima Isaiæ sententia ipsos perstringit, qua in eis grauisśimos errores reprehen

Iustitia operum.

dit: scilicet, *Quòd labiis Deum honorarent, corde procul abessent ab eo, & docerēt doctrinas & mandata hominum.* Hæc enim propria sunt opera eorum, qui neglecta Dei iustitia, suam volunt statuere. Rom. 10. quos proprio nomine, vel hypocritas, vel Duces cæcos, vel sepulchra dealbata, Matth. 23. vocat Christus. Dicuntur autem labiis honorare, qui tantùm, vt Poëta ait, trutinanti verba labello sacra canunt, voce tenui solùm submurmurantes, quum aliud longè animo versent, quàm verbis pronuntient: vt, si quis orationem prolixam simulet, vt sic domos viduarum penetrare queat, corde procul à Deo abesse, dum ita rerum terrenarum cogitatione, & concupiscentia impeditur, vt dum maximè coram hominibus pietatem simulat, nihil minus quàm de Deo cogitet, non Christo, sed suo ventri seruiens, & docere doctrinas & mandata hominum, qui contra Dei verbum, ea quæ humano excogitata ingenio, quæstus caussa, populo obtrudunt, tanquam diuinum foret oraculum.

Labiis honorare qui dicantur.

Hoc loco mirè sibi blandiuntur nostri temporis hæretici, aliud nihil omnibus suis scriptis crepantes, quàm hæc in Monachos & Papistas quadrare, dum velut seueri aristarchi sese orbis iudices, contra ordinem iuris, constituunt: quo nulli licet accusatori: iudicis partes sibi sumere. Conuincere enim prius debuerant veram religionem ex certo Dei verbo à patribus institutam, Deum labiis tantùm honorare: quod certè nunquam poterunt, quum omnia ipsorum argumenta aliud nihil, quàm abusus, qui passim temporis diuturnitate in religione irrepserunt, demonstrant: quos certè dissimulare nec possum, nec volo. Sed quam futilia talia sint argumenta, quæ ab vsu sumuntur, vel tyronibus Dialectices notius est, quàm vt probatione egeat. Doceant itaque veram religionē, quę in spiritu & veritate Deum adorat, labiis tantùm honorare. Doceant cælibatum, continentiam, paupertatem voluntariam, veram humilitatem, doctrinas esse hominum, & cum verbo Dei pugnare. Doceant, inquam, abstinentiam, quæ carnis frenandæ caussa suscipitur, doctrinam esse dæmoniorū, (vt illi loquuntur) & vtraque manu palmam dabimus. Sed nunquam poterunt, nisi magna impudentia velint quod

Hæretici orbis iudices esse volunt.

Abusus tollendi, qui in religione irrepserunt.

quod indies non verentur adulterare verbum Dei: aliò ſcilicet, trahendo, quàm à Spiritu Chriſti ſit inſtitutum. Proinde nihil minus hîc agit Chriſtus, quàm quod veram religionem damnet, in quam, ſiquæ irrepſerit ſuperſtitio, ea purgetur: ſiquæ licentia, coërceatur: ſiquis error, eo ſublato, veritas reſtituatur.

3 Tertiò, Concionatur Chriſtus hoc Euangelio contra falſam opinionem Phariſæorum, quam in delectu ciborum conceperant. Quia enim per Moſen varia illis Deus ciborum genera interdixerat, credebant ex natura ciborum inquinari manducantem, & reum apud Deum fieri. Atque eò ſpectabat & ipſorum traditio de frequenti manuum lotione, contra quam hîc peccarant Apoſtoli. Quum enim per Prophetam mundiciem pręcipi audirent, vt eſt, Mundamini, qui fertis vaſa Domini, Iſaiæ 52. Item, Lauamini, mundi eſtote, Iſaię 1. credebant ex immũdicie ſordium corporearum animum inquinari poſſe. Quam ſententiam corrigit Chriſtus, oſtẽdens, vt ait Apoſtolus, omnem creaturam Dei bonam, nihil eſſe reiiciẽdum, quod cum gratiarum actione percipitur. *Conuocatis enim ad ſe turbis, dixit, Audite, & intelligite.* Quia enim obſtinata malitia ſeſe excæcarant Iudęi, vt allatam per Chriſtum veritatem non agnoſcerent, illis neglectis: conuocat Chriſtus turbas, quibus cœperat Pater iam reuelare myſteria, Matth. 11. docens quid hominem vel purum vel impurũ reddat, ſcilicet, nõ quod intrat in os, & non quod illotis manibus ſumitur, ſed quod procedit ex ore. Quia enim inquinata mens eſt, & conſcientia fit, vt quicquid ex corrupto fonte cordis, & oris procedat, impurum fit & immundum. Voluntas enim, quæ humanarum actionum origo eſt, ſemel corrupta efficit, vt quicquid ab ea procedat immundum ſit. Proinde qui contra mandatum Dei, vel Eccleſiæ decretum cibum aliquẽ ſine vlla neceſſitate, ſed deliberatà malitia & voluntate arripit, vt gulæ ſuę ſatisfaciat, hunc non cibus, ſed mala concupiſcentia & voluntas, reddunt immundum.

Voluntas, humanarũ actionum origo.

4 Quartò, Succurrit infirmitati diſcipulorum, qui cœleſtem hanc Philoſophiam de tollendo Phariſaico ſupercilio, quod ex ciborum delectu ſumebant, nondum

poterant intelligere, docens negligendum esse scandalum, quod impij sumere solent ex pia doctrina: qualis erat hæc Christi, de natura ciborum, ac ratione ex natura petita, sententiam suam Petro roganti interpretationem ed fferit, post grauem comminationem qua ipsorũ ruditatem, & hebetudinem arguit, quòd adhuc sine intellectu essent, docet cibum, potum, & vestitum ex natura sua neminem coram Deo polluere: sed solo peccato hominem coram Deo pollui, quod hoc ex corde suam originẽ sumeret, vt sunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, & blasphemiæ. Propter hæc enim, quia natura sua mala sunt, & verbo Dei prohibita, venit ira Dei super omnes, qui iis inquinati sunt. Manducare autẽ manibus non lotis, aut communibus, non coinquinat hominem. Omnia enim munda mundis, nec potest animus, qui incorporeus est, defœdari, nisi inquinamento & sordibus peccatorum.

Cibus, potus, & vestitus ex natura sua neminem coram Deo polluunt.

FERIA QVINTA HEBDOMADæ tertiæ Quadragesimæ, Epistola, Hieremiæ 7.

Verbum quod factum est ad Hieremiam à Domino, dicens, Sta in porta domus Domini, & prædica ibi verbum istud, &c. Finis Epistolæ: habitabo vobiscum in loco isto, in terra, quam dedi patribus vestris a seculo, & vsque in seculum.

Hac Epistola Propheta agit tria.

1 Primò, Iussu Domini Iudæos prætextu religionis impunitatẽ peccati sibi pollicentes, quod, scilicet, Deum verbis faterentur se nosse, factis verò negarent, grauiter arguit, ac reprehendit, damnãs impiam hypocrisim, & quã imbiberãt, falsam superstitionẽ de Deo conceptã, quasi gẽtilium Deorum more, aut solo sacrificiorum nidore, magnificis anathematibus, & clamosis orationibus, 3. Reg. 18. quales erant Baalitarum, oblectaretur. Quæ opinio eorum est, qui ex suo ingenio naturam diuinam æstimant: nec aliud Deum esse somniant, quàm quod ratione

ne assequi possunt. Itaque docet aliter longè de Deo sentiendum, & alia ratione colendum. Obseruandus est hic locus ab Episcopis, Pastoribus, & Prædicatoribus, quorum est stare in porta domus Domini accensos zelo Dei, instructos verbi cognitione, vitę probitate, ne mens à lingua dissentiat, tum etiam eximere animis hominum falsas de Deo opiniones, Epicuræam securitatē, & inanem fiduciam de sola fide conceptam. Vt enim impiè credebant Iudæi ob splendorem templi, quotidiana sacrificia, orationes frequentes, tutos esse in conscientia, etiamsi interim turpi lasciuia, & moribus improbis diffluerent, omni impietate & auaritia feruerent: ita vereor ne nunc quoque Christianorum magna pars, prætextu fidei, aut religionis, sibi impunitatem peccatorum polliceatur. Stent ergo ministri in porta domus Domini, vt, scilicet, ipsius voluntatem annuntient. *Episcoporū officium.*

2 Secundò, Ostendit quo cultu à fidelibus velit Deus coli, & adorari, nimirum, cultu, & inuocatione, tam externo, quàm interno. Nam toto errant cœlo, qui Christum, Ioan. 4. abstulisse arbitrantur omnem cultum externum, quando tantùm, vt hoc loco Propheta, hypocrisim, & superstitionem tollat, docens omnem externum cultum, si animi pietate destituatur, & vera fide, laruam esse tantùm, quam homines admirantur, non quæ Deo placeat. Qualis enim quæso esse potest eorum oratio, eleemosyna, vel ieiunium, quibus non dico peccatum, sed ne ipse quidem affectus peccati displicet: qui eleemosyna sibi videntur velle immunitatem peccandi mercari: ad lites & contētiones ieiunant, percutiunt pugno impiè, Isa. 58. Et quum, iuxta Hiere. in cap. 1. Isa. quotidianis operibus malis sanguine plenas habeant manus, in oratione dies noctésque coniungunt. Ideo purgari animum vult prius Propheta, quòd nequeat arbor mala bonos fructus facere, Matth. 7. Ideò, inquit, Bonas facite vias vestras, & studia vestra, hoc est, vt loquitur Isaias cap. 55. derelinquat impius viam suam, vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominū, & miserebitur eius. Ergo ne cum cæco dices, Deum peccatorem non exaudire, quod August. damnat, & ea opera contemnes, quæ peccatores in statu peccati mortalis constituti agunt. Certè *Quo cultu à fidelibus velit coli Deus.* *Purgatio animi necessaria.*

si dũ agunt nulla ducantur peccati pœnitudine, nec resipi scẽdi proposito animo cõceperint, nullius ego apud Deũ meriti hæc arbitror, nisi fortasse temporalis alicuius mercedis pręmium mereri apud Deum, vt probitas Naaman, Syriæ meruit fœlicitatem. Romanorum iustitia, orbis imperium. Atqui nunquam merebuntur æternam gratiam, vel gloriam, vt, scilicet, nobiscum habitet Deus per Spiritum diffusum in cordibus nostris: Effugit enim fictio, & non potest habitare in corpore subdito peccatis, Sapient. 1.

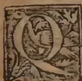
Inanis fiducia, qua. 3 Tertiò, Dissuadet inanem fiduciam, quam facilè solet animus concipere ex obedientia religionis. Sic Iudæis non profuit circuncisio, quam docet Apostol. fuisse signaculum iustitiæ, sacrificiorum oblationes diuinitus institutæ, cognitio promissionum diuinarum, templi cultus splendidissimus, & prædicatio Prophetarum. Prohibet enim Propheta ipsos confidere in verbis mendacij, dicentes, *Templum Domini, Templum Domini*, putantes tẽpli ornatum, ac promissiones, quæ, 3. Reg. 8. ipsi templo factas posse patrocinari ipsorum impietati. Ita vereor, vt nec nobis in seuero illo Dei iudicio prosint

Mores professioni cõgruere debent. Christiani nominis professio, fidei prærogatiua, sacramentorum vsus, & cognitio scripturarum: quibus in hac vita cæteris gentibus præstamus: si mens à lingua dissentia, si mores professioni non congruant. Nam: Apostolo teste, Galat. 5. nec circuncisio, nec præputium est aliquid, sed noua creatura, id est, vera vitæ nouitas: qua deponentes mendacium, & omne circunstans peccati pondus, loquimur veritatem cum proximo, &, vt monet Propheta, iudicium facimus inter virum & virum, aduenæ, pupillo viduaque non facimus calumniam, nec sanguinem innocentem effundimus. Quibus verbis Propheta summam Christianæ perfectionis complectitur, quam & Apostolus, 1. ad Thessal. 4. exprimit dicens, Nequis circumueniat in negotio fratrem suum, &c. Perstringit autem Propheta potissimùm iudicum errata, qui facillimè subuertebant iudicium, corrupti munerum largitionibus, tum quòd plerúmque Senatorum, ac Principũ mores, populus imitetur. Prouerb. 29. Ecclesiastici 10.

FER

FERIA QVINTA HEBDOmadæ tertiæ, Euangelium, Lucæ 4.

Surgens autem Iesus de synagoga, introiuit in domum Simonis, &c. Finis Euangelij: Et erat prædicans in synagogis Galilææ. Matth. 8. Mar. 1.

Via vitio primorum parentum humana natura vtrinque & in animo, & in corpore grauiter est læsa, declarat hoc Euangelio Christus, sese à Patre missum medicum, non tantum animorum, sed & corporum: proinde ab ipso, quacunque premamur infirmitate, salutem esse petendam. Considera autem in hoc Euangelio tria.

1 Primò, Insignem Christi & ineffabilem mansuetudinem, etiam erga omnes, qui, vt ægra hæc socrus Petri, magnis sese febribus diuersarum cupiditatum premi sentiunt, ac non in synagoga Pharisaica, aut in diatribis humanæ Philosophiæ, vel in hereticorum conciliabulis conquiescunt: sed in domo Simonis, quæ est vna, sancta, Catholica, & Apostolica Ecclesia. In hac enim, licet grauissimè premantur peccati ægritudine, vt lecto prauæ consuetudinis affixi assurgere nequeant. Aderit tamen sanctorum communio, cuius beneficio (vt solet aridus in vite palmes, donec in ea permanserit) tandem accipiant beneficium, & auxilium gratiæ cœlestis, quæ ardorem malarum cupiditatum, scilicet, libidinis, auaritiæ, superbiæ, inuidię, & irę semel extinguas, atque ab hac dira tyrannide liberet. Sed donec à corpore Christi, quod est Ecclesia, te ipse non abscideris. Ea enim vera est Noe Arca, extra quam nulli salutem assequi licuit: in qua tamen animalia, licet immunda seruabantur, tum misericordia conditoris, tum iusti merito. Nequeunt enim irritæ apud Deum esse sanctorum preces, quum dixerit, Petite & accipietis: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, hoc fiet vobis. Efficax ergo est fidelium oratio, quæ ex fide proficiscitur, sed in fidelium vnitate: à qua qui seiungitur, nec fide, neque oratione iuuabitur.

Mansuetudo Christi.

Domus Simonis Ecclesia.

Sanctorum communio.

Ecclesia, Arca Noë.

Secundò

2 Secundò, Admirandam Saluatoris misericordiã, quæ facilem adeò sese exhibuit in admittendis piorum precibus, quas ex fide offerebant, vt omnibus ægris manus imponeret, nullum reiiceret, & potentiam, qua stans super ægram ita curauit, non vt lentè amissus corporis vires reciperet, sed simul integrum valetudinem, & corporis robur redderet. Hęc qui in Christo agnouerit, & per fidem fuerit professus, Rom. 10. vt se Christo subiiciat, præceptis ipsius obtemperet, & medicã eius manum admittat. Is continuò surget, accepta peccatorum remissione, quam bona & præcedit, & comitatur voluntas, adiura per gratiam: sed per sacramenta, quę tanquam gratiæ instrumenta, in Ecclesia sua reliquit Christus. In qua sola ea vult esse efficacia curandis & animorum, & corporũ morbis: sed non recuperata valetudine deses & otiosus persistas, sed vt Christo ministres, Rom. 6. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, &c.

Sacramẽta gratiæ Dei instrumẽta.

3 Tertiò, Modestiam Christi, qua voluit ab improbis & malignis spiritibus suam virtutem prædicari. Nam dæmonia clamantia, & dicentia, quòd esset filius Dei, increpat. Siquidem non vult Christus veritatis, & fidei hostes audiri. licet enim verum subinde dicant, hoc ideò, vt pòst tutius decipiãt, agunt. Porrò quum nullus sit hostis nocentior Euangelio, fidei, Christo, fidelibus, & Ecclesiæ, ipso dæmone. Nulla enim conuentio luci ad tenebras, Christo ad Belial, 2. Corinth. 6. Idcirco Christus accerrima comminatione ipsum increpat, fideles admonens, ne quid vel cum ipso, vel cum ipsius membris, vt sunt Sagę, Phytones, Arioli, hæretici, & infideles, occultæ communicationis contrahant, nec veritatem ab iis quærant, vt multi hodie libris hæreticorum veritatem verbi Dei quærunt: nec alibi sese eam inuenire iactitant, quod non potest, nisi maximi esse erroris, vt insaniæ argumentum. Sed quum idem hîc profiteantur dæmones, quod apud Matt. Petrus, scilicet, quòd sit filius Dei, quorsum Petri fides laudatur? Dęmonis autem damnatur, quia Petrus sincerè & amando: dęmon verò fraudulenter, & vt decipiat, confessionem edidit. Quia ex hoc loco occasionem captant aduersarij contra cęlibatum, & continentiam Sacerdotum obganniendi, magna contentione

Hæreticorũ libri nõ legendi.

Error hæreticorũ circa cælibatum.

tentione asserentes, coniugatos fuisse Apostolos, ac proinde,iuxta Pauli(vt,scilicet, illi volunt)doctrinam, Episcopum esse vnius vxoris virum debere. Præstare enim honestum coniugium vagæ libidini, & flagitioso concubinatui paucis, quæ sit Catholicæ Ecclesiæ doctrina, accipe, nimirum, omnia Apostolorum facta, quum multa sint personalia, non debere ad commune exemplum trahi. Quosdam enim, etsi coniugatos fuisse admittat,nō omnes tamen,vt veteres Ecclesiæ patres ostendunt. Neque quenquam Apostolorum demonstrabunt aduersarij, qui post Apostolatum à Christo acceptum matrimonio sese copularit. Quod honestum coniugium præstare turpi libidini clamitant, nemo id Catholicus negat, quum Ecclesiæ decreta in concubinarios, & libidinosos Sacerdotes tam sint seuera, vt in nullos magis. Quòd asserunt Episcopum vnius vxoris virum esse debere, hoc Catholici omnes non eò referunt, vt iam Episcopus consecratus cum vna contrahat, sed ad primitiuæ Ecclesiæ necessitatem, quæ bonorum virorum raritate laborabat, vt cogeretur eos etiam promouere, qui matrimonio iuncti fuissent,aut etiamnum essent. Quem morem etiamnum Græcorum Ecclesia seruat, non autem eum, quem contra scripturas, contra iura, tam Ecclesiastica, quàm ciuilia, contra denique tot annorum centenariis in Ecclesia Christi seruatam consuetudinem inuehunt aduersarij, vt, scilicet, Sacerdotes votifragi quas velint ducant vxores: scilicet, hoc est purum Dei verbum, hæc veritas Euangelij, vt libidini indulgeas: et pro arbitrio frena laxes:ac non potius,vt mundi sint,qui ferunt vasa Domini, vt carnem suam cum vitiis, & concupiscentiis crucifigant.

Nullus Apostolus post Apostolatū à Christo acceptū sese matrimonio copulauit.

Confirmat hoc Euangelium articulum illum fidei, quo profitemur in Ecclesia esse Sanctorum cōmunionem, iuxta illud Psal.118. Particeps ego sum omniū timentium te,& custodiētium mandata tua:quū enim fideles oēs sint vnius corporis membra,cuius caput Christus,à quo influxū gratiæ cælestis omnia membra recipiūt, sequitur(vt in rebus corporeis videmus)mēbrum mēbro iuuari,& pro se inuicem esse solicita membra.

FER

FERIA SEXTA HEBDOMAdæ tertiæ quadragesimæ, Epistola, Numeri 20.

Cúmque indigeret aqua populus, conuenerunt aduersum Mosen, & Aaron, & versi in seditionem, dixerunt, &c. Finis Epistolæ: Num de petra hac vobis aquam poterimus eiicere? &c.

Seditio Iudæorũ erga Mosen & Aaron.

Ontinet hæc historia quatuor.

1 Primò, Iudæorum erga Mosen, & Aaron seditionem, ob inopiam aquarum concitatam, qua insignem suam, quam de Deo habebant, diffidentiam, & incredulitatem prodebant, dum toties illius potentiã experti, persistunt tamen in incredulitate, cui sæuitiam adiungunt, vt semper est ad seditionẽ propensus populus, ignorans quot eam incommoda sequi soleant, nimirum, Reipub. euersiones, regnorum depopulationes, Principum cædes, legum ac iuris oppressiones, & incendia vrbium, aliáque innumera mala, vt cõtrà pace, ac cõcordia res paruæ crescũt. Vbi enim populus Deo, & magistratui paret, imperia florẽt, regna dilatãtur, æquitas & iustitia viget, Principes suauiter regunt: summa denique fœlicitate aguntur omnia. Parcendum igitur superiori authoritati, non solùm propter Deum, sed etiam propter conscientiam, Roman. 1. Neque statim gubernatorum negligentiæ imputandum, si quæ calamitas in Repub. accidat, sed voluntati diuinæ vel punienti peccata, vel exercenti nostram patientiam, vel probanti fidem, & erga ipsam obedientiam. Sic enim solet Deus suos subinde exercere fame, peste, bellis, & inopia. Quæ quum sint piis exercitia virtutum, & impiis pœnæ peccatorum, nec præter Dei voluntatem accidant, nũquam possunt Principum, aut magistratuum negligẽtiæ imputari, nisi fortè quia ipsorum peccatis Deus irritatus statuit punire, vt de Dauide docet scriptura.

Nõ semper gubernatorum negligentiæ imputãdum si quæ calamitas in Rep. accidat.

Quid in rebus dubiis agendum.

2 Secundò, Quid in rebus dubiis agendum sit magistratui Ecclesiastico, & ciuili, dum furit ignobile vulgus, nec vlla superesse ratio videtur prohibendi mali, sed periculum

riculum eſt augendi potius quam minuendi, ſi obſiſtas. Proinde communi cõcordia orent in tabernaculo fœderis, Deum ex fide inuocent, & populi neceſsitatem exponant. Eſt enim in rebus afflictis vnica ex fide ancora orationis amplectenda, exemplo Moſis, Aaronis, Dauidis, 1.Reg.24. Ezech.4.Reg.19. Quanquam enim non ignoret Deus noſtras afflictiones, vult tamen à nobis ſibi exponi, ac declarari, vt, iuxta Auguſt. Epiſt.121.cap.8. exerceat deſiderium noſtrum, probet fidem, moneamur noſtræ imbecillitatis, & agnoſcamus illius potentiam Eſt autem obſeruanda huius orationis, quã pro populo Deo obtulit Moſes, methodus. Neque enim, vt erat clementiſsimus, petiit rebellis populi interitum, perniciem, & vindictam. Eſt enim hoc tyrannorum, non eorum, qui Rempubl. ſuam ſaluam cupiunt: exigebat quidem ordo iuſtitiæ, vt tantum facinus impunè non fieret. Atqui veri eſt Principis ita mala punire, vt tamen ſeruet potius quã perdat ſubditos. Neq; irrita eſſe poteſt taliũ oratio, ſicut neque Moſi fuit. Nam apparens ſubito gloria Domini oſtendit diuinam protectionẽ, & auxilium cœleſte omnẽ magiſtratum, ſi quando Dei cauſſam egerit, tueri ac defendere, vt qui ſit miniſter Dei.

Veri principis eſt ita mala punire, vt tamẽ potius ſeruet quàm perdat ſubditos.

3 Tertiò, Fauorem, quem Deus legitimo magiſtratui, populari ſeditione oppreſſo exhibere ſolet, dum tam repentè audit orantem, conſolatur in afflictione conſtitutum, & remedium præbet, quo neceſſitati ſuccurratur. *Tolle*, inquit, *virgam, & congrega populum tu, & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram, & illa dabit aquas.* hunc locum quia Paulus ad ſublimiorem, id eſt, allegoricum ſenſum traxit, age & illum ſequamur. Docet enim hoc facto ſignificatam fuiſſe gratiam noui teſtamẽti per Chriſtum allatam, virtutem ſacramenti baptiſmi, quo regeneramur in ſpem viuam, & ſuauitatem ſcripturarum, qua ſitibundos eſt conſolatus, dum ait, 1.Corinth. 10. Bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra: Petra autem erat Chriſtus. Huic præceptum erat, vt loqueretur Moſes coram multitudine, id eſt, vt Iudæi crederent Chriſtum eſſe verum Meſſiam in lege promiſſum, filium Dei viui, conditorem cœli & terræ, & Redemptorem generis humani. Atqui dum Moſes

non

non paret Dei verbo, ſed ex incredulitate dubitat, nec petram, vt debebat, alloquitur, ſed percutit, primus ictus irritus fuit, ita humilitate Chriſti oſtenſi Iudæi negant ipſum eſſe filium Dei, & dum incredulitati odium addunt, & prætextu legis ipſum legis authorem perſequuntur, iuſto Dei iudicio fit, vt finem legis iuſtitiam, remiſſionem peccatorum, & vitam æternam non aſſequantur, quia offenderunt in lapidem offenſionis, & petram ſcandali. Atqui vt ſecundo ictu egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ, ita vt populus biberet, & iumenta, ita factum eſt, vt dum Chriſti humanitas crucifixa eſt, & factus eſt fons patens domui Iacob in ablutionem menſtruatæ, copioſiſſimè ſeſe in Iudæos, & gentes effuderit plenitudo collecta ex vtriſque Eccleſia, in qua erit ipſe Chriſtus omnia in omnibus.

Ob diffidentiam punitus Moſes. 4 Quartò, Iuſtum ſupplicium, quo eſt ob ſuam de Dei potentia, & virtute diffidentiam punitus Moſes. Nullum enim peccatũ æquè ſolet Deus in Sanctis deteſtari, quàm ipſam incredulitatem, propter quam, vt loquitur Apoſtolus, diſceditur à Deo viuo, Hebr. 3. Venit ita Dei ſuper filios diffidentiæ, Epheſ. 5. & pœnis tam corporalibus, quàm æternis à Deo punimur. Quanquam enim incredulitas fidem Dei euacuet, & credulitas eam magis conſumet. Eſt enim Deus verax, vult tamen potiſſimè perfecta fidei proteſtatione à nobis coli, vult nos credere verbo ipſius, ex ipſo pendêre & ſperare, & in ipſum fiduciam omnem collocare, non ſolùm corde credendo, ſed etiam ore confitendo, & prædicando (maximè in rebus dubiis, & aduerſis) ipſius admirabilem potentiam, maieſtatem, & gloriam. Hæc qui non fecerit, grauiſſimè ſuſtinebit iudicium. Sicut enim Moſes exilio terræ ſanctæ plectitur, ita, niſi pœnitentia ſubſequatur, æterna illa beatitudine nunquam potietur, qui coram multitudine Deum non ſanctificauerit. Ergo ipſum, vt oportet, ex fide inuocemus: agnoſcamus ipſum Patrem miſericordiarum, & Deum totius conſolationis, & laudemus cum Propheta dicentes, Dñs regit me, & nihil mihi deerit &c. Pſalm. 22. ſic fiet, vt petræ huius aquas viuas accipiamus, ſpiritum nimirum gratiæ cœleſtis.

FER

FERIA SEXTA HEBDOMAdæ tertiæ. Euangelium, Ioannis 4.

Venit ergo in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, iuxta prædium, quod dedit Iacob, Ioseph filio suo, &c. Finis Euangelij: Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est, &c. Genes. 48.

Christus sublimia religionis Christianæ mysteria huic Samaritanæ communicat, quæ abscondita à sapientibus erant huius mundi. Agit autem præcipuè hoc dialogismo Christus tria.

1 Primò, Occasione aquæ, quam sitibundus, (nam hora erat quasi sexta, quæ nobis est meridies, in ipso æstu) & fatigatus, scilicet ex itinere, quod nō curru, aut equo vectus, sed pede, vt summam suam paupertatem demonstraret, transegerat, petit, vt ad colloquium Samaritanā inuitet, quæ à Iudæorum consuetudine abhorrebat: docet fore vt gratia noui testamenti ingentibus effunderetur. Sese enim ideò à Patre esse missum sciuit, vt nouam hanc Philosophiam ignotam mundo afferret: ideò inquit, *Si scires donum Dei: & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere.* quasi dicat, Ignoras tu, vt etiam mūdus, magnum illud pietatis sacramentum, quod, 1. Timot. 3. manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prędicatum est gentibus, creditum est mundo, &c. Hoc donum qui ex lumine fidei agnoscit, experitur suam inædiam, sitim, necessitatem: proinde petit ab eo, & accipit aquam viuam, donum, scilicet, gratiæ cœlestis, quæ mundat ab omnibus inquinamentis, Ezech. 36. Ephes. 5. Sitientes recreat, Apocal. 21. Isa. 55. & laborantes & oneratos reficit, Matthæi 11. Hi sunt enim effectus Spiritus sancti, quem intelligit Christus: hunc qui acceperunt, flumina de ventre eorum fluunt aquæ viuæ, Ioan. 7. Porrò mulier, quæ nondum sublimem hanc assequi poterat doctrinam, vtpote carnalis adhuc, sui fontis aquam commendat, à dignitate personarum,

Hora sexta meridies.

Donum Dei.

quæ ea sunt vsæ, à copia,& ab antiquitate. Christus autem vt hanc prorsus à rebus hisce caducis ad cœlestem hanc Philosophiã pertraheret, ostendit virtutem eius, quam pollicetur, aquæ esse, vt fideles in Christo regeneratos fide, spe, & charitate, iustitia, aliisque fructibus spiritus, ità exornet, vt tandem non sitiant in æternum: dum. s. reuelata facie gloriam Domini contemplabũtur. Hoc enim est quod ait *Qui biberit ex hac aqua non sitiet iterum*. & insuper occasione secreti, quod tanquam Deus, & Καρδιογνώστης, Iere. 17. potuit de cõditione mulieris prodere, quo ostendit se nihil præter salutem humanæ naturæ spectare: eam autem nulli contingere posse, nisi præcedat sui ipsius cognitio, quam ignorantia Dei peccati illecebræ, & terrenarum rerum cupiditates tollunt, donec restituatur per Christum. tunc enim (vt in hoc videre est) accrescit cognitio Redemptoris, scientiã rerum diuinarum, & desiderium veritatis. Nam, quem antè Iudæum contemptum appellauit, iam fide illustrata Dominum, Prophetam, & Mesiam appellat: *Domine*, inquit, *Vt video, Propheta es tu*. Proinde occasionem nacta, vehemens discendi studium prodit: solutionem petit agitatæ diu inter Iudæos, & Samaritanos quæstionis: de verò, scilicet cultu Dei. an scilicet in monte Garisi, vt Samaritani: vel Hierosolymis, vt Iudæi, sit adorandum. Vtrique autem sibi videbantur certi & securi de suo cultu. Nam Samaritani sequi se dicebant antiquam patrum consuetudinem, scilicet, sanctißimorum Patriarcharũ Abrahæ, Isaac, & Iacob, qui in monte hoc adorauerunt. Samaritani isti qui fuerint, vide 4. Regum 17. nempe, Babylonij & Medi, in Samariam, postquàm esset à Chaldæis expugnata, translati: quum decem Tribus, quæ Israelitę vocabantur, essent abductæ, hi partem legis, id est, pentateuchum, tantùm admiserunt, & idolomaniam cum vero Dei cultu adiunxerunt. Verùm Iudæi habebant expressum Dei verbum, 3. Reg. 8. 9. testimonia Prophetarum, Isa. 56. Deut. 12. Christus autem volens vtranque opinionem confutare, docet Samaritanos, & Iudæos errare, quia illi adorabant, quod nescirent, 1. Corinth. 8. Scimus quia idolum nihil est, sed illi etsi verum Deum adorarent, quia

tamen

tamen credebant nusquam eum, quàm Hierosolymis orantium preces audire, posse grauiter allucinabantur.

2 Secundò, Confutat falsam Samaritanorum, & Iudæorum superstitionem, quam vtrique de adorandi loco imbiberant, docens quòd neque in Hierosolymis, neque monte Garizin, sed in omni loco, iuxta illud Malach. 1. Non est mihi voluntas in vobis: sed in omni loco nomini meo offeretur oblatio munda. Non enim ad certa loca Deus est alligatus, sed vbique adest, cordium gemitus audit, & orantes videt. Si tamen, vt docet hîc Christus, veri sint adoratores, hoc est, si Patrem in spiritu, & veritate adorent. Nam & Pater tales quærit adoratores, non qui labiis sic adorant, vt cor procul absit: horum enim mens sine fructu est, 1. Corin. 14. & qui in multiloquio se putant exaudiri, Matth. 6. Hos enim detestatur Isa. 29. Populus hic labiis me honorat, &c. sed qui corde credant ad iustitiam, & ore confiteantur ad salutem, vt, scilicet, psallant spiritu, psallant & mente, 1. Corinth. 14.

Samaritanorum & Iudæorum superstitio.

3 Tertiò, Docet quare veram fidelium orationem oporteat esse in spiritu & veritate, quia, inquit Christus, Deus spiritus est, scilicet increatus, immensus, cuius maiestas nulla ratione humana, imò ne Angelica, comprehendi potest, totus vbique pręsens. Ergo & in spiritu colendus est, venerandus, & adorandus: neque in spiritu tantùm, sed veritate, in corde perfecto, in iustitia, & sanctitate veritatis. Opponit autem Christus cultum, quem vult æterno Patri exhiberi, Iudæorum, Samaritanorum, & gentilium cæremoniis, qualia erant typica, holocausta, sacrificia, & oblationes, superstitiosæ in certo loco orationes, & vota, & impia sacra victimæ ex hominum carnibus, & cultus dæmonibus exhibiti, non autem, vt impiè volunt Suuencfeldiani, Anabaptistæ, & Enthusiastæ, Christianę religionis cęremoniis, quę in spiritu & veritate, ex fide, scilicet, & charitate Deo offeruntur. Siquidem in ea quęcunque sunt externę cæremoniæ, vel scripturis, vel Apostolorum, aut patrum traditione institutæ, ad fidei, spei, charitatis, & religionis Duo exhibendę spectāt promotionem, adeò vt si afferri possint, quæ ad hūc scopum referri nequeāt,

Oratio fidelium in spiritu & veritate sit.

aut saltem ad proximi ædificationem promouendam, has ego nulla ratione ferendas putarem.

SABBATO HEBDOMADÆ tertiæ Quadragesimæ, Epistola, Danie. 13.

Et erat vir habitans in Babylone, & nomen eius Ioachim: & accepit vxorem nomine Susannam, filiam Helciæ, pulchram nimis, &c. Finis Epistolæ: Eamus domum, quia hora prandij est. Et egressi recesserunt à se, &c.

Libidinosorum senū intemperantia. Istoria Susannæ complectitur quatuor. 1 Primò, Libidinosorum senum intemperantiam, qua oestro libidinis perciti, Susannæ sanctissimæ, castissimæ, & formosissimæ, freti ea quam sustinebant dignitate, pudicitiam tentant. Vnde agnoscere licet quàm sunt Dei dona, vt sunt potentia, authoritas, diuitiæ, & dignitas, periculosa iis qui Dei sunt destituti cognitione & timore: facillimè enim eis in grauissimam sui perniciem abutitur caro, dum videt posse impunè se suam explere libidinē. Nam remota Dei, & hominum reuerentia, & timore, quibus ceu frenis humana coërcetur audacia, mox cæca in preceps ruit, & pro affectus varietate vel ad libidinē, auaritiam, dominatum, superbiam, & inuidiam trahitur animus, iudicio ita sopito, vt ne vestigium illius superesse videatur: facilè nanque rationem superat animi perturbatio: quò fit, vt honestum, decorum, iustum, & æquum negligat, quemadmodum hi impij senes, libidine iam ebullientem animum circunferentes, deposita personæ, & dignitatis, quam gerebant, consideratione, exarserūt in concupiscentia, euerterunt sensum, declinauerunt oculos suos ne viderent cœlum, nec meminissent iudiciorum iustorum. Hos nanque tristissimos fructus parit hoc malum. Obserua quæ ex illicito alienæ formæ aspectu homini accidant mala: Vide Eccles. 23. 26.

Susanna pudicitia. 2 Secundò, Susannæ in sua pudicitia tuenda ad extremum vsque mortis periculum constantiam: quanquam nonnihil offenderit solitaria deambulatione, & cor-

poris parum licita denudatione. Eſt enim vbique vitandum, non tantùm malum, ſed mali occaſio: quia cùm in hoſtili verſemur ſolo, continuis eſt opus excubiis. Aduerſarius etenim noſter, tanquam leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret. Excuſari tamẽ poteſt Suſanna, quia non voluptati, ſed corporis tantùm neceſsitati inſeruiuit. Si dicas eam nõ adhibuiſſe eam prouidentiam, quam decet honeſtam matronam in eo caſu adhibere: ego id potius Dei ordinationi, & conſilio imputarim, volentis tantùm pudicitiæ exemplar, omnibus præſertim coniugatis ad imitationem proponere, quibus hodie, pròh dolor, penè locus eſt thori fidem violare. Atqui non Suſanna, quæ adulterij grauitatem exactius per ſolam perſpexit legem, quàm multæ Chriſtianæ gratia fidei ſibi blandientes. Nam oppreſſa inopinato inſultu eorum, qui dignitate, officio, & authoritate cæteris omnibus præſtarent, fortiter pudicitiam tuetur, & tanquam Adamantino pectore foret, ipſorum impudẽtiam ſuperat, concepta de diuino adiutorio fide; qua credidit illum non deſerere ſperantes in ſe: ipſorum preces ſpernit, & comminationes ſuperat, non, vt Romana Lucretia, admiſſum ſcelus vltore ferro vindicas, flagitium flagitio puniens: ſed clamore fiduciç in Deum pleno animi dolorem teſtata. *Anguſtiæ, inquit, mihi ſunt vndique. Si egero, mors mihi eſt; ſi non egero, non effugiam manus veſtras.* Vide quibus ęrumnis, periculis, & moleſtiis ſuos exercere Deus ſoleat: quos ita ſubinde deſerit, quaſi omnem ipſorum curam abieciſſet, ſed omnia potius ſuſtinent electi, quàm vt hanc fiduciam animo ſuo deponant. Eſt enim iuſtus quaſi leo confidens, Prouer. 28. Atque ideò ſanctiſsima noſtra Suſanna, eligit potius abſq; opere incidere in manus hominum, quàm peccare in conſpectu Domini, quo velut forti ariete libidinoſos vicit ſenes, & ſuam mundo teſtatur innocentiam.

Chriſtus ſuos multis ærumnis et moleſtiis exercet.

3 Tertiò, Calumniam, qua opprimere nituntur iniquiſsimi iudices falſa accuſatione, teſtibus corruptis, & iudicibus peruerſis innocẽtiſsimam Suſannam. Etenim contra ordinem iuris ſibi qui aduerſarij fuerãt, teſtium, iudicumque partes vendicant, ſiſtitur rea iudicio, patrono deſtituitur, criminis vt putatur, magnitudine pa-

trocinium renuente, omnium calculis, quæ ex odio, & inuidia erat concepta, mortis sententia comprobatur: vtpote ab iis prolata, quorum sacrosancta semper fuerat apud homines religio, pietas, & pudicitia. Tanti enim est concepta semel probitatis opinio, vt authoritatem consecuta quiduis penè possit impunè coram mundo: quò fit vt nulla sit nequitia detestabilior, quàm quæ sanctimoniæ prætextu velatur, vt nec hostis est perniciosior, quàm qui sub amici specie latitat. Sed hoccine potest ferre Dei prouidentia, vt adulteri, libidinosi, perfidi, impij & sacrilegi iuris prætextu opprimant ipsam castitatem, pudicitiam, fidem, pietatem, & religionem. Nequeo profectò quin hîc exclamem illud Propheticum Abacuc 1. Quare taces Domine conculcante impio iustiorem se? & vt est Ecclesiastes 4. Innocentis lachrymæ non habent consolatorem, innocentia Susannę violentiæ iudicum non potest resistere, & castitatē luxuria opprimit. Certè huius quæstionis difficultate Dauid expauit. Psalm. 72. Hier. cap. 12. Atqui apertissimè docet hic locus impiorū fœlicitatem non fore diuturnam, nec innocentiam calumniam fore apud Deum inultam.

Nulla nequitia detestabilior, quàm quæ sanctimonia prætextu velatur.

4 Quartò, Admirabilem Dei potentiam, qua eam quę per calumniam impiorum iudicium opprimebatur, non potenter tantùm, sed seruata iuris æquitate, iustóque facto examine liberauit, tali iudice substituto, qui ab affectibus, amore, odio, & maleuolentia, animum haberet liberum: siquidem omnis corruptus iudex malè examinat verum: atque ideò excitauit spiritum pueri iunioris, cui nomen Daniel, qui ex authoritate diuina pro rea instituto patrocinio, appellat à lata sententia ad exactiorem caussæ cognitionem, testium productionem, & circunstantiarum inquisitionem. Ex his enim rei veritas deprehendi in iudiciis solet. Itaque diuulsis ab inuicem impiis iudicibus, ne communicare sua consilia possent, prudenti examine calumniam deprehendit, dum hîc schinum, id est, lentiscum, & alius prinum, id est, ilicem, describeret arborem, ad perpetrati facinoris locum designandum: ex qua discordia iusto Dei iudicio falsitate deprehensa, absoluta Susanna est, talionis sententia, impiis irrogata. Tanta enim est Dei æquitas

Potentia Dei admirabilis.

æquitas iustitiáque, vt veritatem, iustitiam, & innocentiam nunquam omnino deserat, & si quandoque videatur eam prorsus neglexisse. Sic enim solet Deus electos suos quandoque ad extrema quæque, imò ad ipsas vsque portas mortis demittere, vt Danielis 3. tres pueros in fornace, ipsum Danielem in lacu. cap. 14. vt dum potenti virtute, & præter expectationem liberantur, agnoscant potentiam, & virtutem Dei, nec suę tribuant aut industriæ, aut prudentię, sed soli Deo reddant gloriam, laudem, & honorem.

SABBATO HEBDOMADÆ tertiæ, Euangelium, Ioannis 8.

Iesus autem perrexit in montem oliueti, & diluculo iterum venit in templum, &c. Finis Euangelij: *Vade, & iam amplius noli peccare.*

Hristus impetitus astutiis Pharisęorum magna arte elabitur: sed ita, vt falsam eorum hypocrisin prodat, feriendo ipsorum conscientias. Tria agit in hoc Euangelio. Nam

1 Primò, Discernit Christus hoc loco inter legem, quę terret seueritate pœnarum, qua peccata & flagitia punit, & Euangeliũ, quod pœnitentes in gratiá recipit, sed ita, vt vtrique suum forum relinquat: Neque enim, vt falsò volunt Anabaptistę, tollit hic Christus omnẽ ciuilem & politicam authoritatẽ. nã patiẽter audit accusatores, reã non statim absoluit, & sententiam ex lege prolatam non damnat; vt iniquam, dum Scribę & Pharisæi mulierem in adulterio deprehensam adducunt, hanc in medio statuunt, & lapidandam ex Mose pronuntiant. Siquidem in omni lege hoc adulterij malum semper grauissimè punitum est: etiam apud eos, qui Dei cognitionem non habebant. Nam Ægyptij adulteros virgis cędebant, mulieres naso mutilabant, Arabes adulteros capite plectebant, Gręci mœchum in adulterio deprehẽsum, impunè permittunt necari, & Iudæi ante legem datam. igne puniebant, Genes. 38. de Thamar. In Leuitico mors tantùm decernitur. Huc pertinet & sacrificium Zelotypiæ, Nu. 5. At nũc, pròh dolor, apud solos Christianos tãtum

Differẽtia legis & Euangelij.

Adulteriũ semper grauissimè punitum.

nunc ludus eſt, qui nec legibus ciuilibus, nec horrendis comminationibus verbi Dei, 1. Cor. 7. Heb. 13. Pro. 6. 26. Eccl. 23. terrētur, voluit autē Deus hoc malum, vt etiam cętera, quę publicam pacem perturbāt, morte puniri, nō ꝙ ea pœna eſſe poſſet ſatisfactoria: quia Chriſti morti hoc ſeruabatur, delere, ſ. peccatū: ſed ne populus malum exemplū ſecutus, mala impunita non putaret eſſe mala. Id enim tantùm agit hoc Euangelio Chriſtus, vt diſcernat ſuum regnum à regnis profanis, quorū eſt actiones ciuiles, capitales ſententias, forenſia negotia, & politicam iuriſdictionem cognoſcere, ac pro Reipublicæ pace eas tractare, Rom. 13. Regnum autem Chriſti eſt tantùm ſpectare ſalutem animarum, eamque promouere, prędicatione verbi, fide, ſpe, charitate, ſacramentorum admīniſtratione, quibus pœnitentes in gratiam recipit.

Regnum Chriſti tantùm ſpectat ſalutem.

Iudicis veri officiū.

2 Secundò, Dum ſeſe inclinat, & digito ſcribit in terram, quodnam veri iudicis ſit officiū exprimit, nempe, vt Seneca inquit, Citò cognoſcere, & tardè iudicare, ac cum propriæ naturæ conſideratione ſentētiā ferre. Dein de Scribarum, & Phariſæorum ſingularem hypocriſin notat, ꝙ, ſcilicet, falſò præferant Zelum iuſtitiæ, quum interim ipſi non minus eſſent corā Deo rei ac damnati, quàm hæc miſera: quia viuebāt ſine metu iudicij diuini, quod non publica tantùm peccata, ſed etiam occulta puniet. In terram autem ſcribendo ſignificat quale futurum ſit de impiis, ſceleratis, & peccatoribus iudicium, quod, ſcilicet, Hier. cap. 17. 22. exprimit. Recedentes à te in terra ſcribantur. Terra enim impiorum liber eſt, ſicut cœlum electorum & prędeſtinatorum. Luc. 10. Gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Item Pſal. 68. Deleantur de libro viuentium, & cū iuſtis non ſcribātur. Dum verò ſe erigendo, ita ſententiam profert, dicendo, *Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidē mittat,* non hoc agit, vt eam non prorſus abſoluat, & legē, qua huiuſmodi malum punitur, eneruet, & iudiciariam poteſtatem damnet, quaſi miniſtros iuſtitiæ prorſus impeccabiles eſſe velit, ſed tantùm ſuā functionē diſcernit ab officio ciuilis politię: quaſi dicat, Meū munus eſt de pœna corporali nihil ſtatuere. O homo quis me conſtituit iudicē ſuper vos? Luc. 12. Eſt enim ſpirituale, iubeo vo audir-

Terra impiorum liber.

audire legem: sed politici magiſtratus eſt pœnas irrogare. Non enim ſine cauſſa gladium portat, Rom.13. 2.Paralip.19. Errant vehementer, qui ex hoc loco putant nemini licere ſontes punire, niſi qui ſine peccato ſit. Qui ergo eſſent legis miniſtri? quum nemo ſine peccato ſit. Sed quum magiſtratus miniſter Dei ſit, vindex in iram ei, qui male agit, ſequitur priuatorum vitia publicæ eorum non derogare functioni, ideóque rectè magiſtratus, vel adulteros, vel quoſcunque ſontes punit: etiamſi is, qui publicam perſonam gerit, nec pius ſit, nec reprehenſione careat. etſi omnino deceret, vt lex iuſta ſecundum Augu. miniſtros haberet innocentes, nedum alios iudicant, ſeipſos condemnent, Rom.2. *Politici magiſtratus eſt pœnas irrogare.* *Magiſtratus rectè ſontes punit.*

3 Tertiò, Proponit varios Euangelij effectus, quod nō ſecus ac ſol, pro conditione materiæ, in quam agit, vel obdurat, liquefacit. Sic Chriſti ſententia falſos hypocritas & accuſatores, qui in occulto agebant, quod publicè arguebant, condemnat. Quum enim debuiſſent reſipiſcere, & oblatam ab ipſo gratiam amplecti, excæcati, & obdurati propria malitia, & accuſante ipſos conſcientia ipſorum, quæ nō permiſit ipſos coram ſeuero, & iuſto iudice Chriſto, qui cordiū ipſorum penetralia intueretur, diu conſiſtere. Sed vt fugit impius nemine proſequente, Prouerb 28. ita malè ſibi cōſcij, & metuentes ne proderet ipſorum flagitia, vnus poſt alterum exibant, incipientes à ſenioribus. Conantur enim impij fuga, & occultatione peccatorum euadere iudicium Dei. Veruntamen miſeram hanc & ream, quam peccati cognitio, quæ prima ſalutis adipiſcendæ pars eſt, & fiducia miſericordiæ, apud Chriſtum continebant. (Neque enim alibi remiſſio peccatorum obtinenda eſt) Abſoluit, non legem, quæ publica facinora punit, ſoluendo: ſed tanquam imperator & legis author gratiam cōcedendo. Significat enim hoc facto Chriſtus, ſe verū eſſe Meſſiam, cui Pater omne iudiciū dederit, vt poſſit cui veli miſereri, & quem vult iuſto iudicio obdurare. Quibus autem miſeretur, hos nemo condemnat, Rom.8. Quis enim accuſabit aduerſus electos? Idcirco mulier hęc, quia iam per fidē ſenſerat ſe iuſtificatam, & habere pacem cum Deo, Rom.5. ſecura conſiſtit, quia accuſatores, aduerſarij, & iudices, quanquam poten- *Euangelij effectus varij.* *Peccati cognitio prima ſalutis adipiſcēda pars.*

tissimi, cesserant. Quis enim est qui cōdemnet, illo absoluente, qui vitæ & mortis habet imperium? Exhibet ergo hîc Christus exemplum gratiæ, & misericordiæ, dum pronuntiata sententia condonationis iis, qui ex lege peccati merito damnantur: sed ita vt perpetuam ab iis requirat obedientiam mandatorum, dum ait, *Nec ego te condemnabo, vade in pace, & amplius noli peccare.* Neq; enim satis est, semel iustificationē accepisse, nisi magna cautione obseruent, nec acceptam gratiam perdant, in eadem impingendo. Necesse est enim eos, qui conuersi sunt obsequi Spiritui sancto, bonis operibus inhærēdo, vt certam suam vocationem faciant.

DOMINICA QVARTA quadragesimæ, Epistola.

Galat. 4.

Genes. 16. *Scriptum est enim, Quoniam Abraham duos filios habuit: vnum de ancilla, & vnum de libera, &c. Finis Epistolæ: Itaque fratres, non sumus ancillæ filij, sed liberæ: qua libertate Christus nos liberauit.*

Agit Apostolus hac Epistola tria.

1 Primò, Eleganter exprimit naturam legis terrentis sub ænigmate Agar, & Ismahelis, qui per allegoriam, qua aliud ex alio intelligitur, iuxta August. lib. 15. de Trinit. cap. 9. exprimunt legis per Mosen datæ imperfectionem: vtpote propter transgressionem positæ. Quemadmodum enim ancilla, & filius ancillæ nihil iuris in ipsam Abrahæ hæreditatem sibi vendicare potuerunt: (Nam illa timore tantùm, & spe temporalis mercedis seruiens, dum procaciter Saram irridet, ex præcepto diuino domo protruditur: & Ismahel qui illicito ludo Isaac illusit, abiiciebatur ne esset hæres cum filio liberæ) ita & illos ostendit Apostolus, qui suis viribus se iustificari posse credunt, propriam iustitiam statuere volunt, & in lege iustificari præsumunt, à gratia excidisse, nec posse iustitiæ Christi subiici. Neque enim qui ex operibus, sed qui ex fide sunt, hi sunt filij Abrahæ. Quicunque enim

Legis imperfectio data per Mosen.

ex

ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Manifestum est enim, quia ex lege nemo iustificabitur apud Deum. Si enim data esset lex quæ posset viuificare, omnino ex lege esset hæreditas. Abrahæ autem per repromissionem promisit Deus. Non enim Ismaheli, quem virtute seminis genuit Abraham, & iuxta naturam peperit mater, facta est promissio: siquidem, vt est ἀξίωμα iuris, partus sequitur vterum: vt aliud nihil nisi seruus esse possit, qui ex ancilla nascitur: nisi fortè Principis beneuolentia hæreditario iure donetur. Qua analogia pulchrè demonstrant Apostoli Iudæorum opinionem de carnali generatione, qua se iactabant filios Abrahæ, esse futilem & inanem, atque adeò carnalem generationem ipsis non prodesse, nisi sequantur vestigia fidei, quod vt possent, solius esse gratiæ Dei, & naturam gratiæ adiuuantis, quam vult intelligi sub nominibus Saræ, & Isaac. Vt enim Sara non virtute naturali, aut carnis, *Sara.* sed solius gratiæ beneficio, iuxta promissionem, quæ merè gratuita fuit, concepit, & peperit, ita & electi à Deo ab æterno, secundum propositum gratiæ, & in adoptionem filiorum, nullis operum meritis vocati sunt, (ipsa enim prædestinatio & vocatio omne meritum præcedunt humanum) vt gratia Dei cognoscatur: quæ si operibus redderetur, gratia non esset, Romanor. 11. Ei enim qui operatur, merces imputatur, secundum debitum, non secundum gratiam, Rom. 4. Rectè igitur fides omnia merita præcedit humana. Nam intellectum, voluntatem, & rationem sola fides dirigit, quæ, Augustino teste, prima datur, per quam cætera impetrantur: quæ rectè opera nuncupantur, Epistola 105. Atque hoc est, quod hac analogia docet Apostolus, promissionem Abrahæ & semini eius factam, non esse per legem, aut per naturam, sed per iustitiam fidei, quæ nullo merito paratur humano, sed sola Dei gratuita misericordia, quêadmodum quòd Abraham contra spem in spem credidit Deo peregrinationem præcipienti obediuit, & filium in altari offerre paratus fuit, aliáque admiranda opera fecerit, singularem in ipso commendat gratiam Dei, & animi promptitudinem, per quam, Apostolo teste, iustificatus est, Iacob. 2.

Fides omnia merita præcedit humana.

Secundò

2 Secundò, Ostendit miseriam eorum, qui oblationibus, victimis, & sacrificiis, aliísque innumeris legis operibus, & præceptis iustificari voluerūt. Quanquam enim innumera essent præcepta, vtpote secundum Rabinos 613. nimirum affirmatiua 248. negatiua 365. Nulla tamen eorum ad perfectum adducere quenquam potuerunt: quia omnia, vt Agar, in seruitutem generabant. Omnes enim, quibus lex dominabatur, sub maledicto legis erant constituti: siquidem euacuati erant à Christo, & à gratia exciderunt, qui per legem iustificari se posse confidunt: quando legis officium erat, dare peccati cognitionem, iram operari, transgressionem cohibere, vt non immeritò eam pædagogo comparet Apostolus, eò quòd ad perfectum neminem adduxerit, sed terrendo, & iubendo dura seruitute presserit, ea præcipiendo, quæ sine gratia impleri non possunt, homínique suam imbecillitatem ostendendo, vt agnita infirmitate quærat redemptorem, qui in nobis perficiat quod impossibile est legi, scilicet, adimere spiritum seruitutis, & dare spiritum adoptionis: siue, vt loquitur Propheta Ezech. cap. 36. auferre cor lapideum, & dare cor carneum. Quo fit, vt lex quæ dura est cupiditati, lenis fiat amori, qui per Spiritum sanctum diffunditur in cordibus nostris, Ro. 8.

Fidelium fœlicitas. 3 Tertiò, Docet quanta sit fœlicitas fidelium, qui de libera per repromissionem renati sunt, non ex semine corruptibili, sed incorruptibili, nimirum, per verbū Dei viui, & per fidem Iesu Christi. Est enim fides, quæ regenerat, ac filios Dei efficit, sed per verbum & elementum: Iuxta illud Galat. 3. Omnes vos filij Dei estis per fidem, quæ est in Christo Iesu, qui dedit potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Tantam autē ostendit Apostolus hanc esse gratiā, vt suos eximat à seruitute legis Mosaicæ, peccati, diaboli, & corruptionis, ac transferat in veram libertatem, non carnis, qua seruiant concupiscentiis propriis: sed in libertatem spiritus, quæ nullo pacto iustis ac piis maiorum decretis repugnat, aut etiam magistratus Ecclesiastici, & ciuilis constitutionibus, vt apertè docent scripturæ, ad Titum. 3. 1. Pet. 2. Rom. 13. quanquam hodie plures hæretici secus doceant atq; adeò vi & armis, quum scripturis nequeant, demonstrent.

Gratia Dei quanta.

Hæretici quod scri-

ſtrent. Paulus verò, quum docet nos non eſſe filios ancillæ, ſed liberæ, ſignificat nos verè eſſe ereptos de maledicto legis, mortuos legi per corpus Chriſti, & tranſlatos nos eſſe in libertatem gloriç filiorum Dei: eleganter exprimens diſcrimen legis & Euangelij. Vti enim ancilla, ita & lex ſeruos genuit: atq; vt Sara, ita & gratia Euangelij filios & hæredes Dei per Spiritum ſanctum produxit. Meritò ergo dignitatē ſuam agnoſcere debent fideles. *pluris nequeunt demonſtrare, ſi et armis demōſtrāt.*

DOMINICA QVARTA QVADRAGESIMÆ, Euangelium, Ioan. 6.

Poſt hæc abiit Ieſus trans mare Galilææ quod eſt Tiberiadis: & ſequebatur eum multitudo magna, &c. Finis Euangelij: Quia hic eſt verè Propheta, qui venturus eſt in mundum. Matth. 14. Marc 6. Luc. 9.

Omplectitur hoc Euangelium quinque.
1 Primò, Conſolationem contra tentationem de victu, arte parandi vitæ neceſſaria, & honeſtatç vitæ. Manifeſto ſiquidē exemplo docet omnibus quçrentibus Dei regnū, iuſtitiam, gloriam, nunquā defore vitç neceſſaria. Quanquam enim inter iſtos Chriſti ſectatores multi eſſent, quibus diſpar fuit ſequendi ratio. Nam alij ex curioſitate, vt, ſcilicet, viderent inſolita: alij ex ignauia & ſocordia, vt otioſi fœliciter viuerent: alij verò maleuolo affectu, vt calumniandi occaſionē nanciſcerentur, ſequebantur. Quos tamen non omnino deſerit Chriſtus, etſi nolit nos aut ſe aut ſuo verbo abuti ad carnis voluptates. Non enim Deus Pater propoſuit filiū ſuum, vt ſit carnalis, ac terrenus tantùm, ſed vt ſit ſpiritualis, & qui remiſſionem peccatorū, & iuſtitiam largiatur. Potuiſſet quidem Chriſtus ineffabili ſua potentia ſuſtētare ipſo, vt olim Moſen, & Eliam. Atqui vt doceret externa ſubſidia nō eſſe reiicienda, quādo haberi poſſunt, idcirco adhibuit, tum etiā vt tā Apoſtolis, quàm turbis perſpecta fieret eius diuina virtus. Neque verò ſtatim ſuccurrit, ſed diſſimulatione quadam vtitur, vt doceret Patris ſui æterni conſuetudinem, qui ſolet quandoq; ſurdus ad piorū preces videri, vt *Externa ſubſidia nō ſunt reiicienda.*

dilat

dilatione in afflicto excitet maiorem ardorem inuocandi. Hæc autem Dei operatio magnos in nobis fructus parit, ſcilicet tolerantiam paſſionum, obedientiam eorum officiorum, quæ Deo & proximo debemus, & conſtantiam in oratione. Sunt autem ſtudioſo Eccleſiaſtæ obſeruandæ cæremoniæ, quibus in hoc miraculo vtitur Chriſtus: Plus enim in receſſu continent, quàm fronte promittunt. Quòd enim Patri gratia agit, quòd panes frangit, quòd Apoſtolis diſtribuit, ſignificat ſe eundem eſſe cum patre, à quo omne donum deſcendit: atque adeò omnia beneficia ex ſummi Patris voluntate contingere, ac multiplicari gratiarum actione, ac fractione, quando, ſcilicet, in vſum pauperum partimur.

Dei operatio magnos in nobis fructus parit.

2 Secundò, Exemplo Apoſtolorum docet Paſtores, Concionatores, & Epiſcopos, quos, ſcilicet, Spiritus voluit regere Eccleſiam, quam acquiſiuit Chriſtus ſanguine ſuo, Actor. 20. atque etiam prodeſſe aut præeſſe, 1. Corint. 4. vel ſpiritu manſuetudinis, vel virga ſupplicij, quomodo, ſcilicet, forma facti gregis ex animo etiam debeant rationem habere, non tantùm ſanæ doctrinæ, qua ſubditorum animi paſcantur, ſed etiam ſubſidiorum corporalium. Idcirco enim, vt rectè monet Ambroſius lib. 2. offic. cap. 28. aurum habet Eccleſia, non vt ſeruet, ſed vt eroget & ſubueniat neceſſitatibus. Quanquam hic de ratione doctrinæ potiſſimùm agatur, vt ea ſit pura, ſana, & Catholica, continens eum, qui ſecundum veritatem eſt, fidelem ſermonem, ad Titum 1. qualem, ſcilicet, ipſe à Chriſto Apoſtolis ſcripturis, & Eccleſię diffinitionibus, accepit: huic officioſi, vt oportuit, non defuiſſent, pròh dolor, multi non tantas vires iam obtinuiſſent hæreſes & ſchiſmata, quę miſerè Eccleſiam labefactant, ſed miſerebitur aliquando Eccleſiæ ſuę Chriſtus, eámq; eripiet è faucibus furum, latronum, & mercenariorum, ſubſtitutis veris paſtoribus, qui famelicos paſcent verbo & exemplo Hieremiæ 3. ſi tamen quod ouium eſt præſtent fideles, hoc eſt, obtemperent rectè imperantibus. Vt enim Chriſtum miſit Pater, vt eſſet Rex, & Sacerdos: ita ipſe Apoſtolos miſit cum plenitudine poteſtatis ligandi & ſoluendi: quos qui ſpreuerit, non hominum, ſed

Epiſcoporũ & aliorum Paſtorum officium.

Quare aurum habet Eccleſia.

Fideles obtemperare debẽt rectè monẽtibus.

Deum

Deum ſpernit, 1. ad Theſſal. 4.

3 Tertiò, Superfluitas fragmentorum demonſtrat bona per eleemoſynas erogata fidelibus augeri, multiplicarique. Licet enim ad miraculi confirmationem potiſſimùm iuſſerit Chriſtus fragmenta ſupereſſe, quia tamen omnis Chriſti actio, noſtra eſt inſtructio: altius paulò hîc nos aſſurgere voluit, atque adeò, ſi allegoriam ſpectemus, inſinuare ſe vnicum eſſe animarum Paſtorem, qui ſcripturarum panem, quo ſaluantur animę, nobis fregerit: dum, ſcilicet, aperit nobis ſenſum vt intelligamus eas, Lucę 24. Vel ſi ethica magis placeat doctrina, ſignificat, quæ ſit eleemoſinę, non ex triſtitia, vel ex neceſſitate, ſed hilari corde, vt monet Apoſtol. 2. ad Corinthior. 9. proficiſcentis energia, nimirum, eos, qui non ex rapto, aut illicitis eleemoſynas diſtribuunt, veram iuſtitiam conſequi, abundare in omne opus bonum. Siquidem Deus ipſis panem ad manducandum pręſtat, multiplicat ſemen, & auget incrementa frugum iuſtitię, vt in omnibus locupletati abundent in omnem ſimplicitatem. Quòd verò fragmenta apud Apoſtolos eſſe vult, non obſcurè quoque ſignificat Epiſcoporum, & eorum qui pręſunt Eccleſiis eſſe munus, vt eleemoſynarum ſint diſpenſatores: & pauperum, egenorum mendicorúmque ita rationem habeant, vt ſciant eos quoque ad ſe pertinere.

Bona per eleemoſynas erogata fidelibus augentur.

4 Quartò, Dum colligi fragmenta iubet, prodigalitatem prohibet, & parſimoniam præcipit. Vult enim Deus nos reuerenter vti donis, quę nobis concedit, ſcilicet, ad vſus vitæ neceſſarios, & ab ipſo ordinatos. Grauiter contra hoc præceptum peccant, tum prodigi, qui illicitè profundunt, turpiter helluantur, aleis, ſcortationibus, comeſſationibus ſubſtantiam omnem abliguriunt: tum etiam auari, qui prætextu parſimoniæ argentum & aurum ęrugine corrumpi ſinunt, Iacobi. 5. Veſtes à tineis rodi patiuntur, imò genium ſuum defraudant miſerè. Solet enim ſubinde Deus hęc mala grauiſſimè punire, dum patitur Reſpublicas, alioqui florentiſſimas, imò quandoque vrbes & regna, inopia, fame, & bellis exhauriri: ſiquidem plerunque luxus comes ſit egeſtas, vt auaritię & cupiditatis, miſeria & ſordes. Iſaię 5. Vę qui

Prodigalitas prohibita.

Parſimonia.

qui consurgitis mane,&c. Siquidem scriptura teste, Ecclesiastici 14. Viro cupido & tenaci sine ratione est substantia. Vide etiam Ecclesiastici 10.

5 Quintò, Quòd facto miraculo fugit Christus, significat quantę virtutis sit opes, diuitias & potentiam fugere: non quòd omnino mala sint. Sunt enim bona Dei dona, vt ostendit August. Epistola 89. Non enim est potestas nisi à Deo, Rom. 13. Atqui docere voluit Christus se à Patre non esse missum, vt amorum potentia, populi multitudine, vel Regio fastu politicam administrationem gubernaret, vt etiamnum somniant cęci Iudæi: sed vt fieret victima & sacrificium, pro peccato, vt in cordibus fidelium dominaretur, fide, spe, & charitate, quibus perfecta consistit iustitia, & remissio peccatorum obtinetur per Christum, qui solus iustificat impium. Hæc enim longè sublimiora erant illis externis, quę admirari solet mundus. Atque ad hæc vt se venisse demonstraret Christus, fugit in desertum: ipso facto demonstrans, quantum sit ambitio, superbia, & iactantia in rectè factis cauenda: Ea est enim industria dæmonis, vt norit his artibus etiam optimas virtutes corrumpere. Quare hæc vitia semper omnibus piis sunt metuenda.

FERIA SECVNDA HEBDOMADÆ quartæ quadragesimæ Epist. 3. Regum 3.

Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad Regem, steteruntq; coram eo, &c. Finis Epistolæ: Diuidite, inquit, infantem viuum in duas partes, & date dimidiam partem vni, & dimidiam partem alteri, &c.

Improba duarũ meretricũ cõtentio.

Ontinet hæc Epistola tria.

1 Primò, Improbam duarum meretricum contentionem infantis viui caussa. Quarum vna alteram infanticidij accusat coram Rege Salomone, quem admirabili sapientia, iudicio acutissimo, & iustitia summa Deus præ cęteris terrę Regibus ornarat, vt meritò in tam iuuenili ętate (12. enim tantùm erat annorum) admiranda fuerit eius prudẽtia, vtpote humana industria parta, sed diuinitus concessa. Voluit enim hunc

typum

typum gerere veri Regis Christi, qui suos diuinitatis potentia, virtute verbi, & scuto fidei tum defenderet ab aduersariis potestatibus, tum discordes variis opinionibus ad fidei cōcordiam redigeret, Ioan. 10. Etenim quàm discordibus sententiis ante Christi aduentum mūdus laborarit, ex Philosophorum, vel solis nominibus intelligi potest, dum ab Academicis dissentiunt Stoici: à Stoicis Epicuræi: ab Epicuręis Platonici, contendētes de vera fœlicitate, quam ne ipsi quidem intellexerunt. Quæ contentio antè dissolui nō potuit, quàm verus Salomon Christus, qui factus est nobis à Deo Patre, sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio, in quibus est hominis vera fœlicitas, aduenit qui non humana prudentia, sed virtute verbi contentionem dissoluit. Patres hoc dissidium mulierum de infante viuo, & mortuo referunt ad altercationem synagogę, & Ecclesiæ: quę verò, Salomone presente, hoc est, Christo iam reuelato, orta est de obseruatione legalium cæremoniarum, volendo infantem viuum, gratiam, scilicet, noui testamenti, diuidi admixtione legalium. *Salomon typus Christi.*

2 Secundò, Defensionem vnius accusatæ, quæ non constat aliqua euidenti probatione, testium productione, circunstantiarum allegatione, sed sola facti negatione cum iniuriæ illatione. Respondet autem defensio accusationi, quę nuda narratione constabat, vt difficillimum fuerit verum deprehendere, vtrinque saltem vel verisimili probatione deficiente, quæ pulchrè nobis refert Stoicorum, Academicorum, Platonicorum, & Peripateticorum, Epicuræorumque de summo bono disputationes: quæ licet lectoribus videantur variis argumentis, probationibus, & rationibus confirmari: tamen si ad rationis & fidei limam exigas, vix aliud, quàm nudam inuenias sentētię assertionē, addita iniuriarum congerie in eos, qui contrariā sequuntur sententiam, quod vnius Aristotelis scripta abūdè testantur. Atque eodem planè passu pro infante viuo, veritate, scilicet, fidei, & vero scripturarū intellectu, incedūt nostri tēporis hæretici: dum Lutherani, Caluiniani, Anabaptistę, Suuencfeldiani, Adiaphoristæ, & sacramētarij non minus inter se, quàm cum Catholicis pugnant, iniuriarum plaustris sese mu- *Hæretici nostri temporis non minus inter se, quam cū Catholicis pugnant.*

tuò onerantes, dum alter alteri plusquam hæreticus est, & infanticidij sese mutuò accusant, falsitatis, nimirum, scripturarum. Atque eò periculosius est hoc certamen, quòd veri iudicis tribunal vereantur adire. Sed contra ordinem iuris seipsos, de quo est controuersia, id est, scripturarum nullum prorsus iudicem statuunt, vt Lutherus, qui sese velut orbis aristarchum statuit, Caluinus & Melanchthon, qui semper ad scripturas appellant, & Suuencfeldiani, & Enthousiastæ, qui vnumquenque suæ conscientiæ esse relinquendum, aut suis reuelationibus docent.

Caluinista vnumquẽque suis reuelationibus esse relinquẽdum docent.

3 Tertiò, Iudicium Salomonis, quo per inhabitantem spiritum sapientiæ, potuit veram infantis viui matrem ex ipso naturæ instinctu deprehendere: Naturam enim intelligebat infanticidij crudelitatem, sanguinis materni effusionem, & prolis propriæ cædem abhorrere. Ideò certius quàm vel ex testibus, quos sæpe falsum deponere contingit, vel ex circunstantiis, quæ fallere subinde solent, posset, iudicium profert. Prolata nanque de occidendo infante viuo sentẽtia, verę matris commota sunt viscera, vt malit dulcissimo suo carere pignore, quàm tantum nefas aspicere. Vt contrà quæ sine partus dolore alienæ prolis beneficio frui volebat, stimulos non experta natura, ratam petit iudicis sentẽtiam, sed falsi conuicta, caussa cadit, dum iniquè petit. Vtinam nunc tandem contendentibus hæreticis, schismaticis, & contentiosis cum Catholicis de summa religionis Christianę, id est, veritate fidei & scripturarum, in qua salutis nostræ cardo versatur, adsit verus ille Salomon Christus, qui spiritu oris sui veram viui infantis matrem prodat, fraudes hæreticorum, perfidia sua infantem opprimentium: eam, nempe, quę secundum pietatem veram doctrinam detegat, vt lite sopita, omnes vnam agnoscant Ecclesiam Christi sponsam; quondam quidem meretricem, dum idololatriæ seruiret: nunc verò mundatam in sanguine Christi: cui & infantem viuum dedit, dũ Apostolis aperuit sensum vt intelligerent scripturas. Errat enim quisquis alibi quàm in vera Christi Ecclesia, quę columna, & firmamentum est veritatis, verum scripturarum intellectum inuenire se posse credit. In hac est

Verus scripturarum intellectus in Ecclesia.

est spiritus ille, qui docet omnem veritatem, quem qui in Ecclesia esse negauerint, aliud nihil, quam vt improba hæc meretrix, dissecari infantem viuum petunt, dum pro suo arbitratu impiè scripturas deprauant, vt solent indocti, & instabiles, ad suam ipsorum perditionem, 2. Pet. 3. Quò fit, vt iusto Dei iudicio, quemadmodum aliena hæc meretrix ab infante viuo, ita illi à vero excidant scripturarum intellectu, excæcante eos malitia ipsorum.

FERIA SECVNDA HEBDOMADÆ quartæ Euangelium, Ioannis 2.

Et propè erat pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolymam, & inuenit in templo vendentes oues & boues, & columbas, & numularios sedentes, &c. Finis Euangelij: Ipse enim sciebat quid esset in homine.

Oc Euangelium magnum Christi Zelum, quem erga eos, qui pietatis & religionis prętextu impunè peccabant, ostendit: Docens quodnam præcipuum esse debeat munus.

1 Primò Episcoporum & aliorum Pastorum, quos posuit Spiritus sanctus regere Ecclesiam, quam acquisiuit Christus sanguine suo, Act. 20. Ephes. 4. nempe flagello è funiculis facto abigere vendentes, ementes, & numularios è templo, atque etiam boues, oues, columbas, & æs eiicere: Nullus enim periculosior morbus Ecclesiam inuadere potest, quàm qui pietatis, & religionis prętextu Ecclesiam vastat. Non minus enim eam offendit improba multorum, qui quæstũ ęstimãt esse pietatem, hypocrisis, auaritia, & Simonia, quam hæresis, lasciuia, & ebrietas. Ex vna etenim radice prauæ concupiscentiæ, illa æquè atque hæc nascuntur: nec minus turbarum pariunt illa quàm hæc: adeò vt omnis præsentis in Ecclesia Tragœdiæ caussa sit impia Simoniacorum, & hypocritarum apertos errores defendentium proteruia. Hos certè non decet Episcopos & Pastores in spiritu lenitatis, & mãsuetudinis excipere, vt monet Apostolus, Gal. 6. sed, vt hoc facto suo docet Christus, magna seueritate

Munus Episcoporum & aliorũ Pastorum.

coërcere. Donec enim in iis, quæ ad morum reformationem attinent, officio suo defuerint ij, quorũ interest, scilicet, Episcopi & Pastores, nunquam huius mali, quo miserè iactatur Ecclesia, amolitionem sperare licebit.

2 Secundò, Docet non satis esse ad veram Ecclesiæ reformationem, si impetu quodam feraris ad scãdalorum ex Ecclesia extirpationem, sed zelum esse condiendum scientia & verbo Dei, ne pro antidoto venenum porrigas. Christus enim non tantùm flagellis, & verberibus rem agit, sed eam ratione, & verbo Dei munit. Sola enim authoritas, si duobus hisce fulchris destituatur, non solùm nõ corriget, sed magis destruet. Ministrorum autem Ecclesiæ authoritatem in ædificationẽ vult esse Paulus, nõ in destructionem, 2. Corin. 13. Christus itaque nummulariorum effuso ære, & mensis prostratis, dixit iis, qui columbas vendebant, id est, qui necessitate potius quàm malitia peccabant, quales erãt hi pauperes: talium enim erant merces columbæ, sicut & ipsorum peculiaria sacrificia, *Auferte ista hinc.* Licet enim prima fronte videantur spectare ad Dei cultum, & gloriam promouendam, ne cui scilicet deesse possint ea, quæ in sacrificia aut corban offerant: vult tamen Christus omnia ea auferri, ex quibus scandali occasio nasci posset. Nõ sunt enim facienda mala, vt inde veniant bona. Spectabant enim hi non Dei gloriam, sed suum quæstum & ventrem. Quos vtinam hodie in multis non imitemur, vt ventris potius quàm Dei rationem habeamus, quos grauiter perstringit Hierem. cap. 11. Quid est, inquit, quòd dilectus meus in domo mea facit scelera multa? hi certè mihi videntur (vt de Simoniachis, quorum morbus longè est pestilentissimus Ecclesiæ, nihil dicam) qui quum pietatem & veram religionem sese defendere iactitant, omnia tamen ea quæ ad Dei cultum sunt instituta, in suum quæstum conuertunt: non vasa tantùm sacra, sed etiam quoad possunt loca ipsa in vsus profanos commutant. Quid est, si hoc non est facere domum patris cœlestis, domũ negotiationis? Vide quæso, si hęc non rectius in nostri temporis hæreticos, quam Ecclesiæ Catholicæ & Romanæ ministros conueniant: qui licet iniquis pensionibus, beneficiorum pluralitatibus,

Ministrorũ authoritas in Ecclesia est in ædificationem.

Simoniaci quæ ad Dei cultũ sunt instituta, ad suum quæstũ conuertunt.

tatibus,

tatibus, concubinatu, quæ ſanè grauiſsima ſunt in Eccleſia ſcandala, illam defœdent, longè tamen grauiora talium hæreticorum ſunt facinora.

3 Tertiò, Quum domum Patris ſui, non vult domum negotiationis fieri manifeſtè Anabaptiſtarum, Svuencfeldianorum, aliorúmque hæreticorum errores confutat, atque Catholicæ Eccleſiæ veritatem de conſeruanda rerum, & locorum religione confirmat; nec peccare eos, qui loca ſacra orandi cauſſa accedunt, modò abſit ſuperſtitio, & falſa opinio, quam nos æquè, atque illi, deteſtantur, qua ſcilicet putent fideles Deum ſic alicui loco alligatum, vt alibi exaudire nequeat. Non enim deterior eſt conditio Chriſtianorum, quàm fuerit Iudæorum. Illos ergo, ſi in templo potuit audire orantes, cur non & nos poterit? Seruetur ergo templis ſuis honos: vult enim in illis orari Deus, verbum ſuum doceri, ſacramenta fidelibus adminiſtrari, eáque quæ ad religionem ſpectant, tractari. Siquis enim templum Dei violauerit, diſperdet illum Deus: quod licet de ſpirituali templo quidam intelligant, tamen Corinthios grauiter obiurgat, quòd in Eccleſia aut ebrij, aut ad ebrietatem conuenirent, 1. Corinth. 11.

Nō peccāt, qui loca ſacra adeunt orādi cauſſa, contra Anabaptiſtas.

Templum Dei nō violandum.

4 Quartò, Quam ſint ex hac Chriſti ſeueritate ſecuti euentus diſpares. Nam excæcati propria malitia Pharisei, non contéri ea actione, quæ, Hieronymo teſte, omnia penè miracula ſuperat, qua ſe ſolùm tantæ obiecit turbæ, eluceſcente nimirū radio diuinitatis, qui impios percellebat & in fugam vertit. Petunt à Chriſto ſignum, & miraculum, quo ſcilicet demonſtret hanc functionem ſibi à Deo Patre conceſſam; quemadmodum Moſes, Gedeon, Phinees ſignis ſuam vocationē diuinitus confirmarunt. Chriſtus autem, quum indignos eos aperto aliquo miraculo iudicaret, quòd ſciret eos calūniaturos quicquid faceret, proponit illis ſub obſcuro ænigmate ſuam paſsionē, & mortem, quam illi erant intentaturi, ac denique reſurrectionem, quam ex diuinitate ſua reciperet, propter iuſtificationem noſtram, Roman. 4. Quæ ſublimia myſteria carnales, qui non percipiunt ea quæ ſunt ſpiritus Dei & animales qui non ſapiunt ea quæ Dei ſunt, Iudæi non poterant aſ-

Carnales non percipiūt ea quæ ſunt ſpiritus Dei.

ſequi, ſed de temporali templo dici putabant. Diſcipuli verò, & quibus odio & inuidia mens nondum erat excæcata, crediderunt, vt in illis oſtenderetur iudicium: in his verò, miſericordia. Venit enim Chriſtus in hunc mundum, vt videntes non videant, & audientes non intelligant, Ioan. 9. Illud tamen hoc loco obſeruãdum monet Euangeliſta, multorum fidem admodum fuiſſe dubiam & infirmam: quippe qui ex miraculorum conſideratione nata tantùm fuit, nec radices in ipſorum animis egerat. Proinde licet propenſi admodum in Chriſtũ viderentur, tamẽ ſe nõ credebat ipſis, ipſo facto miniſtros verbi monens, ne temerè ſe committant auræ populari, aut ex vulgi opinione & exiſtimatione ſe iudicent. Eſt enim Euripo magis varium vulgus.

Vulgus varium.

FERIA TERTIA HEBDOMADæ quartæ Quadrageſimæ, Epiſtola, Exod. 32.

Deut. 9.

Locutus eſt autem Dominus ad Moſen, dicens, Vade, deſcende, peccauit populus tuus, quem eduxiſti de terra Aegypti, &c. Finis Epiſtolæ: Placatusq́; eſt Dominus ne faceret malum, quod locutus fuerat aduerſus populum ſuum.

Iudæorum ingratitudo.

PRoponit hæc Epiſtola tria.

1 Primò, Deteſtabilem Iudæorum ingratitudinem, qua neglectis omnibus Dei beneficiis, vt libertatis Ægyptiacæ, eductionis per mare Erythræum, alimoniæ cœleſtis, & protectionis diuinæ contra omnia ingruentia mala, leuiſsima occaſione, ob diuturniorem Moſis, ſcilicet, abſentiam, furibundo quodam impetu in idololatriam ferebantur, tanta veſania, vt pretioſiſsima quæque in eam impietatem profunderent: ex quo agnoſcere licet quid improba poſsit cupiditas, malorũ omnium radix, 1. ad Timo. 6. Porrò ex hoc agnoſcimus quos fructus producere ſolet populus Paſtore deſertus, nimirum, Dei neglectũ, fidei contemptum, laſciuiam, impietatem, & idololatriam: ſic hodie videmus non ſine magno religionis Chriſtianæ damno, florẽtiſsimas Reſpublicas Paſtorum aut abſentia

Fructus, quos producere ſolet populus Paſtore deſertus.

ſentia, aut negligentia, quemadmodum Iſraëlitæ, turpiſſimis flagitiis Deum irritare dum paſsim quæuis admittitur religio, licentia viuēdi conceditur, & miniſtrorum verbi nullus habetur delectus. Quo fit, vt pro vera religione hæreſin paſsim amplectantur idiotæ, & quia plurima permittunt quę carni adlubeſcunt eis, nō ſecus ac Iſraëlitę, ſuos Deos laudent, in eis ſalutis ancoram collocent, vt nō immeritò grauiſsimè nobis indies minari videatur Deus bella, ſeditiones, peſtem, famem, & interitum. Neque verò emphaſi caret quod Moſi dixit Deus, *Peccauit populus tuus*: quaſi dicat, Hactenus dum mihi paruit, meus fuit populus, illius ego curam ſuſcepi, eam nunc prorſus abieci. Quod vtinam hodie de populo Christiano non dixerit Deus, quum nullus penè eo in toto orbe ſit miſerior, & qui tot ſectis & opinionibus inter ſe diſsideat, tot diſsidiis laboret, tot flagitiis diffluat, vt penè videatur Deus illius abieciſſe curā, & meritò iraſci, quum nemo ſit, qui ſe illius iræ opponat.

2 Secundò, Stupendam Moſi manſuetudinem, qua ſeſe velut murum oppoſuit irato Deo, dum omnia ſua poſtponit ſuę Reipublic. ſaluti, vtilitati, & fœlicitati, magis eligens abiectus viuere, quàm ſuorum ſtragem intueri: quod demum veri Principis eſt officium ſacri æquè ac profani, qui in hoc à tyranno differt, quòd hic ſuorum pernicie, incommodis, & interitu ſuū faciat cōmodum, cædibus ac ſanguine nunquam ſatur, quem verè iuxta Sophoniam lupum dixeris, cap. 3. Item Ezech. 22. Sed quo quæſo ariete gliſcentem iam Dei iram fregit ſanctiſsimus Moſes? nō certè corporeo, ſed precibus, oratione, & deprecatione, armis ſanè efficaciſsimis, & quæ vel ipſum penetrare cælum poſſunt: ſi quando animo ſincero, conſcientia bona, atque fide non ficta Deo offeruntur. Sic enim non niſi ex ipſius ſpiritu proficiſcitur, qui quomodo orare oporteat docet, Ro. 8. Ea autem eſt veri fidelis libertas, vt Deum ſibi quaſi deuinciat authoritate ſuarum promiſsionum, vt negare non poſsit, 2. Timot. 2. & compellat, mutato irato affectu, quo punire decreuit, gratiā tribuere, & peccatum delere, dū ait, *Memento Abraham, Iſaac, & Iacob, quibus iuraſti per temetipſum, &c.* Vide ex hoc loco quid Sanctorum preces

Moſi manſuetudo.

Fidelis libertas.

Sanctorum preces. apud Deum posſint. Item, Num.16. occurrit Aaron iræ Dei. Plurimi enim eſt apud Deum deprecatio iuſti, Iac.5. Neque verò promiſsionum ſuarum tantùm commonefacit Deum Moſes, ſed addit quanta ab impiis ipſius gloriæ ignominia, iniuria, & blaſphemia impingeretur, ſi pro meritis tãtum ſcelus punire pergat. *Ne quaſo dicant Aegyptij*, inquit, *Callidè eduxit eos, &c.* quaſi dicat, Nõ mihi tantùm, ſed tuæ potentiæ, derogabunt hoſtes nominis tui. Tu impotẽtiæ, & imbecillitatis argueris ô Deus, ab infidelibus, quòd tantam multitudinem paſſus ſis in vaſta hac ſolitudine occumbere, quæ ſeſe defendi poſſe tua potentia ſperabat. Poteſt & hæc oratio hodie affli-ctæ Eccleſiæ accommodari.

Impotentia arguitur Deus ab infidelibus et hareticis.

Misericordia Dei immensa. 3 Tertiò, Dei immenſam miſericordiam, qua ſeſe exorari tam leniter paſſus eſt, ne tantum ſcelus pro meritis damnatione, excidio, & morte æterna puniret, re ipſa haud dubiè declarans nolle ſe mortem peccatoris, Ezec. 18. ſed ſua benignitate ad pœnitentiam omnes inuitare, Roma.2. Eſt enim apud ipſum miſericordia & copioſa redemptio, Pſalm.129. Pulchrè autẽ, vt docet Tertullianus lib. 2. contra Marcionem, hîc Moſes imaginem refert Chriſti, Patrem ſuum pro genere humano oratione, paſsione, & morte ſua exorantis, qui ſolus eſt propitiatio pro peccatis noſtris, ac totius mundi, 1. Ioan. 2. qui in hoc apparuit, & diſſolueret opera diaboli, 1. Ioan. 3. qui & Patrem nobis propitium fecit, dum quod aduerſum nos erat, chirographum decreti deleuit, affigens cruci, Coloſ. 2. Cuius merito ob peccatum damnationis obnoxia natura humana, æterno Patri reconciliatur, dum ex filiis iræ fiunt vaſa miſericordiæ: & reſtituitur, dum erepta de poteſtate tenebrarum, transfertur in regnum dilectionis filij ſui: vt iuxta Apoſtolum ſint, Rom.8. hæredes Dei, & cohæredes Chriſti: quibus non poteſt non eſſe propitius Pater. Si enim tanti eſſe potuit apud Deum ſolius hominis Moſi oratio, vt tam horrendi peccati condonationem impetraret, quid non poterit Dei & hominis Ieſu Chriſti pleniſsima ſatisfactio, non oratione tantùm, ſed ſanguine confirmata? Qui licet ſecundũ humanitatẽ ſit orator ex tempore, eſt tamen ſecundũ diuinitatẽ cum Patre exauditor æternus. Agnoſcant

Ieſus Christus orator ſecũdũ humanitatẽ.

ſcant itaque fideles ſeſe ex fide iuſtificatos pacem habere cum Deo,ſed per Chriſtũ:ita tamẽ,vt ſeſe nouerint cruci ſubiectos,ac debere ſe cum vitiis & concupiſcentiis, carnem ſuam crucifigere,pœnitentię operibus,fidei conſtantia,oratione, ieiunio, lachrymis certã ſuam vocationem efficere. Et quemadmodũ Moſes impetrata peccati huius remiſſione,graui tamen animaduerſione,pœnáque temporali puniuit à Deo condonatũ peccatum: ita nos quoq; ad pœnitentiæ opera manere obligatos.

FERIA TERTIA HEBDOmadæ quartæ,Euangelium,Io.7.

Iam autem die feſto mediante, aſcendit Ieſus in templum, & docebat, &c. Finis Euangelij: Nunquid verè cognouerunt Principes, quia hic eſt Chriſtus? ſed hunc ſcimus unde ſit.

Omplectitur hoc Euangelium,pręter grauem cum Iudæis habitam à Chriſto contentionem,de vera feſtorũ colendorum ratione, præcipuã quoq; ſalutis adipiſcendæ rationẽ,quam docet non in ſola fide,ſed obedientia mandatorũ eſſe conſtitutam. Agit autẽ quinque.

1 Primò,Confutat inuidioſam Iudęorum de ſe,ſuáq; doctrina admirationẽ,quam duabus de cauſſis conceperant: ſcilicet,quòd literas ſciret,& quòd non didiciſſet. Siquidem ignorãtia peccati,meritò ꝓpria eſt humanæ naturę quę ſine ſtudio& diligentia ſuperari nõ poteſt:quã quum in Chriſto nõ animaduertiſſent:quia nihil ſublimius de ipſo,quã de alio quouis cogitabant,admirabantur ipſum tanta maieſtate, gratia,atq; eruditione docere : non ſicut Scribę & Phariſæi,ſed quaſi poteſtatem habens,Marc.1. ſcilicet,non Phariſaicas ſuperſtitiones, nõ frigidas legis cęremonias,ſed cœleſtem illam Euãgelij doctrinã hactenus ignotam mundo, Angelis, & hominibus. Chriſtus autem vt eos, qui puram hanc Euangelij doctrinã quam ipſe è ſinu Patris mundo attuliſſet,amplecterẽtur,in ſua fide confirmaret,docet eã non eſſe aut humanã,aut carnalem,dum ait, *Mea doctrina nõ eſt mea ſed eius qui miſit me Patris.* Quibus verbis eandem ſibi eſſe cum Patre natu-

ram docet,hoc est,non adoptione,sed natura se Deũ esse. Proinde nec hanc doctrinã aliter quàm à Deo profectam esse recipiendam: Admonens omnes verbi ministros,ne sua somnia populo,sed Dei verbum annuntient.

2 Secundò,Deinde quomodo hæc cœlestis doctrina apprehendi possit demonstrat,scilicet,fide,& opere, dũ ait, *Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet de doctrina mea, vtrum ex Deo sit.* Quibus verbis non id agit, vt doceat opera fidei esse meritoria. Fides enim prima datur, per quam cætera impetrantur: & nemo,nisi ex fide,operatur, sed homini etiam post receptam fidem eam inesse animi libertatem,vt possit eam vel recipere,vel reiicere. Siquidem neminem cogit Dei gratia. Errant ergo Philosophi & hæretici, qui fatali necessitate omnia euenire contendunt.Christus enim,vt aliis innumeris scripturæ locis,liberi hominis arbitrio concedit,Dei Patris voluntatem facere,non quasi eam sine gratia possit, vt voluerũt Pelagiani, implere: sed quia acceptam gratiam, sine qua bene agere nequit, liberè potest recipere, dum vult reiicere. Ad exactam igitur voluntatis diuinæ cognitionem,quę scilicet ad æternam salutem requiritur,non sola fides, vel inanis fiducia sufficiunt, sed requiritur obedientia mandatorum Dei:Iuxta illud, Si vis ad vitam ingredi,serua mandata.Matth.19.Hoc qui fecerit,à semetipso non loquitur,& gloriam propriam non quærit.Hoc enim peculiare omnibus hæreticis, hypocritis & ambitiosis,vt prætextu nominis Dei,cupiditatibus consulant suis,& omnia sua gloriæ Dei præponant: vt econtra,qui veri sunt Dei Prophetę& ministri,hi solam Dei gloriam quęrunt,eius iustitiæ sese subiiciunt, toti ab illo dependent,ita vt iniustitia in iis non sit vlla.

Errant hæretici & Philosophi, qui fatali necessitate omnia euenire cõtendunt. Pelagiani.

3 Tertiò, Iudæos transgressæ legis reos fecit, dum ait, *Nonne Moses dedit vobis legem?&c.* Ostendens eos esse sub maledicto legis. Maledictus enim omnis,qui nõ permanserit in omnibus quæ scripta sunt in lege. Et quis sit verus & legitimus vsus legis,ostendit,vt scilicet, impleatur fide,& operibus,coërcens manuũ actionem,& cordis cogitationẽ.Siquidem pręceptũ de non occidendo non impleuit,qui metu legis manum ab homicidio abstinet:sed qui ne odium quidem in corde admiserit: idẽ de adulterio,

rio, de furto iudicium, (nam iuxta legis intétionem homicida est, qui odit fratrem suum: adulter, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam: & fur, qui concupierit rem proximi) idémq; de omnibus legis preceptis iudicium. Proinde Christus hac ratione Iudęos homicidij in ipsum concepti arguit, declarans se eum esse, qui abdita cordium ipsorum penetrare posset. *Homicida, qui odit fratrem suū.*

4 Quartò, Si circuncisionem accipit homo in sabbato, vt non soluatur lex Mosi, legem de sabbato interpretatur, eámque ex Dei ordinatione docet inferiorem esse ea, quę de hominis salute pręcipitur: proinde cedere debere quoties proximi necessitas id exigeret. Est enim filius hominis, Dominus sabbati: Neq; enim homo propter sabbatum, sed sabbatum propter hominem est: Nam pędagogicum, & cæremoniale tātùm erat sabbatum Iudæis pręceptum, significans ab operibus malis, & peccatorum fideles otiari debere, vt est Isa. 58. Hebr. 4. Luc. 14. Charitati autem, quę finis pręcepti est, omnia cęremonialia, iudiciaria, & moralia inseruire debere. Hoc enim est diem sabbati sanctificare, proximi ex charitate succurrere inopię, miserię, & necessitati. Huic enim nulla lex obstare potest. Si enim brutis lapsis, vt ait Christus, licet succurrere, multò magis homini, vt argumentatur Christus, Luc. 14. Verùm hîc oportet distinguere inter contemptum, & necessitatem: nam hic lege punitur, vt paret in eo qui ligna collegit, Nume. 15. sed hęc vbique in omni lege excusatur. *Charitas finis precepti.* *Distinguendum inter cōtemptum & necessitatem.*

5 Quintò, Prohibes à temerario iudicio, quia id semper in omni Republica grauissimos motus, ac tumultus excitare solet, ac non vult Iudæos vel odio, vel inuidia suę personę, miracula in sabbato facta iniquius ęstimare, quàm ea, quę Mosi lege permittuntur. Permisit autem ea in sabbato circuncisionem, Ioann. 7. oblationem sacrificiorum, Matthei 12. & lapsum bouem, aut asinum erigere, Lucę 14. Iniquè ergo contra Christum obmurmurabant, qui veram salutem, cuius typum illa adumbrarunt, attulit. Itaque grauiter in ipso inuehitur, omnem illis ignorantiam, & excusationem adimens, dum ait, *Et me scitis, & vnde sim, scitis*: quia scilicet, vt iactatis, Mosi discipuli estis: sed ille de me scripsit. *Iudicium temerariū.*

Script

Scripturæ quoq;,quas ſcrutamini,illæ teſtimoniũ perhibẽt de me. Igitur ſi Moſi & ſcripturis creditis,me noſtis. Proinde nulla vobis ſupereſt excuſatio ignorantiæ.

FERIA QVARTA HEBDOMADÆ quartæ quadrageſimæ, Epiſtola,Iſaiæ 1.

1. *Petr.*3. *Lauamini, mundi eſtote : auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis, &c. Finis Epiſtolæ : & ſuccendetur vtrunque ſimul, & non erit qui extinguat.*

Ac epiſtola tria proponit Propheta,quę ad veram ſalutis rationem ſpectant.

Ceſſatio à peccatis prima vera pœnitentiæ pars.

1 Primò,Ceſſationem à peccatis,quæ prima eſt veræ pœnitentiæ pars. Neque enim vlla eſſe poteſt veræ virtutis operatio, vbi peccandi voluntas,affectus,& cupiditas animo imperant. Licet enim nõ fiat,vt nõ aliquando venialiter peccemus. Si enim dixerimus, quoniam peccatum non habemus, noſipſos ſeducimus,1.Ioan.1. ſed vt peccatum nobis non dominetur,& nos à lege Dei auertat,per gratiam Dei facilè contingit. Quòd itaque lauari vult peccatores Propheta, ad ſacramentum baptiſmatis eſt alluſio,cuius efficacia regeneramur, & renouamur ad vitæ nouitatem.nõ quidem vt quoties peccamus,toties rebaptizemur.Vnus etenim tantùm eſt baptiſmus,Epheſ.4. ſicut Chriſtus ſemel tantùm mortuus eſt,Rom.4.ſed quia niſi ille præceſſerit,cætera pœnitentiæ opera non prodeſſent : Fit enim præcedente baptiſmo,vt efficax ſit ſubſequens pœnitentia.Neque enim, inquit Auguſt.cap.33.lib.1.de nuptiis & concupiſcen.aliquid prodeſt nõ baptizato dicere,Dimitte nobis debita noſtra.Atque ideò ne quis ſolum baptiſmum ſufficere putaret, addit, *Auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis.Quieſcite agere peruersè.*Quę cùm emphaticôs dicantur à Propheta, pulchrè omnem iuſtitiæ perfectionem complectuntur. Atque omnem hypocriſin damnant : quibus hoc ſolum propoſitum eſt,vt coram hominibus iuſtitiam ſimulent. Docet enim non operibus tantùm, quæ ab hominibus ſpectari poſ-

Nõ prodeſt nõ baptizato dicere, Dimitte nobis debita noſtra.

ſunt,

ſunt, ſed ipſis quoque cogitationibus veram iuſtitiam perficit. Cogitatio namq; fons eſt orationis & operationis, quæ ſi, vt habet D. Proſper lib 3. de vita contemplat. cap. 3. bona ſit, mentem, & actiones purificat: ſi verò mala, inquinat: ſed quum ipſa boni cogitatio non ſit in noſtra poteſtate, 2. Corinth. 3. vt etiam oſtendit Auguſtinus de bono perſeueran. capit. 8. nec eam habere poſſumus, niſi ab illo, qui cordi humano ſanctas dat cogitationes, per quas habeat fidem, quæ per dilectionem operetur: quomodo præcipit Propheta, vt malum à cogitationibus auferamus, niſi, inquit Auguſt. ita intelligamus gratiam prædicari, vt tamen non negetur arbitrij libertas, quæ gratiæ cooperatur? Siquidem, iuxta Bernardum, nec liberum arbitrium ſine gratia, nec gratia ſine libero arbitrio eſſe in homine poteſt. *Cogitatio fons orationis.*

2 Secūdò, Ipſam iuſtitiæ perfectionē cum enumeratione virtutū, dū ait, *Diſcite benefacere, quærite iudiciū. ſubuenite oppreſſo iudicate pupillo, defendite viduā.* Quæ licet ſolis videātur à Propheta iudicibus præſcribi, quorū mores corruptiſſimos ſatyrica planè libertate toto capite perſtringit, omnibus tamē ex æquo conueniunt: quaſi dicat, Quum tanta ſit in vobis prauitas malitiáq;, vt omnia veſtra opera Deo nauſeā pariant, vt ſunt feſtiuitates, neomeniæ, ſabbata, ſacrificia: neceſſe eſt, vt, ſi placere ei velitis, eiúſq; vobis gratiā conciliare, diſcatis benefacere, nec corruptū naturæ inſtinctū, quæ prona eſt ad malū omni tēpore Gen. 6. ſed præuenientē vos gratiā ſequamini. Nō enim poteſtis bona agere, quū ſitis mali, niſi didiceritis ab eo qui docet hominē ſcientiā, Pſal. 93. Accidit autem hæc tanta bene agendi difficultas, tū ex vitio originali, & ſtudio prauæ volūtatis, quę niſi corrigatur gratia redemptoris, ſublata malè agendi prauitate, nunquam cęteras, quas Propheta pręcipit virtutes faciemus: aut eo ſaltem ſine, quo iubentur, vt ad eū ſcilicet tantùm referamus, qui omnis iuſtitię fons eſt & origo. Præcipit autem omnibus nempe iudicibus, & priuatis, iudicij ęquitatē, qua non tantùm cuiq;, quod ſuum eſt, ex iure diſcernitur, ſed qua proximi actiones quadam epeceia rectè interpretamur, quatenus charitatis lex permittit, quæ in rebus adiaphoris non cogitat malum: mala verò, quæ ſine adulatione *Bene agendi difficultas ex vitio originali.*

laudari

Iudicia priuata sunt in scripturis prohibita.

laudati nequeunt, iuxta verbum Dei iudicat, 1. Corinth. 4. Sunt enim priuata iudicia meritò in scripturis prohibita, quia sunt plerunque temeraria, falsa, & iniusta: vtpote quæ ex affectu potius quàm vera ratione proficiscantur. Cætera verò quæ de subuentione oppressi, iudicio pupillorum, & defensione viduarum dicuntur, ad iudices tantùm spectant, quorum est subuenire in iis, qui potentiorum calumniis opprimuntur. De iis in superioribus tabulis abundè satis dictum est.

Hæretici bona opera damnant.

3 Tertiò, Contra nostrorum hæreticorum furores, qui omnem dignitatē bonis operibus derogant, docet Deum non tantùm ex misericordia, sed quasi iure quodam velle adstringi ad reddandam virtutibus suam mercedem, dum ait, *Venite, & arguite me*: quasi dicat, Sistite me iudicio, accusate iniustitiæ, scribite dicam, & iure mecum agite, si nimirum vobis, quod rectum est facientibus non reddidero mercedem, paratus sum quam tuli subire legem, iniustus haberi volo, vt ipsos iniustos esse pronuntio, qui operariis mercedem denegant, Deut. 24. Leuitic. 19. Ecclesiast. 34. Vide Dei obsecro benignitatem, misericordiam, & clementiam: qua non solùm peccata non punit, sed ad pœnitentiam inuitat. Pœnitentibus veniam tanta facilitate concedit, vt velit etiam nisi faciat iniustitiæ accusari, ac ne quem desperatio terrere posset ex scelerum grauitate, numero, magnitudine, spem facit remissionis & gratiæ. *Si fuerint*, inquit, *peccata vestra, vt coccinum*, sanguinea scilicet, & impura ex conscientiæ prauitate, *& Vermiculus*, vel ostro similia, *quasi nix dealbabuntur*. Psalmo. 50. Lauabis me, & super niuem dealbabor: *& velut lana alba erunt*. Hęc est promissio noui testamenti, quam Christus adueniens copiosissimè adimpleuit, mundans nos à peccatis nostris in sanguine suo. Cuius efficacia ab ipso instituta sacramenta potissimùm regenerationis & reconciliationis, peccatis purgandis inseruiunt, & veram iustificationem restituunt, vt ex filiis iræ sint abluti, iustificati, sanctificati hæredes Dei, & cohæredes Christi. Tales enim nos efficit suis numeris absolutos pœnitentia, quæ non tam fide, quàm virtutum operatione constat.

FERIA QVARTA HEBDOMADÆ quartæ Euangelium, Ioannis 9.

Et præteriens Iesus, vidit hominem cæcum à natiuitate: & interrogauerunt eum discipuli eius, &c. Finis Euangelij: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? &c.

Omplectitur hæc historia mysteriū gratiæ noui testamēti, quæ facta est per Christum, qui venit in hunc mundum, vt illuminaret omnes, qui in tenebris, & vmbra mortis sedebant. Lucæ 1. hoc est, vt Paulus loquitur, peccatores saluos facere: Nam ea se de caussa à Patre missum esse testatur. Deinde quàm dispares sint subsecuti effectus, nempe, quòd qui cæci erant, iam videant: & qui videbant, cæci sint. Agit autē potissimùm hoc Euangelio Christus quinque.

1 Primò, Vt ostendat insignem suam clementiam, tum erga cæcum, quem prçteriens dignatur placido aspectu intueri, quo Petrum negantem, Lucç 22. Magdalenam pœnitentem, Luc. 7. Latronem confitentem, Luc. 23. aspexit. Quum enim omnia humanæ naturæ collata beneficia sint merè gratuita: quis enim prior dedit illi, vt retribuatur ei? tum maximè incarnationis mysterium, quum nulla re magis, quàm hac cōmendetur Dei misericordia, qua nos ille prior ignorantia rerum agendarū, & concupiscentia rerum noxiarum, primorum parentum vitio excæcatos, & originalis iustitiæ thesauro spoliatos, suo aspectu dignatur: atque ex massa perditionis sibi filios, hæredes, & cohæredes regni deligit, quibus gratia fidei secundum propositum voluntatis suæ prçdestinatis, vocatis, & iustificatis, tandem amissa restituetur merito crucis & incarnationis, dum visum restituet, non illū tantùm corporeum, sed spiritualem, vt verum Deum cognoscat, non tantùm hîc per speculum, & ęnigma, sed facie ad faciem gloriam Domini speculando. Tum etiam erga discipulorum crassam ignorantiam, qua credebant antè Deum peccatum vlcisci, quàm ab homine perpetraretur: sed

Omnia humana natura collata beneficia sint merè gratuita.

sed quia audierant ægritudinē peccatis imputari à Christo, Ioan.5. arbitrabantur eam propositionem esse vniuersalem: & etiam quia scripturæ peccatis parentum affligi filios docent, Exod.20. Deut.28. Ezech.18. Huic enim (vt patientiæ, & mansuetudinis exemplum exhiberet omnibus erga subditos, infirmitate & ignorantia laborantes, vt monet Apost. ad Galat.6.) respondet ita, vt & parentes,& filium à peccato excuset:non quasi peccatores non fuerint, (Omnes enim peccauerunt, & non est iustus in terra qui non peccet) sed tantùm negat cæcitatem fuisse pœnam alicuius sceleris. Vt multis subinde calamitates sunt pœnæ scelerum: vt Dauidi, Manassæ, & Saulo accidit. Sed vt manifestetur gloria Dei, quæ solet exercere suos vel ad probationem, exercitium virtutum, in meritum peccati, & Dei gloriam, vt Iob, Tobiam, Paulum, Paraliticum, Sororem Mosi, Lazarum, Cęcúmque, Errant ergo, qui putant afflictiones hominibus fortuito casu accidere, & prouidentiam tollunt:quasi scilicet, circa cardines cæli versaretur Deus, nec nostra consideraret. Castigat enim omnem filium, quem recipit ex immensa misericordia sua, non vt perdat, sed vt inde glorificetur. Ergo qui impatientia crucem à se abiicit, gloriam Dei reiicit.

Calamitates sunt pœna scelerū.

Afflictiones fortuitò nō accidūt.

2 Secundò, Dum ait, *Me oportet operari, donec dies est*, aduentus sui caussam aperit, nēpe, vt doceret ignaros, cōsolaretur afflictos, & succurreret miseris. Hęc enim sunt opera Dei, vt contrà opera legis sunt terrere, iudicare, & damnare: quæ ministratio mortis appellatur à Paulo, 2. Cor.3. Sed vt ab hoc maledicto nos redimeret, aduenit Christus, in quo perseuerauit, donec dies esset, id est, vitæ tēpus à Patre prefinitum tulit. Quòd verò ait, *Veniet autem nox, &c.* His verbis occultę passionis suę breui cōplendum mysterium significat: aut, si ad allegoriam trāsferre voles, significat tum cuilibet esse rectè agendū dum licet auxilio gratiæ frui. Nam in nocte, id est, post vitam, rectè operandi facultas negabitur, dum ligatis manibus & pedibus proiicientur in tenebras exteriores. Vel, donec luce Euangelij dirigimur, facilè licebit, accedēte gratia Dei, (Nam sola Euāgelij cognitio ad hæc non sufficeret) fructus producere Spiritus sancti, qui sunt charitas, patientia

Opera legis quæ.

patientia,gaudium,pax,longanimitas,bonitas,mansuetudo,modestia, & fides. Ipse enim Christus quandiu est in mundo,lux est mūdi, illuminans omnem hominem. Nemo enim nisi per illum illuminatur, vt scilicet filius Dei fiat is, qui credit in nomine eius, amplectendo fidē, qua prædicationi verbi Dei credat,& charitatē, qua præceptis obsequatur. Hi sunt enim effectus cœlestis huius lucis,quam Pater in mundum misit:atq; vt hanc doctrinam,qua rationem naturæ superat, in animis suorum confirmaret Christus,eam præclaro cōfirmat miraculo. *Fructus Spiritus sācti.*

3 Tertiò, Quòd sputo lutum faciat,cæci oculos liniat, & ad natatoria Syloë cæcum mittat, vt eos lauet, & videat.Hoc,vt grauissima & precipua fidei nostrę symbola commendaret, fecit. Quum enim sæpius longè maiora solo verbo miracula perfecerit, hic tamen variis vtitur cæremoniis, ne prorsus eas in sacris religionis nostrę mysteriis contemneremus, aut (vt solent impij Enthusiastę)imaginariam tantùm religionem somniare mus. Reddunt autem nos vera hæc signa, quibus vtitur Christus, certos de diuinitate, & sanctificatione, vnita humanitati μυστικῶς, qua velut organo est vsus ad reparationem humanæ naturæ, occultam voluntatis suæ rationem explicans, quam scilicet vim & energiam sacramentis Ecclesię suæ esset collaturus: quę noluit nuda tantum esse signa, sed efficacia, quę animum purgandi, sanandi, & sanctificandi vim haberent, non ex materia, qua constāt natura, sed verbi potentia:Nam accedit verbum ad elementū,& fit sacramentū.Expuit igitur Christus, vt aduertas quòd omnia eius interiora lumen sint, & quòd verè videat, qui Christi mundatur internis. Vt enim lauat saliua, ita & sermo. Ioan.13. Iam vos mundi estis propter sermonem. Denique ꝙ lutea nostra caro per baptismi sacramentum ęternę vitæ lumen accipiat. *Cæremonia in mysteriis nostra religionis non contemnēda.*

4 Quartò, Commēdat insignem obediētiam, & fidē in cæco,qui nō secus, atque Abraham, cōtra spem in spem credit: dū ea in oculos recipit,quibꝰ excęcaretur potius quā videret, & dum patitur se à Christo ablegari ad eas aquas,quibus sępius esset vsus.Ea enim est veræ fidei natura,vt captiuet intellectū in obsequiū verbi Dei,vt rationē humanā à consideratione corporearū rerū abstra- *Fidei natura.*

hat, vt verbo Dei lucenti tanquam lucernæ in caliginoso loco obtemperet, idque sequatur. Hæc enim nisi qui voluntatis suæ arbiter est, attulerit, nunquam sacramentorum Christi gratiam, sine qua salutem assequi nulli licet, consequetur: licet paruulis, qui originalis solùm sunt rei peccati, alia ratione succurrat misericordia redemptoris, scilicet parentum & Ecclesiæ fide. Adulti verò nisi præter fidem, obedientiam quoque attulerint, nihil vnquam præter ea, quæ damnationem augeãt assequentur. Contrà verò qui obice remoto prauæ voluntatis, verbo Dei obediunt, veræ pœnitentiæ lachrymis se lauant, hi demum sacramentorum efficaciam ex merito sanguinis Christi profluentem in se recipiunt, ac vident ereptos sese de potestate tenebrarum, & translatos in regnum dilectionis filij Dei, ad Coloss. 1. Ac ne ingrati sint gratiæ Dei, eam contra omnes aduersarios fidei tuentur, Christum prædicant, nec verentur, vt hic cæcus, inuidiam mundi, magnatum indignationem, quibus Christi gratia semper ferè est odor mortis, sed magna constantia ad mortem vsque tuentur: licet capitis subinde periculum esset subeundum.

Paruuli. *Adulti.* *Sacramentorum vis et efficacia ex merito passionis Christi.*

5 Quintò, Arguit impudentem Scribarum & Pharisæorum inuidiam, maleuolentiam, & cæcitatem, qui toto conatu eò ferebantur, vt tantum hoc à Christo factũ miraculum supprimerent. Nam non contenti cæci illuminati parentum eiusdem, & vicinorum, qui eum nouerant testimoniis, & aperta confessione, audent tamen horrenda quadam mentis excitate affecti, calumniari, quòd sabbato Christus hoc fecisset: quare impij de Christo pronuntiant ipsum non esse à Deo, & peccatorem. Sic enim impij & veri iustitiarij, qui propriæ nituntur iustitiæ, se iustos, cæteros omnes peccatores æstimant: atque adeò sanctissima etiam facta calumniantur, vera pietatis opera hypocrisin iudicant: & quæ non nisi à spiritu Christi proficiscuntur, dæmoni imputant. Sed illuminatum verbo fidei non oportet huiusmodi calũniis cedere: sed contrà fortiter agere, ictibúsque aduersariorum resistere, palámque confiteri se Christi militem, Iesumq; filium Dei esse, Quapropter ille intrepidè respondit, quia Propheta est. Et licet quis fuerit à parentibus

Iustitiarij, qui.

tibus consanguineisque derelictus ob Christi cõfessionem, extráque synagogam factus, à Deo se derelictum vereri nõ debet. Nam cęcus hic, à genitoribus ferè oblitus, à Pharisæisque reiectus, à Christo tamen suscipitur. Hinc Dauid, Quoniam Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me, Psal. 26.

FERIA QVINTA HEBDOMADÆ quartæ Quadragesimæ, Epistola, 4 Reg. 4.

Facta est ergo dies quædam, & veniens diuertit in cœnaculum, & requieuit ibi, &c. Finis Epistolæ: Vt excurram vsque ad hominem Dei, & reuertar, &c.

Ræsentis Epistolę historia sub velamine literæ, grauissima sacramenta complectitur: Potissimùm autem proponit quatuor.

1 Primò, Matremfamiliâs, morte filij consternatam, Ab Elisæo solatium petentęm, & impetrantem, dum sese humili deiectione ad pedes Elisæi in monte Carmeli agentem proiecisset: extorserat enim hanc humilitatem nimius de filij morte dolor, quam dũ prohibere Giezi vellet, impeditur ab Elisęo. Non est enim tristibus, afflictis, & miseris augendus dolor, sed qua ratione fieri potest leniendus, ne abundátiori tristitia absorbeantur, 2. Cor. 2. Quòd autoccurrẽtem Giezi contemnit, aut pręterit, soli Elisæo volens animi sui mœrorem indicare, significat humana illa solatia, quę ex rebus pręsentibus subinde quærimus, augere potius, quàm lenire afflictæ conscientiæ dolores, & iuxta oraculum, Psal. 36. reuelandam esse Domino viam tuam, in eo sperandum, &c. Siquidem facturus sit vltra quàm petimus, aut intelligimus, Ephes. 3. Hac enim fide, iuxta Christi promissum, quisquis, Luc. 11 quærit, petit, & pulsat, sciat sese inuenturum, accepturum, & intraturum. Singularem enim hanc Dei mansuetudinem, qua non deserit sperantes in se, expressit Elisæus, dum tam facilem se præbet oranti, imò famuli ministerium repudiãti semetipsum comitem iunxit.

Afflictis non addenda afflictio.

Deus sperãtes in se non deserit.

2 Secundò, Legit Mosaicæ imperfectionem, quæ licet sancta, iusta, & bona esset, Rom. 7. neminem tamen ad perfectum adducere potuit, Heb. 7. quod, August. teste, adumbratum est ista Giezi missione, qui Elisæi baculo ad excitandum mortuum destinatur, magna præceptorum seueritate. Nàm quòd lumbos præcingere, baculum in manu tenere, salutantes non resalutare, super mortuo baculum ponere, præcipitur Giezi, grauitatem designat veterum præceptorum moralium, iudicialium, & cæremonialium, quę propter transgressionem posita, sola peccati cognitionem exhibuerunt. Ro. 3. Gal. 3. & mortuum esse hominem conuicerunt, dum augent prohibitione peccatum, & per occasionem iram operantur, omnes esse peccatores ostendunt. Quam legis infirmitatem agnoscens nostra Sunamitis, ab Elisæo se diuelli non patitur, Sed inquit, *Viuit Dominus, & viuit anima tua, non dimittam te*, personam eorum exprimens, qui tam vehementi desiderio veri liberatoris, & resuscitatoris Christi aduentum exoptarunt, dicentes, Rorate cœli desuper, & nubes pluât iustum, vtinam dirumperes cœlos & descenderes, Isa. 45. 64. Agnoscentes ex fide iustificationem, gratiam, & remissionem peccatorum, in quibus vera consistit animæ vita, nequaquam virtute legis obtineri posse, sed solius promissi Messiæ passione, morte, & resurrectione, per cuius victoriam stimulus mortis, scilicet peccatum, 1. Corinth. 15. & virtus peccati, nempe lex, absorberetur.

3 Tertiò, Gratiam noui testamenti mortuo puero exhibitam aduentu Christi, quę, quod impossibile erat legi, mortuum nempe suscitare, perfecit. Venit enim Christus Iesus in hunc mundum peccatores saluos facere, 1. Timoth. 1. Matth. 9. non poterant nâque hominem vel cognitio legis, vel naturæ vires in vitam reuocare: nam si aut per naturam, aut per legem esse potuisset iustitia, omnino gratis Christus mortuus esset. Sed cõclusit scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus, Gal. 3. Vt enim inuenit hũc puerum Elisæus mortuum, & decumbentem in lecto, ita totum mũdum in maligno positum damnationi obnoxium, iræ Dei subiectum, illecebris carnalium volu-

ptatum

pcatum irretitum inuenit Christus, vt rectè dicat scriptura, Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei, Rom. 3. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, Psalm. 13. Non est qui faciat bonum; non est vsque ad vnum. Adeò enim elanguit natura sine gratia, vt excęcata ignorantia rerum agendarum, & concupiscentia rerum noxiarum, nihil quod ad salutem pertinet operari potuerit: quod de Iudæis æquè, ác gentilibus ostendit Apostolus, Roman. 10. Dum enim Iudæi suam volunt statuere iustitiam, iustitiæ Dei non subiiciuntur, & dum gentes cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerũt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, Romanorum 1.

4 Quartò Gratiam per Christum allatam, omnibus æqualiter sine discrimine, tum paruulis, tum adultis, esse communicandam, dum Elisæus clauso ostio sese ita super puerum strauit, vt os suum, oculos, & manus, super pueri os, oculos, & manus poneret. Quod etsi rationi humanæ impossibile videatur, credat tamen ratio necesse est scripturæ, ac diuinam admiretur potentiam, qua semetipsum filius Dei exinaniuit, formam serui accipiens; & habitu inuentus, vt homo: dum semetipsum humiliauit vsque ad mortem, suscepta in se per hypostaticam vnionem humanæ naturæ veritate, & infirmitate, vt calore diuinitatis, cui coniuncta erat humanitas mortalitatis nostræ, sordes purgaret, spiritum charitatis reciperemus, quo excutientes peccati veternum, tandem expergisceremur, & oblatam per ipsum Dei gratiam reciperemus, vt tandem, quemadmodum hic puer, oscitemus, & oculos aperiamus, recepto scilicet afflatu spiritus cœlestis, quo æternam illam fœlicitatem anhelemus, & perspecta vtilitate rerum pręsentium, agnoscamus nos non esse ancillæ filios, sed liberę, ereptos de potestate tenebrarum, non virtute aut legis, aut naturæ, at per Christum: sed ita vt nos matri restituerit, id est, Ecclesiæ communioni, vt nimirum datam per ipsum libertatem in occasionem carnis non daremus.

Scripturā credēdum, non humanæ rationi.

FERIA QVINTA HEBDOMADÆ Quartæ, Euangelium, Lucæ 7.

Et factum est: deinceps ibat Iesus in ciuitatem, quæ vocatur Naim, &c. Finis Euangelij: Quia Propheta magnus surrexit in nobis: & quia Deus visitauit plebem suam.

Hristus vt se mortis æquè ac vitæ Dominum demonstraret, præsenti Euangelio tria agit: Nam,

1 Primò, Facto ipso declarat eum se esse, qui in veteri testamento splendido quodam epitheto vocabatur, Psal. 67. Pater orphanorum, & iudex viduarum. Nam orphanum adolescentem immatura morte sublatum vitæ restituit, & viduam mariti, & filij morte desolatam cōsolatur. Vtrinque diuinitatem, potentiam, mansuetudinem & misericordiam, declarās, tum etiam cur à Patre in mundum missus esset ostendit, nempe, vt destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum, Heb. 2. & liberaret eos, qui timore mortis obnoxij erant seruituti. Inuidia enim diaboli peccatum intrauit in hunc mundum & per peccatum mors, in quo omnes peccauerunt. Proinde vt significaret iam adesse tempus, quo peccati, mortis, diaboli, mundi, & inferni tyrannis frangeretur potentia crucis, qua domum fortis intraret, & omnia eius vasa diriperet, in quibus confidebat, Luc. 11. Leui istac velitatione, qualis esset belli futurus euētus, prælusit. Porrò quum orbitas, quæ ex morte filiorum, vel parentum accidere solet, grauissimos secum dolores afferat, maximè fœminis, quarum natura imbecilior est, quàm vt facilè aduersis resistere possint, Christus, vt officium veri Pastoris, & Episcopi demonstraret, quorum est, vt monet Apostol. 1. ad Timoth. 5. viduas consolari, iubet eam à fletu cessare: quanquam verò Christus, qua erat potentia efficere potuisset, ne filius vnicus, & matri charissimus moreretur: tamen quia iudicabat hoc Patris sui gloriæ, & Ecclesiæ vtilitati fore vtilius, quod mortuum resuscitaret, quia ex hac resurrectione agnosceret mundus Deo curæ esse mortuos, atque illi eos viuere. Deinde vt in spem futuræ resurrectionis erigeretur Ecclesia, voluit insigni isto miraculo

Orbitas grauissimos secum dolores afferre solet.

Episcopi officium consolari viduas.

raculo duo hæc religionis nostræ dogmata, quæ vera sunt apud impios paradoxa, confirmare, qui putant omnia morte deleri. Ideò magna semper religione defunctorum corpora sepeliri, tum solent apud gentes & Iudæos, quæ aliquam rationis scintillam sequebantur, vt testatur Cicero libr. 2. de legibus: penes quas etiam lex erat, ne quis sepulchrum deleret, ne alienum in ea corpus inferret. Pompa quoque funebris erat frequens, quibus maximum etiam erat supplicium, insepultum abiici. Tum apud eos qui ab ipso statim orbe condito magna semper religione ius sepulturæ coluerunt, vt videre est in funeribus Abrahæ, Isaac, Iacob, & Ioseph. Passus est enim Christus Sacrosanctum suum corpus honorificè & cum aromatibus sepeliri. Stephanum quoque magno planctu, honesta sepultura dignati sunt discipuli, Ioannem Baptistam, aliósque Sanctos. Rectè ergo Ecclesia Romana defunctos in Christo loco sacro, & honesta sepultura dignos censet, eósque & lachrymis prosequitur. Eccles. 38. Fili mi, in mortuum produc lachrymas, & secūdum iudicium contege corpus illius, & non despicias corpus illius. Malè ergo iam nostro tēpore ius sepulturæ contemnit Anabaptistarum insania, violat auaritia Ecclesiasticorum, dum passim vetera monumenta abolent, & rident hæretici omnes.

Magna religione defunctorum corpora sem per sepulta.

2 Secundò, Dum lachrymis viduæ ad misericordiam flectitur, constantem Ecclesiæ doctrinam confirmat: qua docet paruulis & mortuis, prodesse posse sacramenta, & preces. Ea enim est misericordia Conditoris, (etsi iustissimo suo iudicio non omnibus eam concedat) vt illis prodesse patiatur fidem alienam, quibus pręter eam quam ex origine trahūt, nulla potest, vt inquit August. perfidia imputari, & istis sacrificia & oblationes prosint: qui quum viuerēt, vt hęc sibi prodesse possent, meruerunt: quibus autem hæc prosunt, ad hoc prosunt, vt plenior fiat peccatorum remissio. Quid enim filio viduæ profuit fides sua, quàm mortuus non habebat? huic tamen profuit fides matris vt resurgeret. Sicut etiam baiulorū fides profuit paralytico, & mulieris Cananææ filiæ à diabolo possessæ. Ea enim est gratia communioni sanctorū concessa, vt pro inuicem solicita sint mem-

Paruulis & mortuis prosunt sacramenta & preces.

bra,& acceptũ gratię cœlestis vigorem sibi inuicē communicēt. Quòd verò Christus matri fletum prohibet, & loculũ attingit, ētiam nō rogatus grauissimis de caussis agit. Primò, Vt doceat remouēdam esse doloris caussam: si quidē is aderat, qui mortuum in vitam reuocaret. Secũdò, Vt omnibus certam spem faceret adeũdi thronũ gratiæ cum fiducia: quia si non rogatus subuenit, quid non facturus, vbi cum lachrymis preces offeruntur? Isaię 65. Tertiò, Quòd accedit, & Sanctissimi corporis contactu loculum tangit: eam esse eius, qui peccato mortuus sit, miseriam docet, vt nisi ipse misericorditer subueniat, nunquam à morte peccati quisquam resurget. Non enim sumus idonei cogitare aliquid ex nobis, &c.

Christus verus mortis & vitæ Dominus.

3 Tertiò, Huius mortui resuscitatione sese docet esse verum mortis, & vitę Dominum, cui obsistere nulla potentia queat. Mox enim vt iusserit, subsistunt baiuli malarum cupiditatum, quibus effertur ad tumulum æternæ damnationis animus: quales sunt, quas vocat Paulus, Galat. 5. opera carnis, scilicet, fornicatio, immunditia, inuidia, ira, superbia, Auaritia, rixę, & dissensiones. his enim qui indulserit, & Spiritu sancto destitutus fuerit, qui non potest habitare in corpore subdito peccatis, quasi mortuus, sensu rerum diuinarum caret, atque harum cupiditatum illecebris agitatus huc illuc rapitur, vt subsistere nequeat: donec voce Christi pręueniētis voluntatem, ad peccatorum cognitionem reuocetur & surgat. Ephes. 5. Surge qui dormis, exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Nemo enim, nisi illo vocante, surgit: Iuxta illud, Perditio tua ex te Israël: Salus autem tua tantummodò ex me, Oseę 13. Illa enim est vocis, & clamoris Christi efficacia, vt penetrabilior sit quouis gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animę ac spiritus, Hebr. 4. Efficit enim hęc non solùm vt in malum non progrediaris, sed etiam vt animo resipiscas, ac per veram animi cōuersionem, contritionem, confessionem, & satisfactionem, in vitam nouam resurgas, indutus nouum hominem, qui secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis, Ephes. 4.

Opera carnis.

Sunt autem ex hoc miraculo varij secuti effectus: nam qui erat mortuus, & resedit, & cœpit loqui, & redditur

matri

matri à Christo. Sunt enim hi verę pœnitẽtię fructus qui sequũtur iustificatum, vt ambulet in nouitate vitę, vt deposito mẽdacio loquatur veritatem, nec circumueniat in negotio fratrem suum, 1. ad Thes. 4. Ephes. 4. Quòd verò ipsum matri reddit Christ⁹, hoc esse opinor, quod ad Ro. ait cap. 6. Paul. Liberati autẽ à peccato, serui estis facti iustitiæ, ne posthac regnet peccatum in eius mortali corpore, ad obediendum concupiscentiis eius: neque exhibeat membra sua arma iniquitatis peccato, sed vt exhibeat se Deo tanquam ex mortuis viuens. Spectatores autem timor inuasit, & Deum magnificant. Est hoc enim veræ fidei peculiare, vt opera diuina & admiretur & laudet, quorum hoc primarium est, quod auersum reuocat, peccatorem iustificat, de huius salute gaudet fidelium Ecclesia. Vera enim charitas non gaudet super iniquitate, sed congaudet veritati, 1. Cor. 13.

Pœnitentiæ fructus.

Fidei vera peculiare, vt opera diuina et admiretur & laudet.

FERIA SEXTA HEBDOMADÆ QUARTÆ QUADRAG. EPIST.

3. reg. 17.

Factum est autẽ post hæc, ægrotauit filius mulieris matrisfamilias, &c. Finis Epistolæ: Nunc in isto cognoui, quoniam vir Dei es tu, & verbum Domini in ore tuo verum est.

Historia hæc tria complectitur.

1 Primò, Quomodo suorum virtutem, & patientiam exercere soleat Deus, variis nempe aduersitatibus, pœnis, & afflictionibus, quibus non secus, ac ignis aurum, eos probat. Quemadmodum hæc Sareptana vidua, quæ in summa rerum inopia tempore famis non sine periculo propriæ salutis, Eliam hospitio exceperat, & victu liberaliter aluerat, hoc videtur à Deo beneficium consecuta, quòd vnico filio, cui tanquam baculo senectutis inniti poterat, inopinata morte priuetur. Vnde oblita miraculi, quo eam ministerio Prophetæ toto tempore famis, aluerat Deus, grauiter cum Propheta expostulat infirmitate naturę, & doloris acerbitate victa, qua Sanctissimi quique sępius laborantes, vt Iob, cap. 3. quasi iniustè affligerentur à Deo, submurmurant. Imputat utem

Quomodo suorum virtutem & patientiam Deus exercere soleat.

hęc filij mortem prę̨teritis peccatis non obſcurè ſignificans, peractis peccatis remanere peccati reatum: quo iuſtè poſtulamur ad pœnam, niſi ſubſequens deleat remiſſio. *Ideóne, inquit, ingreſſus es vt rememorarentur iniquitates meę: & interficeres filium meum?* Quaſi dicat. Hoccine merita ſum tantis in te collocatis beneficiis, vt hāc mihi gratiam referres? Pulchrè autem carnis naturā exprimit hæc mulier, quæ de rebus diuinis non aliter iudicare ſolet, quàm ex iis, quæ ante pedes cernit: neque enim poteſt diuini conſilij rationem inueſtigare.

2 Secundò, Admirandam Eliæ ſanctimoniā, quam commendat, tum à miraculo, tum à vitę puritate, à fidei zelo, ab oratione, à charitate, & à iuſtitia, quibus virtutibus vſque adeò placuit Deo, vt, Apoſtolo Iacobo authore, naturæ quaſi imperare videretur: nam oratione pluuiam impediuit, & eandem à Deo, ſuo penè arbitrio impetrauit, non Regibus tantùm, ſed ipſi quoque mortis formidini, cuius aculeum non ſolùm ipſe nondum ſenſit, ſed eius tyrannide alios abſoluit. Tanti nanque apud Deum ſemper vera virtus fuit, vt facilè omnia, quæ ſaluti ne-

Miracula. ceſſaria forent, impetrarent. Neque enim putabimus, aut Prophetas, aut Apoſtolos, aut Martyres prodigioſa illa, quę feciſſe paſſim leguntur miracula, propria virtute feciſſe: fiunt enim in ipſis ab ipſo Deo in illis operante, vt oſtendit Auguſt. de ciuita. lib. 10. cap. 2. Semper autem Deus tàm in veteri, quàm in noua lege miraculis ſuam doctrinam confirmare ſolet, vel ad ipſam doctrinā, vel ad ipſos doctores, vel ad auditorum fidem cōfirmandam, vel ad incredulitatem, malitiam, vel pertinaciam impiorū conuincendam Signa enim, Apoſtolo teſte, non

Signa dantur infidelibus. dantur fidelibus, ſed infidelibus, 1. Corinth. 14. Vt certius igitur mulieris fides, quę nutare videbatur, confirmaretur, datum eſt hoc miraculum Prophetæ. Perpendendæ autem ſunt, quibus vſus eſt Propheta, cæremoniæ. Non enim eſt vſus incantatione, magia, aut aliqua dæmonum inuocatione, ſed oratione ſupplici, quā ſeſe veri Dei eſſe miniſtrum eſt proteſtatus. Ita in actis Apoſtol. cap. 3. 4. 5. 7 9. & 14. Adhibet itaque Propheta inuocationem nominis veri Dei, *Domine Deus meus, &c.* Humilem deprecationem, *Reuertatur obſecro, &c.* & viſibiles cæremo-

nias,

nias, *Expandit sese, atque mensus est super puerum.* Quibus haud obscurè præsagire voluit Spiritus S. cuius nutu est allata scriptura, nouę legis sacramenta, quibus tanquã instrumentis mortui peccatis ad vitam reuocamur, non verbis tantùm, sed visibili elementorum specie fore efficacia. Est enim sacramẽtum, nõ nudum tantùm verbum, aut nudum signum elementi, sed necesse vt verbum accedat ad elementum, fiat sacramentum. *Sacramentorum nouæ legis vis & efficacia.*

3 Tertiò, Miraculi effectum, quem duplicem fuisse proponit, scilicet defuncti ad vitam reditum, partim ex virtute diuina, partim ex contactu corporis viui Eliæ, qui veri Messiæ Christi typum, cùm alibi sæpius, tum hic expressit, maximè qui contactu mundissimo diuinitatis, quo sibi hypostaticẽ naturam vniuit humanam, eam damnationi obnoxiam, restituto vitali spiritu gratię, pristinæ reddit integritati, innocentiæ, nouitati vitæ, & gloriæ. Hęc enim confert beneficia Christus iis, qui ab ipso proposita sacramentorum remedia amplectũtur, ea quę decet fide. Tollit enim pręsertim baptismus, vt docet Apostolus, Rom. 6. vetustatem veteris vitæ, ęternę mortis reatum, quo rei sunt omnes ex vitio originis: & cæcitatem mentis, vnde & sacramentum illuminationis à patribus appellatur. Non quidem ita, vt nulla prorsus in baptizatis maneat vetustas carnis, aut concupiscentia, contra quam bonus spiritus concupiscat. Non enim auferunt sacramenta vitę præsentis miserias, quę iustis ad exercitium virtutis relinquuntur, vt puer hic iterum moriturus reuixit: effectus etenim sacramentorum ęternę vitę fœlicitatem respiciunt, non pręsentis. Quo fit, vt, iuxta Apostolum, exterior homo noster corrumpatur de die in diem, & interior renouetur. Vide Augustinum lib. 3. contra dua Epistolas Pelagianorum capit. 7. 8. necnon matris in fide confirmationem, Deum pro accepto beneficio glorificantis, & veritatem Propheticę doctrinę agnoscentis. Ita olim pędicantibus Apostolis verbum fidei, & Domino, signis, & prodigiis sequentibus, sermonem confirmante, gauisa est Ecclesia, dum in gentibus gratiam fidei esse effusam agnouit, Actorum 10. personarum acceptionem sublatam, medium parietem macerię solutum *Baptismus sacramentum illuminationis.* *Sacramẽta præsentis vitæ miserias nõ auferũt.*

tum

tum, Ephes. 2. & deletum esse chyrographum decreti, vt iam sit vnum ouile, & vnus Pastor, perdita oue restituta, humeris Pastoris ad caulam relata, vt omnes vno ore glorificent Deum ac Patrē Domini nostri Iesu Christi, qui est benedictus in secula.

FERIA SEXTA HEBDOMADÆ quartæ, Euangelium, Ioannis 11.

Erat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ & Marthæ, sororum eius, &c. Finis Euangelij: Multi autem ex Iudæis venerant ad Martham & Mariam, vt consolarentur eas de fratre suo, &c.

Mnium eorum, quę Christus in terris egit miraculorū, hoc est pręcipuum, quod pręsenti Euangelio solus Ioannes describit, in quo totius religionis Christianę summa contineatur, & plura quàm breui tabella complecti queant: pręcipua tantùm attigisse suffecerit. Complectitur autem potissimùm quinque.

Christus quos diligit, castigat. 1 Primò, Se etiam eos, quos diligit castigare, Hebr. 12. Nam Lazarum, Martham & Mariam Magdalenam, quanquam diligeret, patitur, tamen illum graui infirmitate affligi, morte opprimi, sorores nimio dolore ex fratris morte consternari: nec antè accedit quàm glorię suę expedire iudicauit. Hîc etiamnum Christus suos, qui de eius fauore, clementia & benignitate, sibi nimium confidunt, quandóque deserit, vt se, suásque vires, quid sine Christo possint experiantur, sed mox languet natura sine gratia, imo moritur, quia nihil nisi ad peccandum valet, si lateat veritatis via. *Suos quandoque deserit Christus.* Vbi verò fidei lumen animum illustrarit, tum si quę irruant aduersa, non aliò quàm ad animarum, & corporum verum medicum Christum, humilem piarum orationum nuntium mittunt: Iuxta illud, Ad Dominum cùm tribularer clamaui, & exaudiuit me, Psalmo. 119. 122. Hoc enim est, *Ecce quem amas, infirmatur.* Huc enim dirigit fides, vt de Dei bonitate confidat, eísque licet omnia cognoscenti,

ti, necessitatem tamen aperiat suam, quia credit Deum ponere lachrymas in conspectu suo, & gemitus nostros non esse ab eo absconditos. Vide Augustinum Epist. 121. capit. 9. Cæterùm ne quis sibi persuaderet Deum statim vt orarit, aut vi orationum, aut fatali quadam necessitate adstringi: frequenter etiam charissimis aut differt, aut negat quæ petunt. Vt enim gratiæ donum est ipsa oratio, ita est & orationum effectus. Proinde Christus negat huius sui familiaris ægritudinem mortiferam fore, sed ad gloriam Dei. Quibus verbis Dei Patris prouidentiam commendat, qua res humanas dirigit ac dispensat, Iob 21. Thren. 3. Deinde quòd afflictiones non sunt perpetuò signa Dei irati, Sapient. 1. Prouerbior. 3. Psalm. 9.

2 Secundò, Quia voluit Christus reipsa comprobare, quod dixerat fore, vt omnes qui in monumentis essent, audirent vocem filij Dei, noluit sanare, nec languidum, vt paralyticum in lecto, & puerum Centurionis in domo, nec mortuum in cubiculo, vt filiam Archisynagogi, Matthæi 9. nec delatum iam extra portas tantùm, vt viduæ filium, Lucæ 7. sed iam fœtidum in monumento, vt ostenderet nullum adeò deploratum esse peccatorem, qui non possit potentia Redemptoris ad vitam gratiæ reuocari. Spectabat enim hoc facto discipulorum confirmationem in fide, & Iudæorum cæcitatem semel confundere, ne quid excusationis superesse illis posset. Porrò quum rudes, & imbecilles haberet discipulos, qui à morte non secus, atque ab angue, abhorrent, imò ab ipsa Iudæa, in qua illi sæpius mors erat intenta, quò nondum mysterium crucis intelligerent, aut Dei consilium in ratione humanæ salutis, tentat Christus ipsorum animos, significans timore periculi temporalis non debere nos à beneficiis abstinere, admonens hominum malitiam, impietatem & improbos conatus, tum diuina potentia coërceri, impediri, frangi, ac mutari: tum etiam ex ipsa humanæ naturæ instabilitate, iuxta horarũ varietatem: proinde etiam de pessimis quandoque bene sperandũ. Indicat præterea Christus reditus sui caussam, scilicet Lazari amici ægritudinem, & mortem, cui amicitiæ, & hospitalitatis iure, præsentiam suam negare nec debuit

Nullus adeò deploratus peccator, qui non possit potentia Redẽptoris ad vitã reuocari.

debuit, nec potuit. Atque ideò etiam miraculi beneficio se ei succurrere debere, nisi ingratitudinis notam subire vellet. Quòd verò ait, *Amicus noster*, significat veram mẽbrorum Christi vnionem, verámque Sanctorum communionem: qua fit, vt is qui Christi amicus est, is sit & omnium fidelium.

Ambitio vbique fugienda. 3 Tertiò, vt vbique fugiendam moneret ambitionem, & iactantiam, nõ antè miraculum hoc aggreditur, quàm ambas sorores singulari quadam mansuetudine de *Resurrectionis mysterium.* resurrectionis mysterio edocuisset. In primis autem Martham, non solùm occulta inspiratione, sed etiam externa vocatione ad se vocat, quòd sciret eius ægritudinem Magnatum & Principum visitatione, qui venerant ad ipsius consolationem, augeri potius quàm minui. Nam humana solatia plerunque friuola sunt & inania. Isaiæ. 55. Quare appenditis argentum & nõ in panibus, id est, cur Deo neglecto, aliunde solatium quæritis? Ipse enim est qui cõsolatur in omni tribulatione, 2. Corin. 1. ad Heb. 4. Accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ, &c. Complectitur autem hic dialogismus, Marthæ & Christi, de maximis mysteriis fidei & religionis nostræ consolationem, doctrinam, & instructionem, dum docet se esse re- *Christus resurrectionis caussa.* surrectionem, id est, resurrectionis caussam. 1. Thess. 4. Si enim credimus quòd Iesus mortuus est, &c. & vitam, id est, vitæ caussam. Ioan. 10. Ego veni vt vitam habeant. & Io. 19. Ego sum via, veritas, & vita: & temporariam, & æternam. Ergo si infirmitatis, mortis, paupertatis, miseriæq; terror animum deiiciat, nõ moueamur. Iustificatio enim, sine qua æterna vita non contingit, ab ipso tantùm confertur: qua fit, vt pacem habeamus cum Deo, Rom. 5. Si tamen ea, quæ ad hanc comparandam sunt instituta media, amplectamur ea, nempe fide, quæ per charitatem operatur, id est, vera pœnitentię opera producit. Horum Christus non à Martha solùm, sed ab omnibus fidelibus cognitionem, & fidem stipulatur, quòd sine ea impossibile est placere Deo: per hanc autem etiam qui mortuus *Quibus incrementis adolescit in homine fides.* fuerit delictis & peccatis, viuet per pœnitentiam, fidem, remissionem peccatorum. Videmus autem in hac muliere quibus incrementis adolescat in homine fides ex auditu verbi Dei, & gratia Spiritus sancti mentẽ illustrante.

te. Nam quem antè credidit tantùm vt Sanctum, qui precibus à Deo quod vellet impetrare posset, & hominem, qui nisi præsens operari posset, hunc iam agnoscit vt filium Dei non adoptiuum, aut aliorũ more per gratiã sed naturalem, Matth. 16. Eadem est Petri confessio: facta autem hac fidei protestatione abit, & vocat sororẽ suam. Vera enim charitas non sua tantùm salute contenta est, sed proximi quoque ex animo desiderat. Vnicuiq; enim mandauit Deus de proximo suo, Eccle. 17. *Charitas vera.*

4 Quartò, Post eandem cum Magdalena, repetitam fidei doctrinam, interea dum vt cupiebat Christus, accurrit Magnatum turba, qui futuri miraculi testes essent, vbi eam iam accendisset spe futuri, & vera fidei confessione cõfirmasset, vt humanæ naturę veritatem singularẽ quoq; erga defunctum amorẽ demonstraret, conspectis sororũ, & Iudæorum lachrymis infremuit spiritu, turbauit semetipsum, & lachrymatus est. Qui affectus in Christo nequaquam fucati aut commentitij, sed veri, non secus atque in nobis, in ipso ex principiis naturæ oriebantur, sed alia longè ratione. Siquidem in nobis etiam contra rationis arbitrium erumpunt. Christus autem ex arbitrio rationis eos admisit: nam summa in illo erat harmonia partium superiorum & inferiorum: proinde affectibus, vbi, & quando voluit, est vsus. His autem declarauit Christus, quàm grauiter commoueatur aduersus peccati, morti, inferni, & diaboli tyrannidem, qua omnes ab orbe cõdito semper oppressit, eámq; se perpetuò odisse, Ezech. 18. Sap. 1. Psal. 29. Sed ita vt humanæ naturæ miseriam perpetuò deplorarit, naturam ipsam dilexerit. Propter nimiam enim charitatem, qua dilexit nos, venit peccatores saluos facere. Proinde rogat, *Vbi posuistis eum*? non quasi ignorans, sed vt indicet quàm longè sit à peccatoribus salus. *Et lachrymatur*, vt eandem charitatem nobis inculcaret. Heb. 4. Non habemus Pontificẽ, &c Hos tamen tãti amoris affectus perfidia Iudæorum sinistrè est interpretata. Dicebant enim, *Non poterat is qui aperuit oculos cæci nati, facere, vt hic non moreretur*? Verùm aliud longè Christo propositum fuit, quàm ipsi intelligere poterant. His autẽ omnibus ostendit Christus quàm sit magnæ molis hominem prauã *Affectus in Christo non fucati.*

peccati

peccati consuetudine pressum, in vitam reuocare, non ex parte Dei, sed ipsius peccatoris difficultate. Peruersi difficilè corriguntur, Ecclesiast.1.

5 Quintò, Diuinitatis suæ potentiam qua oratione ad Patrem, & vocis potentia, qua fœtidum & quatriduanum è spelunca in vitam reuocat, sese verum Deum, vt ex fletu & lachrymis hominem, demonstrat. Dedit enim voci suæ vocem virtutis, Psal.18. vt non possit non esse efficax etiam in iis, qui deploratissimi hominum iudicio æstimantur. Est enim vox Euangelij efficax (qua auersos vocat Christus) in cordibus prædestinatorum, & fidelium. Nam potentia est Dei in salutem omni credenti, Rom.1. Hac voce audita prodit è monumento peccati per veram contritionem ad iustitiam, è morte ad vitam: sed ligatus adhuc manus, & pedes institis: quia funibus peccatorum adstringitur peccator, Prouerb.5. Psal.118. Ablata etiamnum bene operandi facultate: quia facies est sudario ligata, cæcitate scilicet mentis oppressa, vt malum bonum, & bonum malum arbitretur, Isaiæ 5. Christus autem licet ipse sua gratia præueniat, & illuminet peccatorem, non tamen soluit per se, sed ministris Ecclesiæ, quibus ligandi, & soluendi potestatem dedit, Matthæi 18. Ioan.20. iubet à Lazaro, sed sua voce, excitato (Ipsius enim gratia præuenit peccatorem, vt peccatum agnoscat, & displiceat) tolli sudarium, vincula, authoritate clauium ministris concessarum, id est, virtute sacramentorum, per quæ Deus operatur in cordibus fidelium. Sed dum sacramenta, & ministros Ecclesiæ non spernunt, per quæ, tanquam certissima fidei nostræ symbola & instrumenta, salutem nostram operatur Deus, vt humilibus huiusmodi signis humanę mentis arrogantiam frangat, & in obsequio fidei captiuos teneat. Siquidem non nisi humilem, & peccata sua confitentem respicit Deus, & verbo suo obtemperantem.

Vox Euangelij efficax in cordibus prædestinatorum & fidelium.

SABBATO HEBDOMADÆ
quartæ quadragesimæ, Epistola.
Isaiæ 49.

Hæc dicit Dominus: In tempore placito exaudiuit te, & in die salutis auxiliatus sum tui, &c.

Fine

Finis Epistolæ: Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui.

Vaticinatur hæc Epistola de gratia noui testamenti per Christum allata: agit autem potissimum tria.

1 Primò, Christum proponit, qui tempore passionis sese quasi desertum in cruce pendens conquerebatur, Mar. 15. Psal. 21. à Patre æterno consolationem accipientem, dum ait, *In tempore placito exaudiui te, & in die salutis auxiliatus sum tui.* Quibus verbis pulchrè significatur mysterium redemptionis humanæ, quod Christi morte & passione est comparatum, non meritis humanorum operum, sed Dei beneplacito accidisse. Vocat autem Propheta tempus placitum, illud, quo Christi obedientia, qua sese ad mortem vsque crucis, Philip. 2. dimisit, placatum reddit æternum Patrem homini offensum: & vocat diem salutis, tempus noui testamenti, quo per Christũ salus parata est omnibus perfecta fide, id est, per charitatem operante credentibus, qui reconciliati salui fiunt ab ira per ipsum. Vide ad Ephes. 2. vbi docet Christum esse pacem nostram, medium parietem maceriæ dissoluisse, pacem fecisse, vt reconciliet Iudæos, ac gentes in vno corpore Deo, per crucem, & interfecisse inimicitias in semetipso. Hæc sunt sublimia illa mysteria abscondita à sapientibus & prudentibus, & reuelata paruulis, quæ vt perficeret Christus, auxiliatus est illi Pater. Sola enim humana natura iis peragendis non suffecisset, nisi diuinitas per vnionem hypostaticam coniuncta succurrisset, & quia opera trinitatis sunt indiuisa, vna siquidem Patris & filij diuinitas: hinc auxiliatum se Pater filio dicit. Illud autem hîc obseruent studiosi, hæc non ineptè posse ad Christi membra, id est, fideles in afflictione constitutos referri.

Tẽpus placitum.

Dies salutis.

Opera Trinitatis indiuisa.

2 Secundò, Ostendit tũ Christi à Patre in mundũ missi officia pręcipua esse, vt esset in fœdus populi, id est, vt loquitur Ioannes, vera apud Patrẽ propitiatio pro peccatis totius mũdi, suscitaret terram, & possideret hæreditates dissipatas: hoc est, eas gentes, quæ habitatorem Deum ignorantia veritatis laborãtes non habebãt, possideret,

regeret, ac gubernaret spiritu suo. Vide Hiere.11. *Diceret iis qui vincti sunt, Exite*, id est, remissionem peccatorum iis annunciaret, qui peccati vinculis detinebantur, Zachar.9. Luc.1. *Et qui in tenebris, Reuelamini*, id est, iis, qui ignorantia rerum agendarum laborabant, lucem afferri Euangelij, qua verum Deum agnoscant, & quem misit Iesum Christum, Ioannis 17. Christus etenim promissiones omnes per Prophetas aut Mosen factas, quæ ad noui testamenti gratiam commendandam pertinent, adimpleuit, nobis fidelibus factus à Deo Patre, 1. Corinth.1. iustitia, sanctificatio, & redemptio, ita vt per ipsum accessum habeamus ad Patrem, ad Ephes.2. iam scilicet in sanguine eius, 1. Corinth.6. abluti, sanctificati, & iustificati, videlicet à sordibus peccati originalis, & actualis, per spiritum inhabitantem, per quem, vt in sanctitate & iustitia coram ipso ambulemus, dirigimur, & à peccato, & serui facti iustitiæ, habemus fructum in sanctificationem, finem verò vitam æternam, Roma.6. tum etiam fœlicitatem eorum, qui electi tanquam vasa misericordiæ, participes erunt tantorum beneficiorum. Hi etenim super vias pascentur, Sanctarum scilicet scripturarum, dicentes cum Propheta, Dominus regit me, & nihil mihi deerit, Psalm.22. In omnibus planis erunt pascuæ eorum. Electis enim secundum Apostolum omnia cooperantur in bonum, iis scilicet, qui secundum propositum vocati sunt Sancti, Roma.8. Non esurient, neque sitient: maior est hęc promissio, quàm vt præsenti vitæ conueniat, in qua etiã Sanctissimi calamitatibus & miseriis corporis subiiciuntur. Proinde ad cœlestem illam beatitudinem est referẽda, de qua Dan.12. Apoc.14. Matt.13. & non percutiet eos æstus & Sol. Nõ enim cõtristabit iustos quicquid acciderit illis: qui si ceciderint non collidẽtur, quia Dominus supponi manum, Psal.36. Quia maiora sunt hæc promissa, quàm vt facilè credantur, ostendit Propheta, per quem hæc tanta beneficia contingent electis, quia videlicet miserator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos. Ille nimirum miserator fortis & potens, de cuius manu nemo potest capere electos, Ioan.10. Is enim suos regit per spiritum inhabitantem, pascit non solo pane, sed

Christus promissiones omnes per Prophetas factas adimpleuit.

verbo

verbo suo, Deuter. 6. & potat suauissimis scripturarum fontibus scaturientibus aquã viuam, Ioan. 4. Isa. 13. Ioã. 7. Neque verò hæc soli contingent populo Iudaico, sed omnibus vbique terrarum gentibus dispersis. Peruasit enim Euangelij doctrina orbem vniuersum, vt meritò cœlos, terram, & montes, hoc est, omnem prorsus creaturam tanti huius beneficij caussa, ad Dei laudes hortetur Propheta: quia consolatus est Dominus populum suum, Isa. 51. & pauperum suorum miseretur, Psalm. 9. *Euangelij doctrina orbē vniuersum peruasit.*

3 Tertiò, Commendat insignem Dei erga suos electos amorem, dum tanta beneuolentia querimoniæ ipsorum respondet, qua occasione malorum præsentium desertos sese esse à Deo, & Dominum oblitum esse ipsorum, conqueruntur, idque sumpta comparatione à matre, quæ maiori quàm seipsam amore pignora sua prosequitur, dicens sese nunquam vocatos secundum propositum gratiæ Dei, electos ante mundi constitutionem. Ephes. 1. & prędestinatos ad vitam deserturum. Siquidem hos tanquam vasa misericordiæ, quæ à massa perditionis sola sua misericordia secreuit, sibi sponsauit in fide, Oseæ 2. Et in manibus suis descripsit, Isa. 49. adeò vt licet quandoque ἀστοργίᾳ laborans mater, suorum liberorum obliuiscatur: ipse tamen suorum obliuisci nequit. Sit ita vt periclitari subinde videantur quia cum carne, dæmone, & mundo, hostibus grauissimis & potentissimis illis est perpetuò luctandum: tamen quum in protectione Dei cœli commorētur, Psal. 90. in omnibus superant, vt cum Propheta dicant, Pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet cōtra me, Iob 17. & cum Apostolo, Quis nos separabit à charitate, quę est in Christo Iesu? Rom. 8. *Dei amor insignis erga suos electos.*

SABBATO HEBDOMADÆ quartæ, Euangelium, Ioan. 8.

Iterum ergo locutus est eis Iesus dicens, Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, &c. Finis Euangelij: Et nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius. 1. Ioan. 1.

Hristus Iudæis, quanquam desperatis, proponit consequendæ salutis remedium, si modò amplectātur. Sed quū in reprobum sensum sese tradidissent, docet sua ipsorū culpa ipsos perituros, quod propria malitia excæcati illum nollent recipere, quem præter æternus in mundum misisset. Agit itaque Christus in hoc Euangelio tria.

1 Primo, Suauissimam Euangelij doctrinam insinuat, cur scilicet à Patre æterno in mundum sit missus: vt, scilicet, qui erat apud Patrem, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero, Ioan. 1. Vnigenitus in sinu Patris, mundo variis opinionum, errorum, & superstitionum tenebris obcęcato lux fieret, atq; vt illuminaret omnem hominem venientem in hunc mundum. Sed quid? Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras ignorantiæ, & cupiditatis, quàm lucem fidei, & veritatis; eò quòd mala essent ipsorum opera. Ioan. 3. Omnis enim qui malè agit, odit, nec venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Noluit enim intelligere vt bene ageret, Psal. 51. Sed Christus fastum, diuitias, gloriam, hypocrisin, & superstitionem, quibus tum Iudæi suam volentes statuere iustitiam, Rom. 10. & gentiles commutantes gloriam Dei in idolum, salutem sibi pollicebantur. Accedens vera lux mundi docet, nec per legem, nec per naturam salutem hanc acquiri posse: sed fide, & spe & charitate. Quibus fit, vt Christum sequamur, in tenebris non ambulemus, & lumen vitæ habeamus. Hæc enim dulcissima est piis omnibus Euangelij doctrina. Noua lux orta timentibus nomen Domini, Malach. 4. quam mundus non potest accipere: Quia enim per sapientiam non cognouit Deum, 1. Corinth. 1. placuit illi per stultitiam prædicationis saluos facere credentes, id est, veram hanc lucem per fidem amplectentes. Quotquot enim receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, Ioan. 1. Sed iis qui credunt in nomine eius: quòd scilicet lux sit mundi, & tenebræ in eo non sint vllæ, quæ longè serenius & splendidius animos illustrat, quàm lucidus hîc Sol, dum supra nostrum Horizontem emergit. Siquidem in nobis intellectum, voluntatem, &

rationem

rationem perfundit radiis ſapientiæ, iuſtitiæ, & perfectionis, vt ipſum, qui factus eſt nobis à Deo Patre, 1. Corinth. 1. ſapientia, iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio, ſequamur, ambulantes in ſanctitate, & iuſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris, Luc. 1. Is enim verè ſequitur Chriſtum, qui diſcit ab eo, quòd, Matth. 11. mitis ſit, & humilis corde, id eſt, qui eius manſuetudinem, iuſtitiam, humilitatem, & obedientiam, cæteráſque virtutes imitatur. Iis enim ſummam illam fœlicitatem, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, Iſa 6. conſequemur per lumen fidei accepturi lumen gloriæ. Pſalm. 55. In lumine tuo videbimus lumen.

2 Secundò. Horrendam Iudæorum cæcitatem, qui magna malitia & pertinacia ſcripturis, de Chriſto teſtantibus, miniſtris, quos ad capiendum Chriſtum miſerant, Ioann. 7. Nicodemo, innocentiam Chriſti defendenti, Ioan. 7. & Chriſto ipſi, ſeſe Patri æqualē confitenti, Ioā. 8. 10. reſtiterunt, cōuincit, Inſignem eorum blaſphemiam arguens, qua non verebantur ipſum veritatis authorem mendacij arguere. Duo autem crimina impingūt Chriſto, ſcilicet, & quòd de ſeipſo teſtimonium perhiberet, & falſum diceret teſtimoniū. Quia enim ſemel impegerant in lapidem offenſionis, & petram ſcandali; & mentis cæcitate affecti pepigerant fœdus cum morte, & cum inferno fecerant pactum, non verentur manifeſtam veritatem etiam contra conſciētiam opprimere. Chriſtus autem prò ea qua erat ſingulari clementia, nolens aliquem perire, ſed omnes ad veritatis cognitionem venire, 1. ad Timoth. 2. manifeſtam calumniam aperta veritate confutat, ac ſuum de ſe teſtimonium docet Patris ſui æterni, Diuinorum miraculorum, & Propheticarum ſcripturarum teſtimoniis confirmari, quibus etſi deſtitueretur, ſuum tamen teſtimonium eſſe verum; quia Deus eſt. Hoc enim tacitè ſignificat, dum ait, *Quia ſcio vnde veni, & quò vado*, id eſt, Scio me eſſe filium Dei, exiuiſſe à Patre, & veniſſe in mundum, relicturum mundum, & iterum ad Patrem, Ioan. 16.

Iudaeorum cæcitas.

3 Tertiò, Oſtendit diſcrimen inter priuatum iudicium, quo mūdus, & quo Chriſtus ipſe iudicat, oſtēdens illud, quia ſecundum faciem tantùm eſt, erroneum, fallax, &

impiũ:hic: decipitur enim plerunque mundus externa specie, quia non proficiscitur è spiritu Dei, sed vel ex amore, vel ex odio, vel ex inuidia. Quibus affectibus quandiu est impedita mens, fit vt verum cernere nequeat. Omnis enim corruptus iudex, malè examinat verum. Potest hic locus intelligi vel de priuato, quo quisque proximum facilè iudicat, iudicio: quod prohibet Paulus, 1. Corinth. 4. Nolite ante tempus iudicare, vel de iudicio publico, quo illi, qui Dei ministri sunt, pronuntiant, quod rectum & iustum esse vult. Rectè iudicate filij hominum, Psalm. 57. Rom. 13. 1. Paral. 19. Cuius ministros vult esse potentes, Deum timentes, alienos ab auaritia, & odientes munera, Exod. 18. Quia non hominis, sed Dei exercent iudicium. Istud autem, quia secundum veritatem est, Rom. 2. verum, iustum, & rectũ esse: siquidẽ iustus Dominus, & iustitias dilexit. Psal. 10. scrutans corda, & probans renes, Hierem. 17. Quòd autem ait, *Ego non iudico quenquam*, non vniuersaliter, sed secũdum subiectam materiam est accipiendum. Neque enim Christus se priuat potestate iudiciaria. Siquidẽ Pater illi omne iudicium dedit. Ioan. 5. Sed non iudicat quenquam Christus, vel secundum faciem, & externam laruam, vt temerarij solent leuissimis de caussis proximum iudicare, vel hoc primo suo aduentu iudicio condemnationis. Non enim misit Pater filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mũdus, Ioan. 3. *Ideò etsi ego iudico*, inquit, *iudicium meum verum est. quia solus non sum sed ego & qui misit me, Pater*: Quibus verbis Arrianos, & Eunomianos consubstantialem Patri filium, & Anabaptistas, & Suuencfeldianos Trinitatem personarum in diuinis negantes, pulchrè confutat.

DOMINICA QVINTA IN Passione, Epistola, ad Hebræos 9.

Christus autem assistens Pontifex futurorum bonorum, &c. Finis Epistolæ: repromissionem accipiant, qui vocati sunt æternæ hereditatis.

Agit in

Git in Epistola hac Paulus tria.

1 Primo, Proponit maiestatem Sacerdotij Christi à dignitate tabernaculi, oblationis, & sacrificij. Quia enim Iudæi legales suas tanti faciebant cæremonias, tanquam à Deo profectas, vt præferendas æstimarent Euangelio, ita vt iustificari neminem posse putarent, nisi qui eas seruaret, vt huius Epistolæ argumentum (sicut & illius, quæ ad Rom. & Galat. scripta est) ostendit, magna dexteritate docet Apostolus Euangelium, eiúsque cęremonias, ac Pontificem Christum multis parasangis esse præstantiora: quidem vmbram tantùm habuit lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum. Quanquam enim Moses fidelis esset in omni domo sua, fuit tamen solũ minister, vnde & quos ex præcepto Dei, Exo. 29. in Sacerdotes vnxit, Aaron scilicet, & filios eius, qui neminem ad perfectum (sicut nec tota lex) adducere potuerunt, nec iuxta conscientiam perfectum facere seruientem, quando tantummodo in cibis, potibus, sanguine taurorum, variis baptismatibus, & iustitiis carnis occupabantur, scilicet vsque ad tempus correctionis impositis: vt enim ipsi Sacerdotes mortales, vnde & plures facti sunt, eò quòd morte prohiberentur permanere, ita etiam Area tabernaculi, in qua tantùm erant, Hebr. 9. Vrna aurea habens manna, virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ testamenti, necnon sacrificia quæ constabant, partim ex pecoribus, scilicet, vitulo, agno, hœdo, capráque immaculatis: & auibus, videlicet turture, passeréque, & oblationes, quæ ex simila, pane azymo, & primitiis frugum Domino offerebantur. In se considerata, prorsus erant momentanea, ac planè futilia, nec vnquam propter se tantùm à Deo præcepta, vt ostendit August. contra Faustum Manichæum. Impossibile enim erat sanguine taurorum aut hircorum auferre peccata, Apostolo teste, & Psal. 39. Christus autem assistens Pontifex futurorum bonorum, semetipsum exhibuit æterno Patri, pro redemptione generis humani, oblationem, hostiam, sacrificium, & propitiatorium, in odorem suauitatis, atque vt Aaronici non nisi per sanguinem animalium ingrediebantur in Sancta Sanctorum, quem offe-

Maiestas Sacerdotij Christi.

Moses fidelis in omni domo sua.

rebant, non tantùm pro aliorum, sed & pro suis peccatis: ita docet Apostolus Christum per proprium sanguinem ingressum in tabernaculum non manufactum. Vt autem nulla est comparatio rerum cœlestium ad terrenas, æternarum ad momentaneas, ita nec vlla esse comparatio potest sacrificij, quod in cruce obtulit Christus, & quod Aaronici assueti erant offerre. Sacerdotium etenim illius erit æternum, non secũdum ordinem Aaron, sed etiam secundũ ordinem Melchisedech: tabernaculum quod intrauit, non purpureum aut bysinum, sed cœleste, neque sibi aut pro suis delictis hanc obtulit victimam, sed pro peccatis totius mundi.

Nulla est comparatio rerum cœlestium ad terrenas.

2 Secundò, Ex effectu, quem quotidie operatur illa Sacrosancta Christi semel tantùm in cruce facta oblatio, conuincit illius efficaciam, energiam, & dignitatem, quia quod impossibile erat legi, & in quo infirmabatur per carnem, per carnalium affectionum dominum, id vnica tantùm perfecit oblatio. In hac enim victima Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, de peccato damnans peccatum in carne, vt iustificatio legis impleretur in nobis. Cedant igitur oportet omnes sanguinariæ pecudum victimæ vni illi, quam Christus in cruce Patri obtulit, oblationi. Siquidem sanguis taurorum, vel hircorum, aut cinis vitulæ, lana coccinea aspersus, inquinatos mundabat solùm ad emundationem carnis, nullam vim ad spiritum penetrandi continens. Ille etenim, quum melior sit hominis pars, hostiis quoque melioribus mundandus seruabatur, non corruptibilibus, 1. Petr. 1. scilicet auro, argento, & lapidibus pretiosis: sed pretioso sanguine agni contaminati & immaculati Iesu Christi Domini nostri, qui solus per fidem nos, 1. Corinth. 6. abluit, sanctificat, & iustificat: atque aditum patefacit nobis, non in tabernaculum illud Aaronicum, vel penetralia magnifici illius templi Salomonis, quæ soli Pontifices annuatim semel tantùm intrarũt, sed in tabernaculum non manufactum, id est, ad interiora velaminis, vbi præcursor pro nobis introiit Iesus, si tamen fidem, spem, & charitatem vsque ad finem firmam retineamus, nec sit in nobis cor malum incredulitatis discedendi à Deo viuo. Quanquam enim

enim tanta huius sacrificij efficacia, vt omnibus ad salutem facilè sufficiat, iis tamen solummodò proderit, qui in ea, qua vocati sunt, vocatione sancta permanserint, bonis operibus certam suam vocationem facientes, non iis qui, vt loquitur Apostolus, filium Dei conculcauerint, & sanguinem hunc noui testamenti pollutum duxerint, & spiritui gratiæ contumeliam fecerint, Hebræorum 10.

3 Tertiò, Docet Christum, qui solus est mediator Dei & hominum, vetus illud testamentum olim per Mosen in manu mediatoris populo Iudaico datum, quod in seruitutem generabat, transgressionem cohibebat, iram operabatur, & neminem ad perfectum adduxit, semel in totum abrogasse: siquidem in tabulis lapideis descriptum, (quod eius cui dabatur, animi duritiē significabat) actionem externam ab opere illicito cohibebat tantùm, non autem ipsam voluntatem, quæ sola, dum per gratiam adiuuatur, satisfacit legi. Id autem vt præstaret Christus, iuxta vaticinia Prophetarum à Deo Patre constitutus est mediator noui testamenti, quod in tabulis cordis carnalibus, visceribus, & in corde non attramento, sed spiritu Dei viui scribitur, sed non nisi Christi morte intercedente. Soli enim fideles & in Christo renati hoc noui testamenti beneficium accipiunt, dum reiecto spiritu timoris per spiritum adoptionis satisfaciunt legi, accepta tamen prius redemptione earum præuaricationum, quæ erant sub priori testamento, & repromissionem accipientes æternæ hæreditatis, vocati secundum propositum gratiæ Dei, filij effecti & hęredes. Vt autem prius illud testamentum non nisi sanguine dedicatum est, sed animalium brutorum, ita & nouum dedicari oportebat, quod testaretur nos esse redemptos à tyrannide diaboli, mortis, peccati, aut inferni. Quemadmodum vetus illud testamentum testabatur Israelitas esse à dira seruitute Aegyptiaca redemptos, in peculium omnipotentis Dei admissos, sub illius protectione esse tutos, terram illam opimam fluentē lac & mel, se possidere sola ipsius misericordia: quæ omnia figuræ erant temporis præsentis, noui scilicet testamenti, quo agnoscunt fideles mortis Christi merito sese vocatos esse in libertatem gloriæ

Christ' mediator Dei & hominū.

Christus mediator noui testamenti.

filiorum Dei, adoptionem æternæ hæreditatis, & filios & hæredes Dei. Hæc enim præclara beneficia non potuit Aaronis perficere oblatio, non taurorum aut animalium sanguis, qui temporaneam tantùm reconciliationem subinde repetendam conferebat. Atqui Christi semel in cruce facta oblatio nobis æternam impetrauit iustificationem, qua iustificati à peccato, & serui facti Deo, hæredes sumus secundum spem vitæ æternæ, in Christo Iesu Domino nostro.

DOMINICA QVINTA in passione, Euangelium, Ioannis 8.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi? &c. Finis Euangelij: *Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.*

Ontinet hoc Euangelium quatuor.

1 Primò, Apologiam, qua Christus veritatem tum doctrinæ, tum vitæ suæ defendit; contra calumniam Sycophantarum. Est enim omnibus impiis familiare, ex moribus, & doctrina æstimare doctrinam, & mores, quanquam ineptissimè. Nunquam enim valet argumentum à doctrina ad mores, vel econtrà. Christus itaque, vt omnibus piis, ac præsertim Episcopis, Pastoribus, & Concionatoribus, quo posuit Spiritus sanctus regere Ecclesiam suam, exemplum daret, quomodo ipsos oporteat in medio nationis prauæ sine querela conuersari, non contentus integritate doctrinæ suæ, vitæ quoque suæ innocentiam tuetur ac defendit. Est autem obseruanda Christi innocentia mansuetudo, & modestia, quæ tanta fuit, vt non vereatur eam etiam inimicorum iudicio exponere, dicens, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Nulli autem, præter quàm vni Christo, licet hanc proponere quæstionem. Qui solus, vt habet Petrus 1. capit. 2. peccatum non fecit, aut nascendo contraxit, est inter mortuos liber. Psal. 87. & dolum non habuit in ore. Cæteri enim omnes, Apostolo teste, quum peccauerint, vna tamen Virgine, vt habet August. semper excepta, lib. de natura & gratia cap. 36.

ac ſint peccatores, tales ſeſe agnoſcere debent, & vt tales argui poſſunt.

2 Secundò, Aperit Chriſtus fontem reprobationis Iudaicæ eſſe peccatum incredulitatis, ſicut ſalutis eſt fides, ac propter inſignem ipſorum incredulitatem docet ipſos non eſſe populum Dei, genus electum, regale Sacerdorium & gentem ſanctam, ſicut olim à Deo appellabantur, dum ſcilicet pollicerentur ſeſe Dei præcepta ſeruaturos, dicentes, Omnia quæ locutus fuerit nobis Dominus, faciemus, Exodus 19. ſed eſſe potius, vt ait Chriſtus, filios diaboli, Ioannis 8. genimina viperarum, Matth.3. ſepulchra dealbata Matth.23.& reprobos, & maledicto obnoxios. Quanquam longè aliter ipſi iudicarent, nimirum ſeſe propter Patriarchas eſſe gentem ſanctam, quòd illorum eſſent genus, ac non poſſe à Deo reiici: Siquidem promiſſiones patribus factas ſecundum carnem tantùm intelligebant: quod grauiter ſemper reprehenderunt Prophetæ, Hiere.7 Baptiſta, Matt.3. & Chriſtus. Hanc autem reprehenſionem ſemper indignè tulerunt: ideò tanta ſeueritate reſtiterunt, vt Chriſtum Samaritanum, & dæmoniacum appellarent, quæ maxima apud eos erant conuitia. Hos enim, vt hoſtes Dei, execrabantur. Eſt autem id familiare omnibus impiis veram doctrinam & pios doctores perſequi & accuſare: ſic ſerui Iehu Eliſæum vocant inſanum, 1. Regũ 9. Atqui ob humana impiorum iudicia non eſt à vera doctrina diſcedendum, ſed in correptione perſeuerandum. Actum ſunt maximè retundenda conuitia, quando gloriæ Dei, veritati Euangelicę, & ſacramentorum dignitati derogant, potius quàm exiſtimationi priuatę. Quia hęc blaſphemia ab impiis Chriſto irrogata, glorię Patris ſui & prędicationi verbi derogabat: ideò magna ſeueritate illi reſiſtit Chriſtus, quem vtinam imitentur ij, penes quos eſt publica poteſtas: vt ſunt magiſtratus Eccleſiaſtici, ſcilicet, Epiſcopi, Paſtores, Concionatores, & Politici, ſcilicet, Reges, Duces, Principes, atque adeò omnes, quorum intereſt Chriſti & Eccleſię dignitatem tueri, quos in cauſſis priuatis longè ſeueriſſimos videre eſt, in rebus fidei ſegnes.

Incredulitas Iudaeorum.

Impij piam doctrinam & pios doctores perſequũtur et accuſant.

3 Tertiò, Pro illata ſibi iniuria rependit beneficium, *Chriſtus pro*

docens

illata iniuria repēdit beneficium. docens se dæmonium non habere, gloriam propriam non quærere, & honorificare Patrem, vt tutò possint fideles ipsi credere, spem omnem in eum collocare, ex ipso dependêre: siquidem ille vnus sit, quem proposuit Deus Pater propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, qui non suam, sed Patris sui, ac omnium nostrum gloriam & salutem quærit, rationem, qua eam adispiscamur proponens: quam hîc collocat in cognitione, fide, & obedientia verbi sui, quod potest saluare animas nostras, Iacob.1. quod auditu percipitur, fide quæ est ex auditu, Rom. 11. creditur. Atqui sola illa verbi fides non saluat: nisi enim obedientia subsequatur, inanis & mortua prorsus erit fides. Potest hoc loco ostendi discrimē verbi Dei, & verbi Satanæ: quòd illud conuertat corda, Hiere. 23. sapientiam præstet paruulis, Psal.18. & præstet vitā. Istud verò à Deo auertat, mentem obscuret, & mortem afferat. Aliáque illud plurima affert commoda, quæ passim scripturæ referunt, istud verò plurima incōmoda, vt testantur eorum exempla, qui istud in animo semel receperūt: *Fides sola nō sufficit.* vt Saul, Cain, Iudas, & alij innumeri. Christus itaque hîc summam totius Euangelij ostendit, quod iuxta Apostol. virtus Dei est in salutem omni credēti, Rom.1. & Ioan.5. Qui verbum meum audit, & credit ei qui me misit, habet vitam æternam. Porrò siquis alius sit locus, qui euertat eorum sententiam, qui solam fidem sufficere docent, certè hic est: Tanta enim seueritate legis obedientiam exigit, vt neget eum beatum esse posse, qui mandata non seruarit. Sed vt Pharisæis, ita & hæreticis, Sardanapalis, & Epicuræis, est hæc doctrina hypocritica & diabolica: Negant enim veram bonorum operum iustitiam alicui prodesse, aut posse à morte redimere, contra aperta scripturarum testimonia.

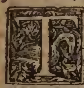
4 Quartò, Ad consolationem omnium eorum, qui in ipsum credunt, efficacissimis argumentis ostendit Christus suam diuinitatem: Siquidem Patrē, cui natura æqualis est secundum diuinitatem, habet Deum, maior est ipso Abraham Patre Iudæorum, & antequam Abraham esset, ipse est. His argumentis, sicuti vehementer pupugit perfidos illos Pharisæos, ita magnopere consolatur pios fideles, qui ex fide agnoscunt se illi fidere, qui Deus sit,

ac

ac proinde & possit & velit iuuare & seruare, vt meritò cum Propheta dicere possint, Tu Domine illuminatio mea, Psal.26. salus mea, protector vitæ meæ. Porrò vt hæc cognoscere singularis est misericordiæ, qua gratis præuenit, & illuminat intellectum: ita iudicij fuit propria malitia excæcatos Iudæos relinquere, vt magis ac magis impingerent in lapidem offensionis; & petram scandali: hoc est, vt contumeliis, calumniis, & iniuriis, adderent comminationes, & verbera. Mali enim semper proficiunt in peius, nec antè desistunt, quàm, quod praua voluntate conceperint, perficiant. Quemadmodum ij impij tantum abest vt suauissima hac Christi doctrina sint conuersi, quin potius magis sint commoti. Sed illa Dei est tum potentia, tum etiam misericordia, quam singulari consilio hîc exhibuit Christus, vt facilè possit impiorum conatus elidere & eneruare, ne tantum scilicet, quàm velint noceant. Sicut enim sese hîc defendit, ne lapidibus obrueretur, ita nouit & suos de tẽtatione & periculis eripere, dum aut Ecclesiæ suæ, aut ipsorum saluti expedire iudicauerit.

FERIA SECVNDA POST dominicam Passionis, Epistola, Ionæ 3.

Et factum est verbum Domini ad Ionam secundò, dicens; Surge, & vade in Niniuem, ciuitatem magnam, &c. Finis Epistolæ: & misertus est Deus super malitia, quam locutus fuerat vt faceret eis, & non fecit.

Ria continet præsentis Epistolæ historia.
1 Primò, Ionæ prophetæ apud Niniuitas concionem comminatoriam qua eos magna ignorantia veri Dei laborantes, legis Mosaicæ cognitione destitutos, & omnibus sceleribus diffluentes ad pœnitentiam hortatur: orditur autem etiam ex præcepto Dei prędicationem suam à terrore & comminatione futuri excidij. Malè ergo docent hæretici pœnitentiam ex terrore iudicij diuini conceptam constituere hominem magis peccatorem. *Malè docẽt hæretici pænitentiã*

Certè

exterrore iudicij conceptam cōstituere hominem magis peccatorem. Certè Achab, 3. Reg. 21. Manaſſes, 2. Parali. 33. & Niniuitæ, Ionæ 3. ex ſolo terrore cōminationis diuinæ ſumpta pœnitentia iram Dei flexerunt, quanquam ea perfecta non ſit pœnitentia, cui liuor annexus eſt: nō tamen mala eſt, quia, Auguſtino teſte, vt ſeta linum, ita timor introducit charitatem, quæ tādem foras mittit timorem. Pertinet ergo ad Euangelium, non ſolùm gratia Dei, promiſſionum diuinarum, & miſericordię prædicatio, vt volunt Sectarij, ſed etiam iuſtitiæ Dei, quam vbique inculcant ſcripturæ, commendatio, qua terreantur obduratæ conſcientiæ. vt qui amore reſipiſcere nolunt, timore ſaltem peccare deſiſtant, quemadmodum noſter hîc Ionas, cuius oratio ſingularem Dei proponit iuſtitiam, Pſalm. 48. 114. & miſericordiam, qua comminatur futuram ſubuerſionem, dicens, *adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur*: & pœnitentiæ ſpatium, 40. ſcilicet dierum concedit. Roman. 2. An ignoras quia patientia Dei ad pœnitentiam te expectat? vt ſcilicet, impunitatem peccandi nemo ſibi temerè polliceatur, tum vt peccatis obnoxij non facilè in deſperationem laberentur, ſcientes ipſum nolle mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur & viuat, Ezech. 18.

Impunitatem peccati nemo ſibi temerè polliceatur.

2 Secundò, Seriam Niniuitarum pœnitentiam, quàm ex fide, & timore auditæ comminationis ſuſceperunt. Nam docet ſcriptura ipſos credidiſſe Domino, prædicaſſe ieiunium, & veſtitos ſacco à maiore vſque ad minorem. Non temerè autem ſcriptura antequam Niniuitarum pœnitentiam deſcribat, ipſorum fidem præmittit: quia, Apoſtolò teſte, quicquid non eſt ex fide, peccatum eſt, Roma. 14. & , Sine fide impoſſibile eſt placere Deo. Quanquam enim fides non ſit pars pœnitentiæ, requiritur tamen tanquam neceſſaria, vt ſine ea perfecta pœnitentia conſtare nequeat. Eſt autem obſeruanda horum Niniuitarum pœnitentia, qua prædicant ieiunium, & veſtiuntur ſaccis: vt ſcilicet, ſicut exhibuerant membra ſua ſeruire immunditiæ ad iniquitatem, ita nunc exhibeant arma iuſtitiæ in ſanctificationem, Romano. 6. Sic & peccatrix illa, Lucæ, 7. Quia igitur hi vel conſcientia ipſorum teſte Deum offenderant luxu, ambitione, & ſuperbia, aliſque peccatis & flagitiis, nunc

Niniuitarum pœnitentia.

corund

eorundem deteſtatione ipſum ſibi conciliare nituntur. Oſtendit autem hic locus veram pœnitentiam non eſſe tantùm nouam vitam, ſed complecti veteris vitæ deteſtationem, voluntariam corporis afflictionem, lachrymas, Pſalm. 6. Lauabo per ſingulas noctes, &c. & deprecationem admiſſorum criminum, Act. 8. Obſeruanda autem eſt ſeueritas huius pœnitentiæ, ad quam Regis decreto adſtringuntur, non ij tantùm qui ratione vtuntur, ſed iumenta, boues, & pecora, imo Rex ipſe, Regio faſtu depoſito, pœnitentis habitum, ſaccum & cinerem aſſumit, ex quo agnoſcere licet verbi Dei potentiam, omnem ſuperbiam deſtruentis. *Pœnitentia Niniuitarũ ſeueritas.*

3 Tertiò, Stupendam Dei erga pœnitentes miſericordiam, qua donat peccata conuerſis, imò vt conuertantur, & verbo ſuo obediant peccatores, ipſe ſpiritu ſuo agit. Oſtendit autem hic locus, quòd voluntatis Dei nõ ſit mors impij, quòd nolit mortem peccatoris, & non lætetur in perditione morientium. Sed mox, vt loquitur Hierem. capit. 18. vt pœnitentiam egerit populus de peccato ſuo, agat & ipſe pœnitentiam de malo, ſcilicet pœnæ, quod cogitauit vt faceret. Cæterùm hîc velim arrectis auribus eſſe noſtri temporis bonorum operum oppreſſores hæreticos, qui fidei ſic omnia tribuunt, vt operibus nihil prorſus concedant, & videant hîc Deum non fidem ſolam, temerariam præſumptionem, & inanem fiduciam reſpexiſſe, ſed opera eorum, quæ fecerant, inter quæ haud dubiè fides eſt: ea enim niſi adeſſet, opera bona, quæ, Auguſtino teſte, Epiſtola 105. rectè merita nuncupantur, adeſſe nunquam poſſent. Fides enim prima datur, per quam cætera impetrantur. Ex fide autem profecta opera, quanquam ſint ipſius dona, tamen vult eſſe merita noſtra: atque ideò ea reſpicit, acceptat, & coronat, 2. Corinth. 4. non vt hypocritica damnat, vt non ſolùm malè, ſed impiè docent hæretici. Si enim Aſſyriorum pœnitentiam reſpexit, vt propter eam vltionis mutarit ſententiam, an quæſo eorum, quos filij ſui morte redemit, ſanguine abluit, & per ſpiritum inhabitantem filios adoptionis effecit, damnabit manſuetudinem, modeſtiam, fidem, iuſtitiam, ieiunia, & chameunias? Non eſt profectò adeò iniquus Deus, *Opera bona Merita. Fides.*

vt

vt obliuiscatur operis vestri, inquit Apostolus, Hebræorum 6.

FERIA SECVNDA POST DOminicam Passionis, Euangelium, Ioannis 7.

Audierunt Pharisæi turbam murmurantem de illo hæc, & miserunt Principes, & Pharisæi ministros, vt apprehenderēt Iesum, &c. Finis Euangelij: Hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.

Hristi misericordiam & iudiciū hoc Euangelium pulchrè proponit.

1 Primò, Iudicium, quo impiū magistratū, qui fidei doctrinam, gratiam Euangelij, & miracula à Christo facta in cōfirmationem vtriusq; opprimere nitebatur, perstringit magna verborum acrimonia: quibus, nisi prorsus in reprobum sensum dati fuissent, meritò debuerant resipiscere. Nam quū magistratus tam ciuilis, quàm Ecclesiastici officiū sit Remp. regere, & tueri, non tam armis, gladio, scilicet & bello, quàm prudentia, videlicet, iustitia & æquitate, itē pascere, & docere, operibus, verbo Dei, & exemplo, 1. Pet. 5. Istiusmodi enim alimento si destituantur, oues pereunt. Hiere. 12. 23. Ezec. 33. 34. Hi impij magistratus, missis ministris, quibus in Reip. defensionē vti debuerant, ad seditiosos, maleficos, homicidas, plagiarios, & veneficos tollendos: hos armata manu in Christum Dei filiū, pacis authorem, eū qui nulli nocuit, & demum eum, qui omnibus profuit, mittunt, sola eos impellente inuidia, quia, s. audierunt turbam murmurantem. Est quidem magistratus officiū, seditionem, & turbas è Repub. tollere, sed quæ in eius perniciē vergunt, nō autē impedire progressum veræ fidei, & piæ doctrinæ, qualis erat ea, quā Christus in mundum tulit. Vtinam huius impij magistratus temeritatem non multi imitentur, qui persequuntur eam doctrinam, quā Christus docuit, quàm Ecclesia Romana semper est amplexa, & contrà impios errores defendunt, hæreticos tuentur. Obseruabis hoc loco contra eos, qui ad ciuilem magistr

Magistratus tam ciuilis quàm Ecclesiastici officium.

magiſtratum pertinere volūt, controuerſias de religione cognoſcere, hos miniſtros ab Eccleſiaſtico Senatu, & à ciuili fuiſſe miſſos: Iuxta præceptum, Deuter. 17.

2 Secundò, Miſericordiam, quam oſtendit ferendo patienter horum ſatellitum impios conatus. Quum enim poſſet aut propria virtute, vt olim Chore, Dathā Abyron, Nume. 16. viuos ſubmergere, aut turbis trucidandos prodere, maluit ſua patientia ad pœnitentiam inuitare, vt ſignificaret doctrinam Euangelij non eſſe ſanguinariam, non ſpirare ſeditiones, & cædes, nō excitare in Repub. tumultus, ſed hæreſi hoc eſſe proprium, vt teſtātur facta Donatiſtarū, Circumcellionum, Zvuynglianorum, & Anabaptiſtarum, qui variis non olim tantùm, ſed nunc quoque cladibus imperia, regna, magiſtratus, Reſpublicas, & ciuitates opprimunt prætextu Euangelij. At non ſic Chriſtus, Apoſtoli, Diſcipuli, & martyres, quorū ſanguine aſperſa ſuccreuit Eccleſia: In illis enim non murmur reſonat, non querimonia, ſed corde tacito mens bene conſcia conſeruat patiētiam. Chriſtus itaque hìc nō ad arma, gladios, ſaxa, vel cædes confugit, ſed ad potentiam verbi Dei, quæ facilè omnes aduerſarias poteſtates coërcet, & reprimit, vt ait Paul. 2. ad Cor. 10. Arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo, &c. Cæterùm quia indigni erant hi miniſtri, qui nudam veritatem audirent, quod ſciret eos calumniaturos, obſcurè illis proponit mortem ſe non ipſorum, ſed ſuo arbitrio ſubiturum, & inſuper diuinitatem quoque ſuam indicat, dum ait, *Vbi ego ſum, vos non poteſtis venire.*

Doctrina hæreticorū ſanguinaria.

Potentia verbi Dei.

3 Tertiò, Miſcet autem Chriſtus clementem hanc miſericordiam, ne quis vbique impunitatem peccandi ſibi polliceretur, terribili quadam comminatione futuri iudicij, dum ait, *Quæretis me, & non inuenietis: & vbi ſum ego, vos non poteſtis venire.* Cui enim nec ad gloriam, nec ad Patrem, nec ad iuſtitiam peruenire licet, huic parata haud dubiè eſt terribilis illa expectatio futuri iudicij, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt aduerſarios, Heb. 10. 2. Pet. 2. Sed hæc eſt excæcatę carnis natura, vt Dei iudiciū & ſeueritatem non agnoſcat, ſed rideat: vnde rogāt impij: *Quò iturus eſt, quia non inueniemus eum? Nunquid in diſperſionem gentium, & docturus gentes? & quis eſt hic*

Sermo quem dixit, Quia nō inueniemus eum? Quibus satis declararunt nimiam mentis cæcitatem, quæ impediebat quò minus eis luceret verbum veritatis, & illuminatio Euangelij, 2.Cor.4. Cæcitas enim ex parte contigit in Israël, Rom.10. exigentibus id ipsorum meritis: quia nūquam, nisi desertus, deserit Deus. Quos verò deserit, hi dantur in reprobum sensum, in desideria cordis, & in passiones ignominiæ. Rom.1. Vt videre licet, non solùm in Iudæis istis, qui olim populus Dei, quorum erant adoptio, gloria, testamentum, legislatio, obsequium, promissáque, Roma.9 quum nunc his omnibus exciderint: sed etiam in omnibus impiis Christianis, qui verbis fatentur se nosse Deum, factis autem negant, ad Titum 1. & in hæreticis, qui veritatem Dei in mēdacio detinent, adulterantes verbum Rom.1. 2.Corinth.4.

4 Quartò, Quòd in nouissimo festiuitatis die: Christus in templo stando & clamando immemor omnis iniuriæ, non desinit inuitare ad suauissima Euangelij flumina sitientes: argumentum est magnæ illius in naturam humanam misericordiæ, bonitatis, & clementiæ, qua nolens aliquem perire, sed omnes ad veritatis cognitionem venire, 1. ad Timoth. 2. Insigni metaphora omnia beneficia Spiritus sancti, quibus in credentibus est efficax, proponit: & qua ratione haberi queant, ostendit: scilicet, dum sitientes, laborantes, & onerati, Matth. 11. ad Christum accurrant, seposito fastu propriæ iustitiæ, & agnita infirmitate naturæ, quæ medico indiget, quia sana non est, Matth.9. Exigit autem pro tanto hoc beneficio Christus non aurum, vel argentum, vt est Isa. 44. 55. sed fidem, bonam voluntatem, & obedientiam mandatorum, quæ licet nemo afferre possit, nisi ab ipso Christo acceperit Vt enim initium fidei, quæ prima datur, per quam cætera impetrantur, non nisi ex Deo habemus: ita nec initium bonæ voluntatis, quia tamen liberi arbitrij sumus: quo fit, vt sæpius hæc bona renciamus, ne quem cogere videatur, accessum libertati nostræ relinquit. Qui sitit, & esurit, Isa 55. Apocal.22. veniat. non pedibus corporis, sed affectu cordis: nec migrando, sed amando, & bibat, comedátque. Igitur si afflictio, paupertas, mors, conscientia, & iudicium Dei premat

premat, bibe per fidem ex fonte scripturarum, clamantium, Cum ipso sum in tribulatione, Psal. 90. Scit Pater vester quòd his omnibus indigetis, Matth. 7. Ego sum resurrectio & vita, Ioan. 11. Eum qui venit ad me non eiiciam foras, Ioan. 6. Non misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, Ioan. 5. Ideò, inquit Christus, qui credit in me non inani aut imaginaria fide, sed sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Quia nescit molimina Spiritus sancti gratia, qua fideles non tantùm in baptismo, vbi copiosissimè hanc percipiunt, sed & in vera perfectáq; pœnitentia perfunduntur, vt ferantur ad omnia pietatis & bonorum operum exercitia. Viuit enim in eis, vt ait Paulus, Galat. 2. Christus: cuius spiritu diffunditur charitas in cordibus ipsorum: qua impellente, diligunt Deum ex toto corde, ex tota mente, &c. & proximum, sicut seipsum, Matt. 19. Hæc vera sunt flumina, quę de cordibus fidelium fluunt, quibus irrigatur Ecclesia, sanctificatur ab operibus mortuis, defenditur aduersus hæreticos & schismaticos, qui suauissima hæc fluenta, quæ non secus atque aquæ Siloë fluunt, cum silentio gustare nequeunt: eò quòd delectentur turbidis & lutosis fluminis Nili aquis, id est, falsarũ opinionum, & hæresũn.

FERIA TERTIA POST DOminicam Passionis, Epistola, Danielis 14.

Quod cùm audissent Babylonij, indignati sunt vehementer: & congregati aduersum Regem, *dixerunt, &c.* Finis *Epistolæ: Intromisit in lacum, & deuorati sunt in momento coram eo.*

Vius Epistolæ historia proponit potissimùm quatuor.

1 Primò, Impiam Babyloniorũ contra Regem, & Danielem seditionem excitatã non pietatis aut veræ religionis, vel publicæ tranquillitatis caussa, sed idololatriæ, impij dæmonũ cultus, & falsæ superstitionis. Itaque congregati contra Regem, cuius *Impia Babyloniorum contra Reg. et Daniele seditio.*

erat veram religionem tueri, falsam abolere, quòd gnauiter opera Danielis erat executus, authorem ipsum mutatę religionis ad supplicium exigunt. *Trade*, inquiunt, *nobis Danielem*, qui Belum destruxit, & Draconem interfecit. Si præcedentia huius historiæ perpendamus, facilè constabit non solam religionem huius seditionis caussam dedisse, sed ipsorum, qui aris præerant, quæstum, & ventrem. Ita hoc nostro infœlici seculo varios peperit tumultus, sub prætextu religionis, ambitio, & auaritia hæreticorum: qui dum reformationem religionis pollicentur, aliud nihil tentant, quàm vt turpes Harpiæ thesauris Ecclesię insidiantur: cuius rei exempla manifestissima sunt ipsi Anabaptistæ, Suuencfeldiani, Enthousiastæ, Caluinistæque, qui, variis seditionibus contra legitimam potestatem excitatis, imperia & regna tantùm non subuerterunt.

Ambitio et auaritia hæreticorũ.

2 Secundò, Regis facilitatem, qua non tantùm non restitit, sed cessit seditiosorum hominum furori, & innocẽtem, iustum & sanctum Danielẽ ipsorũ ludibrio esse permisit, quum debuisset authoritate Regia fortiter ipsorum obsistere conatibus. Vnde & grauissimè peccauit, quòd innocentem non tantùm non defenderit, sed impiis ad supplicium tradiderit. Quanquam enim maioris vitandi mali caussa subinde minus malum sit eligendum, nunquam tamen sunt facienda mala, vt inde veniant bona: Est enim contra verbum Dei. Innocentem & iustum non interficies, Daniel. 13. Malè ergo Reges, iudices, & magistratus, etiam, vt putant, tranquillitatis caussa, innocentem aut opprimunt, aut opprimi sinunt. Alioqui, vt Caiphas à Domino iudicandi, qui censuit vnum hominem mori debere, ne tota gens periret, Ioan. 11. Exigit enim id verbi Dei authoritas, iustitia, & æquitas, vt cedat potius iudex officio, quàm in necem consentiat, aut sententiam pronuntiet contra innocentem. Hic tamen Rex Babylonius solo metu seditionis excitatæ, priuationis regni, & mortis comminatæ perculsus, innocentiam opprimi patitur, ipsumque Danielem leonibus obiici finit. Vnde agnoscas ingenium eorum, qui ea quæ mundi sunt diligunt: hos enim vel leuissima, vt à recto discedant, tentatio adigit.

Nõ sunt facienda mala, vt inde eueniant bona.

At verò qui supra petram,id est, Christum,iam sunt firmati, hi quiduis perferunt potius quàm iustitiam deserant: & quanquam, vt est Matth. 7. descendat pluuia, veniant fulmina, & venti spirent tentationum, non tamen cedunt.

3 Tertiò, Exemplo Danielis docet singularem Dei ergà suos electos solicitudinem, & prouidentiam. Qui enim pullis coruorum ipsum inuocantibus roris alimoniam suppeditat,is suorum curam, qui toti ab ipso pendent, nunquam deponit: Vt enim hîc Danielem pauit ministerio Angeli, & Abacuc, sic olim Israëlitas in deserto manna cœlesti, & auibus, carnibúsque, necnon Eliam in persecutione Iesabel per coruum pane, & carnibus cibauit, vt meritò debeant fideles, quos subinde miserè cura victus; & solicitudo rei familiaris angit, spem omnem & cogitatum in ipsum proiicere, Psalm. 54. Scientes quoniã ipsi cura est de nobis, 1. Pet. 5. Quanquam enim subinde suos paupertate, inedia, aduersitate, & morbis ita excruciet, vt prorsus ipsorum curam abiecisse videatur, quemadmodum de Daniele iudicasset mundus, vt etiam de Apostolis, 1. Corinth. 4. agnoscere tamen ex fide debent huiusmodi tentationem ad probationem, peccati vindictam, exercitium virtutum, & meriti augmentum fieri, vt certiùs in ipso fidere discant, & agnoscant ipsum esse, qui & possit, & velit ipsos de tentatione eripere. Nam qui leonum ora famem comprimere potuit, is quæcunque pericula, hostes,calamitates facilè supprimet,si modò,vt Daniel,nos ei totos credamus. *Singularis Dei erga suos electos solicitudo & prouidentia.*

4 Quartò, Deum proponit, admirabili quadam potentia eum liberantem, quem impij tanquam religionis euersorem, publicæ tranquillitatis hostem, & Reipublicę pestem ad bestias damnauerant,quo factò significare haud dubiè voluit, se potentem illum esse Deum, qui suos possit electos etiam è media morte liberare, vt nec mundus,nec dæmones,nec caro, hostes licet grauissimi nocere queant: etiamsi maximè sæuiant,vt meritò de ipsius auxilio confidere possint electi, nec metuere potentiã,authoritatem,& tyrannidem impiorum, quam leui momento destruere spiritu oris sui potest

Deus: Est enim gaudium impiorum ad instar pũcti, Iob 21. & Psal. 36. Fructus autem huius, erga Danielem exhibitæ, diuinæ potentię fuit Regis Babylonis ad cognitionem veri Dei conuersio, & seditiosorum hominum iustum supplicium: Ita vt vtrinque commendetur eius misericordia, qua de massa perditionis, quos vult, separat: & iustitia, qua dignos deseri, deserit.

FERIA TERTIA POST DOMINICAM Passionis, Euangelium, Ioannis 7.

Post hæc autem ambulabat Iesus in Galilæam: non enim volebat in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere, &c. Finis Euangelij: Nemo tamen palàm loquebatur de illo, propter metum Iudæorum.

HVius Euangelij historia quatuor proponit. 1 Primò, In his fratribus, id est, iuxta phrasim scripturæ, cognatis, proponit nobis eleganter ingenium, & indolem mundi, & eorum, qui mundo placere volunt, quid nimirum spectent: nempe, vt ait Ioannes, concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ. Cupiebant enim hi fratres, non, vt impius voluit Heluidius, filij è beata Virgine post Christum nati, aut, vt Epiphanius arbitratur, Ioseph, ex alia vxore filij: sed cõsanguinei Christi, vt ipse (ambitiosorum hominũ more) insignia sua facta ederet, nõ in locis humilibus & abiectis, sed in celebri illa Hierosolymitana vrbe: vbi totius regni magnates agebant, vt ipsius virtute & splendore, ipsi quoque emergere possent: Siquidem erant adhuc carnales, secundum hominem ambulantes. Atque ideò quia Christum Dei sapiẽtiam, per quem placuit æterno Patri saluos facere credentes, non agnouerunt, nisi secundum carnem: quæ cognitio sine fide non prodest, hinc Christũ à se abigũt. Caro enim aliud nihil spectat, quàm quæ externa specie sublimia sint & magna. Mundus quod suum est diligit, Ioann. 15. Vt autem à se ambitionis & superbiæ crimen depellant, ne suam, sed aliorum

Qui mũdo placere volunt nihil aliud spectãt quàm concupiscẽtiam carnis, oculorum, & superbiam vitæ.

Caro nihil aliud spectat quàm quæ externa sunt.

rum gloriam spectare viderentur, quū nihil tamē æquè atque suam quærerent: tametsi id arte quadam dissimularent. Discipulorum gloriam prætexunt, dum aiunt, *Vt videant discipuli tui opera, quæ tu facis. Et si hæc facis, manifesta teipsum mundo.* Quibus verbis manifestè suam produnt ambitionem & incredulitatem, qua laborabāt, quibus impediebantur, vt fidei veritatem & Christi virtutem non assequerentur, quia secundum carnē erant, & quę carnis sunt sapiebant, Ro.8. Prudentia autem carnis, iuxta Paulū, inimica est Deo. Deo enim semper contraria suggerit: vt pulchrè huius Euangelij docet historia.

2 Secundò, Ostendit suo ipsius exemplo Christus, quales eos esse oporteat, qui carnem suam crucifixerūt cum vitiis, & concupiscentiis: nempe, alienos à dilectione mundi, scientes quòd qui voluerit amicus esse huius seculi, inimicus Dei constituitur, Iac.4. Amicitia enim huius mundi Deo est inimica, & mundus transit, & concupiscentia eius. Proinde ipsos debere fugere de Babylone, Apoc.18. ne iræ, vel fornicationis vino inebrientur: sed vt mundent se ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei, 2. ad Corint.7 Parati quocunque tempore iusserit Deus, ferre mundi iniurias, afflictiones, contumelias, persecutiones, & crucem, scientes quòd per multas tribulationes oporteat nos introire in regnum Dei, Actorū 14. tum etiam quòd non sine summi Patris voluntate hæc accidant, non pro mundi arbitrio, qui semel extinctos vellet, quos odit. Respondet autem Christus magna modestia tempus suum nondum aduenisse, quo scilicet, ille ab æterno decreuerat per passionem & crucem, non Iudææ tantùm, sed toti mundo innotescere. Quasi dicat, Hæc festiuitas mihi abominatio est, Isa.1. in qua scilicet, omnis viget malitia, veritati obsistitur, diuina volūtas non seruatur. *Tempus autem vestrum semper est paratum*, qui aliud nihil præter honores, diuitias, luxum, & mūdi gloriam somniatis: vos qui etiam quum mala incrudescunt, quum Deus blasphematur, quum veritas opprimitur, semper ridetis securi. Quibus verbis apertè discernit inter eos qui sunt Christi, & eos qui sunt mundi, quia illis mundus crucifixus est, & ipsi mun-

do, Galat. 6. Isti autem tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

Propria mundi natura, amare sibi similes.

3 Tertiò, Quando verò ait, *Non potest mundus odisse vos: me autem odit*: docet eleganter quæ sit propria mundi natura, scilicet, amare sibi similes. quia enim totus in maligno positus est, 1. Ioan. 5. non potest non malos diligere, & persequi & odire pios: iuxta illud, Quia de mundo non estis, proptérea odit vos mundus, Ioann. 15. Siquidem mali omnes suos conatus eò exerunt, vt mundo placeant, impietatem promoueant, placentia loquãtur, adulentur fastum, honores, diuitias, luxum ostentent: vt deniquè, iuxta Isaiam, dicant malum bonum, & bonum malum. Pij verò, quia ex verbo Dei damnant, & testimonium perhibent, quòd opera eius mala sunt, non solùm manifesta flagitia, sed ipsius quoque hypocrisis, falsa iustitia: denique quia verbis & factis se impietati oppónunt, ideò odit eos mundus. Etsi enim quãdoque videatur amare pios, tantisper scilicet dum silent, dum dissimulant, dum ad ipsius vitia conniuent: mox tamen vbi arguere cœperint, & damnare, ne nimia conniuentia probire videantur, amore mutato odit, persequitur, occidit. Hoc Christo, Apostolis, Martyribus accidisse cernimus. Hoc loco sibi mirè blandiuntur nostri temporis aduersarij qui nescio qua temeritate, ea, quæ Christus sibi, ac suæ doctrinæ propria facit, in patrocinium suorum errorum non verentur, quasi obtorto collo pertrahere, dum conqueruntur sese suarum hæreseon caussa ad supplicia rapi, nec verentur ea, quæ Christus in impios & infideles pronuntiat, in magistratum fidelium, quem Paulus Dei ministrum vocat, Roma 13. torquere. Docere prius debuerant & doctrinam suam, & vitæ suæ innocentiam, cum Christi & Apostolorum, ac Martyrum, conuenire, nec pugnare cum doctrina veræ & Apostolicæ, ac Romanę Ecclesię, ac demum pios Imperatores, Reges, Principes, legum decreta, mundi nomine censeri. Neque enim hoc est mundi opera arguere, hæreses docere, turpes incestus approbare, Christi sacramenta opprimere, & religionem subuertere: Sed, vt Christus & fecit, & fieri iussit, impietatem, hypocrisin,

ſio,auaritiam,libidinem,iram,inuidiam,& odium,aliáq; manifeſta crimina damnare,ac pro iis docere veram cordis iuſtitiam, pietatem,temperantiam, manſuetudinem, fidem,caſtitatem,& benignitatem,&c.Galat.5.

4 Quartò, Dum negat ſe ad feſtum aſcenſurum, quum tamen pòſt aſcenderit, quum fratres eius aſcendiſſent. Nequaquam contraria ſibi dicere putandus eſt, ſed reſpondet ſecundum conſilium ſibi à conſanguineis datum,ſe non aſcenſurum. Quibus eleganter oſtendit,nos etiam ea, quæ ad gloriam Dei ſpectare videntur, non debere ad gratiam hominum, vt inde ſcilicet euaneſcamus, aut vt illi inſolentiores euadant, perficere. Non enim ſufficit bona agere, ſed bona bene agenda ſunt: *Non ſufficit bona age re,ſed bene bona agenda ſunt.* nempe, in gloriam Dei, ad Philip.2. quam docet fides: & proximi vtilitatem, quam ſuadet charitas, 1.Corinth. 13. Hunc quiſquis ſibi ſcopum non præfixerit, à perfectione iuſtitiæ ſe abeſſe procul intelligat. Significat prętereà Chriſtus, fore vt Iudæorum feſta, ſacrificia, oblationes, cæremoniæ, & politia, quæ omnia, Apoſtolo teſte, ſub figura rerum futurarum, quarum veritatem Chriſtus afferebat, ab illis ſeruabantur, breui abrogarentur: quando ad interiora velaminis prçcurſor ipſe pro nobis introiret, ad Hebrçor.6. vbi verum tabernaculi feſtum non ipſe tantùm, ſed quotquot eſſent præordinati ad vitam, perpetuò apud Patrem agerent. Aſcendit autem ad hoc feſtum occultè, tum quia nondum venerat hora illa, qua tranſiret ex hoc mundo ad Patrem, & in qua à turbis publica illa acclamatione exciperetur: tum etiam, vt verum ſeſe hominem eſſe demonſtraret. Neque enim vbique illum dicebat diuinitatis ſuę potentiam manifeſtare, vt denique exemplo eſſet iis, qui circundati ſunt infirmitate, ne ſcilicet inimicorum furorem, licet iniqua de cauſſa conceptum irritent, aut Deum tentent, ſed dent locum iræ. Porrò vt ſuo aſcenſu Chriſtus inſignem ſuam erga Iudæos commendauit charitatem, qua cupiebat eos omnes ad veritatis cognitionem venire, ita illi contrà, magna & obſtinata malitia ſemper veritati reſtiterunt, & oblatum fidei lumen reiecerunt: odio nimirum in ipſum concepto ita excæcati, vt ne nominari quidem ipſum ſuſtinerent: quod non ſine

iusto Dei iudicio accidisse putabimus. Indigni etenim erant, qui Sacrosanctum illud nomen, quo non est aliud sub cœlo datum hominibus, vel sanctius vel diuinius, quo possent salui fieri, nominarent. Proinde vago murmure murmurantes, dixerunt, *Vbi est ille?* Id enim odio proprium est, vt vel meminisse horreat eius quem oderimus: Sed hoc facto suo docet Christus fidos verbi sui ministros non debere propter odium impiorum à veritate fidei, vel latum vnguem discedere.

FERIA QVARTA POST DOMINICAM Passionis, Epistola. Leuitic. 19.

Exod. 20. *Deut. 5. & 24.* *Eccl. 10.* *Tob. 4.*

Non facietis furtum. Non mentiemini: nec decipiet vnusquisque proximum suum, &c. Finis Epistolæ: Diliges amicum tuum sicut teipsum. Ego Dominus.

Ontinet hæc Epistola præcepta secundæ tabulæ, ea scilicet quæ ad præsentis vitæ publicam tranquillitatem spectant. Sunt autē eius præcipua capita quatuor.

1 Primò, Authoritate sua interposita, prohibet ea omnia Deus, quæ proximo damni aliquid afferre possent, dum ait, *Non facietis furtum*, quod fit oblatione rei alienæ, inuito Domino. *Non mentiemini*, quod fit falsa significatione cum intentione fallendi. *Non decipiet vnusquisque proximum suum*, quod fit, dum fraude quis circumuenit in negotio fratrem suum. Pulchrè autem hæc præcepta confutant & Platonis, & Anabaptistarum somnia de rerum communione. Si enim, vt illi volunt, priuata bonorum possessio cum verbo Dei pugnaret, nequaquam prohiberet Deus furtum, mendacium, & fraudem, omnésque malas artes, quibus ea, quæ iure proximus possidet, malo titulo inuadere nitimur. Neque enim fraus vlla committi potest, vbi omnia esse communia iudicantur. Atqui, vt significaret Deus priuatam bonorum possessionem esse legitimam, prohibet ablationem, & concupiscentiam rei alienæ: imò eum, qui præceptum hoc violasset, vult, Exod. 22. ad restitutionem in quadruplum

Anabaptistarum somnia de rerū cōmunione.

plum cogi: venundari, si non habeat vnde reddat: & occidi, si noctu feras, vt furetur, effringat.

2 Secundò, Quia plerunque soleant homines authoritate nominis diuini interposita, proximos fraude, dolo, & deceptione circumuenire in contractibus vel licitis, vel illicitis, in venditione rerum malarum, putrium, corruptarum pro bonis, & in negotiatione, in qua difficilè exuitur quis à negligentia. Eccle. 26. Idcircò grauissimè prohibet Dominus, ne qui Sacrosanctum ipsius nomen temerè assumat, quod sine maximo peccato fieri nequeat, ipsum qui summa veritas est, mendacij testem facere. Ideò inquit, *Non perturabis in nomine meo, & non pollues nomen Domini Dei tui.* Atqui hodie tantus est horum neglectus, vt ludus sit abuti Dei nomine, in re futili & leuissima, vt meritò dicat Sapiens, Ecclesiast. 26. Non iustificabitur caupo à peccatis labiorum: quum Apostolus, 2. ad Timotheum, 2. velit quàm alienissimos esse ab iniquitate, dolo, & periur[illegible] eos, qui inuocant nomen Domini. Cæterùm prohibet Dominus non tantùm eas fraudes, quę in contractibus solent committi, sed etiam quæ ex inuidia suboriri solent, calumnias, criminationes, & accusationes falsas, quibus tum corpus, tum fortuna, tum etiam familiæ in discrimen adduci solent.

3 Tertiò, Ne quid vel ad iustitiam, vel ad conscientiæ tranquillitatem deesset, mercenario peracti operis mercedem reddi iubet, quia hoc peccatum clamat ad Dominum, & intrat ad aures Dei, Iacobi 5. hoc est, vindictam & diuinam vltionem exigit in eos, qui miseris operariis ex pacto, & conuentione pollicitam mercedem, vel solue[illegible]e differunt, defraudant minus numerando, ac prorsus debitum pernegant, freti, scilicet, ea qua pollent dignitate, potentia, & authoritate. Huiusmodi enim plerunque videas, vt loquitur Iacobus capit. 5. per potentiam opprimere pauperes, imò miseros, si debitum exigant, pertrahere ad iudicia, Iacob. 2. & iudicum authoritate, quam sibi plerunque propitiam habent exercere. Cuius quanta sint hodie exempla, abundè satis fora & tribunalia, ac miserorum lachrymæ testantur, ne non surdo maledici, aut cæco poni offendiculum prohibet. *Mercenario merces reddenda.*

Intelllig

Intelligit autem surdos & cæcos eos, qui vel rudes sunt & ignari, vt dolos & fraudes prudentium huius seculi, aut non intelligant, aut non animaduertant, & absentes non possunt falsis accusationibus, calumniis, iniuriis, detra-ctionibus respondere. Proinde quum hęc grauissima pec cata ex neglectu timoris Dei oriantur, timorem sui inculcat Deus. Nam qui Deum cogitat peccatis offendi, & ipsum, quia iustus est, ea velle punire, hîc facilè & animum, & linguam, ab manuum ab his continebit, quę Deo displicere intelligit, si non amore iustitię, saltem metu pœnarum.

4 Quartò, Quia potissimùm Reipublicę fœlicitas non tantùm ex priuatorum hominum modestia pendet, sed ex legitima magistratus, & iudicum functione, quorum authoritatem perpetuò esse voluit Sacrosanctam. Ipsis quoque, quanquam non desint, qui omnia hęc ad priuatos etiam referre velint, sua pręscribit officia, inquiens, *Non facies quod iniquum est, nec iniustè iudicabis: Non consideres personam pauperis, & non honores vultum potentis.* Pariunt enim hęc vitia grauissimos in Repub. motus & seditiones. Committuntur autem plerunque hęc vitia iudicum vel ambitione, vel amore diuitum, vel auaritia, dum spe vel munerum, vel sportularum subuertunt iudicia. Cęterùm his non contentus Deus, rursus priuatos monet, dicens, *Non eris criminator, nec susurro in populis*, vt scilicet, suscites dissidia, seditiones, & bella, & non stabis contra sanguinem proximi tui, vt scilicet, falso testimonio, falsa calumnia ipsius mortem procures, quia ego Dominus, inquit, qui vltor huiusmodi criminū ero, nec patiar ea esse inulta.

Magistratus.

FERIA QVARTA POST DOminicam Passionis, Euangelium, Ioan. 10.

Facta sunt autem Encænia in Hierosolymis, & hyems erat, &c. Finis Euangelij: Vt cognoscatis & credatis, quia pater in me est, & ego in patre.

1. Mac. 4.

Oc Euangelio Christus arguit Iudæorū horrendam cæcitatem, ac sese verū Dei Patris filium ostendit: quem scilicet, Pater in mūdum miserit, vt prædestinatos & electos, eriperet de

de potestate tenebrarum. Agit autem Christus quatuor.

1 Primò, dum festo Encæniorum, quod in memoriam templi post transmigrationem Babylonicam instaurati fuit institutum, 1. Machab. 4. ambulat, tãquam verus Rex pacis, qui inimicitias nostras soluit in carne sua, Ephes. 2. in porticu Salomonis: vt facto suo etiam loca sacra non esse temerè profananda doceret, quum orationibus, & sacrificiis Deo offerendis expresso suo verbo ea consecrarit, ac profanata ipse purgarit, Ioan. 2. Matth. 21. Luc. 19. Hîc igitur Christus Iudęorũ quęstioni propositę ex odio, maleuolentia, inuidia, & curiositate, atque calumniandi caussa potius quàm studio, amore vel desiderio veritatis, respondet incredibili quadam mansuetudine, ne quam de peccatis excusationem afferre possent. Nam apertè se Dei filium, Christum, & Messiam in lege promissum sublata omni verborum ἀμφιβολογία, aut parabolis demonstrat: significans ipsam fidei veritatem & inimicis, & amicis, vbi salutis periculum subesse posset, non supprimendam. Nam qui in cerubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cùm venerit in maiestate sua, Luc. 9. Quanquam certò sciret non meliores, sed longè deploratiores eos euasuros. Potest tamen, vt ostendit Augustinus lib. de bono perseueran. capit. 16. fidelibus subesse caussa & dicendi, & tacendi. Verùm sicut & Christus non vbiq; etiam rogatus veritatem aperuit, sed quandoque subticuit: vt Luc. 20. Neque ego dico vobis in qua potestate hæc facio.

2 Secundò, Doctrinam, qua sese verum Dei filium, & Messiam in lege promissum esse demonstrat, docens sublimiorem esse quàm vt humano ingenio apprehendi possit: imò ne ex ipsa quidem operum consideratione, quæ supra naturam, & in nomine Patris faciebat, ac iuxta Prophetarum oracula, Isa. 36. Frustra enim externa foris oculis sese ingerunt, nisi diuino afflatu animum illustrent. August. 15. de Ciuit. cap. 6. Damnat itaque Christus in Iudæis obstinatam voluntatem, deliberatam malitiam, & mentis auersionem: quibus manifestæ veritati ne crederent restiterunt, ac ne oues, id est, electi essent, obstiterunt: Nam licet prædestinationis nulla esse caussa queat, nisi sola Dei misericordia: reprobationis tamen

Doctrina, qua Christus sese verum Dei filium ostendit, sublimior est, quàm vt possit humano ingenio apprehendi.

iustissima

Iustissima est præter originalem culpam, in adultis impia voluntas. Malè ergo ex hoc loco (*Non creditis, quia non estis ex ouibus meis*) quidam colligunt Deum incredulitatis, impietatis, reprobationis humanæ esse authorem. Neque enim Deus volens iniquitatem ipse est, Psalm.5. sed iustissimus vindex, apud quem nulla est iniquitas impunita. Ipsorum itaque malitia effecit, vt inter electos non essent: eò quòd oblatam gratiam reiicerent, semper rebelles lumini. Porrò per antithesin eleganter docet quæ sint electis, quos sub metaphora ouium intelligit, propria: scilicet, audire vocem Christi, *Oues meæ vocem meam audiunt*, inquit Psalm. 84. cognosci à Christo: *& ego cognosco eas*. Ezech.9. sequi Christum, scilicet, fide, spe, charitate, vita, moribus, abnegatione sui, contemptu rerum terrenarum, crucis tolerantia, Matthæi.10. accipere à Christo vitam æternam, non perire in æternum. Hi sunt inæstimabiles allati per Christum thesauri, quos mundus non potest accipere, quia non nouit eum, per quem sunt parati, scilicet, ante mundi constitutionem electi, quos præsciuit conformes fieri imaginis filij sui, Romanorum 8. quos & prædestinauit, & vocauit vocatione sancta, vt essent Sancti, & immaculati coram ipso, quos denique iustificauit, concessâ peccatorum remissione, auxilio gratiæ: quo fit, vt omnia ipsis cooperentur in bonum. Iusti enim etsi cadant, non tamen colliduntur, quia Dominus supponit manum suam. Audiunt enim vocantem Christum, illum sequuntur, toti ab ipso dependent, illi fidunt, atque hunc tanquam Pastorem, qui pascat eas in iudicio & iustitia, verbo vitæ, & alimonia sacramentorum in pascuis vberrimis Ecclesiæ, amplectuntur: nec alienum sequuntur, sed fugiunt ad eum: quia hunc non solùm agnoscunt mortis & vitæ Dominum, qui suos seruat, ne pereant in æternum.

3 Tertiò, Ne immensa hæc beneficia imaginaria quis tantùm crederet esse somnia, vt certius fidem dicti faceret, docet ea non à sua tantùm humanitate expectanda, quam humilem, & abiectam cernebant, sed diuinitatis suæ potentia, cui aduersaria nulla potestas præualere queat, vt electos Christo eripiat, habeat licet diabo-

les

lus mille nocendi artes, scilicet, voluptates, miseriam, paupertatem, exilia, equuleos, & mortem, quibus veluti machinis seducere nititur (si fieri posset) electos, operam luserit. Christus enim vicit mundum, is oues è faucibus vrsi & leonis, vt David, 1. Regum 18. eruit electas, de potestate scilicet tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilectionis suæ, vt non immeritò cum Apostolo dicant, Quis nos separabit, Roman.8. Quisquis ergo perit sua culpa, non infirmitate protegentis. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Psal.117. Ac ne quid diffidentiæ, vel pusillanimitatis subrepere suis animis possit ex tanta hostium numerositate ac robore, quibus se impeti sentiunt indies, sed audentiores, ac succincti lumbos mentis in veritate stent, hortatur vt in fide, spe, & charitate, stabiles maneant, siquidem & Patris æterni potentia tuti sunt, Hier. 49. Eadem enim est & Patris & filij secundum diuinitatem potentia, eadémque natura. Hoc enim est, *Ego & Pater vnum sumus*. Item *Nemo rapiet de manu Patris mei*. Est enim eadem vtrique secundum diuinitatem voluntas, potentia, natura, & essentia: licet secundum humanitatem, filius dicatur minor Patre.

4 Quartò. Furori Iudæorum, quem ex veritate verbi conceperunt, ita vt ad lapides conuolarent, quibus veritatem opprimerent, non cedit, sed magna potentia resistit, vt re ipsa demonstraret malitiam, & tyrannidem tum Dæmonum, tum hominum non posse pro sua libidine grassari, & opprimere electos, sed nutu, & potentia Dei coërceri, ne tantùm quàm velint lædant: vt videre est in Abrahæ, Dauidis, Eliæ, Apostolorum, & Martyrum persecutionibus, quas Dei arbitrio tantùm contigisse docent scripturæ. Deinde suauissima oratione, & rationibus efficacissimis ipsorum ingratitudinem vult conuincere, & suam in omnibus innocentiam demonstrare. Siquidem nihil supplicio dignum perpetrasset, quando omnia sua in Reipublicæ vtilitatem, & commodum contulisset, quod ne ipsi quidem, licet insani, & inuidi, negare poterant. Sed vt est temeraria & præceps humana audacia, dum spiritu Dei non regitur, audent blasphemiam interpretari, quæ non nisi diuina potentia fieri

Tyrannis tum Dæmonum tũ hominum opprimere electos non potest.

fieri iudicauerant. Christus autem, vt suos in fide confirmaret, & ratione, & scripturarum authoritate suã doctrinam confirmat, quam permittit ex miraculis iudicari.

FERIA QVINTA POST Dominicam Passionis, Epistola, Danielis 3.

Orauit Daniel ad Dominum dicens, Ne quæsumus, tradas nos in perpetuum propter nomẽ tuũ: & ne dissipes testamentum tuum, neque auferas misericordiam tuam à nobis, &c. Finis Epistolæ: Et sciant quia tu es Dominus Deus solus, & gloriosus super orbem terrarum.

Ac Epistola verus orator Daniel tria agit. 1 Primò, Sustinẽs personam populi Israelitici, in captiuitate Babylonica, miserè afflicti, humili oratione Deum suarum promissionum commonefacit, dicens, *Ne despicias Domine populum tuum: Ne dissipes testamentum tuum: Ne auferas misericordiam tuam à nobis, propter Abraham dilectum tuum, & Israel Sanctum tuum.* An quæso tanti sunt apud Deum Sanctorum merita, vt ipsis in oratione fidere possimus? Iniuriámne meritis Christi, quæ exactissimè intellexerat, facit Daniel, dum Abrahæ & Israelis merita opponit iræ Dei? Videant hîc quæso, pij num Lutheranorum, Anabaptistarum, Caluinistarum, & Sectariorum doctrina, de meritis Sanctorum cum scriptura conueniat Patriarcharum, Prophetarum, & Apostolorum. Certè Daniel, dum Sanctorum merita iræ Dei opponit, non proprij cerebri somnia sequitur, sed verbum Dei, Isaiæ 37. quòd tanti apud Deum esse Sanctorum opera docet, ipsorum intuitu aliis misereri velit Deus. Protegam, inquit, ciuitatem istam propter me, & propter Dauid seruum meum. Est autem in hac materia fidei veritas, & Ecclesiæ doctrina scripturis confirmata, merita Sanctorum esse Dei dona, nec nisi ex spiritu Christi inhabitantis proficisci, vt meritò non sint contemnenda, sed magni æstimanda, atque etiam apud Deum meritoria. Vide Augustinus Epistola 105. eiúsque agnoscit

Merita Sãctorum.

Merita Sãctorum Dei dona sunt.

vindic

vindicem iustitiam, iustissimè peccata punientem: qua regnum florentissimum, vrbem potentissimam Hierusalem, & templum magnificum populi Israëlitici, quem in suum peculium quondam delegerat, ac cognitione sui, lege diuinitus data, promissionibus de Christo venturo, & vera religione, quæ Deum coleret exornauerat, passus est à Babyloniis, vrbe ac templo vastatis & exustis, in miseram abduci seruitutem, multis millibus occisis ac trucidatis; vt meritò dicat Daniel, Imminuti sumus plusquam omnes gentes, sumúsque humiles in vniuersa terra, scilicet propter peccata nostra quæ describuntur, 4. Reg. 17. 18. Ezech. 39. 22. Ose. 13. Isa. 1. aliisque pluribus scripturæ locis. Ea enim est Dei iustitia, vt nullum sinat inultum esse peccatum. Quia autem, Apost. teste, 1. Corinth. 10. Omnia in figura contigerunt illis, ac scripta sunt ad correptionem nostram: Aptissimè hæc populo Christiano competunt, qui licet Dei cognitione, sacramentorum vsu, scripturarum intellectu, aliisque mysteriis cæteris præstet nationibus, huiusmodi Dei beneficiis destitutis: iustè tamen merito peccatorum suorum, quibus turpiter diffluit, iram Dei experitur, vt nulla penè natio sit Christiana deploratior, quæ tantis sectis, erroribus, dissidiis, & odiis intestinis inter se dissidet ac tumultuatur, vt meritò se dicere imminutam possit plusquam omnes gentes.

Nullū peccatum inultum.

Nulla penè natio deploratior Christiana.

2 Secundò, Ex intimo cordis dolore, ac vera animi ad Deum conuersione Reipub. Iudaicę statum ac miseriam describens, conqueritur ea omnia esse sublata, quibus solent Dei iram, & misericordiam, si quando peccassent, flectere, & inuenire. Erant hæc autem holocausta, sacrificia, oblationes, & incensum, quæ in loco primitiarum, iuxta verbū Dei, 3. Reg. 7. oblata, mox ipsos Deo, quoad temporalia, reconciliarunt. Voluit enim Deus apud Iudæos ista externa esse sacrificia tãquam symbola verbi sui, quæ licet, vt loquitur Apostolus, Hebr. 9. non poterant auferre peccata, nec iuxta conscientiam perfectum facere seruientē, quia vmbræ tãtùm erant, & figuræ veri illius sacrificij, quod in cruce filius Dei obtulit, tēporalia tamē bona conferebant. Nunquam enim veros sui cultores sine externo, quod ipsi soli exhiberetur, sacri-

Externa sacrificia apud Iudæos.

Sacrificiũ cruetũ. ficio reliquit. Sicut etiam in noua lege sacrificium crucis, incruentum extare voluit, quod à fidelibus iugi commemoratione ex ipsius Christi institutione Patri offeretur: Quo fit vt incruentũ hoc sacrificium non sit aliud ab illo, quod in cruce filius Dei peregit. Atqui hoc nobis eripere student ipsis Babyloniis ferociores, Zvuyngliani, Anabaptistæ, & Caluinistæ, qui sublatum volunt omne externum sacrificium, Sacerdotium, & cultum, qui Deo vero exhiberi solet. Et insuper docet quo tandem cultu in huiusmodi vastitate, quando externa omnia piis adimuntur, Deum colere possint: nempe, spiritu humilitatis, & animo cõtrito: quibus verè colitur Deus, adeò vt in his potissimum veræ religionis rationẽ semper posuerint scripturæ, Psalm. 50. Siquidem irrita, ac penè inania externa illa symbola semper fuere, si istis destituebantur. Neque enim externa illa propter se tantùm pręcepit Deus, sed horum caussa. Hinc volunt Prophetæ circuncisionem cordis, Hiere. 4. & sacrificium iustitiæ, Psalm. 4. spiritus contribulati, & cordis contriti, vt meritò animum despondere fideles non debeant, quanquam angi non immeritò possint, etiamsi videant impietatem grassari, omnia monumenta veræ religionis aboleri hæreticorum impudentia. Tantum ex vera fide offerant hoc sacrificium spiritus Deo gratissimum magis, quàm holocausta arietum, aut adipem agnorum pinguium. Petant hoc gratum esse in conspectu Dei, scientes quòd non sit confusio confidentibus in ipsum: Iuxta illud, Psal. 90. Quoniam in me sperauerunt, liberabo, protegam, exaudiã, & glorificabo eos, qui deposita propria fiducia, toti à me dependent, in me spem omnem collocant, & curam & solicitudinem deponunt.

Zvuynglia ni & Calvinistæ Babyloniis ferociores.

Circuncisio cordis.

4 Quartò, Describit quæ sint agenda illi, qui Dei misericordiam sibi propitiam velit, scilicet, sequi Deum in toto corde, eum timere, & eius faciem perpetuò quærere. Istis enim partibus consistit vera ac Christiana iustitia, quam quisquis gratia Redemptoris consequitur, is tandem de diuino adiutorio spem firmam concipiet, vt cum Daniele dicat, *Ne confundas nos, fac nobiscum iuxta mansuetudinem tuam, & secundum multitudinem misericordiæ tuæ.* Quasi dicat, Merentur quidem nostra peccata

hæc

hæc, quæ patimur supplicia, atqui tantus est misericordiæ tuæ fons & scaturigo, vt indignis miserearis. *Ergo erue nos in mirabilibus tuis, & da gloriam nomini tuo.* Detrahent enim impij potentiæ tuę, si sponsam tuam, quam tibi in fide desponsasti, Oseæ 3. scilicet, Ecclesiam, quam sanguine tuo redemisti, ludibrio permittas hæreticorum, si illius sacramenta, fidem, & religionem opprimi sinas. *Obsecro igitur, Domine, confundantur omnes qui ostendunt seruis tuis mala, & qui Ecclesiam tuam opprimunt: & sciant, quia tu es Dominus Deus solus, & gloriosus super terrarum.*

FERIA QVINTA POST DOminicam Passionis, Euangelium, Lucæ 7.

Rogabat autem illum quidam de Pharisæis, vt manducaret cum illo, & c. Finis Euangelij: Fides tua te saluam fecit, vade in pace.

Docet huius mulieris pœnitentiæ actio, pœnitentiam ex fide & dilectione Dei proficiscentem, caussam esse, qua iustificemur à Deo. Complectitur autem trium personarum dispares mores & officia.

1 Primò, Pharisæi, qui communi hypocritarum morbo laborans, nempe propria iustitiæ opinione, odio proximi, & inuidia erga Christum, qua malè de illo suspicabatur, quæ tamen vt dissimularet, amicitiam erga Christum simulat: odit enim carnis natura videri quod est: proinde vt sinistram vitet suspicionem, multa subinde etiam contra consciētiam agit, vt docet Christus, Matth. 23. Omnia enim opera sua faciunt, vt videātur ab hominibus hi qui carnales sunt. Exhibet igitur Christo beneficium, & obsequium simulatæ amicitiæ, eúmque conuiuio excipit. Christus verò qua erat erga omnes humanitate, etsi maleuolum eius animum non ignoraret, accedit, admonens non esse temerè iudicanda ea facta, quæ sunt ἀδιάφορα, quum possint non solùm malè, sed etiam bene fieri. Patet hic locus dicendi de conuiuiis Christianorum, qualia ea esse oporteat: scilicet sobria, modesta, secundum faciem Sanctorum, Iu-

dith 16. non, vt nunc sunt lasciua, petulantia, ebriosa, & detractionibus plena. Hæc enim damnant scripturæ, Isa. 5. 28. Cythara, lyra, tympanum, tibiæ, & vinum in conuiuiis vestris, & opus Domini non respicitis. Aliam longè rationem præscribit Christus, Lucæ 14.

2 Secundò, Mulieris peccatricis, quæ ex auditu fidei Christum cognouit. Hæc cùm otiosa esse nequeat, parit veros pœnitentiæ fructus, cognitionem, contritionem, confessionem, & satisfactionem peccati, quòd intelligat sine his placere se Deo non posse. Quare sicut exhibuit membra sua seruire immundiciæ, & iniquitati, ita nunc exhibet ipsa arma iustitiæ in sanctificationem, Rom. 6. Ideò vt audiuit quòd Iesus accubuit in domo Simonis, affert alabastrum vnguēti, lachrymis pedes Christi rigat, capillis capitis sui tergit, osculatur pedes, & vnguento vnxit, criminum scilicet suorum iudex seuerior, mentem ac membra singula, digna castigatione castigans, mactata intrinsecus anima proprium in sancta sanguinem tulit, cor contritum erupit in lachrymas: Fides lauit: Charitas vnxit: de pœnitentia pixide vnguenta protulit, & crinibus, lasciuiæ irritamētis, tersit Huiusmodi siquidem fructus parit fides, quæ per dilectionem operatur. Charitas enim, quæ diffunditur in corde per Spiritum sanctum, nequit esse otiosa: sed non secus atque solet ignis rubiginem, sic ipsa mox peccatum omne tollit; Nam spiritus disciplinæ effugit fictum, nec potest habitare in corpore subdito peccatis. Accepit itaque hæc mulier initium bonæ voluntatis, quam secuta est vehemens peccati detestatio, ac dolor.

Fidei fructus.

3 Tertiò, Christi perhorrendum, ac verè metuendum iudicium, quo pœnitentem absoluit meretricem, & superbum damnauit hypocritam, vt ostenderet misericordiam suam, qua gratis peccata conuersis donat, & iudicium, quo dignos deseri, deserit: dum mulier ait, *Remittuntur tibi peccata tua*, quia scilicet, dilexit multùm. Nam lachrymis pedes lauit, vnguēto pedes vnxit, capillis tersit, & osculari pedes non cessauit: & Simoni suam ingratitudinem improperat, quòd ipsi domum intranti aquam pedibus non dedisset, osculum non porrexisset, & oleo caput non vnxisset. Horum enim neglectus

Misericordia.
Iudicium.

ctus facilè indicabat animum Simonis erga Christum parum fuisse candidum: dum ea exhibere negligit, quæ candoris & beneuolentiæ erant symbola. Sed quomodo ante remißionem peccatorum potuit hæc mulier ita Deum diligere, vt eam consequeretur? constaréne potest charitas, qua diligitur Deus, cum peccato mortali? Deinde si remißio peccatorum est, quomodo eam tribuit Christus dilectioni? Quibus paucis respōdeo, Charitatem inchoatam posse consistere cum peccato, non quidem cum affectu peccandi: fieri enim nequit, vt quis & Deum & peccatum diligat: quia hæc mulier Deum dilexit, antequã illi peccata à Christo remitterentur. Perfecta quidem charitas, qualem diffundit Spiritus sanctus; cùm sit peccatori propitius, sine remißione peccatorum haberi nequit, atqui talis non semper requiritur ad cordis compunctionem, aut eam contritionem, qua orantem Deus non despicit. Psal. 80. Cor contritum & humiliatum Deus non despicit. Quomodo verò remißionem peccatorum charitati tribuat hîc Christus, tanquam caussæ iustificationis, quum iustificatio, quæ sine remißione peccatorum non contingit, sit gratuita? Aliter hæretici, aliter docet Catholici. Illi enim volunt synechdochicos hîc Christum loqui, & nomine dilectionis fidem intelligi; vel dilectionem non præcessisse remißionem peccatorum in muliere, sed secutam fuisse: quasi condonatio debiti fuerit caussa dilectionis. Neque ab hac sententia alienus esse videtur Lyranus, dum ait, Quoniam hic non significat caussaliter, sed consecutiuè. Catholica verò fides credit gratuitam prorsus esse iustificationem: iuxta illud, Iustificati gratis, Roman. 5. nec quenquam, donec filius iræ est & dãnationi obnoxius, hanc posse promereri: atqui tantam esse miserentis Dei, ac gratia sua præuenientis, clementiam, vt pœnitentis dilectionem, & fidei, & charitatis opera, quæ ex occulta Dei inspiratione agit, respiciat: ita vt quasi eorum operum intuitu dicat scriptura, Deum nos iustificare, dum videlicet, in gratiam recipit, dum peccata condonat.

FERIA SEXTA POST DOMInicam Passionis, Epistola, Hieremiæ 17.

Domine, omnes qui te derelinquunt confundentur, &c. Finis Epistola: Cunctique habitatores Hierusalem qui ingredimini per portas istas.

Ria agit hac Epistola Propheta.

1 Primò, Vaticinatur Hieremias de miseria eorum, qui vel infidelitate, vel deliberata malitia, vel alio quocunque peccato, Deum, fontem aquarum viuentium, & totius bonitatis scaturiginē deserunt. Merentur enim, vt & ipsi quoque deserantur: deserti verò ab eo qui est via, veritas, & vita, non possunt non turpiter aberrare, amplecti mendacia, & morte opprimi. Ex quibus verè sequitur confusio, quam comminatur Propheta, nec, vt ait, quicquam ad hæc euitanda valet sine gratia liberum arbitrium, quod in huiusmodi desertis, Aug. teste, non nisi ad peccandum valet, quandiu gratiæ destituuntur auxilio. Quo fit, vt non solùm Deum non deserant, sed vt auersi resipiscant, peccantes pœniteant: & erroribus impediti, veritatem amplectantur. Quibus comparatur vera animi fœlicitas, conscientiæ tranquillitas, & beatitudo: vt contrà, qui Dominum dereliquerint, concupiscentia rerum terrenarum irretiti, odio vel inuidia liuidi, & auaritia, vel libidine excæcati, in terra scribantur: deleti nimirum de libro vitæ, terrenis ac perituris beneficiis affecti, ducentes, vt inquit Iob 21. in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

Christus, via, veritas, & vita.

Liberum arbitrium.

2 Secundò, Sub persona omnium oppressorum agnoscit suam infirmitatem, tum animi, tum corporis, quæ peccati merito totam naturam ita persuasit, vt sibi relicta non possit tentationibus resistere, & ægritudines ferre. Quod eleganter Regius ille Psaltes, Psal. 6. testatur, dum ait, Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum: Sana me, quoniam conturbata sunt omnia ossa mea: & anima mea turbata est valde. Vt non immeritò Sancti omnes, deposita propria fiducia, quam vel ex animi dotibus, vel ex robore corporis concipere solet caro, à solo Deo, penes quem est certa potestas, & prompta voluntas

luntas, auxilium petāt: iuxta illud. Ad Dominum quum tribularer clamaui, Psalm. 119. Siquidem ipse est, qui redimit de interitu vitam, sanat contritos corde, propitiatur omnibus iniquitatibus & coronat in misericordia, & miserationibus. Rectè ergò Propheta Deo dicit. Saluum me fac, & saluus ero. Et insuper ostendit eum per quem possimus aduersariis fidei, hostibus verbi Dei, & inimicis crucis resistere, ridētibus veritatem verbi Dei. Est enim omnibus impiis familiare, vt liberius vitiis suis indulgeant: Quare veros verbi Dei ministros, Pastores & Doctores contemnunt, atque vt olim Iudæi Hieremiam, mendacij subinde arguunt, quasi vanæ essent Dei comminationes, eò quòd lento gradu ad peccati vindictam diuina procedat ira. Quia enim nō profertur citò contra impios sententia, absque timore peccant. Huiusmodi autem illusoribus qui gloriātur quòd percusserint fœdus cum morte, flagellum inundans cùm transierit, non veniet super eos, & cum inferno fecerint pactum, ac proinde rident horrendas illas scripturarum comminationes, dicentes, Peccaui, & quid mihi accidit triste? Eccles. 5. grauiter comminatur. Isa. cap. 26. eósque ad verbum Domini remittit, quia ipsorum fœdus cum morte non stabit. Flagellum inundans tollet eos, & pactum cum inferno irritum erit. Proinde non est q̄ moueantur veri prædicatores verbi Dei, licet mundus veritatem verbi rideat ac contemnat, tantùm ipsi, vt ait Hieremias, verum Pastorem Christum sequantur, illius verbo sua dogmata confirment. Christi gloriam quærant, & non turbabuntur. Ego, inquit Hieremias, non sum turbatus, te Pastorem sequens: quasi dicat, Etsi me damnent, ac rideant impij, ego tamen veritatem non deseram, nec ad gratiam hominum loquar.

Impiis familiare, vt suis peccatis indulgeant.

3 Tertiò, Magna conscientiæ securitate Propheta coram Deo suam testatur innocentiam. *Tu scis*, inquit, *quòd diem hominis non desiderauerim*, id est, fauorem humanū, auram popularem, vt eius occasione veritatem verbi tui deseruerim, *& quod egressum est de labiis meis, rectū in cōspectu tuo fuisse*: quasi dicat, Non fui, vt multi, adulterans verbum tuū, errores aut somnia prætextu verbi annuntians. Magna profectò Prophetæ fides, constantiáque

qui tantis agitatus iniuriis, nunquàm tamen à veritate verbi vel latum vnguem discessit, vt potuerit non solùm coram mundo, sed etiam coram Deo suam aperire conscientiam. Sic olim Paulus, Nihil mihi cōscius sum, non tamen in hoc, inquit, iustificatus sum, 1. Corinth. 4. & Nihil subterfugi eorum, quominus docerem vos omnem veritatem. Item, Nihil minus feci à cæteris Apostolis. Vtinam hanc Prophetarum, & Apostolorum in doctrina verbi Dei puritatem hodie imitarentur quotquot sibi hanc functionem passim vendicant, non ita nūc fluctuarēt Christiana religio, tot distracta dissidiis, opinionibus, erroribus, & schismatibus, vt penè tot sint sententię, quot sunt prædicatores, dum multi spiritu soporis & vertiginis ebrij sua somnia passim prædicant: necnon impiis verbum Dei contemnentibus, Prædicatores ridentibus, grauem cōminatur interitum, licet nō omnino de sua innocentia securus, se ex misericordia, non seueritate iustitiæ petit iudicari dicens, *Confundantur illi, & non confundar ego, paueant illi, & non pauear ego.* Quæ non optandi modo à Propheta dicuntur, sed vaticinandi: quasi dicat, Futurum est vt illi confundantur, qui oblatam salutem respuunt, gratiam remissionis peccatorum contemnunt, & verbum Dei, quod potest saluare animas nostras, ostentui habent. Ac ne quis putaret leue hoc esse peccatum, quale eos maneat supplicium exprimit: *Duplici contritione contere eos*, inquit, *Domine Deus noster*: quasi dicat, Non affligentur tantùm in corpore, vt aut fame, bello, gladio, aut peste intereant: (hæc enim subinde etiam sanctissimis eueniunt) sed audiant horrendam illam sententiam. Ite maledicti in ignem æternum, vt anima & corpore, mittantur in gehennam.

FERIA SEXTA POST DOminicam Passionis, Euangelium, Ioannis 11.

Collegerunt ergo Pontifices & Pharisæi concilium, & dicebant, &c. Finis Euangelij: & ibi morabatur cum discipulis suis.

Oc Euangelio proponitur impium illud & horrendum impiorum hominum concilium, quod contra Christum egerunt. Cõplectitur autem quatuor.

1 Primò, Proponit Põtifices, & Pharisæos, dicentes, *Quid facimus? quia hic homo multa signa facit.* Agit autem eos ad impiam hanc consultationem, non amor, aut beneuolentia erga Rempub. non denique imminens periculum, necessitas, & perturbatio, quæ idonea & sufficiens ineundi concilij esse ratio & caussa solent, vt scilicet communi hominum prudentum deliberatione matura, res graues decernantur in communẽ Reipub. vtilitatem, vt deniq; non præsentia tantùm, sed futura quoq; impediant mala. Sed ambitio, auaritia, qua verebantur, ne honoribus suis exciderent, & quæstu & lucro, quod malis artibus acquirebant, spoliarentur, insuper inuidia, & odium in Christum, cuius gloriæ propria malitia excæcati inuidebant. Ideò iusto Dei iudicio dati in reprobum sensum, ea faciunt contra Christum, quæ manus & concilium Dei destinauerat fieri. Erant enim iam vasa iræ, apta in contumeliam. Neque verò proptérea putabimus Deum velle iniusta concilia, & iniustas actiones gubernatorum, quia eis horribiliter irascitur. Psalm. 5. Non Deus volens iniquitatem, &c. Sunt enim hæc diaboli impetus grassantis in impiis, qui Deum gubernatorem sui excusserunt, & ideò à Deo abiecti sunt, & fiunt organa iræ, & pestes generis humani, vt Pharao, Iudas, Caiphas, Caligula, Nero. Ita nunc quoque iidem hi morbi Ecclesiam miserè vexant, dum Ecclesiasticos, & Politicos magistratus ad bella, & seditiones, ad schismata, & errorum defensiones adigunt.

Deus non vult iniusta cõcilia.

2 Secundò, Quomodo arte quadam dissimulant inuidiam, quòd scirent iudices ab huiusmodi affectibus liberos esse debere, honestum præceptum afferunt, verentur enim, ne, si Christi fides obtineat, Romani ipsis locum, & gentem tollant: quasi videlicet, Christus populum contra Romanos ad seditionem, & rebellionem concitasset: vt fecerũt Theudas, & Iudas Galilæus, Act. 5. Atqui Christus oblatum sæpius regnum renuit, Ioan. 6. & censum esse Cæsari numerandũ docuit, Luc. 20. & soluit, Matt. 17.

Quæ ſanè non ſunt eorum,qui tyrannide regna inuadere nituntur,vel qui ſeditiones excitare ſolent. Ipſe enim Chriſtus Rex Regum, & Dominus dominantium, non terrenum,aut carnale regnum meditabatur,quod armis, potentia, opibus,& militibus obtinetur: Sed cœleſte, & ſpirituale,quo per fidem,charitatem,& verbum ſuum dominaretur in cordibus credentiũ,quos obedientes Principibus eſſe iuſſit. Quare hæc non erat ſufficiens ſatis colligendi contra Chriſtum conſilij ratio.

3 Tertiò, Quòd hi Principes nihil quod ad Dei ſpectaret gloriam, ſibi propoſuiſſent in hoc conſilio, ſed ea tantùm, quæ prauis ipſorum affectibus, & cupiditatibus inſeruirent, vel primarius impij huius conſilij præſidens, Caiphas Simoniacus, ſatis teſtatur: qui quum hoſtis eſſet filij Dei, nihil niſi quod impium eſſet, animo verſabat. Sed Deus, qua eſt infinita bonitate & potentia, iniuſta, & crudelia conſilia ad fœlices, ac ſalutares exitus producere nouit: vt olim venditionem Ioſeph ad ſalutem fratrum, Geneſ. 50. Licet verò impius hic, animo malo eſſet in Chriſtum, tamen officij dignitatem ab ipſo inſtitutam voluit Deus dono externo, & viſibili Prophetiæ commendare, quàm alio longè Spiritus ſanctus intendit,quàm ipſe Caiphas.Nam inſtinctu Dei locutus eſt, & vt Balaam, Nume.23. quanquam imprudens & ignarus quid diceret. Sic ſæpe ſolet impia conſilia gubernatorum in ſalutem vertere eorum, quibus ipſi inſidiantur. Deinde & illud hîc obſeruandum, bonis,& malis huiuſmodi dona gratuita eſſe communia, etſi periculoſa in malis ſint. Pronuntiat igitur in Chriſtum ſententiam, ſcilicet, Expedit, vt vnus homo moriatur pro populo,& ne tota gẽs pereat. Hoc autem,teſte ſcriptura,à ſemetipſo non dixit,ſed quum eſſet Pontifex anni illius, prophetauit, quæ non ita intelligas quaſi veteri illi & Aaronico pontificatui ſic eſſet alligatus Spiritus ſanctus, vt quicquid Pontifex diceret, ſtatim à Spiritu ſancto dictum putaretur, aut diuinum oraculum ſuſciperetur: ſed ſignificat Deum ſemper externo illi miniſterio fauere ſolitum: & quãuis ipſæ perſonæ eſſent impiæ, officium tamen erat ſanctum, & diuinitus inſtitutum. Ex quo ſequitur error Vvyclef,& aliorum, quem

Bona gratuita bonis & malis communia.

Error Vvyclef.

confutant Auguſt. lib. 4. contra Donatiſt. cap. 4. Bernard. ſer. 66. in Cantica. Si verò hoc veteri illi, & typico conceſſit Deus beneficium, an putabimus Eccleſiam ſuam, quam ſibi collegit, & purgauit Chriſtus, omnino deſeruiſſe, ac ſpoliaſſe omni externo Sacerdotio: quando in omni lege ſupereſſe voluerit Sacerdotes, qui offerrent dona & ſacrificia pro peccatis?

4 Quartò, Proponit autem Euangeliſta immenſam Dei miſericordiam, quam in diffinitiua ſententia iudicis explicat: quanquam illam nec cogitarit nec decreuerit impius. Quodnam enim præclarius conferre humanæ naturæ poſſet Deus, quàm iræ, & damnationis filios congregare in vnitatem fidei, abducere à cultu dæmonum, & à variis erroribus, quibus miſeri detinebantur, ad veri Dei cognitionem: vt erepti de poteſtate tenebrarum, traducerentur in vnum corpus, cuius caput Chriſtus. Ipſi autem per fidem & Charitatem, vt viua corpori membra inſerti ipſius ſpiritu vegetarentur, donec occurrerent in viros perfectos, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, ad Epheſ. 4. & horrendum Dei iudicium, in vaſa iræ aptata iam in interitum, ſua nimirum culpa: quia enim reſtiterunt veritati, miſcuit eis Dominus ſpiritum ſoporis & vertiginis, Iſa. 29. iuſto ſuo iudicio. Neque propterea fatali quadam neceſſitate quis eos coarctos fuiſſe opinetur, vt voluntate ſua aliter vti non potuerint, arbitrij libertate ipſis, vt quidam falsò opinantur adempta. Dei enim præſcientia non imponit aliquam neceſſitatem, niſi fortaſſe eam, quam vocant conſequentiæ, quam neq; ordinat, neq; approbat, ſed tantùm ad certum finem determinat ea, quæ homo lib. arb. facit. Quod ergo impio iſto concilio, de quo Iacob, Geneſ. 49. & Pſal. 20. non ſolùm decreuerunt, ſed etiam perficere moliuntur, Dei vindicantis eſt iudicium, quod neceſſariò ipſorum impietatem & malitiam eſt conſecutum, vt ſcilicet, omnes conatus, & vires in Chriſtum perdendum intenderent. Hoc enim eſt quod ſcriptura docet, malos ſemper proficere in peius. Nullus autem eſt nocentior profectus, quàm qui contra Chriſtum, ſcripturam, & Eccleſiam ſuſcipitur: qualis eſt eorum, qui ſeſe hoſtes Dei profitentur, vel factis, vel verbis, vt ſunt omnium peccatores, hæretici,

retici,qui non solùm Christum persequuntur, sed etiam rursum crucifigunt,& ostentui habent in semetipsis.

SABBATO ANTE DOMINI-
nicam Palmarum, Epistola
Hieremiæ 18.

Et dixerunt, Venite, & cogitemus contra Hieremiam cogitationes, &c. Finis Epistolæ: Fiant corruentes in conspectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.

Ieremias typum gerens Christi à Iudæis spreti, cõtempti,ac crucifixi, præsenti Epistola agit tria.

Impia Iudaorum cõsilia. 1 Primò, Describit impia Iudęorum consilia, quibus Christo de ipsis benemerenti perniciem moliebantur,& sibi,acReipub.suę salutem ex eius morte conciliare nitebantur, dum ait, *Venite, cogitemus contra iustum cogitationes*: Quæ caussa obsecro, quia, vt est Sapien.2.contrarius est operibus nostris, improperat nobis peccata legis, diffamat in nos peccata disciplinæ,& factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum, & grauis est nobis ad videndum. Erant igitur cogitationes Iudæorũ contra Christum,vt vnus ipse moreretur pro populo,ne tota gens periret,Ioan. 11. Porrò vt omnia sibi tuta fore sperabant Principes Sacerdotum Christo sublato: ita & Iudæi,quibus displicebat veritas, à Hieremia prædicata,omnia fœlicius in Repub. successura putabãt,ipso tanquã seditioso Ecclesiaste sublato:dicunt enim,Nõ peribit lex à Sacerdote,nec sermo à Propheta,nec cõsiliũ à Sapiẽte,q.d.Est certa & firma Dei promissio,qua Sacerdotiũ nostrũ diuinitus institutũ perpetuò duraturũ cum legis cognitione permanebit,Malach. 3.Deuter.17. vt non possimus quæ agenda sunt ignorare. Non destituemur Sapientum consiliis,quia ex his dependet Reipub.fœlicitas,nec Prophetæ,qui Dei voluntatem nobis annuntiant verbo & visionibus destituentur. Venite ergo,& hunc seditiosum quotidie prædicantem,cap. 19.20.afflictiones,bella,verbi excidium, tẽpli desolationem, Regis captiuitatem, & totius Reipub. vastationem

percut

percutiamus lingua, mittamus lignum in panem eius, Hiere.11.eradamus eum de terra, nō attendamus ad vniuersos sermones eius, hoc est falsis criminationibus & calumniis, eum oneremus, crucem in corpus eius, quia subinde se panē, qui de cœlo descendit, dicere solet, morte turpissima condemnemus eum, & tanquam somnia, ipsius conciones æstimemus.

2 Secundò, sub persona Christi Propheta sese omni humano præsidio destitutum sentiens, quando tum Politicus, tum Ecclesiasticus magistratus contra eum conspirasset, ita vt in neruum mitteretur, ac in lutum proiiceretur: Ideò Deo suam testatur innocentiam, eúmque ex fide agnoscēs omnium oppressorum refugium, auxilium in tribulatione, & defensorem, petit illū attēdere caussæ suæ, vide Psal.42.& audire voces aduersariorum. Siquidem tanta sit illius imbecillitas, vt sustinere ipsorum iniurias non possit, nisi adiutus diuino præsidio. Neq; verò Prophetæ tantùm hæc competunt, sed omnibus fidelibus, imo ipsi Christo in cruce cōstituto, cuius innocentiæ hæc competit querimonia, qua queritur sese pro miraculis, Euangelij prædicatione, & remissione peccatorum, quam gratis obtulit, retulisse inuidiam Scribarum & Pharisæorum, contumelias, exilia, Io.9.11.& crucem. *Nunquid redditur*, inquit, *pro bono malum? quia foderunt foueam animæ meæ. Recordare ergo quòd steterim in conspectu tuo, vt loquerer pro eis bonum, & vt auerterem indignationem tuam ab eis*, dum, scilicet, in cruce pendens dixi, Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt:& insuper impijs grauissima supplicia comminatur. Intelligebat enim Dei iustitiam non passuram inultam tantam iniuriam, perfidiam, & ingratitudinem, non ipsi tantùm Prophetæ, sed Christo Dei filio exhibendam. Atque adeò omnibus iis, qui vel Dei beneficiis essent ingrati, vel innocentes ac pios opprimerent: vt ex hac comminatione meritò possint terreri impij, & singularē consolationem accipere pij: scientes illi Deum scelerū vltorem esse isti, autem innocentiæ suæ defensorem. *Deus scelerum vltor.*

3 Tertiò, Præmissa comminatione enumerat quæ mala ipsis immineant, tum à Babyloniis ob grauissima ipsorū peccata.s. vt est Ezech.16. idololatriam, vagas libidines,

&

& otium tum à Romanis, Tito scilicet, & Vespasiano ob contemptũ, ignominiam, & mortem filij Dei. Propterea inquit, *Da filios eorum in famem*, vt vel ipsi fame pereant, vel suo corpore aliis famem extinguant, 4. Regum 6. *Deduc eos in manus gladij: fiant vxores eorum absque liberis, viri interficiantur morte, & iuuenes confodiãtur gladio.* Nemo autẽ arbitretur hæc à Propheta dici appetitu vindictæ: fuerunt enim Sanctissimi illi homines, quàm alienissimi ab hoc vitio, scientes Domino hanc esse ex ipsius præcepto relinquendam, sed tantùm est futurorum prædictio, vt vel sic metu imminẽtis mali pœnitentiam agerent, à peccatis desisterent, Deo se reconciliarent. Verùm quum animaduerteret Propheta aliud se nihil, quàm surdis fabulam canere, ipsósque propria malitia ita excæcatos, vt non antè desisterent, quam filium Dei morte turpissima condemnassent, immutabilem contra ipsos pronunciat Dei sententiam. *Ne propitieris*, inquit, *iniquitati eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur.* Quomodo igitur Petrus, Act. 2. multis pœnitentibus, qui vt Christus crucifigeretur fuerant cooperati, veniam concessit? Verùm id nullo pacto cum Propheta pugnat. Is enim loquitur de iis, qui in odio & contẽptu perseuerarunt, quales erãt Scribæ, Pharisæi, Principes, & Sacerdotes, quorum malitia ex Apostolorũ prædicatione creuit.

SABBATO ANTE DOMINICAM Palmarum, Euangelium, Ioannis 12.

Iesus ergo, ante sex dies paschæ venit Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitauit Iesus, &c. Finis Euangelij: *Sed vt Lazarum viderent, quem suscitauit a mortuis, &c.*

Matt. 26. Marc. 14.

Ontinet inęstimabilem Dei misericordiam hoc Euangelium, quoniam exhibuit Christus in eo, quòd tãta prõptitudine Iudęam repetit, quia iam horam adesse sciebat, qua victima fieret pro peccatis totius mundi: præterea Mariæ Magdalenę in Christum amorem commendat, & Iudæ proditoris insignem auaritiam arguit.

Proponit autem quatuor.

1. Primò, Christus, quia agnouit æterni Patris suis eam esse voluntatem, vt sese pro humana natura veram exhiberet hostiam & victimam, pro peccatis, vt veritas vmbræ responderet, qua decima die mensis iubebatur ouis immolanda in pascha tolli, Exod 12. id est, sexta die ante immolationem, ascendit, & ipse ante sex dies paschæ, hoc est, iuxta nostram computandi rationem, 19. Martij. Nam 25. eiusdem pro nobis æterno Patri satisfecit. Venit autem Bethaniã Lazari à morte resuscitati, Marthæ, & Mariæ Magdalenæ caussa, ænigmate quodam eos sibi gratos esse significans, qui verbis ipsius essent obedientes. Hos enim sua visitatione dignatur. Isa. 66. Ad quem respiciam, &c. 1. Reg. 13. Melior obedientia, &c. Deinde vt peractum miraculum certius & illustrius faceret, & spem resurrectionis suæ daret, dum eum, qui à morte suscitarat, omnibus vitæ officiis vtentem conuiuam admittit, & moriturum se significat, non tantum à morte absorbendum. Qui enim alium potuit à morte reuocare, & se. Porrò in eo conuiuio, cui Christus accumbit, imaginem Ecclesiæ agnoscere licet, in qua sola Christus agnoscitur, adoratur, & colitur, charitate in cordibus fidelium diffusa, quæ non patitur otiari quenque. Nam Lazarus, rediuiuus peccator, scilicet, è monumento ad pœnitentiam vocatus, gloriam Dei prædicat: Martha, quę practicę vitę imaginem refert, operibus charitatis erga proximum, sed tamen ad gloriam Christi, tota occupatur: & Maria iam non ad pedes otiosa desidet, sed vnguento pretioso caput & pedes Christi perfundit. Ea enim demum vera est Ecclesię Christi facies, quam sibi, Apostolo teste, sponsam elegit, quam purgauit sanguine suo, quam deniq; corpus Christi idem appellat, in qua vera est obediẽtia in obsequium fidei, peccati cognitio, sacramentorum iuxta Christi formam institutorum reuerentia, vbi charitas, quę plenitudo legis est, & perfectionis vinculum, energiam exerit suam, proximi necessitatibus succurrendo. Vbi denique verbi ministris, Sacerdotibus Christi suus seruatur bonos, iuxta pręceptum Apostoli, Galat. 6. Communicet autem is qui catechizatur verbo, &c.

Christus hostia & victima pro peccatis.

Vera Ecclesia Christi facies.

Secundò

Charitas Magdalena in Christū. 2 Secundò, Magnam Magdalenæ erga Christum charitatem commendat, quæ tanta liberalitate caput, & pedes perfudit vnguento nardi pisticæ pretiosæ: neq; hoc contenta, exersit pedes capillis suis. Id enim est peculiare fidei, vt Deum solum agnoscant, & quem misit, Iesum Christum, Ioan. 17. & charitati, vt opes suas in ministerium Ecclesiæ, & Ministrorum Christi benignè & liberaliter conferat. 1. ad Thessaloni. 5. Rogamus vos fratres, &c. Fugienda enim hic est impia de hoc facto suspicio, quasi lasciuiæ tantùm esset argumentum, quia Plinius inter maximè luxuriæ indicia refert, quòd talos & pedes quidam inungerent. Aliud Spiritui sancto hic propositum fuit: Significare nimirum, quàm grata, & meritoria sunt apud Patrem ea opera, quæ ex fide proficiscuntur, vt sunt dilectio Dei super omnia, & dilectio proximi. Hæc enim odore suauissimo totàm Ecclesiam perfundunt: quæ licet malis sint odor mortis in mortem: sunt tamen piis odor vitæ in vitam, qui non solùm inde consolationem accipiunt Spiritûs sancti, verùm etiam magis magísque accenduntur ardore cælesti, donec ad eandem attingant vitæ perfectionem, vt se, suáque omnia in Euangelij, & Ecclesiæ subsidium conferant. *Grata Deo opera, quæ ex fide proficiscuntur.*

3 Tertiò, Auaritia excæcatus Iudas, imaginem gerens omnium in Ecclesia hypocritarum, seditiosorum auarorum, & inuidorum, qui pietatem quæstus caussa simulant: pacis & concordiæ vnitatem, ambitionis vel auaritiæ occasione scindunt, perire arbitrantur quod ipsorum cupiditati aut marsupio non seruit, & aliorum fœlicitate aut commodis anguntur. Fremens, atque alios Apostolos ad murmurationem prouocans, qui tamen ob animi simplicitatem excusantur, vt magis cupiditati, & auaritiæ suæ patrocinari videatur, honestum prætextum affert, pauperum, scilicet, subuentionem. Sic enim solet humana industria honesto titulo suis affectibus inseruire: atque ideò duas quæstiones proponit, scilicet, *Quare hoc vnguentum non vanÿt trecentis denarÿs?* &, *Quare non est datum egenis?* Hoc autem dixit, non quòd pauperes illi curæ essent, sed quia fur erat, & ea quę mittebantur, portabat. Huiusmodi vtinam non

multos

multos nostra hæc ferat ætas,quibus cùm nihil æquè cor di esse videatur, atque ipsa pauperum cura,vt iis alendis omnia sua erogare velle videantur, reuera tamen aliud nihil animo meditantur,quàm Ecclesiæ bonis insidiari, ex illis suum facere commodum, atque vt turpes solent Harpiæ, rapinis, vsuris ac malis artibus sub Euangelij ac pauperum prætextu ditescere. Huiusmodi ille experiuntur regiones,in quibus pro Christi suauissimo Euã gelio, Antichristi obtinuit κακαγγέλιον.

4 Quartò, Æquissimus humanarum actionum æstimator, & iudex Christus, non externam tantùm operum laruam, sed radicem ipsam, intentionem scilicet, tanquam Deus intuens, innocẽtis suscepit patrocinium, dum ait, *Quid molesti estis huic mulieri? Opus bonum operata est in me.* Toto igitur errant cœlo,qui iustum in quouis opere bono peccare magna impudentia non verentur asserere: nunquam æterna Dei sapientia Christus peccatum vocaret, quod bonum est. Maledicitur enim per Prophetam huiusmodi sinistrum iudicium,quo malum bonum, & bonum malum asseritur, Isa.5. Est enim dilectio Dei natura sua bona,ergo & opera,quæ per Spiritum sanctum habitantem in cordibus nostris ex ea proficiscuntur,relata in Dei gloriam,mala esse nequeũt. Deinde ne quis occasione pauperum auaritiæ prætextum afferre posset,vt ita suæ inseruire cupiditati posset, docet pauperes nunquam defuturos: atque eam esse relictam homini libertatem,vt dum velit,benefacere possit. Quæ duo, quasi paradoxa, subnectere nituntur nostri temporis hæretici: Nam Anabaptistæ communionem bonorum esse volunt, ac Platonicam œconomiam instituere, atque adeò omnem è Repub. Christiana ordinem subuertere contra scripturas, Deuter.15. Matth. 25.Psalm. 48. & Caluinistæ, qui omnia absoluta necessitate euenire contendunt, & Stoicorum fatum asserentes,arbitrij libertatem tollunt: qua sublata,falsum prorsus hoc loco Christus pronuntiat. Neque enim dum voluerimus, licebit benefacere.

DOMINICA IN RAMIS PALmarum, Epistola, AdPhilip.2.

Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu, &c. Finis Epiſtolæ: *Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.*

Sola fides ad iuſtitiã nõ ſufficit.

Ria præſenti Epiſtola agit Apoſtolus. 1 Primò, Fideles hortatur, non ad ſolam fidei profeſsionem, quæ verborum ſtrepitu enuntiatur, aut corde ſolum creditur: Neque enim ſola fides ad iuſtitiam ſufficit, quum ſit illius tãtummodò pars, ſed ad vitę innocentiam, quæ præter fidem, etiam charitatem, modeſtiam, manſuetudinem, obedientiam, & humilitatem, aliáſque virtutes complectitur, quæ quũ in nullo viuidius, quàm in Chriſto apparuerint, qui prototypus eſt, & exemplar abſolutiſsimum omnium virtutum, imò potius fons & origo: hunc commodiſſimè proponit Apoſtolus fidelibus imitandum: quia non eſt in alio aliquo ſalus. Non aliud nomen ſub cœlo datum eſt hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. In ipſo habitabat omnis plenitudo diuinitatis: adeò vt de plenitudine eius omnes acceperimus, gratiam ſcilicet pro gratia, Ioann. 1. id eſt, gratiam glorificationis æternæ, pro gratia iuſtificationis indebitæ, vt inquit Fulgentius libr. 1. ad Monimum. Sed operæpretium eſt animaduertere, quas Chriſti virtutes imitari à nobis velit Apoſtolus, dum ait, *Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu.* Num ſcilicet eas, quibus ſiccis pedibus ſuper aquas ambulauit, Marc. 6. mortuos ad vitam reuocauit, Ioan. 11. Luc. 7. claudis greſſum reſtituit, Matth. 21. leproſos mundauit, Matth. 8. & cæcos illuminauit, Lucæ 18. minimè verò. Has enim ſi quibuſdam conceſſerit, non tamen omnibus contulit. Licet enim admirandæ ſint, non tamen ad ſalutem ſunt neceſſarię, neque ab ipſis pendet noſtra iuſtificatio, quãdo & reprobis etiam conceduntur, Matth. 7. Hæ verò virtutes, quas nos vult imitari Apoſt. tales ſunt, vt ſine ipſis placere Deo ſit impoſsibile. Sunt autem charitas,

Charitas Chriſti.

quã ſola eum impellẽte, nos dilexit, quum inimici eſſemus, & ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipians,

vt pro nobis fieret victima, qua æterni Patris ira remitteretur: & humilitas, qua quum diues esset, pro nobis egenus factus est, vt illius inopia diuites efficeremur. Adeò enim hæ sunt omnibus necessariæ, vt apertè doceat Apostolus, 1. Corinth. 13. sine his consistere veram iustitiam non posse, quum sola charitas sit vinculum perfectionis. Ergo si tantùm nos dilexerit Christus, vt se totum nobis impenderit, abesse procul à nobis omnis inuidia, ira, indignatio debent: his enim Christum non imitamur, sed ab ipsius vestigiis recedimus. *Charitas vinculum perfectionis.*

2 Secundò, Proponit admirandam Christi mansuetudinem, qua semetipsum exinaniuit, formam serui accepit, & humiliauit semetipsum vsque ad mortem. Etenim quum esset ineffabili diuinæ maiestatis gloria æterno Patri æqualis, nimio nostri amore, ne creatura ad imaginem Dei creata semel, in æternum periret, semetipsum exinaniuit, accipiendo inferiorem, non degenerando ab æquali, vt habet August. in Psal. 34. Accessit enim in vnitate personæ verbi anima rationalis & caro, secundum quam humanitatem licet esset minor Patre, erat tamen ei æqualis secundum diuinitatem, vt ipse testatur, dum ait, Ego & Pater vnũ sumus. Quia verò non alia ratione, quàm morte filij Dei, superanda erat crudelis illa peccati mortis, inferni, & diaboli tyrannis, quæ homini dominabatur merito primæ illius transgresionis, nec mori, aut alicui passioni subiici posset diuinitas, singulari dispensatione per vnionem hypostaticam coniuncta est diuinitati humanitas: quam sub forma seruili intelligit Apostolus. Etenim nomine formæ intelligit substantiam, authore Chrysostomo, sicut & nomine serui ipsam humanitatem, iuxta Damasce. lib. 3, cap. 21. Quia si separata fuisset ab humanitate Christi diuinitas, nihil aliud quàm serua fuisset. Tanta autem fuit illius erga nos dilectio, vt non solûm sese deiecerit ad humanæ naturæ susceptionem, quia viuere inter nos, si voluisset, potuisset, beatus ac diues, sed & factus pro nobis est pauper, egenus, humilis, & contemptus, vt potius vermis diceretur quàm homo, opprobrium hominum & abiectio plebis, Psalm. 21. dum sese deiecit nostri caussa ad mortem non splendidam,

aut gloriosam, sed plenam confusionis, horroris, scandali, & miseriæ: & vt ait Apost. mortem crucis, qua nulla cogitari potuit execrabilior. Siquidem maledictus iudicabatur qui pendebat in ligno. Ipse igitur factus pro nobis maledictum, vt nos eriperet de maledicto legis, Galat.3. vt promissio ex fide daretur credentibus: qua profectò humilitate maior ab aliquo præstari nulla potuit. Meritò igitur hanc fidelibus proponit Apostolus, idque multis de caussis: Primò, vt tantam Dei clementiam admirentur. Secundò, vt hac occasione in amorem Dei rapiantur. Tertiò, vt pro gratia iustificationis, quam per Christum sunt consecuti, Patri æterno gratias agãt. Quartò, vt sicut Christus non sibi, sed pro nobis se humiliauit: ita & ipsi illius imitarentur exemplum, proximis compatiendo & condolendo. Est enim efficacissimum argumentum tantæ humilitatis Christi consideratio humanis affectibus commouẽdis. Cuius enim tam cornea fibra est, tam adamantinum pectus, quod isthoc non moueatur exemplo: vt fastum, superbiam, inuidiam, iram, aliáque monstra ex animo suo non dimoueat? ficulneus ac planè stupidus sit, imò à Deo desertus, quisquis isthoc non commouetur exemplo.

3 Tertiò, Indicat Apostolus qualem Christus sit consecutus gloriam ex singulari humilitate, obedientia, passione, & morte, dum ait, *Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen: Vt in nomine Iesu omne genu flectatur cælestium*, Apocal. 5. terrestrium hominum, infernorum, dæmonum, qui credunt & contremiscũt. Tanti enim fuit meriti apud Deum Patrem Christi obedientia, vt non tantùm nobis, verùm etiam sibi meruerit (quãquam id pertinaciter negare nõ vereatur Caluinus, qui turpiter hũc locum peruertit) pręclaras, illas tam corporis quàm animi dotes. Diuinitati enim nulla maior, quàm inerat, gloria accidere potuit. Quare prudenter distinguenda est à diuinitate anima Christi, quam crassa quadam ignorãtia confundere imperiti solent. Meruit autem Christus animæ ἀπάθειαν, seu passionum indolentiam, & claritatem. Corpori autem immortalitatem, gloriam, fœlicitatem, & sessionem ad dexteram Patris. Quòd verò hæc

Obediẽtia Christi meritum.

rô. Hæc Christo secundum humanitatem sint reddita merito innocentiæ, humilitatis, passionis, ac denique mortis, manifestè non hic tantùm testatur locus, verùm & ille, Isa.53. pro eo quod laborauit anima eius videbit, & saturabitur. Item, Iniquitates omnium nostrum portauit, ideo dispertiam ei plurimos, & fortium diuidet spolia. Item, Psal.44. Diffusa est gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in æternum. Vides Caluine, Christum esse à Deo Patre benedictum propter sanctitatem vitæ & doctrinæ? Quòd si huic interpretationi non credas, Basilium in commentariis eiusdem Psalmi consulas, qui ex iisdem scripturis huc allatis docet Christum multa consecutum, tanquam merita & præmia virtutis. Quare immeritò hoc loco scholasticos grauas Caluine, quasi hi primum hoc ediderint paradoxon: quando communis omnium veterum hæc fuerit sententia, qui hanc præpositionem, propter, caussalem esse volût, non consecutiuam tantùm. *Christus à Deo Patre benedictus.*

DOMINICA IN RAMIS PALmarum, Euangelium, Matth.21.

Et cùm appropinquassent Hierosolymis, & venissent Bethphage ad montem oliueti, &c. Finis Euangelij: Benedictus qui venit in nomine Domini, Osanna in altissimis.

Omplectitur hoc Euangelium tria.

1 Primò, Singularem Christi humilitatem, quã in hoc ostendit, quod insidet asello, stipatur abiectis hominibus, & puerorum acclamationem admittit. Sunt enim hæc opinione mundi, qui non sapit ea quæ Dei sunt, (stultitia enim est illi) ludicra prorsus potius quàm seria: fidelibus autem admiranda sunt mysteria. Significant enim ipsum à Patre æterno destinatum, vt sarcinam peccatorum nostrorum tolleret, Ioan.1. pauperibus & humilibus veritatem Euangelij annuntiaret, Isa.61. 1. Corin.1. doceret pauperum & humilium, non displicere orationem. Prophetæ etenim omnes, quotquot de officio veri Messiæ nunquam docuerunt, hęc primaria ipsius fore *Christi humilitas.*

munla descripsere, vt Za.9. dum ait, *Ecce Rex tuus venit tibi iustus*, saluator, pauper, & humilis, vt nimirum iustificet circuncisionem ex fide, & præputium per fidem, Rom.3. saluum faciat populum suum à peccatis eorum, Matthæi primo: illius inopia diuites nos efficeret, 2. Corinth. octauo: & sua humilitate mederetur contritis corde, & humiles spiritu saluaret, Psalm.33. Hæc vt piis fidelibus annuntiaret mysteria, hac humili est vsus pompa, non quali solent Reges huius seculi, videlicet, phaleratis equis, curribus triumphalibus, seu arcuatis, equitũ aut peditum millibus, & armorum aut tubarum strepitu. Voluit enim regni sui maiestatem collocare non in huiusmodi externis, quæ mundus admirari solet, sed in iustitia, gaudio, pace, & Spiritu sancto, Roma.14. Neque enim mundanum venerat instituere regnum, Ioan.18. sed cœleste, ac spirituale. Atque ideò contra Regum huius seculi morem, ante victoriam triumphum celebrat: Certa enim illi erat de hoste, quo cum pugnaturus aduenerat, victoria: quòd scilicet, per sanguinem crucis suæ expoliaret principatus ac potestates, ac palam traduceret, triumphãs de illis in semetipso, Coloss.2.

Discipulorum obedientia.

2 Secundò, Promptam discipulorum obedientiam, qua Christo parent, dicenti, *Ite in castellum, quod contra vos est*, ipsam nimirum Hierosolymam significans quàm essent in negotio prædicationis Euangelij, experturi quidem rebellem ac refractariam, sicut ante ipsos omnes Prophetæ fuerant, quotquot misisset, vt superstitionem, idololatriam, & impios cultus damnarent, quos non antè persequi destitit, quàm crudelibus suppliciis extinxisset vt patet in Isaia, Hieremia, & aliis: quum falsos Prophetas & adulatores maximi faceret: ne autem talium exemplo terrerẽtur Apostoli, pollicetur fugam: *Et inuenietis asinam & pullum alligatum cum ea*: Isthoc vaticinio significans fore, vt prædicatio Euangelij promptos ac beneuolos sit inuentura auditores, Isa.55. Quomodo descendit imber & nix de cœlo, &c. sic erit verbũ meum, &c. Ostendit autem verbum Dei nos esse asinos, id est, peccato & maledictioni obnoxios, alligatos, & captiuos à diabolo ad suam ipsius voluntatem, nec solui posse, vel sola obediẽtia legis, vel viribus liberi arbitrij.

Si enim ex iis esset iustitia, ergo gratis Christus mortuus esset:sed per Christum,quem nobis annuntiat prędicatio Euangelij,quod hîc exprimit,dicens, *Soluite, & adducite mihi.* Est enim hoc verbum reconciliationis, 2.ad Corint. 6. quod posuit Christus non in Apostolis tantùm,sed in omnibus Prædicatoribus,Pastoribus, Sacerdotibus:quorum est authoritate clauium,& legitimo sacramentorum vsu soluere peccatores à laqueis diaboli,à quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem. Vtinam in tanta Reipub. Christianæ perturbatione, qua fæuissimus magna tyrannide grassatur dæmon, hanc Christi vocem sic audiant vt obtemperēt quotquot sunt Episcopi,Pastores,& Prædicatores:quos videlicet posuit Spiritus sanctus regere Ecclesiam, quam acquisiuit Christus sanguine suo, Actor.20. vt Apostolorum exemplo fortiter resistant gladio spiritus verbi Dei aduersariis potestatibus,hæreticis, & perfidis, qui miseris modis Ecclesiam scindūt & violant,fideles erroribus & peccatis onerant,cùm contrà eos liberare,& ad Christum(vt hāc asinam Apostoli)adducere deberent:Tunc enim verè huic Christi præcepto obtemperant ministri Christi,quando eos non ad se, sed ad Christum adducunt, hoc fit dum post posito proprio quæstu Christi gloriā, fidei promotionem,& animarum salutem quærunt. Tunc enim verè ad Christum adducunt, eiúsque præcepto satisfaciunt, quando cum Paulo dicunt, Non quæro vestra, sed vos.

3 Tertiò, Populi noui Regis aduentu gloriantis gaudium, quod ostendebat, plateas vestibus sternens, arborum ramos spargens, & acclamatione cantici Osanna filio Dauid. Quæ si, vt oportet, penitius inspiciamus, doctrinam suauissimam contineri deprehendemus, scilicet, quo pacto eos esse affectos oporteat, qui Christum per Passionem in cœlestem Hierusalem ingredientem imitari velint,perfecta,scilicet,fidei,quæ corde creditur,cōfessione,eleemosynarum largitione, bonorum operum fructibus, quibus ad pietatem prouocari proximus solet: hinc tanto studio semper ad imitationem sui fideles sunt hortati Apostoli. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi,1.Corint.11. Philip.3.Sunt autem in Apostolos potissimùm imitanda fidei constantia & in-

tegritas, quam ad extremum vsque spiritum conseruarunt charitas, qua se totos impenderunt, & superimpenderunt pro Christo & Ecclesia: & spes, quam habebat, sicut anchoram animę firmam ac tutam, incedentem vsque ad interiora velaminis, Hebr. 6. Quia enim, teste Christo, arcta, & angusta est via, quæ ducit ad cœlum, atque adeò multis salebris ac scrupulis, vt caro indicat, obnoxia, vt facilè primo intuitu percellatur humana ratio, præsertim ea quæ delitiis & voluptatibus assueuerit, (quanquam longè senticosior & difficilior sit ea, quæ ad perditionem ducit) infirmitati nostræ hoc concedit Christus, vt Sanctorum virtutes (quæ ipsius quoq; dona sunt) imitemur, vt hac ratione desperatio adimatur, quā carnis infirmitas suggerere solet, dum vident Sanctos, Prophetas, Martyres, Apostolos simili infirmitate circundatos, ex spiritu Christi ipsos inhabitante, potuisse patriam, amicos, parentes, fortunā, corpus, & vitam pro Christo contemnere: hoc enim verè est illi vestimenta prosternere, quemadmodum & ramorum proiectio parandæ per Christum victorię contra mortem, mūdum, ac diabolum erat symbolum: quo etiam testabātur eum esse Christum, qui per sanguinem crucis pacificaret ea, quæ in cœlis, & quę in terris sunt, Col. 1. Cæterùm, vt ferè semper gloriam sequitur inuidia, ita Christo hîc obtigit. Ex hac enim pompa impij Pontifices, Pharisæi, & Scribæ maiorem inuidiæ & odij occasionem conceperunt, non tam erga Christum quàm erga discipulos, populum, ac pueros, à quibus Christo hîc exhibeatur triūphus. Displicet enim semper diabolo, & eius ministris, hæreticis, cultus, qui vero Deo exhibetur, maximè si prima fronte nō videatur expresso Dei verbo præscriptus: sed dicant, Oro: quibus scripturis hic cultus populo erat præceptus, hauddubiè nullis: placuit tamen Christo: ergo malè damnantur illæ cæremoniæ: quas affectu quodam pietatis exhibent fideles ad fidei suæ protestationē, neque sunt vlla ratione hæreticorum, qui sese offendi conqueruntur, caussa reiiciendæ.

Arcta via qua ducit ad cœlum.

FERIA SECVNDA POST DOminicam Palmarum, Epistola, Isa. 50.

Dominus

Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, &c. Finis Epistolæ: Speret in nomine Domini & innitatur super Deum suum.

EST hæc Epistola, quædam ὑποτύπωσις passionis Christi, quæ non futura prædicere, sed gesta narrare videtur. Sustinet autem personam Christi Propheta, tria potissimùm agens.

1 Primò, Proponit Christum sese ex singulari Patris voluntate obtulisse pro salute generis humani, quia sacrificia holocausta, & oblationes Patri iam non placuerunt. Impossibile enim erat sanguine taurorum aut hircorum deleri peccata, Hebræorum 10. Ideò inquit, *Dominus aperuit mihi aurem*, vel, vt est Psalm. 39. corpus aptauit mihi. *Ego autem non contradico, & retrorsum non abij.* Siquidem in capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam Deus meus. In mysterio namque redemptionis humanæ peragendo, eadem totius trinitatis fuit voluntas, licet filius tempore passionis in agonia, & sudore sanguineo constitutus, petere videbatur, vt, si possibile esset, transiret ab eo calix: Erat enim ea petitio, insinuatio tantùm humanæ imbecillitatis, quam mox ratio superior correxit, dum ait, Veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat. Nihil enim æquè semper optauit filius; ac redemptionem, & salutem generis humani, quam nulla veterum sacrificiorum hostia comparare potuit, sed sola agni immaculati Christi, quam pro nobis iuxta Patris voluntatem in ara crucis obtulit, vt esset redemptio & propitiatio pro peccatis, non pro nostris tantùm, vt loquitur Ioannes cap. 2. sed pro totius mundi.

2 Secundò, Vt singularem filij Dei erga nos dilectionem & amorem insinuare, ostendit, semotis metaphoris figuris, & ænigmatibus, quomodo filius Dei semetipsum exhibuerit Deo Patri pro nobis, &c. Ephesæo. 2. oblationem, & hostiam, in odorem suauitatis, dicens, *Corpus meum dedi percutientibus, genas meas vellentibus, & faciem non auerti ab increpantibus & conspuentibus.* O magnam & verè stupendam Dei erga nos misericor-

Stupenda Dei erga nos misericordia & benignitas.

diam & benignitatem, qua, quum inimici essemus reconciliati sumus Deo per mortem filij eius, qua denique ipse filius, vt habet Apostolus Apocalypsis 1. nos dilexit, & lauit à peccatis nostris in sanguine suo, dum languores nostros ipse pertulit in corpore suo super lignum, vt peccatis mortui iustitiæ viuamus, 1. Petri 2. dum corpus suum Sacrosanctum, quod peccatum non fecit, quod Spiritus sancti operatione virgo concepit & peperit, in ore cuius non est inuentum mendacium. Ita (vt iustitiæ æterno Patri pro nobis satisfaceret) ludibrio permisit impiorum, vt non esset species ei, neque decor, vt esset despectus & nouissimus virorum, vt quasi ouis ad occisionem duceretur, & quasi agnus coram tondente se obmutesceret, Isaiæ 53. Perpendant hæc mysteria fideles, & desinant tandem in semetipsis perpetratione scelerum rursum crucifigere filium Dei, Hebræorum 6.

Innocentia Christi. 3 Tertiò, Describit Christi tum innocentiam, quòd scilicet nullo suo merito talibus iniuriis, calumniis, pœnis, & suppliciis sit affectus, sed tantùm quòd Pater posuerit in eo iniquitates omnium nostrum, vt quasi conterere ipsum voluisse videretur, Isaiæ 53. Id enim iudicabat mundus, dicens, Sperauit in Deo, liberet eum si vult. Si est filius Dei descendat de cruce, Matthæi 27. quibus calumniis hîc respondet Christus, *Dominus Deus Pater est auxiliator meus*, scilicet, secundum humanitatem, quæ auxiliatore eguit. Vnde ipsi in agonia constituto aderat Angelus confortans, Lucæ 22. licet secundum diuinitatem esset Patri æqualis. Ergo quia nulla est in me iniquitas, tanta est conscientiæ puritas & innocentia, & ideò non sum confusus. Remansi enim inter mortuos liber à vinculis, scilicet damnationis. Imò mortem ipsam moriendo destruxi, 1. Corinthiorum 15. Oseæ. 9. Ero mors tua, ô mors, &c. Hac fiducia securus posui faciem meam, vt petram durissimam, vt plagis & verberibus non cederet, & atteri me passus sum propter scelera vestra, Isaiæ 53. non meo merito, si accusare me aduersarius voluerit, accedat ad me, stemus simul. Neque enim cedam peccati conscientia impulsus. Tuetur enim innocentiam meam auxiliator meus.

Ac

Ac proinde qui me condemnare voluerunt, quasi vestimentum conterentur, & tinea comedet eos, id est perpetua eos manebit miseria. Tum etiam insignem misericordiam, qua nunquam potest obliuisci misereri. Siquidem omnium iniuriarum quasi immemor, post tanta in ipsum commissa scelera, & flagitia, vocat ad gratiam remissionis, nolens, vt ait Apostolus Petrus, Epistola 2. capit.3. aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. Ait enim per Prophetam, *Quis ex vobis timens Dominum, & audiens vocem serui eius?* quasi dicat: Si ita vt me Dei filium fitis persecuti, iniuria affeceritis, odio habueritis gratum, & in crucem adegeritis, non est quod desperetis tamen, pœnitemini, credite Euangelio, baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Domini, Actuum 2. Hoc est enim audire vocem serui eius. Sic enim fiet, vt si in tenebris ambulauerit, iam lumen recipiat fidei, & veritatis, ac translatus de potestate tenebrarum, transferatur in regnum filij dilectionis Dei, ad Colossenses 1. Si tamen speret in nomine Domini, & innitatur super Dominum Deũ suum: hoc est, fiduciam & gloriam spei, vsque ad finem firmam retineat, Hebræorum 3. *Insignis Christi misericordia.*

FERIA SECVNDA POST DOminicam Palmarum, Euangelium, Matthæi 26.

Et factum est: cum consummasset Iesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis, & c. Finis Euangelij: Et exinde quærebat opportunitatem vt eum traderet.

Via satis sciebant Apostoli Christum legum esse obseruantissimum, nec certas habere ædes, in quibus iuxta legis decretum, agnum comederet, præbent se tamen illi morigeros, & quo loco parari velit, rogant. Itaque varia proponit hoc Euangelium.

1 Primò, Christus vt suam natiuitatem, & vitam voluis

luit esse in summa humilitate, & penuria. In stabulo enim nascitur, tota vita non habet vbi caput reclinet, Lucæ 2.& 9. 2.ad Corinth.8.quum diues esset, &c. eandem in extremã mortis horam seruare noluit, vt exemplo doceret suos ab omni auaritia, superbia, fastu, & ambitione quàm alienissimos esse debere: etsi interim non obscurè significet se cœli ac terræ Dominum esse, vtpote cui omnia ad arbitrium parata sint. Nam & Petrum, & Ioannem ad ignotum hominem destinat, quæ fieri velit tanquam Dominus imperat, vt qui omnium corda arbitrio suo regeret, sciens nihil sibi denegandum. Neque verò ad Diuites, Scribas, Pharisæos, Principes, & Sacerdotes, Apostolos mittit, nõ quòd & ipsorum non posset rebelles inflectere quo vellet voluntates: sed ne cuiquam inuito vim facere gratia putaretur, eum eligit, quèm voluntarium fore præsciuit, id est, humilem, & abiectum, nullo famulorum strepitu stipatum, sed qui ipse lagænam aquæ humeris gestare: vnde eius humilem conditionem agnoscere licet, Talibus enim delectatur Christus, qui humili sint & contrito corde, non reiicientes gratiam Dei, sed eam humeris in vtilitatem proximorum ferentes. Parati etiam omnia discrimina ipsorum caussa ferre, hi demum hospitio, & conuiuio Christum excipere merentur: iuxta illud, Si quis diligit me, sermonem meum seruabit: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus, Ioannis 14.

2 Secundò, Magnam verbi Dei potentiam commendat, quæ potuit facilè huic, cui destinantur Apostoli, adimere omnem imminentis periculi metum, & timorem. Siquidem dederant Pontifices & Pharisæi mandatum, vt si quis cognouerit vbi sit, indicet, vt apprehendant eum, Ioannis 11. Vnde parum tutum videbatur eum hospitio admittere, qui esset & Ecclesiastici, & ciuilis magistratus authoritate proscriptus. Sed hæc est Christi, eiusque, quam inspirat gratis, fidei virtus & energiat, vt famę, & fortunę bonis neglectis, in solam Dei Patris voluntatem respiciat, & eam sequatur, & obtemperet, etiam cum capitis periculo, sciens, absque summa illius prouidentia, & voluntate accidere nihil posse:

Quare

Quare ſeſe huic promptiſsimè ſubiicit. Contrà verò, hoc fidei lumine deſtituta ratio, & prudentia carnis, neglectis Dei promiſſionibus, præſentia tantùm, & quæ ante pedes ſunt cernit, horum conſideratione mouetur: nec Deo, cui omnium rerum & humanarum, & diuinarum cura eſt, fidit aut credit ita terrenis affixus, vt cœleſtium conſideratione non magis quàm brutum moueatur.

3 Tertiò, Vt in hoc viro ſignificaret qualem fidelium oporteat eſſe fidem, & obedientiam erga Deum, eiuſque verbum, prædicit qualem ipſum ſint experturi Apoſtoli: ſcilicet, facilem: & promptum. Ipſe, inquit, oſtendet vobis cœnaculum grande ſtratum. Charitas enim, quæ diffuſa eſt in cordibus fidelium, non ſibi, ſed Chriſto, & proximis omnia impendit. Non enim quærit quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti: illi totum cœnaculum cordis ſternit, vt alium nullum hoſpitem admittat. Apoſtolos verbi Dei miniſtros, & prædicatores patitur verbo fidei exornare conſcientiam, illuſtrare cognitione veritatis, amore cæleſtium bonorum accendere: Submittit enim intellectum in obſequium fidei. Neque enim alia ratione Chriſtus recipitur, quàm fide, ſpe, charitate, & obedientia, qua verbo creditur, promiſſiones expectantur, proximus propter Deum diligitur, & mandatis eius obtemperatur. Hæc qui ex ſpiritu fidei fecerit, iuſtus eſt, non imaginaria tantùm imputatione, ſed verè: iuxta illud Ioannis, Qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt: habet & Chriſtum habitantem per fidem & charitatem in corde, vt ait Apoſtolus, ad Epheſ. 3. Cuius potentia in omnibus tentationibus defenditur & liberatur, etiamſi maximè inſidietur hoſtis, etſi tanquam Leo circumeat quærens vt deuoret.

Fidelium fides & obedientia in Deũ, qualis.

4 Quartò, Proponit ſingularem Chriſti in peragendo redemptionis humanæ myſterio promptitudinem, qua ſeſe æterno Patri obtulit λύτρον, & pretium pro peccatis noſtris dum teſtatur Euangeliſta, ipſum facta hora diſcubuiſſe, & duodecim Apoſtolos cum eo. Quibus non obſcurè diuinam Chriſti potentiam declarat, qua effecit vt etiamſi tam ciuiles quàm Eccleſiaſtici magiſtratus contra eum conſpiraſſent, non potuerunt tamen, niſi dum

vellet

vellet ipse, quod cupiebant perficere. Ex quo sequitur irritos esse omnes conatus mundi, carnis, diaboli,& impiorum, quos solent contra fideles, & electos intentare, nisi diuina permissione fulciantur: quæ tamen ad eorum salutem patitur subinde ipsos cruci succūbere: quia non nisi per varias tribulationes vult ipsos intrare in regnum cœlorum, sicut & vnigenitum suum cruci subiecit, vt esset fidelibus exemplum & regula. Atque hoc erat, quod tanto desiderio sitire sese testatur Christus, dum ait, Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar, sed dico vobis, quia ex hoc non manducabo illud donec impleatur in regno Dei. Quid enim aliud Christum in mortem pro nobis adegit, nisi ineffabilis charitas, qua dilexit nos, etiam cùm inimici essemus? ad quam cùm vbiq; nos hortetur, tum maximè hisce verbis, quibus in vltima cœna nō Apostolos tantū, sed nos omnes instruit, atq; ad hanc charitatis vicissitudinem hortatur, quod in ea vitæ Christianæ perfectio, & consummatio esset constituta, neque alia via, quàm per hanc, esset acquirenda fœlicitas æterna.

FERIA TERTIA POST DOMINICAM Palmarum, Epistola, Hieremiæ 11.

Tu autem Domine demonstrasti mihi, & cognoui, &c. Finis Epistolæ: Non prophetabis in nomine Domini, & non morieris in manibus nostris.

Aticinatur hæc quoque Epistola de mysterio passionis Christi: Sustinens enim personam Christi Hieremias, tria facit.

1 Primò, Ostendit sese ex certa Dei reuelatione intellexisse Iudæorum contra se odia, machinationes, & consilia, quibus ipsum propter veritatem verbi Dei sunt persecuti. Nullus autem Prophetarum, siue vitæ puritatem, siue prædicationem, siue persecutiones spectes, clarius imaginem Christi expressit, quàm Hieremias. Siquidem sanctificatus in vtero

ro ſanctiſſimè vixit, prædicatione grauiter vitia carpſit, & perſecutionibus variis agitatus, tandem à populo lapidibus eſt obrutus. Non quòd iſta cum Chriſti factis conferri verè poſſint: diſtant enim multis paraſanguis. Chriſti nanque longè alia fuit vitæ innocentia, prædicatio, & paſſio, adeò vt ſoli Chriſto conuenire propriè poſſit iſta Prophetæ ſententia. Ego quaſi agnus, qui portatur ad victimam. Nunquam enim Sanctorum puritas tanta eſſe poteſt, propter eam, quam circunferunt naturæ corruptionem, vt miſericordia non indigeant conditoris, beneficio redemptionis non egeant: deniq; victimæ pro peccatis ceſſent. Hæc enim ſoli Chriſto ob vnionem diuinæ naturæ competunt.

2 Secundò, Quaſi per antitheſin inter ſe committit ſingularem Chriſti innocentiam, perſeuerans in ea, quam ab agno ſumpſit metaphora, dicens, *Tu oſtendiſti mihi ſtudia eorũ & non cognoui quòd cogitauerunt contra me cõſilia,* quæ Chriſto non alia ratione cõpetere poſſunt, niſi quatenus ita ſe geſſerit, ac ſi prorſus ignoraſſet Scribarum, Sacerdotum, & Phariſæorum, contra ipſum machinationes, quum nihil vnquam horum ipſum latuerit, ita vt frequẽter non tãtùm ipſorum, vel verba, vel facta quamuis occulta prodiderit, verùm etiam abditiſſimas eorum cogitationes. Matt. 9. Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris? Erant enim in Chriſto omnes ſapientiæ, ſcientiæ Dei theſauri abſconditi, tanta vbertate & copia, vt de plenitudine eius omnes accepèrimus veram tum Dei, tum ſcripturarum cognitionẽ: inſuper remiſſionem peccatorum, & gratiam pro gratia, Ioannis 1. necnon Iudæorum contra ipſum inuidiam, dum videntes illuſtria Chriſti facta, miracula, & dogmata malo quodam zelo perciti dicebant, Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Si dimittimus eum ſic, omnes crederent in eum, Ioannis 11. Conceperunt autem hunc zelum impij ex honoris, dignitatis, & queſtus nimia cupiditate, quibus dum priuari metuebant, iuxta Prophetę huius oraculum conſilio diffiniunt, dicentes, *Venite, mittamus lignum in panẽ eius, & eradamus eum de terra viuentiũ, & nomen eius non memoretur amplius*: hoc eſt, Morte turpiſsima condemnemus eum, vt nulla poſthac eius ſuperſit memoria.

ria. Hæc quidem cogitauerunt impij, sed errauerunt. Nam excæcauit eos malitia eorum, & nescierunt sacramenta Dei, Sapient.2. Omnibus etenim suis consiliis ac machinationibus hoc sunt consecuti, vt ipsi sibi perpetuam ignominiam, damnationémque æternam: Christo verò gloriam ac nominis immortalitatem compararent: quia enim Christus sese humiliauit vsque ad mortem, dedit illi Pater nomen quod est super omne nomen, Philippens.2.

3 Tertiò, Denuntiat pro hac tanta in Christum inuidia horrendum Dei in ipsos iudicium, quo acerrimè filij sui tuebitur innocentiam, & vlciscetur illatam iniuriam: & impiorum iudicaturus est non tantùm facta, sed corda, & renes, dum ait, *Tu autem Domine Sabaoth, qui iudicas iustè videam vltionem tuam ex eis*, quæ non optando, appetitu videlicet vindictæ, dicuntur à Propheta, sed vaticinando, Dei contra ipsos sententiam pronuntiat. Tribuit autem Deo iudicij æquitatem, qua nihil, vt qui ipsa iustitia est, ex affectu, amore, & odio sit iudicaturus, sed in iudicio & iustitia, vt eius sententiam nec damnare etiam si velit, reprobus possit, sed laudare redemptus: item tribuit seueritatem, qua impios, & infideles, hæreticos, hostes fidei, apostatásque, & quotquot sine fide ac pœnitentia, in peccatis contra conscientiam perseuerant, perpetuis illis gehennæ suppliciis puniet. Proinde quisquis sese aut potentia, aut calumniis impiorum opprimi sentit, consilium Prophetæ sequatur, reuelet Domino causam suam: ipse enim, iuxta Psalmographum, est refugium pauperi, adiutor in tribulatione, iudex orphanorum, & Pater viduarum. Meritò igitur Christus, vt exemplum omnibus oppressis exhiberet. Patri æterno caussam suam vindicandam committit, nec temerè: Nam Apostolo teste, exauditus est pro sua reuerentia, Hebræorum 5. dum in diebus carnis suæ preces & supplicationes cum lachrymis & clamore valido obtulit. Vidit nanque vltionem, quam Pater sumpsit de perfidis Iudæis filium Dei persequentibus, de gentibus idololatris gratiam Euāgelij respuentibus, & de impiis peccatoribus filium Dei conculcantibus.

FERIA TERTIA POST DOminicam Palmarum, Euangelium, Matthæi 26.

Prima autem die Azymorum, accesserunt discipuli ad Iesum dicentes, Vbi vis paremus tibi comedere pascha? &c. Finis Euangelij: Et hymno dicto, exierunt in montem oliueti, &c. *Mar.14. Luc.22.*

Complectitur hoc Euangelium tria.

1 Primò, Quomodo Iudęi iuxta pręceptū Exod.12. duabus tantùm de caussis colebāt Pascha, 1. Quia Angelus ea nocte, Ægyptiorum primogenitis trucidatis, pepercisset Iudæis, Exod.12.2. Quia eadem nocte Ægypto sunt egressi, amplissimis spoliis ditati, & omnibus ipsorum aduersariis submersis, Exod.14. Hæc autem, quia, Apostolo teste, in figura contigerunt, 1.Corinth.10. Cuius vt veritatem exhiberet, aduenit Christus: idcirco ne legi derogare videretur, Apostolos de duobus admonet: scilicet, de Paschate post biduum celebrando, de Passione, quam per crucem esset subiturus, significans eam adesse horam, qua transiret ex hoc mundo ad Patrem, Ioan.13. & quod aduersum nos erat chyrographum decreti deleret, ad Coloss.2. Agit autem hoc Christus, vt anxios, & parum in fide firmos Apostolos certiores faceret de sua diuinitate, & humanitate, qua potuit futura prædicere, & sese voluntarium morti obiicere. Quæ duo eò attentius sub articulum Passionis voluit inculcare Christus, quòd in his duobus summam fœlicitatis fidelium collocasset: Neque alia ratione cuiquam posse eam adipisci, nisi perfecta vtriusq; fide & confessione. Vt enim sine fide impossibile est placere Deo, ita & qui erubuerit me, inquit Christus, coram hominibus, hunc filius hominis erubescet, &c. Luc.9. sed Christiani longè, scilicet, maioribus de caussis hoc celebrant, quo recordantur quod potentia magni illius cōsilij Angeli Christi eius, destructi sint, & captiui ducti in ligno crucis, Col.2. & ipsi Christiani erepti de potestate tenebrarum, & translati in re-

Iudæi duabus de caussis tantùm colebant Pascha.

gnum filij Dei, Coloss. 1. & quòd loti in sanguine Christi ab omnibus peccatis, acceperint spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamant, Abba Pater, Rom. 8. Apocal. 1. His siquidem de caussis pascha nostrum immolatus est Christus: horum consideratione & memoria epulantur in azymis, 1. Corinth. 5. sinceritatis, & veritatis: sed cum lactucis agrestibus, iuxta Dei decretum, Exod. 12. Sic enim typicum agnum Patres, Christus, & Apostoli comederunt. Requirit enim beneficiorum Christi memoria, nostrorũ peccatorum quandam recordationem, eorúmque veram pœnitentiam, cum acerbo cordis dolore, de offenso clementissimo Patre Deo, coniunctam, sed addito azymo, id est, odio, & detestatione peccati, ne modicum fermentum totam massam corrumpat. Hoc enim significabat Deus, dũ prohibet in domibus eorum, qui pascha comederent, esse fermentatum panem veteris malitiæ, & nequitiæ: quia nulla esse potest conuentio Christi ab Belial. Vt igitur Christus non solùm legi obtemperauit in esu agni paschalis, sed ex nimia charitate qua dilexit nos, obtulit semetipsum pro nobis, vt esset pascha nostrum ac nobis immolaretur, ita vicissim nos oportet ex vera fide, & conscientia bona, hæc ipsius beneficia amplecti.

Iudæorum malitia. 3. Secundò, Proponit malitiam Iudæorũ, quorum Principes intereà dũ sacra hęc tãta religione sibi à Deo pręcepta colenda forent, inuidia irritati, secundò contra Christum consilium faciunt, quomodo Iesum dolo tenerent, & occiderent. Quia enim semel inter ipsos constitutum erat perdere Christum, quem sentiebant ipsorum auaritiæ, superstitioni, & impietati esse contrarium, lata iam per Caipham sententia, solùm hoc de modo perdendi agitur concilium, dicentes, vt est Sap. 2. Circumueniamus iustũ, quoniam contrarius est operibus nostris: Improperat nobis peccata legis: Diffamat in nos peccata disciplinæ nostrę: Promittit se scientiam Dei habere: Filiũ Dei se nominat: Factus est in traductionem cogitationũ nostrarum: Grauis est nobis ad videndum: & tanquam nugaces æstimati sumus ab illo. Vide Matth. 23. Venite ergo, mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum

de

de terra, & nomen eius non memoretur amplius, Hier. 11. Sic enim impietas semper in malum proficit, iustissimo Deo præcedentia peccata nouis subsequentibus vindicante, vt non immeritò impij magistratus imaginem, hi Principes & Sacerdotes præ se ferre videantur: qui cū semel veritatem ipsam oppugnare cœperint, non antè desistunt, quàm omnino oppresserint, exigentibus id sæpe meritis subditorum, quia Dominus est, qui regnare facit hypocritam propter peccata populi sui, Iob 34. Illud quoque hoc loco admirari licet humanam malitiā, licet potentia, armis, facultatibus, & omnibus præsidiis fulciatur, nihil tamē posse cōtra electos, nisi Deo permittente: qui mala hominū voluntate ad exercitium vtitur electorum, non pro ipso improborum arbitrio, sed secundum propositum suum, & Ecclesiæ vtilitatem. Est & illud quoque horum Principum magnæ improbitatis, & impudentiæ argumentū, quòd nullò pietatis, vel religionis amore, coërcētur, à flagitio concepto in filiū Dei, sed solo mūdi & turbarū metu. Ideò inquiūt, Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo: sed iusto Dei iudicio cōprehendūtur in cōciliis quibus cogitāt, Psal. 10.

3 Tertiò, horrendum iudicium Dei in Iuda proponit, qui ex Apostolo, & verbi Dei præcone, factus, propria malitia, qua ita est excæcatus, venditor, traditórque Christi: Quum enim diabolus misisset in cor eius, vt traderet eum, tum abiit ad Principes, & summos Sacerdotes, dicens, Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? Hic fructus est auaritiæ, vt verè dixerit Poëta, Quid non mortalia pectora cogis auri sacra fames? & Apostolus, Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli, quæ mergunt homines in interitum, 1. ad Timo. 6. Refert autem impius hic proditor omnium eorum imaginem, qui contra conscientiam, veritatem Dei in mendacio detinent, quæstus caussa pietatem simulant, sacramenta Christi non, nisi certo pretio accepto administrant, & Simoniaca labe turpiter Ecclesiam defœdant. Hi enim verè Christum Iudæis tradunt illudendum & occidendum: quia huiusmodi hominum caussa nomen Domini iugiter blasphematur: quibus iustissimè competit illud, Si

Horrēdum Dei iudicium in Iuda.

inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtique, &c. Pſalmo.54. Quòd autem opportunitatem nacti impij magiſtratus perpetrandi ſceleris pretium offerunt, inſignem eorum in Chriſtum declarat inuidiam, quanuis parati iacturam ſubire, vt innocentis morte ſeſe exſaturent. Ita ſolent ij, quibus veritas odio eſt, omnia tentare, vt eam ſemel opprimant, nec antè deſiſtunt, quàm quod cupierint, aſſequantur.

FERIA QVARTA POST DOminicam Palm. Euangel. Ioan 13.

Ante diem feſtum Paſcha, ſciens Ieſus quia venit hora eius, &c. Finis Euangelij: ita & vos faciatis, &c.

Tſi non ignorem huius Euangelij hiſtoriam factam eſſe ipſo die cœnæ Domini, atque hoc die Chriſtum fuiſſe à Iuda venditum, tamen quia, iuxta communem Eccleſiæ conſenſum, lotio pedum ſacramenti inſtitutionem præceſſit, ideò conſultè hoc Euangelium hoc die interpretari licet. Complectitur autem quatuor.

Manſuetudo Chriſti. 1 Primò, Singularem Chriſti manſuetudinem, & humilitatem, qua ſe non tantùm in abiectiſſimam ſeruitutem lotionis pedum demiſit, ſed in horribiles illos dolores Paſſionis, quos noſtra cauſſa aſſumpſit, ad Philippenſes 2. Propter nimiam ſcilicet, charitatem, qua dilexit nos, &c. Eam autem dilectionem electis, & fidelibus quotidie impendit, quam Apoſtolis typica hac lotione ſignificauit, ſ. ſanguine ſuo ſeſe animæ, & corporis ſordes loturum, peccata, nimirum, & pœnas peccatorum, quæ licet in natura videantur relictæ in exercitium, in morte tamen prorſus extinguentur, Apoc.7. Abſterget Deus, Dan.12. Iſa.25. Deleuit enim Chriſtus mortẽ, peccata, mundum, diabolum, & infernum, nõ vt nõ ſint, ſed vt fidelibus nõ dominẽtur, ablata ipſorum tyrannide, & potentia, ne lotis & iuſtificatis noceant, ſed potius, vt ait Apoſt. Ro.8. cooperẽtur in bonũ. Nã præcipitauit mortem in ſempiternũ, Iſa.25. deleuit chyrographũ decreti, ad Col.2. vicit mũdum, Io.17. alligauit fortẽ, & vaſa eius diripuit, Luc.11. & in ſanguine teſtamenti eduxit, victos

de lacu, in quo nõ erat aqua. Zac. 9. Sed tamen egent cõtinua lotione pedũ, quia etiam iustificatis & electis infirma natura subinde graues & malos affectus gignit, qui continua egent lotione, quæ per pœnitentiæ lachrymas fit. Dum itaque Christus surgit à cœna, deponit vestimẽta, linteo se pręcingit, mittit aquam in peluim, & incipit lauare pedes discipulorũ: insignẽ illã erga miseros mortales declarat charitatẽ, qua quũ diues esset, propter nos egenus factus est, vt, s. ipsius inopia diuites efficeremur.

2 Secundò, Petro recusanti lotionis beneficium, ostendit insignem illius vtilitatẽ, dum insinuat verã iustitiã, aut vitam æternã haberi non posse, nisi per Christum à sordibus peccati abluamur. Obseruãda interim est Apostoli Petri modestia, & animi demißio, qua indignum se iudicat, cuius pedes ille lauaret, qui sua virtute cæcorum oculos aperuit, Matt. 11. leprosos mundauit, mortuos suscitauit, Ioã. 11. cœlum & terram è nihilo creauit. Gen. 1. & deniq; omnia fecit, quę cœli ambitu continentur. Tulit quidem hanc animi modestiam Christus, quanquam ex zelo, non secundũ scientiam prodiret, insinuans eos qui spirituales sunt, debere imbecillitatem infirmorum sustinere. Ideò inquit, *Quod ego facio nescis modò*: q. d. Animalis adhuc quum sis, non percipis ea quæ sunt spiritus Dei, quia incomprehensibilia sunt iudicia Dei, & inuestigabiles vię eius, Ro. 11. Scies postea, dum scilicet, Spiritũ sanctum acceperis, qui deducens te in omnem veritatem docebit te omnia. Ioan. 14. 16. Verùm dum pertinacius Christo reluctari pergit, vt est semper carnis natura propensior in ea quæ rationi adlubescunt, potius quàm quę verbo Dei impetrantur, his obedire, graui illum cõminatione terret, dicens, *Si non lauero te*, quasi dicat, Nisi te fecibus prauæ concupiscentiæ purgatum mundauero, spiritu iudicij & spiritu ardoris, Isaiæ 4. qui baptizati ob perpetuam cum carne luctam est necessarius: *Non habebis partem mecum*, scilicet, in terra viuẽtium, quam per Passionem vobis quoque sum ac omnibus electis paraturus. Hac terribili comminatione audita perculsus, (Est enim quouis gladio ancipiti penetrabilior sermo Dei pertingens vsque ad diuisiõnem animæ ac spiritus, &c. Heb. 4.) se totum voluntati Dei permittit. Est enim

Petri modestia & animi demißio.

Galat. 6. Rom. 14.

ea fidei natura, vt se totam Deo committat. Ideò inquit, *Domine, non tantùm pedes, sed & manus*, id est, opera, & caput, id est, intentionem. Quibus verbis pulchrè exprimit nos, nostráque omnia ex se sordida esse ac fœda, nec in iudicio Dei posse consistere, nisi à Christo purgata.

3 Tertiò, Doctrinam Christi, qua docet eos, qui, vt loquitur Apostolus, Hebr. 6. & Rom. 6. semel sunt illuminati, gustauerũt donũ cœleste, participes facti sunt Spiritus sancti, in morte Christi baptizati sunt, & loti sunt à peccatis, vt scilicet, sint in Christo Iesu noua creatura, renouati spiritu mentis, & induti nouũ hominẽ, qui secũdum Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis: quomodo, scilicet, eos oporteat ambulare, & placere Deo, quorum caput, & manus, id est, authore Bernardo, sermon. de lotione pedum, intentio & operatio munda est, vt non hominibus, sed soli Deo placere studeant, abnegantes impietatem & secularia desideria, vt sobriè & piè viuant in hoc seculo: his tamen esse opus vt pedes lauent, id est, animi affectiones, subinde per pœnitentiæ lachrymas expurgent. Vix enim fieri potest, quin vanitati, voluptati, & curiositati subinde animus plusquam oportet cedat. Nam in multis offendimus omnes. Est enim, iuxta Augustinũ sanctissima oratio, Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus & veritas in nobis non est. Quare leuia & si hæc videantur esse peccata, contemnenda tamen sunt, quando impossibile sit cum eis saluari: nec nisi per Christũ elui possunt: est enim propitiatio pro peccatis nostris. Si tamen secundum post naufragium tabulam pœnitẽtiam non negligamus, qua virtute sanguinis agni immaculati, animorum, & corporum sordes purgantur, vt coram Deo, eiúsq; seuero tribunali consistere possimus, tanquã abluti, sanctificati, & iustificati. Sic enim fit, vt loti simus coram Deo mundi, quemadmodum hîc docet Christus: quamuis enim sine peccato non simus, tamen si non dominetur ac regnet in nostro mortali corpore, vt obediamus cõcupiscẽtiis eius, non imputatur, etsi carne seruiamus legi peccati, modò mẽte seruiamus legi Dei, Ro. 7.

4 Quartò, Suo ipsius exẽplo hortatur Christus Apost. Episcopos, & Sapiẽtes, quibus Ecclesiã suã, quã acqui-

uit ſanguine ſuo, Act.20. cõmiſit, ad mãſuetudinẽ, modeſtiã, & epeceiã: dũ ait, *Si ergo ego laui pedes veſtros, Dominus, & Magiſter*, nõ tragicꝰ aut imaginariꝰ vel titulo tenꝰ: ſed verè, &, vt loqtur ſcriptura, Dñs dominãtiũ, Princeps Regũ terræ, & Rex Regũ: ergo & vos debetis alter alterius lauare pedes. Qui maior eſt veſtrũ, fiat ſicut minor, Mat.20. Luc.22. Galat.6. Nõ iubet autẽ Chriſtꝰ hoc præcepto, vt in publicis peccatis, & manifeſtis criminibꝰ inuicẽ ſibi adulẽtur & præfecti & ſubditi: ſic enim politiã omnẽ prorſus ſubuerteret. Sed ex æquo vult omnes ſuæ ſortis meminiſſe: vt, ſ. mutua lenitate ſanemꝰ, quæ ſalua charitate tolerari poſſunt. Eſt autẽ ſuperiorũ & guberna torũ, vitã, & mores leniter ferre ſuorũ ſubditorũ, quatenus cũ pace Reip. & ſine iniuria creatoris licet: & ſubditorũ, gubernatorũ, & doctorũ mores, licet tetricos & difficiles, tolerare. Porrò q̃ graues turbas in Eccleſia Chriſti dederit huius præcepti neglectus, res ipſa loquitur. *Superiorũ eſt & gubernatorũ, ſubditorum vitam & mores leniter ferri.*

FERIA QVINTA IN COENA Domini, Euangelium, Lucæ 22.

Et cum facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo, &c. Finis Euangelij: *qui pro vobis fundetur, &c.* *Matth.26. Mar.14. 1.Cor.11.*

Abrogatis typicis illis & Moſaicis ſacrificiis in vltima cœna Chriſtus nouũ, nõ ſecundũ ordinẽ Aarõ, ſed Melchiſedech, ſacrificium inſtituit, panem & vinũ, in verũ ac viuum corpus ſuum conuertẽdo. Quare non ratione, ſed fide ſunt æſtimanda, quæ in hac cœna agit Chriſtus. Sunt autem obſeruanda quatuor.

1. Primò, Vehemẽs hoc Chriſti deſideriũ, quo præter cõſuetudinem ad hanc cœnã accedit, nõ obſcurè magnum quid ipſũ facturũ indicãs: ex quo intelligas nõ cõmunẽ aut vulgarẽ fuiſſe, ſed prorſus diuinã, & cœleſtem, qua dignatus eſt filius Dei humanã naturam maledicto obnoxiã, cœleſtibꝰ epulis paſcere, proprio, ſ. corpore, & ſanguine. Siquidẽ id & potuit, & voluit, quia Deus, apud quem non impoſſibile omne verbũ, Luc.1. & quia ſæpius fuerat pollicitus. Io.6. Panis quem ego dabo, caro mea eſt, &c. Quiſquis igitur eſt ſacramentarius, aut Caluinianus,

Qui veritatem corporis Christi in Eucharistia negãt, ijdem diuinitatē, omnipotentiã, & voluntatem Christi tollunt.

veritatem corporis in sacramento Eucharistiæ negans, hic vel diuinitatem, omnipotentiam, vel voluntatē Christi tollit, contra manifestum Dei verbum. Ego & pater vnum sumus, Ioã.10. Omnia quæ habet Pater, mea sunt, Io.16. & illud, Omnia quæcunque voluit Dominus, fecit in cœlo & in terra, Psal.134. Certa fide est ergo credendum, Christum potuisse, voluisse, & fecisse, scilicet, vt ex pane corpus suum faceret, quod vitam daret.

2 Secūdò, Vt insignē illā charitatē, qua sese in mortem pro nobis erat daturus, altius animis nostris infigeret, nō sui tātùm typū, & figurā discipulis speciebus panis, & vini exhibuit, tāquā mnemosynō quoddā, & certū amicitiæ symbolū. Est enim cuilibet etiā plebeio facilè apud amicū sui figuram in imagine picta relinquere, sed hanc nemo, nisi qui ratione careat, pro corpore amplectitur. At verè Christus diuinitatis suæ potētia accepit panē, vt

Ioan. 6. promissioni fidē faceret. Panis quē ego dabo, caro mea est: & gratias agēs benedixit, vt insinuaret sublimius aliquid se facturū, q̄ humana ratio assequi potest: sic enim rebus arduis semper solet Christus, Neq; iis cōtētus fuit, sed fregit, & dedit discipulis, non simpliciter, aut mymicūs tantùm, sed dicēdo, *Hoc est corpus meū: Hic est sanguis meus.* Quare vehemēter errāt, q Christū panē tātùm fregisse, ac dedisse discipulis, impudēter asserūt. Operatoria enim est hęc Christi oratio, cū intētione faciēdi prolata ab eo, qui potestatē habet. Qui corpus suū nō cū pane pręsēs adesse facit, sed verè, vt Catholica credit Ecclesia, trāselemētauit & trāssubstātiauit in corpus & sanguinem suū. Quare liberè cōtra Oecolāpadiū, Svuēcfeldiū, Stanczarū, Caluinū, Bezā, Lutherū, & Brētiū, aliosq; omnes nostri tēporis hæresiarchas, credimus & profitemur Christū in hac nouissima cœna verū suū corpus, q pro nobis in mortē tradidit, discipulis dedisse, nō vt ipsis tātùm esset charitatis & amoris mnemosynō, sed fidelibus omnibus pignus & arrhabo salutis æternæ Christi merito obtinēdæ, perpetuáque mortis Christi recordatio.

1.Corin.11. Quotiescunq; māducabitis. mortē Domini annuntiabitis, &c. Atque ideò Apostolis, Episcopis, & Sacerdotibus hanc potestatē in cœna Christus fecit, dicēs, *Hoc facite in meam cōmemorationē.* Quibus verbis Sacerdotiū, nouæ le-

gis

gis sacramentũ,ipsósque Apostolos, & eorum legitimos successores instituit, qui offerrent dona & sacrificia pro peccatis,quemadmodum ipse Christus non solùm in cruce cruentum,iuxta typum Aaronis, sed in cœna, secundum ordinem Melchisedech obtulit sacrificium.

3 Tertiò, Quale corpus sub visibili elemẽtorum specie Apostolis dederit,verum,scilicet,& viuũ, quale, scilicet, Virgo mater concepit,& peperit: Magi in præsepi adorauerunt:in mortẽ Iudæis tradidit Iudas:clauso sepulchro propria virtute suscitauit,& ab Angelis in cœlo ad dexteram Patris adoratur. Quod Christi verbis efficacissimis demonstratur, dum ait, *Hoc est corpus meũ, quod pro vobis datur. Hic est sanguis meus, qui per vobis effundetur.* An quæso aliud corpus in mortem dedit, quàm mater peperit,quàm Magi adorauerunt,quàm cruci est affixum,quã sepulchro impositum est? atqui hoc se dare fatetur. Illud igitur sit oportet, nisi mẽdacem eũ esse voles qui summa veritas est: Proinde nec fallere,nec mẽtiri potest. Falleret autẽ ac mentiretur, si quum verum se dare corpus assereret, typicum tantùm,& figuram illius exhiberet. Verius hic igitur veteris Ecclesiæ patres amplectimur, scilicet, Augustinum, Tract.26.in Ioan. Item 45.50.61.62.lib.21. de Ciuit.cap.25.sermon.11.de verbis Domini, Ambrosiũ in cap.22. Luc.lib.2.off.cap.28.lib.4.de sacrament.cap.4. Item,lib.5.cap.4.Item de iis qui mysteriis initiantur,cap. 9.Chrys.hom.31.61.ad populũ Anthioc.in ca.10.1.Epist. ad Corint.hom.3.in Epist.ad Ephes. Theophilac.cõmentar.in Marcum cap.14.26.Matt.in cap.6.Io. Origenem lib.8.contra Cels.hom.16.in Numer.Item,cap.26.Matt. hom.38.in Lucam,Hilarium lib.8.de Trinitate,Cyprianum serm.de cœna Domini.Panis quem Dominus discipulis tradidit non effigie, sed natura mutatus est, Tertullianum lib.4. contra Marchio. lib.2. ad vxorem,lib. de resurrectione carnis,& Irenæum lib.4.contra hæres. cap.57.Item,lib.5.in initio: quàm coniuratos fidei hostes hæreticos, qui non verentur apertissima Christi verba euertere,qui veritate sublata vmbram tantùm,& simulachra relinquunt. Neq; veritati derogat quòd Patres quãdoque diuersis nominibus, scilicet, figuræ, vt August.in Psal.3.Tertul.contra Mar.Aug.tract.27.in Io.sign.Aug.

tract.50.in Io.habet Christū in præsenti per fidē,in præsenti per signū,&c.& sacramenti appellent:siquidem,ipso Aug.teste,vna eadémq; res& veritas esse potest & figura vt de corpore Christi loquitur. Sic Aaronica illa sacrificia, vt vera erant sacrificia, & figuræ veri illius sacrificij, ꝙ in cruce filius Dei obtulit pro nobis. Est itaq; Eucharistia hæc à Christo Apost.& nobis omnibus data,verum ac viuum Christi corpus,sed nunc immortale,impassibile,& glorificatum,omnibus iis,scilicet, gratiis ornatum, quibus post resurrectionem est humana natura affecta.

4 Quartò,vsus,quē esse voluit Christus in sumptione,& adoratione,vt in vtroq; fides nostra exerceretur.Parit autem horū vtrunq; varios affectus. Nā in sumēdo Christo incorporamur: Efficimur corpus Christi mysticū,& charitatem infusam per Spiritū sanctū alimus & fouemus. 1. Cor.10. Vnus panis& vnū corpus multi sumus,&c. Vnde Aug. Qui accipit sacramentū virtutis, & non seruat vinculum charitatis,non remediū accipit pro se,sed iudiciū contra se. Quare grauiter monet fideles Apost.vt probēt seipsos,& sic de pane illo edant,& de calice bibāt:hoc est, vt scripturæ docēt,fidē,charitatem mutuā,Mat.5.si offers timorē,probationē sui,1.Cor.11.& castitatē, 1.Reg.12. Si mundis sunt pueri,&c.adhibebāt.Sic enim fiet,vt Sacrosanctis mysteriis desumendis,etsi nō exactè,saltem quatenus humana fert imbecillitas,sese idoneos faciāt,Christo id suo spiritu supplente,ꝙ humana industria præstari nequit, quæ cū infirmior sit, quam vt præstare hæc possit exactè.Respicit Deus ipsorum humilitatē,obedientiā,& bonā voluntatem,qua declarant indignos sese qui cælesti illo cibo pascantur,nituntur satisfacere Christo,dicenti, Nisi manducaueritis carnem filij hominis,non habebitis vitam in vobis, & in omnibus satisfacere nituntur præceptis tum Christi,tū Ecclesiæ,& insuper adorādo fidem, spem & charitatē exercemus, sine quibus impossibile est placere Deo. Nec potest superstitionis,& idololatriæ argui, qui extra sumptionem adorarit,vt eleganter ostēdit Aug.tom.8.in Psal.98.quia ipsam carnem,in qua hic ambulauit,nobis manducandā reliquit:nemo illam carnem manducat,nisi qui prius adorauerit.

Finis Epistolarum & Euāgeliorum Quadragesimalium.

1010'525

IN SERMONES QVADRAGESIMALES D. ÆGIdij Topiarij Index alphabeticus, in quo a primam, b secundam paginam indicat.

A

Amb

Diab

Pœnitem-

Sacr

Dei

Z

FINIS.

GOTTSCHER
1972

